

M. ACCI PLAVTI COMOEDIÆ

Superstites xx.

Ad doctissimorum virorum editiones repræsentatæ.

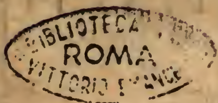
Ex Museo Ioh: Isaci Pontani.

Amsteloda mi.

Apud Ioann: Janssonium.

clɔ Iɔc L.

BIBLIOTECA
ROMA
VITTORIO E

AMPHITRUO.

Dramatis Personæ.

SOSIA. | MERCURIUS.
JUPPITER. | ALCUMENA.
AMPHITRUO. | THESSALA.
BLEPHARO. | BROMIA, *ancilla*.

ARGUMENTUM.

IN faciem versus Amphitruonis Juppiter,
Dum bellum gereret cum Thelebois hostibus,
Alcmenam uxorem cepit usurariam.
Mercurius formam Sosiæ servi gerit.
Absentis; his Alcumena decipitur dolis.
Postquam rediere veri, Amphitruo & Sosia,
Uterque luduntur dolis mirum in modum.
Hinc jurgium, tumultus, uxori & viro.
Donec cum tonitru voce missus ex æthere,
Adulterum se Juppiter confessus est.

ALIUD.

AMore captus Alcumenas Juppiter,
Mutavit sese in ejus formam conjugis.
Pro patria Amphitruo dum cernit cum hostibus,
Habitu Mercurius ei subservit Sosiæ.
Is advenientis servum & dominum frustra habet.
Turbas uxori ciet Amphitruo: atque invicem
Raptant pro mœchis. Blepharo captus arbiter,
Uter sit non quit Amphitruo decernere.
Omnem rem noscunt: geminos Alcmena enititur.

PROLOGVS
MERCURIUS.

UT vos in vostris voltis mercimoniis
Emundis, vendundisque me lætum lucris
Afficere, atque adjuvare in rebus omnibus:
Et ut res, rationesque vostrorum omnium
Bene expedire voltis, peregreque & domi,
Bonoque atque amplo auctare perpetuo lucro
Quasque incœpistis res, quasque incœptabitis:
Et uti bonis vos vostrosque omnis nuntiis
Me afficere vultis: ea afferam, eaque ut nuntiem,
Quæ maxime in rem vostram communem fient.
Nam vos quidem id jam scitis concessum & datum
Mi esse ab diis aliis, nuntiis præsim & lucro,
Hæc ut me vultis approbare, annitier
Lucrum ut perenne vobis semper suppetat:

Ita huic facietis fabulæ silentium;
Itaque æqui & justi hic eritis omnes arbitri.
Nunc cujus jussu venio, & quamobrem venerim,
Dicam: simulque ipse loquar nomen meum:
Jovis jussu venio, nomen Mercurii est mihi.
Pater huc me misit ad vos oratum meus,
Tametsi pro Imperio, vobis quod dictum foret,
Scibat facturos, quippe qui intellexerat
Vereri vos se & metuere, ita ut æquum est, Jovem:
Verum profecto hoc petere me precario
A vobis jussit leniter dictis bonis.
Etenim ille cujus huc jussu venio, Juppiter,
Non minus quam vostrum quivis formidat malum:
Humana matre natus, humano patre,
Mirari non est æquum, sibi si prætimet.
Atque ego quoque etiam, qui Jovis sum filius,
Contagione meæ matris metuo malum;
Propterea pace advenio, & pacem ad vos affero.
Justam rem & facilem esse oratum à vobis volo,
Nam juste ab justis justus sum orator datus.
Nam injusta ab justis impetrare non decet:
Justa autem ab injustis petere, insipientia'st:
Quippe illi iniqui jus ignorant, neque tenent.
Nunc jam huc animum omnes ea quæ loquar advortite
Debetis velle quæ velimus. meruimus
Et ego & pater de vobis & republica.
Nam quid ego memorem, ut alias in tragœdiis
Vidi Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonem, commemorare quæ bona
Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,
Deum regnator, architectus omnibus.
Sed mos illic nunquam fuit patri meo,
Ut exprobraret quod bonis faceret boni.
Gratum arbitratur esse id à vobis sibi,
Meritoque vobis bona se facere quæ facit.
Nunc quam rem oratum huc veni, primum proloquar,
Post argumentum hujus eloquar Tragœdiæ.
Quid contraxistis frontem? quia Tragœdiam
Dixi futuram hanc? Deus sum: commutavero
Eandem hanc, si voltis: faciam ex Tragœdia,
Comœdia ut sit, omnibus iisdem versibus.
Utrum sic, an non, voltis? sed ego stultior,
Quasi nesciam vos velle, qui divos siem!
Teneo quid animi vostri super hac re siet.
Faciam ut commista sit Tragicocomœdia:
Nam me perpetuo facere ut sit Comœdia,
Reges quo veniant & dii, non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic servos quoque parteis habet,
Faciam hanc, proinde ut dixi, Tragicocomœdiam.
Nunc

Hinc hoc me orare à vobis jussit Juppiter.
Conquisitores singuli in subsellia
Eant per totam caveam, spectatoribus,
Si quoi favitores delegatos viderint,
Ut his in cavea pignus capiantur togæ.
Sive etiam qui ambissent palmam histrionibus,
Seu quoiquam artifici, seu per scriptas literas,
Seu qui ipsi ambissent sive per internuntium,
Sive adeo ædiles perfidiose quoi duint,
Si rempse lege jussit esse Juppiter,
Quasi magistratum sibi alterive ambiverit.
Virtute dixit, vos victores vivere,
Non ambitione, neque perfidia. qui minus
Eadem histrioni sit lex, quæ summo viro?
VIRTUTE ambire oportet, non favitoribus.
Sat habet favitorum semper, qui recte facit:
Si illis fides est, quibus est ea res in manu.
Hoc quoque etiam mihi in mandatis dedit,
Conquisitores fierent histrionibus,
Qui sibi mandassent, delegati ut plauderent,
Quive, quo placeret alter, fecissent minus,
Eis ornamenta & corium uti conciderent.
Mirari nolim vos, quapropter Juppiter
Nunc histriones curet; ne miremini.
Ipse hanc acturu'st Juppiter Comœdiam.
Quid admirati estis? quasi vero novum
Nunc proferatur, Jovem facere histrionian.
Etiam histriones anno cum in proscenio hic
Jovem invocarunt, venit: auxilio iis fuit.
Præterea certo prodit in Tragœdia.
Hanc fabulam, inquam, hic Juppiter hodie ipse aget,
Et ego una cum illo. Nunc vos animum advortite,
Dum hujus argumentum eloquar Comœdiæ.
Hæc urbs est Thebæ: in illisce habitat ædibus
Amphitruo natus Argis ex Argo patre,
Qui cum Alcumena est nupta Electri filia.
Is nunc Amphitruo præfectu'st legionibus.
Nam cum Telebois bellum est Thebano poplo,
Is priusquam hinc abiit ipsemet in exercitum,
Gravidam Alcumenam fecit uxorem suam.
Jam ego vos novisse credo ut sit pater meus:
Quam liber harum rerum multarum siet,
Quantusque amator siet quod complacitu'st semel.
Is amare occepit Alcumenam clam virum,
Usuramque ejus corporis cepit sibi,
Et gravidam fecit is eam compressu suo.
Nunc, de Alcumena ut rem teneatis rectius,
Utrinque est gravida, & ex viro, & ex summo Jove.
Et meus pater nunc intus hic cum illa cubat:

Et hæc ob eam rem nox est facta longior,
Dum ille qua cum volt voluptatem capit.
Sed ita assimulavit se quasi Amphitruo siet.
Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini,
Quod ego huc processi sic cum servili schema;
Veterem atque antiquam rem novam ad vos proferam.
Propterea ornatus in novum incessi modum.
Nam meus pater intus nunc est; eccum, Juppiter
In Amphitruonis vortit sese imaginem.
Omnesque eum esse censent servi, qui vident:
Ita versipellem se facit quando lubet.
Ego servi sumpsi Sosiæ mihi imaginem
Qui cum Amphitruone abivit hinc in exercitum.
Ut præservire amanti meo possem patri;
Atque ut ne, qui essem, familiares quærerent.
Versari crebro hic quom viderent me domi.
Nunc quom esse credent servom,& conservom suum,
Haud quisquam quæret qui siem, aut quid venerim.
Pater nunc intus suo animo morem gerit:
Cubat complexus cujus cupiens maxum' est:
Quæ illi ad legionem facta sunt, memorat pater
Meus Alcumenæ: at illa illum censet virum
Suum esse quæ cum mœcho est: ibi nunc meus pater
Memorat legiones hostium ut fugaverit:
Quo pacto donis sit donatus plurimis.
Ea dona, quæ illic Amphitruoni sunt data,
Abstulimus. facile meus pater quod volt facit.
Nunc hodie Amphitruo veniet huc ab exercitu,
Et Sosia servos, cujus ego hanc fero imaginem.
Nunc internosse ut vos possitis facilius,
Ego has habebo hic usque in petaso pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaso: id signum Amphitruoni non erit.
Ea signa nemo horuncce familiarium
Videre poterit; verum vos videbitis.
Sed Amphitruonis illic est servos Sosia,
A portu illic nunc cum laterna huc advenit.
Abigam jam ego illunc advenientem ab ædibus.
Adest, ferit; operæ precium hic spectantibus
Jovem atque Mercurium facere histrioniam.

ACTUS PRIMUS. SCENA I.
SOSIA. MERCURIUS.

Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior?
Juventutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc, si tres viri me in carcerem compegerint?

Inde

Inde quasi è promtuaria cella depromar ad flagrum.
Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quicquam auxilii siet
Nec quisquam sit quin me omnes esse dignum deputent: ita
Quasi incudem me miserum homines octo validi cædant: ita
Peregre adveniens hospitio publicitus accipiar.
Hæc heri immodestia coëgit, me qui hoc
Noctis à portu ingratis excitavit.
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc magis servitus dura est,
Hoc magis miser est divitis servos,
Noctesque diesque assiduo satis superque est,
Quo facto aut dicto adest opus quietus ne sis.
Ipse dominus dives operis, & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, libere posse retur.
Æquom esse putat, non reputat laboris quid sit,
Nec, æquom anne iniquom imperet, cogitabit.
Ergo in servitute expetunt multa iniqua:
Habendum & ferendum hoc onus est cum labore.
ME. Sati' est me queri illo modo servitute hodie.
Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater
Servitutis; hic qui verna natus est, quæritur.
Sum vero verna verbo. SO. numero mihi in mentem fuit,
Dis advenientem gratias pro meritis agere, atque alloqui.
Næ illi edepol, si merito meo referre studeant gratias,
Aliquem hominem allegent, qui mi advenienti os occillet probe:
Quoniam bona quæ in me fecerunt, ingrata ea habui atque irrita.
ME. Facit ille quod volgo haud solent, ut quid se sit dignum sciat.
SO. Quod nunquam opinatus fui, neque alius quisquam civium
Sibi eventurum, id contigit, ut salvi potiremur domi.
Victores victis hostibus legiones reveniunt domum,
Duello extincto maximo, atque internecatis hostibus,
Qui multa Thebano populo acerba objecerunt funera.
Id vi & virtute militum victum atque expugnatum oppidum est.
Imperio atq; auspicio heri mei Amphitruonis maxume,
Qui præda atque agro, adoreaque affecit populare suos,
Regique Thebano Creonti regnum stabilivit suum.
Me à portu præmisit domum, ut hæc nuntiem uxori suæ:
Ut gesserit rempublicam ductu, imperio, auspicio suo.

Ea hunc meditabor, quo modo illi dicam, quum illo advenero.
Si dixero mendacium, solens meo more fecero.
Nam quom illi pugnabant maxume, ego tum fugiebam maxume.
Verumtamen quasi affuerim simulabo, atque audita eloquar.
Sed quo modo & verbis quibus me deceat fabularier,
Prius ipse mecum etiam volo hic meditari; sic hoc proloquar.
Principio ut illo advenimus, ubi primum terram tetigimus.
Continuo Amphitruo delegit viros primorum principes.
Eos legat: Thelebois jubet sententiam ut dicant suam.
Si sine vi & sine bello velint rapta & raptores tradere,.
Si quæ asportassent, redderent, se exercitum extemplo domum
Reducturum, abituros agro Argivos, pacem atque ocium
Dare illis. sin aliter sient animati, neque dent quæ petat:
Sese igitur summa vi, virisque eorum oppidum expugnassere.
Hæc ubi Thelebois ordine iterarunt quos præfecerat
Amphitruo, magnanimi viri freti virtute & viribus
Superbe nimis, ferociter legatos nostros increpant.
Respondent, bello & se & suos tutari posse: proinde uti
Propere de finibus suis exercitus deducerent.
Hæc ubi legati pertulere, Amphitruo castris illico
Producit omnem exercitum; contra Thelebox ex oppido
Legiones educunt suas, nimis pulcris armis præditas.
Postquam utrinque exitu' est maxima copia,
Dispertiti viri, dispertiti ordines,
Nos nostras more nostro & modo instuximus
Legiones: item hostes contra suas instruunt:
Deinde utrique Imperatores in medium exeunt,
Extra turbam ordinum, colloquuntur simul.
Convenit, victi utri sint eo prælio,
Urbem, agrum, aras, focos, seque uti dederent.
Postquam id actu'st, tubæ utrinque canunt: contra
Consonat terra: clamorem utrinque efferunt,
Imperator utrinque hinc & illinc Jovi
Vota suscipere, hortari exercitum:
Pro se quisque id quod quisque potest & valet,
Edit: ferro ferit: tela frangunt: boat
Cœlum tremitu virum; ex spiritu atque anhelitu
Nebula constat: cadunt volneris vi & virium.
Denique, ut voluimus, nostra superat manus,

Vicimus vi feroces.
Hostes crebri cadunt; nostri contra ingruunt.
Sed fugam in se tamen nemo convortitur,
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
Animam amittunt, priusquam loco demigrent:
Quisque uti steterat, jacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est meus,
Illico equites jubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dextera maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri
Fœdant & proterunt hostium copias jure injustas.
MER. Nunquam etiam quicquam adhuc verborum est
prolocutus perperam.
Nanque ego fui illic in re præsenti, & meus, quom pu-
gnatu'st, pater.
SO. Perduelles penetrant se in fugam, ibi nostris animus
est additus:
Vortentibus Thelebois telis complebantur corpora.
Ipsusque Amphitruo regem Pterelam sua obtruncavit
manu.
Hæc illi est pugnata pugna ab usque mane ad vesperum.
Hoc adeo hoc commemini magis, quia illo die impran-
sus fui.
Sed prælium id tandem diremit nox interventu suo.
Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt flentes princi-
pes:
Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum:
Deduntque se, divina humanaque omnia, urbem & libe-
ros,
Inditionem atque arbitratum, cuncti, Thebano poplo.
Post ob virtutem hero Amphitruoni patera donata au-
rea est,
Qui Pterela potitare rex solitus est. hæc sic dicam here.
Nunc pergam heri imperium exequi, & me domum ca-
pessere.
ME. At at, illic huc ituru'st, ibo ego illi obviam.
Neque ego hunc hominem hodie ad ædis has sinam un-
quam accedere.
Quando imago est hujus in me, certu'st hominem elu-
dere:
Et enimvero quoniam formá cepi hujus in me & statum,
Decet & facta moresque hujus habere me similem item.
Itaque me malum esse oportet, callidum, astutum admo-
dum,
Atque hunc telo suo sibi, malitia à foribus pellere.
Sed quid illuc est? cœlum aspectat: observabo quam rem
agat.
SO. Certe edepol scio, si quicquam'st quod credam, aut
certo sciam,

Credo ego hac noctu Nocturnum obdormisse ebrium.
Nam neque se septemtriones quoquam in cœlo commovent,
Neque se luna quoquam mutat, atque uti exorta est est semel.
Nec jugula, neque vesperugo, neque vergiliæ occidunt.
Ita statim stant signa, neque nox quoquam concedit die.
M E. Perge nox ut occœpisti: gere patri morem meo.
Optume optumo optumam operam das; datam pulchre locas.
SO. Neque ego hac nocte longiorem me vidisse censeo.
Nisi item unam, verberatus quam pependi perpetem.
Eam quoque edepol etiam multo hæc vicit longitudine.
Credo edepol equidem dormire solem, atque appotum probe.
Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna plusculum.
M E. Ain' vero verbero? deos esse tui similes putas?
Ego pol te istis tuis pro dictis & malefactis, furcifer,
Accipiam, modo sis veni huc: invenies infortunium.
S O. Ubi sunt isti scortatores, qui soli inviti cubant?
Hæc nox scita'st exercendo scorto conducto male.
M E. Meus pater nunc pro hujus verbis recte & sapienter facit.
Qui complexus cum Alcumena cubat amans, animo obsequens.
S O. Ibo, ut, herus quod imperavit, Alcumenæ nuntiem.
Sed quis est hic homo, quem ante ædeis video hoc noctis? non placet.
M E. Nullus est hoc meticulosus æque. S O. quom in mentem venit,
Illic hoc homo denuo volt pallium detexere.
M E. Timet homo: deludam ego illum. S O. perii, dentes pruriunt.
Certe advenientem hic me hospitio pugnæ accepturus est.
Credo misericors est, nunc propterea quod me meus herus
Fecit ut vigilem, hic pugnis faciet hodie ut dormiam.
Oppido interii; obsecro hercle quantus & quam validus est? (quar.
M E. Clare advorsum fabulabor, hic auscultet quæ lo-
Igitur magis modum in majorem in sese concipiet metum.
Agite pugni, jam diu'st quod ventri victum non datis:
Jam pridem videtur factum, heri quod homines quatuor
In soporem collocastis nudos. S O. formido male,
Ne ego hic nomen commutem meum, & Quintus fiam è Sosia.
Quatuor viros sopori se dedisse hic autumat;

Metuo

Metuo ne numerum augeam illum. M E. hem nunc jam ergo sic volo.
S O. Cingitur, certe expedit se. M E. non feret quin vapulet
S O. Quis homo? M E. quisquis homo huc profecto venerit, pugnos edet.
S O. Apage, non placet me hoc noctis esse, cœnavi modo.
Proin tu istam cœnam largire, si sapis, esurientibus.
M E. Haud malum huic est pondus pugno. S O. perii, pugnos ponderat.
M E. Quid si ego illum tractim tangam ut dormiat? S O. servaveris.
Nam continuas has tres noctes pervigilavi. M E. pessumum est
Facinus; nequiter ferire malam male discis manus.
Alia forma esse oportet quem tu pugne legeris.
S O. Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuo.
ME. Exossatum os esse oportet, quem probe percusseris.
SO. Mirum nisi hic me quasi murænam exossare cogitat,
Ultro istinc qui exossat homines. perii si me aspexerit.
M E. Olet homo quidam malo suo. S O. hei! numnam ego obolui?
M E. Atque haud longe abesse oportet. verum longe hinc abfuit. (mihi.
S O. Illic homo superstitiosus est. M E. gestiunt pugni
SO. Si in me exerciturus; quæso, In parietem ut primum domes.
M E. Vox mihi ad aures advolavit. S O. næ ego homo infelix fui,
Qui non alas intervelli: volucrem vocem gestito.
M E. Illic homo à me sibi malam rem arcessit jumento suo.
S O. Non equidem ullum habeo jumentum. M E. onerandus est pugnis probe.
S O. Lassus sum hercle è navi, ut vectus huc sum: etiam nunc nauseo.
Vix incedo inanis; ne ire posse cum onere existumes.
M E. Certe enim hic nescio quis loquitur. S O. salvos sum, non me videt,
Nescio quem loqui autumat: mihi certo nomen Sosia est.
M E. Hinc enim mihi dextera vox auris, ut videtur, verberat.
S O. Metuo vocis ne vice hodie hic vapulem, quæ hunc verberat.
M E. Optume eccum incedit ad me. S O. timeo: totus torpeo.
Non edepol nunc ubi terrarum sim scio, si quis roget.
Neque miser me commovere possum præ formidine.

Ilicet mandata heri perierunt, una & Sosia.
Verum certu'st confidenter hominem contra colloqui.
Igitur qui possim videri huic fortis, à me ut abstineat manum?
M E. Quo ambulas tu, qui Vulcanum in cornu conclusum geris?
S O. Quid id exquiris tu? qui pugnis os exossas hominibus?
M E. Servos esne, an liber? SO. utcunque animo collibitum est meo.
M E. Ain vero? S O. Ajo enimvero. M E. verbero. S O. mentiris nunc jam.
M E. At jam faciam ut verum dicas dicere. S O. quid eo est opus?
M E. Possum scire quo profectus, quo vis sis, aut quid veneris?
S O. Huc eo: heri mei sum servos. nunquid nunc es certior?
M E. Ego tibi istam hodie scelestam comprimam linguam. S O. haud potes.
Bene pudiceque asservatur. ME. pergin' argutarier?
Quid apud hasce ædis negotii est tibi? S O. immo quid tibi'st?
M E. Rex Creo vigiles nocturnos singulos semper locat.
S O. Bene facit, quia nos eramus peregre, tutatu'st domum.
At nunc abi sane, advenisse familiares dicito.
M E. Nescio quam tu familiaris sis: nisi actutum hinc abis,
Familiaris accipere faxo haud familiariter.
SO. Hic, inquam, habito ego, atque horum sum servos. M E. at scin' quomodo?
Faciam ego hodie te superbum, ni hinc abis? S O. quonam modo?
M E. Auferere, non abibis, si ego fustem sumpsero.
S O. Quin med hujus esse familiæ familiarem prædico.
M E. Vide sis quam mox vapulare vis, nisi actutum hinc abis.
S O. Tun' domo prohibere peregre me advenientem postulas?
M E. Hæccine tua domus est? S O. ita, inquam. M E. quis herus est igitur tibi?
S O. Amphitruo, qui nunc præfectu'st Thebanis legionibus;
Qui cum nupta est Alcumena. M E. quid ais? quid nomen tibi est?
S O. Sosiam vocant Thebani, Davo prognatum patre.
M E. Næ tu istuc hodie malo tuo, compositis mendaciis,
Advenisti, audaciæ columen, consutis dolis.
S O. Immo equidem tunicis consutis huc advenio, non dolis.

M E. At

ME. At mentiris etiam:certo pedibus,non tunicis venis.
SO. Ita profecto. ME. nunc profecto vapula ob mendacium.
SO. Non edepol volo profecto. ME. at pol profecto ingratiis.
Hoc quidem profecto certu'st, non est arbitrarium.
SO. Tuam fidem obsecro. ME. tun' te audes Sosiam esse dicere,
Qui ego sum? SO. perii. ME. parum etiam,præut futurum est, prædicas.
Quojus nunc es? SO. tuus. nam pugnis usu fecisti tuum.
Proh fidi Thebani cives! ME. etiam clamas carnifex?
Eloquere,quid venisti? SO. ut esset quem tu pugnis cæderes.
ME. Cujus es? SO. Amphitruonis,inquam,Sosia. ME. ergo istoc magis,
Quia vaniloquos, vapulabis; ego sum, non tu, Sosia.
SO. Ita dii faciant,ut tu potius sis, atque ego te ut verberem.
ME. Etiam mutis? SO. jam tacebo. ME. quis tibi heru'st?
SO. quem tu voles.
ME. Quid igitur? qui nunc vocare? SO. nemo,nisi quem jusseris.
ME. Amphitruonis te esse ajebas Sosiam. SO. peccaverã,
Nam Amphitruonis sociennum me esse volui dicere.
ME. Scibam equidem nullum esse nobis,nisi me,servum Sosiam.
Fugit te ratio. SO. utinam istuc pugni fecissent tui.
ME. Ego sum Sosia ille,quem tu dudum esse ajebas mihi.
SO. Obsecro ut per pacem liceat te alloqui, ut ne vapulem.
ME. Immo induciæ parumper fiant, si quid vis loqui.
SO. Non loquar nisi pace facta, quando pugnis plus vales.
ME. Dicito quidvis,non nocebo. SO. tuæ fidei credo?
ME. meæ. (fiet.
SO. Quid si fallet? ME. Tum Mercurius Sosiæ iratus
SO. Animum advorte: nunc licet mihi libere quidvis loqui.
Amphitruonis ego sum servos Sosia. ME. etiam denuo?
SO. Pacem feci, fœdus feci, vera dico. ME. vapula.
SO. Ut lubet,quod tibi lubet, fac, quoniam pugnis plus vales.
Verum utut es facturus, hoc quidem hercle haud reticebo tamen.
ME. Tu me vivus hodie nunquam facies,quin sim Sosia.
SO. Certe edepol tu me alienabis nunquam quin noster siem.
Nec nobis præter me alius quisquam est servos Sosia.

Qui

Qui cum Amphitruone hinc una ieram in exercitum.
ME. Hic homo sanus non est. SO. quod mihi prædicas vitium id tibi est.
Quid malum, non ego sum servos Amphitruonis Sosia?
Nonne hac noctu nostra navis ex portu Persico
Venit quæ me advexit? nonne me huc herus misit meus?
Nonne ego nunc sto ante ædes nostras? non mi est laterna in manu?
Non loquor? non vigilo? nonne hic homo me pugnis contudit?
Fecit hercle. nam mihi etiam misero nunc malæ dolent.
Quid igitur ego dubito? aut cur non introëo in nostram domum?
ME. Quid domum nostram? SO. ita enimvero. ME. quin quæ dixti modo,
Omnia ementitus. equidem Sosia Amphitruonis sum.
Nam noctu hac soluta est navis nostra è portu Persico.
Et ubi Pterela rex regnavit, oppidum expugnavimus:
Et legiones Theleboarum vi pugnando cepimus.
Et ipsus Amphitruo obtruncavit regem Pterelam in prælio.
SO. Egomet mihi non credo, quum illæc illum autumare audio.
Hic quidem certe, quæ illic sunt res gestæ, memorat memoriter.
Sed quid ais? quid Amphitruoni à Telebois datum est?
ME. Pterela rex qui pôtitare solitus est, patera aurea.
SO. Elocutus est. ubi patera nunc est? ME. est in cistula,
Amphitruonis obsignata signo. SO. signi dic quid est?
ME. Cum quadrigis sol exoriens. quid me captas, carnufex?
SO. Argumentis vincit, aliud nomen quærendu'st mihi.
Nescio unde hæc hic spectavit. Jam ego hunc decipiam probe.
Nam quod egomet solus feci, nec quisquam alius affuit,
In tabernaculo, id quidē hodie nunquam poterit dicere.
Si tu Sosia es, legiones quum pugnabant maxime,
Quid fecisti in tabernaculo? victus sum, si dixeris.
ME. Cadus erat vini: inde implevi cirneam. SO. ingressu'st viam.
ME. Eam ego, ut matre fuerat natum, vini eduxi meri.
SO. Mira sunt. nisi latuit intus illic in illac cirnea.
Factum est illud, ut ego illic vini cirneam ebiberim meri.
ME. Quid nunc? vincon' argumentis te non esse Sosiam!
SO. Tu negas med esse? ME. Quid ego ni negem, qui egomet siem?
SO. Per Jovem juro med esse: neque me falsum dicere.
ME. At ego per Mercurium juro tibi Jovem non credere.

Nam

Nam injurato scio plus credit mihi, quam jurato tibi.
SO. Quis ego sum saltem, si non sum Sosia? te interrogo.
ME. Ubi ego Sosia nolim esse, tu esto sane Sosia.
Nunc quando ego sum, vapulabis, ni hinc abis ignobilis.
SO. Certe edepol quom illum contemplo, & formam cognosco meam,
Quemadmodum ego sæpe in speculum inspexi, nimis similis est mei.
Itidem habet petasum, ac vestitum: tam consimile est atque ego.
Sura, pes, statura, tonsus, oculi, nasum, dens, labra.
Malæ, mentum, barba, collum: totus; quid verbis opu'st?
Si tergum cicatricosum, nihil hoc simili est similius.
Sed quom cogito, equidem certo idem sum qui semper fui.
Novi herum: novi ædeis nostras. sane sapio & sentio.
Non ego illi obtempero quod loquitur; pultabo foris.
ME. Quo agis te? SO. domum. ME. quadrigas si nunc inscendas Jovis,
Atque hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium.
SO. Nonne heræ meæ nunciare, quod herus meus jussit, licet? (sinam.
ME. Tuæ si quid vis nunciare, hanc nostram adire non
Nam si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.
SO. Abeo potius. di immortales, obsecro vostram fidem,
Ubi ego perii? ubi immutatus sum? ubi ego formam perdidi?
An egomet me illic reliqui, si forte oblitus fui?
Nam hic quidem omnem imaginem meam, quæ ante hac fuerat, possidet.
Vivo fit, quod nunquam quisquam mortuo faciet mihi.
Ibo ad portum, atque hæc ut sunt facta, hero dicam meo.
Nisi & is quoque me ignorabit, quod ille faciat Juppiter.
Ut ego hodie raso capite calvos capiam pileum.

ACTUS I. SCENA II.

MERCURIUS.

Bene prospereque hoc hodie operis processit mihi,
Amovi foribus maxumam molestiam,
Patri ut liceret tuto illam amplexarier.
Jam ille illuc ad herũ quom Amphitruonem advenerit,
Narrabit servom hinc sese à foribus Sosiam
Amovisse. ille adeo illum mentiri sibi
Credet, neque credet huc profectum, ut jusserat.
Erroris ambo ego illos & dementiæ
Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam,
Adeo usque satietatem dum capiet pater

Illius

Illi usquam amat: igitur demum omnes scient
Quæ facta; denique Alcumenam Juppiter
Rediget antiquam conjugis in concordiam.
Nam Amphitruo actutum uxori turbas conciet,
Atque insimulabit eam probri. tum meus pater
Eam seditionem illi in tranquillum conferet.
Nunc de Alcumena dudum quod dixi minus,
Hodie illa pariet filios geminos duos,
Alter decumo post mense nascetur puer
Quam seminatus, alter mense septimo.
Eorum Amphitruonis alter est, alter Jovis.
Verum minori puero major est pater,
Minor majori. jamne hoc scitis quid fiet?
Sed Alcumenæ hujus honoris gratia,
Pater curavit uno ut fœtu fieret;
Uno ut labore absolvat ærumnas duas,
Et ne in suspicione ponatur stupri,
Et clandestina ut celetur suspicio.
Quanquam, ut jam dudum dixi, resciscet tamen
Amphitruo rem omnem. quid igitur? nemo id probro
Profecto ducet Alcumenæ. nam deum
Non par videtur facere delictum suum
Suamque culpam expetere in mortalem ut sinat.
Orationem comprimam, crepuit foris.
Amphitruo subditivus eccum exit foras
Cum Alcumena uxore usuraria.

ACTUS I. SCENA III.
JUPPITER. ALCUMENA. MERCURIUS.

BEne vale Alcumena. cura rem communem, quod facis.
Atque imperce, quæso: menses jam tibi exactos vides.
Mihi necess' est ire hinc: verum quod erit natum tollito.
AL. Quid istud est mi vir negotii, quod tu tam subito domo
Abeas? JU. edepol haud quod tui me, neque domi distædeat.
Sed ubi SUMMUS IMPERATOR non adest ad exercitum,
Citius quod non facto'st usus, fit, quam quod facto'st opus.
ME. Nimis hic scitus est sycophanta, qui quidem meus sit (pater.
Observatote, quam blande mulieri palpabitur.
AL. Ecastor, te experior, quanti facias uxorem tuam.
JU. Satin' habes, si fœminarum nulla 'st quam æque diligam?
ME. Edepol næ illa si istis rebus te sciat operam dare,

Ego

Ego: faxim te Amphitruonem esse malis, quam Iovem.
AL. Experiri istuc mavellem me, quam mi memorarier;
Prius abis quam lectus ubi cubuisti, concaluit locus.
Here venisti media nocte, nunc abis; hoccine placet?
ME. Accedam atque hanc appellabo, & supparasitabor patri:
Nunquam edepol quemquam mortalem credo ego uxorem suam
Sic efflictim amare, proinde ut hic te efflictim deperit.
IV. Carnifex, non ego te novi? abin' à conspectu meo?
Quid tibi hanc curatio est rem, verbero, aut mutitio?
Quoi pol ego jam hoc scipione. AL. ah noli. IV. mutito modo.
ME. Nequiter pene expetivit prima parasitatio.
IV. Verum quod tu dicis mea uxor, non te mihi irasci decet.
Clanculum huc abii à legione, operā hanc surripui tibi.
Ex me primo prima scires, rem ut gessissem publicam.
Ea tibi omnia enarravi: nisi te amarem plurimum.
Non facerem. ME. facit ne ut dixi? timidam palpo percutit.
IV. Nunc ne legio persentiscat, clam illic redeundum'st mihi,
Ne me uxorem prævortisse dicant præ republica.
AL. Lacrumantem ex abitu concinnas tu tuam uxorem.
IV. tace.
Ne corrumpe oculos, redibo actutum. AL. id actutum diu'st.
IV. Non ego te hic lubens relinquo, neque abeo abs te.
AL. sentio:
Nam qua nocte ad me venisti, eadem abis. IV. cur me tenes?
Tempu'st, exire ex urbe, priusquam lucescat, volo.
Nunc tibi hanc pateram, quæ dono mi illic ob virtutem data'st,
Pterela rex qui potitavit, quem ego mea occidi manu,
Alcumena, tibi condono. AL. facis ut alias res soles.
Ecastor condignum donum, quali'st qui donum dedit.
ME. Imo sic condignum quali'st qui dono datu'st.
IV. Pergin' autē? non ego possum, furcifer, te perdere?
AL. Noli amabo Amphitruo irasci Sosiæ causa mea.
IV. Faciam ita ut vis. ME. ex amore hic admodum quam sævos est?
IV. Nunquid vis? AL. ut quum absim, me ames, me tuam absentem tamen.
ME. Eamus Amphitruo: lucescit hoc jam. IV. abi præ Sosia,
Iam ego sequar. nunquid vis: AL. Etiam: ut actutum advenias. IV. licet.

Prius tua opinione hic adero : bonum animum habe mo-
Nunc te nox, quæ me mansisti, mitto, ut cedas dic, (do.
Vt mortalibus illucescas luce clara & candida,
Atque quanto nox fuisti longior hac proxima ,
Tanto brevior dies ut fiat, faciam, ut æque disparet.
Et dies è nocte accedat : ibi & Mercurium subsequar.

ACTVS II. SCENA I.

AMPHITRVO. SOSIA.

AGe, i tu secundum. SO. sequor, subsequor te.
AM. Scelestissimum te arbitror. SO. nam quam-
obrem ?
AM. Quia id quod neque est, neque fuit, neque futu-
rum est,
Mihi prædicas. SO. eccere, jam tuatim
Facis, ut tuis nulla apud te sit fides.
AM. Quid est ? quo modo ? jam quidem hercle ego tibi
istam
Scelestam scelus linguam abscindam. SO. tuus sum :
Proinde ut commodum fiet & lubet quicquid facias ;
Tamen, quin loquar hæc uti facta sunt hic.
Nunquam ullo modo me potes deterrere.
AM. Scelestissime, audes mihi prædicare id ,
Domi te esse nunc, qui hic ades ? SO. vera dico.
AM. Malum, quod tibi dii dabunt, atq; ego hodie dabo.
So. Istuc tibi est in manu, nam tuus sum.
AM. Tu me verbero audes herum ludificari ?
Tun' id dicere audes ? quod nemo unquam homo
te hac
Vidit, nec potest fieri, tempore uno
Homo idem duobus locis ut simul sit ?
SO. Profecto, ut loquor, ita res est. AM. Iuppiter
te perdat.
SO. Quid mali sum here tua ex re promeritus ?
AL. Rogasne improbe etiam, qui ludificas me ?
SO. Merito maledicas mihi, si id ita factum est.
Verum haud mentior, resque uti facta dico.
AM. Homo hic ebrius est , ut opinor. SO. Vtinam ita
essem. (bisti ?
AM. Optas quæ facta. SO. egone ? AM. tu istic. ubi bi-
SO. Nusquam equidem bibi. AM. quid hoc sit hominis ?
SO. Equidem decies dixi.
Domi ego sum, inquam.
Ecquid audis ? & apud te assum Sosia idem.
Satin' hoc plane ,
Satin' diserte here nunc videor tibi locutus
Esse ? AM. vah ! apage te à me. SO. Quid est negotii ?
AM. Pestis te tenet. SO. nam cur istuc dicis ?

Equi-

Equidem valeo & salvus sum recte, Amphitruo.
AM. At te ego faciam hodie proinde ac meritus es,
Ut minus valeas, & miser sis;
Salvus domum si rediero. jam
Sequere sis, herum qui ludificas dictis delirantibus:
Qui quoniam herus quod imperavit, neglexisti persequi, (fieri
Nunc venis etiam ultro irrisum dominum; quæ neque
Possunt, neque fando unquam accepit quisquam, profers carnifex. (cia.
Quojus ego hodie in tergum faxo ista expetant menda-
SO. Amphitruo miserrima istæc miseria est servo bono,
Apud herum qui vera loquitur, si id vi verùm vincitur.
AM. Quo id, malum, pacto potest (nam mecum argumentis puta)
Fieri? nunc uti tu hic sis & domi, id dici volo.
SO. Sum profecto & hic & illic. hoc cuivis mirari licet,
Neque tibi istuc mirum magis videtur, quam mihi Amphitruo.
AM. Quo modo? SO. nihilo inquam mirum magis tibi istuc quam mihi,
Neq; ita me dii ament credebam primo mihimet Sosiæ,
Donec Sosia ille egomet fecit sibi uti crederem.
Ordine omne uti quidque actum est, apud hostes dum sedimus,
Edissertavit, tum formam una abstulit cum nomine.
Neque lac lacti magis est simile, quam ille ego simil' est mei. (mum,
Nam ut dudum ante lucem à portu me præmisisti do-
AM. Quid igitur? SO. prius multo ante ædis stabam quam illo adveneram.
AM. Quas malum! nugas? satin' tu sanus es? SO. sic sum, ut vides.
AM. Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu,
Postquam à me abiit. SO. fateor. nam sum obtusus pugnis pessime.
AM. Quis te verberavit? SO. egomet memet, qui nunc sum domi.
AM. Cave quicquam, nisi quod rogabo te, mihi responderis.
Omnium primum iste qui sit Sosia, hoc dici volo.
SO. Tuus est servus. AM. mihi quidem uno te plus etiam est quam volo.
Neq; postquam sum natus, habui nisi te servum Sosiam.
SO. At ego nunc Amphitruo dico. Sosiam servum tuum
Præter me alterum, inquam, adveniens faciam ut offendas domi,

Davo prognatum patre, eadem qua ego sum forma, ætate item.
Qua ego sum quid opu'st verbis? geminus Sosia hic factu'st tibi.
AM Nimia memoras mira, sed vidistin' uxorem meam?
SO Quin introire in ædis nunquam licitum est. AM. quis te prohibuit?
SO. Sosia ille, quem jam dudum dico, is qui me cõtudit.
AM. Quis istic Sosia est? SO. ego, inquam, quoties dicendum est tibi?
AM. Sed quid ais? num obdormivisti dudum? SO. nusquam gentium:
AM. Ibi forte istum si vidisses quendam in somnis Sosiam.
SO. Non soleo ego somniculose heri imperia persequi.
Virgilans vidi. vigilans nunc te video, vigilans fabulor,
Vigilantem ille me jam dudum vigilans pugnis contudit.
AM. Quis homo? SO. Sosia inquam ego ille. quæso nonne intelligis?
AM. Qui, malum, intelligere quisquam potis est, ita nugas blatis.
SO. Verum actutum nosces. AM. quem? SO. illum nosces servum Sosiam.
AM. Sequere hac igitur me: nam mi istuc primum exquisito est opus.
Sed vide ex navi efferantur, quæ imperavi jam omnia.
SO. Et memor sum, & diligens, ut, quæ imperes, compareant.
Non ego cum vino simitu ebibi imperium tuum.
AM. Vtinam di faxint, infecta dicta re eveniant tua.

ACTUS. II. SCENA II.
ALCUMENA. AMPHITRUO. SOSIA. THESSALA.

Satin' parva res est voluptatum in vita,
Atque in ætate agunda,
Præ quam quod molestum est., ita cuique comparatum
Est in ætate hominum,
Ita dis placitum, voluptati ut mœror comes consequatur;
Quin incommodi plus malique illico assit, boni si obtigit quid.
Nam ego id nunc experior de me; atq; ipsa de me scio, cui voluptas
Parumper data'st: dum viri mei mihi potestas videndi fuit
Noctem unam modo, atque is repente abiit à me hinc ante lucem.
Sola hic mihi nunc videor; quia ille hinc abest, quem ego amo præter omnes.

Plus ægri ex abitu viri, quam ex adventu voluptatis cepi. (mum
Sed hoc me beat saltem, quod per duelles vicit, & do-
Laudis compos revenit, id solatio est. Absit, dum-modo
Laude parta domum recipiat se, feram & perferam usq;
Abitum ejus animo forti atque obfirmato: id modo si mercedis
Datur mihi, ut meus victor vir belli clueat, satis
Mihi esse ducam. VIRTUS præmium est optimum,
Virtus omnibus rebus anteit profecto.
Libertas, salus, vita, res, parentes,
Patria, & prognati tutantur, servantur:
Virtus omnia in se habet, omnia assunt bona quem pe-nes est virtus.
AM. Edepol me uxori exoptatum credo adventurum domum,
Quæ me amat: quam contra amo, præsertim re gesta bene,
Victis hostibus, quos nemo posse superari ratu'st:
Eos auspicio meo atque ductu, primo cœtu vicimus.
Certe enim me illi expectatum optato venturum scio.
SO. Quid? me nō rere expectatum amicę venturum meę?
AL. Meus vir hic quidem est. AM. sequere hac tu me.
AL. Nam quid ille revertitur?
Quid dudum properare sese ajebat, an ille tentat sciens?
Atque id si vult experiri, suum abitum ut desiderem,
Ecastor med haud invita se domum recipit suam.
SO. Amphitruo redire ad navem meliu'st nos. AM. qua gratia?
SO. Quia domi daturus nemo est prandium advenientibus.
AM. Qui tibi istuc mentem venit? SO. quia enim se-ro advenimus.
AM. Qui? SO. quia Alcumenam ante ædis stare saturam intelligo.
AM. Gravidam ego illanc hic reliqui quum abeo. SO. hei perii miser!
AM. Quid tibi est? SO. ad aquam præbendam commo-dum adveni domum,
Decumo post mense, ut rationem te dictare intelligo.
AM. Bono animo es. SO. scin' quam bono animo sim? si situlam cepero;
Nunquam edepol tu mihi divini quicquam creduis post hunc diem.
Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertra-xero.
AM. Sequere hac me modo, alium ego isti rei allegabo: ne time.

AL. Magis nunc meum officium facere, si huic eam adversum, arbitror.
AM. Amphitruo uxorem salutat lætus speratam suam,
Quam omnium Thebis vir unam esse optimam dijudicat.
Quamque adeo cives Thebani vero rumificant probam.
Valuistin' usque? expectatusne advenio? SO. haud vidi magis
Expectatum: eum salutat magis haud quisquam, quam canem.
AM. Et cum te gravidam, & cum pulcre plenam aspicio, gaudeo.
AL. Obsecro ecastor quid tu me deridiculi gratia
Sic salutas? atque appellas quasi dudum non videris?
Quasique nunc primum recipias te domum huc ex hostibus?
Atque me nunc proinde appellas, quasi multo post videris?
AM. Immo equidem te, nisi nunc, hodie nusquam vidi gentium.
AL. Cur negas? AM. quia vera didici dicere. AL. haud æquum facit,
Qui quod didicit, id dediscit. an periclitamini
Quid animi habeam? sed quid huc vos revortimini tam cito?
An te auspicium commoratum est? an tempestas continet?
Qui non abiistis ad legiones ita uti dudum dixeras?
AM. Dudum? quamdudum istuc factum est? AL. tentas? jam dudum, pridem, modo.
AM. Qui istuc potis est fieri quæso, ut dicis, jam dudum, modo?
AL. Quid enim censes? te ut deludam contra lusorem meum,
Qui nunc primum te advenisse dicas, modo qui hinc abieris?
AM. Hæc quidem deliramenta loquitur. SO. paulisper mane,
Dum edormiscat unum somnum. AM. quæve vigilans somniat.
AL. Equidem ecastor vigilo, & vigilans id quod factum est fabulor.
Nam dudum ante lucem & istunc & te vidi, AM. quo in loco?
AL. Hic in ædibus ubi tu habitas. AM. nunquam factum est. SO. non taces?
Quid si è portu navis huc dormientis detulit?
AM. Etiam tu quoque assentaris huic? SO. quid vis fieri?

Non tu scis; BACCHÆ bacchanti si velis adversarier,
Ex insana insaniorem facies, feriet sæpius:
Si obsequare, una resolvas plaga. AM. at pol quin certa res
Hanc est objurgare, quæ me hodie advenientem domum
Noluerit salutare. SO. irritabis crabrones. AM. tace.
Alcumena unum rogare te volo. AL. quid vis rogare? roga
AM. Num tibi aut stultitia accessit, aut superat superbia?
AL. Qui istuc in mente est tibi, mi vir, percontarier?
AM. Quia salutare venientem me solebas antidhac,
Apellare itidem ut pudicæ suos viros quæ sunt solent.
Eo more expertem te factam adveniens offendi domi.
AL. Ecastor equidem te certo heri hic advenientẽ illico
Et salutavi, & valuissesne usque exquisivi simul,
Mi vir: & manum prehendi, & osculum tetuli tibi.
SO. Tune heri hunc salutavisti? AL. & te quoque etiam Sosia.
SO. Amphitruo, speravi ego istam tibi parituram filium:
Verum non est puero gravida. AM. quid igitur? SO. insania.
AL. Equidem sana sum, & deos quæso ut salva pariam filium.
Verum tu magnum malum habebis, si hic suum officium facit:
Ob istuc omen ominator capies quod te condecet.
SO. Enimvero prægnanti oportet & malum, & malum dari,
Vt quod obrodat sit, animo si male esse occœperit.
AM. Tu me heri hic vidisti? Al. ego inquam si vis decies dicere.
AM. In somnis fortasse. AL. immo vigilans vigilantem. AM. væ misero mihi!
SO. Quid tibi est? ME. delirat uxor. SO. atra bili percita est.
Nulla res tam delirantis homines concinnat cito.
AM. Vbi primum tibi sensisti mulier implicişcier?
AL. Equidem ecastor sana & salva sum. AM. cur igitur prædicas,
Te heri me vidisse, quia hac noctu in portum advecti sumus?
Ibi cœnavi, atque ibi quievi in navi noctem perpetem:
Neque meum pedem huc intuli, etiam in ædis, ut cum exercitu
Hinc profectus sum ad Theleboas hostis, eosque ut vicimus.
AL. Immo mecum cœnavisti, & mecum cubuisti. AM. quid est?

AL. Vera dico. AM. non quidem hercle de hac re. de aliis nescio.

AL. Primulo diluculo abivisti ad legiones. AM. quo modo?

SO. Recte dicit, ut commeminit; somnium narrat tibi.
Sed mulier, postquam experrecta es, prodigiali Iovi,
Aut mola salsa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

AL. Væ capiti tuo. SO. tua istuc refert, si curaveris.

AL. Iterum jam hic in me inclementer dicit; atque id sine malo.

AM. Tace tu: tu dic, egone abs te abii hinc hodie cum diluculo;

AL. Quis igitur nisi vos narravit mihi, illi ut fuerit prælium?

AM. An etiam id tu scis? AL. quippe quæ ex te audivi, ut urbem maximam
Expugnavisses, regemque Pterelam tute occideris.

AM. Egone istuc dixi? AL. tute istic etiam astante hoc Sosia.

AM. Audistin' tu me narrare hoc hodie? SO. ubi ego audiverim?

AM. hanc roga. SO. me quidem præsente nunquam factum est quod sciam.

AL. Mirum quin te adversus dicat. AM. Sosia age, me huc aspice.

SO. Specto. AM. vera volo loqui te, nolo assentari mihi.
Audivistin' tu hodie me illi dicere ea, quæ illa autumat.

SO. Quæso edepol num tu quoque etiam insanis, cum id me interrogas?
Qui ipsus equidem nunc primum istanc tecum conspicio simul.

AM. Quin nunc mulier audin' illum? AL. ego vero, ac falsum dicere.

AM. Neque tu illi, neque mi viro ipsi credis. AL. eo fit quia mihi
Plurimum credo, & scio ista hæc facta proinde ut proloquor.

AM. Tun' me heri advenisse dicis? AL. tun' te abiisse hodie hinc negas?

AM. Ego enimvero, & me advenire nunc primum ajo ad te domum.

AL. Obsecro etiam ne hoc negabis? te auream pateram mihi
Dedisse dono hodie, qua te illic donatum esse dixeras?

AM. Neque edepol dedi, neque dixi: verum ita animatus fui,

Itaque nunc sum, ut ea te patera donem. sed quis istuc tibi
Dixit? AL. ego equidem ex te audivi, & ex tua accepi manu (Sosia,
Pateram. AM. mane, mane obsecro te. nimis demiror
Qui illæc illic me donatum esse aurea patera sciat.
Nisi tu dudum hanc convenisti, & narravisti hæc omnia.
SO. Neque edepol ego dixi, neque istam vidi, nisi tecum simul.
AM. Quid hoc sit hominis! AL. vin' proferri pateram? AM. proferri volo.
AL. Fiat. tu Thessala intus pateram proferto foras,
Qua hodie meus vir donavit me. AM. secede huc tu Sosia.
Enimvero illud præter alia mira miror maxime,
Si hæc habet pateram illam. SO. an etiam id credis, quæ in hac cistellula
Tuo signo obsignata fertur? AM. salvum signum est? SO. inspice.
AM. Recte, ita est ut obsignavi. SO. quæso quin tu istanc jubes
Pro cerrita circumferri? AM. edepol quin facto est opus,
Nam hæc quidem edepol larvarum plena est. AL. quid verbis est opus?
Hem tibi pateram, eccam. AM. cedo mihi. AL. age aspice huc sis nunc jam,
Tu, qui quæ facta inficiare, quem ego jam hic convincam palam. (ter,
Estne hæc patera qua donatus illic? AM. summe Iuppi-
Quid ego video! hæc est ea profecto patera. perii Sosia.
SO. Aut pol hæc præstigiatrix mulier multo maxima est,
Aut pateram hic inesse oportet. AM. agedum eam solve cistulam.
SO. Quid ego istam exolvam? obsignata'st recte, res gesta est bene.
Tu peperisti Amphitruonem ego alium peperi Sosiam.
Nunc si pateram patera peperit. omnes congeminavimus.
AM. Certum est aperire, atque inspicere. SO. vide sis signi quid fiet.
Nec posterius in me culpam conferas. AM. aperi modo,
Nam hæc quidem nos delirantes facere dictis postulat.
AL. Vnde hæc igitur est nisi abs te, quæ mihi dono data est?
AM. Opus mi est istuc exquisito. SO. Iuppiter, proh Iuppiter!
AM. Quid tibi est? SO. hic patera nulla in cistula'st.
AM. quid ego audio?

SO. Id quod verum est. AM. at cum cruciatu jam, nî apparet, tuo.
AL. Hæc quidem apparet. AM. quis igitur tibi dedit? AL. qui me rogat.
SO. Me captas, quia tute ab navi clanculum huc alia via
Præcucurristi: atque hinc pateram tute exemisti, atque eam
Huic dedisti, posthac rursus obsignasti clanculum.
AM Hei mihi, jam tu quoque hujus adjuvas insaniam.
Ain' heri nos advenisse huc? AL. ajo, adveniensque illico
Me salutavisti, & ego te, & osculum tetuli tibi.
AM. Iam illud non placet principium de osculo, pergam exequi.
AL. Lavisti. AM. quid posteaquam lavj? AL. accubuisti. SO. euge optime.
Nunc exquire. AM. ne interpella, perge porro dicere.
AL. Cœna apposita est, cœnavisti mecum, ego accubui simul.
AM. In eodem lecto? AL. in eodem. SO. hei non placet convivium.
AM. Sine modo argumenta dicat. quid postquam cœnavimus?
AL. Te dormitare ajebas, mensa ablata est, cubitum hinc abiimus.
AM. Vbi tu cubuisti? AL. in eodem lecto tecum una in cubiculo.
AM. Perdidisti. SO. quid tibi est? AM. hæc me modo ad mortem dedit.
AL. Quid jam, amabo? AM. ne me appella. SO. quid tibi est? AM. perii miser,
Quia pudicitiæ hujus vitium me hic absente est additum.
AL, Obsecro ecastor, cur istuc mi vir ex ted audio?
AM. Vir ego tuus sim? ne me appella falso falso nomine.
SO. Hæret hæc res: siquidem hæc jam mulier facta'st, ex viro.
AL. Quid ego feci? qua istæc propter dicta dicantur mihi?
AM. Tute edictas facta tua, ex me quæris quid deliqueris?
AL. Quid ego tibi deliqui, si, cui nupta sum, tecum fui?
AM. Tun' mecum fueris? quid illac impudente audacius?
Saltem tute, si pudoris egeas, sumas mutuum.
AL. Istuc facinus quod tu insimulas, nostro generi non decet.
Tu si me impudicitiæ captas, non potes capere.
AM. Proh di immortales! cognoscin' tu me saltem Sosia?

SO. Pre-

SO. Propemodum. AM.cœnavi ego heri in navi in portu Persico?
AL. Mihi quoque assunt testes, qui illud quod ego dicam assentiant.
AM. Qui testes? AL.testes. AM.quid testiculare? AL. enim uno sat est.
Nec nobis præsente aliquis nisi servus Sosia affuit.
SO. Nescio quid istuc negotii dicam, nisi quispiam est
Amphitruo alius,qui forte te hic absente sic tamen
Tuam rem curet, teque absente hic munus fungatur tuum.
Namque de illo subditivo Sosia mirum nimis est. (gis.
Certo de isto Amphitruone jam alterum mirum est ma-
Nescio quis præstigiator hanc frustratur mulierem.
AL. Per supremi regis regnum iuro, & matremfamilias
Iunonem,quam me vereri & metuere est par maxime,
Vt mi extra unum te mortalis nemo corpus corpore
Contigit, quo me impudicam faceret. AM. vera istæc velim.
AL. Vera dico, sed nec quicquam: quoniam non vis credere.
AM. Mulier es, audacter juras. AL. quæ non deliquit, decet
Audacem esse, confidenter pro se & proterve loqui.
AM. Satis audacter. AL. ut pudicam decet.AM.tu verbis probas,
AL. Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur:
Sed pudicitiam & pudorem, & sedatum cupidinem,
Deûm metum, parentum amorem, & cognatum concordiam:
Tibi morigera, atque ut munifica sim bonis, prosim probis.
SO. Nœ ista edepol si hæc vera loquitur, examussim est optima.
AM.Dilinitus sum profecto ita,ut me qui sim nesciam.
SO.Amphitruo es profecto;cave sis ne tu te usu perduis:
Ita nunc homines immutantur, postquam peregre advenimus.
AM. Mulier, istam rem inquisitam certum est non amittere.
AL. Edepol me libente facies. AM. quid ais? responde mihi.
Quid si adduco tuum cognatum huc à navi Naucratem?
Qui mecum una vectu'st una navi. atque is si denegat
Facta,quæ tu facta dicis,quid tibi æquum est fieri?
Nunquid causam dicis,quin te hoc multem matrimonio?
AL. Si deliqui, nulla causa est. AM. convenit. tu Sosia

Duc hos intro, ego huc ab navi mecum adducam Naucratem.
SO. Nunc quidem præter nos nemo est, dic mihi verum serio,
Ecquis alius Sosia intust qui mei similis siet?
AL. Abin' hinc à me dignus domino servus? SO. abeo, si jubes.
AL. Nimis ecastor facinus mirum est, qui illi collibitum siet
Meo viro, sic me insimulare falsum facinus tam malum.
Quicquid est, jam ex Naucrate cognato id cognoscam meo.

ACTUS III. SCENA I.

IUPPITER.

EGo sum ille Amphitruo, cui est servus Sosia.
Idem Mercurius qui fit, quando commodum'st.
In superiore qui habito cœnaculo,
Qui interdum fio Iuppiter, quando lubet.
Huc autem quom extemplo adventum apporto, illico
Amphitruo fio, & vestitum immuto meum.
Nunc huc honoris vestri venio gratia,
Ne hanc inchoatam transigam comœdiam.
Simul Alcumenæ, quam vir insontem probri
Amphitruo accusat, veni, ut auxilium feram:
Nam mea sit culpa, quod egomet contraxerim,
Id Alcumenæ si innocenti huic expetat.
Nunc Amphitruonem memet, ut occœpi semel,
Esse assimilabo, atque in horum familiam
Frustrationem hodie hic injiciam maximam.
Post igitur demum faciam res fiat palam:
Atque Alcumenæ in tempore auxilium feram.
Faciamque ut uno fœtu, & quod gravida est viro,
Et me quod gravida'st, pariat sine doloribus.
Mercurium jussi continua consequi,
Si quid vellem imperare: nunc hanc alloquar.

ACTUS III. SCENA II.

ALCUMENA, IUPPITER.

DVrare nequeo in ædibus. ita me probri,
Stupri, dedecoris à viro argutam meo?
Ea quæ sunt facta infecta refert, at clamitat.
Quæ neque sunt facta, neque ego in me admisi, arguit,
Atque id me susque deque esse habituram putat.
Non edepol faciam, neque me perpetiar probri
Falso insimulatum: quin ego illum aut deseram,
Aut satisfaciat mihi, atque adjuret insuper

Nolle esse dicta quæ in me insontem protulit.
IV. Faciendum est mi illud, fieri quod illæc postulat,
Si me illam amantem ad sese studeam recipere,
Quando ego quod feci, id factum Amphitruoni obfuit,
Atque illi dudum meus amor negotium
Insonti exhibuit: nunc autem insonti mihi
Illius ira hanc & maledicta expetent.
AL. Et eccum video illum qui me miseram arguit
Stupri, dedecoris. IV. te volo uxor colloqui.
Quonam ted avertisti? AL. ita ingenium meum est,
Inimicos semper osa sum obtuerier.
IV. Eja autem inimicos. AL. sic est, vera prædico,
Nisi etiam hoc falso dici insimulaturus es.
IV. Nimis verecunda es. AL. Potin' ut abstineas manum?
Nam certo si sis sanus, aut sapias satis,
Quam tu impudicam esse arbitrere & prædicas,
Cum ea tu sermonem nec joco, nec serio
Tibi habeas, nisi sis stultior stultissimo.
IV. Si dixi, nihilo magis es, neque esse arbitror.
Et id huc revorti uti me purgarem tibi.
Nam nunquam quicquam meo animo fuit ægrius,
Quam postquam audivi ted esse iratam mihi.
Cur dixisti? inquies. ego expediam tibi.
Non edepol quo te esse impudicam crederem;
Verum periclitatus animum sum tuum,
Quid faceres, & quo pacto id ferre induceres.
Equidem joca illa dixeram dudum tibi,
Ridiculi caussa; vel id hunc rogato Sosiam.
AL. Quin huc adducis meum cognatum Naucratem,
Testem quem dudum te adducturum dixeras
Te huc non venisse? IV. si quid dictum est per jocum
Non æquum est id te serio prævortier.
AL. Ego illud scio quam doluerit cordi meo.
IV. Per dexteram tuam te Alcumena oro, obsecro,
Da mihi hanc veniam, ignosce, irata ne sies.
AL. Ego istæc feci verba virtute irrita:
Nunc quando factis me impudicis abstines,
Ab impudicis dictis avorti volo.
Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.
Iuben' mi ire comites? IV. sanan' es? AL. si non jubes,
Ibo egomet, comitem pudicitiam duxero.
IV. Mane, arbitratu tuo jusjurandum dabo,
Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.
Id ego si fallo, tum te summe Iuppiter
Quæso, Amphitruoni ut semper iratus sies.
AL. Ah propitius sit potius. IV. confide fore.
Nam jus jurandum verum te adversum dedi.
Iam nunc irata non es? AL. non sum. IV. bene facis.
Nam

Nam in hominum ætate multa eveniunt hujusmodi,
Capiunt voluptates, capiunt rursum miserias.
Iræ interveniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verum iræ si quæ forte eveniunt hujusmodi,
Inter eos rursum si reventum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se quam prius.
AL. Primum cavisse oportuit ne diceres;
Verum eadem si idem purgas, mihi patiunda sunt.
IV. Iube vero vasa pura adornari mihi,
Vt, quæ apud legionem vota vovi, si domum
Redissem salvus, ea ego exolvam omnia.
AL. Ego istuc curabo. IV. evocate huc Sosiam,
Gubernatorem qui in mea navi fuit
Blepharonem arcessat, qui nobiscum prandeat.
Is adeo impransus ludificabitur
Quum ego Amphitruonem collo hinc obstricto traham,
AL. Mirum qui solus secum secreto ille agat.
Atque aperiuntur ædes. exit Sosia.

ACTVS III. SCENA III.
SOSIA, IVPPITER, ALCVMENA.

Amphitruo, assum, si quid opus est, impera, imperium exequar.
IV. Optume advenis. SO. jam pax est inter vos quæso duos.
Nam quia vos tranquillos video, gaudeo, & volupe est mihi,
Atque ita servum par videtur frugi sese instituere;
Proinde heri ut sint, ipse item sit; vultum ex vultu comparet:
Tristis sit, heri si tristes; hilarus sit, si gaudeant.
Sed age responde, jam vos redistis in concordiam?
IV. Derides, qui scis hæc dudum me dixisse per jocum.
SO. An id joco dixisti? equidem serio ac vero ratus.
IV. Habui expurgationem, facta pax est. SO optume est.
IV. Ego rem divinam intus faciam, vota quæ sunt. SO. censeo.
IV. Tu gubernatorem à navi huc evoca verbis meis
Blepharonem, ut re divina facta mecum prandeat.
SO. Iam hic ero, quum illic censebis esse me. IV. actutum huc redi.
AL. Nunquid vis quin abeam jam intro, ut apparentur quibus opus est?
IV. I sane & quantum potest parata fac sint omnia.
AL. Quin veni, quando vis, intro, faxo haud quicquam sit moræ.
Quando isthæc omnia exjurasti te mihi dixe per jocum.
IV. Re-

IV. Recte loquere, & proinde diligentem ut uxorem decet.
Iam hi ambo,& servus & hera frustra sunt duo.
Qui me Amphitruonem rentur esse, errant probe.
Nunc tu divine fac huc assis Sosia.
Audis quæ dico, tametsi præsens non ades;
Fac Amphitruonem jam advenientem ab ædibus
Vt abigas quovis pacto. fac commentus sies.
Volo deludi illum. dum eum hac usuraria
Vxore nunc mihi morigero, hæc curata sint
Fac sis: proinde adeo, ut me velle intelligis,
Atque ut ministres mihi, mihi cum sacrificem.

ACTVS III. SCENA IV.

MERCURIVS.

Concedite atque abscedite, omnes de via decedite.
Nec quisquam tam audax nunc fuat homo, qui obviam obsistat mihi.
Nam mihi quidem hercle qui minus liceat Deo minitarier
Populo, ni decedat mihi,quam servulo in comœdiis?
Ille aut navem salvam nunciat,aut irati adventum senis?
Ego sum Iovi dicto audiens, ejus jussu nunc huc me affero.
Quamobrem mi magis par est via decedere, & concedere.
Pater vocat me, eum sequor, ejus dicto imperio sum audiens;
Vt filium bonum patri esse oportet,itidem ego sum patri
Amanti supparasitor, hortor, asto, admoneo, gaudeo.
Si quid patri volupe'st, voluptas ea mihi multo maxima est.
Amat, sapit: recte facit, animo quando obsequitur suo:
Quod omnes homines facere oportet, dum id modo fiat bono.
Nunc Amphitruonem vult deludi meus pater; faxo probe
Iam hic deludatur, spectatores; vobis spectantibus
Capiam coronam mi in caput, assimulabo med esse ebrium:
Atque illuc sursum ascendero; inde optume sic eispellam virum.
De supero, quum huc accesserit, faciam ut sit madidus sobrius.
Deinde illi actutum sufferet suus servus pœnas Sosia.
Eum fecisse ille hodie arguet, quæ ego fecero hic; quid id mea?
Meo me æquum est morigerum patri, ejus studio servire addecet.

Sed eccum Amphitruonem, advenit: jam ille hic deludetur probe,
Siquidem vos vultis auscultando operam dare.
Ibo intro, ornatum capiam, qui potius decet.
Dein sursum ascendam in tectum, ut illum hinc prohibeam.

ACTUS IV. SCENA I.

AMPHITRUO.

NAucratem quem convenire volui, in navi non erat,
Neque domi, neque in urbe invenio quemquam, qui illum viderit.
Nam omnis plateas perreptavi, gymnasia, myropolia.
Apud emporium, atque in macello, in palæstra, atque in foro.
In medicinis, in tonstrinis, apud omnis ædis sacras.
Sum defessus quæritando: nusquam invenio Naucratem.
Nunc ibo domum, atque ex uxore hanc rem pergam exquirere;
Quis fuerit, quem propter corpus suum stupri compleverit:
Nam me, quam illam quæstionem inquisitam hodie amittere,
Mortuum satius est. sed ædis occluserunt. eugepæ!
Pariter hoc fit, atque ut alia facta sunt, feriam foris.
Aperite hoc. heus ecquis hic est? ecquis hoc aperit ostium?

ACTUS IV. SCENA II.

MERCURIUS, AMPHITRUO.

QUis ad fores est? AM. ego sum. ME. quid ego sum? AM. ita loquor. ME. tibi Juppiter
Diiq; omnes irati certo sunt, qui sic frangas fores.
AM. Quomodo? ME. eo modo, ut profecto vivas ætatem miser.
AM. S[illegible] ME. ita sum Sosia, nisi me esse oblitum existimas.
Quid nunc vis? AM. scelesté, at etiam quid velim, id tu me rogas?
ME. Ita rogo, [illegible] ecfregisti fatue foribus cardines.
An foris censebas nobis publicitus præberier?
Quid me aspectas stolide? quid nunc vis tibi? aut quis es tu homo?
AM. [illegible]bero, etiam quis ego sim me rogitas? ulmorum [illegible]runs?
Quem pol [illegible] hodie ob istæc dicta faciam ferventem [illegible]

ME. Pro-

ME. *Prodignum me fuisse oportet olim in adolescentia.*
AM. Qui dum? ME. quia senecta ætate à me mendicas malum.
AM. Cũ cruciatu tuo isthæc hodie verna verbà funditas.
ME. SACRUFICO ego tibi. AM. qui? ME. quia enim te macto infortunio.

QUI SEQUUNTUR VERSUS USQUE ad principium Scenæ, *Vos inter vos partite*, desunt in Vett. scriptis, ideoque alio characterum genere edendos curavimus.

AM. *Tun' me mactes carnifex? nisi formam dii hodie meam perdunt,*
Faxo ut bubulis coriis onustus sis, Saturni hostia:
Ita ego te certo cruce & cruciatu mactabo. exi foras
Mastigia. ME. *Larva umbratilis, tu me minis territas?*
Nisi hinc actutum fugias, si denuo pultaveris,
Si minusculo digito increpuerint fores, hac tegula
Tuum deminuam caput, ut cum dentibus linguam excrees.
AM. *Tun' furcifer meis me procul prohibessis ædibus?*
Tun' meas pultare foreis? hasce illico toto demoliar cardine.
ME. *Pergin'?* AM. *Pergo.* ME. *accipe.* AM. *sceleste, in herum? si te hodie apprehendero,*
Ad id redigam miseriarum, ut semper sis miser.
ME. *Bacchanal te exercuisse oportuit senex.* AM. *qui dum?*
ME. *Quando tu me tuum servum censes.* AM. *quid censeo?*
ME. *Malum tibi præter Amphitruonem herum novi neminem.*
AM. *Num formam perdidi? mirum quin me norit Sosia.*
Scrutabor: eho dic mihi, quis videor? num satis Amphitruo?
ME. *Amphitruo? sanusne es? nonne tibi prædictum senex,*
Bacchanal te exercuisse, quum qui sis alium rogites?
Abscede, moneo, molestus ne sies, dum Amphitruo
Cum uxore modo ex hostibus adveniens voluptatem capit.
AM. *Qua uxore?* ME. *Alcmena.* AM. *quis homo?* ME. *quoties vis dictum? Amphitruo*
Herus meus: molestus ne sies. AM. *qui cum cubat?*
ME. *Vide ne infortunium quæras, qui me sic ludificer.*
AM. *Dic quæso mi Sosia.* ME. *blandius. cum Alcumena.* AM. *in eodemne*
Cubiculo? ME. *imo ut arbitror, corpore corpus incubat.* AM. *væ misero mihi.*
ME. *Lucri est quod miseriam deputat, nam uxorem usurariam*
Perinde est præbere, ac si agrum sterilem fodiendum loces.

C AM.

AM. *Sosia.* ME. *quid (malum) Sosia?* AM. *num me novisti verbero?*

ME. *Novi te hominem molestum, qui ne emas litigium.* AM. *adhuc*

Amplius; nonne ego herus sum tuus Amphitruo? ME. *tu Bacchus es,*

Haud Amphitruo. quoties tibi dictum vis? num denuo?

Meus Amphitruo uno cubiculo Alcmenam complexu tenet.

Si pergas, eum hic sistam. neque sine tuo magno malo.

AM. *Cupio accersi. utinam pro benefactis, dii, patriam,*

Aedeis, uxorem, familiam, cum forma una perduam.

ME. *Accersam equidem, sed de foribus tu interea sis vide.*

Credo jam quae volebat sacrificia ad epulum conduxit:

Si molestus sis, evades nunquam, quin te sacrificem.

AMPHITRUO, BLEPHARO, SOSIA.

D*I vestram fidem, quae intemperiae nostram agunt familiam? quae mira*

Video, postquam advenio peregre? nam verum est, quod olim est auditum

Fabularier, mutatos Atticos in Arcadia homines.

Et saevas belluas mansitasse, nec unquam denuo parentibus

Cognitos. BL. *quid illuc Sosia? magna sunt, quae mira praedicas.*

Ain' tu alterum te periisse domi consimilem Sosiam?

SO. *Ajo, sed heus tu, quum ego Sosiam, Amphitruonem Amphitruo; quid scis an*

Tu forte alium Blepharonem parias? ô di faciant, ut tu quoque

Concisus pugnis, & illisis dentibus, id impransus credas

Nam ego ille alter Sosia, qui illic sum, me malis multavit modis.

BL. *Mira profecto. sed gradus condecet grandire: nam ut video.*

Expectat Amphitruo, & vacuus mihi venter crepitat.

AM. *ecquid aliena*

Fabulor? in nostro olim Thebano genere plusquam mira memorant.

Martigenam ille aggressus belluam magnus Europae quaestor, anguineo

Repente hosteis peperit seminio: & pugnata illac pugna

Frater trudebat fratrem hasta, & galea, & nostrae auctorem gentis.

Cum Veneris filia anguis repsisse tellus Epirotica

Vidit.

Vidit. de summo summus Juppiter sic statuit, sic fatum habet.
Optumi omnes nostrates pro claris factis diris aguntur malis.
Fata istæc me premunt, pertolerarem vim tantam, cladesque
Exantlarem impatibiles. SO. *Blepharo.* BL. *quid est?* SO. *nescio quid mali suspicor.*
BL. *Quid?* SO. *vide sis, herus salutator oppessulatas ante foreis graditur.*
BL. *Nihil est, famem exspectat obambulans.* SO. *curiose quidem: foreis enim*
Clausit, ne prævorteretur foras. BL. *oggannis.* SO. *nec gannio, nec latro.*
Si me audias, observes. nescio quid secum solus; puto
Rationes colligit: quid memoret, hinc excipiam. ne propera.
AM. *Ut metuo, ne victis hostibus dl partam expungant gloriam.*
Totam miris modis nostram video turbatam familiam.
Tum vero uxor vitio, stupro, dedecore me plena enecat.
Sed de patera mirum st: erat tamen signum obsignatum probe.
Quid enim? pugnas pugnatas prolocuta, & Pterelam oppugnatum,
Nostris occisum manibus fortiter. at at, novi jam ludum:
Id Sosiæ factu st opera, qui me hodie quoque præsentem ausit
Indigne prævortier. SO. *de me locutus, & quæ velim minus.*
Hominem ne congrediamur quæso, plus quam stomachum detexerit.
BL. *Ut lubet.* AM. *si illum datur hodie mastigiam apprehendere, ostendam quid sit*
Herum fallere, minis & dolis incessere. SO. *audin' tu illum?* BL. *audio.*
SO. *Illæc machina meas onerat scapulas. compellemus sis hominem.*
Scin' quid vulgo dici solet? BL. *quid dicturus sis, nescio:*
Quid tibi patiundum, fere hariolor. SO. *vetu st adagium, Fames & mora*
Bilem in nasum conciunt. BL. *verum quidem. è loco compellemus*
Alacre, Amphitruo. AM. *Blepharonem audio. Mirum quid ad me veniat.*
Opportune tamen se offert, ut uxoris facta convincam turpia.

Quid huc ad me Blepharo? BL. *oblitus tam cito, quam diluculo*
Misisti ad navim Sosiam ut hodie tecum conviverem?
AM. *Nusquam factum gentium. sed ubi illic scelestus?* BL. *quis?* AM. *Sosia.*
BL. *Eccum illum.* AM. *ubi?* BL. *ante oculos. non vides?*
AM. *vix video prae ira, adeo me istic*
Hodie delirum fecit. ne te sacruficem, nunquam evades.
Sine me Blepharo. BL. *ausculta precor.* AM. *dic, ausculto. tu vapula.*
SO. *Qua de re? num satis tempori? non ocius quivi, si me*
Daedaleis tulissem remigiis. BL. *abstine, quaeso, non potuimus*
Nostros grandius grandire gradus. AM. *sive grallatorius, sive*
Testudineus fueris, certum'st mihi hunc scelestum perdere.
En tectum, en tegulas, en obductas fores, en ludificatum herum,
En verborum scelus. BL. *quid mali fecit tibi?* AM. *rogas?*
Tecto exclusum foribus, me deturbavit aedibus. SO. *egone?*
AM. *Tu. quid minitabas te facturum, si istas pepulissem fores?*
Negat sceleste? SO. *quin negem? en testis ampliter, qui cum venio:*
Missus sedulo, ut ad te vocatum ducerem. AM. *quis te misit*
Furcifer? SO. *qui me rogat.* AM. *quando gentium?* SO. *dudum, jam pridem, modo,*
Ubi cum uxore domi redisti in gratiam. AM. *Bacchus te irritavit.*
SO. *Nec Bacchum salutem hodie, nec Cererem. tu purgari jusseras*
Vasa ut rem divinam faceres: & hunc me arcessitum mittis,
Ut tecum prandeat. AM. *Blepharo, disperream, si aut intus adhuc fui,*
Aut si hunc miserim. dic ubi me liquisti? SO. *domi cum Alcumena conjuge.*
Ego a te abiens portum versus volito, hunc tuis verbis voco.
Venimus, nec te nisi nunc video postea. AM. *scelestum caput, cum uxore?*
Nunquam abis, quin vapules. SO. *Blepharo.* BL. *Amphitruo, mitte hunc mea gratia,*
Et me audias. AM. *en mitto. quidvis loquere.* BL. *istic jamdudum mihi*

Maxuma memoravit mira. præstigiator fortè, aut veneficus
Hanc excantat tibi familiam: inquire aliunde, vide quid fiet.
Nec ante hunc excruciatum miserum facias, quam rem intellegas.
A M. *Rectè mones: eamus: te advorsum uxori etiam advocatum volo.*

JUPPITER, AMPHITRUO, SOSIA, BLEPHARO.

Q*Uis tam vasto impete has foreis toto convulsit cardine?*
Quis ante ædeis tantas tamdiu turbas concita? quem si comperero.
Thelebois sacruficabo manibus. AM. *Nihil est, ut dici solet,*
Quod hodie bene succedat mihi. Deserui Blepharonem, & Sosiam,
Ut cognatum Naucratem convenirem. hunc non reperi, & illos perdidi.
Sed eos video; ibo advorsum, ut si quid habent, scisciter. S O. *Blepharo, illic qui*
Ex ædibus, herus est, hic vero veneficus. B L. *prob Juppiter,*
Quid intueor? hic non est, sed Amphitruo, istic si fuat,
Illum sane non esse oportuit, nisi quidem sit geminus.
J U. *Eccum cum Blepharone Sosiam: compellabo hoc prius. Sosia.*
Tandem ad nos? esurio. S O. *dixin' tibi hunc veneficum?*
AM. *Imo ego hunc, Thebani cives, qui domi uxorem meam, Sosia,*
Impudicitia impetrivit, per quem teneo thesaurum stupri.
SO. *Here, si tu nunc esuris, ego satur pugnis ad te volito.*
A M. *Pergin' mastigia?* S O. *abi ad Acheruntem venefice.*
A M. *meu, veneficum?*
Vapula. J U. *quæ hospes intemperiæ, ut tu meum verberes?*
A M. *tuum?* J U. *meum.*
A M. *Mentiris.* J U. *Sosia, i intro: dum hunc sacrufico, fac paretur prandium.*
S.O. *Ibo. Amphitruonem (arbitror) ita comiter Amphitruo*
Accipiet, ut dudum memet ego ille alter Sosia Sosiam.
Interea dum isti certant, in popinam devortendum 'st mihi:
Lances detergam omneis, omnisque trullas hauriam. J U. *tun' me,*
Mentiri ais? A M. *mentiris inquam, meæ corruptor familiæ.*

JU. *Ob istuc indignum dictum, te obstricto collo hac arripiam.*
AM. *Væ misero mihi.* JU *at id præcavisse oportuit.* AM. *Blepharo suppetias mihi.*
BL. *Consimil.s sunt adeo, ut utri assim, nesciam: rixam tamen,*
Ut potest, dirimam. Amphitruo, noli Amphitruonem duello perdere.
Linque collum precor. JU. *hunc tu Amphitruonem dictitas?*
BL. *Quid ni? unus olim, nunc vero partus est geminus.*
Dum tu vis esse, alter quoque esse forma non desinit.
Interea quæso collum linque. JU. *linquo: sed dic mihi: viderturne tibi*
Istic Amphitruo? BL. *uterque quidem.* AM. *proh summe Jupiter! ubi hodie*
Mihi formam ademis, pergo quærere: tun' Amphitruo? JU. *tu negas?*
AM. *Pernego, quando Thebis, præter me, nemo'st alter Amphitruo.*
JU. *Imo, præter me, nemo; atque adeo tu Blepharo judex sies.*
BL. *Faciam id, si queo, signis palam. tu responde prius.* AM. *lubens.*
BL. *Antequam cum Taphiis à te pugna sit inita, quid mandasti mihi?*
AM. *Parata navi clavo hæreres sedulo.*
JU. *Ut si nostri fugam facerent, illuc me tuto reciperem.*
AM. *Item aliud. ut bene nummatum servaretur marsupium.*
JU. *Quæ pecuniæ?* BL. *tace sis tu, meum'st quærere. scisti numerum?*
JU. *Talenta quinquaginta Attica.* BL. *hic examussim rem enarrat: & tu,*
Quot Philippei? AM. *duo millia.* JU. *oboli vero bis totidem.* SO. *uterque*
Rem tenet probe. intus in crumena clausum alterum esse oportuit.
JU. *Attende sis, hac dextera (ut nosti) regem mactavi Pterelam,*
Spolia ademi, & pateram, qua ille potare solitus est, in cistella
Pertuli: dono uxori meæ dedi, qui cum hodie domi lavi,
Sacrificavi, cubui. AM. *hei mihi, quid audio? vix apud me sum:*
Vigilans quippe dormio: vigilans somnio, vivus & sanus intereo.
Ego idem ille sum Amphitruo, Gorgophones nepos, imperator Thebanorum,

Et Creontis unicus Teleboarum per duellis, qui Acarnanes
Et Taphios vi vici, & summa regem virtute bellica
Illisce præfeci Cephalum, magni Deionei filium.
J U. *Ego idem latrones hostes bello & virtute contudi.*
Electryonem perdiderant, nostræ & germanos conjugis,
Achaiam, Ætoliam, Phocidem. per freta Jonium & Ægæum, & Creticum
Vagati, vi vortebant piratica. A M. *di immortales, mihimet*
Non credo, ita omnia, quæ facta illic, examussim loquitur. vide
Blepharo. BL. *unum superest: id si fuat, Amphitruones sitote gemini.*
JU. *Quid dicas, novi: cicatricem in dextro musculo ex illoc volnere*
Quod mihi impegit Pterela. BL. *eam quidem.* AM. *apposite.* J U. *viden' ? en aspice.*
B L. *Detegite, aspiciam.* JU. *deteximus, vide.* BL. *supreme Juppiter,*
Quid intueor ! utrique in musculo dextero eodem in loco.
Signo eodem apparet probe, ut primum coivit cicatrix rufula,
Subluridа. Rationes jacent, judicium silet, quid agam nescio.

ACTUS IV. SCENA III.

BLEPHARO, AMPHITRUO, JUPPITER.

Vos inter vos partite : ego abeo, mihi negotium est,
Neque ego unquam usquam tanta mira me vidisse censeo.
A M. Blepharo quæso, ut advocatus mihi assis, neve abeas. B L. vale.
Quid opus me advocato? quin utri sim advocatus nescio.
J U. Intro ego hinc eo. Alcumena parturit. A perii miser !
Quid ego ? quem advocati jam atque amici deserunt.
Nunquam edepol me inultus istic ludificabit, quisquis est.
Nam jam ad regem recta me ducam, resque ut facta eloquar,
Ego pol illum ulciscar hodie Thessalum veneficum,
Qui perverse perturbavit familiæ mentem meæ.
Sed ubi ille'st? intro edepol abiit, credo ad uxorem meam.
Qui me Thebis alter vivit miserior? quid nunc agam?

Quem omnes mortales ignorant, & ludificant, ut lubet.
Certum'st, introrumpam in ædibus, ubi quemque hominem aspexero,
Sive ancillam sive servum, sive uxorem, sive adulterum;
Seu patrem, sive avum videbo, obtruncabo in ædibus.
Neque me Juppiter, neque dî omnes id prohibebunt, si volent.
Quin sic faciam uti constitui: pergam in ædibus nunc jam.

ACTUS V. SCENA I.

BROMIA *ancilla*, AMPHITRUO.

SPes atque opes vitæ meæ jacent sepultæ in pectore,
Neque ulla'st confidentia jam meo in corde quin amiserim;
Ita mihi videntur omnia, mare, terrã, cœlum, consequi.
Jam ut opprimar, ut enecer. me miseram! quid agam nescio.
Ita tanta mira in ædibus sunt facta. væ miseræ mihi!
Animo male'st, aquam velim, corrupta sum atque absumpta sum.
Caput dolet, neque audio, neque oculis prospicio satis,
Nec me miserior fœmina est, neque ulla videatur magis.
Ita heræ meæ hodie contigit. nam ubi parturit, deos sibi invocat.
Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus: ut subito, ut propere, ut valide tonuit!
Ubi quisque institerat, concidit crepitu. ubi nescio quis maxima
Voce exclamat sic: Alcumena, adest auxilium, ne time:
Et tibi & tuis propitius cœli cultor advenit.
Exurgite, inquit, qui terrore meo occidistis præ metu.
Ut jacui, exurgo. ardere sensui ædis, ita tum confulgebant.
Ibi me inclamat Alcumena: tam ea res me horrore afficit.
Herilis prævertit metus: ocius accurro, ut sciscam quid velit:
Atque illam geminos filios pueros peperisse conspicor:
Neque nostrum quisquam sensimus quum peperit: neque prævidimus.
Sed quid hoc? quis hic est senex,
Qui ante ædis nostras sic jacet? numnam hunc percussit Juppiter?
Credo edepol: nam proh Juppiter sepultus est, quasi sit mortuus.
Ibo & cognoscam quisquis est, Amphitruo hic quidem est herus meus,

Amphitruo. AM. perii. BR. surge. AM. interii. BR. cedo manum. AM. quis me tenet?
BR. Tua Bromia ancilla. AM. totus timeo, ita me increpuit Jupiter,
Nec secus est, quam si ab Acherunte veniam. sed quid tu foras
Egressa es? BR. eadem nos formido timidas terrore impulit:
In ædibus, ubi tu habitas, nimia mira vidi. væ mihi
Amphitruo; ita mihi animus etiam nunc abest. AM. agedum expedi.
Scin' me tuum esse herum Amphitruonem? BR. scio. AM. vide etiam nunc? BR. scio.
AM. Hæc sola sanam mentem gestat meorum familiariũ.
BR. Imo omnes sani sunt profecto. AM. at me uxor insanum facit (dices,
Suis fœdis factis. BR. at ego faciam, tu idem aliter præ-
Amphitruo, piam & pudicam esse tuam uxorem ut scias.
De ea re signa atque argumenta paucis verbis eloquar.
Omnium primum Alcumena geminos peperit filios.
AM. Ain' tu geminos? BR. geminos. AM. dî me servant. BR. sine me dicere,
Ut scias tibi tuæque uxori deos esse omnes propitios.
AM. Loquere. BR. postquam parturire hodie uxor occœpit tua,
Ibi utero exorti dolores, ut solent puerperæ:
Invocat deos immortales, ut sibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto. ibi continuo contonat
Sonitu maximo ædes primo ruere rebamur tuas.
Ædes totæ confulgebant tuæ, quasi essent aureæ.
AM. Quæso absolvito hinc me exemplo, quando satis deluseris.
Quid fit deinde? BR. dum hæc aguntur, interea uxorem tuam
Neque gementem, neque plorantem nostrum quisquam audivimus:
Ita profecto sine dolore peperit. AM. jam istuc gaudeo,
Utut erga me est merita. BR. istæc mitte, atque hæc quæ dicam accipe.
Postquam peperit pueros, lavere jussit nos. occœpimus.
Sed puer ille quem ego lavi, ut magnus est, & multum valet!
Neque eum quisquam colligare quivit incunabulis.
AM. Nimia mira memoras: si istæc vera sunt, divinitus
Non metuo quin meæ uxori latæ suppetiæ sient.
BR. Magis jam faxo mira dices. postquam in cunas conditu'st,
Devolant angues jubati deorsum in impluvium duo
Maximi: continuo extollunt ambo capita. AM. hei mihi!

BR. Ne pave, sed angues oculis omnes circumvisere.
Postquam pueros conspicati, pergunt ad cunas citi.
Ego cunas recessim rursum vorsum trahere & ducere.
Metuens pueris, mihi formidans: tantoque angues acrius
Persequi. postquam conspexit angues ille alter puer,
Citus è cunis exilit, facit recta in anguis impetum:
Alterum altera apprehendit eos manu perniciter.
AM. Mira memoras; nimis formidolosum facinus praedicas.
Nam mihi horror membra misero percipit dictis tuis.
Quid fit deinde? porro loquere. BR. puer ambo angues enecat.
Dum hæc aguntur, voce clara exclamat uxorem tuam.
AM. Quis homo? BR. summus imperator divûm atque hominum Iuppiter.
Is se dixit cum Alcumena clam consuetum cubilibus,
Eumque filium suum esse qui illos angues vicerit:
Alterum esse tuum dixit puerum. AM. pol me haud pœnitet,
Scilicet boni dimidium mihi dividere cum Iove.
Abi domum, jube vasa pura acturum adornari mihi,
Vt Iovis supremi multis hostiis pacem expetam.
Ego Tiresiam conjectorem advocabo, & consulam
Quid faciendum censeat; simul hanc rem, ut facta est, eloquar.
Sed quid hoc? quam valide tonuit? di obsecro vestram fidem!

ACTUS V. SCENA II.

IUPPITER.

Bono animo es, assum auxilio, Amphitruo, tibi & tuis.
Nihil est quod timeas; hariolos, haruspices
Mitte omnis: quæ futura & quæ facta, eloquar:
Multo adeo melius, quam illi, quum sim Iuppiter.
Primum omnium Alcumenæ usuram corporis
Cepi, & concubitu gravidam feci filio.
Tu gravidam item fecisti, quum in exercitum
Profectus. uno partu duos peperit simul.
Eorum alter, nostro qui est susceptus semine,
Suis factis se immortali officiet gloria.
Tu cum Alcumena uxore antiquam in gratiam
Redi. haud promeruit, quamobrem vitio verteres.
Mea vi subacta est facere. ego in cœlum migro.

ACTUS V. SCENA III.

AMPHITRUO.

FAciam ita ut jubes, & te oro promissa ut serves tua.
Ibo ad uxorem intro. missum facio Tiresiam senem.
Nunc spectatores Iovis summi caussa clare plaudite.

FINIS AMPHITRVONIS.

ASINARIA.

Dramatis Personæ.

LIBANUS *servus.*
DEMÆNETUS *senex.*
ARGYRIPPUS *adolescens.*
CLEÆRETA *lena.*
LEONIDA *servus.*
PHILENIUM *meretrix.*
DIABOLUS *adolescens.*
PARASITUS.
ARTEMONA. *uxor.*
MERCATOR.
GREX.

ARGUMENTUM.

AMnti argento filio auxiliarier
Sub imperio vivens volt senex uxorio.
Itaque ob asinos relatum pretium Saureæ
Numerari jussit servolo Leonidæ.
Ad amicam id fertur. cedit noctem filius.
Rivinus amens ob præreptam mulierem :
Is rem omnem uxori per Parasitum nunciat.
Accurrit uxor , ac virum è lustris rapit.

PROLOGUS.

HOc agite sultis spectatores nunc jam ,
Quæ quidem mihi atque vobis res vertat bene ,
Gregique huic & dominis , atque conductoribus.
Face jam tu præco nunc omnem auritum poplum.
Age nunc reside : cave modo ne gratiis.
Nunc,quid processerim huc, & quid mihi voluerim ,
Dicam. ut sciretis nomen hujus fabulæ.
Nam quod ad argumentum attinet,sane breve'st.
Nunc quod me dixi velle vobis dicere ,
Dicam: Huic nomen Græce est Onagros Fabulæ.
Demophilus scripsit, MARCUS vortit barbare ,
ASINARIAM volt esse , si per vos licet.
Inest lepos, ludusque in hac Comœdia.
Ridicula res est. date benigne operam mihi.
Vt vos item alias, pariter nunc Mars adjuvet.

ACTUS I.

ACTUS I. SCENA I.

LIBANUS *servus*, DEMÆNETUS *senex*.

Sicut tuum vis unicum gnatum tuæ
Superesse vitæ, sospitem & superstitem:
Ita te obtestor, tum per senectutem tuam,
Perque illam quam tu metuis uxorem tuam;
Si quid med erga tu hodie falsum dixeris,
Ut tibi superstes uxor ætatem siet:
Atque illa viva vivus ut pestem oppetas.
DE. Per Deum Fidium quæris. jurato mihi
Video necesse esse eloqui, quicquid roges,
Ita me obstinate aggressus, ut non audeam
Profecto, percunctanti quin promam omnia,
Proinde actutum istud quid sit, quod scire expetis,
Eloquere: ut ipse scibo, te faciam ut scias.
LI. Dic obsecro hercle serio, quod te rogem.
Cave mihi mendacii quicquam. DE. quin tu ergo rogas.
LI. Num me illuc ducis ubi lapis lapidem terit?
DE. Quid istuc est? aut ubi est istuc terrarum loci?
LI. Ubi flent nequam homines, qui polentam pransitant,
DE. Quid istuc sit, aut ubi istuc sit, nequeo noscere,
Ubi flent nequam homines, qui polentam pransitant.
LI. Apud fustitudinas ferricrepinas insulas,
Ubi vivos homines mortui incursant boves.
DE. Modo pol percepi, Libane, quid istuc sit loci,
Ubi fit polenta, te fortasse dicere. LI. ah!
Neque hercle ego istuc dico, nec dictum volo.
Teque obsecro hercle, ut quæ locutus despuas.
DE. Fiat, geratur mos tibi. LI. age age usque excrea.
DE. Etiamne? LI. quæso hercle usque ex penitis faucibus.
DE. Etiam? LI. amplius. DE. nam quousque? LI. usque ad mortem volo.
DE. Cave sis malam rem. LI. uxoris dico, non tuam.
DE. Dono te ob istuc dictum, ut expers sis metu.
LI. Di tibi dent quæcumque optes. DE. redde operam mihi.
Cur hoc ego ex te quæram? aut cur miniter tibi,
Propterea quod me non scientem feceris?
Aut cur postremo filio succenseam,
Patres ut faciunt cæteri? LI. quid istuc novi est?
DE. Equidem scio jam filius quod amet meus
Istanc meretricem è proximo Philenium.
Estne hoc ut dico Libane? LI. rectam instas viam.
Ea res est, sed cum morbus invasit gravis.

DE. Quid

D E. Quid morbi est? L I. quia non suppetunt dictis data.
D E. Tunc es adjutor nunc amanti filio?
L I. Sum vero, & alter noster est Leonida.
D E. Bene hercle facitis, & à me initis gratiam.
Verum meam uxorem Libane nescis qualis sit?
L I. Tu primus sentis, nos tamen prænoscimus.
D E. Fateor eam esse importunam atque incommodam.
L I. Posterius istuc dicis, quam credo tibi.
D E. Omnes parentes, Libane, liberis suis,
Qui mihi auscultabunt, facient obsequelam jam:
Quippe qui mage amico utantur gnato & benevolo
Atque ego me id facere studeo. volo amari à meis,
Volo me patris mei similem, qui causa mea
Nauclerio ipse ornatu per fallaciam,
Quam amabam abduxit ab leone mulierem.
Neque puduit eum id ætatis sycophantias
Struere, & beneficiis me emère gnatum suum sibi.
Eos me decretum est persequi mores patris.
Nam me hodie oravit Argyrippus filius,
Uti sibi amanti facerem argenti copiam:
Et id ego percupio obsequi gnato meo.
Volo amori obsecutum illius, volo amet me patrem,
Quanquam illum mater arcte contenteque habet,
Patres ut consueverunt: ego mitto omnia hæc.
Præsertim quum is me dignum, quoi concrederet,
Habuit, me habere honorem ejus ingenio decet:
Quum me adiit, ut pudentem gnatum æquum est, patrem;
Cupio esse amicæ quod det argentum suæ.
L I. Demiror quid sit, & quo evadat, sum in metu.
D E. Equidem scio jam filius quod amet meus.
L I. Cupis id quod cupere te nequicquam intellego;
Dotalem servum Sauream uxor tua
Adduxit, cui plus in manu sit quam tibi.
D E. ARGENTUM accepi, dote imperium vendidi.
Nunc verba in pauca conferam, quid te velim.
Viginti jam usu'st filio argenti minis.
Face id ut paratum jam sit. L I. unde gentium?
D E. Me defraudato, L I. maximas nugas agis.
Nudo detrahere vestimenta me jubes.
Defrudem te ego? age sis tu sine pennis vola.
Tene ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu?
Nisi quid tu porro uxorem defraudaveris.
D E. Qua me, qua uxorem, qua tu servom Sauream
Potes, circumduce, aufer. promitto tibi
Non offuturum, si id hodie effeceris.
L I. Jubeas una opera me piscari in aëre,

Venari autem rete jaculo in medio mari.
DE. Tibi optionem sumito Leonidam,
Fabricare quidvis, quidvis comminiscere.
Perficito argentum hodie ut habeat filius,
Amicæ quod det. L I. quid ais tu Demænete?
Quid si forte in insidias devenero?
Tu redimes me, si me hostes interceperint?
DE. Redimam. L I. tum tu igitur aliud cura quid lubet.
DE. Ego eo ad forum, nisi quid vis. L I. i, etiamne ambulas?
DE. Atque audin'etiam? L I. ecce. D E. si quid te volam, ubi eris?
L I. Vbicumque libitum fuerit animo meo.
Profecto nemo est, quem jam dehinc metuam mihi,
Ne quid nocere possit: cum mihi tua
Oratione omnem animum ostendisti tuum.
Quin te quoque ipsum facio haud magni, si hoc patro.
Pergam quo occœpi, atque ibi consilia exordiar.
DE. Audin' tu? apud Archibulum ego ero argentarium.
L I. Nempe in foro? DE. ibi, si quid opus fuerit. L I. meminero.
D E. Non esse servus pejor hoc quisquam potest.
Nec magis versutus, nec quo ab caveas ægrius.
Eidem homini, si quid recte curatum velis,
Mandes. moriri sese misere mavolet,
Quam non perfectum reddat quod promiserit.
Nam ego illud argentum tam paratum filio
Scio esse, quam me hunc scipionem contui.
Sed quid ego cesso ire ad forum, quod incœperam?
Ibo, atque ibi manebo apud argentarium.

ACTUS I. SCENA II.

ARGYRIPPUS *adolescens.*

SIccine hoc fit? foras ædibus me ejici?
Promerenti optume hoccine pretii redditur?
Bene merenti mala es, male merenti bona es.
At malo cum tuo: nam jam ex hoc loco
Ibo ego ad tresviros, vestraque ibi nomina
Faxo erunt: capitis te perdam ego & filiam,
Perlecebræ, pernicies, adolescentum exitium.
Nam mare haud est mare, vos mare acerrimum.
Nam in mari repperi, hic elavi bonis.
Ingrata atque irrita esse omnia intellego
Quæ dedi, & quod benefeci: at posthac tibi,
Male quod potero facere, faciam, meritoque id faciam tuo.
Ego pol te redigam eodem unde orta es, ad egestatis terminos.

Ego edepol te faciam, ut quæ sis nunc, & quæ fueris, scias.
Quæ priusquam istam adii, atque amans ego animum meum isti dedi,
Sordido vitam oblectabas pane, in pannis inopia * *
Atque ea si erant, magnas habebas omnibus dis gratias:
Eadem nunc, quum est melius, me, cujus opera est, ignoras, mala.
Reddam ego te ex fera fame mansuetem, me specta modo.
Nam isti quod succenseam ipsi, nihil est: nihil quicquam meret.
Tuo facit jussu; tuo imperio paret: mater tu, eadem hera es.
Te ego ulciscar, te ego ut digna es, perdam, atque ut de me meres.
At scelesta viden' ut ne id quidem me dignum esse existumat,
Quem adeat, quem colloquatur, cuique irato supplicet?
Atque eccam illecebra exit. tandem opinor hic ante ostium
Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum est mihi.

ACTUS I. SCENA III.

LENA *Clæreta.* ARGYRIPPUS *adolescens.*

V. Numquodque istorum verbum nummis Philippeis aureis
Non potest auferre hinc à me, si quis emptor venerit.
Nec recte quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum'st.
Fixus hic apud nos est animus tuus clavo Cupidinis.
Remigio veloque quantum poteris, festina & fuge.
Quam magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert.
AR. Ego pol istum portitorem privabo portorio.
Ego te dehinc, ut merita es de me, & mea re, tractare exequar:
Quom tu me ut meritus sum, non tractas, quæ ejicis domo.
LE. Magis istuc percipimus lingua dici, quam factis fore.
AR. Solus solitudine ego ted atque ab egestate abstuli:
Solus si ductem, referre gratiam nunquam potes.

LE. Solus

LE. Solus ductato, si semper solus quæ poscam dabis:
Semper tibi promissum habeto hac lege, dum superes datis.
AR. Qui modus dandi? nam numquam tu quidem expleri potes.
Modo quod accepisti, haud multo aliquid post quod poscas, paras.
LE. Quid modi est? ductando, amando, nunquamne expleri potes?
Modo remisisti, continuo jam ut remittam ad te rogas.
AR. Dedi equidem, quod mecum egisti. LE. & tibi ego misi mulierem.
Par pari datum hostimentum'st, opera pro pecunia.
AR. Male agis mecum. LE. quid me accusas, si facio officium meum?
Nam NEQUE usquam fictum, neque pictum, neque scriptum in poëmatis.
Ubi lena bene agat cum quiquam amante, quæ frugi esse volt.
AR. Mihi quidem te parcere æquum est tandem, ut tibi durem diu.
LE. Non tu scis, quæ amanti parcet, eadem sibi parcet parum.
Quasi piscis, itidem est amator lenæ. nequam est nisi recens.
Is habet succum, is suavitatem: cum quovis pacto condias;
Vel patinarium vel assum: verses quo pacto lubet.
Is dare volt, is se aliquid posci. nam ubi de pleno promitur,
Neque ille scit quid det, quid damni faciat, illi rei studet:
Volt placere sese amicæ, volt mihi, volt pedissequæ,
Volt famulis, volt etiam ancillis: & quoque catulo meo
Subblanditur novus amator, se ut quum videat, gaudeat.
Vera dico. AD SUUM quemque hominem quæstum esse æquum est callidum.
AR. Perdidici isthæc esse vera, damno cum magno meo.
LE. Si ecastor nunc habeas quod des, alia verba perhibeas:
Nunc quia nihil habes, maledictis te eam ductare postulas.
AR. Non meum est. LE. nec meum quidem edepol, ad te ut mittam gratiis.
Verum ætatis atque honoris gratia hoc fiet tui:

Quia nobis lucro fuisti potius, quam decori tibi.
Si mihi dautur duo talenta argenti numerata in manum,
Hanc tibi noctem honoris causa gratiis dono dabo;
AR. Quid, si non est? LE. tibi non esse credam *illa*? alio ibit tamen.
AR. Vbi illæc quæ dedi ante? LE. abusa. nam si ea duratent mihi,
Mulier mitteretur ad te: numquam quicquam poscerem.
Diem, aquam, solem, lunam, noctem, hæc argento non emo:
Cætera quæque volumus uti, Græca mercamur fide.
Quum à pistore panem petimus, vinum ex œnopolio,
Si æs habent, dant mercem: eadem nos disciplina utimur.
Semper oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident.
Vetus est, nihili cocio est: scis cujus? non dico amplius.
AR. Aliam nunc mihi orationem despoliato prædicas:
Longe aliam præbes, inquam, nunc atque olim quom dabam:
Aliam atque olim quom illiciebas me ad te blande ac benedice.
Tum mihi ædes quoque arridebant, cum ad te veniebam, tuæ.
Me unice unum ex omnibus te atque illam amare, ajebas mihi:
Vbi quid dederam, quasi columbæ pulli in ore ambæ meo
Vsque eratis: meo de studio studia erant vestra omnia.
Vsque adhærebatis: quod ego jusseram, quod volueram
Faciebatis: quod nolebam ac vetueram, de industria
Fugiebatis, neque conari id facere audiebatis prius.
Nunc neque quid velim, neque nolim, facitis magni, pessumæ.
LE. Non tu scis? hic noster quæstus aucupii simillimust.
Auceps quando concinnavit aream, offundit cibum:
Aves assuescunt. NECESSE est facere sumptum, qui quærit lucrum.
Sæpe edunt: semel si sunt captæ, rem solvunt aucupi.
Itidem hic apud nos. ædis nobis area est, auceps sum ego,
Esca est meretrix, lectus illix est, amatores aves:

Bene salutando consuescunt, compellando blanditer,
Osculando, oratione vinnula, venustula.
Si papillam pertractavit, haud id est ab re aucupis.
Suavium si sumpsit, sumere eum licet sine retibus.
Hæccine te esse oblitum, in ludo qui fuisti tam diu?
A R. Tua ista culpa est, quæ discipulum semidoctum abs te amoves.
L E. Remeato audacter, mercedem si eris nactus: nunc abi.
A R. Mane, mane, audi; dic quid me æquum censes pro illa tibi dare,
Annum hunc ne cum quiquam alio sit? L E. tene? viginti minas.
Atque ea lege, si alius ad me prius attulerit, tu vale.
AR. At ego, est etiam, priusquam abis, quod volo loqui. L E. dic quod lubet.
A R. Non omnino jam perii: est reliquum quo peream magis.
Habeo, unde istuc tibi quod poscis dem; sed in leges meas
Dabo, ut scire possis perpetuum annum hunc mihi uti serviat.
Nec quenquam interea alium admittat prorsus, quam me, ad se virum.
L E. Quin si tu voles, domi servi qui sunt castrabo viros.
Postremo ut voles nos esse, syngrapham facito afferas,
Ut voles, ut tibi lubebit, nobis legem imponito:
Modo tecum una argentum afferto, facile patiar cætera.
Portitorum simillimæ sunt januæ lenoniæ:
Si affers, tum patent: si non est quod des, ædes non patent.
A R. Interii, si non invenio ego illas viginti minas.
Et profecto, nisi illud perdo argentum, pereundum est mihi.
Nunc pergam ad forum, atque experiar opibus, omni copia:
Supplicabo, exobsecrabo, ut quemque amicum videro;
Dignos, indignos adire, atque experiri certum est mihi.
Nam si mutuas non potero, certum est sumam fœnore.

ACTVS II. SCENA I.

LIBANVS *servus*.

Hercle vero, Libane nunc te meliu'st expergiscier,
Atque argento comparando fingere fallaciam.

Iam diu est factum quom discesti ab hero, atque abiisti ad forum,
Igitur inveniundo argento ut fingeres fallaciam.
Ibi tu ad hoc diei tempus dormitasti in otio.
Quin tu abs te socordiam omnem rejice, & segnitiem amove;
Atque ad ingenium vetus versutum te recipis tuum.
Serva herum :· cave tu idem faxis, alii quod servi solent,
Qui ad heri fraudationem callidum ingenium gerunt.
Vnde sumam? quem intervortam? quo hanc celocem conferam?
Impetritum, inauguratum'st, quovis admittunt aves.
Picus & cornix est ab læva; corvus porro ab dextera.
Consuadent. certum hercle est vestram consequi sententiam.
Sed quid hoc. quod picus ulmum tundit? non temerarium'st:
Certe hercle ego quantum ex augurio auspicii intellego,
Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ.
Sed quid illuc, quod exanimatus currit huc Leonida?
Metuo, quod illic obscœvavit meæ falsæ fallaciæ.

ACTVS II. SCENA II.

LEONIDA, LIBANVS, *servi*.

VBi ego nunc Libanum requiram, aut familiarem filium?
Vti ego illos lubentiores faciam, quam Lubentia'st?
Maximam prædam & triumphum eis adfero adventu meo.
Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
Hanc quidem quam nactus prædam, pariter cum illis partiam.
L I. Illic homo ædis compilavit, more si fecit suo.
Væ illi qui tam indiligenter observavit januam.
L E. Ætatem velim servire, Libanum ut conveniam modo.
L I. Mea quidem hercle opera liber nunquam fies ocius.
L E. Etiam de tergo ducentas plagas prægnatis dabo.
L I. Largitur peculium, omnem in tergo thesaurum gerit.
L E. Nam si huic occasioni tempus sese subterfuxerit,
Numquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.
Herum in obsidione linquet, inimicum animos auxerit.
Sed si mecum occasionem opprimere hanc, quæ obvenit, studet,

Maximas opimitates gaudio efferissimas
Suis heris ille una mecum pariet, gnatoque & patri:
Adeo ut ætatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,
Nostro devincti beneficio. L I. vinctos nescio quos ait.
Non placet. metuo in commune ne quam fraudem frausus sit.
L E. Perii ego oppido, nisi Libanum invenio, jam ubi ubi est gentium.
L I. Illic homo socium ad malam rem quærit, quam adjungat sibi.
Non placet. pro monstro exemplum est, quando qui sudat tremit.
L E. Sed quid ego hic properans concesso pedibus, lingua largior?
Quin ego hanc jubeo tacere, quæ loquens lacerat diem?
L I. Heu edepol hominem infelicem, qui patronam comprimat.
Nam si quid sceleste fecit, lingua pro illo pejerat.
L E. Approperabo, ne post tempus prædæ præsidium parem.
L I. Quæ illæc præda est? ibo advorsum atque electabo quicquid est.
Iubeo te salvere voce summa, quoad vires valent.
L E. Gymnasium flagri, salveto. L I. quid agis, custos carceris?
L E. O catenarum colone. L I. O virgarum lascivia.
L E. Quot pondo ted esse censes nudum? L I. non edepol scio.
L E. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi scio.
Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.
L I. Quo argumento istuc? L E. ego dicam, quo argumento & quo modo.
Ad pedes, quando alligatum est æquum centupondium,
Vbi manus manicæ complexæ sunt, atque adductæ ad trabem,
Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque sis.
L I. Væ tibi. L E. hoc testamento servitus legat tibi.
L I. Verbis velitationem fieri compendio volo.
Quid istuc negotii est? L E. certum est credere? L I. audacter licet.
L E. Sis amanti subvenire familiari filio,
Tantum adest boni improviso, verum commixtum malo.
Omnes de nobis carnificum concelebrantur dies.
Libane, nunc audacia usus est nobis inventa & dolis.

Tantum

Tantum facinus inveni modo ego, ut nos dicamur duo
Omnium dignissimi esse, quo cruciatus confluant.
L I. Ergo mirabar, quod dudum scapulæ gestibant mihi.
Hariolari quæ occœperunt sibi esse in mundo malum.
Quicquid est eloquere. L E. magna est præda cum magno malo.
L I. Siquidem omnes conjurati cruciamenta conferant,
Habeo opinior familiarem tergum, ne quæram foris.
L E. Si istam firmitudinem obtines animi, salvi sumus.
L I. Quin si tergo res solvenda est, rapere cupio publicum.
Pernegabo atque obdurabo, perjurabo denique.
L E. Hem ISTA VIRTVS est, quando usu'st, qui malum fert fortiter.
Fortiter malum qui patitur, idem post patitur bonum.
L I. Quin rem actutum edisseris? cupio malum nanciscier.
L E. Placide ergo unumquidque derogita, ut acquiescam. non vides
Me ex cursura anhelitum etiam ducere? L I. age, age, mansero
Tuo arbitratu, vel adeo usque dum peris. L E. ubinam est herus?
L I. Major apud forum'st, minor hic est intus. L E. jam satis est mihi.
L I. Tum tu igitur es dives factus? L E. mitte ridicularia.
L I. Mitto. istud quod affers aures exspectant meæ.
L E, Animum adverte, ut æque mecum hæc scias. L I. taceo. L E. beas
Meministin' asinos Arcadicos mercatori Pelleo
Nostrum vendere atriensem? L I. memini. quid tum postea?
L E. Hem ergo is argentum huc remisit, quod daretur (Saureæ
Pro asinis. adolescens venit modo, qui id argentum attulit.
L I. Vbi is homo'st? L E. jam devorandum censes, si conspexeris.
L I. Ita enimvero. sed tamen tu nempe eos asinos prædicas
Vetulos, claudos, quibus subtritæ ad femina jam erant ungulæ. (meas.
L E. Ipsos, qui tibi subvectabant rure huc virgas ul-
L I. Teneo: atque iidem te hinc vexerunt vinctum rus.
L E. memor es probe.
Verum in tonstrina ut sedebam, me infit percontarier:
Ecquem filium Stratonis noverim Demænetum?
Dico me novisse extemplo, & me ejus servum prædico

 Esse.

Esse, & ædis demonstravi nostras. LI. quid tum postea?
LE. Ait se ob asinos ferre argentum atriensi Saureæ,
Viginti minas. sed eum sese non novisse hominem qui siet:
Ipsum vero se novisse callide Demænetum:
Quoniam ille elocutus hæc sic. LI. quid tum? LE. ausculta ergo, scies.
Extemplo facio facetum me, atque magnificum virum,
Dico med esse atriensem. sic hoc respondit mihi:
Ego pol Sauream non novi, neque qua facie sit scio:
Te non æquum mî est succensere. si herum vis Demænetum, (feras.
Quem ego novi, adduce: argentum non morabor quin
Ego me dixeram adducturum, & me domi præsto fore.
Ille in balneas iturus est, inde huc veniet postea.
Quid nunc consilii captandum censes? dic. LI. hem istuc ago, (Sauream.
Quomodo argentum intervortam, & adventorem, &
Iam hoc opus est exasciatum. nam si ille argentum prius
Hospes huc adfert, continuo nos ambo exclusi sumus.
Nam me hodie senex seduxit solum, seorsum ab ædibus,
Mihi, tibique interminatu'st nos futuros ulmeos,
Nisi hodie Argyrippo viginti essent argenti minæ.
Iussit vel nos atriensem, vel nos uxorem suam
D. fraudare: dixit operam sese promissam dare.
Nunc tu abi ad forum atque herum, & narra, hæc ut acturi sumus:
Te ex Leonida futurum esse atriensem Sauream,
Dum argentum afferat Mercator pro asinis. L E. faciam uti jubes. (venerit.
L I. Ego illum interea hic oblectabo, prius si forte ad-
L E. Quid ais? LI. quid vis? LE. pugno malam si tibi percussero,
Mox cum Sauream imitabor, caveto ne succenseas.
L I. Hercle vero tu cavebis, ne me attingas. si me tangis,
Næ hodie malo cum auspicio nomen commutaveris.
L E. Quæso æquo animo patitor. L I. patitor tu item, cum ego te referiam.
L E. Dico ut usus fieri. LI. dico hercle ego quoque ut facturus sum.
L E. Ne nega. LI. quin promitto inquam hostire contra, ut merueris.
L E. Ego abeo; tu jam scio patiere. sed quis hic est? is est,
Ille est ipsus. jam ego recurro huc, tu hunc interea hic tene,

Volo

Volo seni narrare. LI. quin tu officium facis ergo, ac fugis?

ACTVS II. SCENA III.
MERCATOR, LIBANVS.

VT demonstratæ sunt mihi, illasce ædis esse oportet,
Demænetus ubi dicitur habitare. I puere, pulta,
Atque atriensem Sauream, si est intus, evocato huc.
LI. Quis nostras sic frangit fores? ohe, inquam, si quid audis.
ME. Nemo etiam tetigit: sanusne es tu? LI. at censebam attigisse,
Propterea, huc quia habebas iter. nolo ego fores conservas meas
A te verberarier: sane ego sum amicus nostris ædibus.
ME. Pol haud periculum est, cardines ne foribus effringantur.
Si istoc exemplo tu omnibus qui quærunt respondebis.
LI. Ita hæc morata est janua: extemplo janitorem
Clamat, procul si quem videt ire ad sese calcitronem.
Sed quid venis? quid quæritas? ME. Demænetum volebam.
LI. Si sit domi, dicam tibi. ME. quid? ejus atriensis?
LI. Nihilo magis intus est. ME. ubi est? LI. ad tonsorem ire dixit.
ME. Quum venisset, post non rediit? LI. non edepol, quid volebas?
ME. Argenti viginti minas, si adesset accepisset.
LI. Qui pro istuc? ME. asinos vendidit Pellæo mercatori
Mercatu. LI. scio, tu id nunc refers. jam hic credo eum affuturum.
ME. Qua facie vester Saurea est? si is est, jam scire potero.
LI. Macilentis malis, rufulus, aliquantum ventriosus,
Truculentis oculis, tristi fronte, commoda statura.
ME. Non potuit pictor rectius describere ejus formam.
Atque hercle ipsum adeo contuor: quassanti capite incedit.
LI. Quisque obviam huic hic occesserit irato, vapulabit.
Siquidem hercle Æacidinis minis animisque expletus incedit,
Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit,

ACTVS II. SCENA IV.
LEONIDA, MERCATOR, LIBANVS.

QVid hoc est negotii? neminem meum dictum magni facere.
Libanum in tonstrinam ut jusseram venire, is nullus venit.
Næ ille edepol tergo & cruribus consulit haud decore.
ME. Nimis imperiosus est. LI. væ mihi hodie. LE. salvere jussi
Libanum libertum. jam manu emissus? LI. obsecro te.
LE. Næ tu hercle cum magno malo mihi obviam occessisti.
Cur non venisti, ut jusseram, in tonstrinam? LI. hic me moratu'st.
LE. Siquidem hercle nunc summum Iovem te dicas detinuisse,
Atque is precator assiet, malam rem effugies nunquam.
Tu verbero, imperium meum contempsisti? LI. perii hospes.
ME. Quæso hercle noli, Saurea, mea causa hunc verberare.
LE. Vtinam nunc stimulus in manu mihi sit? ME. quiesce quæso
LE. Qui latera conteram tua, quæ occalluere plagis.
Abscede, & sine me hunc perdere, qui semper me incendit ira.
Cui nunquam unam rem me licet semel præcipere furi.
Quin centies eadem imperem, atque ogganniam. itaque jam hercle
Clamore ac stomacho non queo labori suppeditare.
Iussin' sceleste, ab janua hoc stercus hinc auferri?
Iussin' columnis dejicier operas aranearum?
Iussin' in splendorem dari bullas has foribus nostris?
Nihil est: tanquam si claudus sim, cum fusti est ambulandum.
Quia triduum hoc unum modo foro operam assiduam dedi,
Dum reperiam qui quæritent argentum in fœnus. hic vos
Dormitis interea domi: atque herus in hara, haud ædibus habitat.
Hem ergo hoc tibi. LI. hospes te obsecro, defende. ME. Saurea, oro,
Mea causa ut mittas. LE. eho, ecquis pro vectura olivi

[Resolvit

Resolvit? L I. resolvit. L E. cui datum est? L I. Sticho vicario ipsi
Tuo. L E. vah! delenire apparas. scio mihi vicarium esse,
Neque eo esse servom in ædibus heri, qui sit pluris, quam ille sit.
Sed vina heri quæ vendidi vinario Exaerambo,
Iam pro iis satisfecit Sticho? L I. fecisse satis opinor:
Nam vide huc ipsum adducere trapezitam Exaerambum.
L E. Sic dedero. prius quæ credidi, vix anno post exegi.
Nunc satagit: adducit domum etiam ultro, & scribit nummos.
Dromo mercedem rettulit? LI. dimidio minus opinor.
L E. Quid reliquom? L I. ajebat reddere, quam extemplo sibi redditum esset:
Nam retineri, ut quod sit sibi operis efficeret locatum.
L E. Scyphos quos utendos dedi Philodamo, rettulitne?
L I. Non etiam. L E. hem, non? si velis, da, commoda homini amico.
M E. Perii hercle. jam hic me abegerit suo odio. L I. heu jam satis tu.
Audin' quæ loquitur? L E. audio, & quiesco. M E. tandem opinor
Conticuit: nunc adeam optimum est, priusquam incipit tiunire.
Quam mox mihi operam das? L E. ehem, optime: quamdudum tu advenisti?
Non hercle te provideram. quæso ne vitio vertas;
Ita iracundia obstitit oculis. M E. non mirum factum est,
Sed si domi est, Demænetum volebam, L E. negat esse intus.
Verum istuc argentum tamen mihi si vis denumerare,
Repromittam istoc tibi nomine solutam rem futuram.
M E. Sic potius, ut Demæneto tibi hero præsente reddam.
L I. Herus istunc novit, atque herum hic. M E. hero huic præsente reddam.
L I. Da modo meo periculo: rem salvam ego exhibebo:
Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,
Succenseat, cui omnium rerum ipsius semper credit.
L E. Non magni pendo ne duit: si non vult, sic sine astet.

L I. Da, inquam. vah formido miser, ne hic me tibi arbitretur
Suasisse, tibi ne crederes. da quæso, ac ne formida.
Salvum hercle erit. ME. credam fore, dum quidem ipse in manu habeo. (sane.
Peregrinus ego sum, Sauream non novi. L I. at nosce
M E. Sit, non sit; non edepol scio. si is est, eum esse oportet. (mini.
Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini ho-
L E. Hercle istum di omnes perduint: verbo cave supplicassis.
Ferox est, viginti minas meas tractare sese.
Nemo accipit, aufer te domum, abscede hinc, molestus ne sis.
ME. Nimis iracunde. NON DECET superbum esse hominem servum.
L I. Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec recte dicis:
Impure, nihili, non vides irasci? LE. perge porro.
L I. Flagitium hominis, da obsecro argentum huic, ne male loquatur.
M E. Malum hercle vobis quæritis. L E. crura hercle diffringentur.
Age impudice, ni istum impudicum percies. L I. perii hercle.
Scelesse, non audes mihi scelesto subvenire?
L E. Pergin' precari pessimo? M E. quæ res? tun' libero homini
Male servus loquere? L E. vapula. ME. id quidem tibi hercle fiet,
Vt vapules, Demænetum simulac conspexero hodie.
In jus voco te. L E. non eo. M E. Non is? memento.
L E. memini.
M E. Dabitur pol supplicium mihi de tergo vestro. L E. væ te.
Tibi quidem supplicium carnifex de nobis detur?
M E. Atque etiam pro vestris dictis maledictis pœnæ pendentur mihi hodie.
L E. Quid, verbero? ain'? tu furcifer herum nosmet fugitare censes?
I nunc jam ad herum, quo vocas jamdudum, quo volebas.
M E. Nunc demum tamen nunquam hinc feres argenti nummum, nisi me
Dare jusserit Demænetus. L E. ita facito, age ambula ergo.
Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
Tam ego homo sum, quam tu. M E. scilicet ita res est.
L E. sequere hac ergo.

Præsi-

Præfiscine hoc nunc dixerim: nemo etiam me accusavit
Merito meo, neque me Athenis est alter hodie quisquam,
Cui credi recte æque putent. ME. fortassis! sed tamen me
Numquam hodie induces, ut tibi credam hoc argentum ignoto.
LVPVS est homo homini, non homo, quum qualis sit non novit.
LE. Iam nunc secunda mihi facis. scibam huic te capitulo hodie
Facturum sat's pro injuria. quanquam ego sum sordidatus,
Frugi tamen sum, nec potest peculium enumerari.
ME. Fortasse! LE. etiam nunc dico: Periphanes Rhodo mercator
Dives, absente hero solus mihi talentum argenti
Soli annumeravit, & mihi credidit, neq; deceptus in eo.
ME. Fortasse! LE, atque etiam tu quoque ipse si esses percunctatus
Me ex aliis, scio pol crederes nunc quod fers. ME. haud negassim.

ACTVS III. SCENA I.

CLEÆRETA *lena*, PHILENIVM *meretrix*.

NE QVEON' ego te interdictis facere mansuetam meis?
An ita tu es animata, ut qui expers matris imperii sies?
PH. Vbi piem Pietatem, si isto more moratam tibi
Postulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis?
CL. An decorum est adversari meis te præceptis?
PH. quid est?
CL. Hoccine est pietatem colere, matris imperium minuere?
PH. Neque quæ recte faciunt culpo, neque quæ delinquunt amo.
CL. Satis dicacula es amatrix. PH. mater, is quæstu'st mihi:
Lingua poscit, corpus quærit, animus orat, res monet.
CL. Ego te volui castigare, tu mi accusatrix ades.
PH. Neque edepol te accuso, neque me id facere fas existimo.
Verum ego meas queror fortunas, quum illo quem amo prohibeor.
CL. Ergo una pars orationis de die dabitur mihi.
PH. Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi.

Ad loquendum, atque ad tacendum tute habeas portisculum.
Quin pol si reposui remum sola ego in casteria
Vbi quiesco, omnis familiæ causa consistit tibi.
CL. Quid ais tu, quam ego unam vidi mulierem audacissimam?
Quoties te vetui Argyrippum filium Demæneti
Compellare aut contrectare, colloquive aut contui?
Quid dedit? quid deportari jussit ad nos? an tu tibi
Verba blanda esse aurum rere? dicta docta pro datis?
Vltro amas, ultro expetessis, ultro ad te arcessi jubes.
Illos qui dant, eos derides; qui deludunt, deperis.
An te id exspectare oportet, si quis promittat tibi
Te facturum divitem, si moriatur mater sua?
Ecastor nobis periculum magnum & familiæ portenditur,
Dum ejus exspectamus mortem, ne nos moriamur fame.
Nunc adeo nisi mihi huc argenti affert viginti minas,
Næ ille ecastor hinc trudetur largus lacrumarum foras.
Hic dies summu'st apud me inopiæ excusatio.
PH. Patiar, si cibo carere me jubeas, mater mea.
CL. Non veto ted amare, qui dant qua amentur gratia.
PH. Quid si hic animus occupatu'st, mater, quid faciam? mone. CL. hem,
Meum caput contemples, si quidem ex re consultas tua.
PH. Etiam opilio, qui pascit, mater, alienas oves,
Aliquando habet peculiarem, qui spem soletur suam.
Sine me amare unum Argyrippum animi caussa quem volo.
CL. Intro abi: nam te quidem edepol nihil est impudentius.
PH. Audientem dicto, mater, produxisti filiam.

ACTVS III. SCENA II.

LEONIDA, LIBANVS: *servi duo.*

PErfidiæ laudes gratiasque habemus merito magnas,
Quum nostris sycophantiis, dolis, astutiisque,
Scapularum confidentia, virtute ulmorum freti;
Qui advorsum stimulos, laminas, crucesque, compedesque
Nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas, bojas,
Tortoresque acerrimos, gnarosque nostri tergi,
Qui sæpe ante in nostras scapulas cicatrices indiderunt,

Eas nunc legiones, copias, exercitusque eorum,
Vi pugnando perjuriis nostris, enge, potiti.
Id virtute hujus collegæ, meaque comitate
Factum est. L I. qui me vir fortior est ad sufferendas plagas ?
L E. Edepol virtutes qui tuas nunc possit collaudare,
Sicut ego possim, quæ domi duellique male fecisti ?
Næ illa edepol pro merito nunc tuo memorari multa possint.
Vbi fidentem fraudaveris, ubi hero infidelis fueris,
Vbi verbis conceptis sciens libenter perjuraris,
Vbi parietes perfoderis, in furto ubi sis prehensus,
Vbi sæpe caussam dixeris pendens adversus octo
Astutos, audaces viros, valentes virgatores.
L I. Fateor profecto ut prædicas, Leonida, esse vera.
Verum edepol næ etiam tua quoque malefacta iterari multa
Et vera possunt. ubi sciens fideli infidus fueris:
Vbi prehensus in furto sies, & manifesto verberatus.
Vbi perjuraris, ubi sacro manus sis admolitus,
Vbi heris damno, molestiæ, & dedecori sæpe fueris.
Vbi creditum tibi quod sit, tibi datum esse pernegaris.
Vbi amicæ quam amico tuo fueris magis fidelis,
Vbi sæpe ad languorem tua duritia dederis octo
Validos lictores ulmeis affectos lentis virgis.
Num male relata est gratia? ut collegam collaudavi !
L E. Vt meque teque maxime atque ingenio nostro decuit.
L I. Iam omitte ista, atque hoc quod rogo responde.
L E. rogita quod vis.
Argenti viginti minas habesne ? L E. ariolare.
Edepol senem Demænetum lepidum fuisse nobis.
Vt assimulabat Sauream med esse ! quam facete !
Ægre nimis risum continui, ubi hospitem inclamavit,
Quod se absente mihi fidem habere noluisset.
Vt memoriter me Sauream vocabat atriensem!
L I. Manedum. L E. quid est? L I. Philenium estne hæc quæ intus exit?
Atque Argyrippus una. L E. os opprime: id est. etiam subauscultemus.
Lacrimantem lacinia tenet lacrimans. quidnam esse dicam ?
Tacite auscultemus. L I. attate, modo hercle in mentem venit.
Nimis vellem habere perticam. L E. quoi rei? L I. qui verberarem
Asinos, si forte occœperint clamare hinc ex crumena.

ACTVS III. SCENA III.
ARGYRIPPVS, PHILENIVM, LIBANVS, LEONIDA.

CVr me retentas nunc? PH. quia tui amans abeuntis egeo.
AR. Vale. PH. aliquanto amplius valerem, si hic maneres.
AR. Salve. PH. salvere me jubes, quoi tu abiens affers morbum.
AR. Mater supremum mihi tua dixit, domum ire jussit.
PH. Acerbum funus filiæ facit, si te carendum est.
LI. Homo hercle hinc exclusu'st foras. LE. ita res est. AR. mitte quæso.
PH. Quo nunc abis? quin tu hic manes? AR. nox si voles manebo.
LI. Audin' tu hunc? opera ut largus est nocturna! nunc enim hic est
Negotiosus interdius. videlicet Solon est,
Leges ut conscribat, quibus se populus teneat. gerræ,
Qui sese parere apparent hujus legibus, profecto
Nunquam bonæ frugi-hent, dies noctesque potent.
LE. Næ iste hercle ab ista non pedem discedat, si licessit,
Qui nunc festinat, atque ab hac minatur sese abire.
LI. Sermoni jam finem face tuo: hujus sermonem accipiam.
AR. Vale. PH. quo nunc properas? AR. bene vale: apud Orcum te videbo.
Nam equidem me, jam quantum potest, à vita abjudicabo.
PH. Cur tu obsecro immerito meo me morti dedere optas?
AR. Ego te? quam si intellegam deficere vita, jam ipse
Vitam meam tibi largiar, & de mea ad tuam addam.
PH. Cur ergo minitaris tibi te vitam esse amissurum?
Nam quid me facturam putas, si istuc quod dicis, faxis?
Mihi certum est, efficere in me omnia eadem quæ tu in te faxis.
AR. O melle dulci dulcior mihi tu es. PH. certe enim tu vita es
Mihi, complectere. AR. facio lubens. PH. Vtinam sic efferamur!
LE. O Libane, VT MISER est homo qui amat! LI. imo hercle vero (lum feci.
Qui pendet, multo est miserior. LE. scio, qui pericu-
Circumsistamus: alter hinc, hinc alter appellemus.
LI. Here salve. sed num fumus est hæc mulier, quam amplexare?

AR.

AR. Qui dum? LI. quia oculi sunt tibi lacrimentes, eo rogavi.
AR. Patronus qui vobis fuit futurus, perdidistis.
LI. Equidem hercle nullum perdidi: ideo, quia nunquam ullum habui.
LE. Philenium, salve. PH. dabunt di, quæ velitis, vobis.
LI. Noctem tuam & vini cadum velim, si optata fiant.
AR. Verbum cave faxis, verbero. LI. tibi equidem, non mihi opto.
AR. Tum tu igitur loquere quod lubet. LI. hunc hercle verberare.
LE. Quisnam istuc accredat tibi, cinædi calamistrate?
Tun' verberes, qui pro cibo habeas te verberari?
AR. Vt vestræ fortunæ meis præcedunt Libane longe,
Qui hodie nunquam ad vesperum vivam! LI. quapropter quæso?
AR. Quia ego hanc amo, & hæc me amat: huic quod ego dem, nusquam quicquam est.
Hinc med amantem ex ædibus deleg't hujus mater.
Argenti viginti minæ me modo ad mortem appulerunt,
Quas hodie adolescens Diabolus ipsi daturus dixit:
Vt hanc nequoquam mitteret, nisi ad se hunc annum totum.
Viden' viginti minæ quid pollent, quidve possunt?
Ille, qui illas perdit, salvus est: ego, qui non perdo, pereo.
LI. Iam dedit argentum? AR. non dedit. LI. bono animo es, ne formida.
LE. Secede huc Libane, te volo. LI. si quid vis. AR. obsecro vos.
Eadem istac opera suavius est complexos fabulari.
LI. NON OMNIA eadem æque omnibus, here, suavia esse scito:
Vobis est suave amantibus complexos fabulari:
Ego complexum hujus nihil moror. LE. meum autem hæc aspernatur.
Proinde istud facias ipse, quod faciamus nobis suades.
AR. Ego vero, & quidem edepol lubens. interea si videtur,
Concedite istuc. LE. vin' herum deludi? LI. dignu'st sane.
LE. Vin' faciam ut me Philenium præsente hoc amplexetur?
LI. Cupio hercle. LE. sequere hac. AR. ecquid est salutis? satis locuti.
LE. Auscultate, atque operam date, & mea dicta devoratea
Primum omnium servos tuos nos esse non negamus:
Sed si tibi minæ viginti argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? AR. libertos. LE. non patronos?

AR. Id

A R. Id potius. L E. viginti minæ hic insunt in hac crumena.
His ego. si vis, tibi dabo. A R. di te servassint semper,
Custos herilis, decus populi, thesaurus copiarum,
Salus interioris hominis, amorisque imperator:
Hic pone, hic istam colloca crumenam in collo plane.
L E. Nolo ego te, qui herus sis mihi, onus istuc sustinere.
A R. Quin tu labore liberas te, atque istam ponis in me.
L E. Ego bajulabo: tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.
A R. Quid nunc? quid est? quin tradis huc cruminam herum pressatum?
L E. Hanc, cui daturus hanc, jube petere atque orare mecum.
Nam istuc proclive est, quod jubes, me plane collocare.
P H. Da meus ocellus, da mea rosa, da mi anime, da mea voluptas,
Leonida, argentum mihi, ne nos dejunge amantes.
L E. Dic igitur me tuum passercuium, gallinam, coturnicem,
Agnellum, hœdillum me tuum dic esse, vel vitellum:
Prehende auriculis, compara labella cum labellis.
A R. Ten' osculetur, verbero? L E. quam vero indignum visum est!
Atqui pol hodie non feres, ni genua confricantur.
A R. Quid vis? egestas imperat: fricentur. da nunc quod oro.
P H. Age mi Leonida, obsecro fer amanti hero salutem.
Redime istoc beneficio te ab hoc, & tibi eme hunc isto argento. (hodie
L E. Nimis bella es atque amabilis: & si hoc esse meum,
Nunquam me orares quin darem; nunc illum te orare meliu'st.
Illic hanc mihi servandam dedit. i sane bella belle.
Cape hoc sis Libane. A R. furcifer etiam me delusisti?
L E. Nunquam hercle facerem, genua ni tamen nequiter fricares.
Age sis tu in partem nunc jam hunc delude, atque hanc amplexare.
L I. Taceas; me spectes. A R. quin ad hunc Philenium aggredimur;
Virum quidem pol optimum, & non similem furis hujus.
L I. Inambulandum est: nunc mihi vicissim supplicabunt.
A R. Quæso hercle Libane, sis herum tuis factis sospitari,
Da mihi istas viginti minas, vides me amantem egere.
L I. Videbitur; factum volo, redito huc conticinio.

 Nunc

Nunc istanc tantisper jube sis petere atq; orare mecum.
PH. Amandone exorarier te vis, an osculando?
LI. Enimvero utrunque. PH. ego obsecro te, & tu utrunque nostrum serva.
AR. O Libane, mi patrone, mihi trade istuc, magis decorum'st
Libertum potius quam patronum onus in via portare.
PH. O Libane, ocellus aureus, donum decusq; amoris,
Amabo, faciam quod voles, da istuc argentum nobis.
LI. Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum,
Hirundinem, monedulam, putillum, passerculum,
Fac proserpentem bestiam me, duplicem ut habeam linguam.
Circumdatoque me brachiis: meum collum circumplecte.
AR. Ten' complectatur, carnifex? LI. Quam vero indignus videor!
Ne istuc nequicquam dixeris tam indignum dictum tu in me: (speres.
Vehes pol hodie me, siquidem hoc argentum ferre
AR. Ten' ego veham? LI. tun' hoc feras argentum hinc alter à me?
AR. Perii hercle, si verum quidem & decorum, herum vehere servom.
Inscende. LI. sic isti solent superbi subdomari.
Asta igitur, ut consuetus es puer olim. scin' ut dicam?
Hem sic, abi: laudo. nec te equo magis est equus ullus sapiens.
AR. Inscende actutum. LI. ego fecero. hem, quid istuc est? ut tu incedis?
Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badizas.
AR. Amabo Libane, jam sat est. LI. nunquam hercle hodie exorabis.
Nam jam calcari quadrupedem agitabo advorsum clivum,
Tum postea ad pistores dabo, ut ibi cruciere currens.
Asta, ut descendam nunc jam in proclivi, quanquam nequam es.
AR. Quid nunc? quoniam ambo, ut est libitum, nos ambo delusistis,
Datisne argentum? LI. siquidem mihi statuam & aram statuis,
Atque ut Deo mihi hic immolas bovem: nam ego tibi Salus sum.
LE. Etiam tu, here, istunc amoves abs te, atque ipse me aggredire?
Atque illa tibi quæ hic jusserat, mihi statuis nunc, supplicasque?
AR. Quem te autem nominem Deum? LE. Fortunam, atque Obsequentem.

AR. Iam iſtoc es melior. LI. an quid eſt olim homini ſalute melius?
AR. Licet laudem Fortunam, tamen ut ne Salutem culpem.
PH. Ecaſtor ambæ ſunt bonæ. AR. ſciam, ubi boni quid dederint.
LE. Opta id quod ut contigat tibi vis. AR. quid ſi optaro? LE eveniet.
AR. opto annum hunc perpetuum mihi hujus operas. LE. impetraſti.
AR. Ain' vero? LE. certe inquam. LI. ad me adi viciſſim, atque experire.
Exopta id quod vis maxime tibi evenire. fiet.
AR. Quid ego aliud exoptem amplius, niſi illud cujus inopia 'ſt.
Viginti argenti commodas minas, hujus quas dem matri?
LI. Dabuntur: animo ſis bono face: exoptata obtingent.
AR. VT CONSVEVERE, homines Salus fruſtratur & Fortuna.
LE. Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.
LI. Ego pes fui. AR. quin nec caput, nec pes ſermonum apparet.
Nec quid dicatis, nec me cur ludatis ſcire poſſum.
LI. Satis jam deluſum cenſeo: rem ut eſt nunc eloquamur.
Animum, Argyrippe, advorte ſis. pater nos ferre hoc juſſit
Argentum ad te. AR. ut tempore oportuneque attuliſtis!
LI. Hic inerunt viginti minæ bonæ mala opera partæ:
Has tibi nos pactis legibus dare juſſit. AR. quid id eſt quæſo?
LI. Noctem hujus & cœnam ſibi ut dares. AR. jube advenire quæſo.
Meritiſſimo ejus quæ volet faciemus, qui hoſce amores
Noſtros diſpulſos compulit. LE. patieris, Argyrippe,
Patrem hanc amplexari tuum? AR. hæc facile faciet, ut patiar.
Leonida curre obſecro, patrem huc orato ut veniat.
LI. Iamdudum eſt intus. AR. hac quidem non venit. LI. angiporto
Illac per hortum circuit clam, ne quis ſe videret
Huc ire familiarium: ne uxor reſciſcat, metuit.
De argento enim ſi mater tua ſciat ut ſit factum.
AR. heia.
Benedicite, ite intro cito, valete. LE. & vos amate.

ACTVS IV. SCENA I.
DIABOLVS *adolescens.* PARASITVS.

AGedum, istum ostende quem conscripsi syngraphum
Inter me & amicam & lenam · leges perlege.
Nam tu poeta es prorsus ad eam rem unicus.
PA. Horrescet faxo lena, leges quum audiet
DI. Age quæso mi hercle translege. PA. audin'?
DI. audio.
PA. Diabolus Glauci filius Cleæretæ
Lenæ dedit dono argenti viginti minas,
Philenium ut secum esset noctes & dies
Hunc annum totum. DI. neque cum quiquam alio quidem.
PA. Addone? DI. adde: & scribas, vide, plane & probe.
PA. Alienum hominem intromittat neminem
Quod illa aut amicum aut patronum. DI. neminem.
PA. Aut quod illa amicæ suæ amatorem prædicet:
Fores occlusæ omnibus fient, nisi tibi.
In foribus scribat, OCCVPATAM esse se.
Aut quod illa dicat peregre allatam epistolam,
Ne epistola quidem ulla uspiam sit in ædibus,
Nec cerata adeo tabula. & si qua inutilis
Pictura sit, eam vendat. ni quatriduo
Abalienarit, quo abs te argentum acceperit,
Tuus arbitratus sit; comburas, si velis.
Ne illi sit cera, ubi facere possit literas.
Vocet convivam neminem illa; tu voces.
Ad eorum ne quem illa oculos adjiciat suos
Si quem alium aspexit. cæca continuo fiet.
Tecum una postea æque pocula potitet.
Abs te id accipiat, tibi propinet, tu bibas.
Ne illa minus, aut plus quam tu, sapiat. DI. satis placet.
PA. Suspiciones omnes abs se segreget.
Neque illæc ulli suo pede pedem homini premat.
Cum surgat, non in lectum inscendat proximum,
Neque cum descendat, inde det cuiquam manum:
Spectandum ne cui anulum det, neque roget.
Talos ne cuiquam homini admoveat, nisi tibi.
Quum jacet, Te, ne dicat: nomen nominet.
Deam sibi invocet quamlibebit propitiam,
Deum nullum. si magis religiosa fuerit,
Tibi dicat. tu pro illa ores ut sit propitius.
Neque illa ulli homini nutet, nictet, annuat.
Post, si lucerna extincta est, nequid sui
Membri commoveat quicquam in tenebris. DI. optimum est:
Ita scilicet facturam, verum in cubiculo

Deme istuc: equidem illam moveri gestio.
Nolo habere illam caussam, & volitam dicere.
PA. Scio, captiones metuis. DI. verum. PA. ergo ut jubes,
Tollam. DI. quid ni? PA. audi reliqua. DI. loquere, audio.
PA. Neque ullum verbum faciat perplexabile,
Neque ulla lingua sciat loqui nisi Attica.
Forte si tussire occœpit, ne sic tussiat,
Ut cuiquam linguam in tussiendo proferat.
Quod illa autem simulet quasi gravedo profluat,
Hoc ne sic faciat: tu labellum abstergeas
Potius, quam cuiquam savium faciat palam.
Nec mater læna ad vinum accedat interim,
Nec ulli verbo male dicat. si dixerit,
Hæc multa ei esto: vino viginti dies
Ut careat. DI. pulchre scripsti: scitum syngraphum!
PA. Tum si coronas, serta, unguenta jusserit
Ancillam ferre suam Veneri aut Cupidini,
Tuus servus servet, Venerine eas det an viro.
Si forte pure velle habere dixerit,
Tot noctes reddat spurcas, quod puras habuerit.
Hæc sunt non nugæ: non enim mortualia.
DI. Placent profecto leges. sequere intro. PA. sequor.

ACTUS IV. SCENA II.

DIABOLUS, PARASITUS.

SEquere hac, egon' hæc patiar? aut taceam? emori
Me malim, quam hæc non ejus uxori indicem.
Ain' tu? apud amicam munus adolescentuli
Fungare? uxori excuses te, & dicas senem?
Præripias scortum amanti, atque argentum objicias
Lenæ? suppiles clam domi uxorem tuam?
Suspendas potius me, quam tacita hæc tu auferas.
Iam quidem hercle ad illam hinc ibo, quam tu propediem,
Nisi quidem illa ante occupassit, te effliges scio,
Luxuriæ sumptus suppeditare ut possies.
PA. Ego sic faciundum censeo, me honestiu'st
Quam te palam hanc rem facere, ne illa existimet
Amoris caussa percitum id fecisse te
Magis quam sua caussa. DI. at pol, quin dixti rectius,
Tu ergo fac ut illi turbas, lites concias.
Cum suo sibi gnato unam ad amicam de die
Potare, illam expilare jam. PA. ne me mone.
Ego istud curabo, DI. at ego te opperiar domi.

ACTVS V. SCENA. I.

ARGYRIPPVS *adolescens.* DEMÆNETVS *senex.*

AGedum decumbamus sis, pater. DE. ut jusseris,
Mi gnate, ita fiet. AR. pueri, mensam apponite.
DE. Nunquidnam tibi molestum est gnate mi, si hæc nunc mecum accubat?
AR. Pietas pater oculis dolorem prohibet. quanquam ego istanc amo,
Possum equidem inducere animum, ne ægre patiar, quia tecum accubat.
DE. DECET verecundum esse adolescentem, Argyrippe. AR. edepol pater,
Merito tuo facere possum. DE. age ergo hoc agitemus convivium
Vino & sermone suavi. nolo ego metui, amari mavolo
Mi gnate me abs te. AR. pol ego utrunque facio, ut æquum est filium.
DE. Credam istuc, si esse te hilarum videro. AR. an tu esse me tristem putas?
DE. Putem ego? quem videam æque esse mœstum, ut quasi dies si dicta sit.
AR. Ne dixis istuc. DE. ne sic fueris, illico ego non dixero.
AR. Hem aspecta; rideo. DE. utinam male qui mihi volunt sic rideant!
AR. Scio equidem quamobrem me, pater, tu tristem credas nunc tibi;
Quia istæc est tecum: atque ego quidem hercle ut verum tibi dicam, pater,
Ea res male habet: at non eo, quin tibi non cupiam quæ velis:
Verum istam amo. aliam tecum esse equidem facile possim perpeti.
DE. At ego hanc volo. AR. ergo sunt quæ exoptas; mihi quæ ego exoptem volo.
DE. Vnum hunc diem perpetere, quoniam tibi potestatem dedi,
Cum hac annum ut esses, atq; amanti argenti feci copiã.
AR. Hem istoc me facto tibi devinxti. DE. quin te ergo hilarum das mihi?

ACTVS V. SCENA II.

ARTEMONA *mulier*, PARASITVS, DEMÆNETVS, ARGYRIPPVS, PHILENIVM *meretrix.*

AIn' tu, meum virum hic potare, obsecro, cum filio?
Et ad amicam detulisse argenti viginti minas?

Meoque filio sciente id facere flagitium patrem?
PA. Neque divini, neque mi humani posthac quicquam accreduas.
Artemona, si hujus rei me esse mendacem inveneris.
AR. At scelesta ego præter alios meum virum fui rata
Siccum, frugi, continentem, amantem uxoris maxime.
PA. At nunc dehinc scitô illum ante omnes minimi mortalem preci:
Madidum, nihili, incontinentem atq; osorem uxoris suæ,
AR. Pol ni vera ista essent, nunquam faceret ea quæ nunc facit.
PA. Ego quoque hercle illum ante hac hominem semper sum frugi ratus.
Verum hoc facto sese ostendit, qui quidem cum filio
Potet una, atque una amicam ductet decrepitus senex.
AR. Hoc ecastor est, quod ille it ad cœnam cotidie.
Ait sese ire ad Archidemum, Chæream, Cherestratum,
Cheresteum, Chremem, Cratinum, Cliniam, Demosthenem;
Is apud scortum corruptelæ & liberis lustris studet.
PA. Quin tu illum jubes ancillas repere sublimem domum?
AR. Tace modo, ne illum mecastor miserum habebo. PA. ego istuc scio
Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris. AR. ego censeo
Eum etiam hominem aut in senatu dare operam, aut clientibus:
Ibi labore delassatum noctem totam stertere,
Ille opere foris faciendo lassus noctu advenit.
Fundum alienum arat, incultum familiarem deserit
Is etiam corruptus, porro suum corrumpit filium.
PA. Sequere hac me modo, jam faxo ipsum hominem manifesto opprimas.
AR. Nihil ecastor est quod facere mavelim. PA. manedum. AR. quid est?
PA. Possis, si forte accubantem tuum virum conspexeris,
Cum corona amplexum amicam, si videas, cognoscere?
AR. Possum ecastor. PA. hem tibi hominem. AR. perii. PA. paulisper mane.
Aucupemus ex insidiis clanculum quam rem gerant.
AR. Quid modi, pater, amplexandi facies? DE. fateor, gnate mi.
AR. Quid fatere? DE. me ex amore hujus corruptum esse oppido.
PA. Audin' quid ait? AR. audio. DE. egon' ut non domo uxori meæ
Surripiam in deliciis pallam quam habet, atque ad te deferam?

Non edepol conduci possim vita uxoris annua.
PA. Censen' tu illunc hodie primum ire assuetum esse in ganeum.
ART. Ille ecastor suppilabat me,quod ancillas meas
Suspicabar, atque insontis miseras cruciabam. AR. pater,
Iube dare vinum : jamdudum factum est, quum primum bibi. (suavium.
DE. Da puerae ab summo. age tu interibi ab infimo da
ART. Perii misera: ut osculatur carnufex, ca. uli decus.
DE. Edepol animam suaviorem aliquanto quam uxoris meae. (team
PH. Dic amabo, an foetet anima uxoris tuae. DE. nau-
Bibere malim, si necessum est, quam illanc oscularier.
ART. Miser ecastor es. PA. mecastor dignus est.
AR. quid ais, pater?
ART. Ain' tandem ? edepol nae tu istuc cum magno malo tuo
Dixisti in me : sine ! venias modo domum,faxo ut scias
Quid pericli sit dotatae uxori vitium dicere.
AR. Ecquid matrem amas ? DE. egone? illam nunc amo, quia non adest.
AR. Quid,quom adest ? DE. periisse cupio. PA. Amat homo te hic,ut praedicat.
ART. Nae ille ecastor foenerato funditat : nam si domum
Redierit hodie, osculando ego ulciscar potissimum.
AR. Iace pater talos, ut porro nos jaciamus.
DE. maxime.
Te Philenium mihi , atque uxori mortem. hoc Venerium est. (date.
Pueri plaudite, & mihi ob jactum cantharo mulsum
ART. Non queo durare. PA. si non didicisti fullonicam,
Non est mirandum. in oculos invadi nunc est optimum.
ART. Ego pol vivam , & tu isthaec hodie cum tuo magno malo
Invocavisti. PA. Ecquis currit pollinctorem arcessere?
AR. Mater salve. ART. sat saluti'st. PA. mortuu'st Demaenetus.
Tempus est subducere hinc me : pulchre hoc gliscit praelium.
Ibo ad Diabolum,mandata dicam facta,ut voluerit.
Atque interea ut decumbamus suadebo , hi dum litigant.
Postea demum huunc cras adducam ad laenam , ut viginti minas
Ei det, in parte hac amanti ut liceat ei potirier.
Argyrippus exorari spero poterit,ut sinat
Sese alternas cum illo noctes hac frui. nam ni impetro,
Regem perdidi:ex amore tantum est homini incendium.
ART. Quid tibi huc receptio ad te est meum virum ?
PH. pol me quidem

Miseram odio enecavit. ART. age surge amator, i domum.
DE. Nullus sum. ART. imo es, ne negato, omnium pol nequissimus.
At etiam cubat cuculus. surge amator, i domum.
DE. Væ mihi. ART. vera ariolare. surge amator, i domum. (i domum.
DE Abscede ergo paululum istuc. ART. surge amator,
DE. Iam obsecro uxor. ART. nunc uxorem me esse meministi tuam? (eram.
Modo, quom dicta in me ingerebas, odium, non uxor
DE. Totus perii. ART. quid tandem? anima fœtetne uxoris tuæ?
DE. Murrham olet. ART. jam surripuisti pallam, quam scorto dares?
AR. Ecastor quin surrepturum pallam promisit tibi.
DE. Non taces? AR. ego dissuadebam, mater. ART. bellum filium!
Istoscine patrem æquum mores est liberis largirier?
Nihil ne te pudet? DE. pol si aliud nihil sit, tui me uxor pudet.
ART. Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit.
DE. Non licet manere, (cœna coquitur) dum cœnem modo? (malum.
ART. Ecastor cœnabis hodie, ut te dignum est, magnum
DE. Male cubandum est; judicatum me uxor adducit domum.
AR Dicebam pater tibi, ne matri consuleres male.
PH. De palla memento, amabo. DE. juben' hanc hinc abscedere?
PH. Imo intus potius; sequere hac me, mi anime. DE. ego vero sequor.
ART. I domum. PH. da savium etiam prius quam abis. DE. i in crucem.

GREX.

HIc senex, si quid, clam uxorem, suo animo fecit volupratis,
Neque novum, neque mirum fecit, nec secus quam alii solent.
NEC QVISQVAM est tam ingenio duro, nec tam firmo pectore,
Quin ubi quicquam occasionis sit, sibi faciat bene.
Nunc si voltis deprecari huic seni ne vapulet,
Remur impetrari posse, si plausum sic clarum datis.

FINIS ASINARIAE.

AVLVLARIA.

Dramatis Personæ.

LAR *Prologus.*
EVCLIO *senex.*
STAPHYLA *anus.*
EVNOMIA *mulier.*
MEGADORVS *senex.*
STROBILVS *geminus servus.*
ANTHRAX *Coquus.*
CONGRIO *Coquus.*
PYTHODICVS *servus.*
LYCONIDES *adolescens.*
PHÆDRA *puella.*

ARGVMENTVM.

Senex avarus vix sibi credens Euclio,
Domi suæ defossam multis cum opibus
Aulam invenit, rursumque penitus conditam
Exsanguis, amens, servat. Ejus filiam
Lyconides vitiarat. interea senex
Megadorus, à sorore suasus ducere
Uxorem, avari gnatam deposcit sibi.
Durus senex vix promittit: atque aula timens,
Domo sublatam variis abstrudit locis.
Insidias servus facit hujus Lyconidis,
Qui virginem vitiarat; atque ipse obsecrat
Avunculum Megadorum sibimet cedere
Uxorem amanti. per dolum mox Euclio
Quum perdidisset, aulam insperato invenit,
Lætusque natam collocat Lyconidi.

ALIVD.

Aulam repertam auri plenam Euclio
Vi summa servat, miseris affectus modis.
Lyconides istius vitiat filiam.
Volt hanc Megadorus indotatam ducere.
Lubensque ut faciat, dat coquos cum obsoniis
Auro formidat Euclio, abstrudit foris.
Reque omni inspecta compressoris servulus
Id surpit. illic Euclioni rem refert.
Ab eo donatur auro, uxore, & filio.

PROLOGVS.

LAR *familiaris.*

Ne quis miretur qui sim, paucis eloquar.
Ego Lar sum familiaris ex hac familia,
Vnde exeuntem me aspexistis. hanc domum
Iam multos annos est cum possideo, & colo
Patrique avoque jam hujus qui nunc hic habet:

Sed mihi avus hujus obsecrans concredidit
Auri thesaurum clam omnis: in medio foco
Defodit, venerans me, ut id servarem sibi.
Is quoniam moritur, (ita avido ingenio fuit)
Nunquam indicare id filio voluit suo:
Inopemque optavit potius eum relinquere,
Quam eum thesaurum commonstraret filio.
Agri reliquit ei non magnum modum,
Quo cum labore magno & misere viveret.
Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit,
Cœpi observare, ecqui majorem filius
Mihi honorem haberet, quam ejus habuisset pater.
Atque ille vero minus minusque impendio
Curare, minusque me impartire honoribus.
Item à me contra factum est. nam item obiit diem,
Is ex se hunc reliquit, qui hic nunc habitat, filium
Pariter moratum, ut pater avusque hujus fuit.
Huic filia una est: ea mihi cottidie
Aut thure, aut vino, aut aliqui semper supplicat:
Dat mihi coronas. ejus honoris gratia
Feci, thesaurum ut hic reperiret Euclio,
Quo eam faciliùs nuptum, si vellet, daret.
Nam compressit eam de summo adolescens loco.
Is scit adolescens quæ sit, quam compresserit:
Illa illum nescit. neque compressam autem pater.
Eam ego hodie faciam ut hic senex de proximo
Sibi uxorem poscat. id ea faciam gratia,
Quo ille eam facilius ducat, qui compresserat.
Et hic qui poscet eam sibi uxorem senex,
Is adolescentis illius est avunculus,
Qui illam stupravit noctu, Cereris vigiliis.
Sed hic senex jam clamat intus, ut solet.
Anum foras extrudit, ne sit conscia.
Credo aurum inspicere vult, ne surreptum siet.

ACTVS I. SCENA I.

EVCLIO *senex*, STAPHYLA *anus*.

EXi, inquam. age exi. exeundum hercle tibi hinc est
foras,
Circumspectatrix cum oculis emissitiis.
ST. Nam cur me miseram verberas? EV. ut misera sis,
Atque ut te dignam mala malam ætatem exigas.
ST. Nam qua me nunc causa extrusisti ex ædibus?
EV. Tibi ego rationem reddam, stimulorum seges?
Illuc regredere ab ostio: illuc sis. vide, ut
Incedit. at scin, quo modo tibi res se habet?
Si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum in manum,
Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.

ST. Vid-

ST. Vtinam me divi adaxint ad suspendium
Potius quidem, quam hoc pacto apud te serviam.
EV. At ut scelesta sola secum murmurat!
Oculos hercle ego istos improba effodiam tibi,
Ne me observare possis, quid rerum geram.
Abscede: etiam nunc: etiam nunc: etiam. ohe
Istic adstato. si hercle tu ex istoc loco
Digitum transversum aut unguem latum excesseris,
Aut si respexis, donicum ego te jussero,
Continuo hercle ego te dedam discipulam cruci.
Scelestiorem me hac anu certe scio
Vidisse nunquam; nimisque ego hanc metuo male,
Ne mihi ex insidiis verba imprudenti duit,
Neu persentiscat aurum ubi est absconditum:
Quæ in occipitio quoque habet oculos pessima.
Nunc ibo ut visam, estne ita aurum ut condidi,
Quod me sollicitat plurimis miserum modis.
ST. Nec nunc mecastor quid hero ego dicam meo
Malæ rei evenisse, quamvis insaniam.
Queo comminisci: ita miseram me ad hunc modum
Decies die uno sæpe extrudit ædibus.
Nescio pol quæ illunc hominem intemperiæ tenent:
Pervigilat noctes totas: tum autem interdius
Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.
Neque jam quo pacto celem herilis filiæ
Probrum, propinqua partitudo cui appetit,
Queo comminisci: neque quicquam melius est mihi,
Vt opinor, quam ex me ut unam faciam literam
Longam, meum laqueo collum quando obstrinxero.

ACTVS I, SCENA II.

EVCLIO *senex*, STAPHYLA *anus*.

NVnc defæcato demum animo egredior domo,
Postquam perspexi salva esse intus omnia.
Redi nunc jam intro: atque intus serva. ST. quippini
Ego intus servem? an ne quis ædes auferat?
Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus;
Ita inaniis sunt oppletæ atque araneis.
EV. Mirum quin tua me causa faciat Iuppiter
Philippum regem, aut Darium; trivenefica.
Araneas mihi ego illas servari volo.
Pauper sum, fateor; patior. QVOD di dant fero.
Abi intro. occlude januam. jam ego hic ero.
Cave quenquam alienum in ædis intromiseris.
Quod quispiam ignem quærat, extingui volo.
Ne caussæ quid sit, quod te quisquam quæritet.
Nam si ignis vivet, tu extinguere extempulo.
Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet,

Cultrum, securim, pistillum, mortarium,
Quæ utenda vasa semper vicini rogant,
Fures venisse, atque abstulisse dicito.
Profecto in ædes meas me absente neminem
Volo intromitti. atque etiam hoc prædico tibi,
Si Bona Fortuna veniat, ne intromiseris.
ST. Pol ea ipsa credo ne intromittatur cavet:
Nam ad ædis nostras nusquam adiit, quanquam prope est.
EV. Tace, atque abi intro. ST. taceo, atque abeo. EV. occlude sis
Fores ambobus pessulis. jam ego hic ero.
Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.
Nimis hercle invitus abeo: sed quid agam, scio.
Nam noster nostræ qui est magister Curiæ
Dividere argenti dixit nummos in viros:
Id si relinquo, ac non peto, omnes illico
Me suspicentur, credo, habere aurum domi.
Nam NON EST verisimile, hominem pauperem
Pauxillum parvi facere, quin nummum petat.
Nam nunc quum celo sedulo omnes, ne sciant,
Omnes videntur scire, & me benignius
Omnes salutant, quam salutabant prius:
Adeunt, consistunt, copulantur dexteras:
Rogitant me ut valeam, quid agam, quid rerum geram.
Nunc quo profectus sum ibo, postidea domum
Me rursum quantum potero, tantum recipiam.

ACTVS II. SCENA I.
EVNOMIA *mulier*, MEGADORVS *senex*.

VElim te arbitrari, me hæc verba, frater,
Meæ fidei tuæque rei hoc causa
Facere, ita ut æquum est germanam sororem.
Quanquam haud falsa sum, nos odiosas haberi.
Nam MVLTVM loquaces merito omnes habemur,
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.
Verum hoc; frater, unum tamen cogitato,
Tibi proximam me, mihique item esse te.
Ita æquum est, quod in rem esse utrique arbitremur,
Et mihi te, & tibi me consulere & monere:
Neque occultum id haberi, neque per metum mussari,
Quin participem pariter ego te, & tu me ut facias.
Eo nunc ego secreto te huc foras seduxi,
Vt tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.
ME. Da mihi optuma fœmina manum. EV. ubi ea est? quis ea

Estnam ortuma? ME. iu. EV. tune ais? ME. si negas,
Nego. EV. decet te equidem vera proloqui.
Nam OPTVMA nulla potest eligi: alia alia
Pejor, frater, est. ME. idem ego arbitror, nec tibi
Adversari certum est de istac re unquam, soror.
EV. Da mihi operam amabo. ME. tua est; utere
Atque impera, si quid vis. EV. id quod in rem tuam
Optimum esse arbitror, te id admonitum advento.
ME. Soror, more tuo facis. EV. facta volo. ME. quid est id,
Soror? EV. QVOD TIBI sempiternum salutare
Sit procreandis liberis. Ita di faxint, inquito.
Volo te uxorem domum ducere. ME. hei occidi!
EV. Quid ita? ME. quia mihi misero cerebrum excutiunt
Tua dicta, soror: lapides loqueris. EV. heja, hoc face,
Quod te jubet soror. ME. si lubeat, faciam. EV. in rem
Hoc tuam est. ME. ut quidem emoriar, priusquam ducam,
Sed his legibus, si quam dare vis, ducam: quæ
Cras veniat, perendie foras feratur, soror.
His legibus quam dare vis, cedo; nuptias adorna.
EV. Quam maxima possum tibi, frater, dare dote:
Sed est grand or natu. media est mulieris ætas,
Eam si jubes, frater, tibi me poscere, poscam.
ME. Num non vis me interrogare te? EV. imo si quid vis, roga.
ME. POST MEDIAM ætatem, qui mediam ducit uxorem domum;
Si eam senex anum prægnantem fortuitu fecerit,
Quid dubitas, quin sit paratum nomen puero Postumus?
Nunc ego istum, soror, laborem demã & diminuam tibi.
Ego virtute deum & majorum nostrorum dives sum satis:
Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,
Nihil moror, quæ in servitutẽ sumptibus redigunt viros.
EV. Dic mihi quæso, quis ea est, quam vis ducere uxorem?
ME. eloquar.
Novistin', hunc senem Euclionem ex proximo pauperculum?
EV. Novi, hominem haud malum mecastor. ME. ejus cupio si iam
Virginem mihi desponderi. verba ne facias, soror.
Scio quid dictura es: hanc esse pauperem. hæc pauper placet.
EV. Di bene vertant. ME. idem ego spero. EV. quid? me nunc quid vis? ME. vale.
EV. Et tu frater. ME. ego conveniam Euclionem, si domi
Est, sed eccum, nescio unde sese homo recipit domum.

ACTVS

ACTVS II. SCENA II.

EVCLIO. MEGADORVS *senex.*

PRæsagibat mihi animus, frustra me ire, quum exibam domo,
Itaque abibam invitus. nam neque quisquam curialium
Venit, neque magister, quem dividere argentum oportuit.
Nunc domum properare propero: nam egomet sum hic, animus domi est.
ME. Salvus atque fortunatus Euclio semper sies.
EV. Di te ament, Megadore. ME. quid tu? recten' atque ut vis vales?
EV. NON temerarium est, ubi dives blande appellat pauperem.
Iam illic homo aurum me scit habere, eo me salutat blandius.
ME. Ain' tu te valere? EVCL. pol ego haud à pecunia (perbene.
ME. Pol SI ANIMVS est æquus tibi, satis habes, qui bene vitam colas.
EV. Anus hercle huic indicium fecit de auro: perspicue palam est. (domi.
Cui ego jam linguam præcidam, atque oculos effodiam
ME. Quid tu solus tecum loquere? EV. meam pauperiem conqueror. (lem,
Virginem habeo grandem, dote cassam, atque illocabi-
Neque eam queo locare cuiquam. ME. tace. bonum habe animum, Euclio:
Dabitur, adjuvabere à me: dic si quid opus est: impera.
EV. Nunc petit, quam pollicetur: inhiat aurum ut devoret. (tera.
ALTERA manu fert lapidem, panem ostentat al-
Nemini credo, qui large blandu'st dives pauperi.
Vbi manum injicit benigne, ibi onerat aliquam zamiam.
Ego istos novi polypos, qui sibi quicquid tetigerint, tenent.
ME. Da mihi operam parumper, paucis, Euclio, est quod te volo (mihi,
De communi re appellare mea & tua. EV. heu misero
Aurum mihi intus harpagatum est, nunc hic eam rem volt, scio,
Mecum adire ad pactionem. verum intervisam domum.
ME. Quonam abis? EV. jam ad te revortar: namque est quod visam domum.
ME. Credo edepol, ubi mentionem ego fecero de filia;
Mihi ut despondeat, sese à me derideri rebitur,
Neque illo quisquam est alter hodie ex paupertate parcior.

EV. Di me servant, salva res est: salvum est, si quid non perit.
Nimis male timui; priusquam intro redii, exanimatus fui.
Redeo ad te Megadore, si quid me vis. ME. habeo gratiam.
Quæso quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.
EV. Dum quidem ne quid perconteris, quod mihi non lubeat proloqui.
ME. Dic mihi, quali me arbitrare genere prognatum? EV. bono.
ME. Quid fide? EV. bona. ME. quid factis? EV. neque malis neque improbis.
ME. Ætatem meam scis? EV. scio esse grandem, itidem ut pecuniam.
ME. Certe edepol equidem te civem sine mala omni malitia
Semper sum arbitratus, & nunc arbitror. EVC. aurum huic olet.
Quid nunc me vis? ME. quoniam tu me, & ego te qualis sis scio;
Quæ res recte vortat, mihique tibique tuæque filiæ:
Filiam tuam mihi uxorem posco. promitte hoc fore.
EV. Hei Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis,
Vt inopem atque innoxium abs te atque abs tuis me irrideas.
Nam de te neque re, neque verbis merui, ut faceres quod facis.
ME. Neque edepol ego te derisum venio, neque derideo:
Neque dignum arbitror. EV. cur igitur poscis meam gnatam tibi?
ME. Vt propter me tibi sit melius, mihique propter te & tuos.
EV. Venit hoc mihi in mentem, Megadore: te esse hominem divitem,
Factiosum; me item esse hominem pauperum pauperrimum:
Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem venit,
Te bovem esse, & me esse asellum, ubi tecum conjunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego asinus in luto:
Tu me bos magis haud respicias, gnatus quasi nunquam siem.
Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid divortii fuat.
Asini me mordicibus scindant, boves incursent cornibus.
HOC MAGNVM est periculum, me ab asinis ad boves transcendere.

ME. QVAM ad probos propinquitate proxime te adjunxeris,
Tam optimum est. tu conditionem hanc accipe: ausculta mihi,
Atque eam desponde mihi. EV. at nihil est dotis quod dem. ME. ne duis.
DVMMODO morata recte veniat, dotata est satis.
EV. Eo dico,ne me thesauros reperisse censeas. (ter!
ME. Novi,ne doceas.desponde. EV. fiat.sed proh Juppi-
Non ego disperii? ME quid tibi est? EV. quid crepuit quasi ferrum modo?
ME. Hic apud me hortum confodere jussi. Sed ubi hic est homo?
Abiit, neque me certiorem fecit: fastidit mei.
Quia videt me suam amicitiam velle, more hominum facit.
Nam si opulentus it petitum pauperioris gratiam,
Pauper metuit congredi, per metum male rem gerit.
Idem quando illæc occasio perit, post sero cupit.
EV. Si hercle ego te non elinguandam dedero usque ab radicibus,
Impero auctorq; sum,ut tu me cuivis castrandum loces.
ME. Video hercle ego te me arbitrari,Euclio, hominem idoneum,
Quem senecta ætate ludos facias. haud merito meo.
EV. Neque edepol Megadore facio: neque si cupiam, copia est.
ME. Quid nunc? etiam mihi despondes filiam? EV. illis legibus,
Cum illa dote, quam tibi dixi. ME. sponden' ergo?
EV. spondeo.
ME. Istuc di bene vertant. EV. ita di faxint, illud facito ut memineris
Convenisse,ut ne quid dotis mea ad te afferret filia.
ME. Memini. EV. at scio, quo vos pacto soleatis perplexarier.
PACTVM non pactum est, non pactum pactum est, quod vobis lubet.
ME. Nulla controversia mihi tecum erit. sed,nuptias
Hodie quin faciamus num quæ caussa est? EV. imo edepol optuma.
ME. Ibo igitur, parabo. numquid me vis? EV. istuc. ME. fiet, vale. (nue.
Heus Strobile, sequere propere me ad macellum stre-
EV. Illic hinc abiit, di immortales, obsecro, AVRVM quid valet?
Credo ego jam illum inaudiisse, mihi esse thesaurum domi:
Id inhiat, ea affinitatem hanc obstinavit gratia.

ACTVS

ACTVS II. SCENA III.
EVCLIO *senex*, STAPHYLA *anus*.

VBi tu es, quæ deblaterasti jam vicinis omnibus,
Meæ me filiæ daturum dotem? heus Staphyla, te voco:
Ecquid audis? vascula intus pure propera atque elue.
Filiam despondi ego: hodie nuptum huic Megadoro dabo.
ST. Di bene vortant. verum ecastor non potest: subitum est nimis.
EV. Tace, atque abi: curata fac sint quum à foro redeam domum.
Atque occlude ædes: jam ego hic adero. ST. quid ego nunc agam?
Nunc nobis prope adest exitium, mihi atque herili filiæ.
Nam probrum atq; partitudo prope adest, ut fiat palam.
Quod celatum est, atque occultatum usque adhuc, nunc non potest.
Ibo intro, ut hæc quæ imperavit, facta, cum veniat, fient.
Nam ecastor malum mœrorem metuo ne mistum bibam.

ACTVS II. SCENA IV.
STROBILVS *servus*, ANTHRAX, CONGRIO, *Coci*.

POstquam obsonavit herus, & conduxit coquos,
Tibicinasque hasce apud forum, edixit mihi,
Vt dispartirem obsonium hic bifariam.
COC. AN. Me quidem hercle, dicam palam, non divides.
Si quo tu totum me ire vis, operam dabo.
ST. Bellum & pudicum vero prostibulum populi.
Post si quis vellet te haud non velles dividi.
CO. Atqui ego istuc, Anthrax, aliovorsum dixeram.
Non istuc quod tu insimulas. ST. sed herus nuptias
Meus hodie faciet. CO. cujus ducit filiam?
ST. Vicini hujus Euclionis senis è proximo.
Ei adeo obsonii hinc dimidium jussit dari,
Cocum alterum, itidemque alteram tibicinam.
CO. Nempe huic dimidium dicis, dimidum domi.
ST. Nempe sicut dicis. CO. quid? hic non poterat de suo
Senex suæ obsonari filiæ in nuptiis?
ST. Vah. CO. quid negotii est? STR. quid negotii sit rogas?
Pumex non æque est aridus, atque hic est senex.
CO. Ain' tandem ita esse ut dicis? ST. tute existima.

Quin divum atque hominum clamat continuo fidem
Suam rem periisse, seque eradicarier,
De suo tigillo fumus si qua exit foras.
Quin cum it dormitum, follem obstringit ob gulam.
CON. Cur? STRO. ne quid animæ forte amittat dormiens.
CO. Etiamne obturat inferiorem gutturem
Tum, ne quid animæ forte amittat dormiens?
ST. Hæc te mihi, sicut tibi me, æquum est credere.
CO. Imo quidem credo. ST. at scin' etiam quomodo?
Aquam hercle plorat, quum lavat, profundere.
CO. Censen' talentum magnum exorari posse
Ab illoc sene, ut det, qui fiamus liberi?
ST. Famem hercle utendam si roges, nunquam dabit.
Quin ipsi pridem tonsor ungues dempserat,
Collegit, omnia abstulit præsegmina.
CO. Edepol mortalem parce parcum prædicas.
Censen' vero adeo esse parcum & misere vivere?
ST. Pulmentum pridem eidem eripuit milvus:
Homo ad prætorem deplorabundus venit:
Infit ibi postulare plorans, ejulans
Ut sibi liceret milvum vadarier.
Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium.
Sed uter vestrorum est celerior? memora mihi.
CO. Ego, ut multo melior. ST. cocum ego, non furem rogo.
CO. Cocum ego dico. ST. quid tu ais? AN. sic sum, ut vides.
CO. Cocus ille nundinalis est, in nonum diem
Solet ire coctum. AN. tun' trium literarum homo
Me vituperas? fur, etiam fur trifurcifer.

ACTVS II. SCENA V.
STROBILVS, ANTHRAX. CONGRIO.

TAce nunc jam tu: atque agnum horum uter est pinguior?
CO. Licet. ST. tu, Congrio, eum sume actutum tibi,
Atque intro abi illuc, & vos illum sequimini.
Vos cæteri illuc ad nos. AN. hercle injuria
Dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent.
ST. At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.
I sane cum illo Phrygia. tu autem Eleusium
Huc intro abi ad nos. CO. ô Strobile subdole,
Huccine detrusisti me ad senem parcissimum?
Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus, prius
Quam quicquam detur. ST. stultus & sine gratia es.
Tibi recte facere, quando quod facias perit?

COH. Qui

CON. Qui vero? STR. rogitas? jam principio in ædibus
Turba illic nulla tibi erit: si quid uti voles,
Domo abs te afferto, ne operam perdas poscere.
Hic apud nos magna turba, ac magna familia est;
Suppellex, aurum, vestes, vasa argentea:
Vbi si perierit quippiam (quod te scio
Facile abstinere posse, si nihil obviam est),
Dicant, coci abstulerunt: comprehendite,
Vincite, verberate, in puteum condite.
Horum tibi illic nihil eveniet: quippe qui
Vbi quid surripias, nihil est: sequere hac me, CON. sequor.

ACTVS II. SCENA VI.
STROBILVS. STAPHYLA. COCI.

HEus Staphyla prodi, atque ostium aperi. STA. qui vocat?
STR. Strobilus. STA. quid vis? STR. hos ut accipiat coquos;
Tibicinamque obsoniumque in nuptias
Megadorus jussit Euclioni hæc mittere.
STA. Ceterin', mi Strobile, has sunt facturi nuptias?
STR. Qui? STA. quia temeri nihil allatum intelligo.
STR. At jam afferetur, si à foro ipsus redierit.
STAPH. Ligna hic apud nos nulla sunt. CO. sunt asseres?
STA. Sunt pol. CO. sunt igitur ligna; ne quæras foris.
STA. Quid? impurate, quanquam Vulcano studes,
Cœnæve caussa aut tuæ mercedis gratia;
Nos nostras ædes postulas comburere?
COC. Haud postulo. STR. duc istos intro. STA. sequimini.

ACTVS II. SCENA VII.
PYTHODICVS *servus*.

CVrate, ego intervisam quid faciant coqui:
Quos pol ut ego hodie servem, cura maxima est;
Nisi unum hoc faciam, ut in puteo cœnam coquant.
Coctam inde sursum subducemus corbulis.
Si autem deorsum comedent, si quid coxerint,
Superi incœnati sunt, & cœnati inferi.
Sed verba hic facio, quasi negotii nihil siet;
Rapacidarum ubi tantum siet in ædibus.

ACTVS II. SCENA VIII.
EVCLIO. CONGRIO.

VOlui animum tandem confirmare hodie meum,
Vt bene haberem filiæ nuptiis.
Venio ad macellum, rogito pisces. indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam; cara omnia:
Atque eo fuerunt cariora, æs non erat.
Abeo illinc iratus, quoniam nihil est qui emam.
Ita illis impuris omnibus adii manum.
Deinde egomet mecum cogitare inter vias
Occœpi: FESTO die si quid prodegeris,
Profesto egere liceat, nisi peperceris.
Postquam hanc rationem cordi ventrique edidi,
Accessit animus ad meam sententiam,
Quam minimo sumptu filiam ut nuptum darem.
Nunc thusculum emi, & hasce coronas floreas:
Hæc imponentur in foco nostro Lari,
Vt fortunatas faciat gnatæ nuptias.
Sed quid ego apertas ædes nostras conspicor?
Et strepitus est intus. numnam compilor miser?
CON. Aulam majorem si potes, vicinia
Pete: hæc est parva, capere non quit. EV. hei mihi,
Perii hercle! aurum rapitur, aula quæritur. (currere.
Nimirum occidor, nisi ego intro huc propere propero
Apollo, quæso subveni mihi, atque adjuva:
Confige sagittis fures thesaurarios:
Cui in re tali jam subvenisti antidhac.
Sed cesso prius, quam prorsus perii, currere?

ACTVS II. SCENA IX.
ANTHRAX.

DRomo, desquama pisces: tu Machærio
Congrum, murænam exdorsua, quantum potes:
Atque omnia, dum absum hinc, exossata fac sient.
Ego hinc artopiam ex proximo utendam peto
A Congrione, tu illum gallum, si sapis,
Glabriorem reddes mihi, quam volsus ludiu'st.
Sed quid clamoris oritur hinc ex proximo?
Coqui hercle, credo, faciunt officium suum.
Fugiam intro, ne quid hic turbæ fiat itidem.

ACTVS III. SCENA I.
CONGRIO.

OPtati cives, populares, incolæ, accolæ, advenæ omnes,

Date viam qua fugere liceat, facite totæ plateæ pateant.
Neque ego unquam, nisi hodie, ad Bacchas veni in Bacchanal coquinatum,
Ita me miserum & meos discipulos fustibus male contuderunt.
Totus doleo, atque oppido perii, ita me iste habuit senex gymnasium.
Neque ligna ego usquã gentium præberi vidi pulchrius:
Itaque omnis exegit foras, me atq; hos onustos fustibus.
Atat, perii hercle ego miser. aperit Bacchanal: adest:
Sequitur. scio quam rem geram: hoc ipsius magister me docuit.

ACTVS III. SCENA II.
EVCLIO *senex*, CONGRIO.

REdi. quo fugis nunc? tene, tene. CO. quid stolide clamas?
EV. Quia ad tres viros jam ego deferam tuum nomen. Co. quamobrem?
EV. Quia cultrum habes. CO. cocum decet. EV. quid comminatus
Mihi? CO. istuc malefactum arbitror, quia non latus fodi.
EV. Homo nullus est te scelestior qui vivat hodie,
Neque cui ego de industria amplius male plus lubens faxim.
CO. Pol etsi taceas, palam id quidem est, res ipsa testis est.
Ita fustibus sum mollior miser magis, quam ullus cinædus.
Sed quid tibi nos, mendice homo, tactio est? quæ res est?
EV. Etiam rogitas? an quia minus quam æquum erat feci?
CO. Sine. at hercle cum malo magno tuo, si hocce caput sentit.
EV. Pol ego haud scio quid post fiat, tuum nunc caput sentit.
Sed in ædibus quid tibi meis nam erat negotii,
Me absente, nisi ego jusseram? volo scire. CO. tace ergo.
Quia venimus coctum ad nuptias. EV. quid tu (malum) curas
Vtrum crudum an coctum edim nisi tu mihi es tutor?
CO. Volo scire, sinas an non sinas nos coquere hic cœnam?
EV. Volo scire item ego, meæ domi meane salva futura?
CO. Vtinam mea mihi modo auferam, quæ attuli, salva!
Me haud pœnitet: tua ne expetam? EV. scio: ne doce. novi. CO.

CO. Quid est, qua prohibeas nunc gratia nos coquere hic coenam?
Quid fecimus? quid diximus tibi sequius, quam velles?
EV. Etiam rogitas, scelestе homo, qui angulos hic omnis
Mearum ædium & conclavium mihi perviam facitis?
Id ubi tibi erat negotium, ad focum sic adesses,
Non fissile haberes caput: merito id tibi factum est.
Adeo ut tu meam sententiam jamjam noscere possis.
Si ad januam huc accesseris, nisi jussero, propius,
Ego te faciam miserrimus mortalis uti sis.
Scis jam meam sententiam? quo abis? redi rursum.
CO. Ita me bene amet Laverna, te jam, nisi reddi
Mihi vasa jubes, pipulo hic differam te ante ædis.
Quid ego nunc agam? næ edepol veni huc auspicio malo.
Nummo sum conductus: plus jam medico mercede opus est.

ACTVS III. SCENA III.
EVCLIO, CONGRIO.

HOc quidem hercle, quoquo ibo nunc, mecum erit, mecum feram:
Neq; istuc in tantis periclis unquam committam ut fiet.
Ite sane nunc jam intro omnes, & coqui & tibicinæ,
Etiam huc introduce si vis, vel gregem venalium.
Coquite facite, festinate nunc jam quantum lubet.
CO. Tempori: postquam implevisti fustibus istorum caput.
EV. Intro abi. opera huc est conducta vestra, non oratio.
CO. Heu senex, pro vapulando hercle ego abs te mercedem petam.
Coctum ego, non vapulatum dudum conductus fui.
EV. Leges agito mecum, molestus ne sis: i, & coenam coque,
Aut abi in malum cruciatum ab ædibus. CO. abi tu modo.

ACTVS III. SCENA IV.
EVCLIO.

ILlinc hinc abiit. Di immortales! FACINVS audax incipit,
Qui cum opulento pauper homine coepit habere negotium,
Aut rem: velut Megadorus tentat me omnibus miserum modis:
Qui simulavit, mei honoris mittere huc caussa coquos,
Is ea caussa misit, hoc qui surriperent misero mihi.

Condigne etiam meus me intus gallus gallinaceus,
Qui erat anui peculiaris, perdidit pœnissime.
Vbi erat hæc defossa, occœpit ibi scalpurire ungulis
Circumcirca. quid opus est verbis ? ita mihi pectus peracuit :
Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium.
Credo ego edepol illi mercedem gallo pollicitos coquos,
Si id palam fecisset. exemi è manu manubrium.
Quid opus est verbis? facta est pugna in gallo gallinaceo.
Sed Megadorus meus affinis eccum incedit à foro.
Jam hunc non ausim præterire quin consistam & colloquar.

ACTVS III. SCENA V.

MEGADORVS, EVCLIO.

NArravi amicis multis consilium meum
De conditione hac. Euclionis filiam
Laudant : sapienter factum & consilio bono.
Nam, meo quidem animo, si idem faciant cæteri,
OPVLENTIORES pauperiorum filias
Vt indotatas ducant uxores domum ;
Et multo fiat civitas concordior,
Et invidia nos minore utamur quam utimur;
Et illæ malam rem metuant, quam metuunt magis,
Et nos minore sumptu simus, quam sumus.
In maximam illuc populi partem est optimum.
In pauciores avidos altercatio est :
Quorum animis avidis atque insatietatibus
Neque lex neque tutor capere est qui possit modum.
Namque hoc qui dicat; quo illæ nubent divites
Dotatæ, si illud jus pauperibus ponitur ?
Quo lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.
Hoc ita si fiat, mores meliores sibi
Parent pro dote quos ferant, quam nunc ferunt.
Ego faxim muli, pretio qui superant equos,
Sient viliores Gallicis canteriis.
EV. Ita me di amabunt, ut ego hunc ausculto lubens.
Nimis lepide fecit verba ad parcimoniam.
ME. Nulla igitur dicat; Equidem dotem ad te attuli
Majorem multo, quam tibi erat pecunia.
Enim mihi quidem æquum est purpuram atque aurum dari,
Ancillas, mulos, muliones, pedissequos :
Salutigerulos pueros, vehicula qui vehar.
EV. Vt matronarum hic facta pernovit probe !
Moribus præfectum mulierum hunc factum velim.

ME. Nunc quoque venias, plus plaustrorum in ædibus
Videas, quam ruri, quando d villam veneris.
Sed hoc etiam pulchrum est præ quam ubi sumptus pe- tunt.
Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius;
Caupones patagiarii, indusiarii,
Flammearii, violarii, carinarii,
Aut manulearii, aut murrobathrarii,
Propolæ, linteones, calceolarii,
Sedentarii sutores, diabathrarii,
Solearii astant, astant molochinarii,
Petunt fullones, sarcinatores petunt,
Strophiarii astant, astant semizonarii.
Iam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt.
Trecenti cum stant phylacistæ in atriis,
Textores limbolarii, arcularii ducuntur; datur
Æs. jamque hosce absolutos censeas,
Cum incedunt infectores crocotarii,
Aut aliqua mala crux semper est quæ aliquid petat.
EV. Compellarem ego illum, ni metuam ne desinat
Memorare mores mulierum; nunc sic sinam.
ME. Vbi nugigerulis res soluta est omnibus,
Ibi ad postremum cedit miles, æs petit.
Itur, putatur ratio cum agentarrio.
Impransus miles astat, æs censet dari.
Vbi disputata est ratio cum argentario,
Etiam plus ipsus ultro debet argentario.
Spes prorogatur militi in alium diem.
Hæ sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates sumptusque intolerabiles. (viri.
Nam QVÆ INDOTATA est, ea in potestate est
Dotatæ mactant & malo & damno viros.
Sed eccum affinem ante ædes. quid ais, Euclio?

ACTVS III. SCENA VI.

EVCLIO, MEGADORVS.

NImium lubenter edi sermonem tuum.
ME. Ain'? audivisti? EV. usque à principio omnia.
ME. tamen,
E meo quidem animo, aliquanto facias rectius,
Si nitidior sis filiæ nuptiis.
EV. PRO RE nitorem, & gloriam pro copia
Qui habent, meminerint sese unde oriundi sient.
Neque pol Megadore mihi, neque cuiquam pauperi,
Opinione melius res structa est domi.
ME. Imo est, & dii faciant uti siet diu.
Plus plusque sospitent istuc quod nunc habes.
EV. Illud mihi verbum non placet; Quod nunc habes.

Tam

Tam hoc scit me habere. quam egomet. anus fecit palam.
ME. Quid tu te solus de senatu sevocas?
EV. Pol ego te ut accusem merito meditabar. ME. quid est?
EV. Quid sit me rogitas? qui mihi omnis angulos
Furum implevisti in ædibus misero: mihi
Qui intromisisti in ædes quingentos coquos,
Cum senis manibus, genere Geryonaceo:
Quos si Argus servet, qui oculeus totus fuit,
Quem quondam Iovi Iuno custodem addidit,
Is nunquam servet. præterea tibicinam,
Quæ mihi interbibere sola, si vino scatet,
Corinthiensem fontem Pirenem potest.
Tum obsonium autem. ME pol vel legioni sat est.
Etiam agnum misi. EV. quo quidem agno sat scio
Magis curiosam nusquam esse ullam belluam.
ME. Volo ex te ego scire qui sit agnus curio.
EV. Qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet.
Quin exta inspicere in Sole etiam vivo licet:
Ita is pellucet quasi laterna Punica.
ME. Cædundum illum ego conduxi. EV. tum tu idem optimum est
Loces efferendum: nam jam credo mortuus est.
ME. Potare ego tecum hodie Euclio volo.
EV. Non potem ego quidem me hercle. ME. at ego jussero
Cadum unum vini veteris à me afferrier.
EV. Nolo hercle. nam mihi bibere decretum est aquam.
ME. Ego te hodie reddam madidum, sed vino, probe,
Te, cui decretum est bibere aquam. EV. scio quam rem agat.
Vt me deponat vino. eam affectat viam:
Post hoc quod habeo ut commutet coloniam.
Ego id cavebo nam alicubi abstrudam foris.
Ego faxo & operam & vinum perdiderit simul.
ME. Ego, nisi quid me vis, eo lavatum, ut sacruficem.
EV. Edepol næ tu Aula multos inimicos habes,
Atque istuc aurum quod tibi concreditum est.
Nunc hoc mihi factu est optumum, ut te auferam
Aulam in Fidei fanum ibi abstrudam probe.
Fides, novisti me, & ego te. cave sis tibi
Ne tu in me mutassis nomen si hoc concreduo.
Ibo ad te, fretus tua, Fides, fiducia.

ACTVS IV. SCENA I.

STROBILVS, *servus Lyconidis.*

Hoc est servi facinus frugi, facere quod ego persequor:

Nec moræ molestiæque imperium herile habeat sibi.
Nam qui hero ex sententia servire servus postulat,
In herum matura, in se sera condecet capessere.
Sin dormitet, ita dormitet, servum sese ut cogitet.
Nam qui amanti hero servitutem servit, quasi ego servio,
Si herum videt superare amorem, hoc servi esse officium reor,
Retinere ad salutem: non eum, quo incumbat eo impellere.
Quasi pueris qui nare discunt, scirpea induitur ratis,
Qui laborent minus, facilius ut nent, & moveant manus:
Eodem modo servum ratem esse amanti hero æquum censeo,
Vt toleret, ne pessum abeat, tanquam * *
Herile imperium ediscat, ut quod frons velit, oculi sciant.
Quod jubeat, citis quadrigis citius properet persequi.
Qui ea curabit, abstinebit censione bubula.
Nec sua opera rediget unquam in splendorem compedes.
Nunc herus meus amat filiam hujus Euclionis pauperis:
Eam hero nunc renunciatum est nuptum huic Megadoro dari.
Is speculatum huc misit me, ut quæ fierent, fieret particeps.
Nunc sine omni suspicione, in ara hic assidam sacra.
Hinc ego & huc & illuc potero, quid agant, arbitrarier.

ACTVS IV. SCENA II.

EVCLIO *senex*, STROBILVS *servus*.

TV modo cave cuiquam indicassis, aurum meum esse illic, Fides.
Non metuo ne quisquam inveniat: ita probe in latebris situm est.
Edepol næ illic pulchram prædam agat, si qui illam invenerit
Aulam onustam auri. verum id te quæso ut prohibessis, Fides.
Nunc lavabo, ut rem divinam faciam, ne affinem morer,
Quin ubi arcessat me, meam extemplo filiam ducat domum.
Vide, Fides, etiam atque etiam nunc, salvam ut aulam abs te auferam.
Tuæ fidei concredidi aurum: in tuo luco & fano modo est situm.
ST. Di immortales! quod ego hunc hominem facinus audio loqui?
Se aulam onustam auri abstrusisse hic intus in fano. Fides,

Cave

Cave tu illi fidelis, quæso, potius fueris, quam mihi.
Atque hic pater est, ut ego opinor, hujus, herus meus quam amat.
Ibo hinc intro: perscrutabor fanum, si inveniam uspiam Aurum, dum hic est occupatus. sed si repperero, ô Fides, Mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam.
Id adeo tibi faciam: verum ego mihi bibam, ubi id fecero.

ACTVS IV. SCENA III.

EVCLIO.

NOn temere est, quod corvos cantat mihi nunc ab læva manu.
Semel radebat pedibus terram, & voce crocibat sua.
Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram,
Atque in pectus emicare, sed ego cesso currere.

ACTVS IV. SCENA IV.

EVCLIO, STROBILVS.

FOras, lumbrice, qui sub terra erepsisti modo,
Qui modo nusquam comparebas: nunc quum compares, peris.
Ego edepol te præstigiator miseris jam accipiam modis.
ST. Quæ te mala crux agitat? quid tibi mecum est commercii, senex?
Quid me afflictas? quid me raptas? qua me causa verberas?
EV. Verberabilissime, etiam rogitas? non fur, sed trifur.
ST. Quid tibi surripui? EV. redde huc sis. ST. quid tibi vis reddam? EV. rogas?
ST. Nihil equidem tibi abstuli. EV. at illud quod tibi abstuleras, cedo.
ST. Hem, quid agis? EV. quid agam? auferre non potes. ST. quid vis tibi?
EV. Pone. ST. id quidem pol de data re consuetum, senex.
EV. Pone hoc sis: aufer cavillam; non ego nunc nugas ago.
ST. Quid ego ponam? quin tu eloquere, quicquid est, suo nomine.
Non hercle equidem quicquam sumpsi, nec tetigi. EV. ostende huc manus.
ST. Hem tibi. EV. ostende. ST. eccas. EV. video. age ostende etiam tertiam.
ST. Larvæ hunc atque intemperiæ insaniæque agitant senem.

Facisne

Facisne injuriam mihi, annon? EV. fateor, quia non pendes, maximam. (tib.?
Atque id quoque jam fiet, nisi fatere. ST. quid fatear
EV. Quid abstulisti hinc? ST. di me perdant, si ego tui quicquam abstuli.
EV. Nive adeo abstulisse vellem? agedum, excutedum pallium.
ST. Tuo arbitratu. EV. ne inter tunicas habeas. ST. tenta qua lubet.
EV. Vah. scelestus quam benigne! ut ne abstulisse intellegam.
Novi sycophantias. age rursum, ostende huc manum
Dexteram. ST. hem. EV. nunc lævam ostende. ST. quin equidem ambas profero.
EV. Jam scrutari mitto. redde huc. ST. quid reddam? EV. ah nugas agis.
Certe habes. ST. habeo ego? quid habeo? EV. non dico: audire expetis.
Id meum quicquid habes, redde. ST. insanis: perscrutatus es
Tuo arbitratu, neque tui me quicquam invenisti penes.
EV. Mane, mane. quis illic est, qui hic intus alter erat tecum simul?
Perii hercle. ille nunc intus turbat. hunc si amitto, hic abierit.
Postremo jam hunc perscrutari. hic nihil habet, abi quo lubet.
Iuppiter te dique omnes perdant. ST. haud male agit gratias.
EV. Ibo hinc intro, atque illi socienno tuo jam interstringam gulam.
Fugin' hinc ab oculis? abin' hinc, an non? ST. abeo, EV. cave sis te videam.

ACTVS IV. SCENA V.
STROBILVS.

EMortuum ego me mavelim leto malo,
Quam jam non ego illi dem hodie insidias seni.
Nanque hic non audebit aurum abstrudere.
Credo referet jam secum, & mutabit locum.
Attat foris crepuit. senex eccum aurum effert foras.
Tantisper hic ego ad januam concessero.

ACTVS IV. SCENA VI.
EVCLIO, STROBILVS.

FIdei censebam maximam multo fidem
Esse, ea sublevit os mihi pœnissimæ,

Ni subvenisset corvus, periissem miser.
Nimis hercle ego illum corvum ad me veniat velim,
Qui indicium fecit, ut ego illi aliquid boni
Dicam. nam quod edit tam duim, quam perduim.
Nunc, hoc ubi abstrudam, cogito solum locum.
Sylvani lucus extra murum est avius,
Crebro salicto oppletus, ibi sumam locum.
Certum est, Sylvano potius credam, quam Fidei.
S T. Euge, euge, dii me salvum & servatum volunt.
Iam ego illuc præcurram, atque inscendam aliquam In arborem:
Indeque observabo, aurum ubi abstrudat senex.
Quanquam hic manere herus me sese jusserat,
Certum est, malam rem potius quæram cum lucro.

ACTVS IV. SCENA VII.

LYCONIDES *adolescens*, EVNOMIA *mulier*, PHÆDRIA *virgo*.

Dixi tibi, mater: juxta rem mecum tenes,
Super Euclionis filia. nunc te obsecro
Fac mentionem cum avunculo, mater mea:
Resecroque, mater, quod dudum obsecraveram.
E V. Scis tute, facta velle me, quæ tu velis,
Et istuc confido à fratre me impetrassere.
Et caussa justa est, siquidem ita est ut prædicas,
Te eam compressisse vinolentum, virginem.
L Y. Egone ut te advorsum mentiar, mater mea?
P H. Perii, mea nutrix. obsecro te, uterum dolet.
IVNO LVCINA tuam fidem. L Y. hem, mater mea,
Tibi rem potiorem video. clamat, parturit.
E V. I hac intro mecum, gnate mi, ad fratrem meum,
* Vt istuc quod tu me oras, efficiam tibi, *
Vt illuc quod me oras, impetratum ab eo auferam.
L Y. jam sequor te, mater. sed servum meum
Strobilum miror ubi sit, quem ego me jusseram
Hic opperiri. nunc ego mecum cogito,
Si mihi dat operam, me illi irasci injurium est.
Ibo intro, ubi de capite meo sunt comitia.

ACTVS IV. SCENA VIII.

STROBILVS.

Pici divitiis qui aureos montes colunt,
Ego solus supero. nam istos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.
Ego sum ille rex Philippus. ô lepidum diem!
Nam ut dudum hinc abii, multo illo adveni prior.

Multoque prius me collocavi in arborem :
Indeque exſpectabam ubi aurum abſtrudebat ſenex.
Vbi ille abiit,ego me deorſum duco de arbore,
Effodio aulam auri plenam. inde ex eo loco
Video recipere ſe ſenem: ille me non videt.
Nam ego modo declinavi paulum me extra viam.
Attat eccum ipſum. ibo ut hoc condam domum.

ACTVS IV. SCENA IX.

EVCLIO *ſenex*, LYCONIDES *adoleſcens*.

PErii, interii, occidi. quo curram? quo non curram?
Tene,tene. quem? quis? neſcio,nihil video,cæcus eo, atque
Equidem quo eam, aut ubi ſim, aut qui ſim, nequeo cum animo
Certum inveſtigare. obſecro vos ego, mihi auxilio,
Oro, obteſtor, ſitis; & hominem demonſtretis, qui eam abſtulerit.
Qui veſtitu & creta occultant ſeſe, atque ſedent quaſi ſint frugi.
Quid ais tu? tibi credere certum eſt. nam eſſe bonum è vultu cognoſco.
Quid eſt? quid ridetis? novi omnes. ſcio fures eſſe hic complures.
Hem. nemo habet horum. occidiſti. dic igitur, quis habet? neſcis!
Heu me miſerum, miſerum! perii male perditus! peſſime ornatus eo.
Tantum gemiti & malæ mœſtitiæ hic dies mihi obtulit,
Famem & pauperiem:perditiſſimus ego ſum omnium in terra.
Nam quid mihi opus eſt vita, qui tantum auri perdidi?
Quod cuſtodivi ſedulo. egomet me defraudavi,
Animumque meum, geniumque meum. nunc eo alii lætificantur,
Meo malo & damno: pati nequeo.
LY. Quonam homo hic ante ædis noſtras ejulans conqueritur mœrens?
Atque hic quidem Euclio eſt. eſt, opinor. oppido ego interii; palam eſt res.
Scit peperiſſe jam,ut ego opinor, filiam ſuam. nunc mihi incertum eſt,
Quid agam;abeam an maneam;an adeam,an fugiam;quid agam edepol neſcio.

ACTVS IV. SCENA X.

EVCLIO *senex*, LYCONIDES *adolescens*.

QVis homo hic loquitur? LY. ego sum. EV. imo ego sum miser,& misere perditus.
Cui tanta mala, mœstitudoque obtigit. LY. animo bono es.
EV. Quo obsecro pacto esse possum? LY. quia istuc facinus quod tuum
Sollicitat animum, id ego feci,& fateor. EV. quid ego ex te audio?
LY. Id quod verum est. EV. quid ego emerui, adolescens, mali?
Quamobrem ita faceres, meque meosque perditum ires liberos?
LY. Deus mihi impulsor fuit, is me ad illam illexit, EV. quo modo?
LY. Fateor me peccavisse, & me hanc culpam commeritum scio.
Id adeo te oratum advenio, ut animo æquo ignoscas mihi.
EV. Cur id ausus facere, ut id quod non tuum esset tangeres?
LY. Quid vis fieri? factum est illud. FIERI infectum non potest.
Deos credo voluisse; nam ni vellent, non fieret scio.
EV. At ego deos credo voluisse, ut apud te me in nervo enicem.
LY. Ne istuc dixis. EV. quid tibi ergo meam me invito tactio est?
LY. Quia vini vitio atque amoris feci. EV. homo audacissime,
Cum istacne te oratione huc ad me adire ausum, impudens?
Nam si istuc jus est, ut sic tu istuc excusare possies,
Luce clara deripiamus aurum matronis palam;
Post id, si prehensi simus, excusemus ebrios
Nos fecisse amoris caussa. nimis vile'st vinum atque amor,
Si ebrio atque amanti impune facere quod lubeat licet.
LY. Quin tibi ultro supplicatum venio ob stultitiam meam.
EV. Non mihi homines placent, qui, quando malefecerunt, purgitant.
Tu illam scibas non tuam esse: non attactam oportuit.
LY. Ergo quia sum tangere ausus, haud caussificor quin eam

Ego habeam potissimum. E V. tun' habeas me invito meam ?
L Y. Haud te invito postulo, sed meam esse oportere arbitror.
Quin tu eam invenies, inquam, meam illam esse oportere, Euclio.
E V. Nisi refers. L Y. quid tibi ego referam? EV. quod surripuisti meum.
Iam quidem ad prætorem hercle te rapiam, & tibi scribam dicam.
L Y. Surripui ego tuum ? unde? aut quid id est? E V. ita te amabit Iuppiter,
Vt tu nescis ? L Y. nisi quidem tu mihi, quid quæras dixeris.
E V. Aulam auri, inquam, te reposco, quam tu confessus mihi
Te abstulisse. L Y. neque edepol ego dixi, neque feci. E V. negas ?
L Y. Pernego imo. nam neque ego aurum, neque ista aula quæ siet
Scio, nec novi. EV. illam, ex Sylvani luco quam abstuleras, cedo.
I, refer: dimidiam tecum potius partem dividam.
Tametsi fur mihi es, molestus non ero. i vero, refer.
L Y. Sanus tu non es, qui furem me votes. ego te Euclio
De alia re rescivisse censui, quod ad me attinet.
Magna est res: quam ego tecum otiose, si otium est, cupio loqui.
E V. Dic bona fide: tu id aurum non surripuisti ? L Y. bona.
E V. Neque scis quis abstulerit? LY. istuc quoque bona. E V. atque id si scies.
Qui abstulerit, mihi indicabis? L Y. faciam. E V. neque partem tibi
Ab eo, quiqui est, inde posces ? neque furem excipies? L Y. ita.
E V. Quid si fallis ? L, Y. tum me faciat quod volt magnus Iuppiter.
E V. Sat habeo, age nunc loquere quidvis. L Y. si me novisti minus,
Genere qui sim gnatus: hic mihi est Megadorus avonculus:
Meus fuit pater Antimachus: ego vocor Lyconides:
Mater est Eunomia. E V. novi genus. nunc quid vis? id volo
Noscere. L Y. filiam ex te tu habes. E V. imo eccillam domi.
L Y. Eam tu despondisti, opinor, meo avunculo. E V. omnem rem tenes.

LY. Is me nunc renunciare repudium jussit tibi.
EV. Repudium, rebus paratis, atque exornatis nuptiis?
Ut illum di immortales omnes deæque, quantum est, perduint,
Quem propter hodie auri tantum perdidi infelix miser.
LY. Bono animo es, & benedice. nunc quæ res tibi & gnatæ tuæ
Bene feliciterque vortat, ita di faxint, inquito.
EV. Ita di faciant. LY. & mihi ita di faciant. audi nunc jam.
Qui homo culpam admisit in se, nullus est tam parvi preti,
Quin pudeat, quin purget sese nunc te obtestor, Euclio,
Si quid ego erga te imprudens peccavi, aut gnatam tuam,
Ut mihi ignoscas, eamque uxorem mihi des, ut leges jubent:
Ego me injuriam fecisse filiæ fateor tuæ,
Cereris vigiliis per vinum, atque impulsu adolescentiæ.
EV. Hei mihi! quod facinus ego ex te audio? LY. cur ejulas?
Quem hodie ego avum feci jam ut esses filiæ nuptiis:
Nam tua gnata peperit, decumo mense post: numerum cape.
Ea re repudium remisit avunculus caussa mea.
I intro, exquire sitne ita ut ego prædico. EV. perii oppido.
Ita mihi ad malum malæ res plurimæ se agglutinant.
Ibo intro, ut quid hujus veri siet, sciam. LY. jam te sequor.
Hæc propemodum jam esse in vado salutis res videtur.
Nunc servum esse ubi dicam meum Strobilum, non reperio:
Nisi etiam hic operiar tamen paulisper, postea intro
Hunc subsequar. nunc interim spacium ei dabo exquirendi.
Meum factum ex gnatæ pedissequa nutrice anu. ea rem novit.

ACTUS V.

STROBILUS, LYCONIDES.

DI immortales, quibus & quantis me donatis gaudiis!
Quadrilibrem aulam auro onustam habeo, quis me est divitior?

Quis me Athenis nunc magis quisquam est homo, cui di sint propitii?
LY. Certo enim ego vocem hic loquentis modo me audire visus sum.
ST. Herumne ego aspicio meum? LY. videon' ego hunc Strobilum servum meum?
ST. Ipsus est. LY. haud alius est. ST. congrediar. LY. contollam gradum.
Credo ego illum, ut jussi, eampse anum adisse, hujus nutricem virginis.
ST. Quin ego illi me invenisse dico hanc prædam, atque eloquor?
Igitur orabo ut manu me mittat. ibo atque eloquar.
Repperi. LY. quid repperisti? ST. non quod pueri clamitant
In faba se repperisse. LY. jamne autem, ut soles, deludis?
ST. Here mane, eloquar. jam ausculta. LY. age ergo loquere. ST. repperi hodie,
Here, divitias nimias. LY. ubinam? ST. quadrilibrem, inquam, aulam auri plenam.
LY. Quod ego facinus audio ex te? ST. Euclioni huic seni surripui.
LY. Vbi id est aurum? ST. in arca apud me, nunc volo me emitti manu.
LY. Egone te emittam manu, scelerum cumulatissime? ST. abi here, scio
Quam rem geras. lepide hercle animum tuum tentavi. jam
Vt eriperes apparabas. quid faceres, si repperissem?
LY. Non potes probasse nugas. i, redde aurum. ST. reddam ego aurum?
LY. Redde inquam: ut huic reddatur. ST. ah, unde? LY. quod modo fassus es esse.
In arca. ST. soleo hercle ego garrire nugas, ita loquor. LY. ait scin'?
Quomodo? ST. vel hercle enica, nunquam hinc feras a me.

IMPERFECTA FABVLA.

CAPTEI-

CAPTEIVEI.

Dramatis Personæ.

ERGASILVS *parasitus.*
HEGIO *senex.*
LORARIVS.
PHILOCRATES *captivus.*
TYNDARVS *captivus.*
ARISTOPHONTES.
HEGIONIS *puer.*
PHILOPOLEMVS.
STALAGMVS.
GREX.

ARGVMENTVM.

Captus fuit in pugna Hegionis filius.
A lium quadrimum fugiens servus vendidit.
P ater captivos commercatur alios,
T antum studens uti natum recuperet.
E t inibi emit olim amissum filium.
I s suo cum domino veste versa ac nomine
V t amittatur fecit: ipsus plectitur.
E t is reduxit captum & fugitivum simul,
I ndicio cujus alium agnoscit filium.

PROLOGVS.

HOs quos videtis stare hic captivos duos,
Illi qui astant, hi stant ambo, non sedent.
Vos vos mihi testes estis, me verum loqui.
Senex qui hic habitat, Hegio est hujus pater.
Sed is quo pacto serviat suo sibi patri,
Id ego hic apud vos proloquar, si operam datis.
Seni huic fuerunt filii nati duo,
Alterum quadrimum puerum servus surpuit,
Eumque hinc profugiens vendidit in Alide
Patri hujusce. jam hoc tenetis? optimum est.
Negat hercle ille ultimus. accedito.
Si non ubi sedeas locus est, est ubi ambules,
Quando histrionem cogis mendicarier.
Ego me tua caussa, ne erres, non rupturus sum.
Vos qui potestis ope vestra censerier,
Accipite reliquom. alieno uti nihil moror.
Fugitivus ille, ut dixeram ante, hujus patri,
Domo quem profugiens dominum abstulerat, vendidit.
Hic postquam nunc emit, dedit eum gnato suo
Peculiarem: quia quasi una ætas erat.
Hic nunc domi servit suo patri, nec scit pater.

 Enim-

Enimvero DI NOS quasi pilas homines habent.
Rationem habetis, quomodo unum amiserit.
Postquam belligerant Ætoli cum Aliis,
Ut in bello fit, capitur alter filius
Medicus Menarchus emit ibidem in Alide.
Cœpit captivos commercari hic Alios,
Si quem reperire posset, cum quo mutet suum
Illum captivum. hunc suum esse nescit, qui domi est,
Et quoniam heri inde audivit de summo loco
Summoque genere captum esse equitem Alium,
Nihil pretio parsit, filio dum parceret:
Reconciliare ut facilius posset domum,
Emit hosce de præda ambos de Quæstoribus.
Hice autem inter sese hunc confinxerunt dolum,
Quo pacto hic servus suum herum hinc amittat domum.
Itaque inter se commutant vestem & nomina.
Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus.
Hujus illic, hic illius hodie fert imaginem.
Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam,
Et suum herum faciet libertatis compotem.
Eodemque pacto fratrem servabit suum,
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem
Imprudens: itidemque ut sæpe jam in multis locis
Plus insciens quis fecit quam prudens boni.
Sed inscientes sua sibi fallacia
Ita compararunt & confinxerunt dolum:
Itaque hi commenti de sua sententia,
Ut in servitute hic ad suum maneat patrem.
Ita nunc ignorans, suo sibi servit patri.
HOMUNCULI quanti sunt, cum recogito!
Hæc res agetur nobis, vobis Fabula
Sed etiam est paucis quod monitos vos voluerim.
Profecto expediet Fabulæ huic operam dare.
Non pertractate facta est, neque item ut cæteræ,
Neque spurcidici insunt versus immemorabiles,
Hic neque perjurus leno est, nec meretrix mala,
Neque miles gloriosus. ne vereamini.
Quia bellum Ætolis esse dixit cum Aliis.
Foris illis extra scenam fient prælia.
Nam hoc pœne iniquum est Comico choragio,
Conari de subito nos agere Tragœdiam.
Proin' si quis pugnam exspectat, lites contrahat:
Valentiorem nactus adversarium
Si erit, ego faciam ut pugnam inspectet non bonam,
Adeo ut spectare postea omnes oderit.
Abeo. Valete judices justissimi,
Domi bellique duellatores optimi.

ACTUS

ACTVS I. SCENA I.
ERGASILVS *parasitus*.

IVventus nomen indidit scorto mihi,
Eo quia invocatus soleo esse in convivio.
Scio absurde dictum hoc derisores dicere,
At ego ajo recte. nam in convivio sibi
Amaior, talos cum jacit, scortum invocat.
Estne invocatum, an non est? est planissime,
Verum hercle verum nos Parasiti planius,
Quos nunquam quisquam neque vocat neque invocat.
Quasi mures semper edimus alienum cibum.
Vbi res prolatæ sunt, cum rus homines eunt,
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo vivunt, ros si non cadit:
Item Parasiti rebus prolatis latent
In occulto, miseri victitant succo suo,
Dum ruri rurant homines quos liguriant.
Prolatis rebus parasiti venatici
Sumus: quando res redierunt, Molossici
Odio sicique, & multum incommodistici.
Et hic quidem hercle nisi qui colaphos perpeti
Potis parasitus, frangique aulas in caput,
Vel extra portam ire trigeminam ad saccum licet,
Quod mihi ne eveniat, nonnullum periculum est.
Nam postquam meus rex est potitus hostium,
Ita nunc belligerant Ætoli cum Aliis.
Nam Ætolia hæc est: illic captus est in Alide
Philopolemus hujus Hegionis filius
Senis, qui hic habitat: quæ ædes lamentariæ
Mihi sunt: quas quotiescunque conspicio, fleo.
Nunc hic occepit quæstum hunc filii gratia
Inhonestum, maxume alienum ingenio suo.
Homines captivos commercatur, si queat
Aliquem invenire, suum qui cum mutet filium.
Nunc ad eum pergam, sed aperitur ostium,
Vnde saturitate sæpe ego exii ebrius.

ACTVS I. SCENA II.
HEGIO *senex*, LORARIVS, ERGASILVS *parasitus*.

ADvorte animum sis tu. istos captivos duos
Here quos emi de præda, de quæstoribus.
His indito catenas singularias:
Istas majores quibus sunt vincti, demito.
Sinito ambulare, si foris, si intus volent:

Sed uti asserventur magna diligentia.
LIBER captivus avis fere consimilis est:
Semel fugiendi si data est occasio,
Satis est. nunquam post illam possis prendere.
LO. OMNES profecto liberi lubentius
Sumus, quam servimus. HE. non videre ita tu quidem.
LO. Si non est quod dem, mene vis dem ipse in pedes?
HE. Si dederis, erit extemplo mihi, quod dem tibi.
LO. Avis me feræ consimilem faciam, ut prædicas.
HE. Ita ut dicis. nam si faxis, te in caveam dabo.
Sed satis verborum est. cura quæ jussi, atque abi.
PA. Quod ego quidem nimis quam cupio, ut impetrem.
Nam ni illum recipit, nihil est quo me recipiam.
Nulla est juventutis spes: sese omnes amant.
Ille demum antiquis est adolescens moribus:
Cujus nunquam voltum tranquillavi gratiis.
Condigne est pater ejus moratus moribus.
HE. Ego ibo ad fratrem, ad alios captivos meos:
Visam ne nocte hac quippiam turbaverint:
Inde me continuo recipiam rursum domum.
PA. Ægre est mihi, hunc facere quæstum carcerarium,
Propter sui gnati miseriam, miserum senem.
Sed si ullo pacto ille huc conciliari potest,
Vel carnificinam hunc facere, possum perpeti.
HE. Quis hic loquitur? PA. ego, qui tuo mœrore maceror,
Macesco, consenesco, & tabesco miser.
Ossa atque pellis sum misera macritudine.
Neque unquam quicquam me juvat quod edo domi:
Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.
HE. Ergasile salve. PA. di te bene ament, Hegio.
HE. Ne fle. PA. egone illum non fleam? egone non defleam.
Talem adolescentem? HE. semper sensi filio
Meo te esse amicum, & illum intellexi tibi.
PA. TUM DENIQUE homines nostra intelligimus bona,
Cum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.
Ego, postquam gnatus tuus potitu'st hostium,
Expertus quanti fuerit, nunc desidero.
HE. Alienus cum ejus incommodum tam ægre feras,
Quid me patrem par facere est, cui ille est unicus?
PA. Alienus ego? alienus ille? ha, Hegio!
Nunquam istuc dixis, neque animum induxis tuum.
Tibi ille unicu'st, mihi etiam unico magis unicus.
HE. Laudo, malum cum amici tuum ducis malum.
Nunc habe animum bonum. PA. eheu! HE. huic illud dolet,
Quia nunc remissus est edendi exercitus.

Nullumne interea nactus, qui posset tibi
Remissum, quem dixti, imperare exercitum?
TA. Quid credis? fugitant omnes hanc provinciam,
Quoi obtigerat; postquam captu'st Philopolemus tuus.
HE. Non pol mirandum est fugitare hanc provinciam,
Multis & multigeneribus opus est tibi
Militibus. primum dum opus est Pistorensibus;
Eorum sunt genera aliquot Pistorensium.
Opus Paniceis, opus Placentinis quoque,
Opus Turdetanis, opus est Eicedulensibus:
Jam maritumi omnes milites opus sunt tibi.
PA. VT SÆPE summa ingenia in occulto latent!
Hic qualis imperator, nunc privatus est!
HE. Habe modo bonum animum, nam illum confide domum
In his diebus me reconciliassere.
Nam eccum captivum hic adolescentem habeo Alium,
Prognatum genere summo, & summis divitiis:
Hoc illum me mutare confido fore.
PA. Ita di deæque faxint. HE. sed num quo foras
Vocatus ad cœnam? PA. nusquam equidem, quod sciam.
Sed quid tu id quæris? HE. quia mihi natali'st dies,
Propterea te vocari ad cœnam volo.
PA. Facete dictum. HE. sed si pauxillum potes
Contentus esse. PA. næ perpauxillum modo.
Nam istoc me assiduo victu delecto domi.
HE. Age sis roga. PA. emin'tu? HE. nisi qui meliorem afferet.
PA. Quæ mihi atque amicis placeat conditio magis?
Quasi fundum vendens meis me addicam legibus.
HE. Profundum vendis tu quidem, haud fundum, mihi.
Sed si venturus, tempori. PA. hem, vel jam otium est.
HE. I modo, venare leporem: nunc Cirum tenes.
Nam meus scrupósam victus commeat viam.
PA. Nunquam istoc vinces me Hegio, ne postules:
Cum calceatis dentibus veniam tamen.
HE. Asper meus victus sane est. PA. sentesne esitas?
HE. Terrestris cœna est. PA. sus, terrestris bestia est.
HE. Multis oleribus. PA. curato ægrotos domi.
Nunquid vis? HE. venias tempori. PA. memorem mones.
HE. Ibo intro, atque intus subducam ratiunculam,
Quantillum argenti mihi apud trapezitam siet.
Ad fratrem, quo ire dixeram, mox ivero.

ACTVS II. SCENA I.

LORARII, PHILOCRATES, TYNDARVS, *Captivi.*

SI dii immortales id voluere vos hanc ærumnam exsequi,

Decet id pati æquo animo. si id facietis, levior labos erit.
Domi fuistis, credo, liberi.
Nunc servitus si evenit, ei vos morigerari mos bonu'st,
Eamque herili imperio ingeniis vestris lenem reddere.
INDIGNA digna habenda sunt, herus quæ facit.
CAP. oh oh oh!
LO. Ejulatione haud opus est. oculis multam miseriam additis.
IN RE MALA animo si bono utare, adjuvat.
CA. At nos pudet. quia cum catenis sumus. LO. at pigeat postea
Herum nostrum, si vos eximat vinculis,
Aut solutos sinat, quos argento emerit.
CA. Quid à nobis metuit? scimus nos
Nostrum officium quod est, si solutos sinat.
LO. At fugam fingitis. sentio quam rem agitis.
CA. Nos fugiamus? quo fugiamus? LO. in patriam.
CA. apage· haud nos id deceat.
Fugitivos imitari. LO. imo edepol si erit occasio, non dehortor.
CA. Vnum exorare vos finite nos. LO. quidnam id est?
CA. ut sine his arbitris
Atque vobis, nobis detis locum loquendi.
LO. Fiat. abscedite hinc: nos concedamus huc. sed brevem orationem incipisse.
PH. Hem istuc mihi certum erat. concede huc. LO. abite ab istis. PH. obnoxii ambo
Vobis sumus propter hanc rem; cum, quod volumus nos,
Copia est, & facitus ejus nos compotes·
Secede huc nunc jam si videtur, procul:
Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant:
Neve permanet palam hæc nostra fallacia.
Nam DOLI NON doli sunt, nisi astu colas,
Sed malum maximum, si id palam provenit.
Nam si herus mihi es tu, atque ego me tuum esse servum assimilo,
Tamen viso opu'st, cauto est opus; ut hoc sobrie, sine arbitris,
Accurate hoc agatur, docte & diligenter.
Tanta incepta res est: haud somnicu'ose hoc
Agendum est. TY. ero, ut me voles esse. PH. spero.
TY. Nam tu nunc vides, pro tuo caro capite
Carum offerre meum caput vilitati.
PH. Scio. TY. at scire memento, quando id, quod voles, habebis.
Nam FERE MAXIMA pars morem hunc homines habent: quod sibi volunt,
Dum

Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi jam penes sese habent,
Ex bonis pessumi & fraudulentissimi
Sunt. nunc ut te mihi esse volo, esse autumo.
TY. Quod tibi suadeo, suadeam meo patri.
PH. Pol ego te, si audeam, meum patrem nominem:
Nam secundum patrem tu es pater proximus.
TY. Audio. PH. & propterea sæpius te, ut memineris, moneo.
Non ego herus tibi, sed servus sum. nunc obsecro te hoc unum,
Quoniam nobis di immortales animum ostenderunt suum,
Ut qui herum me tibi fuisse atque esse nunc conservum velint;
Quod antehac pro jure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei te erga bonitatem patris,
Perque conservitium commune, quod hostica evenit manu.
Ne me secus honore honestes quam ego te, cum servibas mihi.
Atque ut qui fueris, & qui nunc sis, meminisse ut memineris.
TY. Scio quidem me te esse nunc, & te esse me. PH. hem illuc si potes
Memoriter meminisse, inest spes nobis in hac astutia.

ACTVS II. SCENA. II.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARVS.

IAM ego revertar intus, si ex his quæ volo exquisivero.
Vbi sunt isti, quos ante ædes jussi huc produci foras?
PH. Edepol tibi ne quæstioni essemus, cautum intellego,
Ita vinclis custodiisque circummœniti sumus.
HE. QVI CAVET ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet.
Etiam cum cavisse ratus, sæpe is cautor captus est.
An vero non justa caussa est, ut vos servem sedulo,
Quos tam grandi sim mercatus præsenti pecunia?
PH. Neque pol tibi nos, quia nos servas, æquom est vitio vortere:
Neque te nobis, si abeamus hinc, si fuat occasio.
HE. Vt vos hic, itidem illic apud vos meus servatur filius,

PH. Captus est? HE. ita. PH. non igitur nos soli ignavi fuimus.
HE. Secede huc. nam sunt ex te quæ solo sciscitari volo,
Quarum rerum te falsiloquum mihi esse nolo. PH. non ero,
Quod sciam: si quid nescivi, id nescium tradam tibi.
TY. Nunc senex est in tonstrina; nunc jam cultros attinet.
Ne id quidem involucre injicere voluit, vestem ut ne inquinet.
Sed utrum strictimne attonsurum dicam esse, an per pectinem,
Nescio: verum si frugi est, usque admutilabit probe.
HE. Quid tu? servus ne esse, an liber mavelis? memora mihi.
PH. Proximum quod sit bono, quodque à malo longissime,
Id volo. quanquam non multum fuit molesta servitus:
Nec mi secus erat, quam si essem familiaris filius.
TY. Eugepæ! Thalem talento non emam Milesium.
Nam ad sapientiam hujus ille nimius nugator fuit.
Ut facete orationem ad servitutem contulit!
HE. Quo de genere natu'st illic Philocrates? PH. Polyplusio.
Quod genus illic unum est pollens atque honoratissimum.
HE. Quid ipsus hic? quo honore est illic? PH. summo atque à summis viris.
HE. Tum igitur ei cum in Aleis tanta gratia est, ut prædicas,
Quid divitiæ? sunt ne opimæ? PH. unde excoquat sevum senex.
HE. Quid pater? vivitne? PH. vivum, cum inde abiimus, liquimus.
At nunc vivat nec ne, id Orcum scire oportet scilicet.
TY. Salva res est. philosophatur quoque jam, non mendax modo est.
HE. Quod erat ei nomen? PH. Thesaurochrysonicochrysides.
HE. Videlicet propter divitias inditum id nomen quasi est.
PH. Imo edepol propter avaritiam ipsius, atque audaciam.
Nam ille quidem Theodoromedes fuit germano nomine.
HE. Quid tu ais? tenaxne pater ejus est? PH. imo edepol pertinax.
Quin etiam ut magis noscas; Genio suo ubi quando sacrificat,

Ad rem divinam quibus est opus Samiis vasis utitur,
Ne ipse Genius surripiat. proinde aliis ut credat vide.
HE. Sequere hac me igitur. eadem ego ex hoc quæ volo
exquæsivero.
Philocrates hic fecit, hominem frugi ut facere oportuit.
Nam ego ex hoc, quo genere gnatus sis, scio: hic fassu'st
mihi.
Hæc tu eadem sic confiteri vis, tu è re feceris:
Quæ tamen scito scire me ex hoc. TY. fecit officium hic
suum,
Cum tibi est confessus verum, quanquam volui sedulo
Meam nobilitatem occultare, & genus, & divitias
meas,
Hegio. quando patriam & libertatem perdidi;
Non ego istunc me potius, quam te metuere, æquum
censeo.
Vis hostilis cum istoc fecit meas opes æquabiles.
Memini, cum dicto haud audebat, facto nunc lædat
licet.
Sed viden'? FORTVNA humana fingit artatque
ut lubet:
Me, qui liber fueram, servum fecit: è summo infimum.
Qui imperare insueveram, nunc alterius imperio obse-
quor.
Et quidem si proinde ut ipse fui imperator familiæ,
Habeam dominum, non verear ne injuste aut graviter mi-
hi imperet.
Hegio, hoc te monitum, nisi forte ipse non vis, vo-
lueram.
HE. Loquere audacter. TY. tam ego fui ante liber, quam
gnatus tuus.
Tam mihi, quam illi libertatem hostilis eripuit manus.
Tam ille apud nos servit, quam ego nunc hic apud te
servio.
EST PROFECTO Deus, qui, quæ nos gerimus,
auditque & videt.
Is, uti tu me hic habueris, proinde illum illic curaverit.
BENE MERENTI bene profuerit, male merenti
par erit.
Quam tu filium tuum, tam pater me meus desiderat.
HE. Memini ego istoc. sed faterin' eadem quæ hic fas-
su'st mihi?
TY. Ego patri meo esse fateor summas divitias domi,
Meque summo genere gnatum. sed te obtestor, Hegio,
Ne tuum animum avariorem faxint divitiæ meæ:
Ne patri, tametsi unicus sum, decere videatur magis
Me saturum servire apud te sumptu & vestitu tuo,
Potius quam illi, ubi minime honestum est, mendican-
tem vivere.

HE. Ego

HE. Ego virtute deum & majorum nostrum dives sum satis.
NON EGO OMNINO lucrum omne esse utile homini existimo.
Scio ego, multos jam lucrum luculentos homines reddidit.
EST ETIAM, ubi profecto damnum præstet facere, quam lucrum
Odi ego aurum: multa multis sæpe suasit perperam.
Nunc hoc animum advortito, ut ea quæ sentio, pariter scias.
Filius meus illic apud vos servit captus Alide.
Eum si reddis mihi, præterea unum nummum ne duis.
Et te & hunc amittam hinc, alio pacto abire hinc non potes.
TY. Optumum atque æquissimum oras, optumusque hominum homo es.
Sed is privatam servitutem servit illi, an publicam?
HE. Privatam medici Menarchi. PH. pol hic quidem hujus est cliens.
Tam hoc quidem tibi in proclivi, quam imber est, quando pluit.
HE. Fac is homo ut redimatur. TY. faciam, sed te id oro, Hegio.
HE. Quidvis, dum ab re ne quid ores, faciam. TY. ausculta tum, scies.
Ego me amitti, donicum ille huc redierit, non postulo.
Verum, quæso te, ut æstimatum hunc mihi des, quem mittam ad patrem,
Vt is homo redimatur illi. HE. imo alium potius misero
Hinc, ubi erunt induciæ, illuc tuum quid conveniat patrem:
Qui tua quæ tu miseris mandata, ita ut velis, perferat.
TY. At nihil est, ignotum ad illum mittere: operam luseris.
Hunc mitte, hic omne transactum reddet, si illuc venerit.
Nec quenquam fideliorem, neque cui plus credat, potes
Mittere ad eum, nec qui magis sit servos ex sententia:
Neque adeo quoi tuum concredat filium hodie audacius.
Ne vereare, meo periculo hujus ego experiar fidem,
Fretus ingenio ejus, quod me esse scit erga se benevolum.
HE. Mittam equidem istunc æstimatum tua fide, si vis. TY volo,
Quam citissime potest, tam hoc cedere ad factum volo.
HE. Num qua caussa est, quin si ille huc non redeat, viginti minas
Mihi des pro illo? TY. optima imo. HE. solvite istum nunc jam,

Atque

Atque utrunque. TY. di tibi omnes omnia optata afferant,
Cùm me tanto honore honestas, cumque ex vinclis eximis.
Hoc quidem haud molestum est, quod collus collaria caret.
HE. QVOD bonis benefit beneficium, gratia ea gravida est bonis.
Nunc tu illum si illo es missurus, dice, demonstra, praecipe,
Quae ad patrem vis nunciari. vin' vocem huc ad te?
TY. voca.

ACTVS II. SCENA III.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARVS.

QVae res bene vortat mihi, meoque filio,
Vobisque: volt te novus herus operam dare
Tuo veteri domino, quod is velit fideliter.
Nam ego te aestumatum huic dedi viginti minis,
Hic autem te ait mittere hinc velle ad patrem,
Meum ut illic redimat filium: mutatio
Inter me atque illum ut nostris fiat filiis.
PH. Vtroque vorsum rectum est ingenium meum.
Ad te atque illum pro rota me uti licet.
Vel ego huc vel illuc vortar, quo imperabitis.
HE. Tute tibi ea tuopte ingenio prodes plurimum,
Cum servitutem ita fers, uti ferri decet.
Sequere hac. hem tibi hominem. TY. gratiam habeo tibi,
Quom copiam istam mihi & potestatem facis:
Vt ego ad parentes hunc remittam nuncium,
Qui me quid rerum hic agitem, & quid fieri velim,
Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.
Nunc ita convenit inter me atque hunc, Tyndare,
Vt te aestimatum in Alidem mittam ad patrem.
Si non rebitas huc, ut viginti minas
Dem pro te. PH. recte convenisse sentio.
Nam pater exspectat aut me, aut aliquem nuncium,
Qui hinc ad se veniat. TY. ergo animum advortas volo,
Quae nunciare hinc te volo in patriam ad patrem.
PH. Philocrates, ut adhuc locorum feci, faciam sedulo,
Vt potissimum quod in rem recte conducat tuam.
Id petam, idque persequar corde & animo atque viribus.
TY. Facis ita, ut te facere oportet. nunc animum advortas volo.
Omnium primum salutem dicito matri & patri,
Et cognatis, & si quem alium benevolentem videris

Me hic valere & servitutem servire huic homini optumo,
Qui me honore honestiorem semper fecit & facit.
PH. Istuc ne præcipias: facile memoria memini tamen.
TY. Nam quidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror.
Dicito patri, quo pacto mihi cum hoc convenerit
De hujus filio. PH. quæ memini, mora mera est monerier.
TY. Vt eum redimat, & remittat nostrorum huc amborum vicem.
PH. Meminero. HE. at quamprimum poteris, istuc in rem utrique est maxume.
PH. Non tuum tu magis videre, quam ille suum gnatum cupit.
HE. Meus mihi, SVVS cuique est carus. PH. nunquid aliud vis patri
Nunciari? TY. me hic valere, & tute audacter dicito
Tyndare, inter nos fuisse ingenio haud discordabili:
Neque te commeruisse culpam, neque me advorsatum tibi:
Beneque hero gessisse morem in tantis ærumnis; tamen
Neque med unquam deseruisse te, neque factis, neque fide,
Rebus in dubiis, egenis. hæc pater quando sciet,
Tyndare, ut fueris animatus erga suum gnatum atque se,
Numquam erit tam avarus, quin te gratus emittat manu.
Et mea opera, si hinc rebito, faciam ut faciat facilius.
Nam tua opera & comitate & virtute & sapientia
Fecisti, ut redire liceat ad parentes denuo,
Cum apud hunc confessus es & genus & divitias meas.
Quo pacto emisti è vinclis tuum herum, tua sapientia.
PH. Feci ego ista ut commemoras: & te meminisse id gratum est mihi.
Merito tibi ea evenerunt à me: nam nunc, Philocrates,
Si ego item memorem quæ med erga multa fecisti bene,
Nox diem adimat. nam si servus meus esses, nihilo secius
Obsequiosus mihi semper fuisti. HE. di vostram fidem,
Hominum ingenium liberale! ut lacrumas excutiunt mihi!
Videas corde amare inter se: quantis laudibus suum herum
Servus collaudavit! PH. pol istic haud me centesimam
Partem laudat, quam ipse meritus est, ut laudetur laudibus.
HE. Ergo cum optime fecisti, nunc adest occasio
Benefacta cumulare, ut erga hunc rem geras fideliter.
PH. Magis non factum possum velle, quam opera experiar persequi:
Id ut scias, Iovem supremum testem laudo, Hegio,

Me infidelem non futurum Philocrati. HE. probus es
homo.
PH. Nec me secus unquam ei facturum quicquam, quam
memet mihi.
TY. Isthæc dicta te experiri & operis & factis volo.
Et quo minus dixi de te, quam volui, animum advortas
volo.
Atque horunc verborum caussa caveto mihi iratus fuas,
Sed te quæso, cogitato, hinc mea fide mitti domum
Te æstimatum, & meam esse vitam hic pro te positam
pignori. (cesseris,
Ne tu me ignores, cum extemplo meo è conspectu abs-
Quom me servom in servitute pro te hic dereliqueris,
Tuque te pro libero esse ducas, pignus deseras:
Neque des operam, pro me ut hujus reducem facias fi-
lium.
Scito te hinc minis viginti æstimatum mittier:
Fac fidelis sis fideli: cave fidem fluxam geras.
Nam pater, scio, faciet, quæ illum facere oportet, omnia:
Serva in perpetuum tibi amicum me, atque hunc inven-
tum inveni.
Hæc per dexteram tuam de dextera retinens manu,
Obsecro, infidelior mihi ne fuas, quam ego sum tibi.
Tu hoc age: tu mihi nunc herus es: tu patronus, tu pater:
Tibi commendo spes opesq; meas. PH. mandavisti satis.
Satin' habes, mandata quæ sunt, facta si refero? TY. satis.
PH. Et tua & tua huc ornatus reveniam ex sententia.
Nunquid aliud? TY. ut quamprimum possis, redeas.
PH. res monet.
HE. Sequere me, viaticum ut dem hinc à trapezita tibi:
Eadem opera à Prætore sumam syngraphum. TY. quem
syngraphum?
HE. Quem hic ferat secum ad legionem, hinc ire huic ut
liceat domum. (pol rem meam
Tu intro abi. TY. bene ambulato, PH. bene vale. HE. ede-
Constabilivi, cum illos emi de præda à quæstoribus.
Expedivi ex servitute filium, si dis placet.
At etiam dubitavi hos homines emerem, an non emerem,
diu.
Servate istum sultis intus, servi: ne quoquam pedem
Efferat sine custode. jam ego apparebo domi.
Ad fratrem modo capteivos alios inviso meos.
Eadem percontabor, ecquis hunc adolescentem noverit.
Sequere tu, te ut amittam, ei rei primum prævorti volo.

ACTVS III. SCENA I.

ERGASILVS *Parasitus.*

MIser homo est, qui sibi ipse sibi quod edit quærit, & id
ægre invenit:

Sed ille est miserior, qui & ægre quærit, & nihil invenit.
Ille miserrimus est, qui cum esse cupit, quod edit non habet. (bens,
Nam hercle ego huic diei, si liceat, oculos effodiam li-
Ita malignitate oneravit omnes mortales mihi.
Neque jejuniosiorem, neque magis effertum fame
Vide: nec cui minus procedat, quicquid facere occœperit.
Itaque venter gutturque resident esuriales ferias.
Ilicet parasiticæ arti in maximam malam crucem!
Ita juventus jam ridiculos inopesque ab se segregat.
Nihil morantur jam Laconas imi subselli viros,
Plagipatidas, quibus sunt verba sine penu & pecunia.
Eos requirunt, qui libenter cum ederint, reddant domi.
Ipsi obsonant, quæ parasitorum ante erat provincia.
Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt,
Quam in tribu aperto capite sontes condemnant reos.
Neque ridiculos jam terunci faciunt. sese omnes amant.
Nam ut dudū hinc abii, accessi ad adolescentes in foro:
Salvete, inquam: Quo imus una, inquam, ad prandium? atque illi tacent.
Quis ait hoc? aut quis profitetur? inquam. quasi muti silent:
Neque me rident. Vbi cœnamus? inquam. atque illi abnuunt.
Dico unum ridiculum dictum de dictis melioribus,
Quibus solebam menstruales epulas ante adipiscier.
Nemo ridet. scivi extemplo rem de compacto geri.
Ne canem quidem irritatam voluit quisquam imitarier,
Saltem, si non arriderent, dentes ut restringerent.
Abeo ab illis, postquam video me sic ludificarier.
Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios: una res.
Omnes compacto rem agunt, quasi in velabro olearii.
Nunc redeo inde, quoniam me ibi video ludificarier.
Item alii parasiti frustra obambulabant in foro.
Nunc barbarica lege certum est jus meum omne persequi.
Qui consilium inire, quo nos victu & vita prohibeant,
His diem dicam: irrogabo multam: ut mihi cœnas decem
Meo arbitratu dent, cum cara annona sit. sic egero.
Nunc ibo ad portū hinc. est illic mihi una spes cœnatica:
Si ea decollabit, redibo huc ad senem, ad cœnam asperā.

ACTVS III. SCENA II.

HEGIO.

QVid est suavius, quam bene rem gerere bono publico? sicut ego feci heri,

Cum

Cum emi hosce homines. ubi quisque vident, eunt obviam,
Gratulanturque eam rem. ita me miserum restitando
Retinendoque lassum reddiderunt.
Vix ex gratulando miser jam eminebam.
Tandem abii ad Praetorem: ibi vix requievi: rogo syngraphum:
Datur mihi: illico dedi Tyndaro. ille abiit domum.
Inde illico revortor domum, postquam id actum est, eo:
Protinus ad fratrem inde abii, mei ubi sunt alii captivi,
Rogo, Philocratem ex Alide ecquis omnium noverit?
Tandem hic exclamat, eum sibi esse sodalem. dico esse eum
Apud me. hic extemplo orat obsecratque, eum sibi ut liceat
Videre. jussi illico hunc exsolvi. nunc tu sequere me,
Ut quod me oravisti, impetres, hominem ut convenias.

ACTUS III. SCENA III.

TYNDARUS.

NUnc illud est, cum me fuisse quam esse nimio mavelim:
Nunc spes, opes auxiliaque à me segregant spernuntque se.
Hic ille est dies, cum nulla vitae meae salus sperabilis est:
Neque exilium exitio est; neque adeo spes, quae mihi hunc aspellat metum:
Nec mendaciis subdolis mihi usquam mantellum est meis.
Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum obviam est.
Neque deprecatio perfidiis meis, nec malefactis fuga est.
Nec confidentiae usquam hospitium est, nec diverticulum dolis.
Operta quae fuere, aperta sunt: patent praestigiae.
Omnis res palam est. neque de hac re negotium est, quin male
Occidam, oppetamque pestem, heri vicem meamque.
Perdidit me Aristophontes hic, qui intro venit modo:
Is me novit: is sodalis Philocrati & cognatus est.
Neque jam servare Salus, si volt, me potest: nec copia est:
Nisi si meo aliquam corde machinor astutiam.
Quam, malum! quid machiner? quid comminiscar? maximas
Nugas ineptiasque incipisso. haereo.

ACTVS III. SCENA IV.

HEGIO, TYNDARVS, ARISTOPHONTES.

QVo illum nunc hominem proripuisse foras se dicam ex ædibus?

TY. Nunc enimvero ego occidi: eunt ad te hostes, Tyndare. quid loquar?
Quid fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? mihi
Res omnis in incerto sita est. quid rebus confidam meis?
Vtinam te di prius perderent, quam periisti è patria tua,
Aristophontes, qui ex parata re imparatam omnem facis.
Occisa est hæc res, nisi reperio atrocem mihi aliquam astutiam.

HE. Sequere. hem tibi hominem. adi, atque alloquere.

TY. quis homo est me hominum miserior?

AR. Quid istuc est, quod meos te oculos dicam fugitare, Tyndare? (ris?
Proque ignoto me aspernari, quasi me nunquam nove-
Equidem tam sum servus, quam tu: etsi ego domi liber fui,
Tu usque à puero servitutem servivisti in Alide.

HE. Edepol minime miror, si te fugitat, aut oculos tuos,
Aut si te odit, qui istum appelles Tyndarum pro Philocrate.

TY. Hegio, hic homo rabiosus habitus est in Alide.
Ne tu, quod istic fabuletur, aures immittas tuas.
Nam istic hastis insectatus est domi matrem & patrem.
Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.
Proin tu ab istoc procul recedas. HE. ultro istum à me.

AR. ain' verbero
Me rabiosum? atque insectatum esse hastis meum memoras patrem?
Et eum morbum mihi esse, ut qui me opus sit insputarier?

HE. Ne verere: multos iste morbus homines macerat,
Quibus insputari saluti fuit. TY. Atque Alii profuit.

AR. Quid tu autem etiam huic credis? HE. quid ego credam huic? AR. insanum esse me.

TY. Viden' tu hunc, quam inimico voltu intuetur? concedi optumum est.
Hegio, fit quod ego tibi dixi: gliscit rabies, cave tibi.

HE. Credidi esse insanum extemplo, ubi te appellavit Tyndarum.

TY. Quin suum ipse interdum ignorat nomen, neque scit qui si et.

HE. At etiam te suum sodalem esse ajebat. TY. haud vidi magis.

Et qui-

Et quidem Alcmæo atque Oreftes & Lycurgus poftea
Vna opera mihi funt fodales, qua ifte. AR. at etiam, furcifer,
Male mihi loqui audes? non ego te novi? HE pol planum id quidem eft,
Non noviffe, qui iftum appelles Tyndarum pro Philocrate. (vides.
Quem vides, eum ignoras: illum nominas, quem non
AR. Imo ifte eum fefe ait, qui non eft, effe: & qui vero eft, negat.
TY. Tu enim repertus, Philocratem qui fuperes veriverbio!
AR. Pol ego, ut rem video, tu inventus, vera vanitudine
Qui convincas. fed quæfo hercle agedum afpice ad me. TY. hem. AR. dic modo.
Te negas Tyndarum effe? TY. nego inquam. AR. tun' te Philocratem effe ais?
TY. Ego inquam. AR. tune huic credis? HE. plus quidem quam tibi aut mihi.
Nam ille quidem, quem tu hunc memoras effe, hodie hinc abiit Alidem
Ad patrem hujus. AR. quem patrem, qui fervus eft? TY. & tu quidem
Servus, & liber fuifti, & ego me confido fore;
Si hujus huc reconciliaffo in libertatem filium.
AR. Quid ais, furcifer? tun' te gnatum memoras liberum?
TY. Non equidem me Liberum, fed Philocratem effe ajo. AR. quid eft?
Vt fcelettus, Hegio, nunc is te ludos hic facit!
Nam is eft fervus ipfe, neque præter fe unquam ei fervus fuit.
TY. Quia tute ipfe eges in patria, nec tibi, qui vivas, domi eft,
Omneis invenir fimiles tibi vis: non mirum facis.
EST MISERORVM, ut malevolentes fint atque invideant bonis.
AR. Hegio vide fis, ne quid tu huic temere infiftas credere.
Atque ut perfpicio, profecto jam aliquid pugnæ edidit.
Filium tuum quod redimere fe ait, id neutiquam mihi placet.
TY. Scio te id nolle fieri: efficiam tamen id ego, fi di adjuvant.
Illum reftituam huic; hic autem in Alidem me meo patri.
Propterea ad patrem hinc amifi Tyndarum. AR. quin tute is es,

Neque præter te in Alide ullus servus istoc nomine est.
TY. Pergin' servum me exprobrare esse, id quod vi hosti-
li obtigit?
AR. Enimvero jam neque contineri. TY. heus audin'
quid ait? quin fugis?
Jam illic hic nos insectabit lapidibus, nisi illum jubes
Comprehendi. AR. crucior. TY. ardent oculi: fune
opu'st, Hegio.
Viden' tu illi maculari corpus totum maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem. AR. at pol te, si hic sapiat
senex,
Atra pix agitet apud carnificem, tuoque capiti illuceat.
TY. Iam deliramenta loquitur: larvæ stimulant virum.
HE. Quid? quid si hunc comprehendi jusserim? TY. sa-
pias magis.
AR. Crucior lapidem non habere me, ut illi mastigiæ
Cerebrum excutam, qui me insanum verbis concinnat
suis. (volo.
TY. Audin' lapidem quæritare? AR. solus te solum
Hegio. HE. istinc loquere, si quid vis, procul tamen au-
diam.
TY. Namque edepol si adbites propius, os denasabit
tibi
Mordicus. AR. neque pol me insanum, Hegio, esse cre-
duis.
Neque fuisse unquam, neque esse morbum quem istic au-
tumat.
Verum si quid metuis à me, jube me vinciri; volo,
Dum isthic itidem vinciatur. TY. imo enimvero, Hegio,
Istic, qui volt, vinciatur. AR. tace modo: ego te, Philo-
crates
False, faciam, ut verus hodie reperiare Tyndarus.
Quid mi abnutas? TY. tibi ego abnuto? quid agat, si absis
longius?
HE. Quid ais? quid si adeam hunc insanum? TY. nugas
ludificabitur.
Garriet quod neque pes unquam, neque caput compa-
reat.
Ornamenta absunt: Ajacē, hunc cum vides, ipsum vides.
HE. Nihili facio: tamen adibo. TY. nunc ego omnino
occidi.
Nunc ego INTER sacrum saxumque sto; nec, quid
faciam scio.
HE. Do tibi operam Aristophontes, si quid est quod me
velis.
AR. Ex me audibis vera, quæ nunc falsa opinare, Hegio.
Sed hoc primum me expurgare tibi volo, me insaniam
Neque tenere, neque mihi esse morbum, nisi quod
servio.

At ita me rex deorum atque hominum faxit patriæ compotem,
Vt istic Philocrates non magis est, quam aut ego aut tu. HE. eho dic mihi,
Quis igitur ille est? AR. quem dudum dixi à principio tibi.
Hoc si secus reperies, nullam caussam dico, quin mihi
Et parentum & libertatis apud te deliquio fiet.
HE. Quid tu ais? TY. me tuum esse servum, & te meum herum. HE. haud istuc rogo.
Fuistin' liber? TY. fui. AR. enimvero non fuit. nugas agit.
TY. Qui tu scis? an tu fortasse fuisti meæ matri obstetrix,
Qui id tam audacter dicere audes? AR. puerum te vidi puer.
TY. At ego te video major majorem. hem rursum tibi.
Meam rem non cures: si recte facias. num ego curo tuam?
HE. Fuitne huic pater Thesaurochrysonicochrysides?
AR. Non fuit, neque ego istuc nomen unquam audivi ante hunc diem.
Philocrati Theodoromedes fuit pater. TY. pereo probe.
Quin quiescis die rectum cor meum! i, ac suspende te.
Tu suffultas, ego miser vix asto præ formidine.
HE. Satin' istuc mihi exquisitum est fuisse hunc servum in Alide?
Neque esse hunc Philocratem? AR. tam satis, quam nunquam hoc invenies secus.
Sed ubi is nunc est? HE. ubi ego minime, atque ipsius se volt maxime.
Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser
Hujus scelesti technis; qui me, ut lubitum est, ductavit dolis.
Sed vide sis. AR. quin exploratum dico & provisum hoc tibi.
HE. Certon'? AR. quin nihil, inquam, invenis magis hoc certo certius.
Philocrates jam inde usque amicus fuit mihi à puero puer.
HE. Sed qua facie est tuus sodalis Philocrates? AR. dicam tibi.
Macilento ore, naso acuto, corpore albo, & oculis nigris,
Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus. HE. convenit.
TY. Vt quidem hercle in medium ego hodie pessime processerim. (meo.
Væ illis virgis miseris, quæ hodie in tergo morientur
HE. Verba mihi data esse video. TY. quid cessatis compedes

Currere ad me, meaque amplecti crura, ut vos custodiam?

HE. Satin' me illi hodie scelesti captivi ceperunt dolo?
Illic servum se assimulabat, hic sese autem liberum.
Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.
Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevere offuciis.
Hic quidem me numquam irridebit. Colaphe, Cordalio, Corax,
Ite istinc', atque efferte lora. LO. num lignatum mittimur?

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO. TYNDARUS. ARISTOPHONTES.

Injicite huic manicas mastigiæ.
TY. Quid hoc est negoti? quid ego deliqui. HE. rogas?
Sator sartorque scelerum, & messor maxume?
TY. Non occatorem dicere audebas prius?
Nam semper occant prius, quam sarriunt rustici.
HE. At ut confidenter mihi contra astitit!
TY. Decet innocentem servum atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimum.
HE. Astringite isti sultis vehementer manus.
TY. Tuus sum, tuas quidem vel præcidi jube.
Sed quid negotii est, quamobrem succenses mihi?
HE. Quia me meamque rem, quod in te uno fuit,
Tuis scelestis falsidicis fallaciis
Delaceravisti, deartuavistique opes.
Confecisti omnes res ac rationes meas.
Ita me exemisti Philocratem fallaciis.
Illum esse servom credidi, te liberum.
Ita vosmet ajebatis, itaque nomina
Inter vos permutastis. TY. fateor, omnia
Facta esse ita, ut tu dicis, & fallaciis
Abiisse eum abs te, mea opera atque astutia.
An, obsecro hercle te, id nunc succenses mihi?
HE. At cum cruciatu maximo id factum est tuo.
TY. DUM NE ob malefacta peream, parvi æstimo:
Si ego hic peribo, ast ille, ut dixit, non redit:
At erit mihi hoc factum mortuo memorabile;
Meum herum captum ex servitute atque hostibus
Reducem fecisse liberum in patriam ad patrem,
Meumque me potius caput periculo
Præoptavisse, quam is periret, ponere.
HE. Facito ergo ut Acheruntí clueas gloria.
TY. QUI PER Virtutem peritat, non interit.
HE. Quando ego te exemplis excruciavero pessumis,

Atque

Atque ob ſutelas tuas te morti miſero,
Vel te interiiſſe vel periiſſe prædicent,
Dum pereas, nihil interduo, dicant vivere.
TY. Pol ſi iſtuc faxis, haud ſine pœna feceris,
Si ille huc redibit, ſicut confido affore.
AR. Pro di immortales! nunc ego teneo, nunc ſcio
Quid ſit hoc negoti. meus ſodalis Philocrates
In libertate eſt ad patrem, in patria. bene eſt:
Nec eſt quiſquam mihi, æque melius cui velim.
Sed hoc mihi ægre eſt, me huic dediſſe operam malam,
Qui nunc propter me meaque verba vinctus eſt.
HE. Vetuin' te quicquam hodie mihi falſum proloqui?
TY. Vetuiſti. HE. cur es auſus mentiri mihi?
TY. Quia vera obeſſent illi, cui operam dabam:
Nunc falſa proſunt. HE. at tibi oberunt. TY. optime eſt.
At herum ſervavi, quem ſervatum gaudeo:
Cui me cuſtodem addiderat herus major meus.
Sed malene id arbitrare factum? HE. peſſume.
TY. At ego ajo recte qui abs te ſorſum ſentio.
Nam cogitato ſi quis hoc gnato tuo
Tuus ſervus faxit, qualem haberes gratiam?
Emitteresne necne eum ſervum manu?
Eſſetne apud te is ſervus acceptiſſimus?
Reſponde. HE. opinor. TY. cur ergo iratus mihi es?
HE. Quia illi fuiſti, quam mihi, fidelior.
TY. Quid? tu una nocte poſtulaviſti & die,
Recens captum hominem nuperum & novitium,
Te perdocere, ut melius conſulerem tibi,
Quam illi, quicum una à puero ætatem exegeram.
HE. Ergo ab eo petito gratiam iſtam; ducite,
Vbi ponderoſas, craſſas capiat compedes.
Inde ibis porro in latomias lapidarias.
Ibi quom alii octonos lapides effodiunt,
Niſi cotidianus ſeſquiopus confeceris,
Sexcento plago nomen indetur tibi.
AR. Per deos atque homines ego te obteſtor, Hegio,
Ne tu iſtunc hominem perduis. HE. curabitur.
Nam noctu nervo vinctus cuſtodibitur,
Interdiu ſub terra lapides eximet.
Diu ego hunc cruciabo, non uno abſolvam die.
AR. Certumne eſt tibi iſtuc? HE. non moriri certiu'ſt.
Abducite iſtum actutum ad Hippolytum fabrum,
Iubete huic craſſas compedes impingier:
Inde extra portam ad meum libertum Cordalum,
In lapidicinas facite deductus fiet:
Atque hunc ita velle me, dicite, curarier,
Ne qui deterius huic ſit, quam cui peſſume eſt.
TY. Cur ego te invito me eſſe ſalvum poſtulem?
Periculum vitæ meæ ſtat tuo periculo.

POST MORTEM in morte nihil est, quod metuam mali:
ETSI pervivo usque ad summam ætatem, tamen
Breve spacium est perferundi, quæ minitas mihi.
Vale atque salve: etsi aliter ut dicam, meres.
Tu Aristophontes, de me ut meruisti, ita vale:
Namque mihi propter te hoc obtigit. HE. abducite.
TY. At unum hoc quæso, si huc rebitet Philocrates,
Vt mihi ejus facias conveniundi copiam.
HE. Periistis, nisi hunc jam è conspectu abducitis.
TY. Vis hæc quidem hercle est, & trahi & trudi simul.
HE. Illic abduct's recta in phylacam, ut dignus est.
Ego illis captivis aliis documentum dabo,
Ne tale quisquam facinus incipere audeat.
Quod absque hoc esset, qui mihi hoc fecit palam,
Vsque offrenatum su's me ductarent dolis.
Nunc certum est nulli post hæc quicquam credere,
Satis sum semel deceptus; speravi miser
Ex servitute me exemisse filium.
Ea spes elapsa est. perdidi unum filium
Puerum quadrimum, quem mihi servus surpuit:
Neque eum servum unquam repperi, neque filium,
Major potitus hostium est. quod hoc est scelus!
Quasi in orbitatem liberos produxerim.
Sequere hac: reducam te ubi fuisti. neminis
Misereri certum est, quia mei miseret neminem.
AR. Exauspicavi ex vinclis. nunc intellego
Redauspicandum esse in catenas denuo.

ACTVS IV. SCENA I.

ERGASILVS *Parasitus.*

IVppiter supreme, servas me, measque auges opes.
Maximas opimitates opiparasque offers mihi:
Laudem, lucrum, ludum, jocum, festivitatem, ferias,
Pompam, penum, potationes, saturitatem, gaudium.
Nec cuiquam homini supplicare nunc certum est mihi.
Nam vel prodesse amico possum, vel inimicum perdere.
Ita hic me amœnitate amœna amœnus oneravit dies.
Sine sacris hæreditatem sum aptus effertissimam.
Nunc cursum ad senem capessam hunc Hegionem, cui boni
Tantum affero, quantum ipse à diis optat, atque etiam amplius.
Nunc res certa est, eodem pacto ut Comici servi solent.
Conjiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem ut audiat.
Speroque me ob hunc nuncium æternum adepturum cibum.

ACTVS IV. SCENA I.

HEGIO *senex*, ERGASILVS *parasitus*.

QVanto in pectore hanc rem meo magis voluto,
Tanto mihi ægritudo auctior est in animo.
Ad illum modum sublitum os esse
Hodie mihi? neque id perspicere quivi?
Quod cum scribitur, per urbem irridebor.
Cum extemplo ad forum advenero, omnes loquentur:
Hic ille est senex doctus, quoi verba data sunt.
Sed Ergasilus est ne hic procul quem video?
Collecto quidem est pallio: quidnam acturu'st?
ER. Move abs te moram, atque Ergasile age hanc rem.
Eminor interminorque, ne quis mi obstiterit obviam:
Nisi qui sat diu vixisse sese homo arbitrabitur.
Nam qui obstiterit, ore sistet. HE. hic homo pugilatum incipit. (sua.
ER. Facere certum est. proinde ut omnes itinera insistant
Ne quis in hac platea negoti conferat quicquam sui.
Nam meus est balista pugnus, cubitus catapulta est mihi,
Humerus aries. tum genu ad quemque jecero, ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciam, quemque offendero.
HE. Quæ illæc eminatio est? nam nequeo mirari satis.
ER. Faciam ut ejus diei, locique, meique semper meminerit:
Qui mihi in cursu obstiterit, saxo vitæ is extemplo obstiterit suæ. (minis?
HE. Quid hic homo tantum incipisset facere cum tantis
ER. Prius edico, ne quis propter culpam capiatur suam,
Continere vos domi, prohibere à vobis vim meam.
HE. Mira edepol sunt, ni hic in ventrem sumpsit confidentiam.
Væ misero illi, cujus cibo iste factu'st imperiosior.
ER. Tum pistores scrofipasci, qui alunt furfuri sues,
Quarum odore præterire nemo pistrinum potest:
Eorum si quojusquam scropham in publico conspexero,
Ex ipsis dominis meis pugnis exculcabo furfures.
HE. Basilicas edictiones atque imperiosas habet.
Satur homo est, habet profecto in ventre confidentiam.
ER. Tum piscatores, qui præbent populo pisces foetidos,
Qui advehuntur quadrupedanti crucianti canterio:
Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forum,
Eis ego ora verberabo surpiculis piscariis:
Vt sciant, alieno naso quam exhibeant molestiam.
Tum lanii autem, qui concinnant liberis orbas oves,
Qui locant cædundos agnos, & duplam agninam danunt,
Qui petroni nomen indunt verveci sectario;

Eum ego si in via petronem publica conspexero,
Et petronem & dominum reddam mortales miserrimos.
HE. Eugepe! edictiones ædilitias hic habet quidem:
Mirumque adeo est, ni hunc fecere sibi Ætoli agoranomum.
ER. Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior,
Tantus ventri commeatus meo adest in portu cibus.
Sed ego cesso hunc Hegionem onerare lætitia senem?
Qui homine adæque nemo vivit fortunatior.
HE. Quæ illæc est lætitia, quam hic lætus largitur mihi?
ER. Heus, ubi estis vos? ecquis hoc aperit ostium?
HE. hic homo
Ad cœnam recipit se ad me. ER. aperite hasce ambas fores,
Priusquam pultando vel assulatim foribus exitiũ affero.
HE. Perlubet hunc hominem colloqui. Ergasile.
ER. Ergasilum qui vocat?
HE. Respice. ER. Fortuna quod tibi nec faciet, nec facit,
Hoc me jubes. sed qui est? HE. respice ad me: Hegio sum.
ER. oh mihi
Quantum est hominum optumorum optume, in tempore advenis.
HE. Nescio quem ad portum nactus es, ubi cœnes, eo fastidis.
ER. Cedo manum. HE. manum? ER. manum, inquam, cedo tuam actutum. HE. tene.
ER. Gaude. HE. quid ego gaudeam? ER. quia ego impero. age gaude modo.
HE. Pol mœrores mi antevortunt gaudiis. ER. noli irascier,
Iam ego ex corpore exigam omnes maculas mœrorum tibi.
Gaude audacter. HE. gaudeo, etsi nihil scio, quod gaudeam.
ER. Bene facis. jube. HE. quid jubeam? ER. ignem ingentem fieri.
HE. Ignem ingentem? ER. ita dico, magnus ut sit.
HE. quid eo volt urier?
Tuan' caussa me ædeis incensurum censes? ER. noli irascier.
Iuben' an non jubes astitui aulas' patinas elui?
Lardum atque epulas foveri foculis ferventibus?
Alium pisces præstinatum abire? HE. hic vigilans somniat.
ER. Alium porcinam, atque agninam, & pullos gallinaceos?
HE. Scis bene esse, si sit unde. ER. pernam atque ophthalmia,
Horæum, scombrum, & trigonum, & cetum, & mollem caseum.
HE. Nominandi tibi istorum erit magis quam edundi copia
Hic

Hic apud me, Ergafile. ER. mean'me cauſſa hoc cenſes dicere?
HE. Nec nihil hodie, nec multo plus tu hic edes, ne fruſtra ſies.
Proin' tu tui quotidiani victi ventrem ad me afferas.
ER. Quin ita faciam, ut te cupias facere ſumptum, etſi ego vetem.
HE. Egone? ER. tute. HE. tum tu mihi igitur herus es. ER. imo benevolens.
Vin' te faciam fortunatum? HE. malim, quam miſerum quidem.
ER. Cedo manum. HE. hem manum. ER. di te omnes adjuvant. HE. nihil ſentio.
ER. Non enim es in ſenticeto, eo non ſentis. ſed jube
Vaſa tibi pura apparari ad rem divinam cito,
Atque agnum afferre proprium, pinguem. HE. cur? ER. ut ſacrufices.
HE. Cui deorum? ER. mihi hercle, nam ego tibi nunc ſum ſummus Iuppiter.
Idem ego ſum ſalus, fortuna, lux, lætitia, gaudium.
Proinde tu deum huncce ſaturitate facias tranquillum tibi. (tibi.
HE. Eſurire mihi videre. ER. mihi quidem eſurio, non
HE. Tuo arbitratu facile patior. ER. credo, conſuetus puer. (eſt gratias
HE. Iuppiter te diq; perdant. ER. te hercle mihi æquum
Agere ob nuncium: tantum ego nunc porto à portu tibi boni.
Nunc tu mihi places. HE. abi ſtultus, poſt tempus venis.
ER. Igitur olim ſi adveniſſem, magis tu tum iſtuc diceres.
Nunc hanc lætitiam accipe à me quam fero. nam filium
Tuum modo in portu Philopolemum vivum, ſalvum, & ſoſpitem
Vidi in publica celoce, ibidemq; illum adoleſcentulum
Alium una, & tuum Stalagmum ſervum, qui aufugit domo,
Qui tibi ſurripuit quadrimum puerum filiolum tuum.
HE. I in malam rem: ludis me. ER. ita me amabit ſancta Saturitas,
Hegio, itaque ſuo me ſemper condecoret cognomine,
Vt ego vidi. HE. meum gnatum? ER. tuum gnatum, & Genium meum.
HE. Et captivum illum Alidenſem? ER. μὰ τὸν Ἀπόλλω.
HE. & ſervolum
Meum Stalagmum, meum qui gnatum ſurripuit?
ER. νὴ τὰν Κόραν. (τὰν Σιγνίαν.
HE. Iamdiu? ER. νὴ τὰν Πραινέστην. HE. venit? ER. νὴ
HE. Certo? ER. νὴ τὰν Φρουσινῶνα. HE. vide ſis.
ER. νὴ τὸν Ἀλάτριον.

HE.

HE. Quid tu per barbaricas urbes juras? ER. quia enim item asperæ
Sunt, ut tuum victum autumabas esse. HE. væ ætati tuæ.
ER. Quippe quando mihi nihil credis, quod ego dico sedulo.
Sed Stalagmus quojus erat tunc nationis, cum hinc abiit?
HE. Siculus. ER. at nunc Siculus non est: Bojus est, Bojam terit.
Liberorum quærundorum caussa ei, credo, uxor data est.
HE. Dic, bonan' fide tu mihi istæc verba dixisti?
ER. bona.
HE. Di immortales, iterum gnatus videor, si vera autumas.
ER. An tu dubium habebis, etiam sancte cum jurem tibi?
Postremo, Hegio, si parva jurijurando est fides,
Vise ad portum. HE. facere certum est. tu intus cura quod opus est.
Sume, posce, prome quidvis. te facio cellarium.
ER. Nam hercle nisi mantiscinatus probe ero, fusti pectito.
HE. Æternum tibi dapinabo victum, si vera autumas.
ER. Vnde id? HE. à me meoque gnato. ER. sponden' tu istud? HE. spondeo.
ER. At ego tuum tibi advenisse filium respondeo.
HE. Cura quam optume potes. ER. bene ambula & redambula.

ACTVS IV. SCENA III.

ERGASILVS.

Illic hinc abiit: mihi rem summam credidit cibariam.
Di immortales, jam ut ego collos prætruncabo tergoribus!
Quanta pernis pestis veniet! quanta labes larido!
Quanta sumini absumedo! quanta callo calamitas!
Quanta laniis lassitudo! quanta porcinariis!
Nam si alia memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est.
Nunc ibo ad præfecturam, & jus dicam larido,
Et quæ pendent indemnatæ pernæ, eis auxiliũ ut feram.

ACTVS IV. SCENA IV.

PVER HEGIONIS.

Diespiter te dique, Ergasile, perdeant, & ventrem tuum,
Parasitosque omnes, & qui posthac cœnam Parasitis dabit.
Clades calamitasque, intemperies modo in nostram advenit domum.

Quasi

Quasi lupus esuriens, metui ne in me quoque faceret impetum,
Nimisque hercle ego illum male formidabam: ita frendebat dentibus.
Adveniens deturbavit totum cum carne carnarium.
Arripuit gladium, prætruncavit tribus tergoribus glandia. (erant.
Aulas, calicesque omnes confregit, nisi quæ modiales
Cocum percontabatur, possentne seriæ fervescere.
Cellas refregit omnes intus, reclusitque armarium.
Asservate istunc sultis servi. ego ibo ut conveniam senem.
Dicam ut sibi penum aliud ornet. siquidem sese uti volet.
Nam hic quidem ut adornat, aut jam nihil est, aut jam nihil erit.

ACTUS V. SCENA I.

HEGIO, PHILOPOLEMUS, PHILOCRATES, STALAGMUS.

Jovi diisque ago gratias merito magnas,
Quum te reducem tuo patri reddiderunt,
Quomque ex miseriis plurimis me exemerunt
Quæ adhuc te carens, dum hic fui sustentabam.
Quomque hunc conspicio in potestate nostra,
Quomque hæc reperta est fides firma nobis.
Satis jam dolui ex animo. & cura me sat
Et lacrumis maceravi. satis jam audivi
Tuas ærumnas, ad portum mihi quas memorasti.
Hoc agamus. PHILOC. quid nunc, quoniam tecum servavi fidem, (ut tibi,
Tibique hunc reducem in libertatem feci? HE. fecisti,
Philocrates, nunquam referre gratiam possim satis,
Proinde ut tu promeritus de me & filio meo.
PHILOP. imo potes,
Pater, & poteris, & ego potero: & di eam potestatem dabunt,
Ut beneficium bene merenti nostro merito muneres,
Sicut tu huic potes, pater mi, facere merito maxume.
HE. Quid opu'st verbis? lingua nulla est, qua negem quicquid roges.
PHILOC. Postulo abs te, ut mihi illum reddas servom, quem hic reliqueram
Pignus pro me, qui mihi melior quam sibi semper fuit:
Pro benefactis ejus uti ei pretium possim reddere.
HE. Quod bene fecisti, referetur gratia, id quod postulas.
Et id, & aliud, quod me orabis, impetrabis. atque te
Nolim succensere, quod ego iratus ei feci male.
PHILOC. Quid fecisti? HE. in lapicidinas compeditum condidi,

Vbi rescivi mihi data esse verba. PHILOC. væ misero mihi !
Propter meum caput labores homini evenisse optumo.
HE. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne duis.
Gratis à me, ut sit liber abducito. PHILOP. edepol Hegio, (HE. licet.
Facis benigne. sed quæso, hominem ut jubeas arcessi.
Vbi estis vos? ite actutum, Tyndarum huc arcessite.
Vos ite intro. interibi ego ex hac statua verbera volo
Erogitare, meo minore quid sit factum filio.
Vos lavate interibi PHILOP. sequere hac Philocrates me intro. PHILOC. sequor.

ACTVS V. SCENA II.

HEGIO, STALAGMVS.

AGe tu illuc procede, bone vir, lepidum mancupium meum.
ST. Quid me oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?
Fui ego bellus, lepidus, bonus vir nunquam, neque frugi bonæ, (fore.
Neque ero unquam: ne tu spem ponas me bonæ frugi
HE. Propemodum ubi loci fortunæ tuæ sint, facile intelligis.
Si eris verax, tua ex re facies ex mala meliusculam.
Recta & vera loquere: sed neque vere neque recte adhuc
Fecisti unquam. ST. quod ego fatear, credin' pudeat, cum autumes? (dabo.
HE. At ego faciam ut pudeat: nam in ruborem te totum
ST. Eja credo ego, imperito plagas minitaris mihi.
Tandem ista aufer, dicque quid fers, ut feras hinc quod petis.
HE. Satis facundu's, sed fieri dictis compendium volo.
ST. Vt vis, fiat. HE. bene morigerus fuit puer: nunc non decet. (edissere.
Hoc agamus. jam animum advorte. ac mihi quæ dicam,
Si eris verax, tuis rebus feceris meliusculas. (siem?
ST. Nugæ istæc sunt. non me censes scire quid dignus
HE. At ea subterfugere potis es pauca, si non omnia.
ST. Pauca effugiam scio. nam multa evenient, & merito meo;
Quia & fugi, & tibi surripui filium, & eum vendidi.
HE. Cui homini? ST. Theodoromedi in Alide Polyplusio
Sex minis. HE. pro di immortales! is quidem hujus est pater (pius.
Philocrates. ST. quin melius novi, quam te, & vidi sæ-
HE. Serva Iuppiter supreme & me & meũ gnatum mihi.
Philocrates, per tuum te ingenium obsecro, exi: te volo.

ACTVS

ACTVS V. SCENA III.

PHILOCRATES, HEGIO, STALAGMVS.

HEgio, assum. si quid me vis, impera. HE. hic gnatum meum
Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.
PH. Quam diu id factum est? ST. hic annus incipit vicesimus.
PH. Falsa memorat. ST. aut ego, aut tu. nam tibi quadrimulum
Tuus pater peculiarem parvulum puero dedit.
PH. Quod erat ei nomen? si vera dicis, memora-dũ mihi.
ST. Pægnium vocitatu'st: post vos indidistis Tyndaro.
PH. Cur ego te non novi. ST. quia MOS EST oblivisci hominibus,
Neque novisse, cujus nihil sit faciunda gratia.
PH. Dic mihi: isne istic fuit, quem vendidisti meo patri,
Qui mihi peculiaris datus est, hujus filius?
HE. Vivitne is homo? ST. argentum accepi, nihil curavi cæterum. (filius,
HE. Quid tu ais? PH. quin istic ipsu'st Tyndarus tuus
Vt quidem hic argumenta loquitur, nam is mecum à puero puer
Bene pudiceque educatu'st usque ad adolescentiam.
HE. Et miser sum, & fortunatus, si vos vera dicitis.
Eo miser sum, quia male illi feci, si gnatus meu'st.
Eheu, cur ego plus minusque feci, quam æquom fuit?
Quod male feci, crucior modo, si infectum fieri possiet.
Sed eccum, incedit huc, ornatus haud ex suis virtutibus.

ACTVS V. SCENA IV.

TYNDARVS, HEGIO, PHILOCRATES, STALAGMVS.

VIdi ego multa sæpe picta, quæ Acherunti fierent
Cruciamenta: verum enimvero nulla adæque est Acheruns.
Atque ubi ego fui in lapicidinis. illic ibi demum est locus,
Vbi labore lassitudo omni'st exigunda ex corpore.
Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulæ
Aut anates, aut coturnices dantur qui-cum lusitent.
Itidem hæc mihi advenienti upupa, qui me delectet, data est. (Aide
Sed herus eccum ante ostium, & herus alter eccum ex
Rediit. HE. salve exoptate gnate mi. TYN. hem quid, gnate mi?

Attat,

Atrat, scio cur te patrem assimiles esse & me filium:
Quia mihi, item ut parentes, lucis das tuendæ copiam.
PH. Salve Tyndare. TY. & tu, quojus caussa hanc ærumnam exigo.
PH. At nunc liber in divitias faxo venies. nam tibi
Pater hic est; hic servus, qui te huic hinc quadrimum surpuit,
Vendiditque patri meo te sex minis. is te mihi
Parvulum peculiarem parvulo puero dedit.
Illic indicium fecit. nam hunc ex Alide huc reduximus.
TY. Quid hujus filium? PH. Intus eccum fratrem germanum tuum.
TY. Quid tu ais? adduxtin' illum hujus captivum filium?
PH. Quin, inquam, intus hic est. TY. fecisti edepol & recte & bene.
PH. Nunc tibi pater hic est: hic fur est tuus, qui parvum hinc te abstulit.
TY. At ego hunc grandis grandem natu, ob furtum, ad carnificem dabo.
PH. Meritus est. TY. Ergo edepol huic meritam mercedem dabo.
Sed dic oro: Pater meus tune es? HE. ego sum, gnate mi.
TY. Nunc ego demum in memoriam redeo, cum mecum cogito,
Nunc edepol demum in memoriam regredior, audisse me quasi per nebulam Hegionem patrem meum vocarier.
HE. Ego sum. PH. compedibus quæso ut tibi sit levior filius,
Atque hic gravior servus. HE. certum est principium id prævortier.
Eamus intro, ut arcessatur faber: ut istas compedes
Tibi adimam, huic dem.. ST. cui peculi nihil est, recte feceris.

G R E X.

Spectatores, ad pudicos mores facta hæc fabula est.
Neque in hac subagitationes sunt, neque ulla amatio,
Nec pueri suppositio, nec argenti circumductio:
Neque ubi amans adolescens scortum liberet clam patrem suum.
Hujusmodi paucas Poetæ reperiunt Comœdias,
Vbi boni meliores fiant: nunc vos, si vobis placet,
Et si placuimus, neque odio fuimus, signum hoc mittite
Qui pudicitiæ esse voltis præmium, plausum date.

FINIS CAPTEIVORVM.

CVRCVLIO.

Dramatis Personæ.

PALINVRVS *servus.*
PHÆDROMVS *adolescens.*
LENA *anus.*
PLANESIVM *virgo.*
CAPPADOX *leno.*
COQVVS.
CVRCVLIO *parasitus.*
LYCO *trapezita.*
CHORAGVS.
THERAPONTIGONVS *miles.*

ARGVMENTVM.

Curculio missus Phædromi it Cariam,
Vt petat argentum. ibi ille eludit annulo
Rivalem. scribit atque obsignat literas.
Cognoscit signum Lyco, ubi vidit, militis:
Vt amicam mittat, pretium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in jus rapit.
Ipsius sororem, quam peribat, repperit:
Oratu cujus Phædromo nuptum locat.

ACTVS PRIMVS. SCENA I.

PALINVRVS *servus,* PHÆDROMVS *adolescens.*

Quo ted hoc noctis dicam proficisci foras
Cum istoc ornatu, cumque hac pompa, Phædrome?
PH. Quo Venus Cupidoque imperat, suadetque Amor,
Si media nox est, sive est prima vespera:
Si status condictus cum hoste intercedit dies,
Tamen est eundum, quo imperant, ingratiis.
PA. At tandem tandem. PH. tandem es odiosus mihi.
PA. Istuc quidem nec bellum est, nec memorabile;
Tute tibi puer es lautus, luces cereum.
PH. Egon' apicularum opera congestum non feram,
Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?
PA. Nam quo te dicam ego ire? PH. si tu me roges,
Dicam, ut scias. PA. si rogitem, quid respondeas?
PH. Hoc Æsculapi fanum est. PA. plus jam anno scio.
PH. Huic proximum illud ostium occlusissimum.
Salve: valuistin' usque, ostium occlusissimum?
PA. Caruitne febris te heri, vel nudius tertius?
Et heri cœnavistne? PH. deridesne me?
PA. Quid tu ergo insane rogitas, valeatne ostium?
PA. Bellissimum hercle vidi, & taciturnissimum.
Nunquam ullum verbum muttit. quum aperitur, tacet:

Cumque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.
PA. Nunquid tu, quod te aut genere indignum fit tuo
Facis, aut inceptas facinus facere, Phædrome?
Num tu pudicæ cuipiam insidias locas?
Aut quam pudicam oportet esse? PH. nemini,
Nec me ille finit Iuppiter. PA. ego item volo,
Ita tuum conferto amare semper si sapis,
Ne id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.
Semper curato ne sis intestabilis.
Quod amas, amato testibus præsentibus.
PH. Quid illuc est verbi? PA. caute ut incedas via.
PH. Quin leno hic habitat. PA. nemo hic prohibet nec vetat
Quin quod palam est venale, si argentum est, emas,
Nemo ire quenquam publica prohibet via,
Dum ne per fundum septum facias semitam,
Dum te te abstineas nupta vidua, virgine,
Iuventute, & pueris liberis, ama quid iubet.
PH. Lenonis hæ sunt ædes. PA. male istis eveniat.
PH. Qui? PA. quia scelestam servitutem serviunt.
PH. Obloquere. PA. fiat maxime. PH. etiam tu taces?
PA. Nempe obloqui me jusseras. PH. at nunc veto.
Id uti occœpi dicere, ei ancillula est.
PA. Nempe huic lenoni, qui hic habitat? PH. recte tenes.
PA. Minus formidabo ne exedat. PH. odiosus es.
Eam volt meretricem facere: ea me deperit.
Ego autem cum illa facere nolo mutuum.
PA. Quid ita? PH. quia proprium facio: amo pariter simul. (rum.
PA. MALVS clandestinus est amor, damnum'st me-
PH. Est hercle ita ut tu dicis. PA. jamne ea fert jugum?
PH. Tam à me pudica est, quasi soror mea sit: nisi
Si est osculando quippiam impudicior.
PA. Semper tu scito · FLAMMA fumo est proxima,
Fumo comburi nihil potest, flamma potest.
QVI E NVCE nucleum esse volt, frangit nucem.
Qui volt cubare, pandit saltum saviis.
PH. At illa est pudica, neque dum cubitat cum viris.
PA. Credam, pudor si cuipiam lenoni siet.
PH. Imo, ut illam censes? ut quæque illi occasio est
Surripere se ad me, ubi savium oppegit, fugit.
Id eo fit, quia hic leno ægrotus incubat
In Æsculapii fano. is me excruciat. PA. quid est?
PH. Alias me poscit pro illa triginta minas,
Alias talentum magnum: neque quicquam queo
Æqui bonique ab eo impetrare. PA. injurium est;
Qui, quod lenoni nulli'st, id ab eo petas.
PH. Nunc hinc Parasitum in Cariam misi meum,
Petitum argentum à meo sodali mutuum;

Quod si non affert, quo me vortam nescio.
PA. Si deos salutas, dextrovorsum censeo.
PH. Nunc ara Veneris hæc est ante horum fores.
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.
PA. Quid antepones Veneri à jentaculo?
PH. Me, te, atque hosce omnes: PA. tum tu Venerem vomere vis?
PH. Cedo, puere, sinum. PA. quid facturus? PH. jam scies:
Anus hic solet cubitare custos, janitrix,
Nomen ei est lenæ, multibiba atque merobiba.
PA Quasi tu lagenam dicas; ubi vinum solet
Chium esse. PH. Quid opu'st verbis? vinosissima est,
Eaque extemplo ubi vino has conspersi fores,
De odore adesse me scit. aperit illico.
PA. Eine hic cum vino sinus fertur? PH. nisi nevis:
PA. Nolo hercle. nam istunc qui fert, afflictum velim:
Ego nobis afferri censui. PH. quin tu taces?
Si quid super illi fuerit, id nobis sat est.
PA. Quisnam istic fluvius est, quem non recipiat mare?
PH. Sequere hac, Palinure, me ad fores: si mi obsequens,
PA. Ita faciam. PH. agite, bibite, festivæ fores
Potate, fite mihi volentes propitiæ,
PA. Voltisne olivas, aut pulpamentum, aut capparin?
PH. Exuscitate vostram huc custodem mihi.
PA. Profundis vinum, quæ te res agitant? PH. sine.
Viden' ut aperiuntur ædes festivissimæ?
Nam muttit? cardo est lepidus. PA. quin das savium?
PH. Tace: occultemus lumen & vocem. PA. licet.

ACTVS I. SCENA II.

LENA *anus*, PHÆDROMVS *adolescens*, PALINVRVS, *servus*.

Flos veteris vini meis naribus objectus est.
Ejus amor cupidam me huc prolicit per tenebras.
Vbi ubi est, prope me est. evax habeo. Salve anime mi,
Liberi lepos. ut veteris vetusti cupida sum!
Nam omnium unguentum odor præ tuo nautea est,
Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
Tu crocinum & casia es, tu bdellium: nam ubi
Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.
Sed quum adhuc naso odos obsecutus es meo,
Da vicissim meo gutturi gaudium.
Nihil ago tecum. ubi est ipsus? ipsum expeto
Tangere, invergere in me liquores tuos
Sino ductim. sed hac abiit, hac persequar.
PH. Sitit hæc anus. PA. quantillum sitit? PH. modica est;
Capit quadrantal. PA. pol, ut tu prædicas,
Vindemia hæc huic anui non satis est soli.

Canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax
Nasum habet. AN. amabo, cuja vox sonat procul?
PH. Censeo hanc appellandam anum. adibo. redi,
Et respice ad me huc, lena. AN. imperator quis est?
PH. Vini pollens, lepidus Liber,
Tibi qui screanti, siccæ, semisomnæ
Affert potionem, & te sedatum it.
AN. Quam longe abest à me? PH. lumen hoc vide!
AN. Grandiorem gradum ergo fac ad me, obsecro
PH. Salve. AN. egon' salva sim, quæ siti sicca sum?
PH. At jam bibes. AN. diu fit. PH. hem tibi anus lepida,
AN. Salve oculissime homo. PA. age effunde hoc cito
In barathrum: propere prolue cloacam. PH. tace:
Nolo huic maledici. PA. faciam igitur male potius.
AN. Venus de paulo paululum hoc tibi dabo,
Haud lubenter. nam tibi amantes propinantes,
Vinum potantes dant omnes: mihi haud sæpe
Eveniunt tales hæreditates. PA. hoc vide ut
Ingurgitat impura in se merum avariter,
Faucibus plenis! PH. perii hercle: huic quid primum dicam
Nescio. PA. hem istuc, quod mihi dixti. PH. quid id est?
PA. Periisse ut te dicas. PH. male tibi di faciant.
PA. Dic isti, AN. ah. PA. quid est? ecquid lubet? AN. lubet
PA. Etiam mihi quoque stimulo fodere lubet te.
PH. Tace; noli. PA. taceo. ecce autem bibit arcus. pluet,
Credo hercle hodie. PH. jamne ego huic dico?
PA. quid dices?
PH. Me periisse. PA. age dice. PH. anus audi. hoc volo
Scire te, perditus sum miser. AN. at pol ego oppido
Servata. sed quid est, quid lubet perditum
Dicere te esse? PH. quia id, quod amo, careo.
A N. Phædrome mi, ne plora, amabo. tu me
Curato ne sitiam, ego tibi, quod amas, jam huc adducam.
PH. Tibi næ ego, si fidem servas mecum,
Vineam pro aurea statua statuam, quæ tuo
Gutturi sit monimentum. qui me in terra æque
Fortunatus erit, si illa ad me bitet,
Palinure? P A. edepol, QVI AMAT, si eget, misera afficitur
Ærumna. PH. non ita res est. nam confido
Parasitum hodie adventurum cum argento ad me.
PA. Magnum inceptas, si id exspectas, quod nusquam'st.
PH. Quid si adeam ad fores, atque occentem? PA. si lubet,
Neque veto, neque jubeo: quando ego te video
Immutatis moribus esse, here, atque ingenio.
PH. Pessuli, heus pessuli, vos saluto lubens,
Vos amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
Gerite amanti mihi morem amœnissimi;
Fite

Fite caussa mea Lydi barbari,
Suffilite obsecro,& mittite illanc foras,
Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.
Hoc vide ut dormiunt pessuli pessumi,
Nec mea gratia commovent se ocius.
Respicio nihili meam vos gratiam facere.
Sed tace, tace. PA. taceo hercle.quid est? PH. sentio sonitum.
Tandem edepol mihi morigeri pessuli fiunt.

ACTVS I. SCENA III.

ANVS, PLANESIVM *virgo*, PHÆDROMVS, PALINVRVS.

PLacide egredere, & sonitum prohibe forum, & crepitum cardinum:
Neque quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium.
Mane, suffundam aquulam. PA. viden' ut anus tremula medicinam facit?
Eapse merum condidicit bibere, foribus dat aquam quam bibant.
PL. Vbi tu es,qui me convadatus Veneriis vadimoniis?
Vbi tu es,qui me libello Venerio citavisti? ecce me.
Sisto ego tibi me, & mihi contra itidem te ut sistas suadeo.
PH. Assum: nam si absim, haud recusem, quin mihi male fit, mel eum.
PL. Anime mi, procul quidem amantem abesse haud consentaneum est.
PH. Palinure, Palinure. PA. eloquere, quid est, quod Palinurum voces?
PH. Est lepida. PA. nimis lepida. PH. sum Deus. PA. imo homo haud magni preci.
PH. Quid vidisti,aut quid videbis magis diis æquiparabile?
PA. Male valere te, quod mihi ægre est. PH. male mihi morigerus, tace.
PA. IPSVS SE excruciat,qui homo quod amat,videt, nec potitur dum licet.
PH. Recte objurgat. sane haud quicquam'st,magis quod cupiam tamdiu.
PL. Tene me. amplectere ergo. PHÆ. hoc etiam est, quamobrem cupiam vivere.
Quia te prohibet herus,clam hero potior. PL. prohibet, nec prohibere quit.
Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te abalienaverit. (meum:
PA. Enimvero nequeo durare, quin ego herum accusem

Nam BONVM EST, pauxillum amare sane ; insane non bonum est :
Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.
PH. Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites:
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia:
Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeant quod suum est.
PA. Quid? tu Veneri pervigilare te vovisti, Phædrome?
Nam hoc quidem edopol haud multo post luce lucebit. PH. tace.
PA. Quid taceam? quin tu is dormitum? PH. dormio, ne occlamites.
PA. Tu quidem vigilas. PH. at meo more dormio : hic somnu'st mihi.
PA. Heus tu mulier. MALE MERERI de immerente inscitia est.
PL. Irascere si te edentem hic à cibo abigat. PA. illicet,
Pariter hos perire amando video. uterque insaniunt.
Viden' ut misere moliuntur! nequeunt complecti satis.
Etiam dispertimini? PL. NVLLI EST homini perpetuum bonum.
Iam huic voluptati hoc adjunctum est odium. PA. quid ais propudium?
Tun' etiam cum noctuinis oculis odium me vocas?
Ebriola, persolæ nugæ. PH. tun' meam Venerem vituperas?
Quod quidem mihi polluctus virgis servus sermonem (ferat.
At næ tu hercle cum cruciatu magno dixisti id tuo.
Hem tibi maledictis pro istis dictis moderari ut queas.
PA. Tuam fidem, Venus noctuvigila. PH. pergin' etiam verbero?
PL. Noli amabo verberare lapidem, ne perdas manum.
PA. Magnum flagitium probrumque, Phædrome, expergefacis :
Bene monstrantem pugnis cædis, hanc amas : nugas meras.
Hoccine fieri, ut immodestis te hic moderere moribus?
PH. AVRO CONTRA cedo modestum amatorem. à me aurum accipe.
PA. Cedo mihi contra aurichalco, cui ego sano serviam.
PL. Bene vale, ocule mi: nam sonitum & crepitum claustrorum audio,
Æditum aperire fanum. quousque, quæso, ad hunc modum
Inter nos utimur amore semper surrepticio?
PH. Minime. nam Parasitum misi nudiusquartus Cariam
Petere argentum, is hodie hic aderit. PL. nimium consultas diu.

PH. Ita

PH. Ita me Venus amet, ut ego te hoc triduum nunquam finam
In domo esse istac, quin ego te liberalem liberem.
PL. Facito ut memineris. tene etiam, priusquam hinc abeo, savium.
PH. Siquidem hercle mihi regnum detur, nunquam id potius persequar.
Quando ego te videbo? PL. ehem, istoc verbo vindictam para.
Si amas, eme. ne rogites; facito uti pretio pervincas tuo.
Bene vale. PH. jamne ego relinquor? pulchre Palinure occidi.
PAL. Ego quidem, qui & vapulando & somno pereo. PH. sequere me.

ACTVS II. SCENA I.

CAPPADOX *leno*, PALINVRVS *servus*.

MIgrare certu'st jam nunc è fano foras,
Quando Æsculapi ita sentio sententiam:
Vt qui me nihili faciat, nec salvom velit.
Valetudo decrescit, accrescit labor.
Nam jam, quasi zona, liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.
PA. Si recte facias, Phædrome, auscultes mihi.
Atque istam exturbes ex animo ægritudinem.
Paves, Parasitus quia non rediit Caria.
Afferre argentum credo: nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.
CA. Quis hic est, qui loquitur? PAL. quojam vocem audio?
CA. Est ne hic Palinurus Phædromi? PAL. qui hic est homo,
Cum collativo ventre, atque oculis herbeis?
De forma novi, de colore non queo
Novisse. jam jam novi, leno est Cappadox.
Congrediar. CA. salve Palinure. PA. ô scelerum caput,
Salveto. quid agis? CA. vivo. PA. nempe ut dignus es,
Sed quid tibi est? CA. lien necat, renes dolent,
Pulmones distrahuntur, cruciatur jecur,
Radices cordis pereunt, hiræ omnes dolent.
PA. Tum te igitur morbus agitat hepatarius.
CA. FACILE est miserum irridere. PA. quin tu aliquot dies
Perdura, dum intestina exputescunt tibi,
Nunc dum salsura sat bona'st, si id feceris,
Vænire poteris intestinis vilius.

CA. Lien directu'st. PA. ambula, id lieni optumum'st.
CA. Aufer istæc quæso, atque hoc responde quod rogo.
Potin' conjecturam facere, si narrem tibi,
Hac nocte quod ego somniavi dormiens?
PA. Vah, solus hic homo'st qui sciat divinitus.
Quin conjectores à me consilium petunt:
Quod eis respondi, ea omnes stant sententia.

ACTVS II. SCENA II.

COQVVS, CAPPADOX, PALINVRVS, PHÆDROMVS.

PAlinure, quid stas? quin depromuntur mihi,
Quæ opus sunt: Parasito ut sit paratum prandium,
Quō veniat. PA. manesis, dum huic conjicio somnium.
CO. Tu te ipse, si quid somniasti, ad me refers. (somnium
PA. Fateor. CO. abi, deprome. PA. age, tu interea huic
Narra. meliorem, quam ego sum, suppono tibi.
Nam quod scio, omne ex hoc scio. CA. operam ut det.
PA. dabit.
CA. Facit hic quod pauci, ut sit magistro suo obsequens.
Da mihi igitur operam. CO. tametsi non novi, dabo.
CA. Hac nocte in somnis visus sum viderier,
Procul sedere longe à me Æsculapium,
Neque eum ad me adire, neque me magnipendere
Visu'st. CO. item alios deos facturos scilicet.
Sane illi inter se congruunt concorditer.
Nihil est mirandum, melius si nihil sit tibi:
Nanque incubare satius te fuerat Iovi,
Tibi qui auxilium in jurejurando tulit.
CA. Siquidem incubare velint, qui perjuraverint,
Locus non præberi potis est in Capitolio.
CO. Hoc animum advorte: pacem ab Æsculapio
Petas, ne forte tibi eveniat magnum malum,
Quod inquiete tibi portentum'st. CA. bene facis.
Ibo atque orabo. CO. quæ res male vortat tibi.
PA. Pro di immortales, quem conspicio! qui illic est?
Estne hic Parasitus, qui missu'st in Cariam?
Heus exi Phædrome, exi, exi: exi inquam ocius.
PH. Qui istic clamorem tollis? PA. Parasitum tuum
Video occurrentem, ellum usque in platea ultima.
Hinc auscultemus quid agat. PH. sane censeo.

ACTVS II. SCENA III.

CVRCVLIO, PHÆDROMVS, PALINVRVS *servus*.

DAte viam mihi noti atque ignoti, dum ego hic officium meum
Facio:

Facio: fugite omnes, abite, & de via secedite:
Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.
Ita nunc subito, propere, & celere objectum'st mihi negotium.
Nec quisquam sit tam opulentus, qui mihi obsistat in via,
Nec strategus, nec tyrannus quisquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,
Quin cadat, quin capite sistat in via de semita.
Tum isti Græci palliati, capite operto qui ambulant,
Qui incedunt suffarcinati cum libris, cum sportulis.
Constant, conferunt sermones inter sese trapetæ:
Obstant, obsistunt, incedunt cum suis sententiis,
Quos semper videas bibentes esse in Thermopolio:
Vbi quid surripuere, operto capitulo calidum bibunt,
Tristes atque ebrioli incedunt: eos ego si offendero,
Ex unoquoque eorum exciam crepitum polentarium,
Tum isti qui ludunt datatim servi scurrarum in via,
Et datores & factores omnes subdam sub solum.
Proinde se domi contineant, vitent infortunia.

PH. Recte hic monstrat, si imperare possit. nam ita nunc mos viget.
Ita nunc servitium'st: profecto modus haberi non potest.

CV. Ecquis est, qui mihi commonstret Phædromum genium meum?
Ita res subita est: celeriter mihi hoc homine convento est opus.

PA. Te ille quærit. PH. quid si adeamus? heus Curculio, te volo.

CV. Quis vocat? quis nominat me? PH. qui te conventum cupit.

CV. Haud magis cupis, quam ego te cupio. PH. ô mea opportunitas,
Curculio exoptate, salve. CV. salve. PH. salvum gaudeo
Te advenire. cedo tuam mihi dextram. ubi sunt spes meæ?
Eloquere obsecro hercle. CV. eloquere, sed obsecro, ubi sunt meæ?

PH. Quid tibi est? CV. tenebræ oboriuntur, genua inedia succidunt.

PH. Lassitudine hercle credo. CV. retine retine me, obsecro.

PH. Viden' ut expalluit! datin' isti sellam, ubi assidat, cito,
Et aqualem cum aqua? properatin' ocius? CV. animo male est.

PH. Vin' aquam? CV. si frustulenta est, da obsecro hercle, obsorbeam.

PH. Væ capiti tuo. CV. obsecro hercle, facite ventum ut gaudeam.
PH. Maxime. CV. quid facitis quæso? PA. ventum. CV. nolo equidem mihi
Fieri ventulum. PH. quid igitur vis? CV. esse, ut ventum gaudeam.
PH. Iuppiter te dique perdant. CV. perii, prospicio parum,
Os amarum habeo, dentes blennos, lippiunt fauces fame,
Ita cibi vacivitate venio laxis lateribus.
PH. Iam edes aliquid. CV. nolo hercle aliquid; certum quam aliquid mavolo.
PH Imo si scias reliquiæ quæ sint. CV. scire nimis lubet
Vbi sint, nam illis conventis sane opus est meis dentibus.
PH. Pernam, abdomen, sumen, suis glandium. CV. ain' tu omnia hæc?
In carnario fortasse dicis PH. imo in lancibus.
Quæ tibi sunt parata, postquam scimus venturum. CV. vide,
Ne me ludas. PH. ita me amabit, quam ego amo, ut ego haud mentior.
Sed quo te misi, nibilo sum certior. CV. nihil attuli.
PH. Perdidisti me. CV. invenire possim, si mihi operam datis.
Postquam tuo jussu profectus sum, perveni in Cariam.
Video tuum sodalem: argenti rogo uti faciat copiam.
Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier:
Vt decet velle hominem amicum amico, atque opitularier:
Respondit mihi paucis verbis, atque adeo fideliter;
Quod tibi est, idem sibi esse magnam argenti inopiam.
PH. Perdis me tuis dictis. CV. imo servo, & servatum volo.
Postquam mihi responsum est, abeo ab illo mœstus ad forum,
Me illo frustra advenisse. forte aspicio militem.
Aggredior hominem; saluto adveniens. Salve, inquit mihi,
Prehendit dextram, seducit, rogat quid veniam Cariam.
Dico me illo advenisse animi causa ibi me interrogat,
Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam noverim?
Dico me novisse. quid Lenonem Cappadocem? annuo
Visitasse. sed quid eum vis? quia de illo emi virginem
Triginta minis, vestem, aurum; & pro iis decem coaccedunt minæ.
Dedisti tu argentum? inquam. imo apud trapezitam situm est,
Illum quem dixi Lyconem: atque ei mandavi, qui annulo meo

Tabellas obsignatas attulisset, ut daret operam,
Vt mulierem à lenone cum auro & veste abduceret.
Postquam hoc mihi narravit, abeo ab illo. revocat me illico,
Vocat ad cœnam: religio fuit, denegare nolui.
Quid si adeamus, ac decumbamus? inquit. consilium placet.
Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier.
Omnis res parata'st: & nos, quibus paratum est, assumus.
Postquam cœnati atque appoti, talos poscit sibi in manum.
Provocat me in aleam, ut ego ludam. pono pallium.
Ille suum annulum opposivit. invocat Planesium.
PH. Meosne amores? CV. tace parumper. jacet voltorios quatuor.
Talos arripio, invoco almam meam nutricem Herculem.
Jacto basilicum. propino magnum poculum: ille ebibit:
Caput deponit: condormiscit. ego ei subduco annulum.
Deduco pedes de lecto clam, ne miles sentiat.
Rogant me servi, quo eam? me dico ire quo saturi solent.
Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.
PH. Laudo. CV. laudato, quando illud quod cupis, effecero.
Eamus nunc intro, ut tabellas consignemus. PH. num moror?
CV. Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, sumen, glandium:
Hæc sunt ventri stabilimenta, panem & assa bubula,
Poculum grande, aula magna; ut satis consilia suppetant.
Tu tabellas consignato: hic ministrabit: ego edam.
Dicam quemadmodum conscribas. sequere me hac intro.
PH. sequor.

ACTVS III.

LYCO, CVRCVLIO, LENO.

Beatus videor: subduxi ratiunculam,
Quantum æris mihi sit, quantumque alieni siet.
Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.
Verum hercle vero cum belle recogito,
Si magis me instabunt, ad Prætorem sufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Vt alius alium poscant, reddant nemini:
Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.
QVI HOMO mature quæsivit pecuniam,

Nisi eam mature parsit, mature esurit.
Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius
Nunc mihi quæratur. usus est pecunia.
CV. Nil tu me saturum monueris: memini & scio,
Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace.
Edepol næ ego hic me intus explevi probe,
Et equidem reliqui in ventre cellæ uni locum,
Vbi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic est, qui operto capite Æsculapium
Salutat? attat quem quærebam. sequere me.
Simulabo quasi non noverim. heus tu, te volo.
LY. Vnocule, salve. CV. quæso, deridesne me?
LY. De Coclitum prosapia ted esse arbitror:
Nam ii sunt unoculi. CV. catapulta hoc ictum est mihi
Apud Sicyonem. LY. nam quid id refert mea,
An aula quassa cum cinere effossus fiet?
CV. Superstitiosus hic quidem est: vera prædicat:
Nam illæce catapultæ ad me crebro commeant.
Adolescens, ob Rempublicam hoc intus mihi
Quod insigne habeo, quæso, ne me incomities.
LY. Licetne inforare, si incomitiare non licet?
CV. Non inforabis me quidem: nec mihi placet
Tuum profecto neque forum, nec comitium.
Sed hunc, quem quæro, commonstrare si potes,
Inibis à me solidam & grandem gratiam.
Lyconem quæro trapezitam. LY. dic mihi
Quid eum nunc quæris? aut cujatis? CV. eloquar,
Ab Therapontigono Platagidoro milite.
LY. Novi edepol nomen: nam mihi istoc nomine,
Dum scribo, explevi totas ceras quattuor.
Sed quid Lyconem quæris? CV. mandatum'st mihi,
Vt has tabellas ad eum ferrem. LY quis tu homo es?
CV. Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.
LY. Summane, salve, qui? Summanus? fac sciam.
CV. Quia vestimenta, ubi obdormivi ebrius,
Summano. ob eam rem me omnes Summanum vocant.
LY. Alibi te meliu'st quærere hospitium tibi,
Apud me profecto nihil est Summano loci.
Sed istum quem quæris, ego sum. CV. quæso tune is es
Lyco trapezita? LY. ego sum. CV. multam me tibi
Salutem jussit Therapontigonus dicere.
Et has tabellas dare me jussit. LY. mihin'? CV. ita.
Cape, signum nosce. nostin'? LY. quid ni noverim?
Clypeatus elephantum ubi machæra diffidit.
CV. Quod istic scriptum est, id te orare jusserat,
Profecto ut faceres, suam si velles gratiam.
LY. Concede, inspiciam quid sit scriptum. CV. maxime,
Tuo arbitratu, dum auferam abs te id quod peto.
LY. Miles Lyconi in Epidauro hospiti suo

Thera-

Therapontigonus Platagitorus plurimam
Salutem dicit. CV. meus hic est: hamum vorat.
LY. Tecum oro,& quæso,qui has tabellas afferet
Tibi, ut ei detur, quam istic emi virginem,
Quod te præsente istic egi,teque interprete,
Et aurum,& vestem. jam scis, ut conveneris.
Argentum des lenoni. huic des virginem.
LY. ubi ipsus? cur non venit ? CV. ego dicam tibi:
Quia nudiusquartus venimus in Cariam
Ex India : ibi nunc statuam volt dare auream
Solidam faciundam ex auro Philippeo, quæ fiet
Septempedalis : FACTIS MONVMENTVM suis.
LY. Quamobrem istuc ? CV. dicam : quia enim Persas, Paphlagonas,
Synopeas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Peredíam & Perbibesiam,
Centauromachiam, & Classiam Vnomammiam,
Libyamque & oram omnem Conterebromiam,
Dimidiam partem nationum usque omnium
Subegit solus intra viginti dies.
LY. Vah ! CV. quid mirare? LY. quia enim in cavea si forent
Conclusi, itidem uti pulli gallinacei,
Ita non potuere uno anno circumirier.
Credo hercle te esse ab illo: nam ita nugas blatis.
CV. Imo etiam porro, si vis, dicam. LY. nihil moror.
Sequere hac: sed absolvam, qua advenisti gratia.
Atque eccum video. Leno salve! LE. di te ament.
LY. Quid hoc, quod ad te venio? LE. dicas quid velis.
LY. Argentum accipias, cum illo mittas virginem.
LE. Quid quod juratus sum ? LY. quid id refert tua.
Dum argentum accipias ? LE. QVI MONET, quasi adjuvat.
Sequimini. CV. Leno, cave in te sit mihi mora.

ACTVS IV. SCENA I.

CHORAGVS.

Edepol nugatorem lepidum lepide hunc nactu'st Phedromus.
Halophantam an sycophantam hunc magis esse dicam nescio.
Ornamenta, quæ locavi, metuo ut possim recipere.
Quanquam cum istoc mihi negoti nihil est : ipsi Phædromo
Credidi. tamen asservabo. sed dum hic egreditur foras,
Commonstrabo, quo in quemque hominem facile inveniatis loco,
Ne nimio opere sumat operam, si quem conventum velit.

Vel

Vel vitiosum, vel sine vitio: vel probum, vel improbum.
Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in Comitium,
Qui mendacem & gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.
Ditis damnosos maritos sub Basilica quærito.
Ibidem erunt scorta exoleta; quique stipulari solent.
Symbolarum collatores apud forum piscarium.
In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.
In medio propter Canalem, ibi ostentatores meri,
Confidentes, garrulique, & malevoli supra Lacum,
Qui alteri te nihilo audacter dicunt contumeliam,
Et qui ipsi sat habent, quod in se possit vere dicier.
Sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quique accipiunt fœnore.
Pone ædem Castoris, ibi sunt, subito quibus credas male:
In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.
In Velabro vel pistorem, vel Lanium, vel aruspicem,
Vel qui ipsi vortant, vel qui aliis ut versentur præbeant.
Ditis damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.
Sed interim fores crepuere. linguæ moderandum est mihi.

ACTVS IV. SCENA II.

CVRCVLIO, CAPPADOX, LYCO.

I Tu præ, virgo: non queo, quod pone me est, servare.
Et aurum, & vestem omnem suam esse ajebat, quicquid hæc haberet.
CA. Nemo id inficias. CV. attamen meliusculum est monere.
LY. Memento promisisse te, si quisquam hanc liberali
Causa manu assereret, mihi omne argentum redditum iri,
Minas triginta. CA. meminero, de istoc quietus esto.
Et nunc idem dico. CV. & commeminisse ego hæc volam te.
CA. Memini, & mancipio tibi dabo. CV. egon' ut ab lenone quicquam
Mancipio accipiam? quibus sui nihil est, nisi una lingua
Qui abjurant, si quid creditum est. alienos mancupatis,
Alienos manumittitis, alienisque imperatis.
Nec vobis auctor ullus est, nec vosmet estis ulli.
Item genus est lenonium inter homines, meo quidem animo,.

Vti muscæque, culicesque, pedesque, pulicesque,
Odio & malo & molestiæ: bono usui estis nulli.
Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere audet,
Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vituperatur:
Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit, ajunt.
LY. Edepol Lenones, meo animo, novisti, lusce lepide.
CV. Eodem hercle vos pono & paro, parissimi estis iibus.
Hi saltem in occultis locis prostant, vos in foro ipso.
Vos fœnore, hi male suadendo, & lustris lacerant homines.
Rogitationes plurimas propter vos populus scivit,
Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.
Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.
LY. Tacuisse mavellem. CA. au; male meditate male dicax es.
CV. INDIGNIS si male dicitur, maledictum id esse dico:
Verum si dignis dicitur, benedictum'st, meo quidem animo.
Ego mancipem te nihil moror, nec lenonem alium quemquam.
Lyco, nunquid vis? LY. bene vale. CV. vale. CA. heus tu, tibi ego dico.
CV. Eloquere, quid vis? CA. quæso ut hanc cures, bene ut sit illi.
Bene ego istam eduxi meæ domi & pudice. CV. si hujus miseret.
Ecquid das, qui bene sit? CA. malum. CV. tibi opus est hoc, qui te procures.
CA. Quid stulta ploras? ne time, bene hercle vendidi ego te.
Fac sis bonæ frugi sies. sequere istum bella belle.
LY. Sumane, nunquid nunc jam me vis? CV. vale atque salve,
Nam & operam & pecuniam benigne præbuisti.
LY. Salutem multam dicito patrono. CV nunciabo.
LY. Nunquid vis, Leno? CA. istas minas decem, qui me procurem,
Dum melius sit mihi, des. LY. dabuntur. cras peti jubeto.
CA. Quando bene gessi rem, volo hic in fano supplicare.
Nam illam minis olim decem puellam parvolam emi.
Sed eum qui mihi illam vendidit, nunquam postilla vidi:
Periisse credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.
Quoi homini dei sunt propitii, lucrum ei profecto objiciunt.
Nunc rei divinæ operam dabo: certum est bene me curare.

ACTVS

ACTVS IV. SCENA III.

THERAPONTIGONVS *miles*, LYCO *trapezita*.

NOn ego nunc mediocri incedo iratus iracundia.
Sed eapse illa, qua excidionem facere condidici oppidis.
Nunc nisi tu mihi propere properas dare jam triginta minas,
Quas ego apud te deposivi, vitam propera ponere.
LY. Non edepol nunc ego te mediocri macto infortunio:
Sed eopse illo, quo mactare soleo, quoi nihil debeo.
TH. Ne te mihi facias ferocem, aut supplicare censeas.
LY. Nec tu me quidem unquam subiges, redditum ut reddam tibi,
Nec daturus sum. TH. idem ego istuc quum credebam, credidi
Te nihil esse redditurum. LY. cur nunc à me igitur petis?
TH. Scire volo quoi reddidisti. LY. lusco liberto tuo,
Is Summanum se vocari dixit, eii reddidi,
Qui has tabellas obsignatas attulit. TH. quas tu mihi tabulas,
Quos tu mihi luscos libertos, quos Summanos somnias?
Nec mihi quidem libertus nullu'st. LY. facis sapientius.
Quam pars latronum, libertos qui habent, & eos deserunt.
TH. Quid fecisti? LY. quod mandasti, feci tui honoris gratia;
Tuum qui signum ad me attulisset, nunicum ne sperne- (rem.
TH. Stultior stulto fuisti, qui iis tabellis crederes.
LY. Quis res publica & privata geritur, nonne iis crederem?
Ego abeo. tibi res soluta'st recte. bellator vale!
TH. Quid valeam? LY. at tu ægrota, si lubet, per me, ætatem quidem.
TH. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus,
Vt mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

ACTVS IV. SCENA IV.

CAPPADOX *leno*, MILES.

QVoi homini dii sunt propitii, ei non esse iratos puto.
Postquam rem divinam feci, venit in mentem mihi,
Ne trapezita exulatum abierit, argentum ut petam:
Vt ego potius comedim, quam ille. MI. jusseram salvere te.

CA. The-

CA. Therapontigonoplatagidore, salve! salvus quum advenis
In Epidaurum, hic hodie apud me nunquam delinges salem.
MI. Bene vocas. verum vocata res est, ut male sit tibi.
Sed quid agit meum mercimonium apud te? CA. nihil apud me quidem.
Ne facias testes; neq; equidem debeo quidquam. MI. quid est?
CA. Quod fui juratus, feci. MI. reddin', an non, virginem,
Priusquam te huic meæ machæræ objicio, mastigia?
CA. Vapulare ego te vehementer jubeo, ne me territes.
Illa abducta est: tu auferere hinc à me, si perges mihi
Male loqui profecto: cui ego nisi malum, nihil debeo.
MI. Mihin' malum minitare? CA. atque ædepol non minitabor, sed dabo,
Mihi si pergis molestus esse. MI. Leno minitatur mihi?
Meæque pugnæ præliares plurimæ obtritæ jacent?
At ita me machæra & clypeus
Bene juvent pugnantem in acie, nisi mihi virgo redditur,
Iam ego te faciam ut hic formicæ frustillatim differant.
CA. At ita me volsellæ, pecten, speculum, calamistrum meum
Bene me amassint, meaque axicia, linteumque extersum,
Vt ego tua magnifica verba, neque istas tuas magnas minas
Non pluris facio, quam ancillam meam, quæ latrinam lavat.
Ego illam reddidi, qui argentum à te attulit. MI. quis is est homo?
CA. Tuum libertum sese ajebat esse Summanum.
MI. meum?
Attat! Curculio hercle verba mihi dedit, quum cogito.
Is mihi annulum surripuit. CA. perdidistin' tu annulum?
Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
MI. Vbi nunc Curculionem inveniam? CA. in tritico facillime
Vel quingentos Curculiones pro uno faxo reperias.
Ego abeo. vale atque salve. MI. male vale; male sit tibi.
Quid ego faciam? maneam an abeam? siccine mihi esse os oblitum?
Cupio dare mercedem, qui illunc, ubi sit, commonstret mihi.

ACTVS V. SCENA I.

CVRCVLIO *parasitus.*

ANtiquom Poëtam audivi scripsisse in Tragœdia,
MVLIERES duas pejores esse, quam unam. res ita est.
Verum mulierem pejorem, quam hæc amica est Phædromi,
Non vidi, neque audivi; neque pol dici, nec fingi potest
Pejor, quam hæc est: quæ ubi me hunc habere conspicata est annulum,
Rogat unde habeam. quid id tu quæris? quia mihi quæsito'st opus.
Nego me dicere. ut eum eriperet, manum arripuit mordicus. (lam.
Vix foras me abripui, atque effugi. apage istanc canicu-

ACTVS V. SCENA II.

PLANESIVM *virgo*, PHÆDROMVS *adolescens*, CVRCVLIO, MILES.

PHædrome, propera. PH. quid properem? PL. Parasitum ne amiseris.
Magna res est. PH. nulla est mihi: nam quam habui, absumpsi celeriter.
PL. Tene. PH. quid negotii est? PL. rogita, unde istunc habeat annulum:
Pater istum meus gestitavit. CV. at pol mea matertera.
PL. Mater ei utendum dederat. CV. pater tuus rursum tibi. (facilius.
PL. Nugas garris. CV. soleo. nam propter eas vivo
Quid nunc? PL. obsecro, parentesne meos mihi prohibeas?
CV. Quid? ego sub gemman' abstrusos habeo tuam matrem & patrem?
PL. Libera ego sum nata. CV. & alii multi, qui nunc serviunt.
PL. Enimvero irascor. CV. dixi equidem tibi, unde ad me hic pervenerit.
Quoties dicendum est? elusi militem, inquam, in alea.
MI. Salvos sum: eccom, quem quærebam. quid agis, bone vir? CV. audio,
Si vis, tribus bolis, vel in chlamydem. MI. quin tu is in malam crucem
Cum boletis, cum bulbis: redde etiam argentum, aut virginem.
PH. Quod argentum? quas tu mihi tricas narras? quam tu virginem

Me

Me reposcis? MI. quam ab Lenone abduxti hodie, scelus viri.

PH. Nullam abduxi. MI. certe eccistam; video. PH. virgo hæc libera est.

MI. Mean' ancilla libera ut sit? quam ego nunquam emisi manu.

PH. Quis tibi hanc dedit mancipio? aut unde emisti? fac sciam.

MI. Ego quidem pro istac rem solvi ab trapezita meo.

Quam ego pecuniam quadruplicem abs te & Lenone auferam.

PH. Qui scias mercari furtivas atque ingenuas virgines,

Ambula in jus. MI. non eo. PH. licet te antestari? MI. non licet.

PH. Iuppiter tete male perdat: intestatus vivito.

CV. At ego, quem licet, te. PH. accede huc. MI. servum antestari? vide.

CV. Hem! ut scias me liberum esse. MI. ergo ambula in jus. hem tibi.

CV. O cives, cives. MI. quid clamas? PH. quid istum tibi tactio est?

MI. Quia mihi libitum est. PH. accede huc tu; ego illum tibi dedam. tace.

CV. Phædrome, obsecro serva me. PH. tanquam me & Genium meum.

Miles, quæso ut mihi dicas, unde illunc habeas annulum,

Quem Parasitus hic te elusit. PL. per tua genua te obsecro,

Vt nos facias certiores. MI. quid istuc ad vos attinet?

Quæratis chlamydem & machæram hanc, unde ad me pervenerit.

CV. Vt fastidit gloriosus! MI. mitte istum; ego dicam omnia.

CV. Nihil est, quicquid ille dicit. PL. fac me certiorem, obsecro.

MI. Ego dicam: surge. hanc rem agite, atque animum advortite.

Pater meus habuit Periphanes. PL. Periphanes?

MI. Is priusquam moritur, mihi dedit tanquam suo,

Vt æquum fuerat, filio. PL. pro Iuppiter!

MI. Et iste me hæredem fecit PL. pietas mea,

Serva me, quando ego te servavi sedulo.

Frater mi, salve. MI. qui credam istuc ego? cedo,

Si vera memoras, quæ fuit mater tua?

PL. Cleobula. MI. nutrix quæ fuit? PL. Archestrata.

Ea me spectatum tulerat per Dionysia.

Postquam illo ventum est, jam ut me collocaverat,

Exoritur ventus turbo: spectacula ibi ruunt;

Ego pertimesco : tum ibi me nescio quis arripit
Timidam atque pavidam, nec vivam, nec mortuam.
Nec, quo me pacto abstulerit, possum dicere.
MI. Meministin' hanc turbam fieri ? sed tu dic mihi, ubi
Is est homo, qui te surripuit? PL. nescio.
Verum hunc servavi semper mecum una annulum.
Cum hoc olim perii. MI. cedo ut inspiciam. CV. sanan'es,
Quæ isti committas? PLA. sine modo. MIL. pro Iuppiter !
Hic est quem ego tibi misi natali die.
Tam facile novi, quam me. salve, mea soror.
PL. Frater mi, salve. PH. deos volo bene vortere
Istam rem vobis. CV. & ego nobis omnibus;
Tu ut hodie adveniens cœnam des sororiam :
Hic nuptialem cras dabit. PH. promittimus.
MI. Tace tu. CV. non taceo, quando res vortit bene?
Tu istanc despondе huic, Miles: ego dotem dabo.
PH. Quid dotis ? CV. egone ? ut semper, dum vivat, med alat.
MI. Verum hercle dico, me lubente feceris;
Et leno hic debet nobis triginta minas.
PHÆ. Quamobrem istuc? MIL. quia ille ita repromisit mihi :
Si quisquam hanc liberali asseruisset manu,
Sine controversia omne argumentum redderet.
PH. Nunc eamus ad Lenonem. MI. laudo. PH. hoc prius volo,
Meam rem agere. MI. quid id est? PH. ut mihi hanc despondeas.
CV. Quid cessas, Miles, hanc huic uxorem dare ?
MI. Si hæc vult. PL. mi frater, cupio. MI. fiat. CV. bene facis.
PH. Spondesne, Miles, mihi hanc uxorem? MI. spondeo.
CV. Et ego hoc idem unum spondeo. MI. lepi facis.
Sed eccum Lenonem, incedit, thesaurum meum.

ACTVS V. SCENA III.

LENO *Cappadox*, MILES, PHÆDROMVS, PLANESIVM.

ARgentariis male credi qui ajunt, nugas prædicant.
Nam & bene & male credi dico : id adeo hodie ego expertus sum.
Non male creditur, qui nunquam reddunt, sed prorsum perit.
Velut decem minas dum hic solvit, omnis mensas transiit.

Postquam

Postquam nihil fit, clamore hominem posco. ille in jus me vocat.
Pessume metui, ne mihi hodie apud Prætorem solveret.
Verum amici compulerunt, reddit argentum domo.
Nunc domum properare certum'st. MI. heus tu, Leno, te volo.
PH. Et ego te volo. CA. at ego vos nolo ambos. MI. sta sis illico,
Atque argentum propere propera vomere. CA. quid mecum est tibi?
Aut tecum? aut? MI. quia ego ex te hodie faciam pilum catapultarium:
Atque ita te nervo torquebo, itidem uti catapultæ solent.
PH. Delicatum te hodie faciam, cum catello ut accubes,
Ferreo ego dico. CA. at ego vos ambo in robusto carcere
Vt pereatis. MIL. collum obstringe, abduce istum in malam crucem.
PH. Quid? quid est? ipse ibit potius. CA. pro deum atque hominum fidem!
Hoccine pacto indemnatum atque intestatum me arripi?
Obsecro, Planesium, & te, Phædrome, auxilium ut feras.
PL. Frater, obsecro te, noli hunc indemnatum perdere.
Bene & pudice me domi habuit. MI. haud voluntate id sua:
Æsculapio huic habeto, quom pudica es, gratiam.
Nam si is valuisset, jam pridem, quoquo posset, mitteret.
PH. Animum advortite, si potis sum hoc inter vos componere.
Mitte illunc. accede huc Leno; dicam meam sententiam:
Siquidem vultis, quod decrero, facere. CA. tibi permittimus:
Dum quidem hercle ita judices, ne quisquam à me argentum auferat.
MI. Quodne promisisti? CA. qui promisi? PH. lingua.
CA. eadem nunc nego.
Dicendi, non rem perdendi gratia hæc nata est mihi.
MI. Nihil agit: collum obstringe homini. CA. jamjam faciam ut jusseris.
MI. Quando vir bonus es, responde, quod rogo. CA. roga quodlubet.
MI. Promistin', si liberali quisquam hanc assereret manu,
Te omne argentum redditurum? CA. non commemini dicere.
MI. Quid? negas? CA. nego hercle vero. quo præsente? quo in loco?

MI. Me ipso præsente, & Lycone, trapezita. CA. non taces?
MI. Non taceo. CA. non ego te floccifacio; ne me territes.
MI. Me ipso præsente, & Lycone, factum est. PH. satis credo tibi.
Nunc adeo, ut tu scire possis, Leno, meam sententiam:
Libera hæc est, hic hujus frater est, hæc autem illius soror.
Hæc mihi nubet: tu huic argentum redde. hoc judicium meum est.
MI. Tu autem in nervo jam jacebis, nisi mihi argentum redditur.
CA. Hercle istam rem judicasti perfidiose, Phædrome.
Et tibi oberit: & te, Miles, di deæque perduint.
Tu me sequere. MI. quo sequar ego te? CA. ad trapezitam meum,
Ad Prætorem. nam inde rem solvo omnibus, quibus debeo.
MI. Ego te in nervum, haud ad Prætorem, hinc rapiam, ni argentum refers.
CA. Ego te vehementer perire cupio, ne tu me nescias.
MI. Itane vero? CA. ita hercle vero. MI. novi ego hos pugnos meos.
CA. Quid tum? MI. quid tum? rogitas? hisce ego, si tu me irritaveris,
Placidum ted hodie reddam. CA. age ergo recipe actutum. MI. licet.
PH. Tu miles apud me cœnabis. hodie fient nuptiæ.
MI. Quæ res bene vortat mihi & vobis, spectatores, plaudite, plaudite.

FINIS CVRCVLIONIS.

CA.

CASINA.

Dramatis Personæ.

PROLOGVS.	MVRRINA *mulier.*
CHALINVS *servus.*	STALINO *senex.*
OLYMPIO *villicus.*	ALCESIMVS *senex.*
CLEOSTRATA *uxor.*	COQVVS.
PARDALISCA *ancilla.*	ANCILLÆ.
	GREX.

ARGVMENTVM.

Conservam uxorem conservi duo expetunt.
Alium senex allegat, alium filius.
Sors adjuvat senem: verum decipitur dolis.
Ita ei subjicitur pro puella servulus
Nequam, qui dominum mulcat atque villicum.
Adolescens ducit civem Casinam cognitam.

PROLOGVS.

Salvere jubeo spectatores optumos.
Fidem qui maximi facitis, & vos Fides.
Si verum dixi, signum clarum date mihi,
Ut vos mihi esse æquos jam inde à principio sciam.
QVI VTVNTVR vino vetere, sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant Fabulas.
Antiqua opera & verba quum vobis placent,
Æquum placere est ante veteres Fabulas.
Nam, NVNC NOVÆ quæ prodeunt, Comœdiæ,
Multo sunt nequiores, quam nummi novi.
Nos postquam populi rumorem intellexímus,
Studiose expetere vos PLAVTINAS FABVLAS,
Antiquam illius edimus Comœdiam,
Quam vos probastis, qui estis in senioribus:
Nam juniorum qui sunt, non norunt, scio.
Verum ut cognoscant, dabimus operam sedulo.
Hæc quum primum acta est, vicit omnes Fabulas.
Ea tempestate flos Poëtarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.
Sed absentes tamen prosunt præsentibus.
Vos omnes opere magno esse oratos volo,
Benigne ut operam detis ad nostrum gregem.
Ejicite ex animo curam atque alienum æs:

Ne quis formidet flagitatorem suum.
Ludi sunt. ludus datus est argentariis.
Tranquillum est: Alcedonia sunt circum forum,
Ratione utuntur, ludis poscunt neminem,
Secundum ludos reddunt autem nemini.
Aures vacivæ si sunt, animum advortite:
Comœdiæ jam nomen dare vobis volo.
CLERVMENOE vocatur hæc Comœdia
Græce, Latine SORTIENTES. Diphilus
Hanc Græce scripsit, post id rursum denuo
Latine PLAVTVS cum latranti nomine.
Senex hic maritus habitat: eii est filius;
Is una cum patre in illisce habitat ædibus.
Est eii quidam servus, qui in morbo cubat,
Imo hercle vero in lecto, ne quid mentiar..
Is servos, sed abhinc annos factum est sedecim,
Quum conspicatus est primo crepusculo
Puellam exponi; adit extemplo ad mulierem,
Quæ illam exponebat: orat, ut eam det sibi:
Exorat, aufert, detulit recta domum:
Dat heræ suæ, orat ut eam curet, educet.
Hera facit, educavit magna industria,
Quasi si esset ex se nata, non multo secus.
Postea quam adolevit ad eam ætatem, uti viris
Placere posset, amare puellam eam hic senex
Efflictim occipit; ut item hujus contra filius.
Sibi nunc uterque contra legiones parat,
Paterque, filiusque, clam alter alterum.
Pater allegavit villicum, qui posceret
Sibi istam uxorem: is sperat, si eii sit data,
Sibi fore paratas, clam uxorem, excubias foris.
Filius autem armigerum allegavit suum,
Qui sibi eam uxorem poscat. scit, si id impetret,
Futurum, quod amat, intra præsepes suas.
Vxor senis sensit virum amori operam dare,
Propterea ea unà consentit cum filio.
Ille autem postquam sensit filium suum
Eandem illam amare, & esse impedimento sibi,
Hinc adolescentem peregre ablegavit pater.
Sciens ejus mater ei dat operam, absenti tamen.
Is, ne expectetis, hodie in hac Comœdia
In urbem non redibit: PLAVTVS noluit:
Pontem interrupit, qui erat ei in itinere.
Sunc hic, quos credo nunc inter se dicere:
Quæso hercle quid istuc est? serviles nuptiæ?
Servine uxorem ducent, aut poscent sibi?
Novum attulerunt, quod fit nusquam gentium.
At ego ajo hoc fieri in Græcia & Carthagini,
Et hic in nostra terra in Apulia,

Majoreque opera ibi serviles nuptiæ,
Quam liberales etiam curari solent.
Id ni fit, mecum pignus, si quis volt, dato
In urnam mulsi, Pœnus dum judex siet,
Vel Græcus adeo, vel mea caussa Apulus.
Quid nunc? nihil agitis, sentio: nemo sitit.
Reverto ad illam puellam expotititiam,
Quam servi summa vi sibi uxorem expetunt.
Ea invenietur & pudica & libera,
Ingenua Atheniensis: neque quicquam stupri
Faciet profecto in hac quidem Comœdia,
Mox hercle vero post, transacta fabula,
Argumentum si quis dederit, ut ego suspicor,
Vltro ibit nuptum: non manebit auspices.
Tantum est. valete, bene rem gerite, & vincite
Virtute vera quod fecistis antidhac.

ACTVS I.

OLYMPIO, CHALINVS.

NOn mihi licere meam rem me solum, ut volo,
Loqui atque cogitare, sine redarbitro?
Quid tu (malum) me sequere? CH. quia certum est mihi,
Quasi umbra, quoquo ibis tu, te persequi.
Quin ædepol etiam, si in crucem vis pergere,
Sequi decretum est. dehinc conjicito cæterum,
Possisne, necne, clam me sutelis tuis
Præripere Casinam uxorem, proinde ut postulas.
OL. Quid tibi negoti mecum est? CH. quid ais, impudens?
Quid in urbe reptas villice hic magni pretii?
OL. Liber. CH. quin ruri es in præfectura tua?
Quin potius, quod legatum est tibi negotium,
Id curas, atque urbanis rebus te abstines?
Quid huc venisti sponsam præreptum meam?,
Abi rus, abi directus tuam in provinciam.
OL. Chaline, non sum ego oblitus officium meum,
Præfeci, rure recte qui curet tamen.
Ego, huc quod veni in urbem, ubi impetravero,
Vxorem ut istanc ducam, quam tu deperis,
Bellam & tenellam Casinam, conservam tuam:
Quando ego eam mecum rus uxorem abduxero,
Rure incubabo usque in præfectura mea.
CH. Tun' illam ducas? hercle me suspendio,
Quam tu ejus potior fias, satius est mortuum.
OL. Mea præda est illa. proin' tu te in laqueum induas.
CH. Ex sterquilinio effosse, tua illæc præda sit?
OL. Scies hoc ita esse. væ tibi! quot te modis,

Si vivo, habebo in nuptiis miserum meis?
CH. Quid tu mihi facies? OL. egone quid faciam tibi?
Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem.
Post illa, ut semper improbus nihilque sis.
Post id locorum, quando ad villam veneris,
Dabitur tibi amphora una, & una semita,
Fons unus, unum ahenum, & octo dolia:
Quæ nisi erunt semper plena, ego te implebo flagris,
Ita te aggerunda curvum aqua faciam probe,
Vt postilena possit ex te fieri.
Post autem, ruri nisi tu acervum ederis;
Aut, quasi lumbricus, terram: quod te postules
Gustare quicquam: nunquam ædepol jejunium
Iejunium est æque, atque ego ruri reddibo te.
Post id, quum lassus fueris & famelicus,
Noctu ut condigne te cubes, curabitur.
CH. Quid facies? OL. concludere in fenestram firmiter:
Vnde auscultare possis, quum ego illanc osculer:
Quum mihi illa dicet, Mi animule, mi Olympio,
Mea vita, mea mellilla, mea festivitas.
Sine tuos ocellos deosculer, voluptas mea,
Sine amabo ted amari, meus festus dies,
Meus pullus passer, mea columba, mi lepus.
Quum mihi hæc dicentur dicta, tum tu furcifer,
Quasi mus, in medio parietis versabere.
Nunc ne tu te mihi respondere postules,
Abeo intro: tædet sermonis tui. CH. te sequor.
Hic quidem pol certo nihil ages sine me arbitro.

ACTVS II. SCENA I.

CLEOSTRATA. PARDALISCA *ancilla*.

OBsignate cellas, referte annulum ad me:
Ego huc transeo in proximum ad meam vicinam.
Vir si quid volet me, facite hinc me arcessatis.
PA. Prandium jusserat senex sibi parari.
CL. St, tace, atque abi. neque paro, neque hodie
Coquetur, quando is mihi & filio advorsatur
Suo, animique amorisque causa sui.
Flagitium illud hominis: ego illum fame, ego illum
Siti, maledictis, malefactis, amatorem
Vlciscar: ego pol illum probe incommodis
Dictis angam: faciam uti, proinde ut est dignus,
Vitam colat, Acheruntis pabulum, flagitii
Persequentem, stabulum nequitiæ. nunc hinc
Meas fortunas eo questum ad vicinas.
Sed foris concrepuit, atque ea ipsa eccam egreditur
Foras, non pol per tempus iter mihi incepi.

ACTVS II. SCENA II.

MVRRINA, CLOSTRATA.

SEquimini comites in proximum me huc.
Heus vos, ecquis hæc quæ loquar audit? ego hic ero,
Vir si aut quispiam quæret. nam ubi domi sola sum,
Sopor manus calvitur. jussin' colum
Ferri mihi? CL. Murrina, salve. MV. salve
Mecastor. sed quid tu es tristis amabo?
CL. Ita solent omnes, quæ sunt male nuptæ:
Domi & foris ægre quod sit, satis semper est.
Nam ego ibam ad te. MVR. & pol ego istuc ad te. sed quid est,
Quod tuo nunc animo ægre est? nam quod tibi est
Ægre, idem mihi est dividiæ. CL. credo æcastor:
Nam vicinam neminem amo merito magis quam te:
Nec qua cum plura sunt mihi, quæ ego velim.
MV. Amo te, atque istuc expeto scire quid sit.
CL. Vir me habet pessumis despicatam modis,
Nec mihi jus meum obtinendi optio est.
MV. Hem, quid est? dic idem hoc: nam pol haud satis meo
Corde accepi querelas tuas, obsecro.
CL. Vir me habet pessumis despicatam modis.
MV. Mira sunt, vera si prædicas. nam viri
Ius suum ad mulieres obtinere haud queunt.
CL. Quin mihi ancillulam ingratis postulat, quæ mea est,
Quæ meo educata sumptu est, villico suo se dare.
Sed ipsus eam amat. MVR. obsecro tace. CL. nam hic nunc,
Licet dicere, nos sumus. MV. ita est. unde ea tibi est?
Nam PECVLI probam nihil habere addecet
Clam virum: & quæ habet partum, ei haud commodi est,
Quin viro aut subtrahat, aut stupro invenerit.
Hoc viri censeo esse omne, quicquid tuum est.
CL. Tu quidem adversum tuam amicam omnia loqueris.
MV. Tace sis, stulta, & mihi ausculta: noli sis tu illi
Advorsari. sine amet, sine quod libet, id faciat;
Quando tibi nil domi deliquum est.
CL. Satin' sana es? nam tu quidem advorsus tuam ista rem
Loquere. MV. insipiens! semper tu huic verbo vitato
Abs tuo viro. CL. cui verbo? MVR. i foras, mulier. CL. 'st!
Tace. MV. quid est? CL. hem. MV. quis est, quem vides?
CL. vir eccum it.

MV. In-

MV. Intro abi, appropera age amabo! CL. impetras.
Abeo. MV. mox magis cum otium mihi & tibi erit,
Igitur tecum loquar. nunc vale. CL. valeas.

ACTVS II. SCENA III.

STALINO *senex*, CLEOSTRATA *uxor*.

OMnibus rebus ego amorem credo, & nitoribus nitidis antevenire.
Nec potis quicquam commemorari, quod plus salis plusque leporis hodie
Habeat. cocos equidem nimis demiror, qui tot utuntur condimentis,
Eos eo condimento uno non utier, omnibus quod præstat.
Namque ubi amor condimentum inerit, cuivis placiturum credo.
NEQVE SALSVM, neque suave esse potest quicquam, ubi amor non admiscetur.
Fel quod amarum est, id mel faciet: hominem ex tristi lepidum & lenem.
Hanc ego de me conjecturam domi facio, magis quam ex auditis.
Qui postquam amo Casinam, magis initio munditiis munditiam antideo.
Myropolas omnes solicito, ubicunque est lepidum unguentum, ungor,
Vt illi placeam. & placeo, ut videor. sed uxor me excruciat, quia vivit.
Tristem astare aspicio. blande hæc mihi mala res est appellanda.
Vxor mea, meaque amoenitas, quid tu agis? CL. abi, atque abstine manum.
ST. Eja mea Iuno! non decet te esse tam tristem tuo Iovi.
Quo nunc abis? CL. mitte me. ST. mane. CL. non maneo. ST. at pol ego te sequar.
CL. Obsecro, sanun'es? ST. sanus, quando ted amo. CL. nolo ames. ST. non
Potes impetrare. CL. enecas. ST. vera dicas velim. CL. credo ego
Istuc tibi. ST. respice, oh! mi lepos. CL. nempe ita uti tu mihi es.
Vnde hic, amabo, unguenta adolent? ST. oh, perii! manifesto miser
Teneor. cesso caput pallio detergere? uti te bonus
Mercurius perdat, myropola, qui hæc mihi dedisti. CL. eho tu
Nihili cana culex: vix teneor, quin, quæ decent te, dicam.

Senecta ætate unguentatus per vias incedis, ignave.
ST. Pol ego amico dedi cuidam operam, dum emit
Vnguenta. CL. ut cito commentatus est !
Ecquid te pudet ? ST. omnia quæ tu vis. CL. ubi in lustra jacuisti ?
ST. Egone in lustra? CL. scio plus, quam tu me arbitrare. ST. quid id est ?
Quid tu scis ? CL. te sene omnium senum neminem esse ignaviorem.
Vnde is nihili? ubi fuisti? ubi lustratus? ubi bibisti?
Id est mecastor : vide, palliolum ut rugat. ST. di me & te infelicitent,
Si ego in os meum hodie vini guttam indidi. CL. imo age ut lubet,
Bibe, es, disperde rem. ST. ohe, jam satis uxor est: comprime te : nimium tinnis.
Relinque aliquantum orationis, cras quod mecum litiges.
Sed quid ais ? jam domuisti animum, potius ut, quod vir velit
Fieri, id facias, quam adversere contra ? CL. qua de re? ST. rogas ?
Super ancilla Casina, ut detur nuptum nostro villico,
Servo frugi ; atque ubi illi bene sit, ligno, aqua calida, cibo,
Vestimentis, ubique educat pueros, quos pariat,
Potius quam illi servo nequam des armigero, nihili atq; improbo,
Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus.
CL. Mirum mecastor te senecta ætate officium tuum
Non meminisse ! ST. quid jam? CL. quia, si facias recte aut commode,
Me sinas curare ancillas, quæ mea est curatio.
ST. Qui (malum) homini scutigerulo dare lubet ? CL. quia enim filio
Nos oportet opitulari unico. ST. at quanquam unicus'st,
Nihilo magis unicus est ille mihi filius, quam ego illi pater :
Illum mihi æquius est, quam me illi, quæ volo, concedere.
CL. Tu æcastor tibi, homo, malam rem quæris. ST. subolet. sentio.
Egone ? CL. tu. nam quid friguttis ? quid istuc tam cupide cupis ?
ST. Vt enim frugi servo detur potius, quam servo improbo.
CL. Quid si ego impetro, atque exoro à villico, caussa mea

Vt enim

Vt eam illi permittat? ST. quid si ego autem ab armigero impetro,
Eam illi permittat? atque hoc credo impetrassere.
CL. Convenit. vis tuis Chalinum huc evocem verbis foras?
Tu eum orato, ego autem orabo villicum. ST. sane volo.
CL. Iam hic erit. nunc experiemur, nostrum uter sit blandior.
ST. Hercules dique istam perdant, quod nunc liceat dicere.
Ego discrucior miser amore: illa autem quasi ob industriam
Mihi advorsatur. subolet hoc jam uxori, quod ego machinor:
Propter eam rem magis armigero dat operam de industria.

ACTVS II. SCENA IV.

STALINO *senex*, CHALINVS *servus*.

QVi illum dii omnes deæque perdant. CH. te uxor ajebat tua
Me vocare. ST. ego enim vocari jussi. CH. eloquere quid velis.
ST. Primum ego te porrectiore fronte volo mecum loqui.
CH. STVLTITIA EST ei te esse tristem, cujus potestas plus potest.
ST. Pro! bonæ frugi hominem te jampridem esse arbitror. CH. intellego.
Quin, si ita arbitrare, emittis me manu? ST. quin id volo.
Sed nihil est, cupere me factum, nisi tu factis adjuvas.
CH. Quod velis modo, id velim me scire. ST. ausculta ergo: loquar.
Casinam ego uxorem promisi villico nostro dare.
CH. At tua uxor, filiusque promiserunt mihi. ST. scio.
Sed utrum nunc tu cœlibem esse te mavis liberum,
An maritum servum ætatem degere & gnatos tuos?
Optio hæc tua est: utram harum vis conditionem accipe.
CH. Liber si sim, meo periculo vivam; nunc vivo tuo.
De Casina certum est concedere homini nato nemini.
ST. Intro abi, atque actutum uxorem huc evoca ante ædes cito.
Et sitellam huc tecum efferto cum aqua, & sortes. CH. satis placet?
ST. Ego pol istam jam aliquovorsum tragulam decidero,

Nam

Nam si sic nihil impetrare potero, saltem sortiar.
Ibi ego te & suffragatores tuos ulciscar. CH. attamen
Mihi obtinget sors. ST. ut quidem pol pereas cruciatu malo.
CH. Mihi illa nubet; machinare quod lubet, quovis modo.
ST. Abin' hinc ab oculis? CH. invitus me vides: vivam tamen.
ST. Summe ego miser homo! satin' omnes res sunt advorsæ mihi?
Iam metuo, ne Olympionem mea uxor exoraverit,
Ne Casinam ducat. si id factum est, ecce me nullum senem:
Si non impetravit, etiam specula in sortitu'st mihi.
Si sors autem decolassit, gladium faciam culcitram,
Eumque incumbam. sed progreditur optime, eccum, Olympio.

ACTVS II. SCENA V.

OLYMPIO *villicus*, STALINO *senex*.

VNa ædepol opera in furnum calidum condito,
Atque ibi torreto me pro pane rubido, hera,
Quam istam operam à med impetres, quod postulas.
ST. Salvus sum, salva spes est, ut verba audio.
OL. Quid tu me vero libertate territas?
Quid si tu nolis, filiusque etiam tuus.
Vobis invitis atque amborum ingratiis
Vna libella liber possum fieri.
ST. Quid istuc est? qui cum litigas, Olympio?
OL. Cum eadem qua tu semper. ST. cum uxore ne mea?
OL. Quam tu mihi uxorem? quasi venator tu quidem es;
Dies atque noctes cum cane ætatem exigis.
ST. Quid ait? quid loquitur tecum? OL. orat, obsecrat,
Ne Casinam uxorem ducam. ST. quid tu postea?
OL. Negavi enim ipsi me concessurum Iovi,
Si is mecum oraret. ST. di te servassint mihi.
OL. Nunc in fermento tota est, ita turget mihi.
ST. Ædepol ego illam mediam diruptam velim.
OL. Credo ædepol esse, siquidem tu frugi bonæ es,
Verum ædepol tua mihi odiosa est amatio:
Inimica est tua uxor mihi, inimicus filius.
Inimici familiares. ST. quid id refert tua?
Vnus tibi hic dum propitius sit Iuppiter,
Tu istos minutos cave deos flocci feceris.
OL. Nugæ sunt istæ magnæ. quasi tu nescias
Repente ut emoriantur humani Ioves.
Sed tandem si tu Iuppiter sis emortuus,
Quum ad deos minores redierit regnum tuum,

Quis

Quis mihi subveniet tergo, aut capiti, aut cruribus ?
ST. Opinione melius res tibi habeat tua,
Si hoc impetramus, ut ego cum Casina cubem.
OL. Non hercle opinor posse, ita uxor acriter
Tua instat, ne mihi detur. ST. at ego sic agam:
Conjiciam sortis in sitellam, & sortiar
Tibi & Chalino. ita rem natam esse intellego.
Necessum est vorsis gladiis depugnarier.
OL. Quid si sors aliter, quam voles, evenerit?
ST. Benedice. dis sum fretus; deos sperabimus.
OL. Non ego istuc verbum emissim titivilitio.
Nam omnes mortales deis sunt freti: sed tamen
Vidi ego diis fretos sæpe multos decipi.
ST. Tace parumper. OL. quid vis. ST. eccum exit foras
Chalinus intus cum sitella & sortibus.
Nunc nos collatis signis depugnabimus.

ACTUS II. SCENA VI.
CLEOSTRATA *uxor*, CHALINUS, STALINO, OLYMPIO.

FAce Chaline me certiorem, quid meus vir me velit.
CH. Ille ædepol videre ardentem te extra portam Metiam.
CL. Credo æcastor vellet. CH. at pol ego haud credo, sed certo scio.
ST. Plus artificum est mi quam rebar. ariolum hunc habeo domi.
Quid si propius attollamus signa, eamusque obviam?
Sequere. quid vos agitis ? CH. assunt quæ imperavisti omnia,
Uxor, sortes, situla, atque egomet. ST. te uno adest plusquam ego volo.
CH. Tibi quidem ædepol ita videtur : stimulus ego nunc sum tibi.
Eo dico, corculum assudassit jam ex metu. ST. mastigia.
CL. Tace Chaline. comprime illum. OL. imo istunc, qui didicit dare.
ST. Appone hic sitellam, sortes cedo mihi : animum advortite :
Atque ego censui abs te posse hoc me impetrare, uxor mea
Cassina ut uxor mihi daretur : & nunc etiam censeo.
CL. Tibi daretur illa ? ST. mihi enim? ah, non id volui dicere :
Dum mihi volui, huic dixi : atque adeo dum mihi cupio, perperam
Iam dudum hercle fabulor. CL. pol tu quidem, atque etiam facis.

ST. Huic

ST. Huic, imo hercle mihi. vah, tandem redii vix veram in viam.
CL. Per pol sæpe peccas. ST. ita fit, ubi quid tantopere expetas.
Sed te uterque suo pro jure, ego atque hic oramus. CL. quid est?
ST. Dicant enim, mea mulsa, de istac Casina huic nostro villico
Gratiam facias. CL. at pol ego neque facio, neq; censeo.
ST. Tum igitur ego sortes utrinque jam mittam. CL. quis vetat?
ST. Optimum atque æquissimum istud esse jure judico.
Postremo, si illud quod volumus eveniet, gaudebimus:
Sin secus, patiemur animis æquis. tene sortem tibi.
Vidi quid scriptum est. OL. unum. CH. iniquum est: quia isti priusquam mihi est.
ST. Accipe hanc sis. CH. cedo, mane: unum venit in mentem modo.
Vide, ne qua illic insit alea sortis sub aqua. ST. verbero,
Men' te censes esse? nulla est, habe quietum animum modo.
CH. QVOD bonum atque fortunatum sit mihi, tuum magnum malum.
OL. Tibi quidem edepol credo eveniet: novi pietatem tuam.
Sed manedum: num ista aut populna sors aut abiegna est tua?
CH. Quid tu id curas? OL. quia enim metuo, in aqua ne summa natet.
ST. Euge: cave. conjicite sortes nunc jam amabo huc, ecce te,
Vxor, æqua. OL. nolim uxori credere. ST. habe animum bonum.
OL. Credo hercle hodie devorabit sortis, si attigerit. CH. tace.
OL. Taceo; deosque quæso. CH. tu ut quidem hodie canem & furcam feras.
OL. Mihi ut sortitio eveniat. CH. ut quidem hercle pedibus pendeas.
OL. At tu ut oculos emungare ex capite per nasum tuos.
Quid times? paratum oportet esse jam laqueum tibi.
Periisti. ST. animum advortite amabo. OL. taceo. ST. nunc tu, Cleostrata,
Ne à me memores malitiose de hac re factum, aut suspices.
Tibi permitto: tute sorti. OL. perdis me. CH. lucrum facit.

 CL. Bene

CL. Bene facis. CH. deos quæso, ut tua sors ex sitella effugerit.

OL. Ain' tu? quia tu es fugitivus, omnes te imitari cupis.
Sed utinam tua quidem, sicut Herculeis prædicant
Quondam prognatis, illa in sortiendo sors delicuerit.

CH. Tu ut liquescas, ipse actutum virgis calefactabere.

ST. Hoc age sis, Olympio. OL. sic hic litteratus me sinat.

ST. QVOD bonum atque fortunatum mihi sit. OL. ita vero & mihi.

CH. Non. OL. imo hercle. CH. imo mihi hercle. ST. hic vincet, tu vives miser.
Præcide os tu illi hodie. age, ecquid fit? CL. ne objexis manum.

OL. Compressan' palma an porrecta ferio? ST. age, ut vis. OL. hem tibi.

CL. Quid tibi istunc tactio est? OL. quia Iuppiter jussit meus.

CL. Feri malam tu illi rursum. OL. perii, pugnis cædor, Iuppiter.

ST. Quid tibi tactio hunc fuit? CH. quia jussit hæc Iuno mea.

ST. Patiundum est, siquidem me vivo mea uxor imperium exhibet.

CL. Tam huic loqui licere oportet, quam isti. OL. cur omen mihi
Vitupera? ST. malo, Chaline, tibi cavendum censeo.

CH. Tempori, postquam oppugnatum est os. ST. age, uxor mea, nunc jam
Sorti. vos advortite animum: præbe tu. OL. ubi sim nescio.
Perii! cor lienosum opinor habeo jam dudum satis:
De labore pectus tundit. CL. teneo sortem. ST. effer foras.

CH. Iamne mortuus? OL. ostende; mea est. CH. mala crux ea est quidem.

CL. Victus es, Chaline. ST. tum nos diu vivere, Olympio,
Gaudeo. OL. pietate factum est mea, atque majorum meum.

ST. Intro abi, uxor, atque adorna nuptias. CL. faciam ut jubes.

ST. Scin' tu ruri esse ad villam longe, quo ducat? CL. scio. ST. intro abi:
Et quanquam hoc tibi est ægre, tamen fac accures. CL. licet.

ST. Eamus nos quoque intro, hortemur ut properent. OL. num quid moror?

ST. Nam præsente hoc plura verba non desidero.

ACTVS II. SCENA VII.

CHALINVS *servus.*

SI nunc me suspendam, meam operam luserim,
Et præter operam restim sumpti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.
Quid opus est, qui sic mortuus? equidem tamen
Sorti sum victus. Casina nubet villico.
Atque id non tam ægre'st jam vicisse villicum,
Quam id expetivisse opere tam magno senem,
Ne ea mihi daretur, atque ut illi nuberet.
Vt ille trepidabat! ut festinabat miser!
Vt sussultabat, postquam vicit villicus!
Attat concedam huc: audio aperiri fores
Mihi benevolentis. atque à me prodeunt.
Hinc ex insidiis hisce ego insidias dabo.

ACTVS II. SCENA VIII.

OLYMPIO *villicus*, STALINO *senex*, CHALINVS.

SIne modo rus veniat. ego rem mittam ad te virum
Cum furca in urbem, tanquam carbonarium.
ST. Ita fieri oportet. OL. factum & curatum dabo.
ST. Volui Chalinum, si domi esset, mittere
Tecum opsonatum. ut etiam in mœrore insuper
Inimico nostro miseriam hanc adjungerem.
CH. Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.
Captandus est horum clanculum sermo mihi.
Nam illorum me alter cruciat, alter macerat.
At candidatus cedit hic mastigia:
Stimulorum loculi. protollo mortem mihi.
Certum est, hunc Acheruntem præmittam prius.
OL. Vt tibi ego inventus sum obsequens! quod maxime
Cupiebas, ejus copiam feci tibi.
Erit hodie tecum, quod amas clam uxorem. ST. tace.
Ita me di bene ament, ut ego vix reprimo labra,
Ob istam rem quin te deosculer, voluptas mea.
CH. Quid? deosculer? quæ res est? voluptas quæ tua?
OL. Ecquid amas nunc me? ST. imo ædepol me quam te minus.
Licetne amplecti te? CL. quid? amplecti licet?
ST. Vt quia te tango, mel mihi videor lingere!
CH. Effodere hercle hic volt, credo, vesicam villico.
OL. Vltro te amator, apage te à me. CH. hoc sis vide,
OL. Apage te tandem amator à dorso meo.
CH. Hodie hercle, opinor, hice conturbabunt pedes.

Solet hic barbatos sane sectari senex.
Profecto hinc illud est, hinc illud est, quod hic
Olympionem fecit istum villicum.
Idem me pridem, cum ei advorsum veneram,
Facere atriensem voluerat sub jana.
OL. Vt tibi morigerus hodie, ut voluptati fui!
ST. Vt tibi. dum vivam, bene velim plus quam mihi!
Vt ego hodie Casinam deosculabor! ut mihi
Bona multa faciam, clam meam uxorem! CH. attate,
Nunc pol ego demum in rectam redij semitam.
Hic ipsus Casinam deperit. habeo viros. ST. jam
Hercle amplexari, jam osculari gestio.
OL. Sine prius deduci. quid (malum) properas?
ST. amo.
OL. At non opinor fieri hoc posse hodie. ST. potest,
Siquidem cras censes posse te mitti manu.
CH. Enimvero huc aures magis sunt adhibendæ mihi.
Iam ego uno in saltu lepide apros capiam duos.
ST. Apud hunc sodalem meum atque vicinum mihi
Locus est paratus. ei ego amorem omnem meum
Concredui: is mihi se locum dixit dare.
OL. Quid ejus uxor? ubi erit? ST. lepide repperi.
Mea uxor vocabit huc eam ad se in nuptias,
Vt hic sit secum, se adjuvet, secum cubet.
Ego jussi, & dixit se facturam uxor mea.
Illa hic cubabit; vir aberit faxo domo.
Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,
Tantisper dum ego cum Casina faciam nuptias;
Hinc tu ante lucem rus cras duces postea.
Satin' astute? OL. docte. CH. age modo, fabricamini.
Malo hercle vostro tam vorsuti vivitis.
ST. Scin' quid nunc facias? OL. loquere. ST. tene marsupium.
Abi atque opsonia propera: sed lepide volo
Molliculas escas, ut ipsa mollicula est. OL. licet.
ST. Emito sepiolas, lepadas, lolligiunculas
Hordeias. CH. imo triticeias, si sapis.
ST. Soleas. CH. qui quæso potius, quam sculponeas.
Quibus batuatur tibi os, senex nequissime?
OL. Vin' lingulacas? ST. quid opus est, quando uxor domi est?
Ea lingulaca est nobis: nam nunquam tacet.
OL. In re præsenti, ex copia piscaria
Consulere, quid emam, æquum est. ST. æquum oras, abi.
Argento parci nolo: opsonato ampliter.
Nam mihi vicino hoc etiam convento est opus.
Vt quod mandavi, curet. OL. jamne abeo? ST. volo.
CH. Tris.

CH. Tribus non conduci possim libertatibus.
Quin ego illis hodie comparem magnum malum;
Quinque hanc omnem rem meæ heræ jam faciam palam,
Manifesto teneo in noxa inimicos meos.
Sed si nunc facere volt hera officium suum,
Nostra omnis lis est: pulchre prævortar viros:
Nostro omine it dies: jam victi vicimus.
Ibo intro: ut id, quod alius condivit cocus,
Ego nunc vicissim ut alio pacto condiam:
Quicquid paratum est, ut paratum ne fiet;
Sietque paratum, quod paratum non erat.

ACTVS III. SCENA I.

STALINO, ALCESIMVS, *senes*.

NVnc amici anne inimici sis imago, Alcesime,
Mihi sciam: nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur.
Curam eximere, castigare; id ponito ad compendium.
Cano capite: ætate aliena! coaddito ad compendium,
Cui sit uxor! id quoque illuc ponito ad compendium.
AL. Miseriorem ego ex amore quam te, vidi neminem.
ST. Fac vacent ædes. AL. quin ædepol servos, ancillas, domo
Certum est omnis mittere ad te. ST. eho, nimium scite scitus es.
Sed facito dum memineris versus quos cantat Colax: Cibo
Cum suo quiqui facito uti veniant, quasi eant Sutrium.
AL. Meminero. ST. hem, nunc enim te demum nullum scitum scitiu'st.
Cura, ego ad forum modo ibo, jam hic ero. AL. Bene ambula.
ST. Fac habeant linguam tuæ ædes. AL. quid ita? ST. quum veniam, vocent.
AL. Attate, cædundus tu homo es: nimias delicias facis.
ST. Quid me amare refert, nisi sim doctus & dicax nimis?
Sed tu cave inquisitioni mihi sis. AL. usque adero domi.

ACTVS III. SCENA II.

CLEOSTRATA, ALCESIMVS.

VT properarem arcessere hanc ad me vicinam meam, hoc erat
Ærcalt or id, quod me tanto vir opere orabat meus:
Liberæ ædes ut sibi essent, Casinam quo deduceret.

Nunc adeo nequaquam arcessam, ne qua ignavissumis
Liberi loci potestas sit vetulis vervecibus.
Sed eccum egreditur senati columen, præsidium popli,
Meus vicinus, meo viro qui liberum præbet locum.
Non æcastor vilis emptu'st modius, qui venit, salis.
AL. Miror, hinc jam non arcessi in proximum uxorem meam,
Quæ jam dudum, si arcessatur, ornata expectat domi.
Sed eccam, opinor, arcessit. salve, Cleostrata. CL. & tu, Alcesime.
Vbi tua uxor? AL. intus illa te, si se arcessas, manet:
Nam tuus vir me oravit, ut eam istuc ad te adjutum mitterem.
Vin' vocem? CL. sine: nolo, si illa occupata est.
AL. otium est.
CL. Nihil moror, molesta ei esse nolo: post convenero.
AL. Non ornatis istic apud vos nuptias? CL. orno & paro.
AL. Non ergo opu'st adjutrice? CL. satis domi est. ubi nuptiæ
Fuerint, tum istam convenibo. nunc vale, atque istam jube.
AL. Quid ego nunc faciam? flagitium maximum feci miser,
Propter operam illius hirqui improbi, edentuli,
Qui hoc mihi contraxit. operam uxoris polliceor foras,
Quasi catillæ. tum flagitium hominis, qui dixit mihi
Suam uxorem hanc arcessituram esse: ea se eam negat morarier. (meæ.
Atque ædepol mirum, ni subolet jam hoc huic vicinæ
Verum autem, altrovorsum cum eam mecum rationem puto,
Si quid ejus esset, esset mecum postulatio.
Ibo intro, ut subducam navim rursum in pulvinarium.
CL. Iam hic est lepide ludificatus. miseri ut festinant senes!
Nunc ego illum nihili, decrepitum, meum virum veniat velim,
Vt eum ludificem vicissim, postquam hunc delusi alterum.
Nam ego aliquid contrahere cupio litigii inter eos duos.
Sed eccum incedit. at, quum aspicias tristem, frugi censeas.

ACTVS III. SCENA III.

STALINO *senex*, CLEOSTRATA.

Stultitia magna est, mea quidem sententia,
Hominem amatorem ullum ad forum procedere

In eum

In eum diem, cui quod amet in mundo fiet.
Sicut ego feci stultus. contrivi diem,
Dum asto advocatus cuidam cognato meo :
Quem hercle ego litem adeo perdidisse gaudeo,
Ne me nequicquam sibi hodie advocaverit.
Rogitare oportet prius & percontarier,
Assitne animus ei, nec ne assit, quem advocet.
Si neget adesse, exanimatum amittat domum.
Sed uxorem ante ædis eccam. hei misero mihi!
Metuo, ne non sit surda, atque hæc audiverit.
CL. Audivi æcastor cum malo magno tuo.
ST. Accedam propius. quid agis, mea festivitas?
CL. Te æcastor præstolabar. ST. jamne ornata res est?
Iamne hanc traduxti huc ad nos vicinam tuam,
Quæ te adjutaret? CL. arcessivi ut jusseras.
Verum hic sodalis tuus, amicus optimus,
Nescio quid se sufflavit uxori suæ.
Negavit posse, quando arcesso, mittere.
ST. Vitium tibi istuc maximum est : blanda es parum.
CL. NON MATRONARVM officium est, sed meretricium,
Viris alienis, mi vir, subblandirier.
I tu, atque arcesse illam : ego intus, quod facto est opus,
Volo accurare, mi vir. ST. propera ergo. CL. licet.
Iam pol ego huic aliquem in pectus injiciam metum.
Miserrimum hodie ego hunc habebo amasium.

ACTVS III. SCENA IV.

ALCESIMVS *senex*, STALINO.

VIso huc, amator si à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem larva ludificatus est,
Sed eccum ante ædes. ad te hercle ibam commodum.
ST. Atque ego hercle ad te. quid ais, vir minimi preci?
Quid tibi mandavi? quid tecum oravi? AL. quid est?
ST. Vt bene vacivas ædes fecisti mihi!
Vt traduxisti huc ad nos uxorem tuam!
Satin propter te pereo ego, atque occasio?
AL. Quin tu suspendis te? nempe tute dixeras,
Tuam arcessituram esse hinc uxorem meam.
ST. Ergo arcessivisse ait sese; & dixisse te,
Eam non missurum. AL. quin ea ipsa ultro mihi
Negavit ejus operam se morarier.
ST. Quin ea ipsa me allegavit, qui istam arcesserem.
AL. Quin nihili facio. ST. quin me perdis. AL. quin bene est.
Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
Quin aliquid ægre facere, quin faciam libens.

Nunquam tibi hodie. Quin erit plus quam mihi.
Quin hercle di te perdant postremo quidem.
ST. Quid nunc? missurusne es ad me uxorem tuam?
AL. Ducas. easque in maximam malam crucem,
Cumque hac, cumque istac, cumque amica etiam tua.
Abi, & aliud cura. ego jam per hortum jussero
Meam istuc transire uxorem ad uxorem tuam.
ST. Nunc tu te amicus mihi es in germanum modum.
Qua ego hunc amorem mihi esse autem dicam datum?
Aut quod ego unquam erga Venerem inique fecerim,
Cui sic tot amanti mihi obviam eveniant moræ?
Attat, quid illud clamoris obsecro in nostra domo est?

ACTUS III. SCENA V.

PARDALISCA *ancilla*, STALINO *senex*.

NVlla sum, nulla sum: tota tota occidi: cor metu mortuum est:
Membra miseræ tremunt: nescio unde auxilii, præsidii,
Perfugii mihi, aut opum copiam comparem aut expetam.
Tanta factis modo mira veris modis intus vidi.
Novam atque integram audaciam. cave tibi Cleostrata, abscede
Ab illa obsecro, ne quid in te mali faxit ira percita.
Eripite isti gladium, quæ sui est impos animi.
ST. Nam quid est, quod hæc huc timida atque exanimata exiluit foras?
Pardalisca. PA. perii, unde meæ usurpant aures sonitum?
ST. Respice modo ad me. PA. here mi. ST. quid tibi est?
Quid timida es? PA. perii.
ST. Quid? periisti? PA. perii, & tu peristi. ST. aperi. quid tibi? PA. væ tibi.
ST. Imo istuc tibi sit. PA. ne cadam, amabo, tene me. ST. quicquid est,
Eloquere mihi cito. PA. contine pectus, face ventulum amabo
Pallio. ST. timeo hoc negotium quid est: nisi hæc meraco
Se uspiam percussit flore Libyco. PA. obtine aures, amabo,
ST. I in malam crucem: pectus, aures, caput, teque di perduint:
Nam nisi ex te scio, quicquid hoc sit, cito; jam tibi istuc
Cerebrum dispercutiam, excetra tu: ludibrio pessima adhuc

Quæ me habuisti. PA. here mi. ST. quid vis, mea ancilla? PA. nimium sævis.

ST. Numero dicis. sed hoc quicquid est, loquere: in pauca refer.

Quid intus tumulti fuit? PA. scibis. audi malum pessimum,

Quod hic modo intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri

Cœpit, quod haud Atticam condecet disciplinam. ST. quid est id?

PA. Timor præpedit dicta linguæ. ST. quid est? possum scire ego istuc

Ex te, quid negotii est? PA. dicam; tua ancilla, quam tuo

Villico vis dare uxorem, ea intus. ST. quid intus? quid est?

PA. Imitatur malarum malam disciplinam, viro suo quæ inter-

Minatur vitam. ST. quid ergo? PA. ah! ST. quid est? PA. interimere ait velle

Vitam. gladium. ST. hem! PA. gladium. ST. quid eum gladium? PA. habet. ST. hei misero mihi!

Cur enim habet? PA. insectatur omnis domi per ædes, nec quenquam

Prope ad se sinit adire; ita omnes sub arcis, sub lectis

Latentes metu mussitant. ST. occidi atque interii! quid illi

Objectum est mali tam repente? PA. insanit. ST. scelestissimum

Me esse credo. PA. imo si scias dicta, quæ dixit hodie. ST. Istuc

Expeto scire. quid dixit? PA. audi: per omnes deos & deas

Dejuravit, occisurum eum hac nocte, quicum cubaret.

ST. Me occidet? PA. an quicquam ad te attinet? ST. vah! PA. quid cum ea negotii

Tibi est? ST. peccavi; illuc dicere villicum volebam. PA. sciens

De via in semitam degredere. ST. nunquid mihi minatur?

PA. Tibi infesta soli est plus, quam cuiquam. ST. quamobrem? PA quia se des

Vxorem Olympioni; neque se tuam, nec se suam.

Neque viri vitam sinet in crastinum protolli, id huc missa sum

Tibi ut dicerem, ab ea ut caveas tibi. ST. perii hercle miser.

Neque est, neque fuit me senex quisquam amator adæque miser.

PA. Ludo ego hunc facete, nã quæ facta dixi, omnia huic

Falsa dixi. hera atque hæc dolium ex proximo hunc protulerunt.
Ego huc missa sum ludere. ST. heus Pardalisca. PA. quid est? quid?
ST. Est quod volo exquirere à te. PA. moram offers mihi. ST. at tu mihi
Offers mœrorem, sed etiamne habet & nunc Casina
Gladium? PA. habet, sed duos. ST. quid? duos? PA. altero te occisurum ait,
Altero villicum hodie. ST. occisissimus sum omnium qui vivunt,
Loricam induam mihi, optumum esse opinor. quid uxor
Mea? non adiit atque ademit? PA. nemo audet prope accedere.
ST. Exoret. PA. orat. negat ponere alio modo ullo profecto,
Ni se sciat villico non datum iri. ST. atque ingratiis, quia
Non vult, nubet hodie. nam cur non ego id perpetrem quod cœpi,
Vt nubat mihi? illud quidem volebam, non, sed nostro villico.
PA. Sæpicule peccas. ST. timor præpedit verba. verum,
Obsecro, dic me uxorem orare, ut exoret illam, gladium
Vt ponat, & redire me intro ut liceat. PA. nunciabo.
ST. Et tu orato. PA. & ego orabo. ST. at blande orato, ut soles, sed audin'?
Si effexis hoc, soleas tibi dabo, & anulum in digito
Aureum, & bona plurima. PA. operam dabo. ST. face ut impetres
PA. Eo nunc jam, nisi quippe remorare me. ST. abi, & cura.
PA. Redit eccum tandem opsonatu ejus adjutor, pompam ducit.

ACTVS III. SCENA VI.

OLYMPIO, COCVS, STALINO.

Videfur, ut senteis sub signis ducas. CO. qui vero sunt sentes?
OL. Quia quod tetigere, illico rapiunt. si eas ereptum, illico scindunt.
Ita quoquo adveniunt, ubiubi sunt, duplici damno dominos multant.
CO. Eja. OL. atat cesso magnifice patriceque amiciri, atque ita hero
Meo ire advorsum. ST. bone vir, salve, OL. fateor.
ST, quid fit? OL. tu amas.

Ego

Ego esurio & sitio. ST. lepide excuratus incessisti.
OL. Aba hodie. ST. mave vero, quanquam fastidis. OL. ei, ei: foetet
Tuus mihi sermo. ST. quæ res? OL. hæc res. ST. etiamne altas? OL. enimvero
Πράγματά μοι παρέχεις. ST. dabo μέγα κακὸν (ut ego opinor)
Nisi resistis. OL. Ω Ζεῦ! potin' à me abeas, nisi me vis vomere
Hodie? ST. mane. OL. quid est? quis hic homo est? ST. herus sum. OL. qui herus?
ST. Cujus tu servus es. OL. servus ego? ST. atque meus. OL. non sum ego liber?
Memento, memento. ST. mane, atque asta. OL. omitte. ST. servus sum tuus.
OL. Optime est. ST. obsecro, Olympisce mi, mi pater, mi patrone.
OL. Hem sapis sane. ST. tuus sum equidem. OL. quid mihi servo opus est tam nequam?
ST. Quid nunc? quam mox recreas me? OL. cœna modo si sit cocta.
ST. Intro ergo abeant. OL. propere, cito introite, & cito deproperate.
ST. Ego jam intus ero. facite cœnam mihi, ut ebria sit.
Cœnare lepide nitideque volo. nihil moror barbarico ritu
Sane esse jam. i, sis: ego hic habito nunc quidem. gladium
Ancilla Casinam intus habere ait, qui me atque te invi-(tet.
OL. Scio. sic sine habere. nugas agunt. novi ego illas malas merces.
Quin tu i modo mecum domum. ST. at pol malum metuo. i tu modo,
Perspicito prius, quid intus agatur. OL. tam mihi mea vita, quam tua
Tibi cara est. ST. verum modo. OL. si tu jubes, inibitur tecum.

ACTUS IV. SCENA I.

ANCILLA.

Nec pol ego Nemeæ credo, neque ego Olympiæ,
Neque usquam ludos tam festivos fieri,
Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles,
Seni nostro, & nostro Olympioni villico.
Omnes festinant intus totis ædibus:
Senex in culina clamat, hortatur cocos:
Quin agitis hodie? quin datis, si quid datis?
Properate: cœnam jam esse coctam oportuit.

Villicus

Villicus hic autem cum corona, candide
Vestitus, laute exornatusque obambulat.
Illæ autem in cubiculo armigerum ornant mulieres,
Quem dent pro Casima nuptum nostro villico.
Sed nimium lepide dissimulant
Fore hujus quod futurum est. digne autem coqui
Nimis lepide ei rei dant operam, ne cœnet senex.
Aulas pervortunt, ignem restinguunt aqua.
Illarum oratu faciunt. illæ autem senem
Capiunt extrudere incœnem ex ædibus,
Vt ipsæ solæ ventres distendant suos.
Novi ego illas ambas estrices: corvitant, ubi
Comesse possunt. sed aperitur ostium.

ACTVS IV. SCENA II.

STALINO, ANCILLA.

SI sapitis, uxor, vos tamen cœnabitis,
Cœna ubi erit cocta. ego ruri cœnavero.
Nam novum maritum ego & novam nuptam volo
Rus prosequi. novi hominum mores maleficos;
Ne quis eam abripiat. facite vostro animo volupe.
Sed properate istum atque istam actutum emittere,
Tandem ut veniamus luci: ego cras hic ero.
Cras habuero uxor, ego tamen convivium.
AN. Fit, quod futurum dixi: incœnatum senem
Foras extrudunt mulieres. ST. quid tu hic agis?
AN. Ego eo, quo me ipsa misit. ST. veron'? AN. serio.
ST. Quid hic speculare? AN. nihil equidem speculor.
ST. abi.
Tu hic cunctas: intus alii festinant. AN. eo.
ST. Abi hinc. sis ergo pessumarum pessuma.
Iamne abiit illæc? dicere hic quidvis licet.
QVI AMAT, tamen hercle si esurit, nullus esurit.
Sed eccum progreditur cum corona & lampade
Meus socerus, compar, commaritus villicus.

ACTVS IV. SCENA III.

OLYMPIO, STALINO.

AGe tibicen, dum illam educunt hic novam nuptam foras,
Suavi cantu concelebra omnem hanc plateam hymenæo.
Io hymen hymenæe, io hymen. ST. quid agis, mea salus?
OL. Esurio hercle, atque adeo haud sitio. ST. at ego amo. OL. at ego hercle
Nihil facio tibi, amor, pericli; mihi inanitate
Iamdudum intestina murmurant. ST. nā quid illæc nunc
Tam

Tam diu intus remoratur, quasi ob industriam? quanto ego
Plus propero, tanto illa minus. OL. quid si etiam occenetem hymenæum?
ST. Censeo. & ego te adjutabo in nuptiis communibus.
OL. Hymen hymenæe, io hymen. ST. perii hercle ego miser, dirupi
Cantando Hymenæum: licet illo morbo, quo dirumpi cupio,
Non est copia. OL. ædepol næ tu, si esses equus, esses indomabilis.
ST. Quo argumento? OL. nimis tenax es.
ST. Numne expertus uspiam? OL. dii melius faciant.
Sed crepuit ostium, exitur foras.
ST. Di hercle me cupiunt servatum. jam oboluit Casina procul.

ACTVS IV. SCENA IV.

ANCILLÆ *duæ*, OLYMPIO, STALINO.

SEnsim supera; tolle limen pedes, nova nupta: sospes
Iter incipe hoc. ut viro tuo semper sis superstes, atque
Vt potior pollentia sit, vincasque virum, victrixque sies,
Superetque tuum imperium: vir te vestiat, tu virum despolies.
Noctuque & diu ut viro subdola sies: obsecro, memento.
OL. Malo maximo suo hercle illico, ubi tantulum peccassit.
ST. Tace. OL. non taceo. ST. quæ res? OL. mala malæ male monstrant.
ST. Perii. Istæc facient hanc rem mihi ex parata imparatam.
Id quærunt: volunt, hæc ut infecta faciant. AN. age Olympio,
Quando vis, uxorem accipe hanc à nobis. OL. date ergo, daturæ
Vnquam si estis hodie uxorem. ST. abite intro. AN. amabo, integræ atque
Imperitæ huic impercito. OL. futurum est. valete. ST. ite.
AN. Iam valete. ST. jamne abscessit? OL. uxor domi est, ne time. ST. euax!
Nunc pol demum ego sum liber. meum corculum, melliculum,
Verculum. OL. heus tu: malo, si sapis, cavebis: mea est hæc. ST. scio.
Sed meus fructus est prior. OL. tene hanc lampadam. ST. imo ego illam tenebo.

Venus

Solet hic barbatos sane sectari senex.
Profecto hinc illud est, hinc illud est, quod hic
Olympionem fecit istum villicum.
Idem me pridem, cum ei advorsum veneram,
Facere atriensem voluerat sub jana.
OL. Vt tibi morigerus hodie, ut voluptati fui!
ST. Vt tibi, dum vivam, bene velim plus quam mihi!
Vt ego hodie Casinam deosculabor! ut mihi
Bona multa faciam, clam meam uxorem! CH. attate,
Nunc pol ego demum in rectam redii semitam.
Hic ipsus Casinam deperit. habeo viros. ST. jam
Hercle amplexari, jam osculari gestio.
OL. Sine prius deduci. quid (malum) properas? ST. amo.
OL. At non opinor fieri hoc posse hodie. ST. potest,
Siquidem cras censes posse te mitti manu.
CH. Enimvero huc aures magis sunt adhibendæ mihi.
Iam ego uno in saltu lepide apros capiam duos.
ST. Apud hunc sodalem meum atque vicinum mihi
Locus est paratus. ei ego amorem omnem meum
Concredui; is mihi se locum dixit dare.
OL. Quid ejus uxor? ubi erit? ST. lepide reppeti.
Mea uxor vocabit huc eam ad se in nuptias,
Vt hic sit secum, se adjuvet, secum cubet.
Ego jussi, & dixit se facturam uxor mea.
Illa hic cubabit; vir aberit faxo domo.
Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,
Tantisper dum ego cum Casina faciam nuptias;
Hinc tu ante lucem rus cras duces postea.
Satin' astute? OL. docte. CH. age modo, fabricamini.
Malo hercle vostro tam vorsuti vivitis.
ST. Scin' quid nunc facias? OL. loquere. ST. tene marsupium.
Abi atque opsonia propera; sed lepide volo
Molliculas escas, ut ipsa mollicula est. OL. licet.
ST. Emito sepiolas, lepadas, lolligiunculas
Hordeias. CH. imo triticeias, si sapis.
ST. Soleas. CH. qui quæso potius, quam sculponeas.
Quibus batuatur tibi os, senex nequissime?
OL. Vin' lingulacas? ST. quid opus est, quando uxor domi est?
Ea lingulaca est nobis; nam nunquam tacet.
OL. In re præsenti, ex copia piscaria
Consulere, quid emam, æquum est. ST. æquum oras, abi.
Argento parci nolo: opsonato ampliter.
Nam mihi vicino hoc etiam convento est opus.
Vt quod mandavi, curet. OL. jamne abeo? ST. volo.

CH. Tri-

CH. Tribus non conduci possim libertatibus.
Quin ego illis hodie comparem magnum malum;
Quinque hanc omnem rem meæ heræ jam faciam palam,
Manifesto teneo in noxa inimicos meos.
Sed si nunc facere volt hera officium suum,
Nostra omnis lis est: pulchre prævortar viros:
Nostro omine it dies: jam victi vicimus.
Ibo intro: ut id, quod alius condivit cocus,
Ego nunc vicissim ut alio pacto condiam:
Quicquid paratum est, ut paratum ne fiet;
Sietque paratum, quod paratum non erat.

ACTUS III. SCENA I.

STALINO, ALCESIMUS, *senes.*

NUnc amici anne inimici sis imago, Alcesime,
Mihi sciam: nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur.
Curam eximere, castigare; id ponito ad compendium.
Cano capite: ætate aliena! coaddito ad compendium.
Cui sit uxor! id quoque illuc ponito ad compendium.
AL. Miseriorem ego ex amore quam te, vidi neminem.
ST. Fac vacent ædes. AL. quin ædepol servos, ancillas, domo
Certum est omnis mittere ad te. ST. eho, nimium scite scitus es.
Sed facito dum memineris versus quos cantat Colax:
Cibo
Cum suo quiqui facito uti veniant, quasi eant Sutrium.
AL. Meminero. ST. hem, nunc enim te demum nullum scitum scitiu'st.
Cura, ego ad forum modo ibo, jam hic ero. AL. Bene ambula.
ST. Fac habeant linguam tuæ ædes. AL. quid ita? ST. quum veniam, vocent.
AL. Attate, cædundus tu homo es: nimias delicias facis.
ST. Quid me amare refert, nisi sim doctus & dicax nimis?
Sed tu cave inquisitioni mihi sis. AL. usque adero domi.

ACTUS III. SCENA II.

CLEOSTRATA, ALCESIMUS.

VT properarem arcessere hanc ad me vicinam meam, hoc erat
Ecastor id, quod me tanto vir opere orabat meus:
Liberæ ædes ut sibi essent, Casinam quo deduceret.

In eum diem, cui quod amet in mundo fiet.
Sicut ego feci stultus. contrivi diem,
Dum asto advocatus cuidam cognato meo:
Quem hercle ego litem adeo perdidisse gaudeo,
Ne me nequicquam sibi hodie advocaverit.
Rogitare oportet prius & percontarier,
Assitne animus ei, nec ne assit, quem advocet.
Si neget adesse, exanimatum amittat domum.
Sed uxorem ante ædis eccam. hei misero mihi!
Metuo, ne non sit surda, atque hæc audiverit.
CL. Audivi æcastor cum malo magno tuo.
ST. Accedam propius. quid agis, mea festivitas?
CL. Te æcastor præstolabar. ST. jamne ornata res est?
Iamne hanc traduxti huc ad nos vicinam tuam,
Quæ te adjutaret? CL. arcessivi ut jusseras.
Verum hic sodalis tuus, amicus optimus,
Nescio quid se sufflavit uxori suæ.
Negavit posse, quando arcesso, mittere.
ST. Vitium tibi istuc maximum est: blanda es parum.
CL. NON MATRONARVM officium est, sed meretricium,
Viris alienis, mi vir, subblandirier.
I tu, atque arcesse illam: ego intus, quod facto est opus,
Volo accurare, mi vir. ST. propera ergo. CL. licet.
Iam pol ego huic aliquem in pectus injiciam metum.
Miserrimum hodie ego hunc habebo amasium.

ACTVS III. SCENA IV.

ALCESIMVS *senex*, STALINO.

VIso huc, amator si à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem larva ludificatus est.
Sed eccum ante ædes. ad te hercle ibam commodum.
ST. Atque ego hercle ad te. quid ais, vir minimi preci?
Quid tibi mandavi? quid tecum oravi? AL. quid est?
ST. Vt bene vacivas ædes fecisti mihi!
Vt traduxisti huc ad nos uxorem tuam!
Satin propter te pereo ego, atque occasio?
AL. Quin tu suspendis te? nempe tute dixeras,
Tuam arcessituram esse hinc uxorem meam.
ST. Ergo arcessivisse ait sese; & dixisse te,
Eam non missurum. AL. quin ea ipsa ultro mihi
Negavit ejus operam se morarier.
ST. Quin ea ipsa me allegavit, qui istam arcesserem.
AL. Quin nihili facio. ST. quin me perdis. AL. quin bene est.
Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
Quin aliquid ægre facere, quin faciam libens.

Nunquam tibi hodie. Quin erit plus quam mihi.
Quin hercle di te perdant postremo quidem.
ST. Quid nunc? missurusne es ad me uxorem tuam?
AL. Ducas. easque in maximam malam crucem,
Cumque hac, cumque istac, cumque amica etiam tua.
Abi, & aliud cura. ego jam per hortum jussero
Meam illuc transire uxorem ad uxorem tuam.
ST. Nunc tute amicus mihi es in germanum modum.
Qua ego hunc amorem mihi esse autem dicam datum?
Aut quod ego unquam erga Venerem inique fecerim,
Cui sic tot amanti mihi obviam eveniant moræ?
Attat, quid illud clamoris obsecro in nostra domo est?

ACTVS III. SCENA V.

PARDALISCA *ancilla*, STALINO *senex*.

NVlla sum, nulla sum: tota tota occidi: cor metu mortuum est:
Membra miseræ tremunt: nescio unde auxilii, præsidii,
Perfugii mihi, aut opum copiam comparem aut expetam.
Tanta factis modo mira veris modis intus vidi.
Novam atque integram audaciam. cave tibi Cleostrata, abscede
Ab illa obsecro, ne quid in te mali faxit ira percita.
Eripite isti gladium, quæ sui est impos animi.
ST. Nam quid est, quod hæc huc timida atque exanimata exsiluit foras?
Pardalisca. PA. perii, unde meæ usurpant aures sonitum?
ST. Respice modo ad me. PA. here mi. ST. quid tibi est?
Quid timida es? PA. perii.
ST. Quid? periisti? PA. perii, & tu peristi. ST. aperi. quid tibi? PA. væ tibi.
ST. Imo illuc tibi sit. PA. ne cadam, amabo, tene me. ST. quicquid est,
Eloquere mihi cito. PA. contine pectus, face ventulum amabo
Pallio. ST. timeo hoc negotium quid est: nisi hæc meraco
Se uspiam percussit flore Libyco. PA. obtine aures, amabo,
ST. I in malam crucem: pectus, aures, caput, teque di perduint:
Nam nisi ex te scio, quicquid hoc sit, cito, jam tibi istuc
Cerebrum dispercutiam, excetra tu: ludibrio pessima adhuc

Quæ

Quæ me habuisti. PA. here mi. ST. quid vis, mea ancilla? PA. nimium sævis.
ST. Numero dicis. sed hoc quicquid est, loquere: in pauca refer.
Quid intus tumulti fuit? PA. scibis. audi malum pessimum,
Quod hic modo intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Cœpit, quod haud Atticam condecet disciplinam. ST. quid est id?
PA. Timor præpedit dicta linguæ. ST. quid est? possum scire ego istuc
Ex te, quid negotii est? PA. dicam: tua ancilla, quam tuo
Villico vis dare uxorem, ea intus. ST. quid intus? quid (est?
PA. Imitatur malarum malam disciplinam, viro suo quæ inter-
Minatur vitam. ST. quid ergo? PA. ah! ST. quid est? PA. interimere ait velle
Vitam. gladium. ST. hem! PA. gladium. ST. quid eum gladium? PA. habet. ST. hei misero mihi!
Cur enim habet? PA. insectatur omnis domi per ædes, nec quenquam
Prope ad se sinit adire; ita omnes sub arcis, sub lectis
Latentes metu mussitant. ST. occidi atque interii! quid illi
Objectum est mali tam repente? PA. insanit. ST. scelestissimum
Me esse credo. PA. imo si scias dicta, quæ dixit hodie. ST. Istuc
Expeto scire. quid dixit? PA. audi: per omnes deos & deas
Dejuravit, occisurum eum hac nocte, quicum cubaret.
ST. Me occidet? PA. an quicquam ad te attinet? ST. vah! PA. quid cum ea negotii
Tibi est? ST. peccavi: illuc dicere villicum volebam. PA. sciens
De via in semitam degredere. ST. nunquid mihi minatur?
PA. Tibi infesta soli est plus, quam cuiquam. ST. quamobrem? PA quia se des
Vxorem Olympioni: neque se tuam, nec se suam.
Neque viri vitam sinet in crastinum protolli, id huc missa sum
Tibi ut dicerem, ab ea ut caveas tibi. ST. perii hercle miser.
Neque est, neque fuit me senex quisquam amator adæque miser.
PA. Ludo ego hunc facete, nã quæ facta dixi, omnia huic
 Falsa

Falsa dixi. bera atque hæc dolum ex proximo hunc protulerunt.
Ego hüc missa sum ludere. ST. heus Pardalisca. PA. quid est? quid?
ST. Est quod volo exquirere à te. PA. moram offers mihi. ST. at tu mibi
Offers mœrorem, sed etiamne habet & nunc Casina
Gladium? PA. habet, sed duos. ST. quid? duos? PA. altero te occisurum ait,
Altero villicum hodie. ST. occisissimus sum omnium qui vivunt,
Loricam induam mihi, optumum esse opinor. quid uxor
Mea? non adiit atque ademit? PA. nemo audet prope accedere,
ST. Exoret. PA. orat. negat ponere alio modo ullo profecto,
Ni se sciat villico non datum iri. ST. atque ingratiis, quia
Non vult, nubet hodie. nam cur non ego id perpetrem quod cœpi,
Vt nubat mihi? illud quidem volebam, non, sed nostro villico.
PA. Sæpicule peccas. ST. timor præpedit verba. verum,
Obsecro, dic me uxorem orare, ut exoret illam, gladium
Vt ponat, & redire me intro ut liceat. PA. nunciabo.
ST. Et tu orato. PA. & ego orabo. ST. at blande orato, ut soles, sed audin'?
Si effexis hoc, soleas tibi dabo, & anulum in digito
Aureum, & bona plurima. PA. operam dabo. ST. face ut impetres
PA. Eo nunc jam, nisi quippe remorare me. ST. abi, & cura.
PA. Redit eccum tandem opsonatu ejus adjutor, pompam ducit.

ACTVS III. SCENA VI.

OLYMPIO, COCVS, STALINO.

VIde fur, ut senteis sub signis ducas. CO. qui vero sunt sentes?
OL. Quia quod tetigere, illico rapiunt. si eas ereptum, illico scindunt.
Ita quoquo adveniunt, ubiubi sunt, duplici damno dominos multant.
CO. Eja. OL. atat cesso magnifice patriceque amiciri, atque ita hero
Meo ire advorsum. ST. bone vir, salve, OL. fateor. ST, quid fit? OL. tu amas.

Ego

Ego esurio & sitio. ST. lepide excuratus incessisti.
OL. Aba hodie. ST. mane vero, quanquam fastidis.
OL. ei, ei: foetet
Tuus mihi sermo. ST. quæ res? OL. hæc res. ST. etiamne astas? OL. enimvero
Πράγματά μοι παρέχεις. ST. dabo μέγα κακόν (ut ego opinor)
Nisi resistis. OL. Ω Ζεῦ! potiu' à me abeas, nisi me vis vomere
Hodie? ST. mane. OL. quid est? quis hic homo est? ST. herus sum. OL. qui herus?
ST. Cujus tu servus es. OL. servus ego? ST. atque meus. OL. non sum ego liber?
Memento, memento. ST. mane, atque asta. OL. omitte. ST. servus sum tuus.
OL. Optime est. ST. obsecro, Olympisce mi, mi pater, mi patrone.
OL. Hem sapis sane. ST. tuus sum equidem. OL. quid mihi servo opus est tam nequam?
ST. Quid nunc? quam mox recreas me? OL. coena modo si sit cocta.
ST. Intro ergo abeant. OL. propere, cito introite, & cito deproperate.
ST. Ego jam intus ero. facite coenam mihi, ut ebria sit.
Coenare lepide nitideque volo. nihil moror barbarico ritu
Sane esse jam. i, sis: ego hic habito nunc quidem. gladium (tet.
Ancilla Casinam intus habere ait, qui me atque te invi-
OL. Scio. sic sine habere. nugas agunt. novi ego illas malas merces.
Quin tu i modo mecum domum. ST. at pol malum metuo. i tu modo,
Perspicito prius, quid intus agatur: OL. tam mihi mea vita, quam tua
Tibi cara est. ST. verum modo. OL. si tu jubes, inibitur tecum.

ACTUS IV. SCENA I.

ANCILLA.

Nec pol ego Nemeæ credo, neque ego Olympiæ,
Neque usquam ludos tam festivos fieri,
Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles;
Seni nostro, & nostro Olympioni villico.
Omnes festinant intus totis ædibus:
Senex in culina clamat, hortatur cocos:
Quin agitis hodie? quin datis, si quid datis?
Properate: coenam jam esse coctam oportuit.

Villicus

Villicus hic autem cum corona, candide
Vestitus, laute exornatusque obambulat.
Illæ autem in cubiculo armigerum ornant mulieres,
Quem dent pro Casina nuptum nostro villico.
Sed nimium lepide dissimulant
Fore hujus quod futurum est. digne autem coqui
Nimis lepide ei rei dant operam, ne cœnet senex.
Aulas pervortunt, ignem restinguunt aqua,
Illarum oratu faciunt. illæ autem senem
Capiunt extrudere incœnem ex ædibus,
Vt ipsæ solæ ventres distendant suos.
Novi ego illas ambas estrices: corvitant, ubi
Comesse possunt. sed aperitur ostium.

ACTVS IV. SCENA II.

STALINO, ANCILLA.

SI sapitis, uxor, vos tamen cœnabitis,
Cœna ubi erit cocta. ego ruri cœnavero.
Nam novum maritum ego & novam nuptam volo
Rus prosequi. novi hominum mores maleficos;
Ne quis eam abripiat. facite vostro animo volupe.
Sed properate istum atque istam actutum emittere.
Tandem ut veniamus luci: ego cras hic ero.
Cras habuero uxor, ego tamen convivium.
AN. Fit, quod futurum dixi: incœnatum senem
Foras extrudunt mulieres. ST. quid tu hic agis?
AN. Ego eo, quo me ipsa misit. ST. veron'? AN. serio.
ST. Quid hic speculare? AN. nihil equidem speculor.
ST. abi.
Tu hic cunctas: intus alii festinant. AN. eo.
ST. Abi hinc. sis ergo pessumarum pessuma.
Iamne abiit illæc? dicere hic quidvis licet.
QVI AMAT, tamen hercle si esurit, nullus esurit.
Sed eccum progreditur cum corona & lampade
Meus socerus, compar, commaritus villicus.

ACTVS IV. SCENA III.

OLYMPIO, STALINO.

AGe tibicen, dum illam educunt hic novam nuptam foras,
Suavi cantu concelebra omnem hanc plateam hymenæo.
Io hymen hymenæe, io hymen. ST. quid agis, mea salus?
OL. Esurio hercle, atque adeo haud sitio. ST. at ego amo. OL. at ego hercle
Nihil facio tibi, amor, pericli; mihi inanitate
Iamdudum intestina murmurant. ST. nā quid illæc nunc
Tam

Tam diu intus remoratur, quasi ob industriam ? quanto ego
Plus propero, tanto illa minus. OL. quid si etiam occentem hymenæum?
ST. Censeo. & ego te adjutabo in nuptiis communibus.
OL. Hymen hymenæe, io hymen. ST. perii hercle ego miser, dirupi
Cantando Hymenæum: licet illo morbo, quo dirumpi cupio,
Non est copia. OL. ædepol næ tu, si esses equus, esses indomabilis.
ST. Quo argumento? OL. nimis tenax es.
ST. Numne expertus uspiam? OL. dii melius faciant.
Sed crepuit ostium. exitur foras.
ST. Di hercle me cupiunt servatum. jam oboluit Casina procul.

ACTUS IV. SCENA IV.

ANCILLÆ *duæ*, OLYMPIO, STALINO.

SEnsim supera; tolle limen pedes, nova nupta: sospes
Iter incipe hoc. ut viro tuo semper sis superstes, atque
Ut potior pollentia sit, vincasque virum, victrixque fies,
Superetque tuum imperium: vir te vestiat, tu virum despolies.
Noctuque & diu ut viro subdola fies: obsecro, memento.
OL. Malo maximo suo hercle illico, ubi tantulum peccassit.
ST. Tace. OL. non taceo. ST. quæ res? OL. mala malæ male monstrant.
ST. Perii. Istæc facient hanc rem mihi ex parata imparatam.
Id quærunt: volunt, hæc ut infecta faciant. AN. age Olympio,
Quando vis, uxorem accipe hanc à nobis. OL. date ergo, daturæ
Unquam si estis hodie uxorem. ST. abite intro. AN. amabo, integræ atque
Imperitæ huic impercito. OL. futurum est. valete.
ST. ite.
AN. Iam valete. ST. jamne abscessit? OL. uxor domi est. ne time. ST. euax!
Nunc pol demum ego sum liber. meum corculum, melliculum,
Verculum. OL. heus tu: malo, si sapis, cavebis: mea est hæc. ST. scio.
Sed meus fructus est prior. OL. tene hanc lampadam.
ST. imo ego illam tenebo.

Venus multipotens, bonam vitam mihi
Dedisti, hujus cum copiam mihi fecisti.
Corpusculum melliculum! OL. mea uxorcula.
ST. Quid est? OL. institit plantam. ST. quasi jocabo.
Nebula haud est mollis, atque cutis hujus est.
OL. Ædepol papillam bellulam! hei misero mihi!
ST. Quid est? OL. pectus mihi agit nunc hæc cubito.
ST. Quid tu ergo hanc quæso tractas tam!
At mihi qui belle hanc tracto, non agit. OL. vaha.
ST. Quid negotii est? OL. obsecro, ut valentula est!
Pæne expofivit cubito. ST. cubitum ergo ire vult.
OL. Quin imus ergo? ST. bella bellatula!

ACTVS V. SCENA I.

PARDALISCA ancilla, MVRRINA.

ACceptæ bene & commode eximus intus.
Ludos visere huc in via nuptialeis.
MV. Nunquam æcastor ullo die risi adæque,
Neque hoc quod reliquum est plus risuram opinor.
Lubet Chalinum quid agat scire novum
Nuptum cum novo marito. nec fallaciam
Astutiorem ullus fecit Poëta, atque
Vt hæc est fabre facta à nobis, obtunso
Ore nunc pervelim progrediri senem:
Quo senex nequior nullus vivit. ne illum
Quidem nequiorem arbitror esse, qui locum
Præbet illi nunc præsidem. hic, Pardalisca,
Esto: qui hinc exeat, eum ut ludibrio habeas.
PA. Lubens fecero, & soleo. MV. spectato hinc omnia
Intus, quid intus agant. PA. pone me, amabo,
MV. Et illi audacius licet quævis libere
Proloqui. PA. tace: vostra foris crepuit.

ACTVS V. SCENA II.

OLYMPIO, CLEOSTRATA, MVRRINA.

NEque quo fugiam, neque ubi lateam, neque hoc dedecus quomodo celem,
Scio. tantum herus atque ego flagitio superavimus nuptiis nostris.
Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo, atque ita irridiculo sumus ambo.
Sed ego insipiens nova nunc facio: pudet, quod prius non puditum unquam est.
Operam date, dum mea facta itero: est operæ auribus percipere. (bavi
Ita ridicula auditu, iteratu ea sunt, quæ ego intus tur-

Vbi intus hanc novam nuptam deduxi via recta, clavem
Abduxi: sed tamen tenebræ ibi erant tanquam nox.
Colloco, fulcio, mollio, ut prior quam senex apte decumbam.
Tardus esse illico cæpi, quoniam * * *
Respecto identidem, ne senex * * * *.
Quæro deinde illecebram stupri, principio eam savium posco.
Reppulit mihi manum, nec quietum dare sibi savium me sinit.
Enim jam magis jam appropero, magis jam lubet in Casinam irruere.
Cupio illam operam seni surripere: forem obdo, ne senex me opprimat.
MV. Agedum tu adi hunc. CL. ubi tua nova nupta est?
OL. Perii hercle, manifesta res est. CL. omnem ordine rem
Fateri ergo æquum est, quid intus agitur? quid agit
Casina? satin' morigera est? OL. pudet dicere me.
CL. Memora ordine, ut occœperas. OL. pudet hercle.
CL. age audacter.
Postquam decubuisti, hinc te volo memorare, quid est factum?
OL. At flagitium est. CL. CAVEBVNT QVI audierint, faciam.
OL. Hoc magnum est. primum. CL. pergis? quin tu pergis?
OL. Vbi locus sumptus porro est, continuo stricto gladio: atat, babæ, papæ. CL. quid? OL. papæ.
OL. Flagitium, oh, erat maxumum. gladium ne haberet metui: id quærere occœpi.
Dum gladium ne habeat, quæro, arripio capulum.
Sed, quum cogito, non habuit gladium: nam id esset frigidius.
CL. Eloquere. OL. at pudet. CL. num radix fuit? OL. non fuit.
CL. Num cucumis? OL. profecto hercle non fuit quidquam olerum:
Nisi, quidquid erat, calamitas profecto attigerat nunquam.
MV. Quid fit denique? edisserta. OL. ubi appello Casinam: Casina, inquam,
Amabo mea uxorcula, cur virum tuum sic me spernis?
Nimis tu quidem hercle (audax es) immerito meo mihi hæc facis.
Quia te mihi expetivi. illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.

Vbi

Vbi illum saltum video obseptum, rogo ut altero sinat ire.
Ita, quicquid erat, grande erat.
Tolle, ut obvertam cubitissim: verbum nullum muttit.
Surgo, ut ineam atque illi impingo suavium.
MV. Perlepide narras.
OL. Ita quasi setis labra mihi compungit barba.
Continuo in genua astanti pectus mihi pedibus percutit.
Decido de lecto præceps, subsilit, obtundit os mihi.
Inde foras tacitus, præficisni! exeo hoc ornatu, quo vides,
Vt senex hoc eodem poculo, quo ego bibi, biberet.
CL. optume est.
Sed ubi est palliolum tuum? OL. hic intus reliqui.
CL. Quid nunc? satin' lepide adita est vobis manus?
OL. merito.
CL. St. concrepuerunt fores. OL. num illa menam sequitur?

ACTVS V. SCENA III.

STALINO, OLYMPIO.

MAximo ego ardeo flagitio, nec quid agam meis rebus scio,
Nec meam ut uxorem aspiciam contra oculis: ita disperii.
Omnia palam sunt probra. omnibus modis occidi miser.
Ita manifesto faucibus teneor:
Nec quibus modis purgem scio me meæ uxori,
Qui expalliatus sum miser: palam sunt clandestinæ nuptiæ.
Adeundam Murrhinam censeo mihi; optimum est.
Ea dux: ea uxorem meam: ea hanc invenit rimam.
Sed ecquis est qui homo munus velit fungier pro me?
Quid nunc agam nescio, nisi ut improbos famulos imiter, ac domo fugiam.
Nam salus nulla est scapulis, si domum redeo.
Nugas istuc dicere licet. vapulo ego hercle invitus tamẽ,
Etsi malum merui. hac dabo protinam, & fugiam.
OL. heus, Stalino
Amator. ST. occidi. revocor: quasi non audiam, abibo.

ACTVS V. SCENA IV.

CHALINVS, STALINO, CLEOSTRATA, MVRRINA, OLYMPIO.

VBi tu es, qui colere mores Massilienses postulas?
Nunc tu, si vis subigitare me, proba est occasio.
Periisti hercle. age, accede huc,.* *

His

Hic desunt aliquot versus, tam in Manuscriptis quam Editis.

ST. Hac ibo. caninam scævam spero meliorem fore.
CL. Quid agis tu marite, mi vir? unde ornatu hoc advenis?
Quid fecisti scipione, aut quod habuisti pallium?
AN. In adulterio dum mœchissat Casinam, credo perdidit.
ST. Occidi. CH. etiamne imus cubitum? Casina sum.
ST, in malam crucem.
CH. Non amas me? CL. quin responde tuo quid factum est pallio.
ST. Bacchæ ergo hercle, uxor. Bacchæ, Bacchæ hercle, uxor.
AN. Nugatur sciens: nam æcastor nunc Bacchæ nullæ ludunt.
ST. Oblitus fui. sed tamen Bacchæ. CL. quid Bacchæ in id? fieri non poeest.
OL. Times, æcastor. ST. egone? OL. haud mentire hercle, nam palam est.

Hic in Manuscriptis lacuna est.

ST. Non taces? OL. non hercle vero taceo. nam tu maxumo
Me obsecravisti opere, Casinam ut poscerem uxorem mihi. (illius.
ST. Tui amoris caussa ego istuc feci. CL. imo hercle
Te quidem oppressisset. ST. feci ego istæc dicta, quæ vos dicitis? (quiter.
CL. Rogitas etiam? ST. siquidem hercle, feci, feci ne-
CL. Redi modo huc intro: monebo, siquidem meministi minus.
ST. Hercle opinor potius vobis credam, quod vos dicitis.
Sed, uxor, da viro hanc veniam. Murrina, ora Cleostratam: (modo,
Si unquam posthac aut amasso Casinam, aut occœpso
Nedum ut eam amasso; si ego unquam adeo posthac tale admisero: (beres.
Nulla caussa est, quin pendentem me, uxor, virgis ver-
MV. Censeo, æcastor, veniam huic hanc dandam.
CL. faciam uti jubes.
Propter eam rem hanc tibi nunc veniam minus gravate prospero;
Hanc ex longa longiorem ne faciamus Fabulam.
ST. Non irata es? CL. non sum irata. ST. tuæ fidei credo? CL. meæ.
ST. Lepidiorem uxorem nemo quisquam, quam ego habeo, hac habet.
CL. Age tu, redde huic scipionem & pallium. CH. tene.
ST. libet.

CH. Mihi quidem ædepol insignite facta est magna injuria.
Duobus nupsi, neuter fecit, quod novæ nuptæ solet.

GREX.

Spectatores, quod futurum est intus, hic memorabimus.
Hæc Casina hujus reperietur filia esse è proximo.
Eaque nubet Euthynico nostro herili filio.
Nunc vos æquum est manibus meritis meritam mercedem dare.
Qui faxit, clam uxorem ducat scortum semper, quod volet.
Verum qui non manibus clare, quantum poterit, plauserit,
Ei pro scorto supponetur hircus unctus nautea.

FINIS CASINAE.

CISTELLARIA.

Dramatis Personæ.

SILENIUM *meretrix.*
GYMNASIUM *meretrix.*
LENA.
AUXILIUM *prologus.*
MELÆNIS, *lena.*
ALCESIMARCHUS *adolescens.*
LAMPADIO *servus.*
PHANOSTRATA *uxor.*
HALISCA *ancilla.*
DEMIPHO *senex.*

CATERVA.

ARGUMENTUM.

Comprimit adolescens Lemnius Sicyoniam.
Is redit in patriam, & gnatam generat nuptiis,
Sicyonia parit æque puellam, hanc servolus
Tollit, atque exponit, & ex insidiis aucupat.
Eam sublatam meretrix alteri detulit.
Lemno post rediens ducit, quam compresserat,
Lemnique natam despondit adolescentulo
Amore capto illius projecticiæ.
Requirens servus reperit, quam projecerat.
Itaque lege hanc, & rite civem cognitam
Alcesimarchus, ut erat nactus, possidet.

ACTUS.

ACTVS I. SCENA I.

SILENIVM, GYMNASIVM, *meretrices*. LENA.

CVm ego antidhac te amavi, & mihi amicam esse crevi,
Mea Gymnasium, & matrem tuam: tum id mihi hodie
Aperuistis, tu atque hæc. soror si mea esses,
Qui magis potueris mihi honorem ire habitum,
Nescio; nisi, ut meus est animus, fieri
Non posse arbitror: ita omnibus relictis rebus
Mihi frequentem operam dedistis. eo ego vos
Amo, & eo à me magnam iniistis gratiam.
GY. Pol istoc quidem nos pretio facile est
Frequentare tibi, utilesque habere:
Ita in prandio nos lepide atque nitide
Accepisti apud te, ut semper meminerimus.
SI. Lubentique ædepol animo factum, & fiet à me,
Quæ vos arbitrabor velle, ea ut expetam.
LE. Quod ille dixit, qui secundo vento vectus est,
Tranquillo mari, ventum gaudeo æcastor ad te:
Ita hodie hic acceptæ sumus suavibus modis;
Nec, nisi disciplina, apud te fuit quicquam
Ibi, quin mihi placeret. SI. quid ita, amabo?
LE. Raro nimium dabat quod biberem: atque id merum
Infuscabat. GY. amabo, hiccine istud decet?
LE. Iusque fasque est: nemo alienus hic est. SI. merito
Vestro amo vos, quia me colitis & magni facitis.
LE. Decet pol, mea Silenium, hunc esse ordinem,
Benevolenteis inter se beneque amicitia utier:
Vbi istas videas summo genere natas,
Summates matronas, ut amicitiam colunt,
Atque ut eam junctam bene habent inter se.
Si idem istud nos faciamus, si idem imitemur,
Ita tamen vix vivimus cum invidia summa.
Suarum opum nos volunt esse indigentes.
Nostra copia nihilo volunt nos potesse,
Suique omnium rerum nos indigere,
Vt sibi simus supplices, eas si adeas,
Abitum quam aditum malis: ita nostro ordini
Palam blandiuntur: clam, si occasio usquam est,
Aquam frigidam subdole suffundunt.
Viris cum suis prædicant nos solere:
Suas pellices esse ajunt: eum deprussum:
Quia nos libertinæ sumus, & ego & tua mater ambæ

Meretrices fuimus: illa te, & ego hanc mihi educavi
Ex patribus conventitiis. neque ego hanc superbiæ caussa
Repuli ad meretricium quæstum, nisi ut ne ego esurirem.
SI. At satius fuerat eam viro dare nuptum potius. LE. heja!
Hæc quidem æcastor cotidie viro nubit, nupsitque hodie,
Nubet mox noctu. nunquam ego hanc viduam cubare sivi.
Nam si hæc non nubat, lugubre fame familia pereat.
GY. Necesse est, quo tu me modo voles esse, ita esse, mater.
LE. Æcastor haud me pœnitet, si, ut dicis, ita futura es.
Nam si quidem ita eris, ut volo, nunquam Hecata fies:
Semperque istam, quam nunc habes, ætatulam obtinebis,
Multisque damno, & mihi lucro sine meo sæpe eris sumptu.
GY. Dii faxint. LE. sine opera tua nihil di horunc facere possunt.
GY. Equidem hercle addam operam sedulo. sed quid tu inter istæc verba,
Meus oculus, mea Silenium? (nunquam ego te tristiorem
Vidi esse) quid, cedo, te obsecro, tam abhorret hilaritudo?
Neque munda adæque es, ut soles. hoc sis vide, ut petivit
Suspirium alte! & pallida es. eloquere nobis utrunque,
Et quid tibi est, & quid velis nostram operam, ut nos sciamus.
Noli obsecro lacrimis tuis mihi exercitum imperare,
Mea. SI. excrucior, mea Gymnasium, male maceror,
Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine.
Quid dicam? nisi stultitia mea me in mœrorem rapi.
GY. Indidem, unde oritur, facito ut facias stultitiam sepelibilem.
SI. Quid faciam? GY. In latebras abscondas pectore penitissimo.
Tuam stultitiam sola facito ut scias sine aliis arbitris. SI. at mihi
Cordolium est. GY. quid id? unde est tibi cordolium? commemora obsecro.
Quod neque ego habeo, neque quisquam alia mulier, ut perhibent viri.
SI. Si quid est, quod doleat, dolet: si autem non est, tamen hoc hic dolet.
GY. Amat hæc mulier. SI. eho! an amare occipere, amarum est, obsecro?
GY. Namque æcastor AMOR & melle & felle est fœcundissimus:

Gustu

Gustu dat dulce, amarum ad satietatem usque oggerit.
SI. Ad illam faciem est morbus, qui me, mea Gymnasium, macerat. (facit.
GY. Perfidiosus est amor. SI. ergo in me peculatum
GY. Bono animo es, erit isti morbo melius. SI. confidam fore,
Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest.
GY. Veniet. SI. Spissum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.
Sed ego mea culpa & stultitia pejus misera maceror:
Quia ego illum unum mihi exoptavi, quicum ætatem degerem.
GY. Matronæ magis conducibile est istuc, mea Silenium,
Vnum amare, & cum eo ætatem exigere, cui nupta est semel.
Verum enim meretrix fortunati est oppidi simillima,
Non potest suam rem obtinere sola sine multis viris.
SI. Hoc volo agatis: qua arcessitæ caussa ad me estis, eloquar.
Nam mea mater, quia ego nolo me meretricem dicier,
Obsecuta est, de ea re gessit morem morigeræ mihi,
Vt me, quem ego amarem graviter, sineret cum eo vivere.
LE. Stulte æcastor fecit:sed tun' unquam cum quiquam viro
Consuevisti? SI. nisi quidem cum Alcesimarcho, nemine:
Neque pudicitiam meam mihi alius quisquam imminuit. LE. obsecro
Quo is homo insinuavit pacto se ad te? SI. per Dionysia
Mater pompam me spectatum duxit. dum redeo domum,
Conspicillo consecutus est clanculum me usq; ad fores.
Inde in amicitiam insinuavit cum matre & mecum simul,
Blanditiis, muneribus, donis. GY. mihi istum hominem vellem dari,
Vt ego illum vorsarem. SI. quid opus est verbis? consuetudine
Cœpi amare contra ego illum, & ille me. LE. ô mea Silenium. SI. quid est?
LE. ASSIMVLATE amare oportet. nam si ames extemplo,
Melius illi multo, quem ames, consulas, quam rei tuæ.
SI. At ille conceptis juravit verbis apud matrem meam,
Me uxorem ducturum esse: ei nunc alia ducenda est domum,
Sua cognata Lemniensis, quæ habitat hic in proximo.

Nam eum pater ejus subegit. nunc mea mater irata est mihi,
Quia non redierim domum ad se, postquam eam rem resciverim,
Eum uxorem ducturum esse aliam. LE. nihil amori injurium est.
SI. Nunc te amabo, ut hanc hoc triduum solum finas
Esse hic, & servare apud me. nam ad matrem arcessita sum.
LE. Quanquam mihi istud erit molestum triduum, & damnum dabis,
Faciam. SI. facis benigne & amice. sed tu, Gymnasium mea,
Si me absente Alcesimarchus veniet, nolito acriter
Eum inclamare. utut erga me est meritus, mihi cordi est tamen.
Sed, amabo, tranquille: ne quid, quod illi doleat, dixeris.
Accipias claves, si quid tibi opus erit promptu, promito.
Ego volo ire. GY. ut mihi excivisti lacrumas! SI. Gymnasium mea,
Bene vale. GY. cura te, amabo. siccine immunda, obsecro,
Ibis? SI. IMMVNDAS fortunas æquum est squalorem sequi.
GY. Amiculum hoc sustolle saltem. SI. sine trahi, cum egomet trahor.
GY. Quando ita tibi lubet, vale atque salve. SI. si possim, velim.
GY. Nunquid me vis, mater, intro quin eam? æcastor mihi
Visa amare. LE. istoc ergo aures graviter obtundo tuas,
Ne quem ames. abi intro. GY. nunquid me vis? LE. ut valeas. GY. vale.

ACTVS I. SCENA II.

LENA.

IDem mihi, magnæ quod parti est vitium mulierum
Quæ hunc quæstum facimus: quę ubi saburratæ sumus,
Largiloquæ extemplo sumus: plus loquimur, quam sat est.
Nam illanc ego olim, quæ hinc flens abiit, parvolam
Puellam projectam ex angiportu sustuli.
Adolescens quidam hic est apprime nobilis,
(Quin ego nunc quia sum onusta mea ex sententia,
Quiaque adeo me complevi flore Liberi,

Magis libera uti lingua conlibitum est mihi:
Tacere nequeo misera, quod tacito usus est)
Sicyone summo genere ei vivit pater:
Is amore misere hanc deperit mulierculam,
Quæ hinc modo flens abiit, contra amore hæc perdita'st:
Eam meæ ego amicæ dono huic meretrici dedi;
Quod sæpe mecum mentionem fecerit,
Puerum aut puellam alicunde ut reperirem sibi
Recens natum, eapse quos sibi supponeret.
Vbi mihi potestas primum evenit, illico
Feci ejus ei quod me oravit copiam.
Postquam puellam eam à me accepit, illico
Eandem puellam peperit, quam à me acceperat,
Sine obstetricis opera, & sine doloribus,
Item ut aliæ pariunt, quæ malum quærunt sibi:
Nam amatorem ajebat esse peregrinum sibi.
Suppositionem ejus rei facere gratia.
Id duæ nos solæ scimus: ego quæ illi dedi;
Et illa, quæ à me accepit: præter vos quidem.
Hæc sic res gesta est. si quis usus venerit,
Meminisse ego hanc rem vos volo. ego abeo domum.

ACTVS I. SCENA III.

AVXILIVM, *Prologus.*

VTrunque hæc, & multiloqua & multibiba est anus.
Satine vix reliquit deo, quod loqueretur, loci?
Ita properavit de puellæ proloqui
Suppositione. quod si tacuisset, tamen
Ego eram dicturus deus, qui poteram, planius.
Nam mihi est Auxilio nomen. nunc operam date,
Vt ego argumentum hoc vobis plane perputem.
Fuere Sicyoni jamdiu Dionysia.
Mercator venit huc ad ludos Lemnius,
Isque hic compressit virginem adolescentulus,
Vinolentus, violentus, multa nocte, in via.
Is ubi malam rem scit se meruisse, illico
Pedibus perfugium peperit, in Lemnum aufugit:
Vbi habitabat tum. at illa, quam compresserat,
Decumo post mense exacto hic peperit filiam.
Quoniam reum ejus facti nescit qui siet,
Paternum servum sui participat consilii,
Dat eam puellam ei servo exponendam ad necem:
Is eam projecit. hæc puellam sustulit.
Ille clam observavit servus,
Quo aut quas in ædes hæc puellam deferat.
Vt eampse vos audistis confiterier,

Dat eam puellam meretrici Melænidi,
Eaque educavit eam sibi pro filia
Bene ac pudice. tum illic autem Lemnius
Propinquam uxorem duxit, cognatam suam.
Ea diem suum obiit, facta morigera est viro.
Postquam ille uxori justa fecit, illico
Huc commigravit: duxit uxorem hic sibi
Eandem quam olim virginem hic compresserat.
Et eam cognoscit esse, quam compresserat,
Illa illi dicit,ejus se ex injuria
Peperisse gnatam, atque eam se servo illico
Dedisse exponendam. ille extemplo servolum
Iubet illum eundem persequi, si qua queat
Reperire, quæ sustulerit. ei rei nunc suam
Operam usque assiduo servus dat, si possiet
Meretricem illam invenire, quam olim tollere,
Cum ipse exponebat, ex insidiis viderat.
Nunc, quod reliquum restat, volo persolvere;
Vt expungatur nomen, ne quid debeam.
Adolescens hic est Sicyoni: ei vivit pater.
Is amore projecticiam illam deperit,
Quæ dudum flens hinc abiit ad matrem suam:
Et illa hunc contra. qui est amor suavissimus.
VT SVNT humana, nihil est perpetuum datum.
Pater adolescenti dare vult uxorem. hoc ubi
Mater rescivit, jussit arcessi eam domum.
Hæc res sic gesta est. bene valete, & vincite
Virtute vera, quod fecistis antidhac.
Servate vostros socios, veteres & novos:
Augete auxilia vestris justis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem & lauream,
Vt vobis victi Pœni pœnas sufferant.

ACTVS II. SCENA I.

ALCESIMARCHVS *adolescens.* MELÆNIS *lena.*

Credo ego Amorem primum apud homines carnificinam commentum.
Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne foris quæram.
Qui omnes homines supero atque antideo cruciabilitatibus animi:
Iactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota miser.
Exanimor, feror, differor, distrahor, deripior: ita nubilam mentem
Animi habeo; ubi sum, ibi non sum: ubi non sum, ibi est animus,

Ita mihi omnia ingenia sunt; quod lubet, non lubet jam id continuo.
Ita me amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, lactat: largitur: quod dat, non dat: deludit:
Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuasit, id ostentat.
Maritimis moribus mecum experitur: ita meum frangit amantem
Animum: neque, nisi quia miser non eo pessum, mihi ulla abest
Perdito pernicies. ita pater apud villam detinuit me hos dies sex
Ruri continuos: neque licitum interea est meam amicam visere.
Estne hoc miserum memoratu?
ME. Eo facetu's, quia tibi alia est sponsa locuples Lemnia?
Habeas: neque nos factione tanta, quanta tu, sumus,
Neque opes nostræ tam sunt validæ quam tua: veruntamen
Haud metuo, ne jusjurandum nostrum quisquam culpitet:
Tu jam, si quid tibi dolebit, scies qua doleat gratia.
AL. Di me perdant. ME. quodcunque optes, velim tibi contingere.
AL. Si illam uxorem duxero mihi unquam, quam despondit pater.
ME. Et me, si nunquam tibi uxorem filiam dedero meam.
AL. Perjurare me patiere? ME. atque aliquanto facilius,
Quam me meamque rem perire, & ludificari filiam.
Abi quærere, ubi jurando tuo satis sit subsidii:
Hic apud nos jam, Alcesimarche, confregisti tesseram.
AL. Face semel periculum. ME. sæpe feci, quod factum queror.
AL. Redde mihi illam. ME. inter novam rem verbum usurpabo vetus;
Quod dedi, datum non vellem: quod reliquum est, non dabo.
AL. Non remissura es mihi illam? ME. pro me responsa tibi.
AL. Non remittes? ME. scis jamdudum omnem meam sententiam.
AL. Satin' tibi istuc in corde certum est? ME. quin ego commentor quidem:
Non ædepol istæc tua dicta nunc in aures recipio.
AL. Non? hem, quid agis? ME. igitur animum advorte, ut, quid agis, scias.
AL. At ita me di deæque, superi atque inferi, & medioxumi,

Itaque me Iuno regina, & Iovis supremi filia,
Itaque me Saturnus patruus ejus. ME. avallor pater.
AL. Itaque me Ops opulenta illius avia! ME. imo mater quidem.
AL. Iuno filia & Saturnus patruus, & summus Iuppiter!
Tu me delenis: propter te hæc pecco. ME. perge dicere.
AL. Anne ut etiam quid consultura sis sciam?
ME. perge eloqui.
Non remittam: definitum est. AL. enimvero, ita me Iuppiter,
Itaque me Iuno & Saturnus, ita, quid dicam, nescio.
Iam scio: imo, mulier, audi, meam ut scias sententiam.
Di me omnes, magni minutique, & patellarii
Faxint, ut ego dem vivus hodie savium Silenio,
Nisi ego teque tuamque filiam, meque hodie obtruncavero:
Postea autem cum primo luci cras nisi ambo occidero:
Et equidem hercle nisi pedatu tertio omnis efflixero:
Nisi tu illam remittis ad me. dixi quæ volui. vale.
ME. Abiit intro iratus. quid ego nunc agam? si redierit
Illa ad hunc, ibidem loci res erit. ubi odium occœperit,
Illam extrudet, quum hanc uxorem Lemniam ducet domum.
Sed tamen ibo & persequar. amens ne quid faciat, cauto opu'st.
Postremo, quando æqua lege pauperi cum divite
Non licet, perdam operam potius, quam carebo filia.
Sed quis hic est, qui recta platea cursum huc contendit suum?
Et illud paveo, & hoc formido: ita tota sum misera in metu.

ACTVS II. SCENA II.

LAMPADISCVS.

AN um sectatus sum clamore per vias:
Miserrimam habui. ut illæc hodie quot modis
Sibi moderatrix fuit, atque immemorabilis!
Quot illi blanditias! quid illi promisi boni!
Quot admoenivi illi fabricas! quot fallacias!
In quæstione vix exsculpsi ut diceret,
Quia ei promisi dolium vini dare.

ACTVS II. SCENA III.

PHANOSTRATA, LAMPADISCVS, MELÆNIS.

AVdire vocem visa sum ante ædis modo
Mei Lampadisci servi, LA. non surda es, hera:

Recte audivisti. PH. quid agis hic? LA. quod gaudeas.
PH. Quid id est? LA. hinc ex hisce ædibus paulo prius
Vidi exeuntem mulierem. PH. Illam, quæ meam
Gnatam sustulerat? LA. rem tenes. PH. quid postea?
LA. Dico ei, quo pacto eam ab hippodromo viderim
Herilem filiam nostram sustollere.
PH. Extimuit tum illa? ME. horret corpus, cor salit.
Nam mihi ab hippodromo memini afferri parvulam
Puellam, eamque me mihi supponere.
PH. Age perge quæso. animus audire expetit,
Vt res gesta sit. ME. utinam audire non queas!
LA. Pergo illam his alloqui dictis: illæc anus
Fortuito matrem, ne se deseras, vocat.
Nam illæc tibi nutrix est, ne matrem censeas.
Ego te reduco & revoco ad divitias, ubi
Tu locere in luculentam familiam:
Vnde tibi talenta magna viginti pater
Det dotis. non enim hic, ubi ex Tusco modo
Tute tibi indigne dotem quæras corpore.
PH. An amabo meretrix illa est, quæ illam sustulit?
LA. Imo meretrix fuit, sed ut sit. de ea te eloquar.
Iam perducebam illam ad me suadela mea:
Anus ei amplexa est genua, plorans, obsecrans,
Ne deserat se: eam suam esse filiam,
Seque eam peperisse, sancte adjurabat mihi.
Istanc quam quæris, inquit, ego amicæ meæ
Dedi, quæ educaret eam pro filiola sua.
Et vivit? inquit. ubi ea est? inquam extempulo.
PH. Servate me dei, obsecro. ME. at me perditis.
PH. Quoi illam dedisset, exquisisse oportuit.
LA. Quæsivi: & dixit, meretrici Melænidi.
ME. Meum elocutus est nomen. interii.
LA. Vbi elocuta est, ego continuo anum interrogo:
Vbi habitat? inquam. duc, ac demonstra mihi.
Avecta est, inquit, peregre hinc habitatum.
ME. obsipat
Aquulam. LA. quo avecta est, eo sequemur. siccine
Agis nugas? periisti, ni hercle hoc edisseris.
Instare usque adeo. donec se adjurat anus
Iam mihi monstrare. PH. ab non missam oportuit.
LA. Servatur. sed illæc se quandam ajebat mulierem
Suam benevolentem convenire etiam prius,
Commune qua cum id esset sibi negotium.
Et scio venturam. ME. me indicabit, & suas
Ad meas miserias addet. PH. fac me conscjam.
Quid nunc vis facere me? LA. intro abi, atque animo bono es.
Vir tuus si veniet, jube domi opperirier,
Ne in quæstione mihi sit, si quid eum velim.

Ego ad anum recurro rursum. PH. Lampadio, obsecro
Cura. LA. perfectum ego hoc dabo negotium.
PH. Deos teq; spero. LA. eosdem ego, uti abeas domum.
ME. Adolescens asta, atque audi. LA. meu' mulier vocas?
ME. Te. LA. quid negotii est? nam occupatus sum ampliter.
ME. Quis istic habitat? LA. Demipho dominus meus.
ME. Nempe istic est, qui Alcesimarcho filiam
Suam despondit in divitias maxumas?
LA. Is ipsus est. ME. eho tu, quam vos igitur filiam
Nunc quæritatis alteram? LA. ego dicam tibi.
Non ex uxore gnatam uxoris filiam.
ME. Quid istuc est verbi? LA. ex priore muliere
Nata, inquam, meo hero filia est. ME. certo modo
Hujus, quæ locuta est, quærere ajebas filiam.
LA. Hujus ego quæro. ME. quo modo igitur, obsecro,
Hæc est prior, quæ nupta nunc est? LA. conteris
Tu tua me oratione, mulier, quisquis es.
Medioxumam quam duxit uxorem, ex ea
Nata est hæc virgo, Alcesimarcho quæ datur.
Ea uxor diem obiit. jam scis? ME. teneo istuc satis.
Sed ego illud quæro confragosum, quo modo
Prior posterior sit, posterior sit prior?
LA. Prius hanc compressit, quam uxorem duxit domum:
Prius gravida facta est, priusque peperit filiam.
Eam postquam peperit, jussit parvam projici.
Ego projeci eam, alia mulier sustulit:
Ego inspectavi. herus hanc duxit post ibi.
Eam nunc puellam filiam ejus quærimus.
Quid nunc supina susum in cœlum conspicis?
ME. I nunc jam istuc quo properabas, nihil moror.
Nunc intellexi. LA. diis hercle habeo gratiam:
Nam ni intellexes, nunquam credo amitteres.
ME. Nunc mihi bonæ necessum'st esse ingratiis,
Quanquam esse nolo. rem palam esse intellego.
Nunc egomet potius hanc inibo gratiam
Ab illis, quam illæc indicet me. ibo domum,
Atque ad parentes suos reduco Silenium.

ACTVS III.

MELÆNIS, ALCESIMARCHVS, SILENIVM.

REm elocuta sum tibi omnem: sequere me, mea Silenium.
Vt eorum, cujam esse oportet te, sis potius quam mea.
Quanquam invita te carebo, meum animum ego inducam tamen,
Vt illud quod tuam in rem bene conducat, consulam.

Nam

Nam hic crepundia insunt, quibus cum te illa olim ad me detulit,
Quæ mihi dedit: parentes te tu cognoscant facilius.
Accipe hanc cistellam, Halisca, atque agedum pulta illas fores.
Dic me orare, ut aliquis intus prodeat propere ocius.
AL. Accipe me ad te, Mors, amicum & benevolum. SI. mater mea,
Periimus miseræ. AL. utrum hac me feriam, an ab læva latus? ME. quid tibi
Est? SI. Alcesimarchum non vides tenentem ferrum manu?
AL. Ecquid agis? remorare? lumen linque. SI. amabo accurrite,
Ne se interimat. AL. ô Salute mea salus salubrior,
Tu nunc, sive ego volo seu nolo, sola me ut vivam facis.
ME. Hau! voluisti istuc severum facere? AL. nihil mecum tibi:
Mortuus tibi sum: hanc ut habeo, certum est non amittere.
Nam hercle jam ad me agglutinandam totam decretum est dare.
Vbi estis, servi? occludite ædes pessulis, repagulis,
Vbi hanc ego tetulero intra limen. ME. abiit, abstulit
Mulierem. ibo, persequar jam illum intro, ut hæc ex me sciat
Eadem, si possum tranquillum facere ex irato mihi.

ACTVS IV. SCENA I.

LAMPADISCVS *servus*. PHANOSTRATA *mulier*.

NVllam ego me vidisse credo magis anum excruciabilem
Quam illæc est. quæ dudum fassa est mihi, quæ ne inficias eat!
Sed eccam heram video. sed, quid hoc est, hæc quod cistella hic jacet
Cum crepundiis? nec quenquam conspicor alium in via?
Faciundum est puerile officium: conquiniscam ad cistulam.
PH. Quid agis, Lampadio? LA. hæc cistella numnam hinc ab nobis domo est?
Nam hinc ab ostio jacentem sustuli. PH. quid nuncias
Super anu? LA. scelestiorem in terra nullam esse alteram.
Omnia inficias ire ea, quæ dudum confessa est mihi.
Nam hercle ego illam anum irridere me ut sinam? satius est mihi

Quovis exitio interire. PH. di obsecro vostram fidem.
LA. Quid deos obsecras? PH. servate nos. LA. quid est? PH. crepundia
Hæc sunt, quibus cum tu extulisti nostram filiolam ad necem.
LA. Sanane es? PH. hæc sunt profecto. LA. pergin'? PH. hæc sunt. LA. si mihi
Alia mulier istoc pacto dicat, dicam esse ebriam.
PH. Non æcastor cassa memoro. nam, obsecro, unde hæc gentium?
Aut quis deus objecit hanc ante ostium nostrum? quasi
Dedita opera in tempore ipso Spes mihi sancta subvenit.

ACTVS IV. SCENA II.

HALISCA *ancilla*, LAMPADISCVS *servus*, PHANOSTRATA *mulier*.

Nisi quid mihi opis
Di dant, disperii: neque unde auxilium expetam habeo.
Itaque petulantia mea me animi miseram habet:
Quæ in tergum meum ne veniat, male formido:
Si here mea sciat, tam socordem esse, quam sum.
Quamne in manibus tenui atque accepi hic ante ædes
Cistellam? ubi ea sit, nescio: nisi, ut opinor,
Loca hæc circiter excidit mihi. mi homines,
Mi spectatores, facite indicium, si quis
Vidit, si quis etiam abstulerit, quisve
Sustulerit, & utrum hac an illac iter institerit.
Non sum scitior, quæ hos rogem, aut quæ fatigem,
Qui semper malo muliebri sunt lubentes.
Nunc vestigia hic, si qua sunt, noscitabo.
Nam si nemo hac præteriit, postquam intro abii,
Cistella hic jaceret. quid? hic? periit opinor.
Actum est. illicet me infelicem & scelestam.
Nulla est, neque ego sum usquam. perdita perdidit me.
Sed pergam, ut cœpi, tamen: quæritabo.
Nam & intus paveo, & foris formido: ita nunc
Vtrobique me metus agitat: illo sunt homines misere
Miseri. ille nunc lætus est, quisquis est, qui illam habet:
Quæ neque illa illi quicquam usui'st: mihi esse potest.
Sed memet moror, quum hoc ago secius.
Halisca, hoc age, ad terram aspice, & dispice:
Oculis investigans astute augura. LA. hera.
PH. Hem, quid est? LA. hæc est PH. quis?
LA. quoi hæc excidit cistella:
Certe eccum locum signat, ubi ea excidit. PH. apparet.
HA. Sed is hac iit: hac socci video vestigium
In pulvere: persequar hac. in hoc jam loco cum altero

Con-

Conftitit. hic meis turbo oculis modo fe objecit:
Neque prorfum iniit hac, hic ftetit: hinc illuc exiit: hic
Concilium fuit. ad duos attinet, hi quiqui funt.
Attat, fingulum video veftigium. fed is hac abiit.
Contemplabor. hinc huc iit: hinc nufquam abiit.
Actam rem ago. quod periit, periit: meum quidem corium
Cum ciftella. redeo intro. PH. mulier, mane: funt
Qui volunt te conventam. HA. quis me revocat?
LA. Bona fœmina, & malus mafculus volunt te.
HA. Malum aufer. bonum mibi opus eft. poftremo, ille
Plus, qui vocat, fcit quod velit, quam ego quæ vocor. revertor.
Ecquam vidifti quærere hic, amabo, in hac regione
Ciftellam cum crepundiis, quam ego hic amifi mifera?
Nam dudum ut accurrimus ad Alcefimarchum, ne fuam vitam
Interimeret, tum mihi puto præ timore hic excidiffe
Ciftellam. LA. hæc mulier noftra eft; quin operam damus, hera, parumper.
HA. Difperii mifera. quid ego heræ meæ dicam? quæ me opere tanto
Servare juffit, qui fuos Silenium parentes
Facilius poffet nofcere, quæ heræ meæ fuppofita eft parva:
Quam quædam meretrix ei dedit. LA. noftram hæc rem fabulatur.
Hanc fcire oportet filia tua ubi fit, figna ut dicit.
HA. Nunc eam volt fuæ matri & patri, quibus nata eft, reddere ultro.
Mi homo, obfecro alias res geris; ego tibi meas res mando.
LA. Iftuc ago: atque iftuc mihi cibus eft, quod fabulare:
Sed inter rem iftam agendam heræ huic refpondi, quod rogabat.
Nunc ad te redeo; fi quid eft opus, dic; impera & tu.
Quid quæritabas? HA. mi homo, & mea mulier, vos faluto.
PH. Et nos te. fed quid quæritas? HA. veftigium hic requiro.
Qua aufugit quædam nefcio quo mihi. PH. quid id? quid idnam eft?
HA. Alienum quod damnum afferat, & mœrorem familiarem.
LA. Mala merx, hera, hæc, & callida eft. PH. ecaftor ita videtur.
LA. Imitatur nequam beftiam & damnificam.
PH. quamnam amabo?

LA. Imi

LA. Involvolum, quæ in pampini folio intorta implicat se :
Itidem hæc exorditur sibi intortam hic orationem.
Quid quæritas ? HA. cistella mihi hic, mi adolescens, evolavit.
LA. In caveam latam oportuit. HA. non ædepol præda magna.
LA. Mirum, quin grex venalium in cistella infuerit una.
PH. Sine dicat. LA. si dicat quidem. PH. age loquere tu, quid ibi infuerit.
HA. Crepundia una. LA. est quidam homo, qui illam ait se scire ubi sit.
HA. At pol ille à quadam muliere, si eam monstret, gratiam ineat.
LA. At sibi ille quidam volt dari mercedem. HA. at pol illa quædam,
Quæ illam cistellam perdidit, cuidam negat esse, quod det.
LA. At enim ille quidam argentum expetit. HA. at nequicquam argentum expetit.
LA. At pol ille quidam, mulier, in nulla opera gratuita est.
PH. Commoda loquelam tuam : tibi nunc prodimus & confitemur
Cistellam habere. HA. at vos Salus servassit. ubi ea nunc est?
PH. Salvam eccam. sed ego rem meam magnam confabulari
Tecum volo. sociam te mihi adopto ad meam salutem.
HA. Quid istuc negotii est ? aut quis es? PH. ego sum illius mater
Quæ hæc gestitavit. HA. hiccine tu ergo habitas ? PH. ariolare.
Sed quæso ambages, mulier, mitte, atque hoc age:
Eloquere, unde hæc sunt tibi, cito, crepundia.
HA. Mea hæc hærilis gestitavit filia.
LA. Mentiris. nam mea gestitavit, non tua.
PH. Ne obloquere. LA. taceo. PH. mulier, pergo dicere.
Vbi ea est, quæ gestitavit? HA. hic in proximo.
PH. Istic quidem ædepol mei habitat viri gener.
LA. Næ! PH. obloquere rursum ? perge porro dicere,
Quot annos nata dicitur? HA. septem & decem.
PH. Mea est. LA. ea est; ut numerus annorum attulit.
HA. Quod quærebas, repperisti : jam quæro meam.
LA. Pol hæ suas sunt nactæ : quæro tertiam.
PH. Quod quæritabam, filiam inveni meam.
HA. ÆQVVM est tenere, per fidem quod creditum est,

No-

Ne bene merenti sit malo benignitas.
Nostra hæc alumna est tua profecto filia:
Et redditura hera est tibi tuam: & ea gratia
Demo profecta est, cæterum ex ipsa obsecro
Exquiritote: ego serva sum. PH. æquum postulas.
HA. Illius ego istanc esse malo gratiam.
Sed istanc cistellam obsecro ut reddas mihi.
HH. Quid fit, Lampadio? LA. quod tuum est, teneas tuum.
PH. At me hujus miseret. LA. sic faciundum censeo.
Da cistellam tu, & intro abi cum istac simul.
PH. Tibi auscultabo. tene tu cistellam tibi.
Abeamus intro. sed quod nomen est tuæ
Dominæ? HA. Melænis. PH. i præ, jam ego te sequar.

ACTVS V.

'DEMIPHO *senex*, LAMPADIO *servus*.

QVid hoc negotii est, quod omnes homines fabulantur per vias,
Mihi esse filiam inventam? & Lampadionem me in foro
Quæsivisse ajunt. LA. here, unde is? DE. ex senatu. LA. gaudeo
Tibi mea opera liberorum esse amplius. DE. etenim non placet.
Nihil moror aliena opera mihi fieri plures liberos.
Sed quid istuc est? LA. propera ire intro huc ad affinem tuum:
Filiam tuam jam cognosces. intus ibidem uxor tua est.
Abi cito. DE. prævorti hoc certum'st rebus aliis omnibus.

CATERVA.

NE exspectetis, spectatores, dum illi huc ad vos exeant.
Nemo exibit: omnes intus conficient negotium.
Ubi id erit factum, ornamenta ponent postidea loci.
Qui deliquit, vapulabit: qui non deliquit, bibet.
Nunc quod ad vos, spectatores, reliquum relinquitur,
More majorum date plausum postrema in Comœdia.

FINIS CISTELLARIAE.

EPIDICVS.

Dramatis Personæ.

EPIDICVS *servus.*
THESPRIO *servus.*
STRATIPPOCLES *adolescens.*
CHÆRIBVLVS *adolescens.*
APOECIDES *senex.*
PERIPHANES *senex.*
MILES.
MVLIER.
VIRGO.
FIDICINA.
DANISTA.
GREX.

ARGVMENTVM.

Emit fidicinam, filiam credens, senex
Persuasu servi, alium qui conductitiam
Iterum pro amica ei subjecit. filio
Dat herili argentum. eo sororem destinat
Imprudens juvenis. mox compressæ ac militis
Cognoscit opera sibi senex os sublitum,
Ut ille amicam, hæc quæritabat filiam.
Sed inventa gnata servolum emittit manu.

ACTVS I. SCENA I.

EPIDICVS, THESPRIO, *conservi.*

HEus adolescens. TH. quis properantem me prehendit pallio?
EP. Familiaris. TH. fateor. nam odio es nimium familiariter.
EP. Respice vero,. Thesprio. TH. oh! Epidicumne ego conspicor?
EP. Certe oculis uteris. TH. salve. EP. dii dent, quæ velis.
Venire salvom gaudeo. TH. quid cæterum? EP. quod eo assolet,
Cœna tibi dabitur. TH. spondeo. EP. quid?
TH. me accepturum, si dabis.
EP. Quid tu? agis ut velis? TH. exemplum adest.
EP. intellego. eugepæ!
Corpulentior videre atque habitior. TH. huic gratia.
EP. Quam quidem te jamdiu deperdidisse oportuit.
TH. Minus jam furtificus sum, quam antehac.
EP. quid ita? TH. rapio propalam.
EP. Di immortales infelicent, ut tu es gradibus grandibus!
Nam ut apud portum te conspexi, curriculo occœpi sequi:

Vix

Vix adipiscendi poteſtas modo fuit. TH. ſcurra es.
EP. ſcio
Te eſſe quidem hominem militarem. TH, audacter quamvis diciro.
EP. Quid ais? perpetuon' valuiſti? TH. varie.
EP. qui varie valent,
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.
TH. Quid tibi vis dicam, niſi quod eſt? EP. ut illi reſpondeas probe.
Quid herilis noſter filius? valet? TH. pugilice atque athletice.
EP. Voluptabilem mihi nuncium tuo adventu attuliſti. ſed ubi
Eſt is? TH. adveni ſimul. EP. ubi is ergo eſt? niſi ſi in vidulo,
Aut ſi in melina attuliſti. TH. dii te perdant.
EP. te volo
Percontari: operam mihi da, opera reddibitur tibi.
TH. Ius dicis. EP. me decet. TH. jam tu autem nobis præturam geris?
EP. Quem me dicis digniorem eſſe hominem hodie Athenis alterum?
TH. At enim unum à prætura tua, Epidice, abeſt.
EP. quidnam? TH. ſcies. (tibi.
Lictores duo, duo viminei faſces virgarum. EP. væ
Sed quid ais? TH. quid rogas? EP. ubi arma ſunt Stratippocli?
TH. Pol illa ad hoſtes transfugerunt. EP. armane?
TH. atque quidem cito.
EP. Serione dicis hæc tu? TH. ſerio, inquam: hoſtes habent.
EP. Ædepol facinus improbum. TH. at jam ante alii fecerunt idem. (fuit.
Erit illi illa res honori. EP. qui? TH. quia antea aliis
EP. Mulciber credo arma fecit, quæ habuit Stratippocles.
Travolaverunt ad hoſtes. tum ille prognatus Theti
Sine perdat: alia apportabunt eii Nerei filiæ.
Id modo videndum eſt, ut materies ſuppetat ſcutariis,
Si in ſingulis ſtipendiis is ad hoſtes exuvias dabit.
TH. Superſede iſtis rebus jam. EP. tu ipſe, ubi lubet, finem face.
TH. Deſiſte percunctarier. EP. eloquere, ubi ipſe eſt Stratippocles?
TH. Eſt cauſſa, qua cauſſa ſimul mecum ire veritu'ſt.
EP. quidnam id eſt?
TH. Patrem videre ſe non volt etiam nunc. EP. quapropter? TH. ſcies.

Quia forma lepida & liberali captivam adolescentulam
De præda mercatu'st. EP. quid ego ex te audio?
TH. hoc quod fabulor.
EP. Cur eam emit? TH. animi caussa. EP. quot illic homo animos habet?
Nam certo, priusquam hinc ad legionem abiit domo,
Ipse mandavit mihi, ab lenone quædam ut fidicina,
Quam amabat, emeretur sibi. id ei impetratum reddidi.
TH. UTCUNQUE in alto ventus est, Epidice, exin velum vortitur.
EP. Væ misero mihi, male perdidit me. TH. quidnam istuc? quid est?
EP. Quid? istanc quam emit, quanti eam emit?
TH. vili. EP. haud istuc te rogo.
TH. Quid igitur? EP. quot minis? TH. tot.
EP. quadraginta minis!
TH. Id adeo argentum ab Danista apud Thebas sumpsit fœnore,
In dies minasque argenti singulas nummis. EP. papæ.
TH. Et is Danista advenit una cum eo, qui argentum petit.
EP. Di immortales, ut ego interii basilice! TH. quid jam? aut quid est,
Epidice? EP. perdidit me. TH. quis? EP. ille qui perdidit arma. TH. nam
Quid ita? EP. quia cotidie ipse ad me ab legione epistolas
Mittebat. sed taceam optimum est. PLUS SCIRE satius est, quam loqui
Servum hominem. ea sapientia est. TH. nescio ædepol, quid tu timidus es.
Trepidas, Epidice: ita voltum tuum video videre commeruisse
Hic, me absente, in te aliquid mali. EP. potin' uti molestus ne sies?
TH. Abeo. EP. asta, abire hinc non sinam. TH. quid nunc me retines?
EP. Amatne istam, quam emit de præda? TH. rogas? deperit.
EP. Detegetur corium de tergo meo. TH. plusque amat, quam te unquam amavit.
EP. Iuppiter te perduit. TH. mitte nunc jam me. nam ille me ad nos ire vetuit domum.
Venire ad Chæribulum jussit huc in proximum, ibi manere jussit:
Eo venturus est ipse, EP. quid ita? TH. dicam. quia patrem

Prius

Prius se convenire non vult, neque conspicari, quam id argentum,
Quod debetur pro illa, dinumeraverit. EP. heu ædepol res turbulentas!
TH. Mitte me, ut eam nunc jam. EP. hæccine ubi scibit senex? puppis
Pereunda est probe. TH. quid istuc ad me attinet, quo tu intereas modo?
EP. Quia perire solus nolo, te cupio perire meum,
Benevolens cum benevolente. TH. abi in malam rem maximam à me.
Cum istac conditione. EP. i sane, si quid festinas magis.
TH. Nunquam hominem quenquam conveni, unde abierim lubentius.
EP. Illic hinc abiit, solus nunc es: quo in loco hæc res fit, vides,
Epidice: nisi quid tibi in tete auxilii est, absumptus es.
Tantæ in te impendent ruinæ: nisi suffulcis firmiter,
Non potes subsistere, itaque in te irruunt montes mali.
Neque ego nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam,
Consilium placet. ego miser perpuli meis dolis senem,
Vt censeret suam sese emere filiam. is suo filio
Fidicinam emit, quam ipse amat, quam abiens mandavit mihi.
Is sibi nunc alteram ab legione adduxit animi
Caussa. corium perdidi: nam ubi senex senserit
Sibi data esse verba, virgis dorsum depoliet meum.
At enim tu præcave. nihil est istuc. plane hoc corruptum'st caput.
Nequam homo es Epidice. qui tibi libido'st male loqui?
Quia tute te deseris, quid faciam? men' tu rogas?
Tu quidem antehac aliis solebas dare consilia mutua.
Quid? quid? aliquid reperiundum est. sed ego cesso ire obviam
Adolescenti, ut, quid negotii sit, sciam. atque ipse illic est.
Tristis est. cum Chæribulo incedit æquali suo.
Huc concedam, orationem unde horum placide persequar.

ACTVS I. SCENA II.

STRATIPPOCLES, CHÆRIBVLVS, *adolescentes.* EPIDICVS *servus.*

REm tibi sum elocutus omnem, Chæribule, atque admodum
Meorum mœrorum atque amorum summam edictavi tibi.

CH. Præter ætatem & virtutem stultus es, Stratippocles.
Idne pudet te, quia captivam, genere prognatam bono,
In præda es mercatus? quis erit, vitio qui id vortat tibi?
ST. Qui invident, omnes inimicos mihi istoc facto repperi:
At pudicitiæ ejus nunquam nec vim, nec vitium attuli.
CH. Iam istoc probior es, meo quidem animo, cum in amore temperes.
ST. NIHIL AGIT, qui diffidentem verbis solatur suis.
IS EST AMICVS, qui in re dubia re juvat, ubi re est opus.
CH. Quid tibi me vis facere? ST. argenti dare quadraginta minas,
Quod Danistæ detur, unde ego illud sumpsi fœnore.
CH. Si hercle haberem, non negarem. ST. nam QVID te igitur retulit
BENEFICVM esse oratione, si ad rem auxilium emortuum est?
CH. Quin ædepol egomet clamore defatigor, differor.
ST. Malim istiusmodi mihi amicos furno mersos quam foro.
Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.
Quem quidem ego hominem irrigatum plagis pistori dabo,
Nisi hodie prius comparassit mihi quadraginta minas,
Quam argenti fuero elocutus ei postremam syllabam.
EP. Salva res est: bene promittit: spero servabit item.
Sine meo sumptu paratæ jam sunt scapulis symbolæ.
Aggrediar hominem. advenientem peregre herum suum Stratippoclem
Salva impertit salute servus Epidicus. ST. ubi is est?
EP. adest.
Salvum te gaudeo huc advenisse. ST. tam tibi istuc credo, quam mihi.
EP. Benene usque valuisti? ST. à morbo valui, ab animo æger fui.
EP. Quod me attinuit, ego curavi: quod mandasti mihi,
Impetratum est: empta ancilla'st, quod tutè ad me literas
Missiculabas. ST. perdidisti omnem operam.
EP. nam qui perdidi?
ST. Quia meo neque cara est cordi, neque placet.
EP. quid retulit
Mihi tantopere te mandare, & mittere ad me epistolas?

ST. Illam amabam olim, nunc jam alia cura impendet pectori.

EP. Hercle MISERVM EST, ingratum esse homin m, id quod facias bene.
Ego quod benefeci, malefeci: quia amor mutavit locum.

ST. Desipiebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi.

EP. Meu' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam,
Vt meum tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum?

ST. Quid istic verba facimus? huic homini opus est quadraginta minis
Celeriter calidis, Danistæ quas resolvat, & cito.

EP. Dic modo, unde auferre me vis: à quo trapezita peto?

CH. Vnde libet. nam ni ante Solem occasum *hoc argentum eloces*,
Meam domum ne imbitas: tu te in pristinum *recta inferas*.

EP. Facile tu istuc sine periculo & cura corde libero
Fabulare. novi ego nostros: mihi dolet, quum ego vapulo.

ST. Quid tu nunc? patierin' ut ego me interimam? EP. ne feceris.
Ego istuc accedam periculum potius atque audaciam.

ST. Nunc places. nunc ego te laudo. EP. patiar ego istuc quodlubet.

ST. Quid de illa fiet fidicina igitur? EP. aliqua reperibitur:
Aliqua ope exolvam, extricabor aliqua. ST. plenus consilii es.
Novi ego te. EP. est Euboicus miles locuples, multo auro potens,
Qui ubi tibi istam emptam esse scibit, atque hanc adductam alteram,
Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.
Sed ubi illa est, quam tu adduxisti tecum? ST. jam faxo hic erit.

CH. Quid hic nunc agimus? ST. eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem
Luculente habeamus. EP. ite intro, ego de re argentaria
Iam senatum convocabo in corde consiliarium,
Cui potissimum indicatur bellum, unde argentum auferam.
Epidice, vide quid agas, ita res subito hæc objecta est tibi.
Non enim nunc tibi dormitandum, neque cunctandi copia est.

At eundem senem oppugnare certum est consilium mihi
Ab intro, atque adolescenti dic jam nostro herili filio,
Ne hic foras ambulet, neve usquam veniat obviam seni.

ACTVS II. SCENA I.

APOECIDES, PERIPHANES, *senes duo.*

PLERIQVE HOMINES, quos cum nihil refert pudet: ubi pudendum est,
Ibi eos deserit pudor, cum usus est ut pudeat. is adeo tu es. quid
Est, quod pudendum siet, genere natam bono pauperem domum
Ducere uxorem? præsertim eam, qua ex tibi commemores
Hanc, quæ domi est, filiam prognatam. PE. revereor filium.
AP. At pol ego te credidi uxorem, quam tu extulisti, pudore exsequi:
Cujus quoties sepulcrum vides, sacruficas illico Orco hostiis:
Neque adeo injuria, quia licitum est eam tibi vivendo vincere.
HE. Oh, Hercules ego fui, dum illa mecum fuit. neque sexta ærumna
Acerbior Herculi, quam illa mihi est objecta. AP. PVLCHRA
Ædepol dos pecunia est. PE. quæ quidem pol non maritata est.

ACTVS II. SCENA II.

EPIDICVS, *servus.* APOECIDES, PERIPHANES, *senes duo.*

ST, st! tacete. habete animum bonum. liquido exeo foras
Auspicio, avi sinistra: acutum cultrum habeo, senis qui exenterem
Marsupium. sed eccum ipsum ante ædes conspicor & Apœciden,
Quales volo, vetulos duos. jam ego me convortam in hirudinem,
Atque eorum exsugebo sanguinem, senati qui columen cluent.
AP. Continuo ut maritus fiat. PE. laudo consilium tuum.
AP. Nam ego illum audivi in amorem hærere apud nescio quam fidicinam.

PE. Id

PE. Id ego excrucior. EP. dî hercle me omnes adjuvant, augent, amant.
Ipsi hi quidem mihi dant viam, quo pacto ab se argentum auferam.
Age nunc jam, orna te, Epidice, & palliolum in collum conjice,
Itaque assimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiveris.
Age, si quid agis. Dii immortales, utinam conveniam domi
Periphanem, per omnem urbem quem sum defessus quærere:
Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio, atque in foro.
Per myropolia, & lanienas, circumque argentarias.
Rogitando sum raucus factus, pæne in cursu concidi.
PE. Epidice. EP. Epidicum quis est qui revocat? PE. ego sum Periphanes.
AP. Et ego Apœcides sum. EP. & ego quidem sum Epidicus. sed, here, optuma
Vos video ambo advenire opportunitate. PE. quid rei est?
EP. Mane, sine respirem quæso. PE. imo acquiesce. EP. animo male est.
Recipiam anhelitum. AP. clementer requiesce. EP. animum advortite.
A legione omnes remissi sunt domum Thebis. AP. quis hoc
Scit factum? EP. ego ita esse factum dico. PE. scin' tu istuc? EP. scio.
PE. Qui tu scis? EP. quia ego ire vidi milites plenis viis.
Arma referunt, & jumenta ducunt. PE. nimis factum bene.
EP. Tum captivorum quid ducunt secum! pueros, virgines,
Binos, ternos: alius quinque: fit concursus per vias.
Filios suos quisque visunt. PE. hercle rem gestam bene.
EP. Tum meretricum numerus tantus, quantum in urbe omni fuit,
Obviam ornatæ occurrebant suis quæque amatoribus:
Eos captabant, id adeo, qui maxime animum advorterim.
Pleræque hæ sub vestimentis secum habebant retia.
Quum ad portum venio, atque ego illam illic video 'præstolarier:
Et cum ea tibicinæ ibant quatuor. PE. quicum, Epidice?
EP. Cum illa, quam tuus gnatus annos multos deamat, deperit:

Vbi fidemque, remque, seque teque properat perdere.
Ea præstolabatur illum apud portam. PE. viden' veneficam?
EP. Sed vestita, aurata, ornata ut lepide! ut concinne! ut nove!
PE. Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam,
An impluviatam? ut istæ faciunt vestimentis nomina.
EP. Vtin' impluvium induta eat? PE. quid autem istuc mirabile'st?
Quasi non fundis exornatæ multæ incedant per vias.
At tributus cum imperatus est, posse pendi negant:
Illis, quibus tributus major penditur, pendi potest.
Quid istæ, quæ vesti quotannis nomina inveniunt nova?
Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsicium,
Indusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam,
Supparum, aut subminiam, ricam, basilicum, aut exoticum,
Cumatile aut plumatile, cerinum aut melinum. gerræ maximæ.
Cani quoque etiam ademtum'st nomen. EP. qui? PE. vocant Laconicum.
Hæc vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.
Quin tu, ut occœpisti, loquere. EP. occœpere aliæ mulieres
Duæ post me fabulari inter sese. ego abscessi solens
Paulum ab illis: dissimulabam me harum sermoni operam dare.
Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen
Quæ loquerentur. PE. id lubido est scire. EP. ibi illarum altera
Dixit illi, qui cum ipsa ibat. PE. quid? EP. tace ergo ut audias.
Postquam illam sunt conspicatæ, quam tuus gnatus deperit,
Quam facile & quam fortunate evenit illi, obsecro, mulieri,
Liberare quam vult amator! quisnam is est? inquit altera
Illi. ibi nominat Stratippoclem Periphanæ filium. PE. perii
Hercle, quid ego ex te audio? EP. hoc quod actum. egomet post, ubi illas audivi loqui,
Cœpi rursum vorsum ad illas pauxillatim accedere,
Quasi retruderet hominum me vis invitum. PE. intellego.
EP. Ibi illa interrogavit illam, Qui scis? quis id dixit tibi?

Quin

Quin hodie allatæ sunt tabellæ ad eam à Stratippocle: eum
Argentum sumpsisse apud Thebas ab Danista fœnore:
Id paratum, & sese ob eam rem id ferre. PE. cedo ego occidi!
EP. Hæc sic ajebat, se audivisse ab ea, atque ex epistola.
PE. Quid ego faciam nunc? consilium à te expetesso, Apœcides.
AP. Reperiamus aliquid calidi conducibilis consilii.
Nam ille quidem aut jam hic aderit credo hercle, aut jam adest. EP. si æquum siet
Me plus sapere quam vos, dederim vobis consilium catum,
Quod laudetis, ut ego opinor, uterque. PE. ergo ubi est, Epidice?
EP. Atque ad eam rem conducibile. AP. quid istuc dubitas dicere?
EP. Vos priores esse oportet, nos posterius dicere,
Qui plus sapitis. AP. eja vero, age dic. EP. at deridebitis.
AP. Non ædepol faciemus. EP. imo, si placebit, utitor
Consilium: si non placebit, reperitote rectius.
MIHI ISTIC nec seritur, nec metitur: nisi ea, quæ tu vis, volo.
PE. Gratiam habeo: fac participes nos tuæ sapientiæ.
EP. Continuo arbitretur uxor tuo gnato. atque ut fidicinam
Illam, quam is volt liberare, quæ illum corrumpit tibi,
Vlciscare: atque ita curetur, usque ad mortem ut serviat.
AP. Fieri oportet. PE. facere cupio quidvis, dum id fiat modo. EP. hem.
Nunc occasio'st faciundi, priusquam in urbem advenerit.
Sicut cras hic aderit: hodie non venerit. PH. qui scis? EP. scio.
Quia mihi alius dixit, qui illinc venit, mane hic affore.
PE. Quin tu eloquere: quid faciemus? EP. sic faciundum censeo.
Quasi tu cupias liberare fidicinam animi gratia.
Quasique ames vehementer tu illam. PE. quam ad rem istuc refert? EP. rogas?
Vt enim præstines argento, priusquam veniat filius,
Atque ut eam te in libertatem dicas emere.
PE. intellego.
EP. Vbi erit empta, ut aliquo ex urbe amoveas: nisi quid tua
Secus sententia est. PE. imo docte. EP. quid tu autem, Apœcides?

AP.

AP. Quid ego jam? nisi te commentum nimis astute intellego.
EP. Iam tunc igitur amora ei erit omnis consultatio
Nuptiarum, ne gravetur, quod velis. AP. vive sapis! & placet.
EP. Tum tute igitur calide, quicquid acturus, age.
PE. Rem hercle loquere. EP. & repperi, hæc te qui abscedat suspicio.
PE. Sine me scire. EP. scibis: audi. AP. sapit hic plene pectore.
EP. Opus est homine, qui illo argentum deferat pro fidicina.
Nam te illo, non æque opus facto'st. PE. quid jam? EP. ne te censeat
Filii caussa facere. PE. docte. EP. quo illum ab illa prohibeas,
Ne qua ob eam suspicionem difficultas eveniat.
PE. Quem hominem inveniemus ad eam rem utilem? EP. hic erit optimus.
HIC POTERIT cavere recte, Iura qui & Leges tenet.
AP. Epidice, habeas gratiam. EP. sed ego istuc faciam sedulo.
Ego illum conveniam, atque adducam huc ad te, quoia'st fidicina,
Atque argentum ego cum hoc feram. PE. quanti emi potest minimo? EP. illane?
Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minas.
Verum, si plus dederis, referam: nihil in ea re captio est.
Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies.
PE. Qui dum? EP. quia enim mulierem illam alius adolescens deperit,
Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, raptor hostium,
Gloriosus. hic emet illam de te, & dabit aurum lubens.
Face modo: est lucrum hic tibi amplum. PE. deos quidem oro. EP. impetras.
AP. Quin tu is intro, atque huc argentum promis. ego visam ad forum.
Epidice, eo veni. EP. ne abeas, priusquam ego ad te venero.
AP. Vsque opperiar. PE. sequere tu intro, EP. i, numera, nihil ego te moror.

ACTVS II. SCENA III.

EPIDICVS.

NVllum esse opinor ego agrum in agro Attico
Æque feracem, quam hic est noster Periphanes:
Quin ex occluso atque obsignato armario
Decurio argenti tantum, quantum mihi lubet.
Quod pol ego metuo, si senex resciverit,
Ne ulmos parasitos faciat, quæ usque attondeant.
Sed me una turbat res ratioque: Apœcidi
Quam ostendam fidicinam aliqua conductitsam.
Atque id quoque habeo. mane me jussit senex
Conducere aliquam fidicinam sibi huc domum,
Dum rem divinam faceret, cantaret sibi.
Ea conducetur, atque ei præmonstrabitur,
Quo pacto fiat subdola adversus senem.
Ibo intro, argentum accipiam ab damnoso sene.

ACTVS III. SCENA I.

STRATIPPOCLES, CHÆRIBVLVS.

EXpectando exedor miser, atque exenteror, quomodo mihi
Epidici blanda dicta eveniant. nimis diu maceror.
Sitne quid, necne sit, scire cupio. CH. per illam tibi copiam
Copiam parare aliam licet: scivi equidem in principio
Illico nullam tibi esse in illo copiam. ST. interii hercle ego.
CH. Absurde facis, qui angas te animi. ST. si hercle ego illum semel prehendero,
Nunquam irridere nos illum inultum sinam servum hominem.
Quid illum ferre vis? qui, tibi cui divitiæ domi maximæ
Sunt, is nummum nullum habes, nec sodali tuo in te copia'st.
CH. Si hercle habeam, pollicear lubens: verum aliquid, aliqua, aliquo modo,
Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est fore mecum fortunam.
ST. Væ tibi, murcide homo. CH. qui tibi lubet mihi male loqui?
ST. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde ab aliquibus blatis,
Quod nusquam'st: neque ego id immitto in aures meas. nec mihi

Plus adjumenti ades, quam ille qui nunquam etiam natu'st.

ACTVS III. SCENA II.

EPIDICVS, STRATIPPOCLES, CHÆRIBVLVS.

Fecisti jam officium tu tuum: me meum nunc facere oportet.
Per hanc curam quieto tibi licet esse. Hoc quidem jam periit: (est.
Nisi quid tibi hinc in spem referas. hoc oppido politum
Crede modo tu mihi. sic ego ago, sic egere nostri.
Pro di immortales, mihi hunc diem dedistis luculentum!
Vt facilem atque impetrabilem! sed ego hinc migrare cesso,
Vt importem in coloniam hunc auspicio commeatum?
Mihi cesso, cum sto. sed quid hoc? ante ædes duos sodales.
Herum & Chæribulum conspicor. quid hic agitis? accipe hoc sis.
ST. Quantum hic inest? EP. quantum sat est, & plus satis: superfit.
Decem minis plus attuli, quam tu Danistæ debes.
Dum tibi ego placeam, atque obsequar, meum tergum flocci facio.
ST. Nam quid ita? EP. quia ego tuum patrem faciam perenticidam.
ST. Quid istuc est verbi? EP. nihil moror vetera & vulgata verba
Peratim ductare: at ego follitim ductitabo.
Nam Leno omne argentum abstulit pro fidicina, ego resolvi,
Manibus his dinumeravi, pater suam natam quam esse credit.
Nunc iterum ut fallatur pater, tibique auxilum apparetur,
Inveni viam. ita ego suasi seni, atque hanc habui rationem,
Vti, tu quum redisses, ne tibi ejus copia esset.
ST. Euge, euge. EP. ea jam domi est pro illa. ST. teneo. EP. nunc auctorem
Dedit mihi ad hanc rem Apoecidem. is apud forum manet me,
Quasi, quoi emeret, caveat. ST. haud male. EP. jam ipse cautor captu'st.
Ipse in meo collo tuus pater cruminam collocavit.
Is adornat, adveniens domi ex templo ut maritus fiat.

ST. Vno

STR. Vno persuadebit modo, si filiam, quæ adducta est mecum,
Mihi ademsit Orcus. EP. nunc ego hanc astutiam etiam institui.
Deveniam ad lenonem domum egomet solus. eum ego docebo,
Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat
Pro fidicina, argenti minas se habere quinquaginta.
Quippe ego qui nudiustertius meis manibus dinumeravi
Pro illa tua amica, quam pater suam filiam esse retur.
Ibi Leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,
Quasi pro illa argentum acceperit, quæ tecum adducta nunc est.
CH. VORSVTIOR es, quam rota figularis.
EP. jam ego parabo
Aliquam dolosam fidicinam, nummo conducta quæ sit:
Quæ se emptam simulet, quæ senes duo docta ludificetur.
Eam ducet simul Apœcides ad tuum patrem. STR. ut parate!
EP. Eam permeditatam meis dolis, astutiisque onustam
Mittam. sed nimis longum loquor: diu me estis demorati.
Hæc scitis jam, ut futura sint. abeo. ST. bene ambulato.
CH. Nimis doctus ille est ad malefaciendum. ST. me quidem certo
Servavit consiliis suis. CH. abeamus intro hinc ad me.
ST. Atque aliquanto lubentius quam abs te sum egressus intus.
Virtute atque auspicio Epidici cum præda in castra redeo.

ACTVS III. SCENA III.

PERIPHANES, APOECIDES, *senes duo.* SERVVS.

NON ORIS CAVSSA modo homines æquum fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum:
Sed qui perspicere possent cor Sapientiæ,
Igitur perspicere ut possint cordis copiam:
Vbi id inspexissent, cogitarent postea,
Vitam ut vixissent olim in adolescentia.
Vel quasi egomet, qui dum filii caussa cœperam
Ego me excruciare animi, quasi quid filius
Meus deliquisset med erga: aut quasi non plurimum
Malefacta mea essent solida, in adolescentia.
Profecto DELIRAMVS interdum senes.
Fuit conducibile hoc, mea quidem sententia.

Sed

Sed meus sodalis it cum præda Apoecides.
Venire salvum mercatorem gaudeo.
Quid fit? AP. dii. deæque te adjuvant. PH. omen placet.
AP. Quoi homini omnes suppetunt res prosperæ.
Sed tu hanc jubeas intro abducier. PE. heus foras
Exite huc aliquis. duce illam intro mulierem.
Atque audin'? SER. quid vis? PE. cave firis cum filia
Mea copulari hanc, neque conspicere: jam tenes?
In ædiculam istanc seorsum concludi volo.
DIVORTVNT mores virgini longe ac lupæ.
AP. Docte & sapienter dicis. NON NIMIS potest
Pudicitiam quisquam suæ servare filiæ.
Ædepol næ illam tempore gnato tuo sumus
Præmercati. PE. quid jam? AP. quia dixit mihi
Iamdudum se alius tuum vidisse hic filium.
PE. Hanc ædepol rem apparabat. AP. plane hercle hoc quidem est.
Næ tu habes servom graphicum, & quantivis pretii!
Non caru'st auro contra. ut ille fidicinam
Fecit nescire prorsus, se esse emptam tibi!
Ita ridibundam atque hilaram huc adduxit simul.
PE. Mirum, hoc qui potuit fieri! AP. te pro filio
Facturum dixit rem esse divinam domi,
Quia Thebis salvus redierit. PE. recte instititit.
AP. Imo ipsus illi dixit, conductam esse eam,
Quæ hic administraret ad rem divinam tibi.
Facturum hoc dixit, rem esse divinam tibi domi.
Ego illic me autem sic assimulabam quasi
Stolidum, cum bardum me faciebam. PE. imo ita decet.
AP. Res magna amici apud forum agitur. ei volo
Ire advocatus. PE. at quæso, ubi erit otium,
Revortere ad me extemplo. AP. continuo hic ero.
PE. NIHIL HOMINI amico est opportuno amicius.
Sine tuo labore, quod velis, actum est tamen.
Ego si allegassem aliquem ad hoc negotium
Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem callidum,
Os sublitum esset. itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritissimo.
Atque hæc STVLTITIA'st, me illi vitio vortere
Egomet quod factitavi in adolescentia:
Quum militabam, pugnis memorandis meis
Eradicabam hominum aureis, quando occœperam.
Sed hic quis est, quem huc advenientem conspicor,
Suam qui undantem chlamydem quassando facit?

ACTVS

ACTVS III. SCENA IV.

MILES, PERIPHANES, FIDICINA.

Cave prætetbitas ullas ædes. quin roges,
Senex ubi habitat Periphanes Platenius.
Incertus tuum cave ad me retuleris pedem.
PE. Adolescens, si istunc hominem, quem tu quæritas,
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?
MI. Virtute belli armatus promerui, ut mihi
Omnes mortales deceat agere gratias.
PE. Non repperisti, adolescens, tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, ut postulas.
Nam STRENVIORI deterior si prædicat
Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.
Sed istum quem quæris Periphanem Platenium,
Ego sum, si quid vis. MI. nempe quem in adolescentia
Memorant apud reges armis, arte duellica
Divitias magnas indeptum? PE. imo si audias
Meas pugnas, fugias manibus demissis domum.
MI. Pol ego magis unum quæro, meas cui prædicem,
Quam illum qui memoret suas mihi. PE. hic non est locus.
Quin tu alium quæras, cui centones farcias.
MI. Animum advorte, ut, quod ad te venio, intellegas.
Meam amicam audivi te esse mercatum. PE. attate.
Nunc demum scio ego hunc, qui sit; quem dudum Epidicus
Mihi prædicavit militem. adolescens, ita'st
Vt dicis: emi. MI. volo te verbis pauculis.
Si tibi molestum non est. PE. non ædepol scio.
Molestum non est, nisi dicis quid velis.
MI. Mihi illanc ut tramittas: argentum accipias.
PE. Habeas. MI. nam quid ego apud te parcam proloqui?
Ego illam hodie volo facere libertam meam,
Mihi concubina quæ sit. PE. te absolvam brevi,
Argenti quinquaginta mihi illa empta est minis.
Sexaginta mihi si denumerantur minæ,
Tuas possidebit mulier faxo ferias:
Atque ita profecto, ut eam ex hoc exoneres agro.
MI. Estne empta mihi hæc? PE. istis legibus habeas licet.
MI. Conciliavisti pulchre. PE. heus, foras educite,
Quam intro duxistis fidicinam. atque etiam fides,
Ei quæ accessere, tibi addam dono gratiis.
Age accipe hanc sis. MI. quæ intemperiæ te tenent?
Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam
Produci intus jubes? PE. hæc ergo est fidicina.

Hic alia nulla'ſt. MI. non mihi nugari potes.
Quia tu huc producis fidicinam Acropolistidem?
PE. Hæc, inquam, eſt. MI. non hæc, inquam, eſt: non noviſſe me
Meam rere amicam poſſe? PE. hanc, inquam, filius
Meus deperibat fidicinam. MI. hæc non eſt ea.
PE. Quid? non eſt? MI. non eſt. PE. unde hæc igitur gentium eſt?
Equidem hercle argentum pro hac dedi. MI. ſtulte datum
Reor, atque peccatum largiter. PE. imo hæc ea'ſt.
Nam ſervum miſi, qui ſectarier ſolet
Meum gnatum. ipſe hanc emit fidicinam. MI. hem iſtic homo
Articulatim te concidit, ſenex, tuus
Servus. PE. quid? concidit? MI. nihil: ſic ſuſpicio'ſt.
Nam pro fidicina iſtac hæc ſuppoſita eſt tibi.
Senex, tibi os eſt ſublitum plane & probe.
PE. Ego illam requiram jam, ubi ubi eſt, bellator, vale.
Euge: frugi, Epidice, frugi es: pugnaſti. homo es,
Qui me emunxiſti, mucidum, minimi preti.
Mercatus te hodie eſt de Lenone Apœcides?
Ehodum. FI. ego iſtunc hominem nunquam audivi ante hunc diem,
Neque me quidem emere quiſquam ulla pecunia
Potuit, quæ plus jam ſum libera quinquennium.
PE. Quid tibi negotii eſt meæ domi igitur? FI. audies.
Conducta veni, ut fidibus cantarem ſeni,
Dum rem divinam faceret. PE. fateor me omnium
Hominum eſſe Athenis Atticis minimi preti.
Sed tu noviſtin' fidicinam Acropoliſtidem?
FI. Tam facile, quam me. PE. ubi habitat? FI. poſtquam libera'ſt, ubi
Habitet dum, incerto ſcio. PE. eho! ain'? quis eam liberaverit,
Volo ſcire, ſi ſcis. FI. id quod audivi audies.
Stratippoclem audivi Periphani filium
Abſentem curaviſſe ut fieret libera.
PE. Perii hercle, ſi iſthæc vera ſunt. planiſſime,
Meum exenteravit Epidicus marſupium.
FI. Hæc ſic audivi: nunquid me vis cæterum?
PE. Malo cruciatu ut pereas, atque abeas cito.
FI. Fides non reddis? PE. neque fides, neque tibias.
Propera igitur fugere hinc, ſi te dii amant. FI. abiero.
Flagitio cum majore poſt reddes tamen.
PE. Quid nunc? qui in tantis poſitus ſum ſententiis,
Eumne ego ſinam impune? imo etiam ſi alterum
Tantum perdundum eſt, perdam potius, quam ſinam
Me impune irriſum eſſe habitum, depeculatum eis.

Sic mihi data esse verba præsenti palam!
Atque me minoris facio præ illo, qui omnium
Legum atque jurium fictor, conditor cluet.
Is etiam sese sapere memorat; MALLEVM
Sapientiorem * * manubrio.

ACTVS IV. SCENA I.

PHILIPPA *mulier*, PERIPHANES *senex*.

SI quid est homini miseriarum, quod misereſcat, miser ex animo est.
Id ego experior, cui multa in unum locum confluunt, quæ meum
Pectus pulsant simul: multiplex ærumna me exercitam habet: paupertas;
Pavor territat mentem animi, neque ubi meas collocem spes,
Habeo usquam munitum locum. ita gnata mea hostium est potita:
Neque ea nunc ubi sit nescio. PE. quis illæc est mulier, timido
Pectore peregre adveniens, quæ ipsa se miseratur? MV. in his dictus est
Locis habitare mihi Periphanes. PE. me nominat hæc: credo ego
Illi hospitio usus invenit. MV. pervelim mercedem dare
Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi ille habitet. PE. noscito ego hanc.
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. estne ea, an non
Est, quam animus retur meus? MV. di boni! visitavi antidhac.
PE. Certe ea est, quam in Epidauro pauperculam memini comprimere.
MV. Plane hic illic est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
Pepulit. PE. quæ meo compressu peperit filiam, quam domi
Nunc habeo. MV. quid si adeam? PE. haud scio an congrediar, si hæc ea est.
MV. Sin est is homo, sicut anni multi me dubiam dant. PE. longa
Dies meum incertat animum. sin ea est, quam incerto animo, hanc
Congrediar astu. MV. muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.
PE. Compellabo. MV. orationis aciem contra conferam.
PE. Salva sis. MV. salutem accipio mihi & meis. PE. quid cæterum?

MV. Salvus sis: quod credidisti, reddo. PE. haud accuso fidem,
Novin' ego te? MV. si ego te novi, animum inducam uti noveris.
PE. Vbi te visitavi? MV. inique injuriu's. PE. quid jam? MV. quia
Tuæ memoriæ interpretari me æquum censes. PE. commode
Fabulata es. MV. mira memoras. PE. hem! istuc rectius
Meministin'? MV. memini id. PE. in Epidauro. MV. ah, guttula
Pectus ardens mihi aspersisti. PE. virgini pauperculæ,
Tuæque matri me levare paupertatem. MV. tun' is es,
Qui per voluptatem tuam in me ærumnam obsevisti gravem?
PE. Ego sum. salve. MV. salva sum, quia te esse salvum sentio.
PE. Cedo manum. MV. accipe. ærumnosam & miseriarum compotem (tuus?
Mulierem retines. PE. quid est, quod vultus te turbat
MV. Filiam, quam ex te suscepi. PE. quid eam? MV. eductam perdidi.
Hostium est potita. PE. habe animum lenem, & tranquillum face:
Domi meæ eccam salvam & sanam: nam postquam audivi illico
Ex meo servo illam esse captivam, continuo argentum dedi
Vt emeretur. ille eam rem adeo sobrie & frugaliter
Accuravit, ut alias res est impense improbus.
MV. Fac videam, si me vis vivere. PE. eho Canthara, statim jube
Acropolistidem prodire filiam ante ædes meam,
Vt suam videat matrem. MV. remigrat animus nunc demum mihi.

ACTVS IV. SCENA II.

FIDICINA, PERIPHANES *senex*, PHILIPPA *mulier*.

QVid est, pater, quod me excivisti ante ædis? PE. ut matrem tuam
Videas, adeas; advenienti des salutem atque osculum.
FI. Quam meam matrem? PE. quæ exanimata exequitur aspectum tuum.
MV. Quis istæc est, quam tu osculum mihi ferre jubes? PE. tua filia.
MV. Hæccine? PE. hæc. MV. egone osculum huic dem? PE. cur non, quæ ex te nata sit?

MV. Tu

MV. Tu homo insanis. PE. egone? MV. tute. PE. cur? MV. quia ego hanc, quæ siet,
Neque scio, neque novi, neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem.
PE. Scio quid erres, quia vestitum atque ornatum immutabilem
Habet hæc. MV. ALITER CATVLI longe olent, aliter sues. nego
Eam me novisse, quæ sit. PE. pro deum atque hominum fidem!
Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos domi,
Atque argentum egurgitem domo prorsum. quid tu, quæ patrem (taces?
Tuum vocas me, atque osculare? quid stas, stupida? quid
FI. Quid loquar vis? PE. hæc negat se tuam esse matrem. FI. ne fuat,
Si non volt. equidem hac invita tamen ero matris filia.
Non me illanc cogere æquum est meam esse matrem, si nevolt.
PE. Cur me igitur patrem vocabas? FI. tua istæc culpa est, non mea.
Non patrem ego te nominem, ubi tu tuam me appelles filiam?
Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem,
Negat hæc, filiam me suam esse, non ergo hæc mater mea est.
Postremo hæc mea culpa non est. quæ didici, dixi omnia.
Epidicus mihi magister fuit. PE. perii. PLAVSTRVM perculi.
FI. Nunquid ego ibi peccavi? PE. si hercle unquam audivero patrem (voco.
Me vocare, vitam tuam ego interimam, pessima. FI. non
Vbi voles pater esse, ibi esto: ubi noles, ne fueris pater.
MV. Quid, ob eam rem hanc emisti, quia tuam gnatam ratus? quibus
De signis agnoscebas? PE. nullis. MV. quare ergo filiam
Credidisti nostram? PE. servus Epidicus dixit mihi.
MV. Quid si servo aliter visum est? non poteras novisse, obsecro?
PE. Quid ego, qui illam, ut primum vidi, nunquam vidi postea?
MV. Perii misera. PE. ne fle, mulier: intro abi, habeto animum bonum.
Ego illam reperiam. MV. hinc Athenis civis eam emit Atticus:
Adolescentem equidem dicebant emisse. PE. inveniam: tace;

Abi modo intro, atq; hanc asserva Circam, Solis filiam.
Ego relictis rebus Epidicum operam quærendo dabo:
Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

ACTVS V. SCENA I.

STRATIPPOCLES *adolescens*. EPIDICVS *servus*. DANISTA, VIRGO.

MAle morigerus mihi est Danista, qui de me argentum non petit,
Neque illam adducit quæ empta ex præda est. sed eccum incedit Epidicus.
Quid illuc est, quod illi caperat frons severitudine?
EP. Si undecim deos præter sese secum adducat Iuppiter,
Ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.
Periphanem emere lora vidi. aderat ibi una Apœcides.
Nunc homines me quæritare credo. senserunt: sciunt sibi
Data esse verba. ST. quid agis, mea commoditas? EP. quod miser.
ST. Quid est tibi? EP. quin tu mihi odornas ad fugam viaticum,
Priusquam pereo. nam per urbem duo defloccati senes
Quæritant me, in manibus gestant copulas secum duas.
ST. Habe bonum animum. EP. quidpe ego, cui libertas in mundo sita'st.
ST. Ego te servabo. EP. ædepol me illi melius, si nacti fuant.
Sed quis est hæc muliercula, & illic gravastellus qui venit?
STE. Hic est Danista: hæc illa est autem, quam emi ex præda. EP. hæccine'st?
ST. Hæc. estne, ut tibi dixi? aspecta. EP. hæc? ST. contempla, Epidice.
Vsque ab unguiculo ad capillum summum est festivissi(ma.
Estne? considera: vide: signum pictum pulchre videris.
EP. Ex tuis verbis meum futurum corium pulchrum prædicas:
Quem Apelles atque Zeusis duo pingent pigmentis ulmeis,
ST. Dii immortales, otiose isse admiror. pedibus pulmoneis,
Qui perhibetur, prius venisset, quam tu advenisti mihi.
DA. Hæc ædepol remorata med est. ST. siquidem istius gratia
Es remoratus, quod ista voluit, nimium advenisti cito.
DA. Age,

DA. Age, age, abſolve me, atque argentum numera, ne comites morer.
ST. Pernumeratum eſt. DA. tene crumiuam: huc inde.
ST. ſapienter venis.
Operire, dum effero ad te argentum. DA. matura.
ST. domi eſt.
EP. Satin' ego oculis utilitatem obtineo ſincere, an parum?
E Philippa matre natam, ac Thebis Epidauri latam,
Videon' ego Teleſtidem te, Periphani filiam?
VIR. Quis tu homo es, qui meum parentum nomen memoras, & meum?
EP. Non me noviſti? VIR. quod quidem nunc veniat in mentem mihi.
EP. Non meminiſti me auream ad te afferre natali die
Lunulam, atque annellum aureolum in digitum?
VIR. memini, mi homo.
Tune is es? EP. ego ſum, & iſtic frater tuus eſt, alia matre, uno patre.
VIR. Quid? pater meus? vivu'ſt? EP. animo liquido & tranquillo es; tace.
VIR. Dii me ex perdita ſervatam cupiunt, ſi vera autumas.
EP. Non habeo ullam occaſionem, ut apud te falſa fabuler.
ST. Accipe argentum hoc, Daniſta. hic ſunt quadraginta minæ. (vale.
Si quid erit dubium, immutabo. DA. bene feciſti. bene
ST. Nunc enim tu mea es. VIR. ſoror quidem ædepol, ut tu æque ſcias.
Salve, frater. ST. ſanan' hæc eſt? EP. ſana, ſi appellat ſuum.
ST. Quid? ego modo huic frater factus ſum, dum intro eo atque exeo?
EP. QVOD BONI EST, id tacitus taceas tute tecum, & gaudeas.
ST. Perdidiſti, & repperiſti me, ſoror. EP. ſtultus, tace.
Tibi quidem, quod ames, domi præſto'ſt fidicina opera mea:
Et ſororem in libertatem idem opera concilio mea.
ST. Epidice, fateor. EP. abi intro, ac jube huic aquam calefieri.
Cætera hæc poſterius faxo ſcibis, ubi erit otium.
ST. Sequere hac me, mea ſoror. EP. ego ad vos Theſprionem juſſero
Huc tranſire. ſed memento, ſi quid ſæviunt ſenes,
Suppetias mihi cum ſorore ferre. ST. facile iſtuc erit.
EP. Theſpiro, exi iſtac per hortum, affer domum auxilium mihi,

Magna res est: minoris multo facio, quam dudum, senes.
Remeabo intro, ut accurentur advenientes hospites.
Eadem hæc intus edocebo, quæ ego scio, Stratippoclem.
Non fugio. domi adesse certum'st. neque ille haud objiciet mihi,
Pedibus sese provocatum. abeo intro. nimis longum loquor.

ACTVS V. SCENA II.

PERIPHANES, APOECIDES; *senes duo.* EPIDICVS.

SAtin' ille homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos
Habet? AP. imo ædepol tu quidem miserum me habes miseris modis.
PE. Tace sis modo. sine me hominem apisci. AP. dico ego tibi jam, ut scias,
Alium tibi te comitem melius quærere: ita, dum te sequor,
Lassitudine invaserunt misero in genua flemina.
PE. Quot illic hodie me exemplis ludificatu'st, atque te?
Vt illic autem exenteravit mihi opes argentarias!
AP. Apage illum à me. nam ille quidem Vulcani irati est filius:
Quaqua tangit, omne amburit: si prope astes, æstu calefacit.
EP. Duodecim deis plus quam in cœlo est deorum immortalium
Mihi nunc auxilio adjutores sunt, & mecum militant.
Quicquid ego malefeci, auxilia mihi & suppetiæ sunt domi.
Apolactizo inimicos omnes. PE. ubi illum quæram gentium?
AP. Dum sine me quæras, quæras mea causa vel medio in mari.
EP. Quid me quæris? quid laboras? quid hunc sollicitas? ecce me.
Num te fugi? num ab domo absum? num oculis concessi tuis?
Nec tibi supplico. vincire vis? hem ostendo manus.
Tu habes lora: ego te emere vidi. quid nunc cessas? colliga.
PE. Ilicet vadimonium ultro mihi hic facis. EP. quin colligas?
PE. Ædepol mancipium scelestum. EP. te profecto, Apœcides,
Nihil moror mihi precatorē. AP. facile exoras; Epidice.
EP. Eho quid agis? PE. tuon' arbitratu? EP. meo hercle vero, atque haud tuo,

Colli-

Colligandæ hæ ſunt tibi hodie. PE. at non lubet.
EP. non? colliga.
PE. At mihi magis lubet ſolutum te rogitare. EP. at nihil ſcies.
AP. Tragulam in te injicere adornat. neſcio quam fabricam facit.
EP. Tibi moram facis, cum ego ſolutus aſto. alliga, inquam; colliga.
PE. At mihi magis lubet ſolutum te rogitare. EP. at nihil ſcies.
PE. Quid ago? AP. Quid agas? mos geratur. EP. frugi es tu homo, Apœcides.
PE. Cedo manus igitur. EP. morantur nihil. atque arcte colliga.
Nihil vero obnoxioſe. PE. facto opere arbitramino r.
EP. Bene hoc habet! age nunc jam ex me exquire: rogita quod lubet.
PE. Qua fiducia auſus primum, quæ empta eſt nudiustertius,
Filiam meam dicere eſſe? EP. lubuit: ea fiducia.
PE. Ain' tu? lubuit? EP. ajo: vel da pignus, ni ea ſit filia.
PE. Quã negat noviſſe mater? EP. ni ergo matris filia eſt,
In meum nummum, in tuum talentum pignus da. PE. enim iſtæc captio'ſt.
Sed quis ea eſt mulier? EP. tui gnati amica, ut omnem rem ſcias.
PE. Dedin' tibi minas triginta ob filiam? EP. fateor datas:
Et eo argento illam me emiſſe amicam filii fidicinam
Pro tua filia. iſtis adeo te tetigi triginta minis.
PE. Quomodo me ludificiſti de illa conductitia
Fidicina! EP. factum hercle vero, & recte factum judico.
PE. Quid poſtremo argento factum eſt, quod dedi?
EP. dicam tibi.
Neque malo homini, neque benigno, tuo dedi Stratippocli.
PE. Cur dare auſus? EP. quia mihi libitum eſt. PE. quæ hæc, malum, ferocia eſt?
EP. Etiam inclamitor quaſi ſervus? PE. cum tu es liber, gaudeo.
EP. Merui, ut fierem. PE. tu meruiſti? EP. viſe intro. ego faxo ſcies
Hoc ita eſſe. PE. quid eſt negotii? EP. jam ipſa res dicet tibi.
Abi modo intro. PE. hei, non illuc temere'ſt! aſſerva iſtunc, Apœcides.
AP. Quid illuc, Epidice, eſt negotii? EP. maxima hercle injuria

Vinctus asto, cujus hæc hodie opera inventa est filia.
AP. Ain' tu te illius invenisse filiam? EP. inveni, & domi est.
Sed VT ACERBVM EST, pro benefactis cum mali messem metas!
AP. Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quærere?
EP. Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere.
PE. Quid illic oratis opere tanto? meruisse intellego,
Vt liceat merito hujus facere. cedo tu, ut exsolvam manus.
EP. Ne attigas. PE. ostende, vero. EP. nolo. PE. non æquum facis.
EP. Nunquam hercle hodie, nisi supplicium mihi das, me solvi finam.
PE. Optimum atque æquissimum oras. soccos, tunicam, pallium
Tibi dabo. EP. quid deinde porro? PE. libertatem. EP. at postea?
Novo liberto opus est quod pappet. PE. dabitur. præbebo cibum.
EP. Nunquam hercle hodie, nisi me orassis, solves. PE. oro te, Epidice,
Mihi ignoscas, si quid imprudens culpa peccavi mea.
At ob eam rem liber esto. EP. invitus do hanc veniam tibi,
Nisi necessitate cogar. solve sane, si lubet.

GREX.

Hic is homo est, qui libertatem malitia invenit sua.
Plaudite, valete: lumbos surgite atque extollite.

FINIS EPIDICI.

BAC.

BACCHIDES.

Dramatis Personæ.

PISTOCLERVS *adolescens.*
LYDVS *pedagogus.*
BACCHIDES *meretrices.*
CHRYSALVS *servus,*
NICOBVLVS *senex.*
MNESILOCHVS *adolescens.*
PARASITVS.
MILITIS PVER.
PHILOXENVS *senex,*
CLEOMACHVS *miles.*
GREX.

ACTVS I. SCENA I.

BACCHIDES, PISTOCLERVS.

QVID si hoc potiu'st, ut taceas, ego loquar? BA. lepide: licet.
BA. Vbi me fugiet memoria, ibi tu facito, ut subvenias, soror.
BA. Pol magis metuo, mihi in monendo ne defuerit oratio.
BA. Pol ego quoque metuo, lusciniolæ ne defuerit cantio.
Sequere hac. PI. quid agunt duæ germanæ meretrices cognomines?
Quid in concilio consuluistis? BA. bene. PI. pol haud meretricium est.
BA. MISERIVS nihil est quam mulier. PI. quid esse dicis dignius?
BA. Hæc ita me orat, sibi qui caveat, aliquem ut hominem reperiam,
Ab istoc milite: ut, ubi emeritum sibi sit, se ut revehat domum.
Id, amabo te, huic caveas. PI. quid isti caveam? BA. ut revehatur domum,
Vbi ei dediderit operas: ne hanc ille habeat pro ancilla sibi.
Nam hæc si habeat aurum, quod illi renumeret, faciat lubens.
PI. Vbi nunc is homo est? BA. jam hic credo aderit. sed hoc idem apud nos rectius
Poteris agere: atq; is dum veniat, sedens ibi opperibere.
Eadem biberis: eadem dedero tibi, ubi biberis, savium.
PI. Viscus merus vestra est blanditia. BA. quid jam?
PI. quia enim intellego,

Duæ

Duæ unum expetitis palumbem. perii, arundo alas verberat.
Non ego istuc facinus mihi, mulier, conducibile esse arbitror.
BA. Qui amabo? PI. quia, Bacchis, Bacchas metuo & Bacchanal tuum.
BA. Quid est quod metuis? ne tibi lectus malitiam apud me suadeat?
PI. Magis illectum tuum quam lectum metuo. mala tu es bestia.
Nam HVIC ÆTATI NON conducit, mulier, latebrosus locus.
BA. Egomet, apud me si quid stulte facere cupias, prohibeam.
Sed ego apud me te esse ob eam rem, Miles cum veniat, volo:
Quia, cum tu aderis, huic mihique haud faciet quisquam injuriam.
Tu prohibebis, & eadem opera tuo sodali operam dabis.
Et ille adveniens tuam med esse amicam suspicabitur.
Quid amabo obticuisti? PI. quia istæc lepida sunt memoratui:
Eadem in usu, atque ubi periculum facias aculeata sunt,
Animum fodicant, bona destimulant, facta & famam sauciant.
Apage à me, apage. BA. ah, nimium ferus es. PI. mihi sum. BA. malacissandus es.
Et quid ab hac metuis? PI. quid ego metuam rogitas, homo adolescentulus?
Penetrare hujusmodi in palæstram, ubi damnis desudascitur,
Vbi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus.
BA. Lepide memoras. PI. ubi ego capiam pro machæra turturem.
Vbique imponat in manum alius mihi pro cestu cantharum:
Pro galea scaphium, pro insigni sit corolla plectilis,
Pro hasta talus: pro lorica malacum capiam pallium:
Vbi mihi pro equo lectus detur, scortum pro scuto accubet.
Apage à me, apage. BA. ah nimium ferus es. PI. mihi sum. BA. malacissandus es.
Equidem tibi do hanc operam. PI. at nimium pretiosa es operaria.
BA. Simulato me amare. PI. utrum ego joco assimulem istud, an serio?
BA. Heja! hoc agere meliu'st: Miles quum huc adveniat, te volo
Me amplexari. PI. quid eo mihi opus est? BA. ut ille te videat, volo.

Scio,quid ago. PI. & pol ego scio,quid metuo. sed quid ais? BA. quid est?

PI. Quid? si apud te veniat desubito prandium, aut potatio

Forte,aut cœna,ut solet in istis fieri conciliabulis,

Vbi ego tum accubem? BA. apud me, mi anime: ut lepidus cum lepida accubet.

Locus hic apud nos,quamvis subito venias,semper liber est.

Vbi tu lepide voles esse tibi, Mea rosa, mihi dicito:

Dato,qui bene sit: ego, ubi bene sit,tibi locum lepidum dabo.

PI.Rapidus fluvius est hic,nō hac temere transiri potest.

BA. Atque æcastor apud hunc fluvium aliquid perdundum est tibi.

Manum da,& sequere. PI. aha, minime. BA. quid ita?

PI. Quia ISTOC ILLECEBROSIUS

Fieri nihil potest; Nox, Mulier, Vinum, homini adolescentulo.

BA. Age igitur. equidem pol nihili facio,nisi caussa tua.

Ille quidem hanc abducet.tu nullus affueris,si non lubet.

PI. Sumpe autem nihili, qui nequeam ingenio moderari meo?

BA. Quid est qnod metuas? PI. nihil est. nunc ego, mulier, tibi me emancupo:

Tuus sum, tibi dedo operam. BA. lepidus. nunc ego te facere hoc volo.

Ego sorori meæ cœnam hodie dare volo viaticam:

Ego tibi argentum jubeo jam intus efferri foras:

Tu facito opsonatum nobis sit opulentum opsonium.

PI. Ego opsonabo. nam id flagitium sit meum, mea te gratia

Et operam dare mihi, & ad eam operam facere sumptum de tuo.

BA. At ego nolo dare te quicquam. PI. sine. BA. sino equidem, si lubet.

Propera amabo. PI. prius hic adero, quam te amare desinam.

BA. Bene me accipis advenientem, mea soror. BA. quid ita? obsecro.

BA. Quia piscatus meo quidem animo hic tibi hodie evenit bonus.

BA. Meus ille quidem est. tibi nunc operam dabo de Mnesilocho, soror,

Vt hic accipias potius aurum,quam hinc eas cum Milite.

BA. Cupio. BA. dabitur opera. aqua calet. eamus hinc intro, ut laves.

Nam ut in navi vecta es, credo timida es. BA. aliquantum, soror.

Simul hinc nescio qui turbat, qui huc it. decedamus, soror.

BA. Sequere hac igitur me intro in lectum, ut sedes lassitudinem.

ACTVS I. SCENA II.

LYDVS *servus*, PISTOCLERVS *adolescens*.

IAM DVDVM, Pistoclere, tacitus te sequor,
Spectans, quas tute res hoc ornatu geras.
Nam, ita me dii ament, ut Lycurgus mihi quidem
Videtur posse hic ad nequitiam adducier.
Quo nunc capessis tete hinc advorsa via
Cum tanta pompa? PI. huc. LY. quid huc? quis isthic habet?
PI. Amor, Voluptas, Venus, Venustas, Gaudium,
Iocus, Ludus, Sermo, Suavis suaviatio.
LY. Quid tibi commercii est cum diis damnosissimis?
PI. MALI SVNT homines, qui bonis dicunt male.
Tu dis nec recte dicis: non æquum facis.
LY. An Deus est ullus suavis suaviatio?
PI. An non putasti esse? nimium quam, ô Lyde, es barbarus!
Quem ego sapere nimio censui plus quam Thalem,
Is stultior es barbaro Potitio,
Qui tantus natu deorum nescis nomina.
LY. Non hic placet mihi ornatus. PI. nemo ergo tibi
Hoc apparavit: mihi paratum est, cui placet.
LY. Etiam me adversus exordire argutias?
Qui si decem habeas linguas, mutum esse addecet.
PI. NON OMNIS ætas, Lyde, ludo convenit.
Magis unum in mente est mihi nunc, satis ut commode
Pro dignitate obsonii hæc concuret cocus.
LY. Iam perdidisti te, atque me, atque operam meam,
Qui tibi nequicquam sæpe monstravi bene.
PI. Ibidem ego meam operam perdidi, ubi tu tuam.
Tua disciplina nec mihi prodest, nec tibi.
LY. O præligatum pectus! PI. odiosus mihi es.
Tace, atque sequere, Lyde, me. LY. illuc sis vide:
Non pædagogum jam me sed Lydum vocat.
PI. Non par videtur, neque sit consentaneum,
Cum herus hic intus sit, & cum amica sua accubet,
Cumque osculetur, & convivæ alii accubent,
Præsentibus illis pædagogus una ut siet.
LY. An hoc ad eas res opsonatum est obsecro?
PI. Sperat quidem animus: quo eveniat, diis in manu est.
LY. Tu amicam habebis? PI. cum videbis, tum scies.
LY. Imo neque habebis, nec sinam; iturus sum domum.

PI. Omitte

PI. Omitte, Lyde, ac cave malo. LY. quid? cave malo?
PI. Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.
LY. O barathrum, ubi nunc es? ut ego te usurpem lubens.
Video nimio jam multo plus quam volueram.
Vixisse nimio satiu'st jam, quam vivere.
Magistron' quenquam discipulum minitarier?
Nihil moror discipulos mihi esse jam plenos sanguinis:
Valens afflictet me vacivom virium.
PI. Fiam, ut ego opinor, Hercules; tu autem Linus.
LY. Pol metuo magis, ne Phoenix tuis factis fuam,
Teque ad patrem esse mortuum renunciem.
PI. Satis historiarum est. LY. hic vereri perdidit.
Compendium ædepol haud ætati optabile
Fecisti, cum istanc nactu's impudentiam.
Occisus hic homo est. ecquid in mentem est tibi,
Patrem tibi esse? PI. tibi ego, aut tu mihi servus es?
LY. Pejor magister te istæc docuit, non ego.
Nimio es tu ad istas res discipulus docilior,
Quam ad illa, quæ te docui, ubi operam perdidi.
PI. Istactenus tibi, Lyde, libertas data est.
Orationis satis est. sequere me, ac tace.
LY. Ædepol fecisti furtum in ætatem malum,
Quum istæc flagitia me celavisti, & patrem.

ACTUS II. SCENA I.

CHRYSALUS *servus*.

HErilis patria, salve: quam ego biennio,
Postquam hinc in Ephesum abii, conspicio lubens.
Saluto te, vicine Apollo, qui ædibus
Propinquus nostris accolis, veneror que te,
Ne Nicobulum me finas nostrum senem
Prius convenire, quam sodalem viderim
Mnesilochi Pistoclerum, quem ad epistolam
Mnesilochus misit super amica Bacchide.

ACTUS II. SCENA II.

PISTOCLERUS *adolescens*, CHRYSALUS *servus*.

MIrum est, me, ut redeam, te opere tanto quæsere:
Qui abire hinc nullo pacto possim, si velim:
Ita me vadatum amore vinctumque attines.
CH. Pro dii immortales, Pistoclerum conspicor,
O Pistoclere salve. PI. salve, Chrysale.
CH. Compendii verba multa jam faciam tibi.
Venire tu me gaudes; ego credo tibi.
Hospitium & cœnam pollicere, ut convenit
Peregre advenienti; ego autem venturum annuo.

Salu-

Salutem tibi ab fodali folidam nuncio.
Rogabis me ubi fit? PI. vivit. nempe recte valet.
CH. Iftuc volebam ego ex te percunctarier.
PI. Qui fcire poffum? CH. nullus plus. PI. quemnam ad modum?
CH. Quia fi illa inventa eft, quam ille amat, vivit recte & valet:
Si non inventa eft, minus valet, moribundus eft.
ANIMA eft amica amanti: fi abeft, nullus eft:
Si adeft, res nulla'ft: ipfus eft nequam & mifer.
Sed tu quid factitafti mandatis fuper?
PI. Egon' ut, quod ab illo attigiffet nuncius,
Non impetratum id advenienti ei redderem?
Regiones colere mavellem Acherunticas.
CH. Eho, an inveniſti Bacchidem? PI. Samiam quidem.
CH. Vide quæfo, ne quis tractet illam indiligens.
Scis tu, ut confringi vas cito Samnium folet.
PI. Iamne, ut foles? CH. dic ubi ea nunc eft, obfecro.
PI. Hic, exeuntem me unde afpexifti modo.
CH. Vt iftuc eft lepidum! proximæ viciniæ
Habitat. & quidnam meminit Mnefilochi? PI. rogas?
Imo unice unum plurimi pendit. CH. papæ!
PI. Imo ut eum credis? mifera amans defiderat.
CH. Scitum iftuc. PI. imo Chryfale, hem non tantulum
Vnquam intermittit tempus, quin eum nominet.
CH. Tanto hercle melior Bacchis. PI. imo. CH. imo hercle abiero
Potius. PI. num invitus rem bene geftam audis heri?
CH. Non herus, fed actor mihi cor odio fauciat.
Etiam EPIDICVM, quam ego fabulam æque ac me ipfum amo,
Nullam æque invitus fpecto, fi agit Pellio.
Sed Bacchis etiam fortis tibi vifa eft? PI. rogas?
Ni nactus Venerem effem, hanc Iunonem dicerem.
CH. Ædepol, Mnefiloche, ut rem hanc natam effe intellego,
Quod ames, paratum eft: quod des, invento eft opus.
Nam iftoc fortaffe aurum eft opus. PI. Philippeo quidē.
CH. Atque eo fortaffe jam opus eft. PI. Imo etiam prius.
Nam jam huc adveniet Miles. CH. & miles quidem!
PI. Qui de amittenda Bacchide aurum hic exigit.
CH. Veniat quando vult, atque ita ne mihi fit moræ.
Domi eft: non metuo, nec cuiquam fupplico,
Dum quidem hoc valebit pectus perfidia meum.
Abi intro. ego hic curabo. tu intus dicito
Mnefilochum adeffe Bacchidi. PI. faciam ut jubes.
CH. Negotium hoc ad me attinet aurarium;
Mille & ducentos Philippos attulimus aureos
Ephefo, quos hofpes debuit noftro feni.

Inde

Inde ego hodie aliquam machinabor machinam,
Vnde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed foris concrepuit nostra : quinam exit foras?

ACTVS II. SCENA III.

NICOBVLVS *senex*, CHRYSALVS *servus*.

IBo in Piræeum. visam, ecquæ advenerit
In portum ex Epheso navis mercatoria.
Nam meus formidat animus, nostrum tam diu
Ibi desidere neque redire filium.
CH. Extexam ego illum pulchre jam, si dii volunt.
Haud dormitandum est. est opus chryso Chrysalo.
Adibo hunc, quem quidem ego hodie faciam hic arietem
Phryxi, itaque tondebo auro usque ad vivam cutem.
Servus salutat Nicobulum Chrysalus.
NI. Pro di immortales! Chrysale, ubi mihi est filius?
CH. Quin tu primum salutem reddis quam dedi?
NI. Salve. sed ubinam est Mnesilochus? CH. vivit, valet.
NI. Venitne? CH. venit. NI. euax, aspersisti aquam.
Benene usque valuit? CH. pancratice atque athletice.
NI. Quid hoc? qua caussa eum hinc in Ephesum miseram,
Accepitne aurum ab hospite Archidemide?
CH. Heu cor meum & cerebrum, Nicobule, finditur,
Istius hominis ubi fit quaque mentio.
Tun' hospitem illum nominas hostem tuum?
NI. Quid ita hercle? obsecro. CH. quia ædepol certe scio,
Vulcanus, Sol, Luna, Dies, dei quatuor,
Scelestiorem nullum illuxere alterum.
NI. Quamne Archidemidem? CH. quam inquam Archidemidem.
NI. Quid fecit? CH. quid non fecit? quin tu id me rogas
Primum, dum inficias ire cœpit filio,
Negare se debere tibi triobulum?
Continuo antiquum hospitem nostrum sibi
Mnesilochus advocavit, Pelagonem senem:
Eo præsente homini extemplo ostendit symbolum,
Quem tute dederas ad eum, ut ferret, filio.
NI. Quid, ubi ei ostendit symbolum? CH. infit dicere:
Adulterinum, & non eum esse symbolum.
Quotque innocenti ei dixit contumelias!
Adulterare eum ajebat rebus cæteris.
NI. Habetin' aurum? id mihi primum dici volo.
CH. Postquam quidem Prætor recuperatores dedit,
Damnatus demum, vi coactus reddidit
Ducentos & mille Philippum. NI. tantum debuit.
CH. Porro etiam ausculta pugnam, quam voluit dare.

 NI. Etiam-

NI. Etiamne est quid porro? CH. hem accipe: trina hæc nunc erit.
NI. Deceptus sum. Autolyco hospiti aurum credidi.
CH. Quin tu audi. NI. imo ingenium avidi haud pernoram hospitis.
CH. Postquam aurum abstulimus, in navem conscendimus,
Domum cupientes. forte ut assedi in stega,
Dum circumspecto, atque ego lembum conspicor:
Longum elt rigorem maleficum exornarier.
NI. Perii hercle. lembus ille mihi lædit latus.
CH. Is erat communis cum hospite & prædonibus.
NI. Adeon' me fuisse fungum, ut qui illi crederem!
Cum mihi ipsum nomen ejus Archidemidis
Clamaret, dempturum esse, si quid crederem.
CH. Is nostræ navi lembus insidias dabat.
Occœpi ego observare eos, quam rem gerant.
Interea è portu nostro navis solvitur.
Vbi portu exiimus, homines remigio sequi,
Neque aves, neque venti citius. quoniam sentio
Quæ res gereretur, navem extemplo statuimus.
Quum jam vident nos stare, occœperunt ratem
Turbare in portu. NI. ædepol mortales malos!
Quid denique agitis? CH. rursum in portum recipimus.
NI. sapienter factum à vobis. quid illi postea?
CH. Revorsionem ad terram faciunt vesperi.
NI. Aurum hercle auferre voluere. ei rei operam dabant.
CH. Non me fefellit, sensi; eo exanimatus fui.
Postquam nos vidimus auro insidias fieri,
Capimus consilium continuo: postridie
Auferimus inde aurum omne illis præsentibus,
Palam atque aperte, ut illi id factum scifcerent.
NI. Scite hercle. cedo, quid illi? CH. tristes illico
Quom extemplo à portu ire nos cum auro vident,
Subducunt lembum capitibus quassantibus.
Nos apud Theotimum omne aurum deposuimus,
Qui illic sacerdos elt Dianæ Ephesiæ.
NI. Qui istic Theotimus est? CH. Megalobuli filius,
Qui nunc in Ephesoest Ephesiis carissimus.
NI. Næ ille hercle mihi sit multo tanto carior,
Si me illoc auro tanto circumduxerit.
CH. Quin in ipsa æde Dianæ conditum est.
Ibidem publicitus servant. NI. occidistis me.
Nimio hic privatim servaretur rectius.
Sed vos nihilne attulistis inde auri domum?
CH. Imo etiam. verum quantum attulerit, nescio.
NI. Quid? nescis? CH. quia Mnesilochus noctu clanculum
Devenit ad Theotimum: nec mihi credere,
Nec cuiquam in navi voluit: eo ego nescio.

Quan-

Quantum attulerit. verum haud permultum attulit.
NI. Etiam dimidium censes? CH. non ædepol scio,
Verum haud opinor. NI. fertne partem tertiam?
CH. Non hercle opinor. verum verum nescio.
Profecto de auro nihil scio, nisi nescio.
Nunc tibimet illuc navi capiundum est iter,
Vt illud reportes aurum ab Theotimo domum.
Atque heus tu. NI. quid vis? CH. annulum gnati tui
Facito ut memineris ferre. NI. quid opu'st annulo?
CH. Quia id signum est cum Theotimo, qui eum illi afferet,
Ei aurum ut reddat. NI. meminero, & recte mones.
Sed dives ne est istic Theotimus? CH. etiam rogas?
Qui soccis habeat auro suppactum solum.
NI. Cur ita fastidit? CH. tantas divitias habet:
Nescit quid faciat auro. NI. mihi dederit velim.
Sed qui præsente id aurum Theotimo datum est?
CH. Populo præsente: nullu'st Ephesi, quin sciat.
NI. Istuc sapienter saltem fecit filius,
Cum diviti homini id aurum servandum dedit:
Ab eo licebit quamvis subito sumere.
CH. Imo hem tantisper nunquam te morabitur,
Quin habeas illud quo die illuc veneris.
NI. Censebam me effugisse à vita maritima,
Ne navigarem tandem hoc ætatis senex.
Id mihi haud utrum velim licere intellego;
Ita bellus hospes fecit Archidemides.
Vbi nunc est ergo meus Mnesilochus filius?
CH. Deos atque amicos iit salutatum ad forum.
NI. At ego hinc ad illum, ut conveniam quantum potest.
CH. Ille est oneratus recte, & plus justo vehit.
Exorsa hæc tela non male est omnino mihi,
Vt amentem herilem copem facerem filium:
Ita feci, ut aurum quantum vellet sumeret;
Quantum autem libeat reddere, ut reddat patri.
Senex in Ephesum hinc ibit aurum arcessere:
Hic nostra agetur ætas in malacum modum.
Si quidem hic relinquet, nec secum abducet senex
Med & Mnesilochum, quas ego hic turbas dabo!
Sed quid futurum est, cum hoc senex resciverit?
Cum se excucurrisse illuc frustra sciverit,
Nosque aurum abusos? quid mihi fiet postea?
Credo hercle adveniens nomen mutabit mihi,
Facietque extemplo Crucisalum me ex Chrysalo.
Aufugero hercle, si magis usus venerit.
Si ero reprehensus, macto ego illum infortunio:
Si illi sunt virgæ ruri, at mihi tergum domi est.
Nunc ibo, herili filio hanc fabricam dabo,
Super auro, amicaque ejus inventa Bacchide.

ACTVS III. SCENA I.

LYDVS *pædagogus.*

PAndite atque apperite propere januam hanc Orci obsecro:
Nam equidem haud aliter esse duco. quippe quo nemo advenit,
Nisi quem spes reliquere omnes, esse ut frugi possiet.
Bacchides, non Bacchides, sed Bacchæ sunt acerrimæ.
Apage istas à me sorores, quæ hominum sorbent sanguinem.
Omnis ad perniciem instructa domus opime atque opipare.
Quæ ut aspexi, me continuo contuli protinam in pedes.
Egone ut hæc conclusa gestem clanculum? ut celem patrem,
Pistoclere, tua flagitia, aut damna, aut despoliabula?
Quibus patrem, & me teque amicosque omnes affectas tuos
Ad probrū, damnum, flagitium appellere una & perdere.
Neque mei, neq; tui intus puditum est factis quæ facis:
Quibus tuum patrem, meque una, amicos, affines tuos
Tua infamia fecisti gerulifigulos flagitii.
Nunc priusquam malum istoc addis, certum est jam dicam patri.
De me culpam hanc demolibor jam, & seni faciam palam,
Vt eum ex lutulento cœno propere hinc eliciat foras.

ACTVS III. SCENA II.

MNESILOCHVS, *adolescens.*

MVltis modis meditatus egomet mecum sum, & ita esse arbitror:
Homini amico, qui est amicus, ita uti nomen possidet,
Nisi deos, ei nihil præstare. id opera expertus sum esse ita.
Nam ut in Ephesum hinc abii, (hoc factum est ferme abhinc biennium)
Ex Epheso huc ad Pistoclerum meum sodalem literas
Misi, amicam ut mihi inveniret Bacchidem. illum intellego
Invenisse, ut servus meus mihi nunciavit Chrysalus.
Condigne is quam technam de auro adversum meum fecit patrem,
Vt mihi amanti copia esset! sed æquum id ei reddere.
Nam pol quidem, meo animo, ingrato homine nihil impensiu'st.

Malefactorem amitti satius, quam relinqui beneficum.
Nimio præstat, impendiosum te, quam ingratum dicier.
Illum laudabunt boni; hoc etiam ipsi culpabunt mali.
Qua me caussa magis cum cura esse ea quam obvigilare
est opus.
Nunc, Mnesiloche, specimen specitur, nunc certamen
cernitur:
Sisne nec ne, ut esse oportet; malus, bonus; cujusmodi;
Iustus, injustus; malignus, largus; commodus, incommodus.
Cave sis te superare servum siris faciundo bene.
Vtut eris, moneo, haud celabis. sed eccos video incedere
Patrem sodalis & magistrum. hinc auscultabo quam
rem agant.

ACTVS III. SCENA III.

LYDVS *pædagogus*, PHILOXENVS *senex*, MNESILOCHVS *adolescens*.

NVnc experiar, sitne acetum tibi peracre in pectore.
Sequere. PH. quo sequar? quo ducis nunc me?
LY. ad illam, quæ tuum
Perdidit, pessumdedit tibi filium uni unicum.
PH. Eja, Lyde: leniter qui sæviunt, sapiunt magis.
Minus mirandum est, illæc ætas si quid illorum facit,
Quam si non faciat. feci ego istæc itidem in adolescentia.
LY. Hei mihi, hei mihi! istæc illum perdidit assentatio.
Nam absque te esset, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum:
Nunc propter te tuamque pravus factus est fiduciam
Pistoclerus. MN. dii immortales, meum sodalem hic
nominat.
Quid hoc negotii est, Pistoclerum Lydus quod herum
tam ciet?
PH. Paulisper, Lyde, est libido homini suo animo obsequi:
Iam aderit tempus, cum sese etiam ipse oderit. morem
geras:
Dum caveatur, præter æquom ne quid delinquat. fine.
LY. Non sino, neque equidem illum me vivo corrumpi
sinam.
Sed tu? qui tam pro corrupto dicis caussam filio,
Eademne erat hæc disciplina tibi, cum tu adolescens
eras?
Nego tibi hoc annis viginti fuisse primis copiæ,
Digitum longe à pædagogo pedem ut efferres ædibus.

Ante Solem exorientem nisi in palæstram veneras,
Gymnasii præfecto haud mediocris pœnas penderes.
Idque ubi obtigerat, hoc etiam ad malum arcessebatur malum,
Et discipulus & magister perhibebantur improbi.
Ibi cursu, luctando, hasta, disco, pugillatu, pila,
Saliendo sese exercebant magis quam scorto aut saviis:
Ibi suam ætatem extendebant, non in latebrosis locis.
Inde de hippodromo & palæstra ubi revenisses domum,
Cincticulo præcinctus in sella apud magistrum assideres:
Cum librum legeres, si unam peccavisses syllabam,
Fieret corium tam maculosum, quam est nutricis pallium. (miser.
MN. Propter me hæc nunc meo sodali dici discrucior
Ille innocens suspicionem hanc sustinet caussa mea.
PH. Alii, Lyde, nunc sunt mores. LY. id equidem ego certo scio.
Nam olim populi prius honorem capiebat suffragio,
Quam magistro desinebat esse dicto obediens.
At nunc priusquam septuennis est, si attigas eum manu,
Extemplo puer pædagogo tabula dirumpit caput.
Cum patrem adeas postulatum, puero sic dicit pater:
Noster esto, dum te poteris defensare injuria.
Provocatur pædagogus: Eho senex minimi pretii,
Ne attigas puerum ista caussa, quando fecit strenue.
It magister quasi laterna uncto extertus linteo.
Itur illinc jure dicto. istoccine hic pacto potest
Inhibere imperium magister, si ipsus primus vapulet?
MN. Acris postulatio hæc est, cum hujus dicta intellego.
Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit.
PH. Sed quis hic est, quem astantem video ante ostium?
LY. ô Philoxene. (mihi.
MN. Deos propitios me videre, quam illum, mavellem
PH. Quis illic est? LY. Mnesilochus, gnati tui sodalis Pistocleri: (accubat.
Haud consimili ingenio atque ille est qui in lupanari
Fortunatum Nicobulum, qui illum produxit sibi.
PH. Salvus sis, Mnesiloche: salvum te advenire gaudeo.
MN. Dii te ament Philoxene. LY. hic enim rite productu'st patri.
In mare it, rem familiarem curat, custodit domum:
Obsequens obediensque est mori atque imperiis patris.
Hic sodalis Pistoclero jam puer puero fuit.
Triduum non interest ætatis uter major siet:
Verum ingenium plus triginta annis majus est, quam alteri.
PH. Cave malum, & compesce in illum dicere injuste.
LY. tace;

Stultus

Stultus es, qui illi male ægre patere dici, qui facit.
Nam illum meum malum promptare malim, quam peculium.
PH. Qui dum? LY. quia, malum si promptet, indies faciat minus.
MN. Quid sodalem meum castigas, Lyde, discipulum (tuum?
LY. Periit tibi sodalis. MN. ne di sirint. LY. sic est, ut loquor.
Quin ego cum peribat vidi; non ex audito arguo.
MN. Quid factum est? Ly. meretricem indigne deperit. MN. non tu taces?
LY. Atque acerrume ac æstuose absorbet, ubi quemque attigit.
MN. Vbi ea mulier habitat? LY. hic. MN. unde eam esse ajunt? LY. ex Samo.
MN. Quæ vocatur? LY. Bacchis. MN. erras, Lyde: ego omnem rem scio
Quemadmodum est. tu Pistoclerum falso, atque insontem arguis.
Nam ille amico & benevolenti suo sodali sedulo
Rem mandatam exsequitur. ipsus nec amat: nec tu creduas.
LY. Itane oportet rem mandatam gerere amici sedulo?
Vt ipsius in gremio osculantém mulierem teneat sedens?
Nullon' pacto res mandata potest agi, nisi identidem
Manus ferat ad papillas, labra à labris nusquam auferat?
Namque alia memorare, quæ illum facere vidi, dispudet:
Cum manum sub vestimenta ad corpus detulit Bacchidi,
Me præsente, neque pudere quicquam. quid verbis opus est?
Mihi discipulus tibi sodalis periit, huic filius.
Nam ego illum periisse duco, cui quidem periit pudor.
Quid opu'st verbis? si opperiri vellem paulisper modo,
Vt opinor, illius inspectandi mihi esset major copia:
Plus vidissem quam deceret, quam me atque illo æquum foret.
MN. Perdidisti me, sodalis. Egone illam mulierem
Capitis non perdam? perire me malis malim modis.
Satin' ut, quem tu habeas fidelem tibi, aut cui credas, nescias?
LY. Viden', ut ægre patitur hic gnatum esse corruptum tuum,
Suum sodalem! ut ipsus sese cruciat ægritudine!
PH. Mnesiloche, hoc tecum oro, ut illius animum atque ingenium regas.
Serva tibi sodalem, & mihi filium. MN. factum volo.
PH. In te ergo hoc onus omne impono. Lyde, sequere hac me. LY. sequor,

Melius esset, me quoque una si cum illo relinqueres.

PH. Affatim est, Mnesiloche: cura, & concastiga hominem probe,

Qui dedecorat te, me, amicos, atque alios, flagitiis suis.

ACTVS III. SCENA IV.

MNESILOCHVS *adolescens.*

Immitiorem nunc utrum credam magis
Sodalemne esse, an Bacchidem, incertum admodum est.
Illum exoptavit potius? habeat. optime est.
Næ illa illud hercle cum malo fecit suo, meo.
Nam mihi divini nunquam quisquam creduat,
Ni ego illam exemplis plurimis planeque amo.
Ego faxo, haud dicet nactam quem derideat.
Nam jam domum ibo, atque aliquid surripiam patri.
Id isti dabo, ego istanc multis ulciscar modis:
Adeo ego illam cogam usque, ut mendicet meus pater:
Sed satin' ego animum mente sincera gero?
Qui ad hunc modum hæc hic, quæ futura, fabulor?
Amo hercle, opinor, utpote quod pro certo sciam.
Verum, quam illa unquam de mea pecunia
Ramenta fiat plumea propensior,
Mendicum malim mendicando vincere.
Nunquam ædepol viva me irridebit. nam mihi
Decretum est renumerare jam omne aurum patri.
Igitur mihi inani atque inopi subblandibitur:
Tum, cum mea illud nihilo pluris referet,
Quam si ad sepulcrum mortuo dicat jocum.
Sed antequam illa unquam meis opulentiis
Ramenta fiat gravior, aut propensior,
Mori me mavelim excruciatum inopia.
Profecto stabile est me patri aurum reddere,
Eadem exorabo, Chrysalo caussa mea
Pater ne noceat: neu quid ei succenseat
Mea caussa de auro, quod eum ludificatus est.
Nam illi æquum est me consulere, qui caussa mea
Mendacium dixit. nunc vos me sequimini.

ACTVS III. SCENA V.

PISTOCLERVS.

Rebus aliis antevortar, Bacchis, quæ mandas mihi:
Mnesilochum ut requiram, atque ut eum mecum ad te adducam simul.
Nam illud animus meus miratur, si à me tetigit nuncius,
Quid remoratur, ibo, & visam huc ad eum, si forte est domi.

ACTVS III. SCENA VI.

MNESILOCHVS, PISTOCLERVS.

Reddidi patri omne aurum. nunc ego illam me velim
Convenire, postquam inanis sum, contemptricem meam.
Sed veniam mihi quam gravate pater dedit de Chrysolo!
Verum postremo impetravi, ut ne quid ei succenseat.
PI. Estne hic meus sodalis? MN. estne hic hostis, quem aspicio, meus?
PI. Certe is est. MN. is est. PI. adibo contra. MN. contollam gradum.
PI. Salvus sis, Mnesiloche. MN. salve. PI. salvus cum peregre advenis, (movet.
Cœna detur MN. non placet mihi cœna, quæ bilem
PI. Num quæ advenienti ægritudo objecta est? MN. atque acerrima.
PI. Vnde? MN. ab homine, quem mihi amicum esse arbitratus sum antidhac. (censeas
PI. Multi more isto atque exemplo vivunt, quos cum
Esse amicos, reperiuntur falsi falsimoniis,
Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide.
Nullus est, quoi non invideant rem secundam obtingere.
Sibi ne invideatur, ipsi ignavi recte cavent.
MN. Ædepol næ tu illorum mores perquam meditate tenes. (suo?
Sed etiam unum hoc ex ingenio malo malum inveniunt
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnes habent.
Atque ii se cum frustrantur, frustrari alios stolidi existimant.
Sicut est hic, quem esse amicum ratus sum atque ipsus sum mihi.
Ille, quod in se fuit, accuratum habuit, quod posset mali
Facere, & in me inconciliare copias omnes meas.
PI. Improbum istunc esse oportet hominem. MN. ego ita esse arbitror.
PI. Obsecro hercle loquere, quis est? MN. benevolens vivit tibi.
Nam ni ita esset, tecum orarem, ut ei, quod posses mali
Facere, faceres. PI. dic modo hominem, qui sit: si non fecero
Ei male aliquo pacto, me esse dicito ignavissimum.
MN. Neque homo est, verum hercle amicus est tibi. PI. tanto magis
Dic, quis est, nequam hominis ego parvipendo gratiam.

MN. Video non potesse, quin tibi ejus nomen eloquar.
Pistoclere, perdidisti me sodalem funditus.
PI. Quid istuc est? MN. quid est? misine ego ad te ex Epheso epistolam
Super amica, ut mihi invenires? PI. fateor factum, & repperi. (copia,
MN. Qui? tibi non erat meretricum aliarum Athenis
Quibus cum haberes rem, nisi cum illa, quam ego mandassem tibi?
Occiperes tu te amare, & me ires consultum male?
PI. Sanun'es? MN. rem repperi omnem ex tuo magistro: ne nega.
Perdidisti me. PI. etiamne ultro tuis me prolectas probris?
MN. Quid amas Bacchidem? PI. duas ergo hic intus eccas Bacchides.
MN. Quid duæ? PI. atque ambas sorores. MN. loqueris nunc nugas sciens.
PI. Postremo, si pergis parum mihi fidem arbitrarier,
Tollam ego ted in collum, atque intro hinc auferam. MN. imo ibo: mane.
PI. Non maneo, neque tu me habebis falso suspectum. MN. sequor.

ACTVS IV. SCENA I.

PARASITVS, PVER.

PArasitus ego sum nequam hominis atque improbi
Militis, qui amicam secum avexit ex Samo.
Nunc me ire jussit ad eam, & percunctarier,
Vtrum aurum reddat, anne eat secum simul.
Tu qui dudum, puer, cum illa usque isti simul,
Quæ harum sunt ædes, pulta: adi actutum ad fores.
Recede hinc directe. ut pulsat propudium!
Comesse panem tris pedes latum potes,
Fores pultare nescis! ecquis his in ædibus est?
Heus ecquis hic est? ecquis hoc aperit ostium?
Ecquis exit?

ACTVS IV. SCENA II.

PISTOCLERVS, PARASITVS.

QVid istuc est? quænam istæc est pultatio?
Quæ te mala crux agitat, ad istunc qui modum
Alieno vires tuas extentes ostio?
Fores pene effregisti. quid nunc vis tibi?
PA. Adolescens, salve. PI. salve. sed quem quæritas?
PA. Bacchidem. PI. utram ergo? PA. nihil scio, nisi Bacchidem.
Paucis me misit miles ad eam Cleomachus,

Pauen.

Vel ut ducentos Philippos reddat aureas,
Vel ut hinc in Elatiam hodie eat secum simul.
PI. Non it. negato esse ituram. abi. & renuncia.
Alium illa amat, non illum. duc te ab ædibus.
PA. Nimis iracunde. PI. at scin' quam iracundus fiem?
Næ tibi hercle haud longe est os ab infortunio,
Ira dentifrangibula hæc meis manibus gestiunt.
PA. Cum ego hujus verba interpretor, mihi cautio est,
Ne nucifrangibula excussit ex malis meis.
Tuo ego istæc igitur dicam illi periculo.
PI. Quid ais tu? PA. ego istuc illi dicam. PI. dic mihi,
Quis tu es? PA. illius sum integumentum corporis.
PI. Nequam esse oportet, cui tu integumentum improbus es.
PA. Sufflatus ille huc veniet. PI. diruptum velim.
PA. Num quid vis? PI. abeas celeriter. facto est opus.
PA. Vale, dentifrangibule. PI. & tu, integumentum, vale.
In eum nunc hæc revenit res locum, ut, quid consilii
Dem meo sodali super amica, nesciam.
Qui iratus renumeravit omne aurum patri,
Neque nummus ullu'st, qui reddatur militi.
Sed hic concedam. nam concrepuerunt fores.
Mnesilochus eccum mœstu progreditur foras.

ACTUS IV. SCENA III.

MNESILOCHUS, PISTOCLERUS.

Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato,
Sine modo & modestia sum, sine bono jure, atque honore,
Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus vivo,
Malevolente ingenio natus. postremo id mihi est, quod nolo
Ego esse aliis. credibile hoc est? nequior nemo est, neque indignior,
Quoi dii benefaciant, neque quem quisquam homo aut amet, aut adeat.
Inimicos quam amicos æquius est me habere: malos quam bonos
Par magis me juvare: omnibus probris, quæ improbis viris
Digna sunt, dignior nullus est homo: qui patri reddidi
Omne aurum amans, quod fuit præ manu. summe ego homo miser?
Sumne ego nullius pretii? perdidi me, atque operam Chrysali.
PI. Consolandus hic mihi est, ibo ad eum. Mnesiloche, quid fit? MN. perii.

PI. Dii melius faciant. MN. perii. PL. non taces, insipiens? MN. taceam?
PI. Sanus satis non es. MN. perii. multa mala mihi in pectore
Nunc acria atque acerba eveniunt. criminin' me habuisse fidem?
Immerito tibi iratus fui. PI. eja bonum habe animum.
MN. Vnde habeam? mortuus pluris pretii'st, quam ego sum. PI. militis (meis
Parasitus modo venerat aurum petere: hinc eum ego
Dictis malis, his foribus atque hac repuli, rejeci hominem.
MN. Quid mihi id prodest? quid faciam? nihil habeo miser. ille quidem
Hanc abducet, scio. PI. si mihi fit, non pollicear.
MN. scio, dares.
Novi. sed nisi ames, non habeam tibi fidem tantam.
Nunc agitas sat tute tuarum rerum: egone ut opem mihi
Ferre putem posse inopem te? PI. tace modo: deus respiciet nos aliquis.
MN. Nugæ. PI. mane. MN. quid est? PI. tuam copiam eccam, Chrysalum video.

ACTVS IV. SCENA IV.

CHRYSALVS *servus*, MNESILOCHVS, EPISTOCLERVS *adolescens*.

HVnc hominem decet auro expendi: huic decet statuam statui ex auro. (affectus.
Nam duplex hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum
Herum majorem meum ut ego hodie lusi lepide! ut ludificatus est!
Callidum senem callidis dolis compuli, & perpuli, mihi omnia ut crederet.
Nunc amanti hero, filio senis, quicum ego bibo, quicum edo. & amo,
Regias copias aureasque obtuli, ut domo sumeret, neu foris quæreret.
Non mihi isti placent Parmeniones, Syri, qui duas aut tres minas
Auferunt heris. nequius nihil est, quam egens consilii servos, nisi habet
Multipotens pectus; ubicumque usus fiet, pectore expromat suo.
Nullus frugi esse potest homo, nisi qui & bene & male facere tenet.

Improbus

Improbus cum improbis sit, harpaget: furibus furetur quod queat.
Versipellem frugi convenit esse hominem, pectus cui sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis. utcunque res sit, ita animum habeat.
Sed lubet scire, quantum aurum herus sibi dempsit: & quid suo reddidit patri.
Si frugi est, Herculem fecit ex patre: decumam partem ei
Dedit, sibi novem abstulit. sed, quem quæro, optume ecce obviam
Mihi est. numquid nummi exciderunt, here, tibi, quod sic terram
Obtuere? quid vos mœstos tam tristesque esse conspicor?
Non placet, nec est temere etiam. quin mihi respondetis?
MN. Chrysale, occidi. CH. fortassis tu auri demsisti parum.
MN. Qui, malum, parum? imo vero nimio minus multo parum.
CH. Quid igitur, stulte? quoniam occasio ad eam rem fuit
Mea virtute parta, ut quantum velles, tantum sumeres.
Sic hoc digitulis duobus sumebas primoribus?
An nesciebas, quam ejusmodi homini raro tempus se daret?
MN. Erras. CH. at quidem tute errasti, cum parum immersti ampliter.
MN. Pol tu quam nunc me accuses magis, si magis rem noveris.
Occidi. CH. jam animus istoc dicto plus præsagitur mali.
MN. Perii. CH. quid ita? MN. quia patri omne cum ramento reddidi.
CH. Reddidisti? MN. reddidi. CH. omnes? ME. opido. CH. occisi sumus.
Qui in mentem venit tibi istuc facinus facere tam malum?
MN. Bacchidem atque hunc suspicabar propter crimen, Chrysale,
Me male consuluisse: ob eam rem omne aurum iratus reddidi
Meo patri. CH. quid, ubi reddebas aurum, dixisti patri?
MN. Id aurum accepisse extemplo ab hospite Archidemide. CH. hem,
Istoc dicto dedidisti hodie in cruciatum Chrysalum.
Nam ubi me aspiciet, ad carnificem rapiet continuo senex.

MN. Ego.

MN. Ego patrem exoravi. CH. nempe ergo hoc ut faceret, quod loquor? (feat.
MN. Imo tibi ne noceat, neu quid ob eam rem succeu-
Atque ægre impetravi. nunc hoc tibi curandum est, Chrysale.
CH. Quid vis curem? MN. ut ad senem etiam alteram facias viam.
Compara, fabrica, finge quod lubet, conglutina,
Vt senem hodie doctum docte fallas, aurumque auferas.
CH. Vix videtur fieri posse. MN. perge, ac facile hæc feceris.
CH. Quam, malum, facile? quem mendacii prebendit manifesto modo: (dere.
Quem si orem, ut mihi nihil credat, id non ausit cre-
MN. Imo si audias, quæ dicta dixit me adversum tibi.
CH. Quid dixit? MN. si tu illum Solem sibi Solem esse dixeris, (dies.
Se illum Lunam credere esse, & noctem qui nunc est
CH. Emungam hercle hominem probe hodie: ne id nequicquam dixerit.
MN. Nunc quid nos vis facere? CH. enim nihil, nisi ut ametis, impero.
Cæterum quantum libet me poscitote aurum; ego dabo:
Quid mihi refert Chrysalo esse nomen, nisi factis probo?
Sed nunc quantulum usu'st auxi tibi, Mnesiloche? dic mihi.
MN. Militi nummis ducentis iam usus est pro Bacchide.
CH. Ego dabo. MN. tum nobis opus est sumptu.
CH. ah, placide volo
Vnumquidque agamus: hoc ubi egero, tum istuc agam.
De ducentis nummis primum intendam balistam in senẽ.
Ea balista si pervortam turrim & propugnacula.
Recta porta invadam extemplo in oppidum antiquum & vetus:
Si id capso, geritote amicis vostris aurum corbibus,
Si cui animus sperat. PI. apud te est animus noster, Chrysale.
CH. Nunc tu abi intro, Pistoclere, ad Bacchidem, atque effer cito.
PI. Quid? CH. stylum, ceram, & tabellas, & linum.
PI. jam faxo hic erunt.
MN. Quid nunc es facturus? id mihi dice; coctum est prandium.
CH. Vos duo eritis, atque amica tua erit tecum tertia.
MN. Sicut dicis. CH. Pistoclero nulla amica est.
MN. imo adest. (chides.
Alteram ille amat sororem, ego alteram, ambas Bac-
CH. Quid tu loqueris? MN. hoc ut futuri sumus.
CH. ubi est biclinium

Vobis

Vobis stratum? MN. quid id exquiris? CH. res ita est: dici volo.
Nescis quid ego acturus sim, neque facinus quantum exordiar.
MN. Cedo manum, ac subsequere propius me ad fores: intro inspice.
CH. Euax, nimis bellus, atque ut esse maxime optabam, locus.
PI. Quod imperavisti, impetratum. bene bonis factum illico est.
CH. Quid paravisti? PI. quæ tu parare jussisti omnia.
CH. Cape stylum propere & tabellas tu has tibi:
MN. quid postea?
CH. Quod jubebo, scribito istic. nam propterea te volo
Scribere, ut pater cognoscat literas, quando legat.
Scribe. MN. quid scribam? CH. salutem tuo patri verbis tuis.
PI. Quid si potius morbum & mortem scribat? id erit rectius.
MN. Ne interturba. jam imperatum in cera inest.
CH. dic quemadmodum?
MN. Mnesilochus salutem dicit suo patri. CH. adscribe hoc cito.
Chrysalus mihi usquequaque loquitur, nec recte, pater,
Quia tibi aurum reddidi. & quia non te defraudaverim.
PI. Mane, dum scribit. CH. celerem oportet esse amatoris manum.
PI. Atque idem hercle est ad perdundum magis, quam ad scribendum citus.
MN. Loquere: hoc scriptum est. CH. nunc, pater mi, proin tu ab eo ut caveas tibi,
Sycophantias componit, aurum ut abs ted auferat:
Et profecto se ablaturum dixit. plane adscribito.
MN. Dic modo. CH. atque id pollicetur se daturum aurum mihi,
Quod dem scortis, quodque in lustris comedim, & congræcem, pater:
Sed, pater, vide ne tibi hodie verba det: quæso cave.
MN. Loquere porro. CH. adscribe dum. MN. etiam loquere, quid scribam modo.
CH. Sed, pater, quod promisisti mihi, te quæso ut memineris,
Ne illum verberes, verum apud te vinctum asservato domi.
Cedo tu ceram, ac linum actutum. age obliga. obsigna cito.
MN. Obsecro, quid istis ad istunc usu'st conscriptis modum?
Vt tibi ne quid credat, atque ut vinctum te asservet domi?
CH. Quia mihi ita lubet, potin' ut cures te, atque ne parcas mihi?

Me-

Mea fiducia opus conduxi, & meo periculo rem gero.
MN. Æquum dicis. CH. cedo tabellas. MN. accipe.
CH. animum advortite.
Mnesiloche & tu Pistoclere, jam facite, in biclinio
Cum amica sua uterque accubitum eatis. ita negotium est.
Atque ibidem, ubi nunc sunt lecti strati, potetis cito.
PI. Nunquid aliud? CH. hoc; atque etiam ubi erit accubitum semel,
Ne quoquam exsurgatis, donec à me erit signum datum.
PI. O Imperatorem probum! CH. jam bis bibisse oportuit.
MN. Fugiamus. CH. vos vostrum curate officium, ego efficiam meum.

ACTVS IV. SCENA V.

CHRYSALVS.

INsanum magnum molior negotium,
Metuoque ut hodie possiem emolirier.
Sed nunc truculento mihi atque sævo usus sene est.
Nam non conducit nunc huic sycophantiæ
Senem esse tranquillum: qui ubi me aspexerit,
Versabo ego illunc hodie, si vivo, probe.
Tam frictum ego illum reddam, quam frictum est cicer.
Adambulabo ad ostium, ut quando exeat
Extemplo advenienti tabellas dem in manum.

ACTVS IV. SCENA VI.

NICOBVLVS, CHRYSALVS.

NImio illæc res est magnæ dividiæ mihi,
Subterfugisse sic mihi hodie Chrysalum.
CH. Salvus sum, iratus est senex. nunc est mihi
Adeundi ad hominem tempus. NI. quis loquitur prope?
Atque hic quidem opinor Chrysalu'st. CH. accessero.
NI. Bone serve, salve. quid fit? quam mox navigo
In Ephesum, ut aurum repetam ab Theotimo domum?
Taces? per omnes deos adjuro, ut ni meum
Gnatum tam amem, atque ei facta cupiam quæ is velit,
Vt tua jam virgis latera lacerentur probe,
Ferratusque in pistrino ætatem conteras.
Omnia rescivi scelera ex Mnesilocho tua.
CH. Men' criminatus est? optume est: ego sum malus,
Ego sum sacer, scelestus: specta rem modo.
Ego verbum faciam. NI. etiamne, carnifex,
Minitare? CH. nosces tu illum actutum qualis sit.
Nunc hasce tabellas ferre me jussit tibi.
Orabat, ut, quod istic esset scriptum, id fieret.

NI. Cedo

NI. Cedo. CH. nosce signum. NI. novi. ubi ipse est? CH. nescio.
Nihil jam me oportet scire: oblitus sum omnia.
Scio me esse servum. nescio etiam id quod scio.
Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.
NI. Mane dum parumper: jam ad te exeo, Chrysale.
CH. Ut verba mihi dat! ut nescio quam rem gerat!
Servos arcessit intus, qui me vinciant.
Bene navis agitatur, pulchre hæc confertur ratis.
Sed conticiscam: nam audio aperiri fores.

ACTUS IV. SCENA VII.

NICOBULUS, CHRYSALUS.

COnstringe tu illi, Artamo, actutum manus.
CH. Quid feci? NI. impinge pugnum, si mutiverit.
Quid hæ loquuntur literæ? CH. quid me rogas?
Ut ab illo accepi, ad te obsignatas attuli.
NI. Eho tu, loquitatusne es gnato meo male
Per sermonem, quia mihi id aurum reddidit?
Et te dixisti id aurum ablaturum tamen
Per sycophantias? CH. egone istuc dixi? NI. ita.
CH. Quis homo est, qui dicat me dixisse istuc? NI. tace.
Nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt,
Quas tu attulisti. hem! hæ te vinciri jubent. CH. aha,
Bellerophontem jam tuus me fecit filius.
Ego met tabellas detuli, ut vincirer? sine.
NI. Propterea hoc facio, ut suadeas gnato meo
Ut pergræcetur tecum, ter venefice.
CH. O stulte, stulte ne scis nunc venire te:
Atque in eo ipso astas lapide, ubi præco prædicat.
NI. Responde: quis me vendit? CH. quem di diligunt,
Adolescens moritur, dum valet, sentit, sapit.
Hunc si ullus deus amaret, plus annis decem,
Plus jam viginti mortuum esse oportuit:
Qui terræ odium inambulat, & jam nihil sapit,
Nec sentit. tanti est, quanti est fungus putidus.
NI. Tun' terræ me odium esse autumas? abducite hunc
Intro, atque astringite ad columnam fortiter.
Nunquam auferes hinc aurum. CH. atqui ultro jam dabis.
NI. Dabo? CH. atque orabis me quidem ultro, ut auferam;
Cum illum rescisces criminatorem meum
Quanto in periculo, & quanta in pernicie fiet.
Tum libertatem Chrysalo largibere:
Ego adeo nunquam accipiam. NI. dic scelerum caput,
Dic, quo in periculo est meus Mnesilochus filius?

CH. Sequere hac me, faxo jam scies. NI. quo gentium?
CH. Tres unos passus. NI. vel decem. CH. agedum, tu Artamo,
Forem hanc pauxillulum aperi, placide ne crepa:
Sat est, accede huc tu, viden' convivium?
NI. Video exadvorsum Pistoclerum & Bacchidem.
CH. Qui sunt in lecto illo altero? NI. interii miser.
CH. Novistine hominem. NI. novi. CH. dic sodes mihi,
Bellan' videtur specie mulier? NI. admodum.
CH. Quid illam, meretricemne esse censes? NI. quippini.
CH. Frustra es. NI. quis igitur obsecro est. CH. inveneris.
Ex me quidem hodie nunquam fies certior.

ACTVS IV. SCENA VIII.

CLEOMACHVS, NICOBVLVS, CHRYSALVS.

Meamne hic Mnesilochus, Nobuli filius,
Per vim ut retineat mulierem? quæ hæc factio est?
NI. Quis ille est? CH. per tempus hic venit miles mihi.
CL. Non me arbitratur militem, sed mulierem.
Qui me meosque non queam defendere.
Nam neque Beliona mihi unquam, neque Mars creduat,
Ni illum exanimalem faxo, si convenero,
Nive exhæredem fecero vitæ suæ.
NI. Chrysale, quis ille est, qui minitatur filio?
CH. Vir hic est illius mulieris, qua cum accubat.
NI. Quid? vir? CH. vir, inquam. NI. nupta est illan' obsecro?
CH. Scies haud multo post. NI. oppido interii miser.
CH. Quid? nunc scelestus tibi videtur Chrysalus?
Age nunc, vincito me, auscultato filio.
Dixin' tibi ego illum inventurum te qualis sit?
NI. Quid nunc ego faciam? CH jube sis me exsolvi cito.
Nam nisi ego exsolvor, jam manifesto hominem opprimet.
CL. Nihil est lucri, quod me hodie facere mavelim,
Quam illum cubantem cum illa opprimere, ambo ut necem.
CH. Audin' quæ loquitur? quin tu me exsolvi jubes?
NI Exsolve istum. perii, pertimui miser.
CL. Tum illam, quæ corpus publicat vulgo suum,
Faxo, se haud dicat nactam, quem derideat.
CH. Pacisci cum illo paullula pecunia potes.
NI. Paciscere ergo obsecro, quid tibi lubet.
Dum ne manifesto hominem opprimat, neve enicet.
CL. Nunc nisi ducenti Philippi redduntur mihi,
Jam illorum ego animam amborum exsorbebo oppido.

NI. Hem

NI. Hem illoc paciscere, si potes. perge obsecro.
Paciscere quidvis. CH. ibo & faciam sedulo.
Quid clamas? CL. ubi herus tuus est? CH. nusquam, nescio.
Vis tibi ducentos nummos jam promittier,
Vt ne clamorem hic facias, nec convicium?
CL. Nihil est, quod malim. CH. atque ut tibi mala multa ingeram?
CL. Tuo arbitratu. CH. ut subblanditur carnifex.
CH. Pater hic Mnesilochi est: sequere. is promittet tibi.
Tu aurum rogato: cæterum verbum sat est.
NI. Quid fit? CH. ducentis Philippis rem pepigi. NI. vah, salus
Mea, servasti me, quam mox dico? Dabo.
CH. Roga hunc tu, tu promitte huic. NI. promitto, roga.
CL. Ducentos nummos aureos Philippos probos
Dabin? Dabuntur, inque: responde. NI. dabo.
CH. Quid nunc, impure, nunquid debetur tibi?
Quid illi molestus? quid illum morte territas?
Et ego te & ille mactamus infortunio.
Si tibi est machæra, & nobis veruina est domi:
Qua quidem te faciam, si tu me irritaveris,
Confossiorem forcinia uenia.
Jamdudum hercle equidem sentio, suspicio
Quæ te sollicitet, eum esse cum illa muliere.
CL. Imo est quoque. CH. ita me Iuppiter, Iuno, Ceres,
Minerva, Latona, Spes, Opis, Virtus, Venus,
Castor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules,
Submanus, Sol, Saturnus, diique omnes ament.
Vt ille cum illa neque cubat, neque ambulat,
Neque osculatur, neque illud quod dici solet.
NI. Vt jurat? servat me ille suis perjuriis.
CL. Vbi nunc Mnesilochus ergo est? CH. rus misit pater.
Illa autem in arcem abivit ædem visere
Minervæ. nunc aperta est. i, vise, estne ibi?
CL. Abeo ad forum igitur. CH. vel hercle in malam crucem. (te:
CL. Hodie exigam aurum hoc? CH. exige, ac suspende
Ne supplicare censeas, homo nihili.
Ille est amotus. sine me, per, ted here obsecro,
Deos immortales, ire huc intro ad filium.
NI Quid eo introibis? CH. ut eum dictis plurimis
Castigem, cum hæc sic facta ad hunc faciat modum.
NI. Imo oro ut facias, Chrysale, & te obsecro,
Cave parsis in eum dicere. CH etiam me mones?
Satin' est, si plura ex me audiet hodie mala,
Quam audivit unquam Clinia ex Demetrio.

 NI. Lippi

NI. Lippi illic oculi servus est simillimus:
Si non est, nolis esse, neque desideres:
Si est, abstinere quin attingas, non queas.
Nam ni illic hodie forte fortuna hic foret,
Miles Mnesilochum cum uxore opprimeret sua,
Atque obtruncaret mœchum manifestarium.
Nunc quasi ducentis Philippis emi filium,
Quos dare promisi militi: quos non dabo
Temere etiam, priusquam filium convenero.
Nunquam edepol quicquam temere credam Chrysalo:
Verum libet etiam mihi has perlegere denuo:
Æquum est tabellis consignatis credere.

ACTUS IV. SCENA IX.

CHRYSALUS, NICOBULUS.

ATridæ duo fratres cluent fecisse facinus maximum:
Cum Priami patriam Pergamum, divina mœnitum manu,
Armis, equis, exercitu atque eximiis bellatoribus,
Millenum numero navium, decumo anno post subegerunt.
Non Pelides termento fuit, præut ego herum expugnabo meum.
Sine classe, sineque exercitu, & tanto numero militum,
Cepi, expugnavi amanti herili filio aurum ab suo patre.
Nunc priusquam huc senex venit, libet lamentari, dum exeat:
O Troja! o patria! o Pergamum! o Priame! periisti senex,
Qui misere male mulcabere quadringentis Philippis aureis.
Nam ego has tabellas obsignatas, consignatas, quas fero,
Non sunt tabellæ, sed equus, quem misere Achivi ligneum.
Epius est Pistoclerus: ab eo hæc sumpta. Mnesilochus non est
Relictus: ellum, non in busto Achilli, sed in lecto accubat:
Bacchidem habet secum. ille olim habuit ignem, qui signum daret:
Hæc ipsum exurit. ego sum Ulysses, cujus consilio hæc geruntur.
Tum quæ hic sunt scriptæ literæ, hoc in equo insunt milites
Armati atque animati probe. ita res successit, meliusque adhuc.
Atque hic equus non in arcem, verum in arcam faciet impetum.

Excidium, exitium, exlecebra fiet hic equus hodie auro
senis.
Nostro seni huic stolido, ei profecto nomen facio ego
Ilio.
Miles Menelau'st: ego Agamemnon, idē Ulysses Laërtius.
Mnesilochus est Alexander, qui erit exitium rei patriæ
suæ: (Ilio.
Is Helenam abduxit, cuja caussa nunc facio obsidium
Nam illic eidem audivi Ulyssem, ut ego sum, fuisse &
audacem & malum.
Dolis ego deprensus sum: ille mendicans pæne inventus
interiit,
Dum sibi exquirit fata Iliorum. assimiliter mihi hodie
obtigit.
Vinctus sum, sed dolis exemi: item se ille servavit dolis.
Ilio tria fuisse audivi fata, quæ illi forent exitio:
Signum ex arce si perisset: alterum etiam est Troili mors:
Tertium cum portæ Scææ limen superum scinderetur.
Paria item tria eis tribus sunt fata nostro huic Ilio:
Nam dudum Priamo ut dixeram nostro seni mendacium
Et de hospite, & de auro, & de lembo, ibi signum ex
arce jam abstuli. (pidum.
Jam duo restabant fata tum, nec magis id ceperam op-
Post ubi tabellas ad senem detuli, ibi occidi Troilum.
Cum censuit Mnesilochum cum uxore esse dudum mi-
litis,
Ibi vix me exsolvi. atque id periculum assimilo, Ulys-
sem ut prædicant (olim ille se
Cognitum ab Helena esse, proditumque Hecubæ. sed ut
Blanditiis exemit & persuasit, se ut amitteret:
Item ego dolis me illo expuli periculo, & decepi senem.
Postea cum magnifico milite, urbes verbis qui inermes
capit,
Conflixi, atque hominem repuli: dein' pugnam conse-
rui seni:.
Ego eum adeo uno mendacio devici, uno ictu extem-
pulo.
Cepi spolia. is nunc ducentos nummos Philippos militi,
Quos dare se promisit, dabit.
Nunc alteris etiam ducentis usus est, qui dispensentur
Ilio capto: ut sit mulsum, qui triumphent milites.
Sed Priamus hic multo illi præstat. non quinquaginta
modo, (ctos sine probro:
Quadringentos filios habet; atque equidem omnes le-
Eos ego hodie omnes contruncabo duobus solis ictibus.
Nunc Priamo nostro si est quis emptor, coëmptionalem
senem
Vendam ego, venalem quem habeo, extemplo ubi op-
pidum expugnavero.

Sed Priamum aſtantem eccum ante portam video. adibo atque alloquar.
NI. Cujanam vox prope me ſonat ? CH. o Nicobule. NI.quid fit?quid?
Quod te miſi, ecquid egiſti ?. CH. rogas ? congredere. NI.congredior.
CH. Optimus ſum orator. ad lacrumas coëgi hominem caſtigando,
Maleque dictis, que quidem quivi comminiſci. NI. quid ait ? CH.verbum
Nullum fecit : lacrumans tacitus auſcultabat, quæ ego loquebar :
Tacitus conſcripſit tabellas : obſignatas mihi has dedit.
Tibi me juſſit dare. ſed metuo, ne idem cantent quod priores.
Noſce ſignum. eſtne ejus ? NI. Novi.libet pellegere has. CH. Pellege.
Nunc ſuperum limen ſcinditur, nunc adeſt exitium Ilio:
Turbat equus lepide ligneus. NI. Chryſale ades, dum ego has pellego.
CH. Quid tibi me adeſſe opus eſt ? NI. volo, ut quod jubebo facias.
Vt ſcias quæ hic ſcripta ſient. CH. nihil moror, neque ſcire volo.
NI. Tamen ades CH. quid opus eſt ? NI. taceas, quod jubeo, id facias. CH.adero.
NI Euge literas minutas. CH.qui quidem videat parum:
Verum, qui ſatis videat, grandes ſatis ſunt. NI. animum advortito igitur.
CH. Nolo, inquam. NI.at volo, inquam. CH. quid opus eſt ? NI.ad enim id, quod te jubeo facias.
CH. Iuſtum eſt, tuus tibi ſervus tuo arbitratu ſerviat.
NI. Hoc ageſis jam nunc. CH. ubi lubet, recita : aurium operam tibi dico.
NI. Ceræ quidem haud parſit, neque ſtylo. ſed quicquid eſt,pellegere certum eſt.
Pater ducentos Philippos quæſo Chryſalo
Da, ſi eſſe ſalvum vis me, aut vitalem tibi. (eſt?
CH. Malum quidem hercle magnum, tibi dico. NI. quid
CH. Non prius ſalutem ſcripſit? NI.nuſquam ſentio.
CH.Non dabis, ſi ſapies. verum ſi das maxume,
Næ ille alium gerulum quærat, ſi ſapiet, ſibi.
Nam ego non laturus ſum, ſi jubeas maxume ;
Sat ſic ſuſpectus ſum, cum careo noxia. (lego.
NI. Auſculta porro, dum hoc, quod ſcriptum eſt,pel-
CH.Inde à principio jam impudens epiſtola eſt.
NI. Pudet prodire me ad te in conſpectum, pater.
Tantum flagitium te ſcire audivi meum,
Quod cum peregrini cubui uxore militis.

NI. Pol

NI. Pol haud derides. nam ducentis aureis
Philippis redemi vitam ex flagitio tuam.
CH. Nihil est illorum, quin ego illi dixerim.
NI. Stulte fecisse fateor. sed quæso, pater,
Ne me in stultitia, si deliqui, deseras.
Ego animo cupido, atque oculis indomitis fui:
Persuasum est facere, cujus nunc me facti pudet.
NI. Prius te cavisse ergo, quam pudere, æquum fuit.
CH. Eadem istæc verba dudum illi dixi omnia.
NI. Quæso, ut sat habeas id, pater, quod Chrysalus
Objurgavit me pluribus verbis malis,
Et me meliorem fecit præceptis suis,
Ut te ei habere gratiam æquum sit bonam.
CH. Estne istuc istic scriptum? NI. hem spectatum scies.
CH. Ut qui deliquit, supplex est ultro omnibus!
NI. Nunc si me fas est obsecrare abs te pater.
Da mihi ducentos nummos Philippos, te obsecro.
CH. Ne unum quidem hercle, si sapis. NI. sine pellegam.
Ego jusjurandum verbis conceptis dedi.
Daturum id me hodie mulieri ante vesperum,
Priusquam à me abiret. nunc, pater, ne pejerem,
Cura: atque abduce me hinc ab hac quantum potest,
Quam propter tantum damni feci & flagitii.
Cave tibi ducenti nummi dividiæ fuant.
Sexcenta tanta reddam, si vivo, tibi.
Vale, atque hæc cura. Quid nunc censes, Chrysale?
CH. Nihil ego tibi hodie consilii quicquam dabo:
Neque ego haud committam, ut, si quid peccatum fiet
Fecisse dicas de mea sententia.
Verum ut ego opinor, si ego in istoc siem loco,
Dem potius aurum, quam illum corrumpi sinam.
Duæ conditiones sunt: utram tu accipias, vide.
Vel ut aurum perdas, vel ut amator pejeret.
Ego neque te jubeo, neque veto, neque suadeo.
NI. Miseret me illius. CH. tuus est; non mirum facis.
Si plus perdundum sit, perisse suavius est,
Quam illud flagitium volgo dispalescere.
NI. Næ ille edepol Ephesi multo mavellem foret,
Dum salvus esset, quam revenisset domum.
Quin ergo istic, quod perdundum est, propero perdere?
Binos ducentos Philippos jam intus efferam:
Et militi quos dudum promisi miser,
Et istos. mane istic: jam exeo ad te, Chrysale.
CH. Fit vasta Troja, scindunt proceres Pergamum.
Scivi ego jamdudum fore me exitium Pergamo.
Edepol qui me esse dicat cruciatu malo
Dignum, næ ego cum illo pignus haud ausim dare.
Tantas turbellas facio, sed crepuit foris?

Effertur præda ex Troja. taceam nunc jam.
NI. Cape hoc tibi aurum, Chrysale. i, fer filio.
Ego ad forum autem hinc ibo, ut solvam militem.
CH. Non equidem accipiam. procin' tu quæras qui ferat.
Nolo ego mihi credi. NI. cape vero: odiose facis.
CH. Non equidem capiam. NI. at quæso. CH. dico, ut res se habet.
NI. Morare. CH. nolo inquam aurum concredi mihi.
Vel da aliquem, qui me servet. NI. ohe, odiose facis.
CH. Cedo, si necesse est. NI. cura hoc. jam ego huc revenero.
CH. Curatum est, esse te senem miserrimum.
Hoc est incepta efficere pulchre, veluti nunc mihi
Evenit, ut ovans præda onustus incederem,
Salute nostra atque urbe capta per dolum,
Domum reduco integrum omnem hinc exercitum.
Sed, spectatores, vos nunc ne miremini,
Quod non triumpho. pervulgatum est. nihil moror.
Verumtamen accipientur mulso milites.
Nunc hanc prædam omnem jam ad quæstorem deferam.

ACTUS IV. SCENA X.

PHILOXENUS.

QUam magis in pectore meo foveo, quas meus filius turbas turbet,
Quam se ad vitam, & quos ad amores præcipitem inscitus capessat:
Magis curæ est, magisque afformido, ne is pereat, neu corrumpatur. (desto.
Scio, ego fui illa ætate, & feci illa omnia, sed more mo-
Neque placitant mores, quibus video volgo gnatis esse parentes. (ro.
Duxi, habui scortum: potavi, edi, donavi. & enim id ra-
Ego dare me ludum meo gnato institui. ut animo obsequium
Sumere possit, æquum esse puto: sed nimis nolo desidiæ
Ei dare ludum. nunc Mnesilochum, quod mandavi, viso:
Ecquid eum ad virtutem aut ad frugem opera sua compulerit:
Sicut eum, si convenit, scio fecisse: eo est ingenio natus.

ACTUS V. SCENA I.

NICOBULUS, PHILOXENUS.

QUicumque ubique sunt, qui fuere, quique futuri sunt posthac
Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones,

Solus ego omnes longe antedeo stultitia, & moribus indoctis.
Perii. pudet. hoccine me ætatis ludos bis factum esse indigne?
Magis quam id reputo, tam magis uror, quæ meus filius turbavit.
Perditus sum, atque etiam eradicatus sum: omnibus exemplis crucior.
Omnia me mala consectantur, omnibus exitiis interii.
Chrysalus me hodie laceravit, Chrysalus me miserum spoliavit:
Is me scelus usque attondit dolis doctis indoctum, ut libitum est.
Ita miles memorat meretricem esse, quam ille uxorem esse ajebat.
Omniaque, ut quidque actum est, memoravit. eam sibi hunc annum conductam.
Reliquum id auri factum, quod ego ei stultissimus homo promisissem. (crucior,
Hoc, hoc est, quod peracescit, hoc est demum quod per-
Me hoc ætatis ludificari, imo edepol sic ludos factum
Cano capite, atque alba barba! sic miserum me auro esse emunctum!
Perii. hoc servum meum non nauci facere esse ausum? atque ego, si alibi
Plus perdiderim, minus ægre habeam, minusque id mihi damno ducam.
PH. Certo hic prope me mihi nescio quis loqui visus est. sed quem video,
Hic quidem pater Mnesilochi est. NI. euge, socium ærumnæ & mei mali video.
Philoxene salve. PH. & tu. unde agis? NI. unde homo miser & infortunatus.
PH. At pol ego ibi sum esse ubi miserum hominem decet atque infortunatum.
NI. Igitur pari fortuna, ætate ut sumus, utimur. PH. sic est. sed, tu,
Quid tibi est? NI. pol mihi par idem est quod tibi. PH. nunquid nam ad filium.
Hæc ægritudo attinet? NI. admodum. PH. idem mihi morbus in pectore est.
NI. At mihi Chrysalus optimus homo
Perdidit filium, me, atque rem omnem
Meam. PH. quid tibi ex filio nam, obsecro, ægre est? NI. scies. id: periit
Cum tuo: atque ambo æque amicas habent. PH. qui scis? NI. vidi. PH. hei mihi, disperii.
NI. Quid dubitamus pultare, atque huc evocare ambos foras?

PH. Haud moror. NI. heus Bacchis, jube sis actutum aperiri fores.
Nisi mavoltis fores & postes comminui securibus.

ACTUS V. SCENA II.

BACCHIDES, *duæ sorores*. NICOBULUS, PHILOXENUS, *senes*.

Quis sonitu ac tumultu tanto, nomine nominat
Me, atque pultat ædes? NI. ego atque hic. BA. quid hoc est
Negotii? nam amabo, quis has huc oves adegit?
NI. Oves nos vocant pessumæ. SO. pastor harum
Dormit, cum hæ eunt sic à pecu palitantes.
BA. At pol nitent, haud sordidæ videntur ambæ.
SO. Attonsæ hæ quidem ambæ usque sunt. PH. ut videntur
Deridere nos! NI. sine, suo usque arbitratu.
BA. Rerin' ter in anno tu has tonsitari? SO. pol hodie
Altera jam bis detonsa certo est. BA. vetulæ
Sunt thymiamæ. SO. at bonas fuisse credo.
SO. Viden' limulis, obsecro, ut intuentur!
BA. Ecastor sine omni arbitror malitia esse.
PH. Merito hoc nobis fit: qui quidem huc venerimus.
BA. Cogantur quidem intro. SO. haud scio quid eo opus sit,
Quæ nec lactem, nec lanam ullam habent. sic sine astent.
Exsolvere, quanti fuere, omnis fructus
Jam illis decidit. non vides, ut palantes
Solæ libere grassentur? quin ætate credo esse mutas:
Ne balant quidem, cum à pecu cætero absunt. SO. stultæ atque haud malæ videntur.
BA. Revortamur intro soror. NI. illico ambæ manete: hæ oves volunt vos.
BA. Prodigium hoc quidem est: humana nos voce appellant oves.
PH. Hæ oves vobis malam rem magnam, quam debent, dabunt.
BA. Si quam debes, te condono, tibi habe, nunquam abs te petam.
Sed quid est, quapropter nobis vos malum minitamini?
PH. Quia nostros agnos conclusos istic esse ajunt duos.
NI. Et, præter eos agnos, meus est istic clam mordax canis:
Qui nisi nobis producuntur jam, atque emittuntur foras,
Arietes truces nos erimus, jam in vos incursabimus.
BA. Soror est, quod te volo secreto. SO. eho amabo. NI. quo illæ abeunt? BA. senem illum

Tibi

Tibi dedo ulteriorem, lepide ut lenitum reddas: ego ad hunc
Iratum aggrediar. possumus nos hos intro illicere huc? SO. meum
Pensum ego lepide accurabo. quanquam odiosum est mortem amplexari.
BA. Facito ut facias. SO. taceas. tu tuum facito, ego quod dixi haud mutabo.
NI. Quid illæc illic in consilio duæ secreto consultant?
PH. Quid ais tu homo? NI. quid me vis? PH. pudet dicere me tibi quiddam.
NI. Quid est, quod pudeat? PH. st! amico homini tibi quid volo credere. certum est,
Nihili sum. NI. istuc jampridem scio. sed, quid nihili sis, memora.
PH. Tactus sum vehementer visco: cor stimulo foditur. NI. pol tibi
Multo æquius est coxendicem.
Sed quid istuc est? etsi jam ego ipse, quid sit, prope scire puto me,
Verum audire etiam ex te studeo. PH. viden' hanc? NI. video. PH. haud mala est mulier.
NI. Pol vero ista mala, & tu nihili. PH. quid multa? ego amo. NI. an amas? PH. necas.
NI. Tun' homo putidus, amator istac fieri ætate audes? PH. qui non?
NI. Quia flagitium est. PH. quid opus verbis est? meo filio non sum iratus,
Neque te tuo est æquum esse iratum: si amant, sapienter faciunt.
BA. Sequere hac. NI. eunt. eccas tandem probri perlecebræ & persuastrices.
Quid nunc etiam redditis nobis filios et servum? an ego
Experior tecum vim majorem? PH. abin' hinc?
Non homo tu quidem es, qui istoc pacto tam lepidam illepide appelles.
BA. Senex optime, quantum est in terra, sine hoc exorare abs te,
Vt istuc delictum desistas tantopere ire oppugnatum.
NI. Nisi abeas, quanquam tu bella es, malum tibi magnum dabo jam. BA. patiar.
Non metuo, ne quid mihi doleat, quod ferias. NI. ut blandiloqua est!
Hei mihi, metuo. SO. hic magis tranquillu'st.
I hac mecum intro, atque ibi, si quid vis, filium concastigato.
NI. Abin' à me scelus? BA. sine mea pietas, exorem. NI. exores tu me?

BA. Ego

BA. Ego quidem ab hoc certe exorabo. PH. imo ego te oro, ut me intro abducas.

SO. Lepidum te? PH. at fcin', quo pacto me ad te intro abducas? SO. mecum ut fis.

PH. Omnia quæ cupio, commemoras. NI. vidi ego nequam

Homines, verum te neminem deteriorem. PH. ita fum.

BA. I, hac mecum intro, ubi tibi fic lepide victibus, vino atque unguentis.

NI. Satis, fatis jam veftri eft convivii: me nihil pœnitet, ut fim acceptus.

Quadrigentis Philippis filius me & Chryfalus circumduxerunt.

Quem quidem ego ut non excruciem,

Alterum tantum auri non mercam.

BA. Quid tandem, fi dimidium auri redditur? ifne tu hac mecum

Intro, atque ut eis delicta ignofcas? PH. faciet.

NI. Minime. nolo, nihil moror. fine fic. malo illos ulcifci ambo.

PH. Etiam tu homo nihili, quod dii dant boni, cave culpa tua amiffis.

Dimidium auri datur, accipias, potefque, & fcortum accumbas.

NI. Egon', ubi filius corrumpatur meus, ibi potem? PH. potandum eft.

NI. Age jam id, utut eft, etfi eft dedecorum, patiar: facere inducam

Animum. egon', cum hæc cum illo accumbet, infpectem? BA. imo equidem pol tecum

Accumbam: te amabo, & te amplexabor. NI. caput prurit: perii.

Vix negito. BA. non tibi venit in mentem, amabo, fi dum vivas,

Tibi bene facias. jam pol id quidem effe haud per longinquum:

Neque fi hoc hodie amiferis, poft in morte id eventurum effe unquam?

NI. Quid ago? PH. quid agas, rogitas etiam? NI. libet, & metuo. BA. quid metuis?

NI. Ne obnoxius fillo fim, & fervo. BA. mel meum, amabo, iftæc fiunt.

Tuus eft. unde illum cenfes fumere, nifi quod tute illi dederis?

Hanc veniam illis fine te exorem. NI. ut terebrat! fatin' offirmatum

Quod mihi erat, id me exorat? tua fum opera & propter te improbior.

BA. Nuf-

BA. Nusquam tu me à te avelles: satin' ego istuc habeo confirmatum?

NI. Quod semel dixi, haud mutabo. BA. It dies, ite intro accubitum.

Filii vos exspectant intus. NI. quam quidem actutum emoriamur.

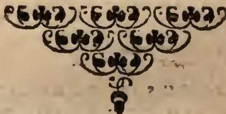
BA. Vesper hic est, sequimini. PH. ducite nos quo lubet, tanquam quidem addictos.

BA. Lepide ipsi hi sunt capti, suis qui filiis fecere insidias, ite.

GREX.

Hi senes, nisi fuissent nihili jam inde ab adolescentia,
Non hodie hoc tantum flagitium facerem canis capitibus:
Neque adeo hæc faceremus, ni ante hac vidissemus fieri,
Ut apud lenones rivales filiis fierent patres.
Spectatores, vos valere volumus, & clare applaudere.

FINIS BACCHIDUM.

Dramatis Personæ.

TRANIO *servus.*
GRUMIO *servus.*
PHILOLACHES *adolescens*
PHILEMATIUM *meretrix.*
SCAPHA *ancilla.*
CALLIDAMATES *adolescens.*
DELPHIUM *meretrix.*
THEUROPIDES *senex.*
SIMO *senex.*
DANISTA.
PHANISCUS *advorsitor.*
SERVUS ALIUS.
PUER.

ARGUMENTUM.

Manumisit emptos suos amores Philolaches,
Omnemque absente rem suo absumit patre.
Senem, ut revenit, ludificatur Tranio:
Terrifica monstra ait videri in ædibus,
Et inde primum emigratum esse. intervenit
Lucripeta fœnus fœnerator postulans.
Ludusque rursum fit senex. nam mutuum
Acceptum dicit pignus, emptis ædibus:
Requirit quæ sint: ait vicini proxumi:
Inspectat illas, post se derisum dolet.
Ab sui sodali gnati exoratur tamen.

ACTUS I. SCENA I.

GRUMIO, TRANIO, *servi duo.*

EXi è culina sis, foras mastigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere, herilis pernicies, ex ædibus.
Ego pol te ruri, si vivam, ulciscar probe.
Exi inquam, nidor, è culina. quid lates?
TR. Quid tibi, malum, hic ante ædes clamatio est?
An ruri censes te esse? abscede ab ædibus.
Abi rus, abi directe, abscede ab janua.
Hem, hoccine volebas? GR. perii. cur me verberas?
TR. Quia tu vis. GR. patiar. sine modo adveniat senex,
Sine modo venire salvom, quem absentem comes.
TR. Nec verisimile loquere, nec verum, frutex,
Comesse quenquam ut quisquam possiet.
GR. Tu urbanus vero scurra, deliciæ popli,
Rus mihi tu objectás? sane credo, Tranio,

Quod te in pristinum scis actutum tradier.
Cis hercle paucas tempestates, Tranio,
Augebis ruri numerum, genus ferratile.
Nunc, dum tibi lubet licetque, pota, perde rem,
Corrumpe herilem filium, adolescentem optimum:
Dies noctesque bibite, pergræcamini,
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.
Hæccine mandavit tibi, cum peregre hinc iit, senex?
Hoccine modo hic rem curatam offendet suam?
Hoccine boni esse officium servi existimas,
Vt heri sui corrumpat & rem & filium?
Nam ego illum corruptum duco, quom his factis studet.
Quo nemo adæque juventute ex omni Attica
Antehac est habitus parcus, nec magis continens:
Is nunc in aliam partem palmam possidet.
Virtute id factum tua & magisterio tuo.
TR. Quid tibi, malum, me, aut quid ego agam, curatio'st?
An ruri quæso non sunt, quos cures, boves?
Lubet potare, amare, scorta ducere.
Mei tergi facio hæc non tui fiducia.
GR. Quam confidenter loquitur! fue. TR. at te Iuppiter
Diique omnes perdant, oboluisti allium.
Germana illuvies, rusticus, hircus, hara suis,
Canes capro commista. GR. quid tu vis fieri?
Non omnes possunt olere unguenta exotica,
Si tu oles: neque superior accumbere:
Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus.
Tu tibi istos habeas turtures, pisces, aves:
Sine me alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miser: patiunda sunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.
TR. Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio.
Quia mihi bene est, & tibi male est; dignissimum est.
Decet me amare, & te bubulcitarier:
Me victitare pulchre, te miseris modis.
GR. O carnificum cribrum, quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si huc reveniat senex.
TR. Qui scis an tibi istuc prius eveniat quam mihi?
GR. Quia nunquam merui: tu meruisti, & nunc meres.
TR. Orationis operam compendi face,
Nisi te mala re magna mactari cupis.
GR. Ervom daturin'estis, bubus quod feram?
Date æs, si non estis. agite porro, pergite
Quomodo occœpistis: bibite, pergræcamini,

Eite, effercite vos, saginam cædite.
TR. Tace, atque rus abi: ego ire in Piræum volo
In vesperum parare piscatum mihi.
Ervom tibi aliquis cras faxo ad villam afferat.
Quid est? quid tu me nunc obtuere, furcifer?
GR. Pol tibi istuc credo nomen actutum fore.
TR. Dum interea sic sit, istuc actutum sino.
GR. Ita'st. sed unum HOC SCITO NIMIO celerius
Venire quod molestum est, quam id quod cupide petas.
TR. Molestus ne sis: nunc jam i rus, teque amove,
Ne tu erres, præter hac mihi non facies moram.
GR. Satin' abiit, neque quod dixi flocci existimat?
Pro di immortales, obsecro vostram fidem,
Facite huc ut redeat noster quam primum senex,
Triennium qui jam hinc abest: priusquam omnia
Periere, & ædis, & ager: qui nisi huc redit,
Paucorum mensium sunt relictæ reliquiæ.
Nunc rus abibo. nam eccum herilem filium
Video corruptum hic ex adolescente optumo.

ACTUS I. SCENA II.

PHILOLACHES *Adolescens.*

Recordatus multum & diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institui
Ego: atque in meo corde, si est quod mihi cor,
Eam rem volutavi & diu disputavi,
Hominem quojus rei, quando natus est,
Similem esse arbitrarer simulacrumque habere.
Id repperi jam exemplum.
Novarum ædium esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natus est. ei rei argumenta dicam.
Atque hoc haud videtur veri simile vobis:
At ego id faciam esse ita ut credatis.
Profecto ita esse, ut prædico, vero vincam.
Atque hoc vosmet ipsi, scio,
Proinde uti nunc ego esse autumo, quando
Dicta audietis mea, haud aliter dicetis.
Auscultate argumenta dum dico ad hanc rem.
Simul gnarures vos volo esse hanc rem mecum.
Ædes quom extemplo sunt paratæ, expolitæ,
Factæ probe, examussim,
Laudant fabrum, atque ædes probant. sibi quisque
Inde exemplum expetunt: sibi quisque simile,
Suo usque sumptu: operæ ne parcunt suæ.
Atque ubi illo immigrat nequam homo indiligensque
Cum pigra familia, immundus, instrenuus,
Hic jam ædibus vitium additur,

Bonæ

Bonæ cum curantur male.
Atque illud sæpe fit, tempestas venit,
Confringit tegulas, imbricesque; ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt.
Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna, putrefacit aër operam fabri.
Nequior jam factus est usus ædium:
Atque haud est fabri culpa. sed magna pars hominum
Moram hanc induxerunt, si quid nummo farciri potest,
Usque mantant, neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt. ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi. nunc etiam volo
Dicere, ut homines ædium esse similes arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberum sunt,
Et fundamentum substruunt liberorum;
Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
Ut & in usum boni, & in speciem populo
Sint: sibique aut materiæ neparcunt.
Nec sumptus ibi sumtui esse ducunt:
Expoliunt, docent literas, jura & leges,
Sumptu suo & labore nituntur, ut
Alii sibi esse illorum similes expetant.
Ad legionem quomitant, adminiculum eis danunt
Tum jam aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt à fabris.
Unum ubi emeritum est stipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eveniat ædificatio.
Nam ego ad illud frugiusque & probus fui, in fabrorum potestate dum fui.
Posteaquum immigravi in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum illico oppido.
Venit ignavia, ea mihi tempestas fuit,
Ea mihi adventu suo grandinem, imbremque attulit;
Hæc verecundiam mihi & virtutis modum
Deturbavit, detexitque me illico.
Postilla obtigere eam' neglegens fui:
Continuo pro imbre amor advenit in cor meum.
Is usque in pectus permanavit, permadefecit
Cor meum. nunc simul res, fides, fama, virtus,
Decusque deseruerunt: ego sum in usu
Factus nimio nequior. atque edepol ita
Hæc tigna humide putrent. non videor mihi
Sarcire posse ædeis meas, quin totæ
Perpetuæ ruant, quin cum fundamento
Perierint, nec quisquam esse auxilio queat.
Cor dolet, cum scio nunc ut sum, atque ut fui:
Quo neque industrior de juventute erat
Arte gymnastica, disco, hastis, pila,
Cursu, armis, equo, victitabam volupe:

Parſimonia & duritia diſciplinæ aliis eram:
Optumi quique expetebant eam doctrinam ſibi.
Nunc poſtquam nihili ſum, id vero meopte ingenio repperi.

ACTUS I. SCENA III.

PHILEMATIUM *mulier*, SCAPHA *ancilla*, PHILOLACHES, *adoleſcens*.

JAm pridem ecaſtor frigida non lavi magis lubenter,
Nec unde me melius, mea Scapha, rear eſſe defœcatam.
SC. Eventus rebus omnibus, velut horno meſſis magna
Fuit. PH. quid ea meſſis attinet ad meam lavationem?
SC. Nihilo plus, quam lavatio tua ad meſſim?
PH. oh, Venus venuſta!
Hæc illa eſt tempeſtas mea, mihi quæ modeſtiam omnem
Detexit, tectus qua fui: quam mihi amor & Cupido
In pectus perpluit meum: neque jam unquam obtigere poſſum.
Madent jam in corde parietes, periere hæ oppido ædes.
PH. Contempla amabo, mea Scapha, ſatin' hæc me veſtis deceat.
Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo patrono.
SC. Quin tu te exornas moribus lepidis, quum lepida tota es?
Non veſtem amatores mulieris amant, ſed veſtis fartum.
PH. Ita me di ament, lepida eſt Scapha! ſapit ſceleſta multum!
Ut lepide res omnes tenet, ſententiaſque amantum!
PH. Quid nunc? SC. quid eſt? PH. quin me aſpice & contempla; ut hæc me deceat.
SC. Virtute formæ id evenit, te ut deceat, quicquid habeas.
PH. Ergo hoc ob verbum te, Scapha, donabo ego profecto hodie aliqui:
Neque patiar te gratis hanc laudaſſe, quæ placet mihi.
PH. Nolo ego te aſſentari mihi. SC. nimis tu quidem ſtulta es mulier.
Eho mavis vituperari falſo, quam vero extolli?
Equidem pol vel falſo tamen laudari multo malo,
Quam vero culpari, aut alios meam ſpeciem irridere.
PH. Ego verum amo, verum volo mihi dici. mendacem odi.
SC. Ita tu me ames, ita Philolaches tuus te amet, ut venuſta es!
PHILO. Quid ais ſceleſta? quomodo adjuraſti? ita ego iſtam amarem?
Quid? iſtæc me? id cur non additum eſt? infecta dona facio.
Periiſti; quod jam promiſeram tibi donum, perdidiſti.

SC. E-

S C. Equidem pol miror tam caram, tam doctam te, & bene eductam,
Non stultam stulte facere. P H. quin mone quæso, si quid erro.
S C. Tu ecastor erras, quæ quidem illum expectes unum, atque illi
Morem præcipue sic geras, atque alios asperneris.
Matronæ, non meretricium est, unum inservire amantem.
P H. Pro Iuppiter! nam quod malum versatur meæ domi illud?
Dii deæque omnes me pessimis exemplis interficiant,
Nisi ego illam anum interfecero siti fameq; atque algu.
P H. Nolo ego mihi male te, Scapha, præcipere.
S C. stulta es plane, quæ
Illum tibi æternum putes fore amicum & benevolentē.
Moneo ego te: te deseret ille ætate & satietate.
P H. Non spero. S C. Insperata accidunt magis sæpe quam quæ speres.
Postremo, si dictis nequis perduci, ut vera hæc credas,
Mea dicta ex factis nosce: rem vides quæ sim, & quæ fui ante.
Nihilo ego, quam nunc tu, amata sum, atque uni modo gessi morem.
Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commutavit,
Reliquit, deseruitque me. tibi idem futurum crede.
P H. Vix comprimor, quin involem illi in oculos stimulatrici.
P H. Solam illi meo soli censeo esse oportere obsequentem.
Solam ille me soli sibi suo liberavit.
P H. Prodi immortales, mulierem lepidam, & pudico ingenio!
Bene hercle factum, & gaudeo mihi nihil esse hujus caussa.
S C. Inscita ecastor tu quidem es. PH. quapropter?
S C. quæ istuc cures.
Ut ille amet. P H. cur obsecro non curem?
S C. libera es jam.
Tu jam quod quærebas habes: ille, te nisi amabit ultro,
Id pro capite tuo quod dedit, perdiderit tantum argenti.
P H I L O. Perii hercle, ni ego illam pessumis exemplis enicasso.
Illa hanc corrumpit mulierem malesuada vitilena.
P H. Nunquam ego illi possum gratiam referre, ut meru'st de me.
Scapha, id tu mihi ne suadeas, ut illum minoris pendam.

S C. At hoc unum facito cogites, si illum inservibis solum,
Dum tibi nunc hæc ætatula est, in senecta male quærere.
PHILO. In anginam ego nunc me velim verti, ut veneficæ illi
Fauces prehendam, atque enicem scelestam stimulatricem.
PH. Eundem animum oportet nunc mihi esse gratum, ut impetravi,
Atque olim, priusquam id extudi, quom illi subblandiebar.
PHILO. Dii me faciant quod volunt, ni ob istam orationem
Te liberasso denuo, & nisi Scapham enicasso.
S C. Si tibi sat acceptum est, fore victum tibi sempiternum,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita,
Soli gerendum censeo morem, & capiundos crines.
PH. Ut Fama est homini, exinde solet pecuniam invenire.
Ego si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.
PHILO. Siquidem hercle vendundum est, pater vænibit multo potius,
Quam te, me vivo, unquam sinam aut egere, aut mendicare.
S C. Quid illis futurum est cæteris, qui amant te? PH. magis amabunt,
Quom videbunt gratiam referri.
PHILO. Utinam meus nunc mortuus pater ad me nuncietur!
Ut ego exhæredem meis bonis me faciam, atque hæc sit hæres!
S C. Jam ista quidem absumpta res erit: diesque noctesque estur,
Bibitur, neque quisquam parsimoniam adhibet. sagina plane est.
PHILO. In te hercle certum'st principium, ut sim parcus, experiri.
Nam neque edes quicquam, neque bibes apud me hisce diebus.
PH. Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit:
Nec recte si illi dixeris, jam ecastor vapulabis.
PHILO. Edepol si summo ego Jovi illoc argento sacrificassem,
Pro illius capite quod dedi, nunquam æque id bene collocassem.
Ut videas eam medullitus me amare. oh! probus homo sum:

Qui pro me caussam diceret, patronum liberavi.
S C. Video te nihili pendere præ Philolachete omnes homines.
Nunc, ne ejus causa vapulem, tibi potius assentabor,
Si acceptum sat habes, tibi fore illum amicum sempiternum.
P H. Cedo mihi speculum, & cum ornamentis arculam actutum, Scapha:
Ornata ut sim, quom veniat Philolaches, voluptas mea.
S C A. Mulier quæ se suamque ætatem spernit, speculo ei usus est.
Quid opu'st speculo tibi, quæ tute speculo speculum es maximum?
P H I L O. Ob istuc verbum, ne nequicquam, Scapha, tam lepide dixeris,
Dabo aliquid hodie tibi peculi. Philematium mea!
P H I. Suo quique loco viden' capillus satis composit'st commode?
S C. Ubi tu commoda es, capillum commodum esse credito.
P H I L O. Vah, quid illa pote pejus quicquam muliere memorarier?
Nunc assentatrix scelesta est, dudum adversatrix erat.
P H. Cedo cerussam. S C. quid cerussa opusnam?
P H. qui malas oblinam.
S C. Una opera ebur atramento candefacere postules.
P H I L O. Lepide dictum de atramento atque ebore. euge plaudo Scaphæ.
P H. Tum tu igitur cede purpurissum. S C. non do: scita es tu quidem:
Nova pictura interpolare vis opus lepidissimum.
Non istanc ætatem oportet pigmentum ullum attingere,
Neque cerussam, neque me linum, neque ullam aliam offuciam.
Cape igitur speculum. P H I L O. hei mihi misero, suavium speculo dedit.
Nimis velim lapidem, qui ego illi speculo diminuam caput.
S C. Linteum cape, atque exterge tibi manus.
P H. Quid ita obsecro?
S C. Ut speculum tenuisti, metuo ne oleant argentum manus:
Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Philolaches.
P H I L O. Non videor vidisse lenam callidiorem ullam alteram.
Ut lepide atque astute in mentem venit de speculo malæ!

PH. Etiamne unguentis ungendam censes? SC. minime feceris.
PH. Quapropter? SC. quia ecastor mulier recte olet, ubi nihil olet.
Nam istæc veteres, quæ se unguentis unctitant, interpoles,
Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis fuco occulunt,
Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, illico
Itidem olent quasi cum una multa jura confundit cocus.
Quid oleant nescias, nisi id unum, ut male olere intellegas.
PHILO. Ut perdocte cuncta callet! nihil hac docta doctius.
Verum illud est, maximaque pars vostrorum intellegit,
Quibus anus domi uxores sunt, quæ vos dote meruerunt.
PH. Agedum contempla aurum & pallam, satin' hæc me deceat, Scapha!
SC. Non me curare istuc oportet. PHI. quem obsecro igitur? SC. eloquar:
Philolachem, is ne quid emat, nisi quod tibi placere censeat.
Nam amator Meretricis mores sibi emit auro & purpura.
Quid opus est, quod suum esse nolit, ei ultro ostentarier?
Purpura ætas occultanda est: aurum turpe mulieri.
Pulchra mulier nuda, erit quam purpurata pulchrior.
Postea nequicquam exornata est bene, si morata est male.
Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt.
Nam si pulchra est, nimis ornata est. PHILO. nimis diu abstineo manum.
Quid hic vos duæ agitis? PH. tibi me exorno ut placeam. PHILO. ornata es satis.
Abi hinc tu intro, atque ornamenta hæc aufer. sed voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecum collibitum est mihi.
PH. Libet & edepol mihi tecum. nam quod tibi libet, idem mihi libet,
Mea voluptas. PHILO. hem, istoc verbum vile est viginti minis.
PH. Cedo, amabo, decem: bene emptum tibi dare hoc verbum volo.
PHILO. Etiam nunc decem minæ apud te sunt: vel rationem puta.
Triginta minas pro capite tuo dedi. PH. cur exprobras?
PHILO. Egone id exprobrem, qui mihimet cupio id opprobrarier?

Nec quicquam argenti locavi jam diu usquam æq; bene.
PH. Certe ego, quod te amo, operam nusquam melius potui ponere.
PHILO. Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos convenit.
Tu me amas, ego te amo: merito id fieri uterque existimat,
Nec qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono.
Qui invident, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.
PH. Age accumbe igitur. cedo aquam manibus, puer, appone hic mensulam.
Vide tali ubi sint. vin' unguenta? PHILO. quid opus est? cum stacta accubo. (sua?
Sed est ne hic meus sodalis, qui huc incedit cum amica
Is est. Callidamates cum amica eccum incedit. euge, oculus meus:
Conveniunt maniplares: eccos, prædam participes petunt.

ACTUS I. SCENA IV, CALLIDAMATES, DELPHIUM, PHILOLACHES, PHILEMATIUM.

ADvorsum venire mihi ad Philolachem
Volo tempori. audi: hem, tibi imperatum est,
Nam illic ubi fui, inde effugi foras.
Ita me ibi male convivii sermonisque
Pertæsum est. nunc commissatum ibo ad Philolachetem,
Ubi nos hilari ingenio & lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, mamma, madere? DE. semper
Istoc modo moratus vivere debeas.
CA. Visne ego te, ac tute me amplectare?
DE. Si tibi cordi est facere, licet. CA. lepida es.
Duce me amabo. DE. cave ne cadas. asta.
CA. Ohoho, ocellus es meus, tuus sum alumnus, mel meum.
DE. Cave modo, ne prius in via accumbas,
Quam illic, ubi lectus est stratus, coimus.
CA. Sine cadere me. DE. sino: sed & hoc quod mihi in manu est;
Si cades, non cades quin cadam tecum.
Jacentes tollet postea nos ambos aliquis.
Madet homo. CA. tun' me ais mamma madere?
DE. Cedo manum, nolo equidem te affligi.
CA. Hem tene. age, i simul quo ego eam: an scis?
DE. Scio: in mentem venit modo. CA. nempe domum eo
Commissatum. DE. Imo. CA. istuc quidem jam memini.

PHILO. Num non vis obviam me hisce ire, anime mi?
Illi ego ex omnibus optime volo. jam
Revortar. PH. diu est jam id mihi. CA. ecquis hic est!
PHILO. Adest. CA. eu, Philolaches, salve amicissime
Mihi hominum omnium. PHILO. dii te ament. accuba,
Callidamates. unde agis te? CA. unde homo ebrius?
PHILO. Probe quin amabo accubas, Delphium mea.
CA. Date illi quod bibat: dormiam ego jam.
PHILO. Num mirum his aut novum quippiam facit? quid ego
Hoc faciam postea, mea? DE. sic sine eumpse. PHILO. age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

ACTUS II. SCENA I.

TRANIO, PHILOLACHES, CALLIDAMATES, DELPHIUM, PHILEMATIUM, PUER.

JUppiter supremus summis opibus atque industriis
Me perisse, & Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra, nusquam stabulum est confidentiæ,
Nec salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest:
Ita mali mœroris montem maximum ad portum modo
Conspicatus sum! herus advenit peregre. periit Tranio.
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Ubi sunt isti ptagipatidæ, ferritribaces viri?
Isti, qui hastis trium numorum caussa subeunt sub falas?
Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucē excucurrerit:
Sed ea lege, ut offigantur bis pedes, bis brachia.
Ubi id erit factum, à me argentum petito præsentarium.
Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?
PHILO. Adest obsonium, eccum Tranionem; à portu redit.
TR. Philolaches. PHILO. quid est? TR. & ego & tu. PHILO. quid & ego & tu? TR. periimus.
PHILO. Quid ita? TR. pater adest. PHILO. quid ego ex te audio? TR. absumpti sumus.
Pater, inquam, tuus venit. PHILO. ubi est is, obsecro te? TR. adest.
PHILO. Quis id ait? quis vidit? TR. egomet, inquam, vidi. PHILO. væ mihi.
Quid ego ago? TR. nam quid tu, malum, me rogitas, quid agas? accubas.

PHILO. Tun'vidisti? TR. egomet, inquam. PHIL. certe? TR. certe inquam. PHILO. occidi.
Si tu vera memoras. TR. quid mihi sit boni, si mentiar?
PHILO. Quid ego nunc faciam? TR. jube hæc hinc omnia amolirier.
Quis istic dormit? PHILO. Callidamates. TR. suscita istum, Delphium.
DE. Callidamates, Callidamates, vigila. CA. vigilo: cedo ut bibam.
DE. Vigila: pater advenit peregre Philolachæ. CA. valeat pater.
PHILO. Valet ille quidem, atque ego disperii. CA. disperisti? qui potest?
PHIL. Quæso edepol exurge: pater advenit. CA. tuus venit pater?
Jube abire rursum. quid illi reditio huc etiam fuit?
PHILO. Quid ego agam? pater jam hic me offendet miserum adveniens ebrium,
Ædes plenas convivarum, & mulierum. MISERUM EST opus,
Igitur demum fodere puteum, ubi sitis fauces tenet.
Sicut ego adventu patris nunc quæro, quid faciam miser.
TR. Ecce autem hic deposivit caput, & dormit: suscita.
PHILO. Etiam vigilas? pater inquam aderit jam hic meus. CA. ain tu, pater?
Cedo soleas mihi, ut arma capiam. jam pol ego occidam patrem.
PHILO. Perdis rem, tace. amabo, abripite hunc intro actutum inter manus.
CA. Jam hercle ego vos pro matula habebo, nisi mihi matulam datis.
PHILO. Perii. TR. habe bonum animum: ego istum lepide medicabor metum.
PHILO. Nullus sum. TR. taceas; ego, qui istæc sedem, meditabor tibi.
Satin'habes., si advenientem ego ita patrem faciam (tuum,
Non modo ne introeat, verum etiam ut fugiat longe ab ædibus?
Vos modo hinc abite intro, atque hæc hinc propere amolimini.
PHILO. Ubi ego ero? TR. ubi maxime esse vis; cum hac, cum istac eris.
DE. Quid est igitur? abeamus hinc nos. TR. non hoc longe, Delphium.
Namque intus potate haud tantillo hac quidem caussa minus.
PHIL. Hei mihi, quam istæc blanda dicta quo eveniant! madeo metu!

 TR. Po-

TR. Potin' animo ut ſies quieto, & facias quod jubeo? PHILO. pote'ſt.
TRA. Omnium primum, Philematium, intro abi, & tu Delpium.
DE. Morigeræ tibi erimus ambæ. TR. ita ille faxit Iupiter.
Animum advorte nunc tu jam, quæ volo occurarier.
Omnium primum dum ædes jam fac occluſæ ſient:
Intus cave muttire quenquam ſiveris. PHI. curabitur.
TRA. Tanquam ſi intus natus nemo in ædibus habitet. PHILO. licet.
TR. Neu quiſquam reſponſet, quando haſce ædes pultabit ſenex.
PHILO. Nunquid aliud? TR. clavem mihi harunce ædium Laconicam
Jam jube inferri intus: haſce ego ædes occludam hinc foris.
PHILO. In tuam cuſtodiam meque & meas ſpes trado, Tranio.
TR. Pluma haud intereſt, patronus, an cliens probior ſiet
Homini, cui nulla in pectore eſt audacia.
Nam cuivis homini, vel optumo vel peſſumo,
Quamvis de ſubito facile eſt facere nequiter:
(Clavem cedo, atque abi intro, atque occlude oſtium.)
Verum id videndum 'ſt, id viri docti eſt opus,
Quæ deſignata ſint & facta nequitia,
Ne quid patiatur, quamobrem pigeat vivere:
Tranquille cuncta, & ut proveniant ſine malo.
Sicut ego efficiam, quæ facta hic turbabimus,
Profecto ut liqueant omnia & tranquilla ſint,
Neque quicquam nobis pariant ex ſe incommodi.
Sed quid tute egrederis? perii! jam jam optume
Præceptis paruiſti! PU. herus juſſit maxumo
Opere orare ut patrem aliquo abſterreres modo,
Ne introiret. adeſt. TR. quin etiam illi hoc dicito
Facturum me, ut ne etiam aſpicere ædes audeat,
Capite obvoluto ut fugiat cum ſummo metu.
Clavim cedo, atq; abi hinc intro, atque occlude oſtium.
Et ego hinc occludam. jube venire nunc jam.
Ludos ego hodie vivo præſenti hic ſeni
Faciam, quod credo mortuo nunquam fore.
Concedam à foribus huc, hinc ſpeculabor procul,
Unde advenienti ſarcinam imponam ſeni.

ACTUS II. SCENA II.

THEUROPIDES *ſenex*, TRANIO *ſervus*.

HAbeo, Neptune, magnam gratiam tibi,
Quom me amiſiſti vix à te vivum modo.
Verum ſi poſthac me pedem latum modo

Scies

Ver.

Scies impoſiſſe in undam, haud cauſa'ſt, illico,
Quod nunc voluiſti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te à me. nunc jam post hunc diem,
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.
TR. Edepol, Neptune, peccaviſti largiter,
Qui occaſionem hanc amiſiſti tam bonam.
TH. Triennio poſt Ægypto advenio domum,
Credo, exſpectatus veniam familiaribus.
TR. Nimio edepol iile potuit exſpectatior
Venire, qui te nunciaret mortuum.
TH. Sed quid hoc? occluſa janua eſt interdius?
Pultabo: heus, ecquis iſtas aperit mi fores?
TR. Quis homo eſt, qui noſtras ædes acceſſit prope?
TA. Meus ſervus hic quidem eſt Tranio. TR. ô Theu-
ropides
Here, ſalve: ſalvum te adveniſſe gaudeo.
Uſquene valuiſti? TH. uſque, ut vides. TR. factum op-
time.
TH. Quid vos, inſanine eſtis? TR. qui dum? TH. ſic, quia
Foris ambulatis. natus nemo in ædibus
Servat, neque qui recludat, neque qui reſpondeat.
Pultando pedibus pene confregi haſce ambas. TR. eho,
An tu tetigiſti has ædes? TH. cur non tangerem?
Quin pultando, inquam, pene confregi fores.
TR. Tetigiſtin'? TH. tetigi, inquam, & pultavi. TR. vah!
TH quid eſt?
TR. Male hercle factum. TH. quid eſt negotii? TR. non
poteſt
Dici, quam indignum facinus feciſti, & malum.
TH. Quid jam? TR. fuge obſecro, atque abſcede ab
ædibus.
Fuge huc, fuge ad me propius, tetigiſtin' foreis?
TH. Quomodo pultare potui, ſi non tangerem?
TR. Occidiſti hercle. TH quem mortalem? TR. omnes
tuos.
TH. Di te deæque omnes faxint cum iſto omine!
TR. Metuo, te atque iſtos explare ut poſſies.
TH. Quamobrem? aut quam ſubito rem mihi apportas
novam?
TR. Et heus, jube illos illinc amabo abſcedere.
TH. Abſcedite. TR. ædes ne attingite, tangite
Vos quoque terram. TH. obſecro hercle quin eloquere
jam.
TRAN. Quia ſeptem menſes ſunt, cum in haſce ædes
pedem
Nemo intro retulit, ſemel ut emigravimus.
TH. Eloquere, quid ita? TR. circumſpice dum, nunquis
eſt
Sermonem noſtrum qui aucupet. TH. tutum probe eſt.

TR. Circumspice etiam. TH. nemo est; loquere nunc jam.

TR. Capitalis cædis facta est. TH. quid est? non intel- (lego.

TR. Scelus, inquam, factum'st jamdiu antiquum & vetus.

Antiquom. id adeo nos nunc factum invenimus.

TH. Quid istuc est, scelesté? aut quis id fecit? cedo.

TR. Hospes necavit hospitem captum manu;

Iste, ut ego opinor, qui has tibi ædeis vendidit.

TH. Necavit? TR. aurumque ipsi ademit hospiti,

Eumque hic defodit hospitem ibidem in ædibus.

TH. Quapropter id vos factum suspicamini?

TR. Ego dicam, ausculta. Ut foris cœnaverat

Tuus gnatus, postquam rediit à cœna domum,

Abimus omnes cubitum. condormivimus.

Lucernam forte oblitus fueram extinguere;

Atque ille exclamat derepente maximum.

TH. Quis homo? an gnatus meus? TR. st, tace: ausculta (modo.

Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.

TH. Nempe ergo in somnis. TR. ita. sed ausculta modo.

Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum.

TH. in somnis? TR. mirum quin vigilanti diceret,

Qui abhinc sexaginta annis occisus foret.

Interdum inepte stultus es.

TH. Taceo. TR. sed ecce quæ ille inquit:

Ego transmarinus hospes sum Diapontius.

Hic habito. hæc mihi dedita est habitatio.

Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,

Quia præmature vita careo. per fidem

Deceptus sum. hospes hic me necavit, isque me

Defodit insepultum clam ibidem in hisce ædibus,

Scelestus auri caussa. nunc tu hinc emigra:

Scelestæ hæ sunt ædes, impia est habitatio.

Quæ hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui.

St, st! TH. quid obsecro hercle factum est? TR. concrepuit foris.

Hiccine percussit? TH. guttam haud habeo sanguinis;

Vivom me arcessunt ad Acheruntem mortui.

TR. Perii; illisce hodie hanc conturbabunt fabulam.

Nimis quam formido, ne manifesto hic me opprimat.

TH. Quid tute tecum loquere? TR. abscede ab janua,

Fuge, obsecro hercle! TH. quo fugiam? etiam tu fugis?

TR. Nihil ego formido: pax mihi est cum mortuis.

TH. Heus, Tranio. TR. non me appellabis, si sapis.

Nihil ego commerui, neque istas percussi foreis.

TH. Quæso quid ægre est? quæ res te agitat Tranio?

Qui cum istæc loquere? TR. an quæso tu appellaveras?

Ita me di amabunt, mortuum illum credidi

Expostulare, quia percussisses foreis.

ed tu etiamne astas; nec quæ dico obtemperas?
'H. Quid faciam? TR. cave respexis: fuge, atque operi caput.
'H. Cur non fugis tu? TR. pax mihi est cum mortuis.
'H. Scio. quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
'R. Nihil me curassis, inquam: ego mihi providero:
'u, ut occœpisti, tantum quantum quis, fugies,
tque Herculem invocabis. TH. Hercules, te invoco.
'R. Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malum.
'ro di immortales, obsecro vostram fidem,
)uid ego hodie negotio confeci, malum!

ACTUS III. SCENA I.

)ANISTA, THEUROPIDES *senex*, TRANIO *servus*.

S Celestiorem ego annum argento fœnori
D Nunquam ullum vidi, quam hic mihi annus obtigit.
mane ad noctem usque in foro dego diem,
ocare argenti nemini nummum queo.
TR. Nunc pol ego perii plane in perpetuum modum,
)anista adest, qui dedit argentum fœnori,
)ui amica est empta, quoque opus in sumptus fuit,
Aanifesta res est, nisi quod occurro prius,
Ne hoc senex rescifcat. ibo huic obviam.
ed quidnam hic sese tam cito recipit domum?
Aetuo ne de hac re quippiam hic inaudiverit.
Accedam atque appellabo. hei quam timeo miser!
Nihil est miserius, quam animus hominis conscius,
icut me habet. verum utut res sese habet,
'ergam turbare porro. ita hæc res postulat.
Jnde is? TH. conveni illum, unde hasce ædes emeram.
TR. Nunquid dixisti de illo, quod dixi tibi?
TH. Dixi hercle vero, atque omnia. TR. væ misero mihi!
Etiam fatetur de hospite? TH. imo pernegat.
TR. Cape hercle, te obsecro, cum eo una judicem,
ed eum videto ut capias qui credat mihi.
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
Aetuo ne technæ meæ perpetuo perierint.
TH. Quid tute tecum? TR. nihil enim. sed dic mihi,
)ixtin' quæso? TH. dixi, inquam, atque ordine omnia.
TR. Etiam fatetur de hospite? TH. imo pernegat.
TR. Negat? TH. negat, inquam. TR. perii oppido, cum cogito.
Non confitetur? TH. dicam, si confessus sit.
)uid nunc faciundum censes? TRA. egon' quid censeam?
Cape, obsecro hercle te, cum eo una judicem.

Sed eum videto ut capias, qui credat mihi:
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
DA. Sed Philolachetis eccum servum Tranium,
Qui mihi neque fœnus, neque sortem argenti danunt.
TH. Quo tu te agis? TR. nec quoquam abeo. næ ego sum miser.
Scelestus natus diis inimicis omnibus!
Jam illo præsente adibit. næ ego homo sum miser!
Ita & hinc & illinc mihi exhibent negotium.
Sed occupabo adire. DA. hic ad me it, salvus sum,
Spes est de argento. TR. hilarus est frustra istic homo.
Salvere jubeo te Misargirides bene.
DA. Salve & tu. quid de argento? TR. abi sis belua,
Continuo adveniens pilum injecisti mihi.
DA. Hic homo est inanis. TR. hic homo est certe ariolus.
DA. Quin tu istas mittis tricas? TR. quin quid vis cedo?
DA. Ubi Philolaches est? TR. nunquam potuisti mihi
Magis opportunus advenire quam advenis.
DA. Quid est? TR. concede huc. DA. quin mihi argentum redditur?
TR. Scio te bona esse voce; ne clama nimis.
DA. Ego hercle vero clamo. TR. ah, gere morem mihi.
DA. Quid tibi ego morem vis geram? TR. abi quæso hinc domum.
DA. Abeam? TR. redito huc circiter meridie.
DA. Reddeturne igitur fœnus? TR. reddetur: nunc abi.
DA. Quid ego huc recursem, aut operam sumam, aut conteram?
Quid, si hic manebo potius ad meridiem!
TR. Imo abi domum. verum hercle dico: abi modo.
DA. Quin vos mihi fœnus date; quid nugamini?
TR. Eu, hercle næ tu abi modo: ausculta mihi.
DA. Jam hercle ego illunc nominabo hic. TRA. euge strenue:
Beatus vero es nunc, cum clamas. DA. meum peto.
Multos me hoc pacto jam dies frustramini.
Molestus si sum, reddite argentum; abiero.
Responsiones omnes hoc verbo eripite.
TR. Sortem accipe. DA. imo fœnus, id primum volo.
TR. Quid tute, homo hominum omnium teterrime,
Venisti huc te extentatum? agas quod in manu est.
Non dat, non debet. DA. non debet? TR. nec erit quidem.
Ferre hoc potes? an mavis ut aliquo abeat foras?
Urbem exul linquat factus hic causa tui,
Cui sortem vix dare licebit? DA. quin non peto.
TH. Eja, mastigia, ad me redi. TR. jam istic ero.
Molestus ne sis, nemo dat, age quid lubet.

Tu solus, credo, fœnore argentum daras.
DA. Cedo fœnus. redde fœnus. fœnus reddite.
Daturin' estis fœnus actutum mihi?
Date mihi fœnus: TR. fœnus illic, fœnus hic,
Nescit quidem nisi fœnus fabularier
Veterator. neque ego tetriorem beluam
Vidisse me unquam quenquam, quam te, censeo.
DA. Non edepol nunc me tu istis verbis territas.
Calidum hoc est. etsi procul abest, urit male.
TH. Quod illud est fœnus obsecro, quod illic petit?
TR. Pater eccum advenit peregre non multo prius
Illius, is tibi & fœnus & sortem dabit.
Ne inconciliare quid nos porro postules.
Vide num moratur? DA. quin feram, si quid datur.
TH. Quid ais tu? TR. quid vis? TH. quis illic est? quid illic petit?
Quid Philolachetem gnatum compellat meum
Sic, & præsenti tibi facit convicium?
Quid illi debetur? TR. obsecro hercle te, jube
Obici argentum huic ob os impuræ beluæ,
TH. Jubeam? TR. jube homini argento os verberarier.
DA. Perfacile ego ictus perpetior argenteos.
TH. Quod illud argentum est? TR. huic debet Philolaches
Paulum. TH. quantillum? TR. quasi quadraginta minas.
DA. Ne sane id multum censeas, paulum id quidem est.
TR. Audin'? videturne obsecro hercle idoneus,
Danista qui sit? genus quod improbissimum est.
TH. Non ego istuc curo, quis iste sit, unde sit:
Illud volo mihi dici, id me scire expeto,
Adeo etiam argenti fœnus creditum audio.
TR. Quatuor quadraginta illi debentur minæ.
Dic te daturum, ut abeat. TH. egon' dicam dare?
TR. Dic. TH. egone? TR. tu ipsus dic modo, ausculta mihi.
Promitte: age, inquam: ego jubeo. TH. responde mihi,
Quid eo est argento factum? TRA. salvum est. TH. solvite
Vosmet igitur, si salvum est. TR. ædeis filius
Tuus emit. TH. ædeis? TR. ædeis. TH. euge Philolaches
Patrissat. jam homo in mercatura vortitur.
Ain tu, ædeis? TR. ædeis, inquam. sed scin' cujusmodi?
TH. Qui scire possim? TR. vah! TH. quid est? TR. ne me roga.
TH. Nam quid ita? TR. speculo claras clarorem merum,
TH. Bene hercle factum. quid? eas quanti destinat?
TR. Talentis magnis totidem, quot ego & tu sumus.
Sed arraboni has dedit quadraginta minas.

Hinc

Hinc sumpsit quas ei dedimus. satin' intellegis?
Nam postquam hæce ædes ita erant, ut dixi tibi,
Continuo est alias ædes mercatus sibi.
TH. Bene hercle factum. DA. heus, jam appetit meridies.
TR. Absolve hunc quæso vomitum, ne hic nos enecet.
Quatuor quadraginta illi debentur minæ,
Et sors & fœnus. DA. tantum est: nihilo plus peto.
TR. Velim quidem hercle, ut uno nummo plus petas.
TH. Adolescens, mecum rem habe. DA. nempe abs te petam.
TH. Petito cras. DA. abeo, sat habeo, si cras fero.
TR. Malum quod isti di deæque omnes duint!
Ita mea consilia perturbat pænissime.
Nullum edepol hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bono cum jure, quam Danisticum.
TH. Qua in regione istas ædes emit filius?
TR. Ecce autem perii! TH. dicisne hoc, quod te rogo?
TR. Dicam: sed nomen domini quæro quid siet.
TH. Age, comminiscere ergo. TRA. quid ego nunc agam?
Nisi, ut in vicinum hunc proximum mendacium
Eas emisse ædes hujus dicam filium.
Calidum hercle audivi esse optimum mendacium
Quicquid Dei dicunt, id rectum est dicere.
TH. Quid igitur? jam commentu's? TR. dii istum perduint,
Imo istunc potius. de vicino hoc proximo
Tuus emit ædes filius. TH. bonan' fide?
TR. Siquidem es argentum redditurus, tum bona:
Si redditurus non es, non emit bona.
TH. Non in loco emit perbono has. TR. imo optimo.
TH. Cupio hercle inspicere has ædes. pulta dum fores,
Atque evocato aliquem intus ad te, Tranio.
TR. Ecce autem iterum nunc quid ego dicam nescio,
Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.
Quid nunc? non hercle, quid nunc faciam, reperio:
Manifesto teneor. TH. evoca dum aliquem foras,
Qui circumducat. TR. heus tu. at hic sunt mulieres:
Videndum est primum, utrum eæ velint, an non velint.
TH. Bonum æquomque oras. percontare & roga.
Ego hic tantisper, dum exis, te opperiar foris.
TR. Dii te deæque omnes funditus perdant, senex:
Ita mea consilia undique oppugnas mala.
Euge optime eccum dominus ædium foras
Simo progreditur ipsus. huc concessero,
Dum mihi senatum consilii in cor convoco.
Igitur dum accedam hunc, quando quid agam invenero,

ACTUS III. SCENA II.

SIMO, THEUROPIDES, *senes*, TRANIO *servus*.

MElius anno hoc mihi non fuit domi,
Nec quando esca una bene meruerit magis.
Prandium mihi uxor perbonum dedit.
Nunc dormitum me jubet ire. minime.
Non mihi forte visum illico fuit,
Melius quom prandium, quàm solitum, dedit.
Voluit in cubiculum me abducere anus.
Non bonus somnus est de prandio: apage:
Clanculum ex ædibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor nunc, scio, domi.
TR. Res parata est mala in vesperum huic seni,
Nam & cœnandum & cubandum est intus male.
SI. Quo magis cogito ego cum meo animo,
Si quis dotatam uxorem domi suæ habet,
Neminem sollicitat sopor:
Ire dormitum odio est. nunc vero mihi
Exsequi certa res est hoc, ut abeam
Potius hinc ad forum, quàm domi cubem.
Atque pol nescio, ut moribus sient
Vostræ: hæc sat scio quam me habeat male;
Pejusque posthac fore, quam fuit mihi.
TR. Si abitus tuus tibi, senex, fecerit male,
Nihil erit quod deorum ullum accusites:
Te ipse jure optimo merito incuses licet.
Sed tempus nunc est senem hunc alloqui mihi.
Hoc habet: reperi, qui senem ducerem:
Quo dolo à me dolorem procul pellerem.
Accedam. dii te ament plurimum, Simo.
SI. Salvos sis, Tranio. TR. ut vales? SI. non male.
Quid agis? TR. hominem optimum teneo. SI. amicè facis,
Cum me laudas. TR. decet certe. SI. certe hercle, ut ego te
Haud bonum teneo servum. TR. quid ita vero, Simo?
TH. Quid nunc, quam mox? TR. quid est? SI. quod solet fieri.
TR. Dic igitur; quod solet fieri, quid id est?
SI. Quod facitis vos. sed, ut verum, Tranio, loquar,
Sic decet. Ut homines sunt, ita morem geras.
Vita quam sit brevis, simul cogita.
TR. Quid? ehem, vix tandem
Percepi super his rebus nostris te loqui.
SI. Musice hercle agitis ætatem: ita ut vos decet:
Vino & victu, piscatu probo, electili,

 Vitam

Vitam colitis. TR. imo ita ea quidem antehac erat :
Nunc nobis omnia hæc exciderunt, Simo.
SI. Quidum ? TR. ita oppido occidimus omnes, Simo.
SI. Non taces ? prospere vobis cuncta usque adhuc
Processerunt. TR. ita ut dicis facta haud nego.
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus navem nostram subito
Deseruit. SI. quid est ? quomodo, pessime, potuit ?
Quæne subducta erat tuto in terram antehac ?
TR. Hei ! SI. quid est ? TR. me miserum, occidi. SI. qui ? TR. quia
Venit navis, nostræ navi quæ frangat ratem.
SI. Velim ut velles, Tranio. sed quid est negotii ?
Eloquere. TR. herus peregre venit. SI. tunc tibi
Chorda tenditur : inde in ferriterium :
Postea in crucem recta. TR. nunc te ego per genua
Obsecro, ne indicium hero facias meo. SI. è me,
Ne quid metuas, nihil sciet. TR. patrone salve.
SI. Nihil moror mihi istiusmodi clientes.
TR. Nunc hoc, quod ad te noster me misit senex.
SI. Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo :
Jam de istis rebus vester quid sensit senex ?
TR. Nihil quicquam. SI. nunquid increpavit filium ?
TR. Tam liquidus est, quam liquida esse tempestas solet.
Nunc te hoc orare jussit opere maximo,
Ut sibi liceret inspicere has ædes tuas.
SI. Non sunt venales. TR scio equidem istuc. sed senex
Gynæceum ædificare volt hic in suis,
Et balneas & ambulacrum & porticum.
SI. Quid consomniavit ? TR. ego tibi dicam.
Dare vult uxorem filio quantum potest :
Ad eam rem facere volt gynæceum novum.
Nam sibi laudasse hasce ait architectonem
Nescio quem, esse ædificatas has sane bene.
Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis.
SI. Næ ille malo quidem ab opere sibi exemplum petit.
TR. Quia hic audivit esse æstatem perbonam :
Subdiu coli absque Sole perpetuum diem.
SI. Imo edepol vero, cum usquequaque est umbra, tamen
Sol semper hic est usque à mani ad vesperum,
Quasi flagitator astans usque ad ostium.
Nec mihi umbra usquam est, nisi si in puteo quæpiam est.
TR. Quid, Sarsinatis ecqua est ? si Umbram non habes.
SI. Molestus ne sis : hæc sunt sicut prædico.
TR. Attamen inspicere volt. SI. inspiciat, si lubet.
Si quid erit, quod illi placeat, de exemplo meo

Ipse

ſe ædificato. TR. eon'? voco huc hominem? SI. i, voca.
R. Alexandrum magnum, atque Agathoclem ajunt maximas
no res geſſiſſe: quid mihi fiet tertio,
ui ſolus facio facinora immortalia?
ehit hic clitellas, vehit hic autem alter ſenex,
ovitium mihi quæſtum inſtitui non malum:
am muliones mulos clitellarios
abent: ego homines habeo clitellarios.
agni ſunt oneris: quicquid imponas, vehunt.
unc hunc haud ſcio an colloquar. congrediar.
eus Theuropides. TH. quis nominat me?
R. Hero ſervus multum ſuo fidelis.
uo me miſeras, affero omne impetratum.
H. Quid illic obſecro tam diu reſtitiſti?
R. Seni non otium erat, id ſum opperitus.
H. Antiquum hoc obtines tuum, tardus ut ſis.
R. Heus tu, ſi voles verbum hoc cogitare,
imul flare ſorbereque haud facile
ſt: ego hic eſſe & illic ſimul haud potui.
H Quid nunc? TR. viſe, ſpecta tuo arbitratu.
H. Age duc me. TR. num moror? TH. ſubſequor te.
R. Senex ipſe te ante oſtium eccum operitur.
ed mœſtus eſt ſeſe haſce vendidiſſe.
H. Quid tandem? TR. orat ut ſuadeam Philolacheti,
t iſtas remittat ſibi. TH. haud opinor.
ibi quiſque ruri metit. ſi male emptæ
orent, nobis iſtas redhibere haud liceret.
UCRI quicquid eſt, id domum trahere oportet.
Miſericordias jam habere haud hominem oportet.
R. Morare hercle, cum verba facis. ſubſequere.
H. Do tibi ego operam. TR. ſenex illic eſt. hem adduxi tibi hominem.
I. Salvum te adveniſſe peregre gaudeo, Theuropides.
ii te ament. SI. inſpicere hic ædes te has velle ajebat mihi.
A. Niſi tibi incommodum eſt. SI. imo incommodum, i intro, atque inſpice.
RA. At enim mulieres. SI. cave tu illam flocciſacias mulierem.
ualibet perambula ædes oppido tanquam tuas.
H. Tanquam? TR. ah cave tu illi objectes nunc in ægritudine,
e has emiſſe. non tu vides hunc, vultu ut triſti eſt ſenex?
H. Video. TR. ergo irridere ne videare & geſtire admodum,
oli facere mentionem te has emiſſe. TH. intellego.

Et bene monitum duce, atque te existimo humano ingenio.
Quid nunc? SI. quin tuis intro, atque otiose perspectis, ut libet?
TH. Bene benigneque arbitror te facere. SI. factum edepol volo.
Vin' qui perductet? TH. apage istum perductorem; non placet.
SI. Quid? quid est? TH. errabo potius, quam perductet quispiam.
TR. Viden' vestibulum ante ædis hoc? & ambulacrum quojusmodi!
TH. Luculentum edepol profecto. TR. age specta, postes cujusmodi!
Quanta firmitate facti. & quanta crassitudine!
TH. Non videor vidisse postes pulchriores. SI. pol mihi
Eo precio empti fuerant olim. TR. audin', Fuerant, dicere.
Vix videtur continere lacrimas. TH. quanti hos emeras?
SI. Tres minas pro istis duobus, præter vecturam, dedi.
TH. Hercle quin multum improbiores sunt quam à primo credidi.
TR. quapropter? TH. quia edepol ambo ab infimo tarmes secat.
TR. Intempestivos excisos credo, id eis vitium nocet.
Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint inducti pice.
Non enim hæc pultifagus opifex opera fecit barbarus.
Viden' coagmenta in foribus? TH. video. TR. specta, quam arcte dormiunt.
TH. Dormiunt? TR. illud quidem, ut connivent, volui dicere.
Satin' habes? TH. ut quidque magis contemplor, tanto magis placet.
TR. Viden' pictum, ubi ludificatur cornix una volturios duo?
Cornix astat, ea volturios duo vicissim vellicat.
Quæso huc ad me specta, cornicem ut conspicere possies.
Jam vides? TH. profecto nullam equidem illic cornicem intuor.
TR. At tu isto ad vos obtuere, quoniam cornicem nequis
Conspicari; si vulturios forte possis contui.
TH. Omnino ut te absolvam, nullam pictam conspicio hic avem.
TR. Age, jam mitto, ignosco: ætate non quis obtuerier.
TH. Hæc, quæ possum, ea mihi profecto cuncta vehementer placent.
SI. Latius demum est operæ pretium ivisse. TH. recte edepol mones.

SI. Ebo

SI. Eho istum puer circumduce hasce ædes, & conclavia.
Nam egomet ductarem, nisi mihi esset ad forum negotium.
TH. Apage istum à me perductorem: nihil moror ductarier.
SI. Quid? quid est? TH. errabo potius, quam perductet quispiam.
SI. Ædes dico. TH. ergo intro eo sine perductore. SI. i, licet.
TH. Ibo intro igitur. TR. mane sis: videam ne canis? TH. agedum, vide.
TR. Est. TH. ubi canis est? TR. abi dierecta, st! abin hinc in malam crucem?
At etiam restas? st! abi istinc, SI. nihil pericli est; age.
Tam placida est, quam est aqua: vise, ire intro audacter licet.
Eo ego hinc ad forum. TH. fecisti commode, bene ambula.
Tranio age, canem istam à foribus abducat face.
Etsi non metuenda est. TR. quin tu illam aspice; ut placide accubat!
Nisi molestum vis videri te, atque ignavum. TH. jam ut lubet,
Sequere hac igitur. TR. equidem haud usquam à pedibus abscedam tuis.

ACTUS III. SCENA III.
TRANIO *servus*, THEUROPIDES *senex*.

QUid tibi visum est hoc mercimonii? TH. totus gaudeo.
TR. Num nimio emptæ tibi videntur? TH. nunquam edepol me scio
Vidisse usquam abjectas ædes, nisi modo hasce. TR. ecquid placent?
TH. Ecquid placeant, me rogas? imo hercle vero perplacent.
TH. Cujusmodi gynæceum? quid porticum? TH. insanum bonam.
Non equidem ullam in publico esse majorem hac existimo.
TR. Quin ego ipse & Philolaches in publico omnes porticus
Sumus commensi. TH. quid igitur? TR. longe omnium longissima est.
TH. Dii immortales, mercimonii lepidi! si hercle nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro istis præsentaria,

 Nun-

Nunquam accipiam. TR. si here, te accipere cupias, nunquam sinam.

TR. Bene res nostra collocata est istoc mercimonio.

TR. Me suasore atque impulsore id factum audacter dicito:

Qui subegi, fœnore argentum ab Danista ut sumeret,

Quod isti dedimus arraboni. TH. servavisti omnem ratē.

Nempe octoginta debentur huic minæ. TR. haud nummo amplius.

TH. Hodie accipiat. TR. ita enimvero, ne qua caussa subsiet,

Vel mihi denumerato: ego illi porro denumeravero.

TH. At enim, ne quid captioni mihi sit, si dederim tibi.

TR. Egone te joculo modo ausim, dicto aut facto fallere?

TH. Egon' abs te ausim non cavere, ne quid committam tibi?

TR. Qui tibi nunquam quicquam, postquam tuus sum, verborum dedi.

TH. Ego enim cavi recte. eam mihi debeo gratiam atque animo meo.

Sat sapio, si abs te modo uno caveo. TR. tecum sentio.

TH. Nunc abi, i rus. dic me advenisse filio. TR. faciam ut voles.

TH. Curriculo abi. Jube in urbem veniat jam simul tecum. TR. licet.

Nunc ego me illa per posticum ad congerrones conferam.

Dicam ut hic res sint quietæ, atque ut hunc hinc amoverim.

ACTUS IV. SCENA I.

PHANISCUS *advorsitor.*

SERVI, QUI CUM culpa carint, tamen malum
Metuunt, hi solent esse heris utibiles.
Nam illi, qui nihil metuunt, postquam sunt malum
Meriti, stulta sibi expetunt consilia.
Exercent sese ad cursuram, fugiunt. sed
Hi, si reprehensi sunt, faciunt à malo
Peculium quod nequeunt facere de suo:
Augent ex pauxillo, thesaurum inde parant.
Mihi, in pectore consilii quod est,
Lubet cavere malam rem prius:
Quam ut meum tergum exsinceratum fiat.
Ut adhuc fuit, mihi corium esse oportet
Sincerum, atqui uti vetem verberari.
Si huic imperabo, probe tectum habebo:
Malum cum impluit cæteros, non impluat mihi.

Nam

Nam UT SERVI volunt esse herum, ita solet esse.
Bonis boni sunt: improbi, qui malus fuit.
Nam nunc domi nostræ tot pessimi vivont,
Peculi sui prodigi, plagigeruli: ubi advorsum ut
Eant vocantur hero; Non eo, molestus ne sis.
Scio quo properas: gestis aliquo jam hercle;
Ire vis, mula, foras pastum. bene merens
Hoc pretium inde abstuli. ita abii foras. solus
Nunc eo advorsum hero ex plurimis servis.
Hoc die crastini cum herus resciverit,
Mane castigabit eos bubulis exuviis.
Postremo minoris pendo tergum illorum, quam meum.

ACTUS IV. SCENA II.

PHANISCUS *advorsitor*, SERVUS *alius*, THEUROPIDES *senex*.

ILli bucædæ erunt multo potius, quam ego
Sim restio. SE. mane tu, atque assiste illico:
Etiam respice. PH. mihi molestus ne sis.
SE. Vide ut fastidit simia.
PH. Mihi sum, libet esse. quid id curas?
SE. Manesne illico impure parasite?
PH. Qui parasitus sum? SE. ego enim
Dicam: cibo perduci poteris quovis.
Ferocem facis, quia te herus tam amat. PH. vah?
Oculi dolent? SE. cur? PH. quia fumus molestus.
SE. Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos
Nummos. PH. non potes tu cogere me, ut tibi
Maledicam. novit herus me. SE. suam
Pol ipse culticellam oportet. PH. si sobrius sis,
Male non dicas. SE. tibi obtemperem, cum tu mihi
Nequeas? PH. at tu mecum, pessime, i adversus.
SE. Quæso hercle, Phanisce, abstine jam sermonem
De istis rebus. PH. faciam, & pultabo fores.
Heus, ecquis hic est, maximam qui his injuriam
Foribus defendat? ecquis, ecquis huc exit, atque aperit?
Nemo hinc quidem foras exit: ut esse addecet
Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.
Hic quidem neque convivarum sonitus, itidem ut antehac fuit,
Neque tibicinam cantantem, neque alium quenquam audio.
TH. Quæ illæc res est? quid illi homines quærunt apud ædes meas?
Quid volunt? quid intro spectant? PH. pergam pultare ostium.

Heus reclude: heus, Tranio, etiam aperis? TH. quæ hæc est fabula!
PH. Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum venimus.
TH. Heus, vos pueri, quid istic agitis? quid istas ædes frangitis?
PH. Herus hic noster potat. TH. herus hic vester potat? PH. ita loquor.
TH. Puer nimium es delicatus. PH. ei adversum venimus.
TH. Cui homini? PH. hero nostro. quæso, quoties dicendum est tibi?
TH. Puer, hic nemo habitat. nam te esse arbitror puerum probum.
PH. Non hic Philolaches adolescens habitat hisce in ædibus!
SE. Senex hic cerebrosus est certe. PH. erras perverse, pater.
Nam nisi hinc hodie emigravit, aut heri, certo scio
Hic habitare. TH. quin sex menses jam hic nemo habitat. SER. somnias.
TH. Egone? SER. tu. TH. tu ne molestus: sine me cum puero loqui.
PH. Nemo habitat? hem! TH. ita profecto. PH. nam heri & nudius tertius,
Quartus, quintus, sextusque, postquam hinc peregre ejus pater
Abivit, nunquam hic triduum unum desitum est esse & bibi.
TH. Quid ais? PH. triduum unum est haud intermissum hic esse & bibi,
Scorta duci, pergræcari, fidicinas, tibicinas
Ducere. TH. quis istæc faciebat? PH. Philolaches. TH. qui Philolaches?
PH. Cui patrem Theuropidem esse opinor. TH. hei mihi, occidi,
Si hæc hic vera memorat. pergam porro percontarier.
Ain, tu istic potare solitum Philolachem istum, quisquis est,
Cum hero vestro? PH. hic, inquam. TH. puere, præter speciem stultus es.
Vide sis ne forte ad merendam quopiam devorteris.
Atque ibi meliuscule, quam sat fuerit, biberis. PH. quid est?
TH. Ita dico, ne ad alias ædes perperam deveneris.
PH. Scio qua me ire oportet: & quo venerim novi loqui.
Philolaches hic habitat, cujus est pater Theuropides.
Qui, postquam pater ad mercatum abivit hinc, tibicinam

Libera-

Liberavit. TH. Philolaches ergo? PH. ita, Philematium quidem.
TH. Quanti? SER. triginta talentis. PH. μὰ τὸν ἀπόλλω! sed minis.
TH. Ain', minis triginta amicam destinatum Philolachē?
PH. Ajo. TH. atque eam manu emisisse? PH. ajo. TH. & postquam ejus hinc pater
Sit profectus peregre, perpotasse istic assiduo
Tuo cum domino? PH. ajo. TH. quid? is ædes emit hic proximas?
TH. Non ajo. TH. quadraginta etiam dedit huic quæ essent pignori?
PH. Neque illud ajo. TH. hei perdis. PH. imo suum patrem ille perdidit.
TH. Vera cantas. vana vellem! PH. patris amicus videlicet.
TH. Heu edepol patrem eum miserum prædicas! PH. nihil hoc quidem est,
Triginta minæ, præ quam alios dapsiles sumptus facit.
Perdidit patrem. unus istic servus est sacerrimus
Tranio: is vel Herculi conterere quæstum possiet.
Edepol ejus me patris miseret: qui cum istæc sciet
Facta ita, amburet misero ei corculum carbunculus.
TH. Siquidem ista vera sunt. PH. quid merear, quamobrem mentiar?
Heus vos, ecquis hasce aperit? TH. quid istac pultas, ubi nemo intus est?
PH. Alio credo comessatum abisse. abeamus nunc jam.
TH. Puere, jamne abis? libertas pænula est tergo tuo.
PH. Mihi, nisi herum metuam & curem, nihil est qui tergum tegam.

ACTUS IV. SCENA III.

THEUROPIDES, SIMO, *senes duo.*

Perii hercle; quid opus est verbis? ut verba audio,
Non equidem in Ægyptum hinc modo vectus fui,
Sed etiam in terras solas, orasque ultimas,
Sum circumvectus. ita ubi nunc sim nescio.
Verum jam scibo: nam eccum, unde ædes filius
Meus emit. quid ais tu? SI. à foro incedo domum.
TH. Nunquid processit ad forum hodie novi?
SI. Etiam. TH. quid tandem? SI. vidi efferri mortuum.
TH. hem
Novum! SI. unum vidi mortuum efferri foras
Modo eum vixisse ajebant. TH. væ capiti tuo.
SI. Quid tu ut otiosus res novas requiritas?
TH. Quia hodie adveni peregre. SI. promisi foras,
Ad cœnam ne me te vocare censeas.

TH. Haud postulo edepol. SI. verum cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te cœnavero.
TH. Ne istuc quidem edepol postulo. nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da. SI. maxime.
TH. Minas quadraginta accepisti, quas sciam,
A Philolachete ? SI. nunquam nummum, quod sciam.
TH. Quid ? à Tranione servo meo? SI. multo id minus.
TH. Quid ille arraboni tibi dedit ? SI. quid somnias ?
TH. Egone ? at quidem tu, qui istoc te speras modo
Posesse dissimulando infectum hoc reddere.
SI. Quid autem ? TH. quod me absente tecum hic filius
Negotii gessit. SI. mecum ut ille hic gesserit,
Dum tu hic abes, negotii ? quid nam ? aut quo die ?
TH. Minas tibi octoginta argenti debeo.
SI. Non mihi quidem. hercle, verum, si debes, cedo.
Fides servanda est, ne ire inficias postules.
TH. Profecto non negabo debere, & dabo.
Tu cave quadraginta accepisse hinc ne neges.
SI. Quæso edepol huc me aspecta, & responde mihi,
Te velle uxorem ajebat tuo nato dare,
Ideo ædificare hic velle ajebat in tuis.
TH. Hic ædificare volui ? SI. Sic dixit mihi.
TH. Hei mihi, disperii ! vocis non habeo satis.
Vicini, interii, perii. SI. nunquid Tranio
Turbavit ? TH. imo exturbavit omnia.
Te ludificatus est & me hodie indignis modis.
SI. Quid tu ais ? TH. hæc res sic est, ut narro tibi.
Te ludificatus & me hodie in perpetuum modum.
Nunc te obsecro, ut me bene juves, operamque des.
SI. Quid vis ? TH. i mecum hac, obsecro te, una simul.
SI. Fiat. TH. servorumque operam & lora mihi cedo.
SI. Sume. TH. eadem ego opera hæc tibi narravero,
Quis me & te exemplis hodie eludificatus est.

ACTUS V. SCENA I.

TRANIO *servus*, THEUROPIDES *senex*.

QUi homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.
Atque equidem quid id esse dicam verbum nauci, nescio.
Nam herus me postquam rus misit, ut filium suum arcesserem,
Abii illa per angiportum ad hortum nostrum clanculum:
Ostium quod in angiportu est horti, patefeci foris,
Eaque eduxi omnem legionem, & mares & fœminas.
Postquam ex obsidione in tutum eduxi maniplares meos,
Capio consilium, ut senatum congerronum convocem,

Quem

Quem cum convocavi, atque illi me è senatu segregant,
Ubi ego video rem vorti in meo foro, quantum potest.
Facio idem quod plurimi alii. QUIBUS RES timida aut turbida est :
Pergunt turbare usque ut ne quid possit conquiescere.
Nam scio equidem nullo pacto jam esse posse clam senem.
Sed quid hoc est quod foris concrepuit proxima vicinia?
Herus meus hic quidem est, gustare ego ejus sermonem volo.
TH. Illico intra limen astate illic : ut, cum extemplo vocem,
Continuo exiliatis : manicas celeriter connectite.
Ego illum ante ædes præstolabor ludificatorem meum :
Cujus ego hic ludificabo corium, si vivo, probe.
TR. Res palam est, nunc te videre melius est, quid agas, Tranio.
TH. Docte atque astute mihi captandum est cum illo, ubi huc advenerit.
Non ego illi extemplo ita meum ostendam sensum; mittam lineam.
Dissimulabo me horum quicquam scire. TR. ô mortalem malum!
Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.
Verba dare illi non magis hodie quisquam, quam lapidi, potest.
Aggrediar hominem: appellabo. TH. nunc ego ille huc veniat velim.
TR. Siquidem pol me quæris, assum præsens præsenti tibi.
TH. Euge Tranio, quid agitur? TR. veniunt ruri rustici.
Philolaches jam hic aderit. TH. edepol mihi oportune advenit.
Nostrum ego hunc vicinum opinor esse hominem audacem & malum.
TR. Qui dum? TH. qui negat novisse vos. T.R. negat? T H. nec vos sibi
Nummum unquam argenti dedisse. T R. abi, ludis me, credo : haud negat.
TH. Quid jam ? TR. scio, jocaris nunc tu : nam ille quidem haud negat.
TH. Imo edepol negat profecto; neque se has ædeis Philolachi (obsecro?
Vendidisse. TR. eho, an negavit sibi datum argentum,
TH. Quin jusjurandum pollicitus est dare, si vellem, mihi :
Neque se hasce ædes vendidisse, neque sibi esse argentum datum.
Dixi ego istuc idem illi. TR. quid ait ? TH. servos pollicitus est dare

Suos mihi omnes quæstioni. TR. nugas. nunquam edepol dabit.
TH. Dat profecto. TR. quin & illum in jus jube ire. TH. jam mane.
Experiar, ut opinor: certum est. TR. mihi huc hominem cedo.
TH. Quid si igitur ego arcessam homines? TR. factum jam esse oportuit:
Vel hominem jube ædes mancipio poscere. TH. imo hoc primum volo,
Quæstioni accipere servos. TR. faciundum edepol censeo.
Ego interim hanc aram occupabo. TH. quid ita? TR. nullam rem sapis.
Ne enim illi huc confugere possint quæstioni quos dabit.
Hic ego tibi præsidebo, ne interbitat quæstio.
TH. Surge. TR. minime. TH. ne occupassis, obsecro, aram. TR. cur? TH. scies:
Quia id enim maxime volo, ut illi istoc confugiant. sine.
Tanto apud judicem hunc argenti condemnabo facilius.
TR. Quod agis, id agas. quid tu porro vis serere negotium?
NESCIS TU QUAM meticulosa res sit ire ad judicem.
TH. Surge dum huc. est consulere igitur quiddam quod tecum volo.
TR. Sic tamen hinc consilium dedero. nimio plus sapio sedens.
Tum CONSILIA firmiora sunt de divinis locis.
TH. Surge, ne nugare: aspice dum contra me. TR. aspexi. TH. vides?
TR. Video: huc si quis intercedat tertius, pereat fame.
TH. Quidum? TR. quia nihil quæsti fiet. mali hercle ambo sumus.
TH. Perii. TR. quid tibi est? TH. dedisti verba. TR. qui tandem? TH. probe
Me emunxti. TR. vide sis, satine recte? num mucci fluunt?
TH. Imo etiam cerebrum quoque omnem è capite emunxisti meum.
Nam omnia malefacta vestra repperi radicitus,
Non radicitus quidem hercle, verum etiam eradicitus.
Nunquam edepol hodie inultus destinaverim tibi.
Iam jubebo ignem & sarmenta, carnifex, circumdari.
TR. Ne faxis: nam elixus esse, quam assus, soleo suavior.
TH. Exempla edepol faciam ego in te. TR. quia placeo, exemplum expetis.
TH. Loquere, cujusmodi reliqui, quum hinc abibam, filium?
TR. Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris.
TH. Aliud te rogo. TR. aliud ergo nunc tibi respondeo.

Sed eccum tui gnati sodalem video huc incedere
Callidamatem : illo præsente mecum agito, si quid voles.

ACTUS V. SCENA II.

CALLIDAMATES *adolescens*, THEUROPIDES *senex*. TRANIO *servus*.

UBi somnum sepelivi omnem, atque edormivi crapulam,
Philolaches venisse mihi suum narravit peregre huc patrem,
Quoque modo hominem advenientem servus ludificatus siet.
Ait sese metuere in conspectum illius occedere.
Nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,
Qui à patre ejus conciliarem pacem. atque eccum optime.
Jubeo te salvere : & salvus cum advenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. hic apud nos hodie cœnes. TH. sic talem,
Callidamate, dei te ament ; de cœna facio gratiam.
CA. Quin venis? TR. promitte : ego ibo pro te, si tibi non libet.
TH. Verbero, etiam irrides? TR. quian' me pro te ire ad cœnam autumo?
TH. Non enim ibis. ego ferare faxo, ut meruisti, in crucem.
CA. Age mitte ista, & ito ad me ad cœnam. TR. dic venturum. quid taces?
CA. Sed tu quid istuc confugisti in aram insciissimus?
TR. Adveniens perterruit me. loquere nunc, quid fecerim;
Nunc utriusque disceptator eccum adest. age disputa.
TH. Filium corrupisse ajo te meum. TR. ausculta modo.
Fateor peccavisse, amicam liberasse, absecente te
Fœnori argentum sumpsisse; id esse absumptum, prędico.
Nunquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis gnati generibus?
TH. Hercle mihi tecum cavendum est : nimis quam es orator catus.
CA. Sine me dum istuc judicare : surge, ego istic assedero.
TH. Maxime : accipito hanc ad te litem. TR. enim istic captio est.
Fac, ego ne metuam igitur, & ut tu meam timeas vicem.
TH. Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis
Me ludificatus est. TR. bene hercle factum, & factum gaudeo.
SAPERE ISTAC ætate oportet, qui sunt capite candido,

TH. Quid

TH. Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides?
TR. Dicito iis, quo pacto servus tuus te ludificaverit:
Optimas frustrationes dederis in Comœdiis.
CA. Tace parumper: sine vicissim me loqui: ausculta. TH. licet.
CA. Omnium primum sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me. nam illum prodire pudet in conspectum tuum,
Propterea quæ fecit, quia te scire scit. nunc te obsecro,
Stultitiæ adolescentiæque ejus ignoscas. tuus est.
Scis solere illanc ætatem tali ludo ludere.
Quicquid fecit, nobiscum una fecit, nos deliquimus.
Fœnus, sortem, sumptumq; omnem qui amica est, omnia
Eos dabimus, nos conferemus, nostro sumptu, non tuo.
TH. Non potuit venire orator magis ad me impetrabilis,
Quam tu, neque illi sum iratus, neque quicquam succenseo.
Imo me præsente amato, bibito, facito quod lubet.
Si hoc pudet, fecisse sumptum; supplicii habeo satis.
TR. Dispudet istam veniam. quid me fiet nunc jam?
TH. Verberibus cædere, lutum, pendens. TR. tametsi me pudet!
TH. Interimam hercle ego, si vivo. CA. fac istam cunctam gratiam:
Tranioni remitte quæso hanc noxiam caussa mea.
TH. Aliud quidvis impetrari à me facilius perferam,
Quam ut non ego istum pro suis factis pessimis pessum premam.
CA. Mitte quæso istunc. TH. hem, viden'ut restat furcifer?
CA. Tranio quiesce, si sapis. TH. tu quiesce hanc rem modo
Petere: ego illum verberibus, ut sit quietus, subegero.
CA. Nihil opus est profecto: age jam, sine modo te exorarier.
TH. Nolo ores. CA. quæso hercle. TH. nolo, inquam, ores. CA. nequicquam nevis.
Hanc modo unam noxiam, unam quæso, fac caussa mea.
TR. Quid gravaris? quasi non cras jam commeream aliam noxiam:
Ibi utrumque, & hoc & illud, poteris ulcisci probe.
CA. Sine te exorem. TH. age abi, abi impune. hem huic habeto gratiam.
Spectatores, Fabula hæc est acta: vos plausum date.

FINIS MOSTELLARIÆ.

ME-

MENÆCHMI.

Dramatis Personæ.

PENICULUS *parasitus.*
MENÆCHMUS *surreptus.*
EROTIUM *meretrix*
CYLINDRUS *coquus.*
MENÆCHMUS *Sosicles.*
MESSENIO *servos.*
MULIER *uxor.*
ALIUS SERVOS.
ANCILLA.
SENEX.
MEDICUS.
LORARII.

ARGUMENTUM.

M*Ercator Siculus, cui erant gemini filii;*
E*x illis surrepto altero, mortem oppetit.*
N*omen surrepticii indit illi qui domi est*
A*vos paternus, facit Menæchmum Sosiclem,*
E*t is germanum, postquam adolevit, quæritat*
C*ircum omnes oras. post Epidamnum devenit:*
H*ic fuerat auctus, ille surrepticius.*
M*enæchmum civem credunt omnes advenam;*
E*umque appellant, meretrix, uxor, & socer.*
I*i se cognoscunt fratres postremo invicem.*

PROLOGVS.

SAlutem primum jam à principio propitiam
Mihi, atque vobis, spectatores, nuncio.
Apporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quæso ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite atque animum advortite.
Quam potero in verba conferam paucissima.
Atque hoc Poetæ faciunt in Comœdiis.
Omneis res gestas esse Athenis autumant,
Quo vobis illud Græcum videatur magis.
Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Græcissat, tamen
Non Atticissat, verum Sicilicissitat.
Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo.
Tantum ad narrandum argumentum adest benignitas.
Mercator quidam fuit Syracusis senex;
Ei sunt nati filii gemini duo;

Ita forma simili pueri, uti mater sua
Non internosse posset, quæ mammam dabat:
Neque adeo mater ipsa, quæ illos pepererat,
Ut quidem ille mihi dixit, qui pueros viderat.
Ego illos non vidi, ne quis me censeat.
Postquam jam pueri septuennes sunt, pater
Oneravit navem magnam multis mercibus.
Imponit alterum geminum in navem pater.
Tarentum avexit secum ad mercatum simul:
Illum reliquit alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit:
Mortales multi, ut ad ludos, convenerant.
Puer aberravit inter homines à patre.
Epidamniensis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.
Pater ejus autem, postquam puerum perdidit,
Animum despondit, eaque is ægritudine
Paucis diebus post Tarenti emortuu'st.
Postquam Syracusas de re ea nuncius redit
Ad avom puerorum, puerum subreptum alterum,
Patremque pueri Tarenti esse emortuum,
Immutat nomen avos huic gemino alteri:
Ita illum dilexit, qui subreptus est, alterum.
Illius nomen indit illi, qui domi est:
Menæchmo idem quod alteri nomen fuit,
Et ipsus eodem avus est vocatus nomine:
Propterea illius nomen memini facilius,
Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, jam nunc prædico prius.
Idem est ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum est mihi,
Ut hanc rem vobis examussim disputem.
Si quis quid vestrum Epidamnum curari sibi
Velit, is audacter imperato & dicito:
Sed ita, ut det, unde curari id possit sibi.
Nam nisi qui argentum dederit, nugas egerit.
Qui dederit; magis majores nugas egerit.
Verum illuc redeo unde abii, atque uno asto in loco.
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum qui surripuit alterum;
Ei liberorum, nisi divitiæ, nihil erat.
Adoptat illum puerum surrepticium
Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit:
Eumque hæredem fecit, quam ipse obiit diem.
Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat,
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule,
Rapidus raptori pueri subduxit pedes,
Abstraxitque hominem in maximam malam crucem.
Illi tum divitiæ evenere maximæ,

Is illic

Is illic habitat geminus surrepticius.
Nunc ille geminus, qui Syracusis habet,
Hodie in Epidamnum venit cum servo suo
Hunc quæritatum geminum germanum suum.
Hæc urbs Epidamnus est, dum hæc agitur Fabula:
Quando alia agetur, aliud fiet oppidum:
Sicut familiæ quoque solent mutarier:
Modo enim idem fit leno, modo adolescens, modo senex,
Pauper, mendicus, rex, parasitus, ariolus.

ACTUS I. SCENA I.

PENICULUS *parasitus.*

JUventus nomen fecit Peniculo mihi,
Ideo quia mensam; quando edo, detergeo.
Homines captivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis servis indunt compedes,
Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia.
Namque HOMINI MISERO si ad malum accidit malum,
Major lubido est fugere & facere nequiter.
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo,
Tum compediti januam lima proterunt,
Aut lapide excutiunt clavum: nugæ sunt eæ.
Quem tu asservare recte, ne aufugiat, voles,
Esca atque potione vinciri decet.
Apud mensam plenam homini rostrum deliges.
Dum tu illi, quod edat, & quod potet, præbeas.
Suo arbitratu, & affatim cotidie,
Nunquam edepol fugiet, tametsi capital fecerit.
Facile asservabis, dum eo vinclo vincies.
Ita istæc NIMIS LENTA vincla sunt escaria,
Quam magis extendas, tanto astringunt arctius.
Nam ego ad Menæchmum nunc eo, quo jam diu
Sum judicatus: ultro eo ut me vinciat.
Nam illic homo homines non alit, verum educat
Recreatque: nullus melius medicinam facit.
Ita est adolescens ipsus escæ maxumæ:
Cerealeis cœnas dat, ita mensas extruit:
Tantas struices concinnat patinarias;
Standum est in lecto, si quid de summo petas.
Sed mihi intervallum jam hos dies multos fuit:
Domi domitus fui usque cum caris meis.
Nam neque edo neque emo, nisi quod est carissimum.
Id quoque jam cari qui instruuntur, deserunt.
Nunc ad eum inviso, sed aperitur ostium.
Menæchmum eccum ipsum video; progreditur foras.

ACTUS I. SCENA II.

MENÆCHMUS *surreptus*, PENICULUS *parasitus.*

NI mala, ni stulta sis, ni indomita imposque animi,
Quod viro esse odio videas, tute tibi odio habeas.
Præterhac si mihi tale post hunc diem
Faxis, faxo foris vidua visas patrem.
Nam quoties foras ire volo, me retines, revocas,
Rogitas quo ego eam, quam rem agam, quid negotii geram,
Quid petam, quid feram, quid foris egerim.
Portitorem domum duxi. ita omnem mihi
Rem necesse loqui est quicquid egi atque ago.
Nimium ego te habui delicatam.
Nunc adeo, ut facturus, dicam ego, quando tibi ancillas, penum, (quam eges:
Lanam, aurum, vestem, purpuram bene prebeo: necquic-
Malo cavebis, si sapis: virum observare disines.
Atque adeo, ne me nequicquam serves, ob eam industriã
Hodie ducam scortum, atque ad cœnam aliquo condicam foras.
PE. Illic homo se uxori simulat male loqui; loquitur mihi.
Nam si foris cœnat, profecto me, haud uxorem, ulciscitur.
ME. Evax, jurgio hercle tandem uxorem abegi ab janua.
Ubi amatores sunt mariti? dona quid cessant mihi
Conferre omnes, congratulantes, quia pugnavi fortiter?
Hanc modo uxori intus pallam surripui, ad scortum fero.
Sic hoc decet dari facete verba custodicatæ.
Hoc facinus pulchrum est, hoc probum est, hoc lepidum, hoc factum est fabre.
Meo malo à mala abstuli: hoc ad damnum deferetur hinc.
Averti prædam ab hostibus, nostrum salute socium.
PE. Heus adolescens, ecqua in istac pars inest prędа mihi?
ME. Perii, in insidias deveni. PE. Imo in præsidium, ne time,
ME. Quis homo est? PE. ego sum. ME. ô mea commoditas, ô mea opportunitas,
Salve. PE. salve. ME. quid ais? PE. teneo dextera Genium meum. (advenis.
ME. Non potuisti magis per tempus mihi advenire, quam
PE. Ita ego soleo: commoditatis omneis articulos scio.
ME. Vin tu facinus luculentum inspicere? PE. quis id coxit coquus?

Jam sciam, si quid titubatum est, ubi reliquias videro.
ME. Dic mihi, nunqua tu vidisti tabulam pictam in pariete,
Ubi Aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?
PE. Sæpe. sed quid istæ picturæ ad me attinent? ME. age, me aspice.
Ecquid assimulo similiter? PE. qui istic est ornatus tuus?
ME. Dic hominem lepidissimum esse me. PE. ubinam esuri sumus?
ME. Dic modo hoc quod ego te jubeo. PE. dico: homo lepidissime.
ME. Ecquid audes de tuo istuc addere? PE. atque hilarissime.
ME. Perge. PE. non pergo hercle ego, nisi scio qua gratia.
Litigium est tibi cum uxore. oh, mihi abs te caveo cautius.
ME. Clam uxorem ubi sepulchrum habeamus, & hunc comburamus diem.
PE. Age sane igitur, quando æquum oras, quam mox incendo rogum.
Dies quidem jam ad umbilicum est dimidiatus mortuus.
ME. Te morare, mihi quom obloquere. PE. oculum effodito persolum
Mihi, Menæchme, si ullum verbum faxo, nisi quod jusseris.
ME. Concede huc à foribus. PE. fiat. ME. etiam concede huc. PE. licet.
ME. Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.
PE. Heu edepol, næ tu, ut ego opinor, esses agitator probus.
ME. Quidum? PE. ne te uxor sequatur, respectas identidem.
ME. Sed quid ais? PE. egone? id enim quod tu vis, id ajo, atque id nego.
ME. Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
Facere conjecturam? PE. captum sit collegium augurum.
ME. Agedum, odorare hanc quam ego habeo pallam. quid olet? abstines?
PE. Summum me olfactare oportet vestimentum muliebre.
Nam ex istoc loco spurcatur nasum odore inlutibili.
ME. Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. ut fastidis! PE. decet.
MY. Quid igitur? quid olet? responde. PE. furtum, scortum, prandium.
ME. Nunc ad amicam deferetur hanc meretricem Erotium.
Mihi, tibi, atque illi jubebo jam apparari prandium.
Inde usque ad diurnam stellam crastinam potabimus.

PE. Expedite fabulatu's, jam fores ferio. ME. feri:
Vel mane etiam. PE. mille passum commoratu's cantharum.
ME. Placide pulta. PE. metuis credo, ne fores Samiæ fiet.
ME. Mane, mane obsecro hercle: ab se ecca exit. PE. ô! solem vides.
Satin'. ut occæcatu'st præ hujus corporis candoribus!

ACTUS I. SCENA III.

EROTIUM *mulier*, PENICULUS *parasitus*, MENÆCHMUS *surreptus*.

ANime mi, Menæchme, salve. PE. quid ego? ER. extra numerum es mihi.
PE. Idem istuc aliis ascriptivis ad legionem fieri solet.
ME. Ego istic mihi hodie apparari jussi apud te prælium.
ER. Hodie id fiet. ME. in eo uterque pro Ilio potabimus,
Uter ibi melior bellator erit inventus cantharo.
Tua est legio: adjudicato, cum utro hanc noctem sies.
Ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio, odi male!
ER. Interim nequis, quin ejus aliquid indutus sies.
Quid hoc est? ME. induviæ tuæ, atque uxoris exuviæ, rosa.
ER. Superas facile ut superior sis mihi, quam quisquam qui imperant.
PE. MERETRIX tantisper blanditur, dum illud quod rapiat videt.
Nam si amabas, jam oportebat nasum abreptũ mordicus,
ME. Sustine hoc, Penicule: exuvias facere, quas vovi, volo.
PE. Cedo. sed obsecro hercle, salta sic cum palla postea.
ME. Ego saltabo? sanus hercle non es. PE. egone, an tu magis?
Si non saltas, exue igitur. ME. nimio ego hanc periculo
Surripui hodie. meo quidem animo, ab Hippolyta succingulum
Hercules haud æque magno unquam abstulit periculo.
Cape tibi hanc: quando una vivis meis morigera moribus,
Hoc animo decet animatos esse amatores probos.
PE. Qui quidem ad mendicitatẽ se properent detrudere.
ME. Quatuor minis ego emi istanc anno uxori meæ.
PE. Quatuor minæ periere plane, ut ratio redditur.
ME. Scin' quid volo ego te accurare? ER. scio, curabo quæ voles.
ME. Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier,
Atque aliquid scitamentorum de foro obsonarier,
Glandionidam suillam, laridum pernonidem, aut

Syncipus

Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad eum modum:
Madida quæ mihi apposita in mensam, milvinam suggerant.
Atque actutum. ER. licet ecastor. ME. nos prodimus ad forum.
Jam nos hic erimus: dum coquitur, interim potabimus.
ER. Quando vis veni, parata res erit. ME. propera modo.
Sequere tu. PE. ego hercle vero te & servabo, & te sequar:
Neque hodie ut te perdam, meream deum divitias mihi.
ER. Evocate intus Cylindrum mihi coquum actutum foras.

ACTUS I. SCENA IV.

EROTIUM *meretrix*, CYLINDRUS *coquus*.

SPortulam cape atque argentum. treis eccos nummos habes.
CY. Habeo. ER. abi, atque obsonium affer; tribus vide quod sit satis. (erunt?
Neque desiat, neque supersit. CY. cujusmodi hi homines
ER. Ego, & Menæchmus, & Parasitus ejus. CY. jam isti sunt decem.
Nam Parasitus octo hominum munus facile fungitur.
ER. Elocuta sum convivas: cæterum cura tu. CY. licet.
Cocta sunt, jube ire accubitum. ER. redi cito. CY. jam ego hic ero.

ACTUS II. SCENA I.

MENÆCHMUS *Sosicles*, MESSENIO *servus*.

NUlla est voluptas navitis, Messenio,
Major, meo animo, quam quando ex alto procul
Terram conspiciunt. MES. major, non dicam dolo,
Si adveniens terram videas qui fuerit tua.
Sed quæso quamobrem nunc Epidamnum venimus?
An, quasi mare, omneis circuminius insulas?
ME. Fratrem quæsitum geminum germanum meum.
MES. Nam quid modi futurum est illum quærere?
Hic annus sextus, postquam ei rei operam damus.
Istros, Hispanos, Massilienses, Illurios,
Mare superum omne, Græciamque exoticam,
Orasque Italicas omneis, qua adgreditur mare,
Sumus circumvecti. si acum credo quæreres,
Acum invenisses, si appareret, jamdiu.
Hominem inter vivos quæritamus mortuum.

Nam inveniſſemus jam diu, ſi viveret.
ME. Ergo iſtuc quæro certum qui faciat mihi,
Qui ſeſe dicat ſcire, eum eſſe mortuum:
Operam præterea nunquam ſumam quærere.
Verum aliter vivus nunquam deſiſtam exequi,
Ego illum ſcio, quam cordi ſit carus meo.
MES. IN SCIRPO nodum quæris. quin nos hinc domum
Redimus, niſi ſi hiſtoriam ſcripturi ſumus?
ME. Dictum faceſſas doctum, & diſcaveas malo.
Moleſtus ne ſis, non tuo hoc fiet modo. MES. hem,
Illoc enim verbo eſſe me ſervom ſcio.
Non potuit paucis plura plane proloqui.
Verum nequeo me continere, quin loquar.
Audi, Menæchme: quum inſpicio marſupium,
Viaticati hercle admodum æſtive ſumus.
Næ tu hercle, opinor, niſi domum revorteris,
Ubi nihil habebis, geminum dum quæris, gemes.
Nam ita eſt hæc hominum natio hic Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi:
Tum ſycophantæ & palpatores plurimi
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nuſquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum eſt,
Quia nemo ferme huc ſine damno divortitur.
ME. Ego iſtuc cavebo: cedo dum mihi huc marſupium.
MES. Quid eo vis? ME. jam âbs te metuo de verbis tuis.
MES. Quid metuis? ME. ne mihi damnum in Epidamno duis.
Tu magnus amator mulierum es, Meſſenio:
Ego autem homo iracundus, animi perditi.
Id utrumque, argentum quando habebo, cavero,
Ne tu delinquas, neve ego iraſcar tibi.
MES. Cape atque ſerva, me lubente feceris.

ACTUS II. SCENA II.

CYLINDRUS, MENÆCHMUS *Soſicles*, MESSENIO.

Bene obſonavi, atque ex mea ſententia
Bonum anteponam prandium pranſoribus.
Sed eccum Menæchmum video. væ tergo meo!
Prius jam convivæ ambulant ante oſtium,
Quam ego obſonatu redeo. adibo atque alloquar.
Menæchme ſalve. MES. di te ament. ſcis quis ego ſum?
CY. Non hercle vero! ubi convivæ cæteri?
ME. Quos tu convivas quæris? CY. paraſitum tuum.
ME. Meum paraſitum? certe hic inſanus eſt homo.
MES.

MES. Dixin' tibi esse hic sycophantas plurimos?
ME. Quem tu parasitum quæris, adolescens, meúm?
CY. Peniculum. MES. eccum hunc in vidulo salvum fero.
CY. Menæchme, numero huc advenis ad prandium.
Nunc obsonatu redeo. ME. responde mihi,
Adolescens; quibus hic pretiis porci veneunt
Sacres, sinceri? CY. nummo. ME. eum à me accipe.
Jube te piari de mea pecunia.
Nam ego quidem insanum esse te certo scio,
Qui mihi molestus homine ignoto, quisquis es.
CY. Cylindrus ego sum. non nosti nomen meum?
ME. Seu tu Cylindrus, seu Coriendrus, perieris.
Ego te non novi, neque novisse adeo volo.
CY. Est tibi Menæchmo nomen tantum, quod sciam.
ME. Pro sano loqueris, cum me appellas nomine.
Sed ubi novisti tu me? CY. ubi ego te noverim?
Qui amicam habeas heram meam hanc Erotium.
ME. Neque hercle habeo, neque te qui sis homo scio.
CY. Non scis quis ego sim? qui tibi sæpissime
Cyathisso apud nos, quando potas. MES. hei mihi,
Cum nihil est, illi qui homini diminuam caput.
ME. Tun' cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem
Epidamnum nunquam vidi, neque veni? CY. negas?
ME. Nego hercle vero. CY. non tu in illisce ædibus
Habitas? ME. dii illos homines, qui illic habitant, perduint
CY. Insanit hic equidem, qui ipse maledicit sibi.
Audin' Menæchme? ME. quid vis? CY. si me consulas,
Nummum illum, quem mihi dudum pollicitus dare,
Jubeas, si sapias, porculum afferri tibi.
Nam tu quidem hercle certo non sanus satis,
Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi.
MES. Heu hercle hominem multum & odiosum mihi?
CY. Solet jocari sæpe mecum illo modo.
Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest.
ME Quid agis tu? CY. quid vis, inquam? satin' hoc, quod vides,
Tribus vobis obsonatum est? an obsono amplius,
Tibi & parasito & mulieri? ME. quas tu mulieres,
Quos tu parasitos loquere? MES. quod te urget scelus,
Qui huic sis molestus? CY. quid tibi mecum est rei?
Ego te non novi: cum hoc quem novi fabulor.
ME. Non edepol tute homo sanus es, certo scio.
CY. Jam ergo hæc madebunt faxo, nihil morabitur.
Proin' tu ne quo abeas longius ab ædibus.
Nunquid vis? ME. ut eas maximam in malam crucem.
CY. Ire hercle melius est te interim, atque accumbere,
Dum ego hæc appono ad Vulcani violentiam.
Ibo intro, & dicam te hic asstare Erotio:
Ut te hinc abducat, potius quam hic asstes foris.
 ME. Jamne

ME. Jamne ille abivit? edepol haud mendacia
Tua verba experior esse. MES. observato modo.
Nam istic meretricem credo habitare mulierem,
Ut quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modo.
ME. Sed miror, qui ille noverit nomen meum.
MES. Minime hercle mirum. morem hunc meretrices habent:
Ad portum mittunt servulos, ancillulas:
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant cujatis sit, quid ei nomen siet.
Post illæ extemplo se applicant, agglutinant:
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in istoc portu stat navis prædatoria,
Abs qua cavendum nobis sane censeo.
ME. Mones quidem hercle recte. MES. tum demum sciam
Recte monuisse, si tu recte caveris.
ME. Tace dum parumper: nam concrepuit ostium.
Videamus qui hinc egreditur. MES. hoc ponam interim.
Asservatote hoc sultis, navales pedes.

ACTUS II. SCENA III.

EROTIUM, CYLINDRUS, MENÆCHMUS *Sosicles*, MESSENIO.

Sine fores sic: abi. nolo operiri.
Intus para, cura, vide quod opus est ut
Fiat: sternite lectos, incendite odores.
MUNDITIA illecebra animo est amantum.
Amanti amœnitas malo est, nobis lucro est.
Sed ubi ille est, quem coquus ante ædis esse ait?
Atque eccum video, qui mihi est usui &
Plurimum prodest: item huic ultro fit, ut
Meret, potissimus nostræ domi ut sit.
Nunc eum adibo, alloquar ultro.
Animule mi, mihi mira videntur,
Hic te stare foris, fores cui pateant
Magis quam domus tua, domus cum hæc tua sit.
Omne paratum est,
Ut jussisti atque ut voluisti: neque tibi est
Ulla mora intus. prandium, ut jussisti, hic
Curatum est: ubi lubet, ire licet accubitum.
ME. Quicum hæc mulier loquitur? ER. equidem tecum.
ME. quid mecum tibi
Fuit unquam, aut nunc est negotii? ER. quia pol te unum ex omnibus,
Venus voluit me magnificare: neque id haud immerito tuo.
Nam ecastor solus benefactis tuis me florentem facis.
ME. Certe

ME. Certo hæc mulier aut insana, aut ebria est, Messenio,
Hominem quæ ignotum compellet me tam familiariter.
MES. Dixin' ego istæc hic solere fieri? folia nunc cadunt:
Præ ut si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.
Namita sunt hic meretrices omnes elecebræ argentariæ,
Sed sine me dum hanc compellare. Heus mulier, tibi dico. ER. quid est?
MES. Ubi tu hunc hominem novisti? ER. ibidem, ubi hic me jam diu;
In Epidamno. MES. in Epidamno? qui huc in hanc urbem pedem,
Nisi hodie, nunquam intro tetulit. ER. eja, delicias facis,
Mi Menæchme. quin, amabo, is intro? hic tibi erit rectius.
ME. Hæc quidem edepol recte appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror quid hoc sit negotii. MES. oboluit marsupium
Huic istuc quod habes. ME. atque edepol tu me monuisti probe.
Accipe dum hoc. jam scibo utrum hæc me mage amet, an marsupium.
ER. Eamus intro, ut prandeamus. ME. bene vocas: tam gratia est.
ER. Cur igitur tibi me jussisti coquere dudum prandiũ?
ME. Egone te jussi coquere? ER. certo tibi & parasito tuo.
ME. Cui, malum, parasito? certo hæc mulier non sana est satis.
ER. Peniculo. ME quis iste est Peniculus? qui extergentur baxeæ?
ER Scilicet qui dudum tecum venit, quom pallam mihi
Detulisti, quam ab uxore tua surripuisti. ME. quid est?
Tibi pallam dedi, quam uxori meæ surripui? sanan'es?
Certe hæc mulier cantherino ritu hic astans somniat.
ER. Qui lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,
Facta quæ sunt? ME. dic quid est id, quod negem, quod fecerim?
ER. Pallam te hodie mihi dedisse uxoris. ME. etiam nunc nego.
Ego quidem neque unquam uxorem habui, neque habeo neque huc
Unquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem.
Prandi in navi. inde huc egressus sum. te conveni. ER. eccere,

Perii misera! quam tu nunc mihi navem narras? ME. lignean.
Sæpe tritam, sæpe fixam, sæpe excussam malleo;
Quasi supellex pellionis, palus palo proximus est.
ER. Jam me, amabo, desine ludos facere, atque i hac mecum simul.
ME. Nescio quem, mulier, alium hominem, non me, quæritas.
ER. Non ego te novi Menæchmum, Moscho prognatum patre?
Qui Syracusis perhibere natus esse in Sicilia.
Ubi Rex Agathocles regnator fuit, & iterum Pinthia:
Tertium Lipato, qui in morte regnum Hieroni tradidit.
Nunc Hiero est. ME haud falso, mulier, prædicas. MES. pro Jupiter!
Num istæc mulier illinc venit, quæ te novit tam cate?
ME. Hercle opinor pernegari non potest. MES. ne feceris.
Peristi, si intrassis intra limen. ME. Quin tace modo:
Bene res geritur: assentabor, quicquid dicet mulieri:
Si possum hospitium nancisci. Jamdudum, mulier, tibi
Non imprudens adversabar: hunc metuebam, ne meæ
Uxori renunciaret de palla & de prandio. (manes?
Nunc, quando vis, eamus intro. ER. etiam Parasitum
ME. Neque ego illum maneo, neque floccifacio: neque si venerit,
Eum volo intromitti. ER. ecastor haud invita fecero.
Sed scin' quid te amabo ut facias? ME. impera quidvis modo.
ER. Pallam illam, quam dudum dederas, ad Phrygionem ut deferas,
Ut reconcinnetur, atque ut opera addantur, quæ volo.
ME. Hercle quin tu recte dicis: eadem ignorabitur:
Ne uxor cognoscat te habere, si in via conspexerit.
ER. Ergo mox auferto tecum, quando abibis. ME. maxime.
ER. Eamus intro. ME. jam sequar te. hunc volo etiam colloqui.
Eho Messenio, accede huc, MES. quid negotii est? ME. st! scire vis?
MES. Quid ergo? ME. opu'st. MES. quid opu'st? ME. scio, ut me dices. MES. tanto nequior es.
ME. Habeo prædam, tantum incepi operis. tu, quantum potest.
Abduc istos in tabernam actutum diversoriam.
Tu facito ante Solis occasum, ut venias advorsum mihi.
MES. Non tu istas meretrices novisti, here? ME. tace inquam. nunc jam.
Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.

Mulier

Mulier hæc stulta atque inscita est, quantum perspexi modo.
Est hic præda nobis. MES. peri. ME. jamne abis? MES. periit probe.
Ducit lembum dierectum navis prædatoria.
Sed EGO INSCITUS, qui me hero postulem moderarier;
Dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi.
Sequimini, ut quod imperatum est, veniam advorsum tempori.

ACTUS III. SCENA I.

PENICULUS *parasitus.*

PLus annis triginta natus sum, quom interea loci
Nunquam quicquam facinus feci pejus, neque scelestius,
Quam hodie, quom in concionem mediam me immersi miser.
Ubi ego dum hiero, Menæchmus se subterduxit mihi,
Atque abiit ad amicam, credo, neque me voluit ducere.
Qui illum dii omnes perduint, qui primus commentus est
Concionem, hac reque homines occupatos occupat.
Non ad eam rem otiosos homines decuit deligi?
Qui nisi assint, cum citentur, census capiant illico.
Affatim est hominum, indies qui singulas escas edunt:
Quibus negotii nihil est: qui esum neque vocantur, neque vocant.
Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.
Si id ita esset, non ego hodie perdidissem prandium,
Cui tam credo datum voluisse, quam me video vivere.
Ibo. etiamnum reliquiarum spes animum oblectat meum.
Sed quid ego video Menæchmum? cum corona exit foras.
Sublatum est convivium; edepol venio advorsum tempori.

ACTUS III. SCENA II.

MENÆCHMUS *Sosicles*, PENICULUS.

POtin' ut quiescas, si ego tibi hanc hodie probe
Lepideque concinnatam referam tempori?
Non faxo esse eam dices: ita ignorabitur.
PE. Pallam ad Phrygionem fert, confecto prandio,
Vinoque expoto, parasito excluso foras.
Non hercle is sum, qui sum, nisi hanc injuriam
Meque ultus pulchre fuero. observabo, quid agat,
Hominem. post deinde adibo ego hunc atque alloquar.
ME. Pro

ME. Pro dii immortales, cui homini unquam uno die
Boni dedistis, plus, qui minus speraverit?
Prandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, cujus hæres nunquam erit post hunc diem.
PE. Nequeo, quæ loquitur, exaudire clanculum:
Satur nunc loquitur de me & de parti mea.
ME. Ait hanc dedisse me sibi, atque eam meæ
Uxori surripuisse. quoniam sentio
Errare; extemplo, quasi res cum ea esset mihi,
Cœpi assentari. mulier quicquid dixerat,
Idem ego dicebam. quid multis verbis opu'st?
Minore nusquam bene fui dispendio.
PE. Adibo ad hominem: nam turbare gestio.
ME. Quis hic est, qui adversum fit mihi? PE. quid ais, homo
Levior quam pluma, pessime & nequissime.
Flagitium hominis, subdole, ac minimi pretii?
Quid de te merui, qua me caussa perderes?
Ut surripuisti te mihi dudum de foro!
Fecisti funus absenti me prandio.
Cur ausu's facere, cui ego æque ac hæres eram?
ME. Adolescens, quæso, quid tibi mecum est rei,
Qui mihi male dicas homini ignoto insciens?
An tibi malam rem vis pro maledictis dari
Postea? PE. eam quidem edepol te dedisse intellego.
ME. Responde, adolescens, quæso, quid tibi nomen est?
PE. Etiam derides, quasi nomen non noveris?
ME. Non edepol ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem
Vidi, neque novi. verum certo, quisquis es,
Æquum si facias, mihi odiosus ne sies.
PE. Non me novisti? ME. non negem, si noverim.
PE. Menæchme, vigila. ME. vigilo hercle equidem, quod sciam.
PE. Tuum parasitum non novisti? ME. non tibi
Sanum est, adolescens, sinciput, ut intellego.
PE. Responde surripuistin' uxori tuæ
Pallam istanc hodie, atque dedisti Erotio?
ME. Neque hercle ego uxorem habeo, neque ego Erotio
Dedi, nec pallam surripui. PE. satin' sanus es?
Occisa est hæc res. non ego te indutum foras
Exire vidi palla? ME. væ capiti tuo!
Omnes cinædos esse censes, tu quia es.
Tun' me indutum fuisse pallam prædicas?
PE. Ego hercle vero. ME. Non tu abis quo dignus es?
Aut te piari jubes, homo insanissime?
PE. Nunquam edepol me quisquam exorabit, quin tuæ
Uxori rem omnem jam, uti sit gesta, eloquar.
Omnes in te istæc recident contumeliæ:

Faxo haud inultum prandium comederis.
ME.Quid hoc negotii eſt?ſatin' ut quemquam conſpicor,
Ita me ludificant? ſed concrepuit oſtium.

ACTUS III. SCENA III.
ANCILLA, MENÆCHMUS *Soſicles.*

MEnæchme, amare ait te multum Erotium,
Ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas,
Atque huic ut addas auri tu pondo unciam,
Jubeaſque novum ſpinther reconcinnarier.
ME. Et iſtud, & aliud, ſi quid curari volet,
Me curaturum dicito, quicquid volet.
AN. Scin' hoc quod ſit ſpinther? ME. neſcio, niſi aureum.
AN. Hoc eſt, quod olim clanculum ex armario
Te ſurripuiſſe ajebas uxori tuæ.
ME. Nunquam hercle factum eſt. AN. non meminiſti, obſecro?
Redde igitur ſpinther, ſi non meminiſti. ME. mane.
Imo equidem memini, nempe hoc eſt quod illi dedi.
AN. Iſtuc? ME. ubi illæ armillæ ſunt, quas una dedi?
AN. Nunquam dediſti. ME. nam pol hoc una dedi,
AN. Dicam curare? ME. dicito: accurabitur.
Et palla & ſpinther faxo referantur ſimul.
AN. Amabo, mi Menæchme, inaureis da mihi
Faciundas pondo duum nummum ſtalagmia,
Ut te libenter videam, cum ad nos veneris.
ME. Fiat, cedo aurum, ego manu pretium dabo.
AN. Da ſodes abs te, poſt ego reddidero tibi.
ME. Imo cedo abs te. AN. ego poſt tibi reddam duplex.
ME. Non habeo. AN. at tu, quando habebis, tum dato.
Nunquid me vis? ME. hæc me curaturum dicito,
Ut, quantum poſſint, quique liceat, veneant.
Iamne abiit intro? abiit, operuit fores.
Di me equidem omnes adjuvant, augent amant.
Sed quid ego ceſſo, dum datur mihi occaſio
Tempuſque abire ab his locis lenoniis?
Propera, Menæchme, fer pedem, confer gradum.
Demam coronam, atque abjiciam ad lævam manum,
Ut ſi qui ſequantur, hac me abiiſſe cenſeant.
Ibo & conveniam ſervum, ſi potero, meum,
Ut hæc, quæ bona dii mihi dant, ex me ſciat.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA I.

MULIER *uxor*, PENICULUS *parasitus*.

EGone hic me patiar in matrimonio,
Ubi vir compilet clanculum quicquid domi eſt,
Atque ad amicam deferat? PE. quin tu taces?
Manifeſto faxo jam opprimes. ſequere hac modo.
Pallam ad phrygionem cum corona hinc ebrius
Ferebat, hodie tibi quam ſurripuit domo.
Sed eccam, quam coronam habuit. num mentior?
Hem, hac abiit: ſi vis perſequi veſtigiis.
Atque edepol eccum ipſum, optime revortitur:
Sed pallam non fert. MU. quid ego nunc cum illoc agā?
PE. Idem quod ſemper; male habeas. MU. ſic cenſeo.
PE. Huc concedamus: ex inſidiis aucupa.

ACTUS IV. SCENA II.

MENÆCHMUS *ſurreptus*, MULIER *uxor*, PENICULUS *parasitus*.

UT HOC UTIMUR maxime more moro
Moleſtoque multum! atque uti quique ſunt
Optumi, maxumi, morem habent hunc:
Clientis ſibi omnes volunt eſſe multos;
Bonine an mali ſint, id haud quæritant.
Res magis quæritur, quam clientium
Fides cujuſmodi clueat.
Si eſt pauper, atque haud malus, nequam habetur:
Sin dives malus eſt, is cliens frugi habetur.
Qui neque Leges, neque æquum Bonum uſquam
Colunt, ſollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum eſt. litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti:
Qui aut fœnore, aut perjuriis habent rem
Partam. mens eſt in querelis.
Juris ubi dicitur dies, ſimul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quæ fecerint: aut ad
Populum, aut in Jure, aut ad judicem res eſt.
Sicut me hodie nimis ſollicitum cliens
Quidam habuit: neque quod volui agere quicquam
Licitum eſt: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud ædiles præliis factis plurimiſque
Peſſimiſque dixi cauſſam, conditiones
Detuli tortas, confragoſas: aut plus
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram
Controverſiam, uti ſponſio fieret.

Quid

Quid ille? quid? prædem dedit. nec magis
Manifestum ego hominem unquam ullum teneri vidi.
Omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.
Di illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem)
Meque adeo, qui hodie forum unquam oculis inspexi meis,
Diem corrupi, optimum jussi apparari prandium.
Amica exspectat me, scio. ubi primum est licitum, illico
Properavi abire de foro. irata est, credo, nunc mihi.
Placabit palla, quam dedi, quam hodie uxori abstuli, atque huic
Detuli Erotio. PE. quid ais? MU. viro me malo male
Nuptam. PE. satin' audis, quæ illic loquitur? MU. satis. ME. si sapiam.
Hinc intro abeam, ubi mihi bene sit. MU. mane: male potius erit.
Næ illam mecastor fœnerato abstulisti. sic datur.
Clanculum istæc flagitia facere censebas potesse te?
ME Quid illuc est uxori negotii? MU. men' rogas? ME. vin' hunc rogem?
PE. Aufer hinc palpationes. perge tu. ME. quid tu mihi
Tristis es? MU. rescire oportet. PE. scit, sed dissimulat malus.
ME Quid negotii est? UX. pallam. ME. pallam? UX. quidam pallam. PE. quid paves?
ME. Nihil equidem paveo: nisi unum: palla pallorem incutit.
PE. At tu ne clam me comesses prandium! perge in virum.
ME. Non taces? PE. non hercle vero taceo. nutat, ne loquar.
ME. Non hercle ego quidem usquam quicquam nuto, neque nicto tibi.
UX. Næ ego mecastor mulier misera! ME. qui tu misera es? mihi expedi.
PE. Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.
ME. Per Jovem deosque omnes adjuro, uxor, (satin' hoc est tibi?)
Me isti non nutasse. PE. credit jam tibi de istis: illuc redi.
ME. Quo ego redeam? PE. equidem ad phrygionem, censeo. i, pallam refer.
ME. Qui istæc palla est? UX. taceo jam, quando hic rem non meminit suam.
ME. Nunquis servorum deliquit? num ancillæ, aut servi tibi
Responsant? eloquere. impune non erit. PE. nugas agis.
ME. Tristis

ME. Tristis admodum es: non mihi istuc satis placet.
PE. nugas agis.
ME. Cæterum familiarium alicui irata es. PE. nugas agis.
ME. Num mihi es irata saltem? PE. nunc tu non nugas agis.
ME. Non edepol deliqui quicquam. PE. hem rursum nunc nugas agis.
ME. Dic, mea uxor, quid tibi nunc ægre est? PE. bellus blanditur tibi.
ME. Potin' ut mihi molestus ne sis? num te appello? UX. Aufer manum.
PE. Sic datur. properato absente me comesse prandium:
Post ante ædeis cum corona me derideto ebrius.
ME. Neque edepol ego prandi, neque hodiè huc intro tetuli pedem.
PE. Tun' negas? ME. nego hercle vero. PE. nihil hoc homine audacius.
Non ego te modo hic ante ædeis cum corona florea
Vidi astare? cum negabas mihi esse sanum syncipur:
Et negabas me novisse: peregrinum ajebas esse te.
ME. Quin ut dudum divorti abs te, redeo nunc demum domum.
PE. Novi ego te. non mihi censebas esse, qui te ulciscerer.
Omnia hercle uxori dixi. ME. quid dixisti? PE. nescio.
Eam ipsus roga. ME. quid hoc est, uxor? quidnam hic narravit tibi?
Quid id est? quid taces? quin dicis, quid sit? UX. quasi tu nescias.
Palla mihi est domo surrepta. ME. palla surrepta est tibi?
UX. Me rogas? ME. pol haut rogem te, si sciam. PE. ô hominem malum!
Ut dissimulat! non potes celare: rem novi probe:
Omnia hercle ego edictavi. ME. quid id est? UX. quando nihil pudet,
Neque vis tua voluntate ipse profiteri, audi atque ades:
Et quid tristis, & quid hic mihi dixerit, faxo scias.
Palla est mihi domo surrepta. ME. palla surrepta est tibi?
PE. Viden' uti scelestus captat! huic surrepta est, non tibi.
Nam profecto tibi surrepta si esset, salva nunc foret,
ME. Nihil mihi tecum est. sed quid tu ais? UX. palla, inquam, periit domo.
ME. Quis eam surripuit? UX. pol istuc ille scit, qui illam abstulit.
ME. Quis hic homo est? UX. Menæchmus quidam. ME. edepol factum nequiter,

Quis

Quis is Menæchmus est? UX. tu istic, inquam.
ME. egone? Ux. tu. ME. quis arguit?
UX. Egomet. PE. & ego. atque huic amicæ detulisti Erotio.
ME. Egon' dedi? PE. tu, tu istic, inquam. vin' afferri noctuam.
Quæ, Tu, Tu, usque dicat tibi? nam nos jam nos defessi sumus.
ME. Per Jovem deosque omnes adjuro, uxor; satin' hoc est tibi?
Non dedisse. PE. imo hercle vero, nos non falsum dicere:
ME. Sed ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi.
UX. Equidem ecastor tuam nec chlamydem do foras, nec pallium
Cuiquam utendum. MULIEREM æquum est vestimentum muliebre
Dare foras, virum virile. quin refers pallam domum?
ME. Ego faxo referetur. UX. ex re tua, ut opinor, feceris.
Nam domum nunquam introibis, nisi fers pallam simul.
ME. Ego domum? PE. quid mihi futurum est, qui tibi hanc operam dedi?
UX. Opera reddetur, quando quid tibi erit surreptum domo.
PE. Id quidem edepol nunquam erit. nam nihil est, quod perdam, domi.
Cum virum, cum uxorem, dii vos perdant. properabo ad forum;
Namque ex hac familia me plane excidisse intellego.
ME. Male mihi uxor sese fecisse censet, quom excludit foras.
Quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.
Si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,
Quæ me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.
Nunc ibo, orabo, ut mihi pallam reddat, quam dudum dedi.
Aliam illi redimam meliorem. heus, ecquis hic est janitor?
Aperite, atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

ACTUS IV. SCENA III.

EROTIUM, MENÆCHMUS *surreptus*.

Quis hic me quærit? ME. sibi inimicus magis quam ætati tuæ.
ER. Mi Menæchme, cur ante ædeis astas? sequere intro.
ME. mane.

Scin' quid eſt, quod ego ad te venio? ER. ſcio, ut tibi ex me ſit volup.
ME. Imo edepol pallam illam, amabo te, quam tibi dudum dedi,
Mihi eam redde. uxor reſcivit rem omnem, ut factum eſt, ordine.
Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.
ER. Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem ut ferres, paulo prius:
Et illud ſpinther, ut ad aurificem ferres, ut fieret novum.
ME. Mihi ut tu dederis pallam, & ſpinther? nunquam factum reperies.
Nam ego quidem poſtquam illam dudum tibi dedi, atque abii ad forum,
Nunc redeo. nunc te poſt illa video. ER. video quam rem agis.
Quia commiſi, ut me defraudes: ad eam rem affectas viam.
ME. Neque edepol te defraudandi cauſſa poſco: quin tibi
Dico. uxorem reſciviſſe. ER. nec te ultro oravi ut dares,
Tute ultro ad me detuliſti, dediſti eam dono mihi:
Eandem nunc repoſcis. patiar, tibi habe, aufer, utere,
Vel tu, vel tua uxor, vel etiam in oculos compingite.
Tu huc, poſt hunc diem, pedem intro non feres, ne fruſtra ſis,
Quando tu me bene merentem tibi habes deſpicatui.
Niſi feres argentum, fruſtra me ductare non potes.
Aliam poſthac invenito, quam tu habeas fruſtratui.
ME. Nimis iracunde hercle tandem. heus tu, tibi dico, mane:
Redi. ER. Etiamne aſtas? etiam audes mea revorti gratia?
ME. Abiit intro, occluſis ædeis. nunc ego ſum excluſiſſimus:
Neque domi, neque apud amicam mihi jam quicquam creditur.
Ibo, & conſulam hanc rem amicos, quid faciundum cenſeant.

ACTUS V. SCENA I.

MENÆCHMUS *Soſicles*, MULIER.

NImis ſtulte dudum feci, cum marſupium
Meſſenioni cum argento concredidi.
Immerſit aliquo ſeſe credo in ganeum.
MU. Proviſam, quam mox vir meus redeat domum.
Sed eccum video: ſalva ſum, pallam refert.
ME. Demiror, ubi nunc ambulet Meſſenio.

MU. Adibo

MU. Adibo, atque hominem accipiam, quibus dictis meret.
Non te pudet prodire in conspectum meum,
Flagitium hominis, cum istoc ornatu? ME. quid est?
Quæ res agitat te, mulier? MU. etiamne impudens
Muttire unum verbum audes, aut mecum loqui?
ME. Quid tandem admisi in te, ut loqui non audeam?
MU. Rogas me? ô hominis impudentem audaciam!
ME. Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem
Graji esse predicabant? MU. non equidem scio.
ME. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat.
Itaque adeo jure cœpta appellari est Canis.
MU. Non istæc ego flagitia possum perpeti.
Nam me meam ætatem viduam esse mavelim,
Quam istæc flagitia tua pati, quæ tu facis.
ME. Quid id ad me, tute nuptam possis perpeti,
An sis abitura à tuo viro? an mos est ita hic,
Peregrino ut advenienti narrent fabulas?
MU. Quas fabulas? non, inquam, patiar præter hac,
Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.
ME. Mea quidem hercle caussa vidua vivito,
Vel usque dum regnum obtinebit Juppiter.
MU. At mihi negabas dudum surripuisse te.
Nunc eandem ante oculos attines. num te pudet?
ME. Heu, hercle, mulier, multum & audax & mala es.
Tun' tibi hanc surreptam dicere audes, quam mihi
Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?
MU. Næ istuc mecastor jam patrem arcessam meum,
Atque ei narrabo tua flagitia, quæ facis.
I, Decio, quære meum patrem, tecum simul
Ut veniat ad me: ita rem mihi esse dicito.
Jam ego aperiam istæc tua flagitia. ME. sanan' es?
Quæ mea flagitia? MU. cum pallam atque aurum meum
Domo suppilas uxori tuæ, & tuæ
Deferis amicæ. satin' hæc recte fabulor?
ME. Quæso hercle, mulier, si scis, monstra quod bibam,
Tuam qui possim perpeti petulantiam.
Quem tute hominem esse me arbitrare, nescio.
Ego te simitu novi cum Parthaone.
MU. Si me derides, at pol illum non potes
Patrem meum, qui huc advenit. quin respicis?
Novistin' tu illum? ME. novi cum Calcha simul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.
MU. Negas novisse me? negas patrem meum?
ME. Idem hercle dicam, si avum vis adducere.
MU. Ecastor pariter hoc, atque alias res soles.

ACTUS V. SCENA II.

SENEX, MULIER, MENÆCHMUS Sosicles.

UT ætas mea est, atque ut hoc usus facto est,
Gradum proferam, progredi properabo.
Sed id quam facile sit mihi, haud sum falsus.
Nam pernicitas deserit: consitus sum
Senectute: onustum gero corpus; vires
Reliquere. ut ætas mala malo merx est tergo!
Nam res plurimas pessumas, cum advenit, affert:
Quas si autumem omneis, nimis longus sermo sit.
Sed hæc res mihi in pectore & corde dura est,
Quidnam hoc sit negotii, quod filia sic
Repente expetit me, ut ad sese irem,
Nec, quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.
Verum propemodum jam scio quid siet rei.
Credo cum viro litigium natum esse aliquod.
Ita istæ solent, quæ viros subservire
Sibi postulant, dote fretæ, feroces.
Et illi quoque haud abstinent sæpe culpa.
Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.
Nec pol filia unquam patrem arcessit ad se,
Nisi quid aut commisit, aut jurgii est caussa.
Sed quicquid id est, jam sciam. atque eccam eampse
Ante ædeis, & ejus tristem virum video.
Id est, quod suspicabar.
Appellabo hanc. MU. ibo advorsum. salve multum,
mi pater.
SE. Salva sis, salvene advenio? sed cur arcessi jubes?
Quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus destitit?
Nescio qui vos velitati estis inter vos duos.
Loquere, uter meruistis culpam, paucis, non longos
logos.
MU. Nusquam equidem quicquam deliqui: hoc primum te absolvo, pater.
Verum vivere hic non possum, neque durare ullo modo.
Proin tu me hinc abducas. SE. quid istuc autem est?
MU. ludibrio, pater
Habeor. SE. unde? MU. ab illo, cui me mandavisti,
meo viro.
SE. Ecce autem litigium. quoties edixi tandem tibi,
Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimonia?
MU. Qui ego istuc, mi pater, cavere possum?
SE. mene interrogas?
MU. Nisi non vis. SE. quoties monstravi tibi, viro ut
morem geras?

Quid

Quid ille faciat, ne id observes : quo eat : quid rerum gerat.

MU. At enim ille hinc amat meretricem ex proximo. SE. sane sapit.

Atque ob istanc industriam etiam faxo amabit amplius.

MU. Atque ibi potat. SE. tuan' quidem ille caussa potabit minus.

Sive illic, sive alibi libebit ? quæ hæc, malum, impudentia est ?

Una opera prohibere, ad cœnam ne promittat, postules :

Neve quemquam accipiat alienum apud te. servire' tibi

Postulas viros ? dare una illi opera pensum postules,

Inter ancillas sedere jubeas, lanam carere.

MU. Non equidem mihi te advocatum pater adduxi, sed viro.

Hinc stas, illinc caussam dicis. SE. si ille quid deliquerit,

Multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amplius.

Quando te auratam & vestitam bene habet : ancillas, penum,

Recte præhibet : melius sanam est, mulier, mentem, sumere.

MU. At ille suppilat mihi aurum & pallam ex arcis modo:

Me despoliat, mea ornamenta clam me ad meretrices degerit.

SE. Male facit, si istuc facit : si non facit, tu male facis.

Quæ insontem insimules. MU. quin etiam nunc habet pallam, pater,

Et spinther, quod ad hanc detulerat : nunc, quia rescivi, refert.

SE. Jam ego ex hoc uti factum est scibo : ibo ad hominem atque alloquar.

Dic mihi istuc, Menæchme, quod vos dissertatis, ut sciam.

Quid tu tristis es ? quid illam autem iratam abs te destituis ?

ME. Quisquis es, quicquid tibi nomen est, senex, summum Jovem

Deosque detestor. SE. qua de re, aut cujus rei rerum omnium ?

ME. Me neque isti male fecisse mulieri, quæ me arguit

Hanc domo ab se surripuisse, atque abstulisse dejerat.

Si ego intra ædeis hujus unquam, ubi habitat, penetravi pedem,

Omnium hominum exopto ut fiam miserorum miserrimus.

SE. Sanusne, qui istuc exoptes, aut neges te unquam pedem

In eas ædes intulisse, ubi habitas, insanissime ?

ME. Tun' senex ais habitare me hic in hisce ædibus?
SE. Tu negas? ME. nego hercle vero. MU. nimio hæc
impudenter negas,
Nisi quo nocte hac emigrasti. SE. concede hac filia.
Quid tu ais? num hinc emigrasti? ME. quem in locum,
aut ob rem, obsecro?
SE. Non edepol scio: MU. profecto ludit te hic.
SE. non tu te tenes?
Jam vero, Menæchme, satis jocatus es: nunc hanc rem
age.
ME. Quæso quid mihi tecum est? unde, aut quis ho-
mo tu es? quid feci ego
Tibi, aut adeo isti, quæ mihi molesta est quoque mo-
do?
MU. Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur
colos
Ex temporibus atque fronte! ut oculi scintillant! vide.
ME. Quid mihi melius est; quam quando illi me insani-
re prædicant,
Ego me assimulem insanire, ut illos à me absterream?
MU. Ut pandiculans oscitatur! quid nunc faciam, mi
pater?
SE. Concede huc, mea nata, ab istoc quam potes lon-
gissime.
ME. Evoe, Evie, Bromie, quo me in silvam venatum
vocas?
Audio: sed non abire possum ab his regionibus:
Ita me illa ab læva rabiosa fœmina adservat canis,
Post autem illic hircus alius, qui sæpe ætate in sua
Perdidit civem innocentem falso testimonio.
SE. Væ capiti tuo. ME. ecce, Apollo mihi ex oraculo
imperat,
Ut ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
MU. Perii, mi pater: minatur mihi oculos exurere.
ME. Hei mihi, insanire me ajunt, ultro cum ipsi insa-
niunt,
SE. Filia, heus. MU. quid est? quid agimus? SE. quid
si ego huc servos cito?
Ibo, adducam, qui hunc hinc tollant, & domi devin-
ciant,
Priusquam turbarum quid faciat amplius. ME. enimve-
vero, nisi
Occupo aliquod mihi consilium, hi domum me ad se au-
ferent.
Pugnis me vetas in hujus ore quicquam parcere?
Ni jam ex meis oculis obscedat in malam magnam cru-
cem.
Faciam, quod jubes, Apollo. SE. fugit domum quantum
potest,

Ne hic te obtundat. MU. fugio, amabo, adserva istunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. sumne ego mulier misera, quæ illæc audio?
ME. Haud male illanc amovi. nunc hunc impurissimum,
Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum patre:
Ita mihi imperas, ut ego hujus membra, atque ossa, atque artua
Comminuam illo scipione, quem ipse habet. SE. dabitur malum,
Me quidem si attigeris, aut si propius ad me accesseris.
ME. Faciam quod jubes. securim capiam ancipitem, atque hunc senem
Exossabo, dein' dedolabo assulatim viscera.
SE. Enimvero illud præcavendum est, atque accurandum mihi:
Sane ego illum metuo, ut minatur, ne quid male faxit mihi.
ME. Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos junctos jubes
Capere me indomitos, feroces: atque in currum inscendere,
Ut ego hunc proteram leonem Getulum, olentem, edentulum.
Jam adstiti in currum: jam lora teneo: jam stimulum in manu est.
Agite equi: facitote sonitus ungularum appareant
Cursu celeri: facite inflexa assit pedum pernicitas.
SE. Mihin' tu equis junctis minare? ME. ecce Apollo denuo
Me jubes facere impetum in eum qui stat atque occidere.
Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat atque dictum Apollinis.
SE. Heu hercle morbum acrem ac durum! dii vostram fidem?
Vel hic qui insanit, quam valuit paulo prius!
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo atque arcessam medicum jam quantum potest.

ACTUS V. SCENA III.

MENÆCHMUS, SENEX.

Jamne isti abierunt, quæso, ex conspectu meo,
Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?
Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?
Vosque omnes quæso, si senex reveneri

Ne me indicetis, qua platea hinc aufugerim.
SE. Lumbi sedendo, oculique spectando dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
Odiosus tandem vix ab ægrotis venit.
Ait se obligasse crus fractum Æsculapio,
Apollini autem brachium. nunc cogito,
Utrum me dicam ducere medicum, an fabrum.
Atque eccum incedit. move formicinum gradum.

ACTUS V. SCENA IV.

MEDICUS, SENEX.

QUid esse illi morbi dixeras? narra senex.
Num larvatus, aut cerritus? fac sciam.
Num eum veternus, aut aqua intercus tenet?
SE. Quin ea te caussa duco, ut id dicas mihi,
Atque illum ut sanum facias. ME. perfacile id quidem est.
Sanum futurum, mea ego id promitto fide.
SE. Magna cum cura ego illum curari volo.
ME. Quin suspirabo plus sexcenties in die:
Ita ego illum cum cura magna curabo tibi.
SE. Atque eccum ipsum hominem. ME. observemus quam rem agat.

ACTUS V. SCENA V.

MENÆCHMUS *surreptus*, SENEX, MEDICUS.

EDepol næ hic dies pervorsus atque advorsus mihi obtigit:
Quæ me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam
Parasitus, qui me complevit flagitii & formidinis;
Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.
Quem ego hominem, si quidem vivo, vita devolvam sua.
Sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quæ mea sit.
Meo cibo & sumptu educatus est: anima privabo virum.
Condigne autem hæc meretrix fecit, ut mos est meretricius.
Quia rogo pallam, ut referatur rursum ad uxorem meam,
Mihi se ait dedisse, heu edepol, næ ego homo vivo miser!
SE. Audin' quæ loquitur? MED. se miserum prædicat. SE. adeas velim.
MED. Salvus sis, Menæchme. quæso cur apertas brachium?
Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali.
MEN. Quin tu te suspendis? MED. ecquid sentis?
ME. quid ni sentiam?

MED,

MED. Non poteſt hæc res ellebori jugere obtinerier.
Sed quid ais Menæchme? MEN. quid vis? MED. dic mihi hoc, quod te rogo:
Album, an atrum vinum potas? MEN. quin tu is in malam crucem.
SE. Jam hercle occœptat inſanire primulum.
MEN. quin tu me interrogas,
Purpureum panem, an puniceum ſoleam ego eſſe, an luteum?
Soleamne eſſe avis ſquamoſas, piſcis pennatos? SE. papæ.
Audin' tu, ut deliramenta loquitur? quid ceſſas dare
Potionis aliquid, priuſquam percipit inſania?
MED. Mane modo: etiam percontabor. SE. alia occidis fabula.
MED. Dic mihi hoc etiam: ſolent tibi unquam oculi duri fieri?
MEN. Quid? tu me locuſtam cenſes eſſe, homo ignaviſſime?
MED. Dic mihi an unquam tibi inteſtina crepant, quod ſentias?
MEN. Ubi ſatur ſum, nulla crepitant: quando eſurio, tum crepant.
MED. Hoc quidem edepol haud pro inſano verbum reſpondit mihi.
Perdormiſcin' uſque ad lucem? facilen' tu dormis curans?
MEN. Perdormiſco, ſi reſolvi argentum, cui debeo.
Quin te Juppiter dique omnes, percontator, perduint.
MED. Nunc homo inſanire occœptat. de illis verbis cave tibi.
SE. Imo modeſtior nunc quidem eſt de verbis, præut dudum fuit.
Nam dudum uxorem ſuam eſſe ajebat rabioſam canem.
MEN. Quid ego dixi? SE. inſanis, inquam.
MEN. egone? SE. tu iſtic, qui mihi
Etiam me junctis quadrigis minitatu's proſternere.
Egomet hæc te vidi facere, egomet hæcce te arguo.
MEN. At ego te ſacram coronam ſurripuiſſe Jovi ſcio:
Et ob eam rem in carcerem te eſſe compactum ſcio.
Et poſtquam es emiſſus, cæſum virgis ſub furca ſcio.
Tum patrem occidiſſe, & matrem vendidiſſe, etiam ſcio.
Satin' hæc pro ſano maledicta maledictis reſpondeo?
SE. Obſecro hercle, medice, propere, quicquid facturus, face.
Non vides hominem inſanire? MED. ſcin' quid facias optumum?
Ad me face ut deferatur. SE. itan' cenſes? MED. quippini?
Ibi meo arbitratu potero curare hominem. SE. age ut lubet.

MED. Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.
MEN. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.
MED. I. arcesse homines, qui illunc ad me deferant. SE. quot sunt satis?
MED. Proinde, ut insanire video, quatuor: nihilo minus.
SE. Jam hic erunt. asserva tu isthunc, medice. MED. imo ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opus est. tu servos jube nunc
Ad me ferant. SE. jam ego illic faxo erit. MED. ego abeo. SE. vale.
MEN. Abiit socerus: abiit Medicus. nunc solus sum. pro Iuppiter,
Quid illuc est, quod me hic homines insanire prædicant!
Nam equidem postquam gnatus sum, nunquam ægrotavi unum diem.
Neque ego insanio, neque ego pugnas neque lites cœpio.
Salvus salvos alios video: novi homines, alloquor.
An qui perperam insanire me ajunt, ipsi insaniunt?
Quid ego nunc faciam? domum ire cupio: at uxor non sinit.
Huc autem nemo intromittit. nimis proventum est nequiter.
Hic ergo usque ad noctem: saltem, credo, intromittar domum.

ACTUS V. SCENA VI.

MESSENIO *servus*.

Spectamen bono servo id est, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitatque,
Ut absente hero rem heri diligenter
Tutetur, quam si ipse assit, aut rectius.
Tergum quam gulam, crura quam ventrem oportet
Potiora esse, cui cor modeste situm est.
Recordetur id, qui nihili sunt, quid iis pretii
Detur ab suis heris, ignavis, improbis
Viris; verbera, compedes, molæ, magna
Lassitudo, fames, frigusque durum.
Hæc pretia sunt ignaviæ.
Id ego male malum metuo; propterea bonum
Esse certum est, potius quam malum. nam magis multo
Patior facilius verba. verbera ego odi.
Nimioque edo libentius molitum, quam
Molitum præhibeo. propterea heri imperium
Exsequor bene, & sedate servio.

Atque id mihi prodest. alii sese ita ut in rem
Esse ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse oportet:
Metum ut mihi adhibeam; culpam abstineam:
Heroque ut omnibus in locis sim præsto.
SERVI, qui culpa carent, & metuunt, ii
Solent esse heris utibiles. nam illi, qui nihil
Metuunt, postquam malum promeritum est, metuunt.
Metuam ego haud multum quidem. prope est, quando
Herus, quod strenue faciam, pretium exsolvet.
Ego hoc exemplo servio, tergo ut in rem esse arbitror.
Postquam in tabernam vasa & servos collocavi, ut jusserat,
Ita venio adversum. nunc fores pultabo, adesse ut me sciat.
Neque utrum ex hoc saltu damni salvum scio eliciam foras.
Sed metuo, ne sero veniam, depugnato prælio.

ACTUS V. SCENA VII.

SENEX, MENÆCHMUS *surreptus*, LORARII, MESSENIO *servus*.

PEr ego vobis deos atque homines dico, ut imperium meum
Sapienter habeatis curæ, quæque imperavi atque impero,
Facite illic. homo jam in medicinam ablatus sublimem fiet,
Nisi quidem vos vestra crura aut latera nihili penditis.
Cave quisquam, quod illic minitetur, vostrum floccifecerit.
Quid statis? quid dubitatis? jam sublimem raptum oportuit.
Ego ibo ad medicum: præsto ero illic, cum venietis.
MEN. occidi.
Quid hoc est negotii? quid illic homines ad me currunt, obsecro?
Quid vultis vos? quid quæritatis? quid me circumsistitis?
Quo rapitis me? quo fertis me? perii. obsecro vestram fidem:
Epidamnienses subvenite cives. quin me mittitis?
MES. Pro di immortales, obsecro, quid ego oculis aspicio meis?
Herum meum indignissime nescio qui sublimem ferunt.
MEN. Ecquis suppetias mihi audet afferre? MES. ego, here, audacissime.

O faci-

O facinus indignum & malum, Epidamni cives herum
Meum hic in pacato oppido
Luci deripier in via, qui liber ad vos venerit!
Mittite istunc. MEN. obsecro te. quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam injuriam.
MES. Imo & operam dabo, & defendam, & subvenibo sedulo:
Nunquam te patiar perire: me perire est æquius.
Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te obsecro.
Hisce ego jam sementem in ore faciam, pugnosque obseram.
Maximo hodie malo hercle vostro istunc fertis. mittite.
MEN. Teneo ego huic oculum. MES. face ut oculi locus in capite appareat.
Vos sceleti, vos rapaces, vos prædones. LO. periimus.
Obsecro hercle. MES. mittite ergo. MEN. quid me vobis tactio est?
Pecte pugnis. MES. agite, abite, fugite hinc in malam crucem.
Hem tibi etiam, quia postremus cedis, hoc præmii feres.
Nimis autem bene ora commentavi, atque ex mea sententia.
Edepol, here, næ tibi suppetias tempore adveni modo.
MEN. At tibi di semper, adolescens, quisquis es, faciant bene.
Nam absque ted esset, hodie nunquam ad Solem occasum viverem.
MES. Ergo edepol, si recte facias, here, me mittas manu.
MEN. Liberem ego te? MES. verum. quandoquidem, here, te servavi. MEN. quid est?
Adolescens, erras. MES. quid? erro? MEN. per Jovem adjuro patrem,
Me herum tuum non esse. MES. non taces tu? MEN. non mentior.
Nec meus servus unquam tale fecit, quale tu mihi.
MES. Siccine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.
MEN. Mea quidem hercle caussa liber esto, atque ito quo voles.
MES. Nempe jubes? MEN. jubeo hercle, si quid imperii est in te mihi.
MES. Salve mi patrone. SERVUS ALIUS. cum tu liber es, Messenio,
Gaudeo. MES. credo hercle vobis. sed, patrone, te obsecro,
Ne minus imperes mihi, quam cum tuus servus fui.
Apud

Apud te habitabo, & quando ibis, una tecum ibo domum.
MEN. Minime. MES. nunc ibo in tabernam: vasa & argentum tibi
Referam. recte est obsignatum in vidulo marsupium
Cum viatico, id tibi jam huc afferam. MEN. affer strenue.
MES. Salvum tibi item ut mihi dedisti, redhibebo. hic me mane.
MEN. Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt multis modis.
Alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras,
Etiam hic servum esse se meum ajebat, quem ego emisi manu.
Is ait se mihi allaturum cum argento marsupium:
Id si attulerit, dicam ut à me abeat liber quo volet:
Ne tum, quando suus factus sit, à me argentum petat.
Socer & medicus me insanire dicebant. quid sit, mira sunt.
Hæc nihilo mihi esse videntur secius, quam somnia.
Nunc ibo intro ad hanc meretricem: quanquam succenset mihi;
Si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domum.

ACTUS V. SCENA VIII.

MENÆCHMUS *Sosicles*, MESSENIO. *servus*.

MEn' hodie usquã convenisse te audax audes dicere,
Postquam advorsum mihi imperavi, ut huc venires? MES. quin modo
Eripui homines qui te ferebant sublimem quattuor,
Apud hasce ædeis, tu clamabas deum fidem atque hominum omnium,
Quum ego accurro, teque eripio, vi pugnando, ingratiis.
Ob eam rem, quia te servavi, me amisisti liberum.
Quom argentum dixi me petere, & vasa: tu, quantum pote'st,
Præcucurristi obviam, ut quæ fecisti, inficias eas.
MEN. Liberum ego te jussi abire? MES. certo. MEN. cui certissimum'st,
Mepte potius fieri servum, quàm te unquam emittam manu.

ACTUS V. SCENA IX.

MENÆCHMUS *surreptus*, MESSENIO, MENÆCHMUS *Sosicles*.

SI voltis per oculos jurare, nihilo hercle ea caussa magis

Facietis.

Facietis, ut ego hodie abstulerim pallam & spinther, pessimæ.

MES. Pro dii immortales, quid ego video? M. SO. quid vides? MES. speculum tuum.

M. SO. Quid negotii est? MES. tua est imago: tam consimilis est, quam potest.

M. SO. Pol profecto haud est dissimilis, meam cum formam noscito.

M. SU. O adolescens, salve, qui me servavisti, quisquis es.

MES. Adolescens, quæso hercle loquere tuum mihi nomen, ni piget.

M. SU. Non edepol ita promeruisti de me, ut pigeat quæ velis.

Mihi est Menæchmo nomen. M. SO. imo id est edepol mihi.

M. SU. Siculus sum Syracusanus. M. SO. ea domus & patria est mihi.

M. SU. Quid ego ex te audio? M. SO. hoc quod res est. MES. novi equidem hunc, herus est meus.

Ego quidem hujus servus sum, sed esse hujus me credidi.

Ego hunc censebam esse te, huic etiam exhibui negotium.

Quæso ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens, tibi.

M. SO. Delirare mihi videre. non commeministi simul

Te hodie mecum exire è navi? MES. enimvero æquum postulas.

Tu mihi herus es: tu servum quære: salveto tu; tu vale.

Hunc ego esse ajo Menæchmum. M. SU. at ego me. M. SO. quæ hæc est fabula?

Tu es Menæchmus? M. SU. me esse dico, Moscho prognatum patre.

M. SO. Tun' meo patre es prognatus? M. SU. imo equidem, adolescens. meo. tuum

Tibi neque occupare patrem, neque præripere postulo.

MES. Dii immortales, spem insperatam date mihi, quam suspicor.

Nam nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani duo.

Nam & patrem & matrem commemorant pariter, qui fuerint sibi.

Sevocabo herum. Menæchme. MEN. AMBO. quid vis? MES. non ambos volo,

Sed uter vestrum est huc advectus navi mecum. M. SU. non ego.

M. SO. At ego. MES. te volo igitur: huc concede. M. SO. concessi. quid est?

MES. Illic homo aut sycophanta, aut geminus est frater tuus.

Namque

Namque ego hominem homini similiorem nunquam vidi alterum.
Neque aqua aquæ, neque lacte est lacti, crede mihi, usquam similius,
Quam hic tui est,tuque hujus. postea autem eandem patriam ac patrem
Memorat. melius est nos adire,atque hunc percontarier.
M. SO. Hercle quin tu me admonuisti recte, & habeo gratiam.
Perge operam dare, obsecro hercle. liber esto, si invenis
Hunc meum fratrem esse. M E S. spero. M. SO. & ego idem spero fore.
MES. Quid ais tu? Menæchmum,opinor,te vocari dixeras.
M. S U. Ita vero. M E S. huic item Menæchmo nomen est. in Sicilia
Te Syracusis natum esse dixisti : hic natus est ibi.
Moschum tibi patrem fuisse dixti : huic itidem fuit.
Nunc operam potestis ambo mihi dare, & vobis simul.
M. SU. Promeruisti, ut ne quid ores, quod velis, quin impetres.
Tanquam si emeris me argento, liber servibo tibi.
M E S. Spes mihi est, vos inventuros fratres germanos duos
Geminos, una matre natos, & patre uno, uno die.
M. SU. Mira memoras. utinam efficere, quod pollicitus, possies!
MES. Possum : sed nunc coite. uterque id,quod rogabo, dicite.
M. SU. Ubi lubet, roga : respondebo, nihil reticebo, quod sciam.
M E S. Est tibi nomen Menæchmus? M. S U. fateor. MES. est itidem tibi?
M. SO. Est. MES. patrem fuisse Moschum tibi ais? M. SU. ita vero. M. SO. & mihi.
MES. Esne tu Syracusanus? M. SU. certo. MES. quid tu? M. SO. quippini?
MES. Optime usque adhuc conveniunt signa. porro operam date.
Quid longissime meministi, dic mihi, in patria tua?
M. SU. Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum,tum postea
Inter homines me deerrare à patre, atque inde avehi.
M. SO. Juppiter supreme, serva me. M E S. quid clamas? quin taces?
Quot eras annos gnatus, cum te pater à patria avehit?
M. SU. Septuennis:nam tum dentes mihi cadebant primulum.

Neque patrem unquam post illa ego vidi. MES. quid? vostrum patri
Filii quot eratis? M. SU. ut nunc maxime memini, duo.
MES. Uter eratis, tun' an ille major? M. SU. æque ambo pares.
MES. Qui id potest? M. SU. gemini ambo eramus. M. SO. dii me servatum volunt.
MES. Si interpellas, ego tacebo. M. SO. potius taceo. MES. dic mihi,
Uno nomine ambo eratis? M. SU. minime. nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menæchmus: illum tum vocabant Sosiclem.
M. SO. Signa agnovi: contineri, quin complectar, non queo.
Mi germane, gemine frater, salve, ego sum Sosicles.
M. SU. Quomodo igitur post Menæchmo nomen est factum tibi?
M. SO. Postquam ad nos renunciatum est, te & patrem esse mortuum
Avus noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.
M. SU. Credo ita esse factum, ut dicis. sed mihi hoc responde. M. SO. roga.
M. SU. Quid erat nomen nostræ matri? M. SO. Theusimarche. M. SU. convenit.
O salve insperate, multis annis post quem conspicor.
Frater. M. SO. & tu, quem ego multis miseris laboribus,
Usque adhuc quæsivi, quemque ego esse inventum gaudeo.
MES. Hoc erat, quod hæc te meretrix hujus vocabat nomine.
Hunc censebat te esse, credo, cum vocat te ad prandium.
M. SU. Namque edepol hic mihi hodie jussi prandium appararier,
Clam meam uxorem, cui pallam surripui dudum domo.
Eam dedi huic. M. SO. hancne dicis, frater, pallam, quam ego habeo?
M. SU. Quomodo hæc ad te pervenit? M. SO. meretrix huc ad prandium
Me abduxit, me sibi dedisse ajebat, prandi perbene:
Potavi, atque accubui scortum: pallam, & aurum hoc mihi dedit.
M. SU. Gaudeo edepol, si quid propter me tibi evenit boni.
Namque illa cum te ad se vocabat, me esse credidit.
MES. Nunquid me morare, quin ego liber, ut jussisti, eam?

M. SU.

M. SU. Optimum atque æquissimum orat, frater: fac caussa mea.
M. SO. Liber esto. M. SU. cum tu es liber, gaudeo, Messenio.
MES. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut siem.
M. SO. Quoniam hæc evenerunt frater, nostra ex sententia,
In patriam redeamus ambo. M. SU. frater faciam, ut tu voles.
Auctionem hic faciam, & vendam quicquid est. nunc interim
Eamus intro, frater. M. SO. fiat. MES. scitin' quid ego vos rogo?
M. SU. Quid? MES. mihi ut præconium detis. M. SU. dabitur. MES. ergo nunc jam
Vis conclamari auctionem fore? quo die? M. SU. die septimi.
MES. Auctio fiet Menæchmi mane sane septimi.
Venibunt servi, supellex, fundi, ædeis, omnia
Venibunt, quiqui licebunt, præsenti pecunia.
Venibit uxor quoque etiam, si quis emptor venerit.
Vix credo tota auctione capiet quinquagesies.
Nunc spectatores valete, & nobis clare applaudite,

FINIS MENÆCHMORUM.

MILES GLO-RIOSVS.

Dramatis Personæ.

PYRGOPOLINICES *miles*.
ARTOTROGUS *parasitus*.
PALÆSTRIO *servos*.
PERIPLECTOMENES *senex*.
SCELEDRUS *servos*.
PHILOCOMASIUM *meretrix*.
PLEUSIDES *adolescens*.
LUCRIO *puer*.
MILPHIDIPPA *ancilla*.
ACROTELEUTIUM *meretrix*.
PUER.
CARIO *coquus*.

ARGUMENTUM.

MEretricem Athenis Ephesum miles avehit.
Id hero dum amanti servus nunciare vult,
Legato peregre captus ipsus in mari,
Et illi eidem militi domo datus est.
Suum arcesst herum Athenis, atque perforat
Geminis communem clam parietem in ædibus,
Licere ut quiret convenire amantibus.
Occulantis custos hos vidit de tegulis.
Ridiculus autem, quasi sit alia, luditur.
Itemque impellit militem Palæstrio,
Omissam faciat concubinam, quando ei
Senis vicini cupiat uxor nubere:
Ultro abeat, orat, donat multa. ipse in domo
Senis prehensus, Pœnas pro mœcho luit.

ALTERUM ARGUMENTUM.

MEretricem ingenuam deperibat mutuo
Atheniensis juvenis. Naupactum is domo
Legatus abiit; miles in eandem incidit.
Deportat Ephesum invitam. servus Attici
Vt nunciaret domino factum, navigat,
Capitur, donatur illi captus militi.
Ad herum ut veniret Ephesum, scribit. advolat
Adolescens, atque in proximo divertitur
Apud hospitem paternum, medium parietem
Perfodit servus, commeatus clanculum
Qua foret amantum; geminam fingit mulieris
Sororem banc esse. mox ei dominus ædium

Suam

Suam clientam folicitandum ad militem
Subornat. capitur ille, sperat nuptias,
Dimittit concubinam, & mæchus vapulat.

ACTUS I. SCENA I.

PYRGOPOLINICES, ARTOTROGUS.

CUrate, ut splendor meo sit clypeo clarior
Quam solis radii esse olim, cum sudum'st, solent,
Ut, ubi usus veniat, contra conserta manu
Oculorum præstringat aciem in acie hostibus.
Nam ego hanc machæram mihi consolari volo,
Ne lamentetur, neve animum despondeat,
Quia se jampridem feriatam gestitem,
Quæ misera gestit fartum facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus? AR. hic est, stas propter virum
Fortem, atque fortunatum, & forma regia,
Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,
Neque æquiparare suas virtutes ad tuas.
PY. Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Ubi Bombomachides Cluninstaridysarchides
Erat imperator summus, Neptuni nepos?
AR. Memini, nempe illum dicis cum armis aureis,
Cujus tu legiones difflavisti spiritu,
Quasi ventus folia, aut peniculum tectorium.
PY. Istuc quidem edepol nihil est. AR. nihil hercle quidem hoc,
Præ ut alia dicam, tu quæ nunquam feceris.
Perjuriorem hoc homine si quis viderit
Aut gloriarum pleniorem, quam illic est,
Me sibi habeto, & ego me illi mancupio dabo,
Si unum epityrum edam apud illum, esuriens Insane bene.
PY. Ubi tu es? AR. eccum. edepol vel elephanto in India
Quo pacto pugno perfregisti brachium?
PY. Quid? brachium? AR. illud dicere volui, femur.
PY. At indiligenter hic eram. AR. pol si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os elephanto brachium transmitteres.
PY. Nolo isthæc hic nunc. AR. ne hercle operæ precium quidem
Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omnes has ærumnas. auribus
Peraudienda sunt, ne dentes dentiant.
Et assentandum est, quicquid hic mentibitur.
PY. Quid illud quod dico? AR. hem, scio jam quid vis dicere,

Factum est hercle, memini fieri. PY. quid id est? AR. quicquid est.
PY. Habes tabellas? AR. vis rogare? habeo & stylum.
PY. Facete advertis animum tuum ad animum meum.
AR. Novisse mores me tuos meditate decet,
Curamque adhibere ut prævelim mihi quod tu velis.
PY. Ecquid meministi? AR. memini, centum in Cilicia,
Et quinquaginta centum Sycolatronidæ,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.
PY. Quanta istæc hominum summa est? AR. septem millia.
PY. Tantum esse oportet. recte rationem tenes.
AR. At nullos habeo scriptos, sic memini tamen.
PY. Edepol memoria est optuma. AR. offa me monet.
PY. Dum talem facies, qualem adhuc assiduo edis,
Communicabo te semper mensa mea.
AR. Quid in Cappadocia, ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machæra foret, uno ictu occideres.
At peditatus reliquiæ erant, si viverent.
Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt?
Pyrgo polinicem te unum in terra vivere
Virtute & forma, & factis invictissumis.
Amant te omnes mulieres, neque hercle injuria,
Qui sis tam pulcer: ut vel illæ, quæ here pal io
Me reprehendere. PY. quid here dixerunt tibi?
AR. Rogitabant: hiccine Achilles est, inquit, tibi?
Immo ejus frater, inquam, innuit illarum altera:
Ergo me castor; pulcer est, inquit, mihi,
Et liberalis visus. cæsaries quam decet!
Næ illæ sunt fortunatæ, quæ cum isto cubant.
PY. Itane ajebat tandem? AR. quæ me ambæ obsecraverint,
Ut te hodie quasi pompam illa præterducerem.
PY. Nimia est miseria, pulchrum esse hominem nimis.
AR. Molestæ sunt mihi, orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat: ad sese arcessi jubent,
Ut tuo non liceat operam dare negotio,
PY. Videtur tempus esse, ut eamus ad forum.
Ut in tabellis, quos consignavi hic heri
Latrones, quibus dinumerem stipendium.
Nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Ut sibi latrones cogerem & conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum est dare.
AR. Age eamus ergo. PY. sequimini satellites.

ACTUS

ACTUS II. SCENA I.
PALÆSTRIO.

Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas,
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exurgat foras,
Ut sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
Nunc, qua assedistis causa in festivo loco,
Comœdiæ quam nos modo acturi sumus
Et argumentum & nomen vobis eloquar.
Alazon Græce huic nomen est comœdiæ,
Id nos latine gloriosum dicimus.
Hoc oppidum Ephesu'st. inde est miles meus herus,
Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurii atque adulterii.
Ait sese ultro omnes mulieres sectarier.
Is dericulu'st, quaque incedit, omnibus.
Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis suaviis.
Nam ego haud apud hunc servitutem servio:
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem, ab eo cui servivi prius.
Date operam. nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus Athenis mihi adolescens optumus.
Is amabat meretricem æque Athenis Atticis,
Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit.
Magnai reipublicai gratia.
Interibi ut hic miles forte Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei.
Occœpit ejus matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque obsoniis.
Itaque intimum ibi se miles apud lænam facit,
Ubi primum venit militi huic occasio,
Sublevit os illi lænæ & matri mulieris,
Quam herus meus amabat, nam is illius filiam
Conjecit in navem miles, clam matrem suam.
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum advehit.
Ego, quanto citius possum, mihi navem paro,
Ubi amicam herilem Athenis avectam scio:
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nunciem:
Ubi sumus provecti in altum, id quod dii volunt,
Capiunt prædones navem illam, ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occœperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono militi.
Hic postquam in ædis me ad se deduxit domum.
Video illam amicam herilem, Athenis quæ fuit:
Ubi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem; deinde, postquam occasio est,

Conqueritur mecum mulier fortunas suas.
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit,
Neque pejus quenquam odisse, quam istum militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum;
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Ut is huc veniret. is non sprevit nuncium,
Nam is venit, & is in proximo hic divortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit.
Nosque opera consilioque adhortatur, juvat.
Itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
Qui amantis una inter se facerem convénas.
Nam unum conclave, concubinæ quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem.
Qua commeatus clam esset hinc huic mulieri.
Et sene sciente hoc feci, is consilium dedit.
Nam meus conservus est homo haud magni precii,
Quem concubinæ miles custodem addidit.
Ei nos facetis fabricis, & doctis dolis
Glaucomam ob oculos objiciemus: eumque ita
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox, ne erretis, hæc duarum hodie vicem
Et hic & illic mulier feret imaginem:
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
Ita sublinitum est os custodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc à vicino sene.
Ipse exit. hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

ACTUS II. SCENA II.

PERIPLECTOMENES, PALÆSTRIO.

Nisi hercle defregeritis talos, posthac quemque in tegulis
Videritis alienum, ego vestra faciam latera lorea.
Mihi quidem jam arbitri vicini sunt, meæ quid fiat domi.
Ita per impluvium introspectant. nunc adeo edico omnibus,
Quemquem à milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
Extra unum Palæstrionem, hunc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam
Dicat, disperistis ni usque ad mortem male multassitis.

Atque

Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Talariæ,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.
PA. Nescio quid malefactum nostra huic familia est, quantum audio,
Ita hic senex talos eisdi jussit conservis meis.
Sed me excepit. nihili facio quid illis faciat cæteris.
Aggrediar hominem: estne advorsum? est, quasi collaturus pedem.
Quid agis Periplectomene? PE. haud multos homines, si optandum foret,
Nunc videre & convenire, quam te, mavellem. PA. quid est?
Quid negotii? PE. res palam est. PA. quæ res palam est? PE. de tegulis
Modo nescio quis inspectavit vestrorum familiarium
Per nostrum impluvium intus apud nos Philocomasium atque hospitem
Osculantis. PA. quis homo vidit? PE. tuus conservus est. PA. quis is homo est?
PE. Nescio, ita abripuit repente sese subito. PA. suspicor
Me periisse. PE. ubi abiit, conclamo: heus quid agis tu inquam in tegulis?
Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.
PA. Væ mihi misero, cui pereundum est propter nihili bestiam.
Sed Philocomasium hiccine etiam nunc est? PE. cum exibam, hic erat.
PA. Sis, jube transire huc quantum possit, se ut videant domi
Familiares: nisi quidem illa nos vult, qui servi sumus,
Propter amorem suum omnis crucibus contubernalis dari.
PE. Dixi ego istuc, nisi quid aliud vis. PA. volo: hoc dicito:
Paret artem & disciplinam: obtineat colorem. PE. quemadmodum?
PA. Ut eum qui hic se vidit, vero vincat, ut ne viderit.
Siquidem centies hic visa sit, tamen inficias eat.
Os habet, linguam, perfidiam, maliciam atque audaciam,
Confidentiam, confirmitatem, fraudulentiam:
Qui arguet se, eum contra vincat jurejurando suo.
Domi habet animum falsiloquum, falsificum, falsijurium.
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias:
Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala.
Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos.

PE. Ego istæc, si erit hic, nunciabo. sed quid est Palæstrio,
Quod volutas tute tecum in corde? PA. paulisper tace,
Dum ego mihi consilia in animum convoco, & dum consulo
Quid agam, quem dolum doloso contra conservo parem,
Qui illum hic vidit osculantem: id visum ut ne visum siet.
PE. Quære; ego hinc absceſſero abs te huc interim. illuc sis vide
Quemadmodum abstitit, severa fronte curas cogitans.
Pectus digitis pultat, cor credo evocaturu'st foras.
Ecce autem avortit, nisus læva, in femine habet lævam manum,
Dextera digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod tactu ægre suppetit.
Concrepuit digitis, laborat, crebro commutat status.
Eccere autem capite nutat, non placet quod repperit.
Quicquid est incoctum, non expromit, bene coctum dabit.
Ecce autem ædificat, columnam mento suffulsit suo.
Apage, non placet profecto mihi illa inædificatio.
Nam os columnatum poëtæ inesse audivi barbaro,
Cui bini custodes semper totis horis accubant.
Euge, euge, euschemе hercle astitit: & dulice & comœdice.
Nunquam hodie quiescet, priusquam id, quod petit, perfecerit.
Habet, opinor. age, si quid agis, vigila, ne somno stude.
Ni si quidem hic agitari mavis varius virgis, ni vigilas.
Tibi ego dico, au! feriatus ne sis. heus te alloquor Palæstrio,
Vigila, inquam, expergiscere, inquam, lucet hoc, inquam. PA. Audio.
PE. Viden' hostis tibi adesse? tuoque tergo obsidium? consule,
Arripe opem auxiliumque ad hanc rem propere, hoc non placide decet.
Antevenito aliqua aliquos, aut tu circumduce exercitum,
Curre in obsidium perduellis, nostris præsidium para:
Intercludito inimicis commeatum, tibi muni viam,
Qua cibatus commeatusque ad te & legiones tuas
Tuto possit pervenire. hanc rem age. res subitaria est.
Reperi, comminiscere, cedo calidum consilium cito.
Quæ hic sunt visa, ut visa ne sint: facta infecta uti sient.
Magnum illic honorem incipissis, magna munis mœnia.
Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia est,
Nos inimicos profligare posse. PA. dico & recipio

Ad me. PE. & ego impetraturum dico, id quod petis. PA. at te Juppiter
Bene amet. PE. at imperti, amice, me, quod commentu's. PA. tace,
Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias
Juxta mecum mea consilia. PE. salva sumes indidem.
PA. Herus meus elephanti corio circumtectus est, non suo:
Neque habet plus sapientiæ, quam lapis. PE. egomet istuc scio.
PA. Nunc sic rationem incipissam, ita hanc instituam astutiam:
Ut Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram
Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo;
Tam similem, quam lacte lacti est: & apud te eos hic divortier
Dicam hospitio. PE. euge, euge, lepide, laudo commentum tuum.
PA. Ut si illic concriminatus sit adversum militem
Hic meus conservus, eam vidisse cum alieno oscularier,
Eum arguam vidisse apud te contra conservum meum
Cum suo amatore amplexantem atque osculantem. PE. immo ita optime.
Idem ego dicam, si me exquiret miles. PA. sed simillimas
Dicito esse: & Philocomasio id præcipiendum est ut sciat,
Ne titubet, si quæret ex ea miles. PE. nimis doctum dolum!
Sed si ambas videre in uno miles concilio volet,
Quid agimus? PA. facile est, trecentæ possunt caussæ colligi:
Non domi est, abiit ambulatum, dormit, ornatur, lavat,
Prandet, potat, occupata'st, operæ non est, non potest,
Quantumvis prolationum, dum modo nunc prima via
Inducamus, vera ut esse credat quæ mentibimur.
PE. placet ut dicis. PA. intro abi ergo, & si istic est mulier, jube
Cito domum transire, atque hæc ei monstra: præcipe,
Ut teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus
De gemina sorore. PE. docte tibi illam perdoctam dabo.
Nunquid aliud? PA. intro ut abeas. PE. abeo. PA. & quidem ego ibo domum,
Atque hominem investigando sumam operam: hinc dissimulavero,
Qui fuerit conservus, qui hodie fuerit sectatus simiam.
Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem familiarium

Participaverit de amica heri, vidisse sese eam
Hic in proximo osculantem cum alieno adolescentulo.
Novi morem ego, & tacere nostrorum solus scio.
Si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.
Res parata est, vi pugnandoque hominem capere certa res est.
Si ita non reperio, ibo odorans quasi canis venaticus,
Usque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostræ. Ego voci moderabo meæ.
Nam illic est Philocomasio custos meus conservus, atque it foras.

ACTUS II. SCENA III.

SCELEDRUS. PALÆSTRIO.

NIsi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
Certo edepol scio, me vidisse hic proximæ viciniæ
Philocomasium, herilem amicam, sibi alium quærere.
PA. Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.
SC. Quis hic est? PA. tuus conservus. quid agis Sceledre? SC. te Palæstrio.
Volupe'st convenisse. PA. quid jam? aut quid negotii, fac sciam.
SC. Metuo. PA. quid metuis? SCEL. ne hercle hodie, quantum hic familiarium est,
Maximum in malum cruciatumque insiliamus. PA. tu sali
Solus, nam ego istam insulturam & desulturam nihil hic moror.
SC. Nescis tu fortasse, apud nos facinus est quod natum hic novum.
PA. Quod id est facinus? SC. impudicum. PAL. tute scis soli tibi;
Mihi ne dixis; scire nolo. SC. non faciam enim, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.
PA. Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.
SC. Dii te perdant. PA. te istuc æquum, quoniam occœpisti eloqui.
SC. Forte fortuna per impluvium huc despexi in proximum,
Atque ego illam aspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio quo adolescente. PA. quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?

SC. Pro-

SC. Profecto vidi. PA. tuten'? SC. egomet duobus his oculis meis.
PA. Abi, non verisimile dicis, neque vidisti. SC. num tibi
Lippus videor? PA. medicum istuc tibi melius percontarier.
Verum enim tu istam, si te dii ament, temere haud tollas fabulam.
Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
Nam tibi jam, ut pereas, paratum est dupliciter, nisi supprimis
Tuum stultiloquium. SC. qui vero dupliciter? PA. id dicam tibi.
Primum dum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris.
Iterum si id verum est, tu ei custos additus perieris.
SCEL. Quid fuat me, nescio, hæc me vidisse ego certo scio.
PA. Pergin' infelix? SC. quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
Quinetiam nunc intus hic in proximo est. PA. eho, an non domi est?
SC. Vise, abi intro tute, nam ego mihi nihil credi postulo.
PA. Certum est facere id. SC. hic te opperiar; eadem illi insidias dabo,
Quam mox horsum ad stabulum junix recipiat se è pabulo.
Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles tradidit.
Nunc si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen,
Si hoc palam fuerit. quid pejus muliere atque audacius?
Dum ego in tegulis sum, illac hæc se hospitio edit foras.
Edepol facinus fecit audax. hoccine si miles sciat?
Credo hercle has sustollat ædes totas, atque hinc in crucem.
Hercle quicquid est, mussitabo potius, quam inteream male.
Non ego possum, quæ ipsa sese venditat, tutarier.
PA. Sceledre, Sceledre. SC. quis homo interminat? PA. est te alter audacior?
Quis magis diis inimicis natus, quam tu, atque iratis? SC. quid est?
PA. Juben' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nusquam est, vides?
SC. Quid nusquam? PA. non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.

SC. Quid

SC. Quid negotii est? PA. quid negotii sit rogas? SC. cur non rogem?
PA. Nonne tibi istam prætruncari linguam largiloquam jubes?
SC. Quamobrem jubeam? PA. Philocomasium eccam domi, quam in proximo
Vidisse ajebas te osculantem atque amplexantem cum altero.
SC. Mirum est lollio victitare te, tam vili tritico.
PA. Quid jam? SC. quia luscitiosus. PA. verbero, edepol tu quidem
Cæcus, non luscitiosus. nam illam eccam quidem domi.
SC. Quid? domi? PA. domi hercle vero. SC abi, ludis me Palæstrio.
PA. Tum mihi sunt manus inquinatæ. SC. qui dum? PA. quia ludo luto.
SC. Væ capiti tuo. PA. tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque aliam commutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostræ. SC. at ego illas observo fores.
Nam nihil est qua hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.
PA. Quin domi eccam. nescio, quæ te, Sceledre, scelera suscitant.
SC. Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his ædibus.
Hic obsistam, ne imprudenti huc ea se surrepsit mihi.
PA. Meus illic homo est, deturbabo jam ego illum de pugnaculis.
Vin' jam faciam, ut stultividum te fatearis? SC. age face.
PA. Neque te quicquam sapere corde, neque oculis uti? SC. volo.
PA. Nempe tu istic ais esse herilem concubinam? SC. atque arguo
Eam me vidisse osculantem hic intus cum alieno viro.
PA. Scin' tu nullum commeatum hinc esse etiam à nobis? SC. scio.
PA. Neque solarium, neque hortum, nisi per impluvium? SC. scio.
PA. Quid nunc, si ea domi est, si faciam ut eam hinc exire videas domo,
Dignus es verberibus multis? SC. dignus. PA. serva istas fores,
Ne tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.
SC. Consilium est ita facere. PA. pedes ego jam illam huc tibi sistam in viam.

SC. Age.

SC. Agedum ergo, face. volo scire utrum ego id, quod vidi, viderim:
An illic faciat, quod facturum dicit ut ea sit domi.
Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.
Sed hic illi supparasitatur semper, hic ei proximus est.
Primus ad cibum vocatur, primo pulmentum datur.
Nam illic noster est fortasse circiter triennium,
Neque cuiquam, quam illi nostra meliu'st famulo familia.
Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hac obsistam, sic quidem pol verba mihi nunquam dabunt.

ACTUS II. SCENA IV.

PALÆSTRIO, PHILOCOMASIUM, SCELEDRUS.

PRæcepta facito ut memineris. PH. toties monere mirum est.
PA. At me uo, ut satis sis subdola. PH. cedo, vel doctas docebo:
Memini malas, ut sine malæ, mihi pol ego supersum.
PA. Age jam nunc, insiste in dolos, ego abs te procul recedam,
Quid astas tu, Sceledre? SC. hanc rem gero, habeo auris, loquere quidvis,
PA. Credo ego, istoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum cum habebis. SC. quamnam ob rem?
PA. Respice dum ad lævam: quis illæc est mulier? SC. prch dii immortales!
Heri concubina est hæc quidem. PA. mihi quoque pol ita videtur.
Age nunc jam, quando lubet. SC. quid agam? PA. peri, peri perpropere.
PH. Ubi iste bonus servus, qui propudii me maxime innocentem
Falso insimulavit? PA. hem tibi. hic mihi id dixit. PH. tibi quæso? Dixti
Tu ten' vidisse in proximo hic, scelesté, me osculantem?
PA. Atque cum alieno adolescentulo dixit. SC. dixi hercle vero.
PH. Tun' me vidisti? SC. atque his oculis quidem. PH. carebis credo,
Qui plus vident, quam quod vident. SC. nunquam hercle deterrebor,

Quia

Quin viderim id quod viderim. PH. ego ſtulta atque mora multum,
Quæ cum hoc inſano fabulem, quem pol ego capitis perdam.
SCEL. Noli minitari. ſcio crucem futuram mihi ſepulcrum:
Ibi mei majores ſunt ſiti, pater, avus, proavus, abavus.
Non poſſunt mihi minaciis tuis hiſce oculi fodiri.
Sed paucis verbis te volo, Palæſtrio: obſecro unde
Hæc exit huc? PA. unde,niſi domo? SC. domo? PA. me vidente. SC. video.
Nimis mirum eſt facinus, quomodo hæc hinc potuerit tranſire: -
Nam certo neque ſolarium hic apud nos eſt, neque hortus ullus,
Neque feneſtra, niſi clatrata: nam certo ego te hic intus vidi.
PA. Pergin' ſceleſte intendere,atque hanc arguere? PH. ecaſtor ergo
Mihi haud falſum eveniat ſomnium, quod noctu hac ſomniavi.
PA. Quid ſomniaſti? PH. ego eloquar. ſed amabo advortito animum.
Hac nocte in ſomnis mea ſoror gemina germana viſa
Veniſſe Athenis in Epheſum cum ſuo amatore quodam:
Hi ambo hoſpitio huc in proximum mihi divorti ſunt viſi.
SC. Palæſtrionis ſomnium narratur. PA. perge porro.
PH. Ego læta viſa, quia ſoror veniſſet,propter eandem
Suſpicionem maximam ſum viſa ſuſtinere.
Nam arguere in ſomnis me familiaris meus mihi viſu'ſt,
Me cum alieno adoleſcentulo, quaſi nunc, eſſe oſculatam,
Cum illa oſculata mea ſoror gemina ſuum eſſet amicum.
Ita me in ſimulatam perperam falſum eſſe ſomniavi.
PA. Satin' eadem vigilanti expetunt, quæ in ſomnis viſa memoras?
Heus hercle quam præſentia omnia! abi intro, & comprecare.
Narrandum ego iſtuc militi cenſebo. PH. facere certum.
Neque me quidem patiar probri falſo impune inſimulatam.
SC. Timeo quid rerum geſſerim hic, ita dorſus totus prurit.
PA. Scin' te periſſe nunc quidem domi certo? SC. certa res eſt

Nunc

Nunc nostrum observate ostium, ubi ubi sit. PA. at Sceledre, quæso
Ut ad id exemplum somnium quam simile somniavit,
Atque ut tu suspicatus es eam vidisse te osculantem!
SC. Me eam non vidisse arbitraris? PA. næ tu hercle, opinor, obsecro.
Resipisce. si ad herum hæc res pervenerit, peribis pulchre.
SC. Nunc demum experior, prius ob oculos mihi caliginem obstitisse.
PA. Dudum edepol hoc planum quidem, quæ hic usque fuerit intus.
SC. Nihil habeo certi quid eloquar; non vidi eam, etsi vidi.
PA. Næ tu edepol stultitia tua nos pæne perdidisti.
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus es pæne.
Sed fores vicini proximi crepuerunt; conticiscam.

ACTUS II. SCENA V.

PHILOCOMASIUM, PALÆSTRIO, SCELEDRUS.

INde ignem in aram, ut Ephesiæ Dianæ lauta laudes
Gratesque agam, eique ut Arabico fumificem odore amœne.
Quæ me in locis Neptuniis templisque turbulentis
Servavit sævis fluctibus, ubi sum afflictata multum.
SC. Palæstrio, ô Palæstrio. PA. ô Sceledre, Sceledre, quid vis?
SC. Hæc mulier quæ hinc exit modo, estne herilis concubina
Philocomasium? an non est ea? PA. hercle opinor. ea videtur.
Sed facinus mirum est, quomodo hæc hinc nunc potuerit transire,
Siquidem ea est. SC. an dubium tibi est eam esse hanc? PA. ea videtur.
Adeamus, appellemus. SC. heus, quid istuc est Philocomasium?
Quid tibi istic hisce in ædibus debetur, quid negocii est?
Quid nunc taces? tecum loquor. PA. imo edepol nunc tute tecum,
Nam hæc nihil respondet. SC. te alloquor, vicii probrique plena,
Quæ circum vicinos vaga es. PH. qui cum tu fabulare?
SC. Qui cum nisi tecum? PH. quis tu homo es, aut mecum quid negotii est?

SC. Men' rogas, hem, qui sim? PH. quin ego hoc rogem, quod nesciam?
PA. Quis ego sum igitur, si tu hunc ignoras? PH. mihi odiosus, quisquis es,
Et tu & hic. SC. nos non novisti? PH. neutrum. SC. metuo maxime.
PA. Quid metuis? SC. enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
Nam neque te, neque me novisse ait hæc. PA. perscrutari hic volo,
Sceledre, nos nostri an alieni simus, ne dum quispiam
Nos vicinorum imprudentis aliquis immutaverit.
SC. Certe equidem noster sum. PA. & pol ego. quæris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus Philocomasium. PH. quæ te intemperiæ tenent,
Qui me perperam perplexo nomine appelles? PA. eho,
Quis igitur vocare? PH. Glyceræ nomen est. SC. Injuria est
Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.
At istuc non decet, & meo adeo hero facis injuriam.
PH. Egone? PA. tute. PH. quæ heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adolescente Atheniensi. PA. dic mihi,
Quid hic tibi in Epheso est negotii. PH. geminam germanam meam
Hic sororem inaudivi esse, eam veni quæsitum. PA. mala es.
PH. Immo ecastor stulta multum, quæ vobiscum fabuler.
Abeo. SC. abire non sinam te. PH. mitte. SC. manifestaria
Res est, non omitto. PH. at jam crepabunt manu malæ tibi,
Nisi me omittis. SC. quid, malum, astas? quin retines altrinsecus?
PA. Nihil moror negotiosum mihi esse tergum, qui scio
An ista non sit Philocomasium, atque ejus alia similis?
PH. Mittis me, an non mittis? SC. immo vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum. PH. hostium hoc mihi
Domicilium est, Athenis domus ac herus, ego istam domum
Neque moror, neque vos qui homines sitis novi, neque scio.
SC. Lege agito, te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem,

Te huc, si omiseris intro ituram. PH. vi me cogis, quisquis es.
Do fidem, si omittis, istoc me intro ituram, quo jubes.
SC. Ecce omitto. PH. at ego abeo missa. SC. muliebri fecisti fide.
PA. Scelestre, manibus amisisti prædam. tam ea est quam potis,
Nostra herilis concubina. vin' tu hoc facere strenue?
SC. Quid faciam? PA. affer mihi machæram huc intus SC. quid facies ea?
PA. Introrumpam recta in ædes, quemque hic intus videro
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo.
SC. Visane ea est esse? PA. imo edepol plane ea est. SC. sed quomodo
Dissimulabat? PA. abi, machæram huc effer. SC. jam faxo hic erit.
PA. Neque eques neque pedes profecto quisquam tanta audacia,
Qui æque faciat confidenter quicquam, quam quæ mulieres
Faciunt. ut utrobique orationem docte edidit!
Ut sublinitur os custodi, cauto conservo meo!
Nimis beat, quod commeatus transtinet trans parietem.
SC. Heus Palæstrio, machæra nihil opus. PA. quid jam? aut quid opus est?
SC. Domi eccam herilem concubinam. PA. quid? domi? SC. in lecto cubat.
PA. Edepol næ tu tibi malam rem repperisti, ut prædicas.
SC. Quinam? PA. quia hanc attingere ausus mulierem hic in proximo.
SC Magis hercle metuo. sed nunquam quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana hujus. PA. eam pol tu hic osculantem videras.
Et quidem palam est eam esse, ut dicis. SC. quid propius fuit,
Quam ut perirem, si locutus fuissem hero? PA. ergo si sapis,
Mussitabis. plus oportet scire servum, quam loqui.
Ego abeo à te, ne quid tecum consilii commisceam,
Atque apud hunc vicinum. tuæ mihi turbæ non placent.
Herus si veniet, si me quærit, hic ero, hinc me arcessito.

ACTUS II. SCENA VI.

SCELEDRUS, PERIPLECTOM.

SAtin' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitutem serviat?
Certo quidem illa hic nostra intus est in ædibus.
Nam ego cubantem eam modo offendi domi.
Certum est nunc observationi operam dare.
PE. Non hercle hice homines, me marem, sed feminam
Vicini rentur esse servi militis.
Ita me ludificant, meamque hic in via hospitam,
Quæ heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
Tractant & ludificant ingenuam & liberam.
SC. Perii hercle, hic ad me recta habet rectam viam.
Metuo, illæc mihi res ne magno malo fuat,
Quantum hunc audivi facere verborum senem.
PE. Accedam ad hominem. tun' Sceledre, hic, scelerum caput.
Meam ludificasti hospitam ante ædis modo?
SC. Vicine, ausculta quæso. PE. ego auscultem tibi?
SC. Expurgare volo me. PE. tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum, tamque indignum feceris?
An quia latrocinamini, arbitramini
Quidvis licere facere vobis, verbero?
SC. Licetne? PH. at ita me di deæque omnes ament,
Nisi mihi supplicium virgarum de te datur
Longum diutinumque, à mane ad vesperum,
Quod meas confregisti imbrices & tegulas,
Ibi dum condignam te sectatus simiam,
Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem
Amplexum, amicam cum osculabatur suam,
Quodque concubinam herilem insimulare ausus es
Probri, pudicam, meque summi flagitii:
Tum quod tractavisti hospitam ante ædes meas:
Nisi tibi supplicium stimuleum datur,
Dedecoris pleniorem herum faciam tuum,
Quam magno vento plenum est undarum mare.
SC. Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam,
Utrumne postulare prius tecum æquum siet,
An me expurgare hic tibi videatur æquius,
Nisi istæc non est hæc, neque ista sit mihi;
Sicut etiam nunc nescio quid viderim.
Ita est istæc hujus similis nostræ tua,
Siquidem non eadem est. PE. vise ad me intro, jam scies.
SC. Licetne? PE. quin te jubeo. at placide noscita.
SC. Ita facere certum est. PE. heus Philocomasium, cito

Transcurre curriculo ad nos, ita negotium est.
Post quando exierit Sceledrus à nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.
SC. Pro di immortales! similiorem mulierem,
Magisque eandem, utpote quæ non sit eadem, non reor
Deos facere posse. PE. quid nunc? SC. commerui malum.
PE. Quid igitur? ean' est? SC. etsi ea est, non est ea.
PE. Vidistin' istam? SC. vidi, & illam & hospitem
Complexam atque osculantem. PE. ean' ergo est? SC. nescio.
PE. Vin' scire plane? SC. cupio. PE. abi intro ad vos domum
Continuo, vide sitne isthæc vostra intus domi.
SC. Licet, pulcre admonuisti, jam ego ad te exibo foras.
PE. Nunquam edepol hominem quemquam ludificarier
Magis facete vidi, & magis miris modis.
Sed eccum egreditur. SC. Periplectomene, te obsecro
Per deos atque homines, perque stultitiam meam,
Perque tua genua. PE. quid obsecras me? SC. inscitiæ
Meæ & stultitiæ ignoscas: nunc demum scio
Me fuisse excordem, cæcum, incogitabilem.
Nam Philocomasium eccam intus. PE. quid nunc furcifer,
Vidistin' ambas? SC. vidi. PE. herum exhibeas volo.
SC. Meruisse equidem me maximum fateor malum,
Et tuæ fecisse me hospitæ ajo injuriam.
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Cui me custodem herus addidit miles meus.
Nam è summo puteo similior nunquam potest
Aqua aquæ sumi, quam hæc est atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum
Fateor. PE. quid ni fateare, ego quod viderim?
SC. Sed Philocomasium me vidisse censui.
PE. Ratusne me sic hominem esse omnium minimi precii,
Si ego me sciente paterer vicino meo
Eam fieri apud me tam insignite injuriam?
SC. Nunc demum à me insipienter factum esse arbitror,
Cum rem cognosco: at non malitiose tamen
Feci. PE. immo indigne: namque hominem servum suos
Domitos habere oportet oculos & manus.

Orationemque. SC. egone? si post hunc diem
Muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
Dato excruciatum me: egomet me dedam tibi.
Nunc hoc mihi ignoscas quæso. PE. vincam animum meum,
Ne malitiose factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi illuc. SC. at dii tibi faciant bene.
PE. Næ tu hercle, si te dii amant, linguam comprimes
Posthac: etiam illud quod scies nesciveris:
Ne videris, quod videris. SC. bene me mones.
Ita facere certum est. sed satin' oratus abis?
Nunquid nunc aliud me vis? PE. ne me noveris.
SC. Dedit hic mihi verba. quam benigne gratiam
Fecit, ne iratus esset! scio quam rem gerat,
Ut miles cum extemplo à foro adveniat ad domum,
Domi comprehendat. una hic & Palæstrio
Me habent venalem; sensi, & jamdudum scio.
Nunquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam:
Nam jam aliquo aufugiam, & me occultabo aliquot dies,
Dum hæ consilescunt turbæ, atque iræ leniunt.
Nam jam nunc satis & plus nimio merui mali.
Veruntamen de me quicquid est, ibo hinc domum.
PE. Illic hinc abscessit. sat edepol certo scio,
Occisam sæpe sapere plus multo suem,
Cum manducatur. ne id, quod vidit, viderit!
Nam illius oculi atque auris atque opinio
Transfugere ad nos. usque adhuc actum est probe.
Nimium festivam mulier operam præbuit.
Redeo in senatum rursus. nam Palæstrio
Domi nunc apud me: Sceledrus nunc autem foris.
Frequens Senatus poterit nunc haberier.
Ibi intro, ne, dum absum, illis sortitio fuam.

ACTUS III. SCENA I.

PALÆSTRIO, PLEUSIDES, PERIPLECTOMENES.

Cohibete intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiæ sient
Concilio, quod habere volumus. nam opus est nunc tuto loco,
Unde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis,
Unde inimicus ne quis nostra spolia capiat auribus:
Nam bene consultum, inconsultum est, si inimicis sit usui:
Neque potest, quin, si id inimicis usui est, obsit mihi:

Nam bonum consilium surripitur sæpissime,
Si minus cum cura aut cate locus loquendi lectus est:
Quippe si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam, & constringunt manus:
Atque eadem, quæ illis voluisti facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc à læva, aut à dextera
Nostro consilio venator assit cum auritis plagis.
Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe.
Evocabo. heus Periplectomene & Pleusides progredimini.
PE. Ecce nos tibi obedientis sponte. PA. facile est imperium in bonos.
Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem. PE. magis ad rem non potest esse utibile.
PA. Imo quid tibi Pleusides? PL. quod ne vobis placeat, displiceat mihi?
PE. Quis homo scit magis usquam, quam tu, loqui lepide & commode?
PA. Polita decet hunc facere. PL. at hoc me facinus miserum macerat,
Meum cor corpusque cruciat. PE quid est id, quod cruciat? cedo.
PL. Me tibi istuc ætatis homini facinora puerilia
Objicere, neque te decora, neque tuis virtutibus:
Eaque expetere te ex opibus summis mei honoris gratia,
Mihique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,
Quæ istæc ætas fugere facta magis quam sectari solet.
Eam pudet me tibi in senecta objicere solicitudinem.
PE. Novo modo tu homo amas: siquidem te quicquam, quod faxis, pudet.
Nihil amas, umbra es amantum magis, quam amator, Pleusides.
PL. Hanccine ætatem exercere me mei amoris gratia?
PE. Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acheruntieus
Tam capularis, tamne tibi diu videor vitam vivere?
Nam equidem haud sum annos natus præter quinquaginta & quattuor:
Clare oculis video, pernix sum manibus, pedibus mobilis.
PA. Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex.
Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
PL. Pol id quidem experior ita esse, ut prædicas, Palæstrio.

Nam benignitas quidem hujus oppido ut adolescentuli est !
PE. Immo, hospes, magis cum periculum facies, magis nosces meam
Comitatem erga te amantem. PL. quid opus nota noscere ?
PE. Ut apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris.
Nam qui ipse haud amavit, ægre amantis ingenium inspicit.
Et ego amoris aliquantum habeo humorisque meo etiam in corpore.
Neque dum exarui ex amore, rebusque voluptariis,
Vel cavillator facetus, vel conviva commodus
Item ero, neque ego oblocutor sum alteri in convivio.
Incommoditate abstinere me apud convivas commode
Commemini, & meæ orationis justam partem persequi:
Et meam partem itidem tacere, cum aliena oratio est.
Minime sputator, screator sum, itidem minime muccidus.
Post Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum in Umbria.
PA. O lepidum senicem ! si quas memorat, virtutes habet:
Atque equidem plane eductum in nutricatu Venerio.
PE. Plus dabo, quam prædicabo, ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque leges crepo:
Neque ego unquam alienum scortum subigito in convivio.
Neque præripio pulpamentum, neque prævorto poculum.
Neque per vinum unquam ex me oritur dissidium in convivio.
Si quis ibi odiosus est, abeo domum, sermonem segrego.
Venerem, amorem, amœnitatemque accubans exerceo.
Et quidem edepol omnis mores ad venustatem jugitet.
PL. Cedo treis mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.
PA. At quidem illuc ætatis qui sit non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.
PE. Tute me ut fateare faciam, esse adolescentem moribus,

Ita ad

Itad ad omnes comparebo tibi res benefactis frequens.
Opus ne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus ne leni? leniorem dices, quam mutum est mare;
Liquidiusculusque ero quam ventus est Favonius.
Vel hilarissimum convivam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum, atque obsonatorem optumum:
Tum ad saltandum, non cinædus malacus æque est atque ego.
PA. Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?
PL. Hujus promeritis ut referri pariter possit gratia,
Tibique, quibus nunc me esse experior summæ sollicitudini.
At tibi tanto sumptui esse mihi molestum est. PE. morus es.
Nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est.
In bono hospite atque amico quæstus, quod sumitur.
Et quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.
Deum virtute, ut transeuntem hospitio accipiam, est apud me comitas.
Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine:
Liberæ sunt ædis, liber sum autem ego, me uti volo libere.
Nam mihi deum virtute dicam, propter divitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere.
Sed nolo mihi oblatratricem in ædis intromittere.
PA. Cur non vis? nam procreare liberos, lepidum est onus.
PE. Hercle vero, liberum esse, id multo est lepidius.
PA. Tute homo & alteri sapienter potis es consulere & tibi.
PE. Nam bona uxor, si ea quidem deducta est usquam gentium,
Ubi eam possim invenire? verum egone eam ducam domum?
Quæ mihi nunquam hoc dicat: eme mi vir lanam unde tibi pallium
Malacum & calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ,
Ne algeas hac hyeme. hoc nunquam verbum ex uxore audias.
Verum priusquam galli cantent, quæ me somno suscitet,
Dicat, Da mi vir, calendis meam quod matrem juverit,

Da qui farciat condiatque, da quod dem quinquatribus,
Præcantatrici, conjectrici, ariolæ atque haruspicæ.
Flagitium est, si nihil mittetur. quo supercilio spicit!
Tum piatricem, clementer non potest quin munerem.
Jam pridem, quia nihil abstulerit, succenset geraria.
Tum obstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi.
Quid? nutrici non missurus quicquam, quæ vernas alit?
Hæc atque hujus similia alia damna multa mulierum,
Me uxore prohibent, mihi quæ hujus similes sermones ferat.
PA. Dii tibi sunt propitii hercle: nam si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eundem rursus restitues locum.
PL. At illa laus est magno in genere & in divitiis maxumis,
Liberos hominem educare, generi monumentum & sibi.
PE. Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunate, atque ut volo, atque animo ut lubet.
Mea bona mea morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim.
Priusquam lucet, assunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo: quin mihi mittunt munera;
Sacrificant; dant inde partem mihi majorem, quam sibi.
Adducunt ad exta: me ad se, ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego hæc mecum mussito.
Bona mea inhiant, certatim ideo nutricant & munerant.
PA. Nimis bona ratione, nimiumque aperta tu multum vides.
Et tibi sunt gemini, & trigemini, si te bene habes, filii.
PE. Pol si habuissem, satis cepissem miseriarum liberis.
Censerem emori: cecidisset ne ebrius, aut de equo uspiam,
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum, aut broncum filium.
PA. Huic homini dignum est divitias esse, & diu vitam dari;

Qui & rem servat, & qui bene habet, suisque amicis vult bene.
PL. O lepidum caput! ita me dii deæque ament, æquum fuit
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent.
Sicuti merci pretium stat, pro virtute ut veneat;
Quæ improba est, pro mercis vitio dominium precio pauperet.
Itidem divos dispertisse vitam humanam æquum fuit:
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent:
Qui improbi essent & scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta, & postea
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.
PE. Qui deorum consilia culpet, stultus, inscitusve sit,
Quique eos vituperet. nunc jam istis rebus desisti decet,
Nunc volo obsonare, bene ut hospes te virtute ex tua
Meæ domi accipiam, benigne, lepide, & lepidis victibus.
PL. Nihil me pœnitet jam quanto sumtui fuerim tibi,
Nam hospes nullus tam in amici hospitium divorti potest,
Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus fiet.
Verum ubi dies decem continuos immorabitur,
Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.
PE. Servientis servitutem ego servos introduxi mihi,
Hospes, non qui mihi imperarent, quibus ego essem obnoxius:
Si illis ægre est, mihi quod volupe est, meo remigio rem gero.
Tamen id quod odiosum est, faciundum est cum malo atque ingratiis.
Nunc, quod occœpi, obsonatum pergam. PL. si certum est tibi,
Commodulum obsona, ne magno sumtu: mihi quidvis sat est.
PE. Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves.
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.
Nam ii solent, quando accubuere, ubi cœna apposita est, dicere;
Quid opus fuit hoc, hospes, sumtu tanto nostra gratia?

Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem.
Quod eorum caussa obsonatum est, culpant, & comedunt tamen.
PA. Fit pol illud ad illud exemplum. ut docte & perspecte sapit!
PE. Sed iidem homines nunquam dicunt, quanquam appositum est ampliter,
Jube illud demi: tolle hanc patinam: remove pernam: nihil moror.
Aufer illam offam penitam. probus hic conger frigidus.
Remove, abi, aufer. neminem eorum hæc asseverare audias.
Sed procellunt, sed procumbunt dimidiati, dum appetunt.
PA. Bonus bene ut malos descripsit mores! PE. haud centesimam
Partem dixi, atque, ocium nunc si sit, possim expromere.
PA. Igitur id quod agitur hic, primum præverti decet.
Nunc huc animum advertite ambo: mihi opus est opera tua,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Qui admutiletur miles usque cæsariatus, atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus copiam,
Ut hic eam abducat, abeatque. PE. dari istanc rationem volo.
PA. At ego mihi annulum dari istum tuum volo. PE. quam ad rem usui est?
PA. Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.
PE. Utere, accipe. PA. accipe à me rursum rationem doli,
Quam institui. PL. perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
PA. Herus meus ita magnus mœchus mulierum est, ut neminem
Fuisse adæque, neque futurum credam. PL. credo ego istuc idem.
PA. Itaque Alexandri præstare prædicat formam suam.
Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.
PE. Edepol quin te de isto multi cupiunt non mentirier:
Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulcre. proin' Palæstrio,

Quam potes, tam verba confer maxume ad compendium.
PA. Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem,
Cui facetiarum cor corpusque sit plenum & doli?
PE. Ingenuamne, an libertinam? PA. æque istuc facio, dummodo
Eam des, quæ sit quæstuosa, quæ alat corpus corpore,
Cuique sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.
PE. Lautam vis, an quæ nondum sit lauta? PA. siccam, succidam,
Quam lepidissimam potes, quamque adolescentem maxume.
PE. Habeo eccillam meam clientem, meretricem adolescentulam.
Sed quid ea usus est? PA. ut ad te eam jam deducas domum,
Utique eam huc ornatam adducas, matronarum modo:
Capite compto: crines vittasque habeat, assimuletque se
Tuam esse uxorem. ita præcipiendum est. PL. erro quam insistas viam.
P A. At scietis. sed ecqua ancilla est illi? P E. est primaria.
P A. Ea quoque opus est: ita præcipito mulieri atque ancillulæ,
Ut simulet se tuam esse uxorem, & deperire hunc militem,
Quasique hoc annulum animo suæ ancillæ dederit; ea porto mihi,
Militi ut darem, quasique ego rei sim interpres. PE. audio.
Ne me surdum verbera. P A. tu si audis, ego recte militi
Dabo: à tua mihi uxore dicam delatum & datum,
Ut sese ad eum conciliarem. ille ejusmodi est; cupiet miser.
Qui, nisi adulterio, studiosus rei nullæ aliæ est, improbus.
PE. Non potuit reperire, si ipsi Soli quærendas dares,
Lepidiores duas ad hanc rem, quam ego dabo. habe animum bonum.
PA. Ergo accurato & properato opus est: nunc tu ausculta, Pleusides.
P L. Tibi sum obediens hoc facto. P A. miles domum ubi advenerit,
Memineris ne Philocomasium nomines. PL. quam nominem?
PA. Glyceram. PL. nempe eandem, quæ dudum constituta est. PA. pax! abi.

PL. Memi-

PL. Meminero. ſed quid meminiſſe id refert hanc ad rem tamen?
PA. Ego enim dicam tum, quando uſus poſcet. interea tace.
Ut nunc etiam hic agit, actutum partes defendas tuas.
PL. Ego eo intro igitur. PA. & præcepta ſobrie ut cures, face.

ACTUS III. SCENA II.
PALÆSTRIO, LUCRIO *puer*.

PA. QUantas res turbo! quantas moveo machinas!
Eripiam ego hodie concubinam militi,
Si centuriati bene ſunt manupulares mei.
Sed illum vocabo. heus Sceledre, niſi negotium,
Progredere ante ædis; te vocat Palæſtrio.
LU. Non operæ eſt Sceledro. PA. quid jam? LU. ſorbet dormiens.
PA. Quid ſorbet? LU. illud ſtertit volui dicere.
Sed quia conſimile eſt, quod ſtertas quaſi ſorbeas.
PA. Eho, an dormit Sceledrus intus? LU. non naſo quidem.
Nam eo magnum clamat. tetigit calicem. clanculum
Demiſit Nardini vini amph ram celiarius.
PA. Eho tu ſceleſte, qui illi ſuppremus es, eho!
LU. Quid vis? PA. qui lubitum eſt illi condormiſcere?
LU. Oculis opinor. PA. non iſtuc rogito, ſcelus.
Procede huc. periiſti jam, niſi verum ſcio.
Promſiſti tu illi vinum? LU. non prompſi. PA. negas?
LU. Nego hercle vero: nam ille vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromſi in urceum,
Neque ille hic calidum exbibit in prandium.
PA. Neque tu bibiſti? LU. dii me perdant, ſi bibi,
Si bibere potui. PA. qui jam? LU. quia enim obſorbui.
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.
PA. Alii ebrii ſunt, alii poſcam potitant.
Bono ſupromo & promo cellam creditam!
LU. Tu hercle idem faceres, ſi tibi eſſet credita.
Quoniam æmulari non licet, nunc invides.
PE. Eho, an nunquam promſit antehac? reſponde, ſcelus;
Atque ut ſcire poſſis, edico tibi,
Si falſa dixis, loris excruciabere.
LU. Ita vero ut tu ipſe me dixiſſe dictites,
Poſtea ſagina ego ejiciar cellari.
Ut tibi qui promat, alium ſuppromum pares.
PA. Non edepol faciam, age loquere audacter mihi.
LU. Nunquam edepol vidi promere, verum hoc erat:
Mihi imperabat, ego promebam poſtea.
PA. Hui!

PA. Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?
LU. Non hercle tam istoc valide cafabant cadi.
Sed in cella est paulum nimis loculi lubrici.
Ibi erat bilibris aqualis, hic propter cados.
Ea sæpe decies completur plena die.
Eam plenam atque inanem fieri maximam
Vidi. bacchabatur hama, casabant cadi.
PA. Abi abi intro jam, vos in cella vinaria
Bacchanal facitis. jam hercle ego herum adducam à foro.
LU. Perii! excruciabit me herus, domum si venerit,
Quum hæc facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam hercle aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
Ne dixeritis, obsecro, huic; vostram fidem.
PA. Quo tu te agis? LU. missus sum alio; jam huc revenero.
PA. Quis misit? LU. Philocomasium. PA. abi, actutum redi.
LU. Quæso tamen tu meam partem infortunii,
Si dividetur, me absente accipito tamen.
PA. Modo intellexi quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
Foris ablegavit à se, dum eapse huc transiret: placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit: dii hercle hanc rem adjuvant.
Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

ACTUS III. SCENA III.

PERIPLECT. MILPHIDIPPA, ACROTELEUTIUM, PALÆSTRIO.

Rem omnem Acroteleutium tibi, tibique mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine: hanc fabricam fallaciasque
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.
AC. Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma hæc sit,
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari,
Si ea in opificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
PE. At melius est moneri. AC. meretricem commoneri,

Quum

Quam sane magni referat, mihi clam est: quin ego me frustro,
Postquam adhibere aures meæ tuæ loram orationis.
Tibi dixi, miles quemadmodum potis esset deasciari.
PE. At nemo solus satis sapit: nam ego multos sæpe vidi,
Regionem fugere consilii prius, quam repertam habere.
AC. Si quid faciendum est mulieri male atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna.
Sin bene quid aut fideliter faciendum est, eo deveniunt,
Obliviosæ extemplo uti fiant, meminisse nequeunt.
PE. Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum utrumque.
Nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambæ.
AC. Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne formida.
Mala nulla meretrix est, ne pave, pejora ubi conveniunt.
PE. Ita vos decet. consequimini. PA. cesso ego illis obviam ire?
Venire salvum gaudeo. lepido hercle ornatu incedit.
PE. Bene opportuneque obviam is, Palæstrio: hem tibi assunt
Quas me jussisti adducere, & quo ornatu. PA. heus noster esto.
Palæstrio Acroteleutium salutat. AC. quis hic amabo est,
Qui tam pro nota me nominat? PE. hic noster architectus est.
AC. Salve Architecte. PA. salva sis.. sed dic mihi ecquid hic te
Oneravit præceptis? PE. probe meditatam utramque duco.
PA. Audire cupio quemadmodum, ne quid peccetis paveo.
PE. Ad tua præcepta de meo nihil his novum apposivi.
AC. Nempe ludificari militem tuum herum vis? PA. elocuta es.
AC. Lepide & sapienter, commode & facete res parata est.
PA. Atque hujus uxorem esse te volo assimulare. AC. fiet.
PA. Quasi militi animum adjeceris, simulare. AC. sic futurum est.
PA. Quasique res per me interpretem, & tuam ancillam geratur,

AC. Bcnus

A C. Bonus vates poteras esse; nam quæ sunt futura dicis.
P A. Quasique annulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me,
Quem ego militi darem tuis verbis. A C. vera dicis.
P E. Quid istis nunc memoratis opus est, quæ commeminere? A C. meliu'st.
Nam, mi patrone, hoc cogitato, ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata & constituta est,
Nunc hæc carina satis probe fundata & constituta est.
Assunt fabri, architectique, eam quidem ad rem haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opu'st qui det,
Novi indolem nostri ingenii, cito erit parata navis.
P A. Nempe tu novisti militem meum herum? A C. rogare mirum est.
Populi odium quidni noverim? magnidicum, cincinnatum,
Mœchum unguentatum. P A. num ille etiam te novit? A C. nunquam vidit:
Qui noverit me, quis ego sim? P A. nimis lepide fabulare.
Eo potuerit lepidius pol fieri. A C. potine ut hominem
Mihi des? quiescas cætera. ni ludificata lepide
Ero, culpam omnem in me imponito. P A. agite, intro abite,
Insistite hoc negotium sapienter. A C. alia cura.
P A. Age Periplectomene, has nunc jam duc intro: ego ad forum illum
Conveniam, atque illi hunc annulum dabo, atque prædicabo
A tua uxore mihi datum esse, eamque illum deperire.
Hunc ad nos, cum extemplo à foro veniemus, mittito tu,
Quasi clanculum ad me missa sit. P E. faciemus. alia cura.
P A. Vos modo curate; ego illum probe jam oneratum huc acribo.
P E. Bene ambula, bene rem gere. at egone hoc si efficiam plane,
Ut concubinam militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas abeat, hodie hunc si dolum dolamus,
Quid tibi ego mittam muneris? A C. datne ab se mulier operam?

P A. Le-

PA. Lepidissime, & comissime. AC. confido confuturum.
Ubi facta erit collatio nostrarum militiarum,
Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervincamur.
PE. Abeamus ergo intro, hæc uti meditemur cogitate;
Ut accurate & commode, hoc quod agendum est, exequamur:
Ne quid, ubi miles venerit, titubetur. AC. tu morare.

ACTUS IV. SCENA I.

PYRGOPOLINICES, PALÆSTRIO.

Voluptas est quod agis, si id procedit lepide ex sententia.
Nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum meum,
Ut latrones, quos conduxi, hinc ad Seleucum duceret,
Qui ejus regnum tutarentur, mihi dum fieret otium.
PA. Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quæ tibi
Conditio nova & luculenta fertur per me interpretem!
PY. Immo omnis res posteriores pono atque operam do tibi.
Loquere, aures meas profecto dedo in ditionem tuam,
PA. Circumspicito dum ne quis nostro hic auceps sermoni fiet.
Nam hoc negotii clandestino ut agerem, mandatum'st mihi.
PY. Nemo adest. PA. hunc arrabonem amoris primum à me accipe.
PY. Quid hic? unde est? PA. à luculenta atque à festiva fœmina,
Quæ te amat, tuamque expetissit pulcram pulcritudinem.
Ejus nunc mihi annulum ad te ancilla porro ut deferrem, dedit.
PY. Quid? ea ingenua an festuca facta è serva libera est?
PA. Vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuncius,
Qui ingenuis satis respondere nequeas cupidis tui?
PY. Nupta ea est an vidua? PA. & nupta & vidua. PY. quo pacto potis
Vidua & nupta esse eadem? PA. quia adolescens nupta est cum sene.
PY. Euge. PA. lepida & liberali forma est. PY. cave mendacium.

PA. Ad tuam formam illa una digna eſt. PY. hercle pulcram prædicas.
Sed quis ea eſt? PA. ſenis hujus uxor Periplectomeni. PY. in proximo?
PA. Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire; odit ſenem.
Nunc te orare atque obſecrare juſſit, ut tui copiam
Sibi poteſtatemque facias. PY. cupio hercle equidem ſi illa vult.
PA. Quæ cupit! PY. quid illa faciemus concubina, quæ domi eſt?
PA. Quin tu illam jube abs te abire, quo lubet: ſicut ſoror
Ejus huc gemina venit Epheſum, & mater, arceſſuntque eam.
PY. Ain' tu? advenit Epheſum mater ejus? PA. ajunt qui ſciunt.
PY. Hercle occaſionem lepidam, ut mulierem excludam foras.
PA. Immo vin' tu lepide facere? PY. loquere, & conſilium cedo.
PA. Vin' tu illam actutum amovere à te, ut abeat, per gratiam?
PY. Cupio. PA. tum te hoc facere oportet: tibi divitiarum affatim eſt:
Jube ſis aurum atque ornamenta, quæ illi inſtruxti mulieri,
Dono habere ſibi: auferre abs te quo lubeat ſibi.
PY. Placet ut dicis, ſed ne iſtam amittam, & hæc mutet fidem,
Vide modo. PA. vah delicatus, quæ te tanquam oculos amet!
PY. Venus me amat. PA. ſt, tace, aperiuntur fores, concede huc clanculum.
Hæc celox illius eſt, quæ hic egreditur, internuncia.
PY. Quæ hæc celox? PA. ancillula illius eſt, quæ egreditur foras,
Quæ annulum iſtunc attulit, quem tibi dedi. PY. edepol hæc quidem
Bellula eſt. PA. pithecium hæc eſt præ illa & ſpinturnicium.
Viden' tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus?

ACTUS IV. SCENA II.

MILPH. PYRGOP. PALÆSTRIO.

JAm eſt ante ædis circus, ubi ſunt ludi faciendi mihi.

Dissimulabo, hos quasi non videam, neque esse hic etiam dum sciam.
PY. Tace, subausculremus, ecquid de me fiat mentio.
MI. Num quisnam hic prope adest, qui rem alienam potius curet quam suam?
Qui aucupet me quid agam? qui de vesperi vivat suo?
Eos nunc homines metuo, mihi ne obsint, neve obstent uspiam,
Domo si ibit, ac dum huc transibit, quæ hujus cupiens corporis est,
Quæ amat hunc hominem nimium lepidum, & nimia pulchritudine
Militem Pyrgopolinicem. PY. satin' hæc quoque me deperit?
Meam laudat speciem? edepol hujus sermones haud cinerem quæritant.
PA. Quo argumento? PY. quia enim loquitur laute, & minime sordide:
Tum ipsa est nimium lepida, nimisque nitida fœmina.
Hercle vero jam allubescit primulum, Palæstrio.
PA. Priusne, quam illam oculis? PY. tuis video, id quod credo tibi.
Quid illa autem absens, cum hæc locuta adigit me, ut amem? PA. hercle hanc quidem
Nihil tu amassis. mihi hæc desponsata'st. tibi si illa hodie nupserit,
Ego hanc continuo uxorem ducam. PY. quid ergo hanc dubitas colloqui?
PA. Sequere hac me ergo. PY. pedissequus tibi sum. MI. utinam, cujus caussa
Foras sum egressa, conveniendi mihi potestas eveniat!
PA. Erit, & tibi exoptatum obtinget, bonum habe animum, ne formida:
Homo quidam est, qui scit, quod quæris, ubi sit. MI. quem ego hic audio?
PA. Socium tuorum consiliorum, & participem consiliarium.
MI. Tum pol ego, id quod celo, haud celo. PA. immo ita, etiamsi non celas.
MI. Quo argumento? PA. infidos celas, ego sum tibi firma fide.
MI. Cedo signum, si harunc baccharum es. PA. amat mulier quædam quendam.
MI. Pol istuc quidem multæ. PA. at non multæ de digito donum mittunt.
MI. Enim cognovi nunc: fecisti modo mihi ex proclivo palam rem.
Sed hic numquis adest? PA. vel adest, vel non. MI. cedo te mihi solæ solum.
PA. Bre-

PA. Brevin'an longinquo fermone? MI. tribus verbis.
PA. jam ad te redeo.
PY. Quid? ego hic aſtabo tantiſper cum hac forma & factis ſic fruſtra?
PA. Patere, atque aſta. tibi hanc ego do operam.
PY. propera, ſtando excrucior.
PA. Pedetentim, tute hæc ſcis, tractari ita ſolere haſce hujuſmodi merces.
PY. Age, age, ut tibi maxime concinnum eſt. PA. nullum eſt hoc ſtolidius ſaxum.
Redeo ad te. quid me voluiſti? MI. quo pacto hoc dudum accepi,
Iſtuc fero ad te conſilium. PA. quaſi hunc depereat.
MI. teneo iſtuc.
PA. Collaudato formam & faciem, & virtutem commemorato.
MI. Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut dudum demonſtravi. (verbis.
PA. Tu cætera cura & contempla; & de meis venator
PY. Aliquam mihi partem hodie operæ des denique: jam tandem ades illico.
PA. Adſum, impera, ſi quid vis. PY. quid illæc narrat tibi? PA. lamentari
Ait illam miſeram, cruciari, & lacrumantem ſe afflictare.
Quia tis egeat, quia te careat. ob eam rem huc ad te miſſa'ſt.
PY. Jube adire. PA. at ſcin', quid tu facias? face te faſtidii plenum,
Quaſi non lubeat: me inclamato, quia ſic te volgo vulgem.
PY. Memini, & præceptis parebo. PA. voco ergo hanc, quæ te quærit?
PY. Adeat, ſi quid vult. PA. ſi quid vis, adi mulier.
MI. pulcer ſalve.
PY. Meum cognomentum quis commemoravit? Dii tibi dent quæ optes.
MI. Tecum ætatem exigere ut liceat. PY. nimium optas. MI. non me dico,
Sed heram meam, quæ te demoritur. PY. multæ aliæ idem iſtuc cupiunt,
Quibus non eſt copia. MI. ecaſtor haud mirum, ſi te habeas carum
Hominem tam pulcrum, & præclara virtute, & forma & factis,
Ecquis dignior fuit, homo qui eſſet? PA. non hercle humanum eſt ergo:
Nam vulturio plus humani credo eſt. PY. magnum me faciam

 Nunc,

Nunc, quoniam illæc me collaudat. PA. viden' ignavum, ut sese inferat?
Quin huic respondes? hæc illæc est, ab illa quam dudum.
PY. Quanam ab illarum? nam ita me occursant multæ: meminisse haud possum.
MI. Ab illa quæ digitos dispoliat suos, & tuos digitos decorat.
Nam hunc annulum ab tui cupiente huc detuli huic, qui porro.
PY. Quid nunc tibi vis, mulier? memora. MI. ut quæ te cupit, eam ne spernas.
Quæ per tuam nunc vitam vivit, sit nec ne sit spes in te uno est.
PY. Quid nunc vult? MI. te compellare, & complecti, & contrectare.
Nam nisi tu illi fers suppetias, jam illa animum despondebit.
Age, mi Achilles, fiat quod te oro; serva illam pulcram pulchre.
Exprome benignum ex tete ingenium, urbicape, occisor regum.
PY. Heu hercle odiosas res! quoties hoc tibi, verbero, ego interdixi. (tu mulier?
Meam ne sic vulgo pollicitêris operam? PA. audin'
Dixi hoc tibi dudum & nunc dico, nisi huic verri affertur merces,
Non hic suo seminio quamquam porculam impertiturus est.
MI. Dabitur quantum ipsus precii poscet. PA. talentum Philippum huic opus auri est.
Minus à nemine accipiet. MI. heu ecastor nimis vile est tandem.
PY. Non mihi avaritia unquam innata est. satis est divitiarum.
Plus mihi auri mille est modiorum Philippei.
PA. præter thesaurum,
Tum argenti montes, non massas habet. Ætna non æquo alta est.
MI. Heu ecastor hominem perjurum! PA. ut ludo! MI. quid ego? ut sublecto os? PA. scite.
MI. Sed amabo mitte me actutum. PA. quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum? quid illam miseram & amicam crucias,
Quæ nunquam male tibi dixerit? PY. at jube eam ipsam exire huc ad nos.
Dic me omnia quæ vult facturum. MI. facis nunc tu facere æquum;

Quom quæ volt, eadem tu vis. PA. non hic insulsum habet ingenium.

MI. Quumque me oratricem haud sprevisti, sivistique exorare ex te.

Quid est? ut ludo! PA. nequeo hercle quidem risu me admoderarier.

Ob eam caussam huc abs te avorti. PY. non edepol tu scis, mulier,

Quantum ego honorem nunc illi habeo. MI. scio, & istuc illi dicam.

PA. Contra auro alii hanc vendere potuit operam. MI. istuc pol tibi credo.

PA. Meri bellatores gignuntur, quas hic prægnantes fecit,

Et pueri annos octingentos vivunt. MI. væ tibi nugator.

PY. Quin mille annorum perpetuo vivunt, ab seculo ad seclum.

PA. Eo minus dixi, ne hæc censeret me advorsum se mentiri.

MI. Perii! quot hic annos vivet, cujus filii tam diu vivunt?

PY. Postriduo natus sum ego, mulier, quam Juppiter ex Ope natus est.

PA. Si hic pridie natus foret, quam ille est, hic haberet regnum in cœlo.

MI. Jam jam sat amabo est; finite abeam, si possum, viva à vobis.

PA. Quin ergo abis? quando responsum est. MI. ibo: illam huc adducam.

Quam propter opera est mihi. nunquid vis? PY. ne magis sim pulcer, quam sum,

Ita me mea forma sollicitum habet. PA. quid hic nunc stas? quin abis? MI. abeo.

PA. Atque adeo, audin' tu? dicito docte & cordate. MI. ut cor ei saliat.

PA. Philocomasio dic, si est hic, domum ut transeat, hunc hic esse.

MI. Hic cum mea est hera, clam nostrum hunc sermonem sublegerunt.

PA. Lepide factum est: jam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro

Rem. MI. me morare. PA. abeo, neque te moror, neque te tango, neque te teneo.

PY. Jube maturare illam exire huc, jam isti rei prævortemur.

ACTUS IV. SCENA III.
PYRGOPOLINICES, PALÆSTRIO.

Quid mihi nunc autor es, ut faciam, Palæstrio,
De concubina? nam nullo pacto potest
Prius hæc in ædis recipi, quam illam omiserim.
PA. Quid me consultas, quid agas? dixi equidem tibi,
Quo pacto id fieri possit clementissime.
Aurum atque vestem omnem muliebrem habeat sibi
Quæ illi instruxisti: sumat, habeat, auferat,
Dicasque tempus maximum esse, ut eat domum,
Sororem geminam adesse & matrem dicito,
Quibuscum comitata recte deveniat domum.
PY. Qui tu scis eas adesse? PA. quia oculis meis
Vidi hic sororem esse ejus. PY. convenitne eam?
PA. Convenit. PY. ecquid fortis visa est? PA. omnia
Vis obtinere. PY. ubi matrem esse ajebat soror?
PA. Cubare in navi lippam, atque oculis turgidis
Nauclerus dixit, qui illas advexit mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio divortitur.
PY. Quid is? ecquid fortis? PA. abi sis hinc, nam tu quidem
Ad equas fuisti scitus admissarius,
Qui consectare æque maresque & fœminas.
PY. Hoc age nunc. PA. istuc. PY. quod das consilium mihi?
Te cum illa verba facere de ista re volo.
Nam cum illa sane congruus sermo est tibi.
PA. Quin potius quum tute ades tuam rem tute agas,
Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,
Cognatos persuadere, amicos cogere.
PY. Itane tu censes? PA. quid ego ni ita censeam?
PY. Ibo igitur intro; tu hic ante ædis interim
Speculare, ut ubi illæc prodeat me provoces.
PA. Tu modo istuc cura, quod agis. PY. curatum id quidem est.
Quin si voluntate nolet, vi extrudam foris.
PA. Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te, atq; illæc, quæ dixi, dato.
Aurum, ornamentaque, quæ illi instruxisti, ferat.
PY. Cupio hercle. PA. credo te facile impetrassere.
Sed abi intro, noli stare. Py. tibi sum obediens.
PA. Nunquid videtur demutare, atque, uti ego
Dixi, esse vobis dudum hunc mœchum militem?
Nunc ad me ut veniat, usu'st, Acroteleutium,
Ancillulaque ejus, & Pleusides. Proh Jupiter!
Satin' ut commoditas usquequaque me adjuvat?

Nam quos videre exoptabam me maxime,
Una exeuntis video hinc è proximo.

ACTUS IV. SCENA IV.

ACROTELEUTIUM, MILPHIDIPPA, PLEUSIDES, PALÆSTRIO.

SEquimini, simul circumspicite, ne quis adsit arbiter.
MI. Neminem pol video, nisi hunc, quem volumus conventum. PA. & ego vos.
MI. Quid agis, noster architecte? PA. egone architectus? vah. MI. quid est?
PA. Qui enim non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem.
AC. Eja vero! PA. nimis facete, nimisque facunde mala est;
Ut lepide deruncinavit militem! AC. at etiam parum.
PA. Bono animo es, negotium omne jam succedit sub manus.
Vos modo porro, ut occœpistis, date operam adjutabilem.
Nam ipse miles concubinam intro abiit oratum suam,
Ab se ut abeat cum sorore & matre Athenas. AC. eu, probe!
PA. Quin etiam aurum atque ornamenta, quæ ipse instruxit mulieri,
Omnia dat dono, ab se ut abeat: ita ego consilium ei dedi.
PL. Facile istuc quidem est, si & illa volt, & ille autem cupit.
PA. Non tu scis cum ex alto puteo sursum ad summum ascenderis,
Maximum periculum inde esse, à summo ne rursum cadas?
Nunc hæc res apud summum puteum geritur: si præsenserit
Miles, nihil hinc ferri poterit hujus. nunc quam maxime
Opus est dolis. PL. domi esse adeam rem video salis satis,
Mulieres tres, quartus tute es, quintus ego, sextus senex.
PA. Quot apud nos fallaciarum est excitum! certo scio
Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis.
Date modo operam. AC. id nos ad te, tu si quid velles, venimus.
PA. Lepide facitis, nunc hoc tibi ego in hac impero provincia.

AC. Imperabis, imperator, quod ego potero, quod voles.
PA. Militem lepide & facete & laute ludificarier
Volo. AC. voluptatem mecastor mihi imperas.
PA. & scin' tu quemadmodum?
AC. Nempe ut assimulem me amore istius differri.
PA. rem tenes.
AC. Quasique istius caussa amoris ex hoc matrimonio
Abierim, cupiens istius summe nuptiarum. PA. ordine is,
Nisi modo unum hoc, hasce etiam ædis dicas dotalis tuas.
Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris divortium;
Ne ille mox vereatur introire in alienam domum.
AC. Bene mones. PA. sed ubi ille exierit intus, istic te procul
Ita volo assimulare, præ illius forma quasi spernas tuam,
Quasiq; ejus opulentitatem reverearis. & simul
Formæ amœnitatem, illius faciem, pulchritudinem
Collaudato. satin' præceptum'st? AC. teneo. satin'est, si tibi
Meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?
PA. Sat habeo, nunc tibi, ausculta, quæ imperabo.
PL. dicito.
PA. Quam extemplo erit factum, ubi intro hæc abierit, tu illico hoc
Facito ut venias ornatus huc ornatu nauclerico,
Caussiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam,
Palliolum habeas ferrugineum, (nam is colos thalassicu'st)
Id erit connexum in humero lævo, exaffilato brachio.
Præcinctus, atque assimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia hæc sunt; nam is piscatores habet.
PL. Quid? ubi ero exornatus, quis tu dicis, quid facturus sim?
PA. Huc venito, & matris verbis Philocomasium arcessito,
Ut, si itura jam est Athenas, eat tecum ad portum cito;
Atque ut jubeat ferri in navim, si quid imponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim. ventum operam dare.
PE. Satis placet pictura, perge. PA. ille extemplo illam hortabitur
Ut eat, ut properet, ne sit matri moræ. PL. multimodis sapis.

PA. Ego

PA. Ego illi dicam, ut me adjutorem, qui onus feram ad portum, roges.
Ille jubebit me ire cum illa ad portum: ego adeo ut tu scias.
Prorsus Athenas protinus abibo tecum. PL. atque ubi illo veneris,
Triduum unum servire nunquam te, quin liber sis, sinam.
PA. Abi cito atque orna te. PL. nunquid aliud? PA. hæc ut memineris.
PL. Abeo. PA. & vos abite hinc intro actutum. nam illum hinc sat scio
Jam exiturum esse intus. AC. celebre apud nos imperium tuum est.
PA. Agite, abscedite ergo. ecce autem commodo aperitur foris.
Hilarus exit. impetravit, inhiat quod nusquam est miser.

ACTUS IV. SCENA V.

PYRGOP. PALÆSTRIO.

QUod volui, ut volo, impetravi per amicitiam & gratiam
A Philocomasio. PA. quidnam te intus fuisse tam dicam diu?
PY. Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab illa muliere.
PA. Quid jam? PY. ut multa verba fecit! ut lenta materies fuit!
Verum postremo impetravi ut volui, donavique ei
Quæ voluit, quæ postulavit, te quoque ei dono dedi.
PA. Etiam me? quomodo ego vivam sine te? PY. age, es bono animo,
Idem ego te liberabo: nam si posset ullo modo
Impetrari ut abiret, ne te abduceret, operam dedi,
Verum oppressit. PA deos sperabo, teque postremo. tamen
Etsi istuc mihi acerbum'st, quia hero te carendum est optimo,
Saltem mihi voluptas est, cum ex virtute formæ evenit tibi
Mea opera super hanc vicinam, quam ego nunc concilio tibi.
PY. Quid opu'st verbis? libertatem tibi ego & divitias dabo,
Si impetras. PA. reddam impetratum. PY. at gestio. PA. at modice decet.
Moderare animo, ne sis cupidus, sed eccam ipsam; egreditur foras,

ACTUS IV. SCENA VI.

MILPHIDIP. ACROTEL. PYRGOP. PALÆSTRIO.

HEra eccum præsto militem. AC. ubi is est? MI. ad lævam. AC. video.
MI. Aspicito limis oculis, ne ille non se videre sentiat.
AC. Video. edepol nunc nos tempus est, malas pejores fieri.
MI. Tuum est principium. AC. obsecro, tute ipsum convenisti?
Ne parce voci, ut audiat. MI. cum ipso pol sum locuta
Placide ipsa, ut libitum est mihi, otiose meo arbitratu, ut volui.
PY. Audin' quæ loquitur? PA. audio. quam læta est, quia adit ad te!
MI. O fortunata mulier! PY. ut amari videor!
PA. dignus es.
AC. Permirum ecastor prædicas, te adisse atque exorasse.
Per epistolam, aut per nuncium, quasi regem, adiri eum ajunt.
MI. Namque edepol vix fuit copia adeundi atque impetrandi.
PA. Ut tu inclytus apud mulieres! PY. patiar, quando ita Venus vult.
AC. Veneri pol habeo gratiam, eandemque & oro & quæso,
Ut ejus mihi sit copia quem amo, quemque expetesso,
Benignusque erga me ut siet, quod cupiam ne gravetur.
MI. Spero ita futurum, quamquam illum multæ sibi expetessunt:
Ille illas spernit segregatque ab se omnis, extra te unam.
AC. Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidiosus est,
Ne oculi ejus sententiam mutent, ubi viderit me,
Atque ejus elegantia meam extemplo speciem spernat.
MI. Non faciet, bonum animum modo habeto.
PY. ut ipsa se contemnit!
Metuo, ne prædicatio tua nunc meam formam exsuperet.
MI. Istuc curavi, ut opinione illius pulcrior sis.
AC. Si pol me ducere nolet uxorem, genua amplectar,

Atque

Atque obsecrabo aliquo modo: si non quibo impetrare,
Consciscam letum; vivere sine illo scio me non posse.
PY. Prohibendam mortem mulieri video. mulierem adibon'? PA. minime.
Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere.
Sine ultro veniat, quæritet, desideret, te expectet.
Summovere istam vis gloriam quam habes? cave sis faxis.
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi & Phaoni Lesbio, tam misere ut amarentur.
AC. Eo intro. abi tu, illum evocato foras, mea Milphidippa.
MI. Immo opperiamur, dum exeat aliquis. AC. durare nequeo,
Quin eam intro. MI. occlusæ sunt fores. AC. effringam. MI. sana non es.
AC. Si amavit unquam, aut si parem sapientiam hic habet, ac formam,
Per amorem si quid fecero: clementi animo mihi ignoscet.
PA. Ut, quæso, amore perdita est hæc misera! PY. mutuum fit.
PA. Tace, ne audiat. MI. quid astitisti obstupida? cur non pultas?
AC. Quia non est intus, quem ego volo. PA. qui scis? AC. scio edepol, olfacio:
Nam odorem nasum sentiat, si intus siet. PY. ariolatur.
Quia me amat, propterea Venus fecit eam ut divinaret.
AC. Nescio, ut hic prope adest, quem expeto videre: olet profecto.
PY. Naso pol jam hæc quidem videt plus, quam oculis. PA. cæca amore est.
AC. Tene me, obsecro. MI. cur? AC. ne cadem. MI. quid ita? AC. quia hic astare
Nequeo, ita animus per oculos meos desit. MI. militem pol
Tu aspexisti? AC. ita. MI. non video. ubi est? AC. videres pol, si amares.
MI. Non edepol tu illum magis amas, quam egomet, si per te liceat.
PA. Omnes profecto mulieres te amant, ut quæque aspexit.
PY. Nescio tun' ex me hoc audieris an non: nepos sum Veneris.
AC. Mea Milphidippa, adi, obsecro, & congredere. PY. ut me veretur!
PA. Illa ad nos pergit. MI. vos ego volo. PY. & nos te. MI. ut jussisti,

Heram

Heram meam eduxi foras. PY. video. MI. jube ergo adire.

PY. Induxi animum ne ederim, item ut alias, quando hoc orasti.

MI. Verbum hercle facere non potis, si accesserit prope ad te.

Dum te obtuetur, interim lingua atque oculi perierunt.

PY. Levandum morbum mulieri video. MI. viden' ut tremit atque extimuit,

Postquam te aspexit? PY. viri quoque armati idem istuc faciunt:

Ne tu mirere mulierem. MI. jube domum ire, melius est. PY. sed quid vult me facere?

MI. Ad se ut eas; tecum vivere volt, atque ætatem exigere.

PY. Egon' ad illam eam, quæ nupta sit? vir ejus est metuendus.

MI. Quin tua caussa exegit virum à se. PY. quid? qui id facere potuit?

MI. Quia ædes dotales hujus sunt. PY. itane? MI. ita pol. PY. jube domum ire.

Jam ego illic ero. MI. vide ne sis in expectatione,

Ne illam animi excrucies. PY. non ero profecto. abite. MI. abimus.

PY. Sed quid ego video? PA. quid vides? PY. nescio quis eccum incedit

Ornatu quidem thalassico. PA. jam nos volt hic profecto:

Nauclerus est hic quidem, videlicet arcessit hanc hinc credo.

ACTUS IV. SCENA VII.

PLEUSIDES, PALÆSTRIO, PYRGOP.

Alium alio pacto propter amorem ni sciam
Fecisse multa nequiter, verear magis
Me amoris caussa istoc ornatu incedere.
Verum cum multos multa admisse acceperim
Inhonestum propter amorem, atque alienum à bonis:
Mitto jam, ut occidi Achilles cives passus est.
Sed eccum Palæstrionem; stat cum milite:
Oratio alio mihi demutanda est mea.
Mulier profecto nata est ex ipsa mora.
Nam quævis alia quæ mora est æque, mora
Minor ea videtur, quam quæ propter mulierem est.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philocomasium, sed fores
Pultabo;

Pultabo. Heus ecquis hic est? PA. adolescens, quid est?
Quid tu ais? quid pultas. AL. Philocomasium quærito,
A matre illius venio; si itura est, eat,
Omnes moratur, navim cupimus solvere.
PY. Jamdudum res parata est. Heus, Palæstrio,
Aurum, ornamenta, vestem preciosam omnem ferat,
Duc adjutores tecum ad navim qui ferant.
Omnia composita sunt; quæ donavi auferat.
PA. Eo. PL. quæso hercle propera. PY. non morabitur.
Quid istuc, quæso, quid oculo factum est tuo?
PL. Habeo quidem hercle oculum. PY. at lævum dico.
PL. eloquar.
Moris causa hercle hoc ego oculo utor minus.
Nam si amare abstinuissem, tanquam hoc uterer,
Sed nimis morantur me diu. PY. eccos, exeunt.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PALÆSTRIO, PHILOCOMASIUM, PLEUSIDES, PYRGOPOL.

QUid modi flendo quæso hodie facies? PH. quid ego ni fleam?
Ubi pulcherrime egi ætatem, inde abeo. PA. viden' hominem tibi,
Qui à matre & sorore venit? PH. video. PY. audistin' Palæstrio?
PA. Quid vis? PY. quin tu intus jubes efferri omnia quæ isti dedi?
PL. Philocomasium, salve. PH. & tu salve. PL. materque & soror
Tibi salutem me jusserunt dicere. PH. Salvæ sient.
PL. Orant te ut eas, ventus operam dum dat ut velum explicent.
Nam, matri oculi si valerent, mecum venisset simul.
PH. Ibo, quanquam invita facio; pietas sic cogit. PL. sapis.
PY. Si non mecum ætatem egisset, hodie stulta viveret.
PH. Istuc crucior, à viro me tali abalienarier.
Nam tu quamvis potis es facere, uti fluat facetiis,
Et quia tecum eram, propterea animo eram ferocior:
Eam nobilitatem amittendam video. PY. nimium hæc flet. PH. nequeo
Cum te video. PA. habe bonum animum, scio ego & quid doleat mihi.
Nam nihil miror, si libenter, Philocomasium, hic eras:
Forma

Forma hujus, mores, virtus animum attinuere hic tuum.
Quin ego servos, quando aspicio hunc, fleo; quia dijungimur.
PH. obsecro, licet complecti priusquam proficisco? PY. licet.
PH. O mei oculi, ô anime mi. PA. obsecro tene mulierem,
Ne affligatur. PY. Quid istuc? PA. postquam abs te abit, animo male
Factum est huic repente miseræ. PY. accurrite intro, atque afferte aquam.
PA. Nihil aquam moror. PY. cur? PA. malo merum; ne ipse interveneris
Quæso, dum resipiscit. PY. capita inter se nimis nexa hice habent.
Non placet: labra & labella inter se ferunt admodum.
PI. Tentabam, spiraret an non. PY. aurem admotam oportuit.
PL. Scin' magis vis, ambos mittam. PY. nolo: retineat. PA. fleo miser.
PY. Exite, atque efferte huc intus omnia, quæ isti dedi.
PA. Etiam nunc soluto te, familiaris, priusquam eo.
Conservi conservæque omnes bene valete & vivite.
Bene quæso inter vos dicatis & mihi absenti tamen.
PY. Age Palæstrio, bono animo es. PA. heu, nequeo, quin fleam,
Quum abs te abeam. PY. fer æquo animo. PA. scio ego, quid doleat mihi.
PH. Sed quid hoc? quæ res est? quid video? lux salve.
PL. Jam resipisti? PH. obsecro, quem amplexa sum
Hominem? perii, sumne ego apud me? PL. ne timeas, voluptas mea.
PY. Quid istuc negocii? PA. animus hanc modo hic reliquerat:
Metuoque & timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.
PY. Quid id est? PA. nos secundum ferre nunc per urbem hæc omnia,
Ne quis tibi hoc vitio vortat. PY. mea, non illorum dedi;
Parvi ego illos facio: agite, ite cum diis benevolentibus.
PA. Tua ego hoc caussa dico. PY. credo. PA. jam vale. PY. & tu bene vale.
PA. ite cito, jam ego assequar vos: cum ero pauca etiam loquar.
Quanquam alios fidelioris semper habuisti tibi

Quam

Quam me, tamen tibi habeo magnam gratiam rerum omnium:
Et si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse. PY. habe bonum animum. PA. heu mihi,
Cum venit in mentem, ut mores mihi mutandi sient,
Muliebres mores discendi, oblivifcendi stratiotici!
PY. Fac sis frugi. PA. jam non possum, amisi omnem libidinem.
PY. I, sequere illos, ne morere. PA. bene vale. PY. & tu bene vale.
PA. Quæso ut memineris; si forte liber fieri occœperim,
Mittam nuncium ad te, ne me deseras. PY. non est meum.
PA. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim;
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.
PY. Scio, & perspexi sæpe, verum cum antehac, tum hodie maxime.
PA. Scies, immo hodie: verum factum faxo post dices magis.
PY. Vix reprimor, quin te manere jubeam. PA. cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nulla esse te.
Dicant servorum præter me esse fidelem neminem.
Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest; cave faxis. PY. abi, jam patiar quicquid est.
PA. Bene vale igitur. PY. ire melius est strenue. PA. etiam nunc vale.
PY. Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pessimum,
Eum fidelem mihi esse invenio. cum egomet mecum cogito,
Stulte feci, qui hunc amisi: ibo hinc intro nunc jam
Ad amores meos. etiam sensi hinc, sonitum fecerunt fores.

ACTUS IV. SCENA IX.

PUER, PYRGOPOLINICES.

NE me moneatis, memini ego officium meum.
Ego jam conveniam illunc, ubi ubi est gentium;
Investigabo, operæ ego non parcam meæ.
PY. Me quærit illic. ibo huic puero obviam.
PU. Ehem te quæro. Salve, vir lepidissime,
Cumula te commoditate præter cæteros,

Duo

Duo di quem curant. PY. qui duo? PU. Mars & Venus.
PY. Facetum puerum. PU. intro te, ut eas, obsecrat.
Te volt, te quærit, teque expectans deperit.
Amanti fer opem: quid stas? quin intro is? PY. eo.
PU. Ipsus illic sese jam impedivit in plagas.
Paratæ insidiæ sunt, in statu stat senex,
Ut adoriatur mœchum, qui forma est ferox,
Qui omnis se amare credit, quæque aspexerit
Mulier: eum odere tam viri, quam mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

ACTUS V.

PERIPLECT. PYRGOPOLINICES, CARIO *cocus*, SCELEDRUS.

Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimen foras.
Facite inter terram atque cœlum ut medius sit; discindite.
PY. Obsecro hercle Periplectomene te. PE. nequicquam hercle obsecras.
Vide ut illic tibi sit acutus, Cario, culter probe.
CA. Quin jamdudum gestio mœcho hoc abdomen adimere,
Ut faciam, quasi puero, in collo pendeant crepundia.
PY. Perii. CA. haud etiam numero hoc dicis. jamne in hominem involo?
PE. Immo etiam prius verberetur fustibus. CA. multum quidem.
PE. Cur es ausus subigitare alienam uxorem, impudens?
PY. Ita me dii ament, ultro ventum est ad me. PE. mentitur. PY. perii.
Mane dum narro. PE. quid cessatis? PY. non licet mihi dicere?
PE. Dic. PY. oratus sum ad te venire huc. PE. quare ausus? hem tibi.
PY. Oh! heu! sum satis veberatus, obsecro. CA. quam mox seco?
PE. Ubi lubet, distendite hominem divorsum, & dispendite.
PY. Obsecro hercle te, ut mea verba audias, priusquam secet.
PE. Loquere, nondum nihil factus. PY. viduam esse censui:
Itaque ancilla, conciliatrix quæ erat, dicebat mihi.
PE. Jura, te nunc nociturum esse homini de hac re nemini,
Quod tu hodie hic es verberatus, aut quod verberabere,

Si te salvum mittimus hinc Venereum nepotulum.
PY. Juro per Dianam & Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hic hodie vapularim; jureque id factum arbitror.
Et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.
PE. Quid si id non faxis? PY. ut vivam semper intestabilis.
CA. Verberetur etiam, post tibi amittendum censeo.
PY. Dii tibi benefaciant semper, cum advocatus mihi bene es.
CA. Ergo des minam auri nobis. PY. quamobrem? CA. salvis testibus
Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum.
Aliter hinc à nobis, ne sis frustra. PY. dabitur. CA. magis sapis.
De tunica & chlamyde, & machæra, ne quid speres, non feres.
Verberone etiam. antequam mittis? PY. mitis sum equidem fustibus.
Obsecro vos. PE. solvite istum. PY. gratiam habeo tibi.
PE. Si posthac prehendero, ego te hic arcebo testibus.
PY. Caussam haud dico. PE. eamus intro Cario. PY. servos meos.
Eccos video. Pholocomasium jam profecta est? dic mihi.
SC. Jamdudum. PY. hei mihi! SC. magis dicas, si scias, quod ego scio.
Namque ille qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
PY. Quis erat igitur? SC. Philocomasio amator. PY. qui tu scis? SC. scio.
Nam postquam exierunt porta, nihil cessarunt illico
Osculari atque amplexari inter se. PY. væ misero mihi!
Verba mihi data esse video. scelus viri, Palæstrio,
Is me in hanc illexit fraudem. jure factum judico.
Si sic aliis mœchis fiat. minus hic mœchorum fiet:
Magis metuant, minus has res studeant. Eamus ad me,
Plaudite.

FINIS MIL. GLOR.

MERCATOR.

Dramatis Personæ.

CHARINUS *adolescens.*
ACANTHIO *servos.*
DEMIPHO *senex.*
LYSIMACHUS *senex.*
LORARII.
EUTYCHUS *adolescens.*
PASICOMPSA *meretrix.*
DORIPPA *uxor.*
SYRA *anus serva.*
COCUS.

ARGUMENTUM.

Missus Mercator ab suo adolescens patre
Emit atque apportat scita forma mulierem.
Requirit quæ sit, postquam eam vidit, senex.
Confingit servus emtam matri pedisequam.
Amat senex hanc, seque adsimulans vendere
Tradit vicino. eum putat uxor illius
Obduxisse sibi scortum. tum Charinum ex fuga
Retrahit sodalis, postquam amicam invenerat.

ALIUD ARGUMENTUM.

Ad mercatum à se filium extrudit pater.
Is peregre unius redimit ancillam hospitis
Amore captus. ut venit, navi exilit.
Pater advolat, visamque ancillam deperit.
Cujus sit, percontatur. servus pedissequam
Ab adolescente ait matri emtam esse ipsius.
Senex sibi prospiciens, ut amico suo
Vaniret, natum orabat. natus ut suo.
Hic filium subdiderat vicini, pater
Vicinum. præmercatur ancillam senex.
Eam domi deprehensam conjunx illius
Vicini scortum insimulat, protelat virum.
Mercator exspes patria fugere destinat,
Prohibetur à sodale, qui patrem illius
Orat suo cum patre, nato ut cederet.

ACTUS I. SCENA I.

PROLOGUS.

CARINUS.

Duas res simul nunc agere decretum est mihi,
Et argumentum & meos amores eloquar.

Non ego idem facio, ut alios in comœdiis
Vidi facere amatores, qui aut nocti, aut diei,
Aut soli, aut lunæ miserias narrant suas.
Quos pol ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint;
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Græce hæc vocatur Emporos Philemonis,
Eadem Latine Mercator Marci Accii.
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum;
Biennium jam factum est, postquam abii domo:
Amare occœpi forma eximia mulierem.
Sed, ea ut sim implicitus, dicam, si opera est auribus,
Atque ad advertendum animum adest benignitas.
Et hoc parum etiam more amatorem instici.
Percontatus sum vos, neque sum index illico.
Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent,
Cura, egritudo, nimiaque elegantia:
Hæc non illum modo qui amat, sed quenque attigit,
Magno atque solido multat infortunio:
Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,
Præquam res patitur, studuit elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam hæc, quæ dixi minus;
Insomnia, ærumna, error, terror, & fuga,
Ineptiæ, stultiaque adeo, & temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas & malevolentia:
Inhæret etiam aviditas, desidia, injuria,
Inopia, contumelia & dispendium,
Multiloquium, pauciloquium. hic ideo fit, quia
Quæ nihil attingunt ad rem, nec sunt usui, hæc
Amator profert sæpe advorso tempore.
Hoc pauciloquium rursum iccirco prædico,
Quia nullus unquam amator adeo'st callide
Facundus, quæ in rem sint suam, ut possit loqui.
Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non decet.
Eodem quo amorem Venus mihi hoc legavit die,
Huc reverti certum, ut conata eloquar.
Principio atque animus ephebis ætate exiit,
Atque animus studio amotus puerili est meus,
Amare valide cœpi hic meritricem. illico
Res exulatum ad illam abibat clam patris.
Leno importunus, dominus ejus mulieris,
Vi summa quicque ut poterat, rapiebat domum.
Objurgare pater hæc me noctes & dies:
Perfidiam, injustitiam lenonum expromere:
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo hæc clamore, interdum mussans, colloqui,
Abnuere, negitare adeo me natum suum,
Conclamitare tota urbe & prædicere,

Omnes tenerent mutui tanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium.
Intemperantem, non modestum, injurium,
Trahere, exhaurire me, quod quirem ab se domo,
Rationem pessimam esse, ea quæ ipsus optima
Omnes labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convicium tot me annos jam se pascere,
Quod nisi puderet, ne luberet vivere.
Sese extemplo ex ephebis postquam excessejit,
Non ut ego amori, neque desidiæ in ocio
Operam dedisse, neque potestatem sibi
Fuisse. adeo arcte cohibitum esse se à patre:
Multo opere immundo rustico se exercitum:
Neque nisi quinto anno quoque posse tum visere
Urbem. atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
Rus rursum confestim exigi solitum a patre.
Ibi multo primum se familiarium
Laboravisse: quom hæc pater sibi diceret:
Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis:
Tibi denique iste pariet lætitiam labos.
Postquam recesset vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque ea pecunia
Navim, metretas quæ trecentas tolleret,
Parasse, atque eapse merces vectatum undique.
Adeo dum, quæ tum haberet, peperisset bona;
Me idem decere, si ut deceret me, forem.
Ego me ubi invisum meo patri esse intellego,
Atque esse odio me quoi placere æquum fuit,
Amens amansque utut animum offirmo meum.
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium allaudat meum.
Sed mea promissa non neglexit persequi.
Ædificat navim Cercurum, & merces emit:
Parata navi, imponit. præterea mihi
Talentum argenti ipsus sua annumerat manu:
Servum una mittit, qui olim a puero parvulo
Mihi pædagogus fuerat, quasi uti mihi foret
Custos. iisce confectis navim solvimus:
Rhodum venimus. ubi, quas merces vexeram,
Omnes, ut volui, vendidi ex sententia.
Lucrum ingens facio. præterquam mihi meus pater
Dedit æstimatas merces; ita peculium
Conficio grande. sed, dum in portu ibi ambulo,
Hospes me quidam agnovit, ad cœnam vocat.
Venio, decumbo, acceptus hilare atque ampliter,
Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
Mulier, qua mulier alia nulla est pulcrior:

Ea nocte mecum illa hospitis jussu fuit.
Vosmet videte, quam mihi valde placuerit.
Postridie hospitem adeo, oro ut vendat mihi.
Dico ejus pro meritis gratum me & munem fore,
Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.
Eam me advexisse nolo rescifcat pater.
Modo eam reliqui ad portum in navi, & servolum.
Sed quid currentem servom à portu conspicor?
Quem navi abire vetui. timeo quid fiet.

ACTUS I. SCENA II.

ACANTHIO, CHARINUS.

EX summis opibus viribusque usque experire, nitere,
Herus ut minor opera tua servetur: agedum, Acanthio,
Abige abs te lassitudinem, cave pigritiæ præverteris,
Simul enicato [illegible]tus: vix suffero hercle anhelitum.
Simul autem [illegible]me eos, qui adversum eunt, aspellito,
Detrude, deturba in viam. hæc hic disciplina pessima est;
Currenti, properanti haud quisquam dignum habet decedere.
Ita tres simitu res agendæ sunt, quando unam occœperis:
Et currendum, & pugnandum, & autem jurgandum est in via.
CH. Quid illud est, quod ille tam expedite exquirit cursuram sibi?
Cura est, negocii quid sit, aut quid nunciet. AC. nugas ago.
Quam maxime resisto, tam res in periculo vortitur.
CH. Mali nescio quid nunciat. AC. genua hunc cursorem deserunt:
Perii! seditionem facit lien, occupas præcordia.
Perii! animam nequeo vortere. nimis nihili tibicen siem.
CH. At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.
AC. Nunquam ædepol omnes balneæ mihi hanc lassitunem eximent.
Domin' an foris dicam esse herum Charinum? CH. ego animi pendeo.
Quid illud sit negotii, lubet scire me, ex hoc metu ut sim certior.
AC. At etiam asto, at etiam cesso foribus facere hisce assulas?
Aperite aliquis. ubi Charinus herus? domin' est an foris?

 Num

Num quisquam adire ad ostium dignum arbitratur? CH. ecce me,
Acanthio, quem quæris. AC. nusquam est disciplina ignavior.
CH. Quæ te res male agitant? AC. multæ, here, te atque me. CH. quid est negotii?
AC. Periimus! CH. principium inimicis dato. AC. at tibi sortito id obtigit.
CH. Loquere id negotii quicquid est. AC. placide: volo acquiescere.
Tua caussa rupi ramices, jamdudum sputo sanguinem.
CH. Resinam ex melle Ægyptiam vorato, salvum feceris.
AC. At tu ædepol calidam picem bibito, ægritudo abscesserit.
CH. Hominem pol iracundiorem, quam te, novi neminé.
AC. At ego pol maledicentiorem, quam te, novi neminem.
CH. Scin; saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.
AC. Apage istiusmodi salutem, cum cruciatu quæ advenit.
CH. Dic mihi, an boni quid usquam est, quod quisquam uti possiet
Sine malo omni, aut ne laborem capias, cum illo uti voles?
AC. Nescio ego istæc, philosophari nunquam didici, neque scio.
Ego bonum, malum quoi accedit, mihi dari haud desidero.
CH. Cedo tuam mihi dexteram, agedum, Acanthio. AC. hem! dabitur: tene.
CH. Vin'tu te mihi esse obsequentem, an nevis? AC. opera licet
Experiri, qui me rupi caussa currendo tua,
Ut quæ scirem, scire actutum tibi liceret. CH. liberum
Caput tibi faciam paucos cis menses. AC. palpo percutis.
CH. Egon' ausim tibi usquam quicquam facinus falsum proloqui?
Quin jam priusquam sim elocutus scis si mentiri volo. AC. ah!
Lassitudinem hercle verba tua mihi addunt; enicas.
CH. Siccine mihi obsequens es? AC. quid vis faciam? CH. tun'? id quod volo.
AC. Dormientes spectatores metuis, ne è somno excites.
CH. Væ tibi. AC. tibi equidem à portu apporto hoc. CH. quid fers? dic mihi.
AC. Vim, metum, cruciatum, curam, jurgiumque atque inopiam.
CH. Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali.

Nullus

Nullus sum. AC. immo es. CH. scio. jam miserum dices. AC. tu dixti. CH. ergo taces?
Quid istuc est mali? AC. ne rogites; maximum infortunium est.
CH. Obsecro dissolve jam me, nimis diu animi pendeo.
AC. Hoc sis vide, ut palpatur! nullus est, quum occœpit, blandior.
CH. Hercle vero vapulabis, nisi jam loquere, aut hinc (abis.
AC. Placide, multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.
CH. Obsecro hercle, oroque ut istuc quid sit, actutum indices:
Quandoquidem mihi supplicandum servulo video meo.
AC. Tandem indignus videor. CH. imo dignus. AC. equidem credidi.
CH. Obsecro, num navis periit? AC. salva est navis; ne time.
CH. Quid alia armamenta? AC. salva, & sarta sunt. CH. quin tu expedis,
Quid siet, quod me per urbem currens quærebas modo.
AC. Tu quidem ex ore orationem mihi eripis. tace. CH. taceo.
AC. Credo, si boni quid ad te nunciem, instes acriter,
Qui nunc cum malum audiundum'st, flagitas me, ut eloquar.
CH. Obsecro hercle te istuc, uti tu mihi malum facias palam.
AC. Eloquar, quandoquidem me oras. tuus pater. CH. quid meus pater?
AC. Tuam amicam. CH. quid eam? AC. vidit. CH. vidit? væ misero mihi.
Hoc quod te interrogo, responde. AC. quin tu, si quid vis, roga.
CH. Qui potuit eam videre? AC. oculis. CH. quo pacto? AC. hiantibus.
CH. I hinc directus, nugare in re capitali mea.
AC. Qui malum! ego nugor, si tibi quod me rogas, respondeo?
CH. Certen' vidit? AC. tam hercle certe, quam ego te ac tu me vides.
CA. Ubi eam vidit? AC. intus intra navim, uti proræ astitit.
Et cum ea confabulatus est. CH. perdidisti me, pater.
Eho tu! eho tu! quin cavisti, ne eam videret, verbero?
Quin scelesto, abstrudebas, ne conspiceret eam pater?
AC. Quia negociosi eramus nos nostris negotiis.
Armamentis complicandis & componendis studuimus.
Dum hæc aguntur, lembo advehitur tuus pater pauxillulo;

Neque quisquam hominem conspicatus est, donec in navi super.
CH. Necquicquam mare subterfugi sævis tempestatibus.
Equidem jam me censebam esse in terra, atque in tuto loco.
Verum video med ad saxa ferri sævis fluctibus.
Loquere porro, quid sit actum. AC. postquam aspexit mulierem,
Rogitare occœpit cuja esset. CH. quid respondit? AC. ilico
Occucurri, atque interpello, matri te ancillam tuæ
Emisse illam. CH. visu'st tibi credere id? AC. etiam rogas?
Sed eam scelestus subigitare occœpit. CH. illamne, obsecro?
AC. Mirum quin me subigitaret. CH. ædepol cor miserum meum!
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii! AC. hem istuc unum verbum dixisti verissimum:
Stultitia istæc est. CH. quid faciam? credo, non credet pater
Si illam matri meæ emisse dicam. post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credet, neque credibile est forma eximia mulierem
Eam me emisse ancillam matri. AC. non taces stultissime?
Credet hercle: nam credebat jam mihi. CH. metuo miser,
Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio.
Hoc quod te rogo, responde mihi quæso. AC. quid rogas?
CH. Num esse amicam suspicari visus est? AC. non visus est.
Quin quicque ut dicebam, mihi credebat. CH. verum ut tibi quidem
Visus est. AC. non, sed credebat. CH. væ mihi misero! nullus sum:
Sed quid ego hic in lamentando pereo, ad navim non eo?
Sequere. AC. si istac ibis, commodum obviam venies patri:
Postea quam aspiciet te timidum esse, atque exanimatum, illico
Retinebit. rogitabit, unde illam emeris, quanti emeris.
Timidum tentabit te. CH. Hac ibo potius. jam censes patrem
Abiisse à portu? AC. quin ea ego huc præcucurri gratia,
Ne te opprimeret imprudentem, atque elactaret. CH. optime.

ACTUS II. SCENA I.

DEMIPHO *senex*.

MIris modis Dii ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt,
Velut ego nocte hac, quæ præteriit proxima,
Insomnis egi satis, & fui homo exercitus.
Mercari visus mihi sum formosam capram,
Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
Neu discordarent, si ambæ in uno essent loco.
Posterius quam mercatus fueram visus sum
In custodelam Simiæ concredere.
Ea Simia adeo post haud multo ad me venit,
Male mihi precatur, & facit convicium:
Ait sese illius opera atque adventu capræ,
Flagitium & damnum fecisse haud mediocriter.
Dicit capram quam dederam servandam sibi,
Suæ uxoris dotem amoadedisse. oppido
Mihi illud videri mirum, ut una illæc capra
Uxoris Simiæ dotem ambadederit.
Instare factum Simia: atque hoc denique
Respondet, ni properem illam ab sese abducere,
Ad me intro domum ad uxorem ducturum meam.
Atque oppido hercle, bene velle illi visus sum;
Ast non habere cui commendarem capram.
Quo magis quid facerem, cura cruciabar miser.
Interea ad me hœdus visus est aggredirier,
Infit mihi prædicare, sese ab Simia
Capram abduxisse, & cœpit irridere me.
Ego enim lugere atque illam abductam conqueri.
Hoc quam ad rem credam pertinere somnium,
Nequeo invenire, nisi capram illam suspicor
Jam me invenisse, quæ sit, aut quid voluerit.
Ad portum hinc abii mane cum luci simul,
Postquam hic id quod volui transegi; atque ego conspicor
Navem ex Rhodo, qua heri est advectus filius,
Collibitum est illuc mihi, nescio qui, visere:
Ascendi in lembum, atque ad navim advehor, atque ego
Illam conspicio forma eximia mulierem,
Filius quam advexit meus matri ancillam suæ.
Quam ego postquam aspexi, non ita amo ut sani solent
Homines: sed eodem pacto, ut insani solent.
Amavi hercle equidem ego olim in adolescentia:
Verum ad hoc exemplum nunquam, ut nunc insanio.
Unum quidem hercle jam scio, periisse me.
Vosmet videte cæterum quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est, hæc illa est capra.

Sed simia illa atque hœdus timeo quid velint.
Sed conticescam. vicinum eccum: exit foras.

ACTUS II. SCENA II.

LYSIMACHUS, DEMIPHO, LORARII.

PRofecto ego illunc hircum castrari volo,
Ruri qui nobis exhibet negocium.
DE. Nec omen illud mihi, nec auspicium placet.
Quasi hircum, metuo, ne uxor me castret mea,
Atque illius hæc nunc simiæ parteis ferat.
LY. I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum,
Uxori facito ut nuncies negocium
Mihi esse in urbe, ne me expectet. nam mihi
Tres hodie lites judicandas dicito:
I, & hoc memento dicere. LO. nunquid amplius?
LY. Tantum est. DE. Lysimache salve. LY. euge, & tu Demipho,
Salveto. quid agis? quid fit? DE. quod miserrimus.
LY. Dii melius faxint! DE. Dii hoc quidem faciunt. LY. quid est?
DE. Dicam, si tibi videam esse operam, aut ocium.
LY. Quanquam negocium est, si quid vis Demipho,
Non sum occupatus unquam amico operam dare.
DE. Benignitatem tuam mihi experto prædicas.
Quid tibi ego ætatis videor? LY. Acherunticus
Senex, vietus, decrepitus. DE. perverse vides.
Puer sum, Lysimache, septuennis. LY. sanun' es?
Qui puerum te esse dicas? DE. vera prædico.
LY. Modo hercle in mentem venit, quid tu diceres:
Senex cum extemplo est, jam nec sentit, nec sapit.
Ajunt solere eum rursum repuerascere.
DE. Immo bis tanto valeo quam valui prius.
LY. Bene hercle factum, & gaudeo. DE. immo si scias,
Oculis quoque etiam plus jam video, quam prius.
LY. Bene est. DE. malam rem dico. LY. jam istuc non bonum est.
DE. Sed ausimne ego tibi eloqui, si quid velim?
LY. Audacter. DE. animum advorte. LY. fiet sedulo.
DE. Hodie ire in ludum occœpi litterarium,
Lysimache. ternas scio jam. LY. quid ternas? DE. amo.
LY. Tun' capite cano amas, senex nequissime?
DE. Seu canum, seu istuc rutilum, sive atrum est, amo.
LY. Ludificas nunc tu me hic, opinor, Demipho.
DE. Decide collum, si falsum est tibi uti loquar:
Vel ut scias me amare, cape cultrum, seca

Digitum

Digitum vel aurem, vel tu nasum, vel labrum.
Si movero me, seu secari sensero,
Lysimache, autor sum uti me amando hic enices.
LY. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est:
Nam meo quidem animo vetulus, decrepitus senex
Tantidem est, quasi sit signum pictum in pariete.
DE. Nunc tu me credo castigare cogitas.
LY. Egon' te? DE. nihil est jam, quod tu mihi succenseas.
Fecere tale ante alii spectati viri.
Humanum amare est, humanum autem ignoscere est.
Ne sis me objurga. hunc non voluntas me impulit.
LY. Quin non objurgo. DE. at ne deteriorem tamen
Hoc facto ducas. LY. egone te? ah ne Dii siverint.
DE. Vide sis modo etiam. LY. visum'st. DE. certen'?
LY. perdis me.
Hic homo ex amore insanit. nunquid vis? DE. vale.
LY. Ad portum propero: nam ibi mihi negotium est.
DE. Bene ambulato. LY. bene valeto. DE. bene sit tibi.
Quin mihi quoque etiam est ad portum negotium.
Nunc adeo illuc ibo. Sed optime gnatum meum
Video; eccum. operiar hominem: hoc nunc mihi viso est opus,
Huic persuadere quomodo potis siem,
Ut illam vendat, neve det matri suæ.
Nam ei dono advexe audivi. sed præcanto opus est,
Ne ad illam me animum adjecisse aliqua sentiat.

ACTUS II. SCENA III.

CHARINUS, DEMIPHO.

HOmo me miserior nullus est æque, opinor,
Neque adversa cui sint plura sempiterna.
Satin' quicquid est, ut quam rem agere occœpi
Proprium nequit mihi evenire quod cupio?
Ita mihi mala res objicitur aliqua,
Bonum quæ meum comprimit consilium.
Miser amicam mihi paravi animi caussa, precio,
Ratus clam patrem meum posse habere.
Is rescivit, & vidit, & perdidit me.
Neque is cum roget, quid loquar, cogitatum est.
Ita animi in pectore incerti certant decem.
Nec quid corde nunc consilii capere possim
Scio, tantus cum cura meo est error animo:
Dum servi mei perplacet mihi consilium,
Dum rursus haud placet, nec pater potis videtur
Induci, ut putet matri ancillam emptam esse illam.
Nunc si dico, ut res est, atque illam mihi me
Emisse indico, quemadmodum existimet me?

Atque

Atque illam abstrahat, trans mare hic venum asportet
Scio sævus quam sit domo doctus. igitur hoccine est
Amare? arare mavelim, quam sic amare.
Jam hinc olim invitum domo extrusit ab sese.
Mercatum jussit ire, ibi hoc malum inveni. ubi
Voluptatem ægritudo vincat, quid ibi inest amœni?
Nequicquam abdidi, absccondidi, abstrusam habebam.
Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi.
Nec sacrum, nec tam profanum quicquam est, quin
Ibi illico adsit. nec qui rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.
DE. Quid illuc est, quod solus secum fabulatur filius?
Sollicitus mihi, nescio quare, videtur. CH. atate!
Meus pater hic quidem est, quem video; ibo, alloquar.
Quid fit, pater?
DE. Unde incedis? quid festinas, gnate mi? CH. recte pater.
DE. Ita volo. sed istuc quid est, tibi quod commutatu'st color?
Nunquid tibi dolet? CH. nescio, quid meo animo est ægre, pater:
Postea hac nocte non quievi satis mea ex sententia.
DE. Per mare ut vectus, nunc oculi terram mirantur tui
Magis. CH. opinor. DE. id est profecto. verum actutum abscesserit.
Ergo edepol, si sapias, eas ac decumbas domi.
CH. Ocium non est; mandatis rebus prævorti volo.
DE. Cras agito, perendie agito. CH. sæpe ex te audivi, pater:
Rei mandatæ omnes sapientes primum prævorti decet.
DE. Age igitur, nolo adversari tuam adversus sententiam.
CH. Salvus sum, siquidem isti dicto solida & perpetua est fides.
DE. Quid illuc est, quod ille solus se in consilium sevocat?
Jam non vereor ne, illam me amare, hic potuerit resciscere.
Quippe haud etiam quicquam inepte feci, amantes ut solent.
CH. Res adhuc quidem hercle in tuto'st: nam hunc nescire sat scio
De illa amica. quod si sciret, esset alia oratio.
DE. Quin ego hunc aggredior de illa? CH. quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut quæ mandat amicus, amicis tradam. DE. Imo mane.
Paucula etiam sciscitare prius volo. CH. dic quid velis.

DE. Usquene valuisti? CH. perpetuo recte, dum quidem illic fui.
Verum in portum huc ut sum advectus, nescio qui animus mihi dolet.
DE. Nausea edepol factum credo. verum actutum abscesserit.
Sed quid ais? ecquam tu advexti tuæ matri ancillam Rhodo?
CH. Advexi. DE. quid? ea ut videtur mulier? CH. non edepol mala.
DE. Ut morata est? CH. nullam vidi melius, mea sententia.
DE. Sic quidem edepol visa est, cum illam vidi. CH. eho! an vidisti, pater?
DE. Vidi, verum non ex usu nostro est, neque adeo placet.
CH. Qui vero? DE. quia non nostra formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quæ texat, quæ molat,
Lignum cædat, pensum faciat, ædis verrat, vapulet,
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum cibum.
Horunc illa nihilum quicquam facere poterit admodum.
CH. Ea caussa equidem illam emi, dono quam darem matri meæ.
DE. Ne duis, neu te advexisse dixeris. CH. Dii me adjuvant.
DE. Labefacto paulatim. verum quod præterii dicere,
Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,
Neque sinam. CH. qui vero? DE. quia illa forma matrem familias
Flagitium sit, si sequatur: quando incedat per vias,
Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,
Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium:
Impleantur meæ fores elogiorum carbonibus.
Atque ut nunc sunt male dicentes homines, uxori meæ
Mihique objectent lenocinium facere: nam quid eo est opus?
CH. Hercle quin tu recte dicis, & tibi assentior ego.
Sed quid illa nunc fiet? DE. recte. ego emero matri tuæ
Ancillam viraginem aliquam non malam, forma mala,
Ut matrem addecet familias: aut Syram, aut Ægyptiam:
Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro, neque
Propter eam quicquam eveniet nostris foribus flagitii.
CH. Quid si igitur reddatur illi, unde empta est? DE. minime gentium.
CH. Dixit se redhibere, si non placeat. DE. nihil istoc (opus est.

Litigare ego nolo vos, neq; tuam autem accusari fidem.
Multo ædepol, si quid faciundum est, facere damni mavolo,
Quam opprobramentum aut flagitium muliebre efferri domo:
Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
CH. Dum quidem hercle ne minoris vendas, quam ego emi, pater.
DE. Tace modo, senex est quidam, qui olim mandavit mihi,
Ut emerem ad istam faciem. CH. at mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit ad illam faciem, ita ut illa est, mulierem emerem sibi.
DE. Viginti minis opinor posse me illam vendere.
CH. At ego si velim, jam dantur septem & viginti minæ.
DE. At ego. CH. quin ego, inquam. DE. at nescis, quid dicturus sum, tace.
Treis minas accudere etiam possum, ut triginta fient.
CH. Quo vortisti? DE. ad illum qui emit. CH. ubinam est is homo gentium?
DE. Eccum illum video; jubet quinque me addere etiam nunc minas.
CH. Hercle illunc dii infelicent, quisquis est. DE. ibidem mihi
Etiam nunc annutat, addam sex minas. CH. septem mihi.
Nunquam ædepol me vincet hodie. commodis poscit, pater.
DE. Nequicquam poscit, ego habebo. CH. at illic pollicitus est prior.
DE. Nihili facio. CH. Quinquaginta poscit. DE. non centum datur.
Potine, ut ne licitere adversum animi mei sententiam?
Maximam hercle habebis prædam. ita ille est, cui emitur, senex.
Sanus non est ex amore illius; quod posces, feres.
CH. Certo ædepol adolescens ille, cui ego emo, efflictim perit
Ejus amore. DE. multo hercle ille magis senex, si tu scias.
CH. Nunquam ædepol fuit, neque fiet ille senex insanior
Ex amore, quam ille adolescens, cui ego do hanc operam, pater.
DE. Quiesce inquam, istanc rem ego recte videro. CH. quid agis? DE. quid est?
CH. Non ego illam mancupio accepi. DE. sed ille illam accepit. sine.
CH. Non potes tu lege vendere illam, DE. ego aliquid videro,

CH. Post autem communis est illa mihi cum olio; qui scio
Quid sit ei animi, venirene eam velit an non velit?
DE. Ego scio velle. CH. at pol ego esse credo aliquem, qui non velit.
DE. Quid id mea refert? CH. quia illi suam rem esse æquum est in manu.
DE. Quid ais? CH. communis mihi illa est cum alio, is nunc hic non adest.
DE. Prius respondes, quam rogo. CH. prius tu emis, quam vendo, pater.
Nescio inquam velit ille illam, nec ne, abalienarier.
DE. Quid illic quidam, qui mandavit, cum ille nolet? nihil agis.
Nunquam ædepol quisquam illam habebit potius, quam ille, quem ego volo.
Certum est. CH. censen' certum esse? DE. quin ad navim jam hinc eo.
Ibi venibit. CH. vin' me tecum illo ire? DE. nolo. non places.
Meliu'st te, quæ sunt mandatæ res tibi, prævortier.
CH. Tu prohibes. DE. at tu excusato, te fecisse sedulo.
Ad portum ne bitas, dico jam tibi. CH. auscultabitur.
DE. Ibo ad portum,& ne hic rescifcat cauto opu'st: non ipse emam.
Sed Lysimacho amico mandabo, is se ad portum dixerat
Ire dudum. sed me moror,cum hic asto. CH.nullus sum. occidi.

ACTUS II. SCENA IV.

CHARINUS, EUTYCHUS.

PEntheum diripuisse ajunt Bacchas: nugas maximas
Fuisse credo,præut quo pacto ego divorsus distrahor.
Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est in vita boni?
Certum est, ibo ad medicum, atque me ibi toxico morti dabo.
Quando mihi adimitur, qua caussam vita cupio vivere.
EU. Mane,mane obsecro,Charine. CH.qui me revocat? EU. Eutychus,
Tuus amicus, & sodalis, simul vicinus proximus.
CH. Non tu scis, quantum malarum rerum sustineam? EU. scio.
Omnia ego istæc auscultavi ab ostio, omnem rem scio.
CH. Quid id est,quod scis? EU.tuus pater vult vendere. CH. rem tenes.
EU. Tuam amicam. CH. nimium multum scis. EU. tuis ingratiis.

CH. Plu-

CH. Plurimum tu scis: sed qui scis esse amicam illam meam?
EU. Tute heri ipsus mihi narrasti. CH. satin', ut oblitus fui,
Tibi me narravisse! EU. haud mirum factum est. CH. te nunc consulo.
Responde, quo leto censes me ut peream potissimum?
EU. Non taces? cave istuc dixis. CH. quid vis me igitur dicere?
EU. Vin' patri sublinere pulcre me os tuo? CH. sane volo.
EU. Visne eam ad portum? CH. qui potius, quam voles? EU. atque eximam
Mulierem precio? CH. qui potius, quam auro expendas? EU. unde at id?
CH. Achillem orabo, aurum mihi det, Hector qui expensus fuit?
EU. Sanun' es? CH. pol sanus si sim, non te medicum mihi expetam.
EU. Tanti quanti poscit, vin' tanti illanc emi? CA. auctarium
Adjicito, vel mille nummum plus quam poscet. EU. jam tace.
Sed quid ais? unde erit argentum, quod des, cum poscet pater?
CH. Invenietur, exquiretur, aliquid fiet. EU. enicas.
Jam istuc aliquid fiet metuo. CH. quin taces? EU. muto imperas.
CH. Satin' istuc mandatum'st? EU. potin', ut aliud cures? CH. non potest.
EU. Bene vale. CH. non edepol possum, prius quam tu ad me redieris.
EU. Melius sanus sis. CH. vale, & vince, & me serva. EU. ego fecero.
Domi maneto me. CH. ergo actutum face cum præda ut recipias.

ACTUS III. SCENA I.

LYSIMACHUS, PASICOMPSA.

Amice amico operam dedi, vicinus quod rogavit,
Hoc emi mercimonium, mea es tu, sequere sane.
Ne plora nimis, stulte facis, oculos corrumpis tales.
Quid est tibi? quid? quod rideas magis est, quam quod lamentere.
PA. Amabo ecastor, mi senex, eloquere. LY. exquire quid vis.
PA. Cur emeris me. LY. tene ego? ut quod imperetur facias,
Item quod tu mihi imperes, ego faciam. PA. facere certum est,

Pro copia & sapientia, quæ te velle arbitrabor.
LY. Laboriosi nihil tibi quicquam operis imperabo.
PA. Namque edepol equidem, mi senex, non didici bajulare,
Nec pecua ruri pascere, neque pueros nutricare.
LY. Bona si esse vis, bene erit tibi. PA. tum pol ego perii misera.
LY. Qui? PA. quia illic unde advecta huc sum, malis bene esse solitum'st:
Nec mos meu'st ut prædicem, quod ego omnes scire credam.
LY. Oratio ædepol pluris est hujus, quam quanti hæc emta est:
Quasi dicas nullam mulierem bonam esse. PA. haud equidem dico.
LY. Rogare hoc unum te volo. PA. roganti respondebo.
LY. Quid ais tu? quod nomen tibi dicam esse? PA. Pasicompsæ. (compsa?
LY. Ex forma nomen inditum est, sed quid ais, Pasi-
Possin'tu, si usus venerit, subtemen tenue nere?
PA. Possim. LY. si tenue scis, scio te uberius posse nere.
PA. De lanificio neminem metuo, una ætate quæ sit,
LY. Bonam hercle te, & frugi arbitror, matura jam inde ætate.
Quoniam scis facere officium tuum. PA. Pol à muliere docta didici.
Operam accusari non sinam meam. LY. hem! istæc hercle res est.
Ovem etiam tibi ancillam dabo natam annos sexaginta
Peculiarem. PA. mi senex, tam vetulam? LY. generis Græci est.
Eam si curabis, perbona est, tondetur nimium scite.
PA. Honoris caussa quicquid est, quod dabitur, gratum habebo. (trere.
LY. Nunc mulier, ne tu frustra sis, mea non es, ne arbi-
PA. Dic igitur quæso, cuja sum? LY. tuo hero redempta es rursum.
Ego redemi te, ille me oravit. PA. Animus rediit mihi,
Si mecum servatur fides. LY. bono animo es, liberabit
Ille te homo; ita edepol deperit te, atque hodie primum vidit.
PA. Ecastor jam biennium est, cum mecum rem cœpi habere:
Nunc quando amicum te scio esse illius, indicabo.
LY. Quid ais tu, jam biennium est, cum tecum habet rem? PA. certo.
Et inter nos conjuravimus, ego cum illo, & ille mecum,
Ego cum viro, & ille cum muliere, nisi cum illo, aut ille mecum,

Neuter stupri caussa caput limaret. LY. Dii immortales!
Etiam cum uxore non cubet? PA. amabo, au maritus ille est?
Neque est, neque erit. LY. nolim quidem. PA. homo hercle perjuravit.
Nullum adolescentem plus amo. LY. puer est ille quidem, stulta.
Nam illi quidem haud sane diu est cum dentes exciderunt.
PA. Quid dentes? LY. nihil est. sequere sis huc me. diem unum oravit,
Vt apud me perhiberem sibi locum ideo, quia uxor gurl est.

ACTVS III. SCENA II.

DEMIPHO.

TAndem impetravi, ut egomet me corrumperem.
Empta est amica clam uxore mea, & filio.
Certum est, antiqua recolam, & servibo mihi.
Decurso jam spacio, breve quod vitæ reliquum est,
Voluptate, vino & amore delectavero.
Nam hanc se bene habere ætatem nimio est æquius.
Adolescens cum sis, tum, cum est sanguis integer,
Rei tuæ quærendæ convenit operam dare,
Demum igitur cum senex sis, tunc in ocium
Te, dum potestur, colloces: si vales, id jam lucro est
Quod vivis, hoc, ut dico, factis persequar.
Interea tamen huc intro ad me invisam domum.
Vxor me exspectat jamdudum esuriens domi.
Iam jurgio enicabit si intro rediero.
Verum hercle postremo utut est, non ibo tamen;
Sed hunc vicinum prius conveniam, quam domum
Redeam: ut mihi ædeis aliquas conducat volo,
Vbi habitet istæc mulier, atque eccum it foras.

ACTVS III. SCENA III.

LYSIMACHVS, DEMIPHO.

ADducam ego illum jam ad te, si convenero.
DE. Me dicis? LY. quid ais Demipho? DE. est mulier domi?
LY. Quid censes? DE. quid si visam? LY. quid properas? mane.
DE. Quid faciam? LY. quod opus est facto, facito ut cogites.
DE. Quid cogitem? equidem hercle opus hoc facto existimo,
Vt illuc intro eam, LY. itane vero vervex intro eat?
DE. Quid

DE. Quid aliud faciam? LY. prius hoc ausculta atque adis,
Prius etiam est, quod te facere æquum censeo.
Nam nunc si illo introieris, amplecti voles,
Confabulari atque osculari. DE. tu quidem
Meum animum gestas, scis quid acturus fiem.
LY. Pervorse facies. DE. quodne ames? LY. tanto minus:
Iam plenus ætatis, animaque fœtida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Vtine adveniens vomitum excutias mulieri?
DE. Scio pol te amare, quam istæc præmonstras mihi.
Quid si igitur (unum factum hoc si censes) coquum
Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat
Apud te hic usque ad vesperum? LY. hem! istuc censeo.
Nunc tu sapienter loquere, atque amatorie.
DE. Quid stamus? quin ergo imus? atque obsonium
Curamus, pulcre ut simus? LY. equidem te sequor,
Atque hercle invenies tu locum illi, si sapis.
Nullum hercle præter hunc diem, illa apud me erit:
Metuo ego uxorem, cras si rure redierit,
Ne illam hic offendat. DE. res parata est; sequere me.

ACTVS III. SCENA IV.

CHARINVS, EVTYCHVS.

SVmne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?
Si domi sum, foris est animus: sin foris sum, animus domi est:
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium
Ni lacrumæ oculos defendant, jam ardeat credo caput:
Spem teneo, salutem amisi, redeat, an non, nescio.
Si opprimit pater, (quod dixit) exsulatum abiit salus.
Sin sodalis, quod promisit, fecit, non abiit salus.
Sed tandem jam, si podagrosis pedibus esset Eutychus,
A portu rediisse potuit. id illi vitium maximum'st,
Quod nimis tardus est, advorsum mei animi sententiam.
Sed isne est, quem currentem video? ipsus est. ibo obviam.
Divum atque hominum, quæ spectatrix atque hera eadem es hominibus,
Spem speratam cum obtulisti hanc mihi, tibi grates ago.
Nunquid restat? eheu disperii! vultus neutiquam hujus placet:
Tristis incedit, pectus ardet, hæreo, quassat caput.
Eutyche. EV. heu Charine! CH. priusquam recipias anhelitum,
Vno verbo eloquere, ubi ego sum? hic, an apud mortuos?
EV. Neque apud mortuos, neque hic es. CH. salvus sum, immortalitas
Mihi data est, hic emit illam, pulchre os sublevit patri.

Impetrabilior qui vivit, nullus est. dic obsecro,
Si neque hic, neque Acherunti sum, ubi sum? EV. nusquam gentium.
CH. Disperii! illæc interemit me modo hic oratio.
Odiosa est oratio cum rem aveas, longinquum loqui.
Quicquid est, ad capita rerum perveni. EV. primum omnium
Periimus. CH. quin tu illud potius nuncias, quod nescio.
EV. Mulier est alienata abs te. CH. Eutyche, capital facis.
EV. Qui? CH. quia æqualem & sodalem civem liberum enicas.
EV. Ne dii sirint! CH. demisisti gladium in jugulum, jam cadam.
EV. Quæso hercle, animum ne desponde. CH. nullus est quem despondeam.
Loquere porro aliam malam rem: cui est empta? EV. nescio.
Iam addicta, atque abducta erat, cum ad portum venio. CH. væ mihi!
Montes tu quidem mali in me ardentes jamdudum jacis.
Perge, excrucia carnifex, quandoquidem occœpisti semel.
EV. Nec tibi istuc magis est dividiæ, quam mihi hodie fuit.
CH. Dic quis emit? EV. nescio hercle. CH. hem! istuccine est operam dare
Bonum sodalem? EV. quid me facere vis? CH. idem, quod me vides,
Vt pereas. quin percontatus es, hominis quæ facies foret,
Qui illam emisset? eo, si pacto posset indagarier
Mulier. EV. heu me miserum! CH. flere omitte, istuc quod nunc agis.
EV. Quid ego feci? CH. perdidisti me & fidem mecum tuam.
EV. Dii sciunt culpam meam illic non esse ullam. CH. euge papæ!
Deos absentes testes memoras: qui ego istuc credam tibi?
EV. Quin tibi in manu est, quod credas: ego quod dicam, id mihi mea in manu est.
CH. De istac re argutus es, ut par pari respondeas.
Ad mandata claudus, cæcus, mutus, mancus, debilis.
Promittebas te os sublinere meo patri. egomet credidi
Homini doctorem mandare. is lapidi mando maximo.
EV. Quid ego facerem? CH. quid tu faceres? men' rogas? requireres,
Rogitares, quis esset, aut unde esset, qua prosapia,
Civisne esset, an peregrinus. EV. civem esse ajebant Atticum.
CH. Vbi habitaret, invenires saltem, si nomen nequis.

EV. Nemo ajebat scire. CH. at saltem hominis faciem exquireres.
EV. Feci. CH. qua forma esse ajebant ergo? EV. ego dicam tibi.
Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum,
Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.
CH. Non hominem mihi, sed thesaurum, nescio quem, memoras mali.
Nunquid est quod dicas aliud de illo? EV. tantum quod sciam.
CH. Ædepol næ ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.
Non possum durare: certum est exulatum hinc ire me.
Sed quam capiam civitatem, cogito potissimum;
Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum.
Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Bœotiam.
EV. Cur istuc cœptas consilium? CH. quia enim afflictat me amor.
EV. Quid tu ais? quid cum illuc, quo nunc ire paritas, veneris?
Si ibi amare forte occipias, atque item ejus sit inopia,
Jam inde porro aufugies: deinde item illinc, si item evenerit.
Qui modus tibi exilio tandem eveniet? qui finis fugæ?
Quæ patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.
Cedo si hac urbe abis, amorem te hic relicturum putas?
Si id forte ita, sat animo acceptum est certo, id pro certo si habes.
Quanto te satius est, rus aliquo abire, ibi esse ibi vivere,
Adeo dum illius te cupiditas atque amor missum facit?
CH. Iam dixisti? EV. dixi. CH. frustra dixti. hoc mihi certissimum est;
Eo domum, patrem atq; matrem, ut meos salutem, postea
Clam patrem patria hac effugiam, aut aliquid capiam consilii.
EV. Vt corripuit se repente, atq; abiit! heu misero mihi!
Si ille abierit, mea factum omnes dicent esse ignavia.
Certum est præconum jubere jam quantum est conducier
Qui illam investigent, qui inveniant. post ad prætorem illico
Ibo, orabo ut conquisitores det mihi in vicis omnibus.
Nam mihi nihil relicti quicquam aliud jam esse intelligo.

ACTVS IV. SCENA I.

DORIPPA *mulier*, SYRA *anus.*

QVoniam à viro ad me rus advenit nuncius,
Rus non iturum, feci ego ingenium meum,

Reveni, ut illum persequar, qui me fugit.
Sed anum non video consequi nostram Syram,
Atque eccam, incedit tandem. quin is ocius?
SY. Nequeo mecastor, tantum hoc oneris est, quod fero.
DO. Quid oneris? SY. annos octoginta, & quatuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul hæc quæ porto deprimunt. DO. aliquid cedo,
Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra.
SY. Da sane hanc virgam lauri. DO. abi tu intro. SY. eo.
DO. Apollo quæso te, ut des pacem propitius,
Salutem, & sanitatem nostræ familiæ,
Meoque ut parcas gnato pace propitius.
SY. Disperii, perii misera, væ miseræ mihi.
DO. Satin' tu sana es. obsecro? quid ejulas?
SY. Dorippa mea, Dorippa. DO. quid clames, obsecro?
SY. Nescio quæ est mulier intus hic in ædibus.
DO. Quid? mulier? SY. mulier meretrix. DO. veron'? SY. serio.
Nimium scis sapere, ruri quæ non manseris.
Quamvis insipiens poterat persentiscere
Illam esse amicam tui viri bellissimi.
DO. Credo mecastor. SY. i hac mecum, ut videas simul
Tuam Alcumenam pellicem, Iuno mea.
DO. Ecastor verò istuc eo quantum potest.

ACTVS IV. SCENA II.

LYSIMACHVS.

PArumne est hoc malæ rei, quod amat Demipho,
Ni sumptuosus insuper etiam siet?
Decem vocasset si ad cœnam summos viros,
Nimium obsonavit, sed coquos, quasi in mari
Solet hortator remiges hortarier,
Ita hortabatur: egomet conduxi coquum:
Sed eum demiror non venire, ut jusseram.
Sed qui hinc nam à nobis exit? aperitur foris.

ACTVS IV. SCENA III.

DORIPPA *mulier*, LYSIMACHVS *vir*.

MIserior mulier me nec fiet, nec fuit,
Tali viro quæ nupserim. heu miseræ mihi!
Hem! cui te, & tu quæ habeas, commendes viro?
Hem! cui decem talenta dotis detuli,
Hæc ut viderem! ut ferrem has contumelias!
LY. Perii hercle. rure jam rediit uxor mea:
Vidisse eam credo mulierem in ædibus.
Sed quæ loquatur, exaudire hinc non queo.

Accedam

Accedam propius. DO. væ miseræ mihi. LY. immo mihi:
DO. Disperii! LY. ego quidem hercle oppido perii miser.
Vidit, ut omnes te Demipho Di perduint.
DO. Pol hoc est, ire quod rus meus vir noluit.
LY. Quid nunc ego faciam, nisi ut adeam, atque alloquar?
Iubet salvere suus vir uxorem suam.
Urbani fiunt rustici. DO. pudicius
Faciunt illi, quam qui non fiunt rustici.
LY. Nunquid delinquunt rustici? DO. ecastor minus
Quam urbani, & multo minus malum quærunt sibi.
LY. Quid autem urbani deliquerunt? dic mihi.
DO. Cuja illa mulier intus est? LY. vidistine eam?
DO. Vidi. LY. cuja ea sit rogitas? DO. rescifcam tamen.
Cupio hercle. scin'? an tu me tentas sciens?
LY. Vin' dicam cuja est illa? illa ædepol. væ mihi!
Nescio quid dicam. DO. hæres? LY. haud vidi magis.
DO. Quin dicis? LY. quin, si liceat. DO. dictum oportuit.
LY. Non possum, ita instas, urges quasi pro noxio.
DO. Scio; innoxius audacter quidvis dicito. LY. dicam.
DO. Dic igitur. LY. ego dicam. DO. atqui dicundum est tamen.
LY. Illa est. Scin'? num etiam vis nomen dicam? DO. nihil agis.
Manifesto teneo in noxia. LY. qua noxia?
Ista quidem illa est. DO. quæ illa est? LY. illa. DO. io illa!
LY. Iam si nihil usus esset, jam non dicerem.
DO. Non tu scis, quæ sit illa? LY. immo etiam scio.
De istac sum judex captus. DO. Iudex? jam scio.
Huc tu in consilium istam advocavisti tibi!
LY. Immo sequestro mihi data est. DO. intellego.
LY. Nihil hercle istius quicquam est. DO. numero pergitas.
LY. Nimium negotii repperi. enimvero hæreo.

ACTUS IV. SCENA IV.

COQUUS, LYSIMACHUS, DORIPPA, SYRA.

Agite, ite actutum. nam mihi amatori seni
Coquenda'st cœna. atque equidem cum recogito,
Nobis coquenda est, non cui conducti sumus:
Nam qui amat, quod amat, si id habet, id habet pro cibo:
Videre, amplectier, osculariet, alioqui.
Sed nos confido onustos redituros domum.
Ite hac, sed eccum, qui nos conduxit senex.

LY. Ecce autem perii! coquus adest. CO. advenimus.
LY. Abi. CO. quid abeam? LY. 'st! abi. CO. abeamne?
LY. abi.
CO. Non estis cœnaturi? LY. jam saturi sumus.
St! interii. DO. quid ais tu? etiamne hæc illi tibi
Jusserunt ferri, quos inter judex datus?
CO. Hæccine tua est amica, quam dudum mihi
Te amare dixti, cum obsonabas? LY. non taces?
CO. Satis scitum filium mulieris. verum hercle, an net hoc?
LY. Abin' dierectus? CO. haud mala est. LY. at tu malus.
CO. Scitam hercle, opinor, satis concubinam hanc. LY. non abis?
Non ego sum, qui te dudum conduxi. CO. quid est?
Immo hercle tu istic ipsus. LY. væ misero mihi.
CO. Nempe uxor ruri est tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angueis. LY. egon' istuc dixi tibi?
CO. Mihi quidem hercle. LY. ita me amabit Juppiter,
Vxor, ut ego illud nunquam dixi. DO. etiam negas?
CO. Non te odisse ajebat, uxorem verum suam.
DO. Palam istæc fiunt te me odisse. LY. quin nego.
CO. Et uxorem suam ruri esse ajebat. LY. hæc ea est.
Quid mihi molestus? CO. quia me non novisse ais.
Ni metuis tu istanc? LY. sapio, nam mihi unica est.
CO. Vin' me experiri? LY. nolo. CO. mercedem cedo.
LY. Cras petito, dabitur nunc abi. heu misero mihi.
Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
ALIQVID mali esse propter vicinum malum.
CO. Cur hic astamus? quin abimus? incommodi
Si quid tibi evenit, non est culpa mea.
LY. Quin me eradicas miserum. CO. scio jam, quid velis.
Nempe hinc me abire vis. LY. volo inquam. CO. abibitur,
Drachmam dato. LY. dabitur. CO. dari ergo sis jube.
Dari potest, interea dum illi ponunt. LY. quin abis?
Potin' ut molestus ne sis? CO. agite, apponite
Obsonium istuc ante pedes illi seni.
Hæc vasa, aut mox, aut cras jubebo abs te peti.
Sequimini. LY. fortasse te istum mirari coquum,
Quod venit, atque hæc attulit, dicam quid est.
DO. Non miror, si quid damni facis, aut flagitii,
Nec pol ego patiar, sic me nuptam tam male,
Measque in ædes sic scorta obductarier.
Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
Vt veniat ad me jam simul tecum huc. SY. eo.
LY. Nescis negocii quid sit uxor, obsecro?
Conceptis verbis jam jusjurandum dabo,

Me

Me nunquam quicquam cum illa. jamne abiit Syra?
Perii hercle. ecce autem hæc abiit; væ misero mihi.
At te vicine Dii Deæque perduint,
Tua cum amica, cumque amationibus:
Suspicionum implevit me indignissime,
Concivit hostis: domi uxor est acerrima.
Ibo ad forum, atque Demiphoni hæc eloquar,
Me istanc capillo protracturum esse in viam,
Nisi hinc abduxit, quo vult, ex hisce ædibus.
Heus uxor! uxor! quanquam tu irata es mihi,
Iubeas, si sapias, hæc intro hinc auferrier,
Eadem licebit mox cœnare rectius.

ACTVS IV. SCENA V.

SYRA *serva*, EVTYCHVS.

HEra, quo me misit ad patrem, non est domi.
Rus abiisse ajebant: nunc domum renuncio.
EV. Defessus sum urbem totam pervenarier.
Nihil investigo quicquam de illa muliere.
Sed mater rure rediit. nam video Syram
Astare ante ædeis. Syra! SY. quis est qui me vocat?
EV. Herus atque alumnus tuus sum. SY. salve, alumne mi.
EV. Iam mater rure rediit? responde mihi.
SY. Sua quidem salute, ac familiæ omnis maxima.
EV. Quid istuc negocii est? SY. tuus pater bellissimus
Amicam adduxit intro in ædis. EV. quomodo?
SY. Adveniens mater rure eam offendit domi.
EV. Pol haud censebam istarum esse operarum patrem.
Etiam nunc mulier intu'st? SY. etiam. EV. sequere me.

ACTVS IV. SCENA VI.

SYRA.

ECastor lege dura vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miseræ quàm viri.
Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro.
Vxor, viro si clam domo egressa est foras,
Viro fit caussa, exigitur matrimonio.
Vtinam lex esset eadem, quæ uxori est, viro:
Nam uxor contenta est, quæ bona est, uno viro;
Qui minus vir una uxore contentus fiet?
Ecastor faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Vt illæ exiguntur, quæ in se culpam commerent,
Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

ACTVS V. SCENA I.

CHARINVS.

Limen superum inferumque salve, simul autem vale.
Hunc hodie postremum extollo mea domo patria pedem.
Vsus, fructus, victus, cultus jam mihi haruncce ædium
Interemptu'st, interfectu'st, alienatu'st. occidi!
Dii penates, meum parentum, familiæque Lar pater.
Vobis mando parentem meum rem bene ut tutemini.
Ego mihi alios deos penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem; ab Atticis abhorreo.
Nam ubi mores deteriores increbrescunt indies,
Vbi qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Vbique eripiatur, animo tuo quod placeat maxime:
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita civitas.

ACTVS V. SCENA II.

EVTYCHVS, CHARINVS.

Divum atque hominum quæ spectatrix atque hera eadem es hominibus,
Spem speratam quoniam obtulisti hanc mihi, grates ago.
Ecquis nam Deus est, qui mea nunc lætus lætitia fuat?
Domi erat quod foris quæritabam: ibi sex sodales repperi,
Vitam, amicitiam, civitatem, lætitiam, ludum, jocum.
Eorum inventu, res decem simitu pessimas pessundedi,
Iram, inimicitiam, stultitiam, exitium, pertinaciam,
Mœrorem, lacrumas, exilium, inopiam, solitudinem.
Date Di quæso conveniendi mihi ejus celerem copiam.
CH. Apparatus sum, ut videris, abjicio superbiam.
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger,
Egomet sum mihi imperator. idem egomet mihi obedio;
Egomet mihi fero, quod usu' st. ô Cupido, quantus es!
Nam tu quemvis confidentem facile tuis factis facis,
Eundem ex confidente actutum diffidentem denuo.
EV. Cogito, quonam ego illum curram quæritatum. CH. certa res est,
Me usque quærere illam quoquo hinc abducta est gentium:
Neque mihi ulla obsistet amnis, neque mons: neque adeo mare,
Nec calor, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem.
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim.

Non

Non concedam, neque quiescam usquam noctu, neque interdius,

Prius profecto quam aut amicam, aut mortem investigavero.

EV. Nescio cuja vox ad aurem mihi advolavit. CH. invoco

Vos lares viales, ut me bene tutetis. EV. Iuppiter,

Estne illic Charinus? CH. cives, bene valete. EV. illico

Sta Charine. CH. qui me revocat? EV. spes, salus, victoria.

CH. Quid me voltis? EV. ire tecum. CH. alium comitem quærite,

Non amittunt hi me comites, qui tenent. EV. qui sunt ei?

CH. Cura, miseria, ægritudo, lacrumæ, lamentatio.

EV. Repudia istos comites, atque huc respice, ac revortere.

CH. Siquidem mecum fabulari vis, subsequere. EV. ita illico.

CH. Male facis, properantem qui me commorare: sol abit.

EV. Si hunc item properes, ut istuc properas, facias rectius.

Huc secundus ventus nunc est, cape modo vorsoriam.

Hic Favonius serenus est, istic auster imbricus;

Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.

Respice huc ad dextram, Charine, nonne ex adverso vides?

Nubis atra, imberque instat. aspice nunc ad sinisteram,

Cœlum ut splendore est plenum, ex adverso vides.

CH. Religionem illic objecit, recipiam me illuc. EV. sapis,

O Charine. contra pariter fer gradum, & confer pedem,

Porrige brachium, prehende. jam tenes? CH. teneo. EV. tene.

Quo nunc ibas? CH. exulatum. EV. quid tibi facere vis? CH. quod miser.

EV. Ne pave, restituam jam ego te in gaudia antequam is. CH. eo.

EV. Maxime quod vis audire, id audi sis, quod gaudeas.

Sta illico. nuncius advenio multum benevolens. CH. quid est?

EV. Tuam amicam. CH. quid eam? EV. ubi sit, ego scio. CH. tun'? obsecro?

EV. Sanam, & salvam. CH. ubi eam salvam? EV. ubi sit ego scio. CH. ego me mavelim.

EV. Potin'ut animo sis tranquillo? CH. quid si animus fluctuat?

EV. Ego istum in tranquillo & tuto sistam tibi; ne time.

CH. Obsecro te, loquere nunc ubi sit, ubi eam videris.
Quid taces?dic.enicas me miserum tua reticentia.
EV. Non longe hinc abest. CH. quin ergo commonstras, si tu vides?
EV.Non video hercle nunc,sed vidi modo. CH.quin ego videam, facis?
EV. Faciam. CH.longinquum istuc amanti est. EV.etiam metuis? CH. omnia.
EV. Commonstrabo : amicior mihi nullus vivit, atque is est,
Qui illam habet, neque quem magis mi velle melius æquum siet.
CH. Non curo istunc, illam quæro. EV. de illa ergo ego dico tibi.
CH. Dic igitur, ubi illa est? EV. in nostris ædibus. CH. ædis probas,
Si tu vera dicis, pulchréque ædificatas arbitror.
Sed quid ego istuc credam? vidistin'? an de auditu nuncias?
EV.Egomet vidi.CH.quis eam adduxit ad vos? quis?EV. inique rogas.
CH.Vera dicis. EV.nihil, Charine, te quidem quicquam pudet:
Quid tua refert, quicum istac venerit? CH. dum istuc fiet.
EV. Est profecto. CH.opta ergo ob istuc nuncium, quidvis tibi.
EV. Quid si optabo? CH. deos orato, ut ejus faciant copiam.
EV. Derides. CH. servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc rejicio: heus aliquis, heus actutum huc foras
Exite,illinc pallium mihi efferte. EV. hem nunc tu mihi ut places!
CH. Optime adveniens puere, cape chlamydem, atque hæc. istinc sta illico:
Vt si hæc non sint vera, inceptum hoc itiner perficere exequar.
EV. Non mihi credis? CH. omnia equidem credo, quæ dicis mihi.
Sed quin introducis me ad eam,ut videam?EV.paulisper mane.
CH. Quid manebo? EV. tempus non est intro eundi. CH. enicas.
EV.Non opus est inquam nunc intro te ire.CH.responde mihi
Qua caussa?EV.operæ non est. CH. cur? EV. quia non est illi commodum.

CH. Itane

CH. Itane commodum illi non est? quæ me amat, quam ego contra amo.
Omnibus hic ludificatur me modis. ego stultior
Qui isti credam. cum moratur, chlamydem sumam denuo.
EV. Mane parumper, atque hoc audi. CH. cape sis puer hoc pallium.
EV. Sane hoc non in mentem venit, dudum ut tibi dicerem.
Mater irata est patri vehementer, quia scortum sibi
Ob oculos adduxerit in ædis, dum ruri ipsa abest.
Suspicatur illam amicam esse illi. CH. zonam sustuli.
EV. Eam nunc rem exquirit intus. CH. jam machæra est in manu.
EV. Nam si eo te nunc introducam. CH. tollo ampullam, atque hinc eo.
EV. Heus mane, mane Charine. CH. erras, me decipere haud potes.
EV. Neque ædepol volo. CH. quin tu ergo itiner exequi meum me sinis?
EV. Non sino. CH. ego me moror: tu puere, abi hinc intro ocius.
Jam in currum ascendi, jam lora in manus cepi meas.
EV. Sanusne es? CH. quin, pedes, vos in curriculum conjicitis
In Cyprum recta, quandoquidem pater mihi exilium parat. (exequi.
EV. Stultus es, noli istuc quæso dicere. CH. certum est
Operam ut sumam ad pervestigandum, ubi sit illæc. EV. quin domi est.
CH. Nam hic quod dixit, id mentitus est. EV. vera dixi equidem tibi.
CH. Iam Cyprum veni. EV. quin sequere, ut illam videas quam expetis.
CH. Percontatus non inveni. E V. matris jam iram neglego.
CH. Porro proficiscar quæsitum, nunc perveni Chalcidem,
Video ibi hospitem Zacyntho, dico quid eo advenerim,
Rogito quis eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudiverit.
EV. Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?
CH. Hospes respondit Zacyntho ficos fieri non malas.
EV. Nihil mentitus est. CH. sed de amica sese inaudisse autumat,
Hic Athenis esse. E V. Calchas iste quidem Zacynthiu'st.
CH. Navem conscendo, proficiscor illico, jam sum domi,

Iam

Iam redii exilio. salve mihi sodalis Eutyche.
Vt valuisti?quid parentes mei valent?cœna dabitur.
Bene vocas, benigne dicis. cras apud te, nunc domi.
Sic decet,sic fieri oportet. EV. Eho ! quæ tu somnias?
Hic homo non sanus est. CH. medicari amicus quin properas?
EV.Sequere sis. CH.sequor. EV.clementer,quæso: calces deteris.
Audin'tu? CH. jamdudum audivi. EV. pacem componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata. CH. i modo.
EV.Propter istanc. CH. i modo. EV. ergo cura. CH.quin tu ergo i modo.
Tam propitiam reddam, quam cum propitia est Iuno Iovi.

ACTVS V. SCENA III.
DEMIPHO, LYSIMACHVS.

QVasi tu nunquam quicquam assimile hujus facti feceris.
LY. Edepol nunquam: cavi nequid facerem, vix vivus sum miser!
Nam mea uxor propter illam tota in fermento jacet.
DE. At ego eam expurgationem habebo, ut ne succenseat.
LY. Sequere me sed exeuntem filium video meum.

ACTVS V. SCENA IV.
EVTYCHVS, LYSIMACHVS, DEMIPHO.

AD patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatam sciat.
Iam redeo. DE. placet principium. Quid agis? quid fit, Eutyche?
EV.Optima opportunitate ambo advenistis. LY. quid rei est?
EV. Vxor tibi placida, & pacata'st. certe dextras nunc jam.
LY. Di me servant. EV. tibi amicam nullam esse nuncio.
DE.Di te perdant.quid negotii est nam quæso istuc?EV. eloquar.
Animum advortite igitur ambo. LY. quin tibi ambo operam damus.
EV. Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suopte culpam genere capiunt; genus ingenio improbant.

DE. Verum dicit hic. LY. tibi ergo dicit. EV. eo illud verum est magis.
Nam te istac ætate haud æquum fuerat, filio tuo
Adolescenti amanti, amicam emptam argento eripere suo.
DE. Quid tu ais? Charini amica'st illa? EV. ut dissimulat malus?
DE. Ille quidem illam sese ancillam matri emisse dixerat.
EV. Propterea igitur tu mercatus? novus amator, vetus puer.
LY. Optime hercle: perge, ego assistam jam hinc altrinsecus.
Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo. DE. nullus sum.
LY. Filio suo qui innocenti fecit tantam injuriam.
EV. Quem quidem hercle ego, in exilium cum iret, reduxi domum:
Nam ibat exulatum. DE. an abiit? LY. etiam loquere, larva?
Temperare istac ætate istis decebat artibus.
DE. Fateor. deliqui profecto. EV. etiam loquere, larva?
Vacuum esse istac ted ætate iis decebat noxiis:
Itidem ut tempus, anni, ætatem aliam aliud factum convenit.
Nam si istuc jus est, senecta ætate scortari senes,
Vbi loci res summa nostra est publica? DE. hei perii miser!
EV. Adolescentes rei agendæ isti magis solent operam dare.
DE. Iam obsecro hercle habete vobis cum porcis, cum fiscina.
EV. Redde filio, sibi habeat. DE. jam ut vult, per me sibi habeat licet.
EV. Tempori edepol: quoniam ut aliter facias, non est copiæ.
DE. Supplicii sibi sumat quid vult ipse, ob hanc injuriam
Modo pacem faciatis, oro ut ne mihi iratus siet.
Si hercle scivissem, sive adeo joculo dixisset mihi,
Se illam amare, nunquam facerem, ut illam amanti abducerem.
Eutyche, ted'oro, sodalis ejus es, serva & subveni
Hunc senem para me clientem, memorem dices beneficii.
LY. Ora ut ignoscat delictis hujus atque adolescentiæ.
DE. Pergin' tu autem eja superbe invehere! spero ego mihi quoque
Tempus tale eventurum, ut tibi gratiam referam parem.

LY. Missas jam ego istas artes feci. DE. Sc quidem ego
de hinc jam. LY. nihil.
Consuetudine rursus te animus huc inducet. DE. obsecro
Satis jam ut habeatis. quin loris cædite etiam, si lubet.
LY. Recte dicis: sed istuc uxor faciet, cum hoc resciverit.
DE. Nihil opus, rescifcat: EV. quid istic? non rescifcet,
ne time.
Eamus intro, non utibilis hic locus factis tuis,
Dum memoramus, arbitri ut sint, qui prætereant per
vias.
DE. Hercle quin tu recte dicis, eadem brevior fabula
Erit: eamus. EV. hic est intus filius apud nos tuus.
DE. Optime est, illac per hortum nos domum transibimus.
LY. Eutyche, hanc volo prius rem agi, quam meum intro
refero pedem.
EV. Quid istuc est? LY. suam quisque homo rem meminit. responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuam matrem? EV.
scio.
LY. Vide. EV. me vide. LY. satis habeo. at quæso hercle
etiam vide.
EV. Non mihi credis? LY. immo credo, sed tamen metuo miser.
DE. Eamus intro. EV. Immo dicamus senibus leges
censeo.
Priusquam abeamus, quas leges teneant, contentique
sint.
Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
Seu maritum sive hercle adeo cœlibem scortarier,
Cum eo nos hic lege agemus, inscitum arbitrabimur.
Neu quisquam posthac prohibeto adolescentem filium,
Quin amet, & scortum ducat, quod bono fiat modo:
Et per nos quidem hercle egebit, qui suum prodegerit.
Si quis prohibuerit, plus perdet clam, quam si præhibuerit palam.
Hæc adeo, ut ex hacce nocte primum lex teneat senes.
Bene valete, atque, adolescentes, hæc si vobis lex placet,
Ob senum hercle industriam, vos æquum est clare plaudere.

FINIS MERCATORIS.

PSEV-

PSEVDOLVS.

Dramatis Personæ.

PSEVDOLVS *servus.*
CALLIDORVS *adolescens.*
BALLIO *leno.*
LORARII *quatuor.*
SIMO *senex.*
CALLIPHO *senex.*
HARPAX *cacula.*
CHARINVS *adolescens*
PVER.
COQVVS.
SIMIA *sycophanta.*
PHOENICIVM *meretrix.*

ARGVMENTVM.

P ræsentis numerat quindecim miles minas.
S imul consignat symbolum, ut Phœnicium
E i det leno, eum qui cum reliquum afferat.
V enientem caculam intervortit symbolo,
D icens Syrum se Ballionis, Pseudolus.
O pemque herili ita tetulit. nam Simia
L eno mulierem quem is supposuit, tradidit.
V enit Harpax verus: res palam cognoscitur.
S enexque argentum, quod erat pactus, reddidit.

PROLOGVS.

STudete hodie mihi, bonam scævam affero.
Nam bona bonis ferri, reor æquum maxume,
Vt mala malis, ut qui mali sunt, habeant mala:
Qui boni, bona: bonos quod oderint mali,
Sunt mali, malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet: vosque ideo estis boni, quandoquidem
Semper odistis malos: & lege & legionibus
Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date gregi,
Qui bonus est, & hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus saturi fient amplifter.
In scænam qui jejunus aut sitiens venerit,
Is risu & ventre raso vigilabit sedulo,
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.
Nunc si sapitis, cedite jejuni atque discedite.
Vos saturi state immo sedete, atque attendite.
Non argumentum, neque hujus nomen fabulæ
Nunc proloquar ego, satis id faciet Pseudolus;
Satis id dictum vobis puto jam, atque deputo.
Vbi lepos, joci, risus, vinum, ebrietas; decent
Gratia, decor, hilaritas atque delectatio.
Qui quærit alia his, malum videtur quærere.

Curas malas abjicite jam, ut ociosi hodie.
* * * * *
Exporgi meliu'st lumbos, atque exurgere.
Plautina longa fabula in scenam venit.

ACTVS I. SCENA I.

PSEVDOLVS *servus*, CALLIDORVS *adolescens*.

SI ex te tacente fieri possem certior,
Here, quæ miseriæ te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, & tui respondendi mihi.
Nunc quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. responde mihi:
Quid est quod tu exanimatus jam hos multos dies,
Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis,
Neque tui participem consilii quenquam facis?
Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.
CA. Misere miser sum, Pseudole. PS. id te Iuppiter
Prohibessit. CA. nihil hoc Iovis ad judicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non sub Iovis.
PS. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.
CA. Idem animus nunc est. PS. fac me certum, quid tibi
Sit, juvabo te aut re, aut opera, aut consilio bono.
CA. Cape has tabellas, tute hinc narrato tibi.
Quæ me miseria & cura contabefacit.
PS. Mos tibi geretur. sed quid hoc quæso? CA. quid est?
PS. Vt opinor quærunt litteræ hæ sibi liberos;
Alia aliam scandit. CA. ludis me ludo tuo.
PS. Has quidem pol credo. nisi Sibylla legerit,
Interpretari alium posse neminem.
CA. Cur inclementer dicis lepidis literis,
Lepidis tabellis, lepida conscriptis manu?
PS. An obsecro hercle habent quoque gallinæ manus?
Nam has quidem gallina scripsit. CA. odiosus mihi es.
Lege, vel tabellas redde. PS immo enim pellegam.
Advortito animum. CA. non adest. PS. at tu cita.
CA. Immo ego tacebo, tu hinc ex cera cita;
Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.
PS. Tuam amicam video, Callidore. CA. ubi ea est obsecro?
PS. Eccam in tabellis porrectam, in cera cubat.
CA. At te Dii Deæque quantum est! PS. servassint quidem.
CA. Quasi solstitialis herba, paulisper fui,
Repente exortus sum, repentino occidi.
PS. Tace, dum tabellas pellego. CA. ergo quin legis?
PS. Phœnicium Callidoro amatori suo,

Per

Per ceram, & linum, litterasque interpretes,
Salutem mittit. & salutem abs te expetit,
Lacrimans titubanti animo, corde & pectore.
CA. Perii! salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam. PS. quam salutem? CA. argenteam.
PS. Pro lignean' salute vis argenteam
Remittere illi? vide sis, quam tu rem geras.
CA. Recita modo, ex tabellis jam faxo scies,
Quam subito argento mihi usus invento siet.
PS. Leno me peregre militi Macedonico
Minis viginti vendidit, voluptas mea.
Et priusquam hinc abiit, quindecim miles minas
Dederat. nunc unæ quinque remorantur minæ:
Ea caussa miles hic reliquit symbolum,
Expressam in cera ex annulo, suam imaginem,
Vt qui huc afferret ejus similem symbolum,
Cum eo simul me mitteret. ei rei dies
Hæc præstituta est, proxima Dionysia.
CA. Cras ea quidem sunt: prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxilii. PS. sine pellegam.
CA. Sino. nam mihi videor cum ea fabularier.
Lege dulce amarumque una nunc misces mihi.
PS. Nunc nostri amores, mores, consuetudines,
Iocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arctæ amantum comparum,
Teneris labellis molles morsiunculæ,
Papillarum horridularum oppressiunculæ,
Harum voluptatum mihi omnium, atque itidem tibi
Distractio, discidium, vastities venit,
Nisi quæ mihi in te'st, aut tibi est in me salus.
Hæc quæ ego scivi, ut scires curavi omnia:
Nunc ego te experiar, quid ames, quid simules. vale.
CA. Est misere scriptum, Pseudole. PS. ô miserrime!
CA. Quin fles? PS. pumiceos oculos habeo: non queo
Lacrumam exorare, ut exspuant unam modo.
CA. Quid ita? PS. genus nostrum semper siccoculum fuit.
CA. Nihilne adjuvare me audes? PS. Quid faciam tibi?
CA. Heu! PS. heu! id quidem hercle ne parcus dabo.
CA. Miser sum, argentum nusquam invenio mutuum,
Pseudole. PS. heu! CA. neque intus nummus ullus est.
PS. eheu!
CA. Ille abducturus est mulierem cras. PS. eheu?
CA. Istoccine pacto me adjutas? PS. do id quod mihi est.
Nam is mihi thesaurus jugis in nostra est domo.
CA. Actum hodie de me est: sed potes nunc mutuam
Drachmam dare mihi unam, quam cras reddam tibi?
PS. Vix hercle opinor, si me opponam pignori.

Sed quid de drachma facere vis? CA. restim volo
Mihi emere. PS. Quamobrem? CA. qui me faciam pensilem.
Certum est mihi ante tenebras, tenebras persequi.
PS. Quis mihi igitur drachmam reddit, si dederim tibi?
An tute ea caussa vis sciens suspendere,
V. me defraudes drachma, si dederim tibi?
CA. Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa à me abalienatur, atque abducitur.
PS. Quid fles cucule? vives. CA. quid ego ni fleam?
Cui nec paratus nummus argenti siet,
Neque cui libellæ spes sit usquam gentium.
PS. Vt literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrumis te probare postulas,
Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras.
Verum ego te amantem, ne pave, non deseram.
Spero alicunde hodie me bona opera, aut mala,
Tibi inventurum esse auxilium argentarium.
CA. At id futurum unde? PS. unde dicam nescio,
Nisi quia futurum est: ita supercilium salit.
CA. Vtinam quæ dicis, dictis facta suppetant.
PS. Scis tu quidem hercle, mea si commovi sacra,
Quo pacto & quantas soleam turbellas dare.
CA. In te nunc sunt omnis spes ætatis meæ.
PS. Satin' est, si hanc hodie mulierem efficio tibi
Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas?
CA. Satis. si futurum est. PS. roga me viginti minas,
Vt me effecturum, tibi quod promisi, scias,
Roga obsecro hercle: gestio promittere.
CA. Dabisne argenti mihi hodie viginti minas?
PS. Dabo, molestus nunc jam ne sis mihi.
Atque hoc ne dictum tibi neges, dico prius,
Si neminem alium potero, tuum tangam patrem.
CA. Dii te mihi omnes servent. verum si potes,
Pietatis caussa, vel etiam matrem quoque.
PS. De istac re in oculum utrumvis conquiescito.
CA. Oculum utrum, an in aurem? PS. at hoc pervolgatum est minus.
Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omnibus,
Pube præsenti, in concione, omni popůlo,
Omnibus amicis, notisque edico meis,
In hunc diem à me ut caveant, ne credant mihi.
CA. St! tace obsecro hercle. PS. quid negocii est? CA. ostium
Lenonis crepuit. PS. crura mavellem modo.
CA. Atque ipse egreditur penitus perjurum caput.

ACTVS

ACTVS I. SCENA II.
LENO, LORARII IV. PSEVDOLVS. CALLIDORVS.

Exite, agite, ite ignavi, male habiti, & male conciliati,
Quorum nunquam quicquam cuiquam venit in mentem, ut recte faciant.
Quibus nisi ad hoc exemplum experior, non potest usurpari usura.
Neque ego homines magis asinos unquam vidi, ita plagis costæ callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas. eo enim ingenio hi sunt flagritribæ:
Qui hæc habent consilia, ubi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga,
Bibe, es, fuge: hoc est eorum opus,
Vt mavelis lupos apud oves linquere, quam hos domi custodes.
At faciem cum aspicias eorum, haud mali videntur, opera fallunt.
Nunc habeo hanc edictionem: animo omnes advortite,
Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque amovebitis,
Ita ego vestra latera loris faciam, ut valide varia fient.
Vt ne peristromata quidem æque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchiliata tapetia.
Atque heri ante dixeram omnibus, dederamque eas provincias.
Verum ita vos estis perditi, negligentes, ingenio improbo,
Officium vostrum ut vos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati estis, vos vincere hoc duritia tergi, atque me.
Hoc vide sis ut alias res agunt? hoc agite, hoc animum advortite;
Huc adhibete aures, quæ ego loquar, plagigera genera hominum.
Nunquam edepol vestrum durius tergum erit, quam terginum hoc meum.
Qui nunc? doletne? hem! sic datur, si quis herum servus spernit.
Assistite omnes contra me, & quæ loquor, advortite animum.
Tu qui urnam habes, aquam ingere, face plenum aënum sit cito.
Te cum securi, caudicali præficio provinciæ.
LO. At hæc retunsa est, LE. sine fiet, itidem vos estis plagis omnes,

Num qui minus ea gratia tamen omnium opera utor ?
Tibi hoc præcipio, ut niteant ædes. habes quod facias;
propera, abi intro.
Tu esto lectisterniator. tu argentum eluito. idem exstruito.
Hæc, cum ego à foro revertor, facite ut offendam parata,
Vorsa, sparsa, tersa, strata, lauta, structaque omnia uti sint.
Nam mihi hodie natalis dies est : decet eum omnes vos concelebrare.
Pernam, callum, glandium, sumen, facito in aqua jaceant. satin' audis?
Magnifice volo enim summos viros accipere, ut mihi rem esse reantur.
Intro abite, atque hæc cito celebrate: ne mora quæ sit, cocus cum veniat,
Mihi. ego eo in macellum, ut piscium quicquid est precio præstinem.
I puere præ, ne quisquam pertundat crumenam cautio est
Vel opperire: est, quod domi dicere pæne fui oblitus.
Auditin'? vobis mulieres hanc habeo edictionem:
Vos quæ in munditiis, molliciis, deliciisque ætatulam agitis,
Viris cum summis inclytæ amicæ, nunc ego scibo, atque hodie experiar,
Quæ capiti, quæ ventri operam det, quæque suæ rei, quæ summo studeat,
Quam libertam fore mihi credam, & quam venalem, hodie experiar.
Facite hodie, ut mihi munera multa huc ab amatoribus conveniant.
Nam nisi penus annuus hodie convenit, cras populo prostituam vos.
Natalem scitis mihi diem esse hunc. ubi isti sunt, quibus vos oculi estis?
Quibus vitæ, quibus deliciæ estis? quibus suavia? mamillæ? mellitæ?
Manipulatim mihi munerigeruli facite ante ædis jam hic assint.
Cur ego vestem, aurum, atque ea quibus est vobis usui, præhibeo? quid mihi
Domi nisi malum vestra opera est hodie? improbæ, vino modo cupidæ estis;
Eo vos, vestros panticesque, adeo madefacitis, cum ego sim hic siccus.
Nunc adeo hoc factum est optimum, ut nomine quamque appellem suo,
Ne dictum esse actutum sibi, quæpiam vestrarum mihi Reget, advortite animum cunctæ,

Principio

Principio, Hedulium, tecum ago, quæ amica es frumentariis,
Quibus cunctis montes maximi ac acervi frumenti sunt domi:
Faxis sit delatum huc mihi frumentum, hunc annum quod satis
Mihi, etiam familiæ omni sit meæ, atque adeo, ut frumento affluam:
Vt civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet
Lenone ex Ballione regem Iasonem. CA. audin' furcifer
Quæ loquitur? satin' magnificus tibi videtur? PS. pol iste,
Atque etiam maleficus. sed tace, & hinc rem gere.
LE. Æschrodora tu, quæ amicos tibi habes lenonum æmulos
Lanios, qui item ut nos jurejurando malo quærunt rem, audi:
Nisi carnaria tria grandia tergoribus onera uberi hodie
Mihi erunt, cras, quasi Dircem olim memorant duo gnatos
Iovis devinxe ad taurum, item hodie stringam ad carnarium: id tibi
Profecto taurus fiet. PS. nimis sermone hujus ira incendor.
Hunccine hic hominem pati colere juventutem Atticam?
Vbi sunt, ubi latent, quibus ætas integra est, qui amant à lenone?
Quin conveniunt, quin una omnes peste hac populum hunc liberant?
Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus, ne illi audeant
Id facere, quibus ut serviant, suus amor cogit, simul
Prohibet, faciant adversum eos, quod volunt. CA. vah! tace. PS. taceo.
CA. At taceas malo multo, quam tacere te dicas. LE. tu autem
Xystilis, fac ut animum advortas, quo jus amatores olivi
Dynamin domi habent maxumam.
Si mihi non jam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego cras faciam deportere in pergulam,
Ibi tibi adeo lectus dabitur ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem. tenes quorsum hæcce tendant, quæ loquor?
En, Excetra tu, quæ tibi amicos tot habes, tam probe onustos oleo.
Num cuipiam est hodie tua tuorum opera conservorum,
Nitidiusculum caput? aut num ipse ego pulmento utor magis

Vnctiusculo? sed scio, tu oleum haud magni pendis; vino te (opera, nisi
Deungis: sine modo rependam ego cuncta hercle una
Quidem hodie tu omnia facis scelesta, hæc uti loquor.
Tu autem, quæ pro capite argentum mihi jam jamque sæpe numeras,
Ea pacisci modo scis: sed quæ pacta es, non scis solvere.
Phœnicium, tibi hæc ego loquor, deliciæ summatum virum,
Nisi hodie mihi ex fundis tuorum amicorum annua huc penus affertur.
Cras Phœnicium Phœnicio corio invises pergulam.

ACTVS I. SCENA III.
CALLIDORVS, PSEVDOLVS, BALLIO.

PSeudole, non audis quæ hic loquitur? PS. audio, here, equidem, atque animum advorto.
CA. Quid mihi es auctor, huic ut mittam, ne amicam hic meam prostituat?
PS. Bene te curassis, liquido es animo, ego pro me & te curabo.
Iamdiu ego huic bene, & hic mihi volumus, & amicitia est antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali malam rem magnam & maturam.
CA. Quid opus est? PS. potiu' aliam rem ut cures? CA. at! PS. bat! CA. crucior. PS. cor dura.
CA. Non possum. PS. fac possis. CA. quonam pacto possim animum vincere?
PS. In rem quod sit prævortaris, quam re adversa animo auscultes.
CA. Nugæ istæc sunt. non jucundum est, nisi amans facit stulte. PS. pergin'?
CA. O Pseudole mi, sine sim nihili. PS. mitte me sis. CA. sino. PS. modo ego
Abeam. CA. mane, mane. jam ut voles esse me, ita ero. PS. nunc tu sapis.
BA. It dies. ego mihi cesso. i præ puere. CA. heus! abiit: quin revocas?
PS. Quid properas? placide. CA. at priusquam abeat. BA. quod hoc malum? tam placide is, puere?
PS. Hodie nate, heus! hodie nate, tibi ego dico, heus hodie nate, redi, &
Respice ad nos, tametsi occupatum moramur. mane, sunt colloqui
Qui volunt te. BA. quid hoc est? quis est qui moram occupato molestam obtulit?

CA. Qui

CA. Qui tibi sospitalis fuit. BA. mortuus est, qui fuit; qui est, vivus est.
PS. Nimis superbe. BA. nimis molestus. CA. reprehende hominem: assequere.
BA. I puere. PS. accedamus hac obviam. BA. Iupiter te, quisquis es, perdat.
PS. Te volo. BA. at vos ego ambos. verte hac te puere. PS. non licet.
Colloqui te? BA. at mihi non lubet. CA. sin tuam est quippiam in rem? BA. licet
Ne obsecro, bitere, an non licet? PS vah lmanta. BA. omitte. CA. Ballio.
Audi. BA. surdus sum, profecto inanilogus es. CA. dedi dum fuit.
BA. Non peto, quod dedisti. CA. dabo quando erit. BA. ducito.
Quando habebis. CA. heu! heu! quam ego malis perdidi modis!
Quod tibi detuli, & quod dedi. BA. mortuo verba fabulare nunc.
Stultus es, rem actam agis. PS. nosce saltem hunc, quis est. BA. jamdiu
Scio qui fuit: nunc quis est, is ipsus sciat: ambula tu modo.
PS. Potin' ut semel modo, Ballio. huc cum lucro respicias?
BA. Respiciam istoc precio. nam si sacrusicem summo Iovi,
Atque in manibus exta teneam ut porriciam: interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.
Non potest pietate obsisti huic. PS. ut ut res sunt ceteræ,
Deos quidem, quos maxime æquum est metuere, eos minimi facit.
BA. Compellabo. salve multum, serve, Athenis, pessume.
PS. Dii te Deæque ament, vel hujus arbitratu vel meo:
Vel si dignus alio pacto, neque ament, neque faciant bene.
BA. Quid agitur Callidore? PS. amatur, atque egetur acriter.
BA. Misereat, si familiam alere possim misericordia.
PS. Eia scimus nos quidem: te, qualis sis, ne prædices.
Sed scin' quid nos volumus? BA. pol ego propemodo, ut male sit mihi.
PS. Et id, & hoc, quod te revocamus, quæso animum advorte. BA. audio.
Atque in pauca, ut occupatus nunc sum, confer, quid velis.

PS. Hunc pudet, quod tibi promisit, quaque id promisit die,
Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.
BA. Nimio id quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget:
Non dedisse illum pudet: me quia non accepi, piget.
PS. At dabit. parabit aliquid: tres dies mania modo.
Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simultatem suam.
BA. Fuit occasio si vellet, jampridem argentum ut daret.
CA. Quid si non habui? BA. amabas, invenires mutuum.
Ad Danistam devenires, adderes fænusculum,
Surriperes patri. PS. surriperet hic patri, audacissime?
Non periculum est, ne quid rectè monstres. BA. non lenonium est.
CA. Egon' patri surripere possim quicquam, tam cauto seni?
Atque adeo si facere possem, pietas prohibet. BA. audio:
Pietatem ergo istam amplexator noctu pro Phoenicio.
Sed quoniam pietatem amori video tuo prævortere,
Omnes tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges mutuum
Argentum? CA. quin nomen quoque jam interiit, mutuum.
PS. Heus tu! postquam hercle isti à mensa surgunt saturi, *distenta cute*,
Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini,
Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri.
CA. Nimis miser sum, nummum nusquam reperire argenti queo:
Ita miser, & amore pereo, & inopia argentaria.
BA. Eme die cæcà hercle olivum, id vendito oculata die.
Iam hercle vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ.
CA. Perii. an non tum lex me perdit quina vicennaria?
Metuunt credere omnes. BA. eadem est mihi lex, metuo credere.
PS. Credere autem, eho! an pœnitet te, quanto hic fuerit usui?
BA. Non est justus quisquam amator, nisi qui perpetuat data,
Datque usque: quando nihil sit, simul amare desinat.
CA. Nihilne te mei miseret? BA. inane cedis, dicta non sonant.
Atque ego te vivum salvumque vellem. PS. eho! an jam mortuus est?
BA. Vt ut est, mihi quidem profecto cum istis dictis mortuus est.
Illico vixit amator, ubi ille lenoni placet.
Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia.

Nam

Nam iſtuc, quod nunc lamentare non eſſe argentum tibi.
Apud novercam querere. PS. eho! an unquam tu hujus nupſiſti patri?
BA. Dii melius faciant. PS. cur non? BA. quia pol, qua opera ſic credam tibi,
Vna opera alligem canem fugitivam agninis lactibus.
CA. Siccine mihi abs te bene merenti male refertur gratia?
BA. Quid nunc vis? CA. ut opperiare hos ſex dies ſaltem modo,
Ne illam vendas, neu perdas me hominem amantem. BA. Animo bono es.
Vel ſex opperibor menſes. CA. euge! homo lepediſſime.
BA. Immo vin' etiam te faciam ex læto læiantem magis?
CA. Quid jam? BA. quia enim non venalem jam habeo Phœnicium.
CA. Non habes? BA. non hercle vero. CA. Pſeudole, arceſſe hoſtias,
Victimas, lanios, ut ego huic ſacruficem ſummo Iovi:
Nam hic mihi nunc eſt multo potior Iuppiter, quam Iuppiter.
BA. Nolo victimas, agninis me extis placari volo.
CA. Propera: quid ſtas? arceſſe agnos. audin' quid ait Iuppiter? (du'ſt prius.
PS. Iam hic ero, verum extra portam Metiam curren-
CA. Quid eo? PS. lanios inde arceſſam duos cum tintinnabulis.
Eadem duo greges virgarum inde ulmearum adegero,
Vt hodie ad litationem huic ſuppetat ſatias Iovi:
In malam crucem iſtic ibit Iuppiter lenonius.
BA. Ex tua re non eſt, ut ego emoriar. PS. qui dum? BA. ego dicam tibi;
Qui ædepol dum ego vivus vivam, nunquam eris frugi bonæ.
PS. Ex tua re non eſt, ut ego emoriar. BA. qui dum?
PS. Sic, quia ſi ego emortuus ſim, Athenis te ſit nemo nequior.
CA. Dic mihi obſecro, verum hercle ſerio, hoc quod te rogo.
Non habes venalem amicam tu meam Phœnicium?
BA. Non edepol habeo profecto: nam jampridem vendidi.
CA. Quomodo? BA. ſine ornamentis, cum inteſtinis, omnibus.
CA. Meam tu amicam vendidiſti? BA. valde, viginti minis. (minis,
CA. Viginti minis? BA. utrum vis, vel quater quinis
Militi

Militi Macedonico; & jam quindecim hic habeo minas.
CA. Quid ego ex te audio? BA. amicam tuam esse factam argenteam.
CA. Cur id ausus facere? BA. lubuit, mea fuit. CA. eho! Pseudole,
I, gladium affer. PS. quid opus gladio? CA. qui hunc occidam, atque me.
PS. Quin tu te occidis potius? nam hunc fames jam occiderit.
CA. Quid ais? quantum terra tegit, hominum perjurissime.
Juravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?
BA. Fateor. CA. nempe conceptis verbis. BA. etiam consultis quoque.
CA. Perjuravisti sceleste. BA. at argentum intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promere possum domo:
Tu qui pius es istoc genere gnatus, nummum non habes.
CA. Pseudole, assiste altrinsecus, atque onera hunc maledictis. PS. licet.
Nunquam ad prætorem æque cursim curram, ut emittar manu.
CA. Ingere mala multa. PS. jam ego te differam dictis meis,
Impudice. BA. ita est. PS. sceleste. BA. dicis vera. PS. verbero.
BA. Quippini? CA. bustirape. BA. certe. CA. furcifer. BA. factum optime.
CA. Socifraude. BA. sunt mea hæc ista. PS. patricida. BA. perge tu.
PS. Sacrilege. BA. fateor. CA. perjure. BA. vetera vaticinamini.
CA. Legirupa. BA. valide. PS. pernicies adolescentum. BA. acerrime.
CA. Fur. BA. babæ! PS. fugitive. BA. bombax. CA. fraus populi. BA. planissime.
PS. Fraudulente. CA. impure leno. PS. cœnum. BA. cantores probos!
CA. Verberavisti patrem atque matrem. BA. atque occidi quoque,
Potius quam cibum præhiberem. num peccavi quippiam
PS. In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.
BA. Nunquid alium etiam voltis dicere? CA. ecquid te pudet?
BA. Ted amatorem inventum esse inanem, quasi cassam nucem.
Sed quanquam multa malaque in me dicta dixistis modo
Nisi mihi attulerit miles quinque quas debet minas,
Sicut

Ni.

Sicut hæc eſt præſtituta ſumma argento ei dies,
Si is non aderit, poſſe opinor facere officium me meum.
CA. Quid id eſt? BA. ſi tu argentum attuleris, cum illo perdiderim fidem.
Hoc meum eſt officium: ego operæ ſi ſit plus, tecum loquar.
Sed ſine argento fruſtra es, quod me tui miſereri poſtules.
Hæc mea eſt ſententia, ut tu hinc porro, quid agas, conſulas.
CA. Iamne abis? BA. negocii nunc ſum plenus. PS. paulo poſt magis.
Illic homo meus eſt: niſi omnes Dii me atque homines deſerunt,
Exoſſabo ego illum ſimulter, itidem ut muræuam cocus.
Sed nunc, Callidore, operam te mihi volo dare. CA. quin imperas?
PS. Hoc ego oppidum admœnire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eam rem uſu'ſt hominem aſtutum, doctum, ſcitum, & callidum.
Qui imperata effecta reddat, non qui vigilans dormiat.
CA. Cedo mihi quid es facturus? PS. tempori ego faxo ſcies.
Nolo bis iterare, ſat ſic longæ fiunt fabulæ.
CA. Optumum atque æquiſſimum oras. PS. propera, adduc hominem cito.
Pauci ex multis ſunt amici homini qui certi ſient.
CA. Ego ſcio iſtuc. PS. ergo utrimque tibi nunc delectum para.
Ex multis exquire illis unum, tibi qui certus fiet.
CA. Iam hic faxo aderit. PS. potiu' ut abeas? tibi moram dictis creas.

ACTVS I. SCENA IV.

PSEVDOLVS.

POſtquam illic hinc abiit, tu aſtas ſolus, Pſeudole,
Quid nunc acturus, poſtquam herili filio
Largitus dict'es dapſilia? ubi ſunt ea?
Cui neque parata gutta certi conſilii,
Neque adeo argenti, neque nunc quid faciam ſcio,
Neque exordiri primum, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.
Sed quaſi poeta tabulas cum cœpit ſibi,
Quærit quod nuſquam eſt gentium, reperit tamen,
Facit illud veriſimile quod mendacium eſt.
Nunc ego poëta fiam. viginti minæ
Quæ nuſquam nunc ſunt gentium, inveniam tamen.

Atque ego huic jampridem me daturum dixeram.
At volui injicere tragulam in nostrum senem;
Verum is nescio quo pacto præsensit prius.
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum video huc una Simonem simul
Cum suo vicino Calliphone incedere.
Ex hoc sepulchro vetere viginti minas
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.
Nunc huc concedam, ut horum sermonem legam.

ACTVS I. SCENA V.

SIMO, CALLIPHO, *senes duo*, PSEVDOLVS *servus*.

SI de damnosis natis & amatoribus
Dictator fiat nunc Athenis Atticis,
Nemo antecedat filio credo meo;
Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus,
Eum velle amicam liberare, & quærere
Argentum ad eam rem. hoc alii mihi renunciant,
Atque id jampridem sensi ego, & subolet mihi.
PS. Occisa est hæc res, hæret hoc negotium.
Quo in commeatum jam volui argentarium
Proficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.
Præsensit, nihil est prædæ prædatoribus.
CA. Homines qui gestant, quinque auscultant crimina,
Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant,
Gestores linguis, auditores auribus.
Nam istæc quæ tibi renunciantur, filium
Te velle amantem argento circumducere,
Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia.
Sed si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxime,
Quid mirum fecit? quid novi? adolescens homo
Si amat, si amicam liberat? PS. lepidum senem!
SI. Vetus nolo faciat. CA. at enim nec quicquam nevis.
Vel tune faceres tale in adolescentia ?
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.
Nam tu quod damni, & quod fecisti flagitii,
Populo viritim potuit dispertirier.
Idne tu miraris si patrissat filius ?
PS. ὦ ζεῦ! quam pauci estis homines commodi!
Ehem! illuc est patrem esse, ut æquum est, filio.
SI. Quis hic loquitur? meus hic est quidem servus Pseudolus.
Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput.
Hic dux, hic illi est pædagogus; hunc ego

Cupio

Cupio excruciari. CA. jam istæc insipientia est,
Sic iram in promptu gerere: quanto satius est,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, nec ne sint, quæ tibi renunciant.
BONVS animus in mala re, dimidium est mali.
SI. Tibi auscultabo ego. PS. itur ad te Pseudole,
Orationem tibi para adversum senem.
Herum saluto primum, ut æquum est: postea
Si quid superfit, vicinum hoc impertio.
SI. Salve. quid agitur? PS. statur hic ad hunc modum.
SI. Statum vide hominis, Callipho, quasi basilicum.
CA. Bene confidenterque astitisse intellego.
PS. Decet innocentem qui sit, atque innoxius,
Servum superbum esse apud herum potissimum.
CA. Sunt quæ te volumus percontari, quæ quasi
Per nebulam nosmet scimus atque audivimus.
SI. Conficiet jam te hic verbis, ut tu censeas
Non Pseudolum, sed Socratem tecum loqui.
PS. Ita est. jam pridem tu me spernis, sentio;
Parvam esse apud te mihi fidem ipse intellego.
Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonæ.
SI. Fac sis vacivas Pseudole ædis aurium,
Mea ut migrare dicta possint quo volo.
PS. Age loquere quidvis, tametsi tibi succenseo.
SI. Mihin' domino servos tu succenses? PS. itan' tibi
Mirum id videtur? SI. hercle quin ut tu prædicas,
Cavendum est mihi abs te irato, atque alio tu modo
Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.
CA. Quid censes? ædepol merito esse iratum arbitror,
Cum apud te parum stet fides. SI. jam sic sino
Iratus sit, ego ne quid noceat, cavero.
Sed quid ais? quid hoc quod te rogo? PS. si quid vis, roga
Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.
SI. Advorte ergo animum, & fac sis promissi memor.
Quid ais? ecquam scis filium tibicinam
Meum amare. PS. negare meum est. SI. liberare quam velit?
PS. Πῶς που κ̓ τοῦτο negari. SI. ecquas viginti minas
Per sycophantiam, atque per doctos dolos
Paritas, ut auferas à me? PS abs te ego auferam?
SI. Ita, quas meo gnato des, qui amicam liberet.
Fatere? PS. ἐύταυτο, ἵνα κ̓ αὐτὸς ἔυσαι μήν.
CA. Fatetur, SI dixin' Callipho dudum tibi?
CA. Memini. SI. cur hæc, ubi tu rescivisti illico,
Cælata me sunt? cur non rescivi? PS. eloquar.
Quia nolebam ex me morem progigni malum:
Herum ut servos suus criminaret apud herum.

SI, tu;

SI. Iuberes hunc præcipitem in pistrinum trahi.
CA. Nunquid peccatum, Simo, est? SI. immo maxime.
PS. Desiste, recte ego meam rem sapio, Callipho.
Peccata mea sunt. animum advorte nunc jam,
Quapropter te expertem amoris nati habuerim.
Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.
SI. Non à me scibas pistrinum in mundo tibi.
Cum ea mussitabas? PS. scibam. SI. cur non dictum est mihi?
PS. Quia illud malum aderat, istuc aberat longius.
Illud erat præsens, huic erant dieculæ.
SI. Quid nunc agetis? nam hinc quidem à me non potest.
Argentum auferri, qui præsertim senserim.
Ne quisquam credat nummum, jam edicam omnibus.
PS. Nunquam ædepol cuiquam supplicabo, dum quidem
Tu vives: tu mihi hercle argentum dabis,
Abs te equidem sumam. SI. tu à me sumes? PS. strenue.
SI. Excludito mihi hercle oculum, si dedero. PS. dabis.
Iam dico, ut à me caveas. CA. certe ædepol scio,
Si abstuleris, mirum & magnum feceris facinus.
PS. Faciam. SI. si non abstuleris? PS virgis cædito.
Sed quid si abstulero? SI. do Iovem testem tibi.
Te ætatem impune habiturum. PS. facito ut memineris;
SI. Egon' ut cavere nequeam, cui prædicitur?
PS. Prædico ut caveas, dico inquam ut caveas, cave;
Hem listis mihi tu hodie manibus argentum dabis.
CA. Ædepol mortalem graphicum, si servat fidem.
PS. Servitum tibi me abducito, ni fecero.
SI. Bene atque amice dicis: nam nunc jam meus es.
PS. Vin' etiam dicam? quod vos magis miremini.
CA. Studeo hercle audire: nam ted ausculto libens.
SI. Agedum: nam satis libenter te ausculto loqui.
PS. Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius
Dabo aliam pugnam claram, & commemorabilem.
SI. Quam pugnam? PS. hem! ab hoc lenone vicino tuo.
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,
Ea circumducam lepide, & quidem
Effectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.
SI. Siquidem istæc opera, ut prædicas, perfeceris,
Virtute regi Agathocli antecesseris;
Sed si non faxis, nunquid caussæ est illico
Quin te in pistrinum condam? PS. non unum quidem

Diem modo, verum hercle in omnis, quantum est. sed si effecero,
Dabin' mihi argentum, quod dem lenoni illico
Tua voluntate? CA. jus bonum orat Pseudolus.
Dabo, inque. SI. at scin' quid mihi in mentem venit?
Quid si hice inter se consenserunt, Callipho,
Aut de compacto faciunt consutis dolis,
Qui me argento circumvertant: PS. quis me audacior
Sit, si istuc facinus audeam facere? immo Simo,
Si sumus compacti, sive consilium unquam inivimus
De istac re, aut si de ea re unquam inter nos convenimus,
Quasi in libro cum scribuntur calamo litteræ,
Stylis me totum usque ulmeis conscribito.
SI. Indice ludos nunc jam, quando lubet.
PS. Da in hunc diem operam, Callipho, quæso, mihi,
Ne quo te ad aliud occupes negocium.
CA. Quin uti rus irem jam here constitueram.
PS. At nunc disturba quas statuisti machinas.
CA. Nunc non abire certum est istac gratia;
Lubido est ludos tuos spectare, Pseudole.
Et si hunc videbo non dare argentum tibi,
Quod dixit, potius quam id non fiat, ego dabo.
Non demutabo. PS. namque ædepol si non dabis,
Clamore magno & multum flagitabere.
Agite, amovemini hinc vos intro nunc jam,
Ac meis vicissim date locum fallaciis.
SI. Fiat, geratur mos tibi. PS. sed te volo
Domi usque adesse. SI. quin tibi hanc operam dico.
CA. At ego ad forum ibo, jam hic adero. SI. actutum redi.
PS. Suspicio est mihi, nunc vos suspicarier,
Me iccirco hæc tanta facinora promittere,
Qui vos oblectem, hanc fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram:
Non demutabo. atque etiam certum, quod sciam;
Quo sim facturus pacto, nihil etiam scio,
Nisi quia futurum est. nam qui in scenam provenit
Novo modo, novum aliquid inventum afferre addecet.
Si id facere nequeat, det locum illi qui queat.
Concedere aliquantisper hinc mihi intro libet,
Dum concenturio in corde sycophantias;
Tibicen vos interea hic delectaverit.

ACTVS II. SCENA I.
PSEVDOLVS *servus*.

PRoh Iuppiter! ut mihi quicquid ago lepide omnia prosperéque eveniunt.
Neque quod dubitem, neque quod timeam, meo in pectore conditum est consilium.
Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere: nam omnes
Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias. nam ego in meo
Pectore prius ita paravi copias duplicis, triplicis, dolos,
Perfidias, ut ubicumque cum hostibus congrediar, majorum meum
Fretus virtute dicam, mea industria & malitia, fraudulentia,
Facile ut vincam, facile ut spoliem meos perduellis, meis perfidiis.
Nunc inimicum ego hunc communem meum, atque vostrum omnium
Ballionem, exballistabo lepide: date operam modo. hoc ego oppidum
Admœnire, ut hoc die capiatur, volo, atque ad hoc meas legiones
Adducam: si hoc expugno, facilem ego hanc rem meis civibus faciam.
Post ad oppidum hoc vetus continuo mecum exercitum protinus obducam:
Inde me, & simul participes omnes meos præda onerabo, atque opplebo.
Metum & fugam perduellibus meis injiciam, me esse ut sciant natum.
Quo sum genere gnatus, magna me facinora decet efficere,
Quo post mihi clara & diu clueant, sed hunc quem video, quis hic est?
Qui oculis meis obviam ignorabilis objicitur. libet scire
Quid hic velit cum machæra, & hic quam rem agat: hinc dabo insidias.

ACTVS II. SCENA II.
HARPAX *Cacula*, PSEVDOLVS *servus*.

HI loci sunt, atque hæ regiones, quæ mihi ab hero sunt demonstratæ,
Vt ego oculis rationem capio. nam mihi ita dixit herus meus miles,
Septimas esse ædis à porta, ubi ille habitat leno, cui jussit

Symbolum me ferre, & hoc argentum. nimis velim certum qui
Mihi faciat Ballio leno ubi hic habitat. PS. st! tace, tace.
Meus hic est homo, ni omnes Dii atque homines deserunt. novo consilio
Nunc mihi opus est, nova est subito mihi hæc objecta est:
Hoc prævortar principio: illa omnia missa habeo, quæ ante agere occœpi.
Iam pol ego hunc stratioticum nuncium advenientem percutiam probe.
HA. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquem foras.
PS. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo:
Nam ego precator & patronus foribus processi foras.
HA. Tune es Ballio? PS. immo vero ego ejus sum subballio.
HA. Quid istuc verbi est? PS. condus, promus sum, procurator peni.
HA. Quasi te dicas atriensem. PS. imo atriensi ego impero.
HA. Quid tu, servusne es, an liber? PS. nunc quidem etiam servio.
HA. Ita videre, & non videre, dignus qui liber sies.
PS. Non soles respicere te, cum dicas injuste alteri?
HA. Hunc hominem malum esse oportet. PS. Dii me servant atque amant.
Nam hic mihi incus est, procudam ego hodie hinc multos dolos.
HA. Quid illic secum solus loquitur? PS. quid ais tu adolescens? HA. quid est.
PS. Es ne tu, an non es ab illo milite Macedonio,
Servus ejus, qui hinc à nobis est mercatus mulierem?
Qui argenti hero meo lenoni quindecim dederat minas,
Quinque debet? HA. sum, sed ubi tu me novisti gentium,
Aut vidisti, aut collocutus? nam equidem Athenas antidhac.
Nunquam adveni, neque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis.
PS. Quia videre inde esse: nam olim cum abiit, argento hic dies
Præstituta est, quoad referret nobis, neque dum rettulit.
HA. Immo adest. PS. tun' attulisti? HA. egomet. PS. quid dubitas dare?
HA. Tibi ego dem? PS. mihi hercle vero, qui res rationesque heri

Ballionis curo, argentum accepto, expenso, & cui debet dato.
HA. Siquidem hercle etiam supremi promtas thesauros Iovis,
Tibi libellam argenti nunquam credam. P S. dum tu sic renuas,
Res erit soluta. HA. vinctam potius sic servavero.
PS. Væ tibi, tu inventus vero meam qui furcilles fidem:
Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier.
HA. Potest ut alii ita arbitrentur, & ego, ut ne credam tibi.
PS. Quasi tu dicas, me te velle argento circumducere.
HA. Immo vero quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.
Sed quid est tibi nomen? PS. servus est huic lenoni Syrus.
Eum esse me dicam. Syrus sum. HA. Syrus? PS. id est nomen mihi.
HA. Verba multa facimus: herus si tuus domi est, quin provocas,
Ut id agam quod missus huc sum, quicquid est nomen tibi.
PS. Si intus esset evocarem, verum si dare vis mihi,
Magis erit solutum, quam ipsi dederis. HA. at enim scin' quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. nunc certo scio,
Hoc febrim tibi esse, quia non licet huc injicere ungulas.
Ego nisi ipsi Ballioni nummum credam nemini.
PS. At illic nunc negotiosus est, res agitur apud judicem.
HA. Di bene vortant. at ego quando eum esse censebo domi,
Rediero. tu epistolam hanc à me accipe, atque illi dato.
Nam illic symbolum est inter herum meum, & tuum, de muliere.
PS. Scio quidem, ut qui argentum afferret, atque expressam imaginem
Suam huc ad nos, cum eo ajebat velle mitti mulierem.
Nam hic quoque exemplum reliquit ejus. HA. omnem rem tenes.
PS. Quid ego ni teneam? HA. dato ergo istum symbolum illi. PS. licet.
Sed quid est tibi nomen? HA. Harpax. PS. apage te Harpax, haud places.

Huc

Huc quidem hercle haud ibis intro, nequid Harpax feceris.

HA. Hostis vivos rapere soleo ex acie, ex hoc nomen mihi est.

PS. Pol te multo magis opinor, vasa ahenea ex ædibus.

HA. Non ita est, sed scin' quid te orem, Syre?
PS. sciam, si dixeris.

HA. Ego devortor extra portam huc in tabernam tertiam,
Apud anum illam doliarem, cludam, crassam, Chrysidem.

PS. Quid nunc vis? HA. inde ut me arcessas, herus tuus ubi venerit.

PS. Tuo arbitratu maxime. HA. nam ut veni, lassus de via
Me volo curare. SP. sane sapis, & consilium placet.
Sed vide sis ne in quæstione sis, quando arcessam mihi.

HA. Quin ubi prandero, dabo operam somno.
PS. sane censeo.

HA. Nunc quid vis? PS. dormitum ut abe as.
HA. abeo. PS. atque audin' Harpage?
Iube sis te operiri, beatus eris si consudaveris.

ACTUS II. SCENA III.

PSEUDOLUS *servus*.

DI immortales! conservavit me illic homo adventu suo.
Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.
Nam ipsa mihi opportunitas, non potuit opportunius
Advenire, quam hæcce data est mihi opportune epistola.
Nam hæc illud cornu copiæ est, ubi inest quicquid volo.
Hic doli, hic fallaciæ omnes sunt, hic sunt sycophantiæ.
Hic argentum est, hic amica amanti herili filio.
Atque ego nunc me gloriosum faciam, ut copi pectore,
Quo modo quidque agerem, ut lenoni surriperem mulierculam:
Iam instituta, ornata, cuncta in animo ordine ut volveram,
Certa deformata habebam. sed profecto hoc sic erit:
Centum doctum hominum consilia sola hæc devincit dea
Fortuna: atque hoc verum est: proinde ut quisque ea utitur,
Ita præcellet, atque exinde sapere eum omnes dicimus:

Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem illum, cui vertit male.
Stulti haud scimus, frustra aut scimus, cum quid cupienter dari
Petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta petimus: atque hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.
Sed jam satis est philosophatum, nimis diu & longum loquor.
Di immortales, aurichalco contra non carum fuit
Meum mendacium. hic modo quod subito commentus fui,
Quia lenonis me esse dixi. nunc ego hac epistola
Tres deludam, herum, & lenonem, & qui hanc mihi dedit epistolam.
Eugepæ! porro aliud autem quod cupiebam contigit.
Venit eccum Callidorus, ducit nescio quem secum simul.

ACTVS II. SCENA IV.

CALLIDORVS, CHARINVS, *adolescentes*, PSEVDOLVS *servus*.

DVlcia atque amara apud te sum elocutus omnia:
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.
CH. Commemini omnia: id tu modo quid me vis facere, fac sciam.
CA. Cum hæc tibi alia sum elocutus, ut scires, si scis, de symbolo.
CH. Omnia, inquam; tu modo quæ me facere vis, fac ut sciam.
CA. Pseudolus ita mihi imperavit, ut aliquem hominem strenuum
Benevolentem adducerem ad se. CH. servas imperium probe.
Nam & amicum, & benevolentem ducis. sed istic Pseudolus
Novus mihi est. CA. nimium est mortalis graphicus, heuretes mihi est,
Is mihi hæc esse se effecturum dixit, quæ dixi tibi.
PS. Magnifice hominem compellabo. CA. cuja vox sonat? PS. io, io, io!
Te te te tyranne, te ego, qui imperitas Pseudolo,
Quæro, quo iter, trina, triplicia, tribus modis, tria gaudia,

Artibus

Artibus tribus, ter demeritas dem lætitias, de tribus
Fraude partas per malitiam, & per dolum & fallaciam,
In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.
CH. Illic homo est. ut paratragoedi at carnufex!
CA. confer gradum
Contra pariter. PS. porrige audacter ad salutem brachium.
CH. Dic utrum Spemne an Salutem, te salutem, Pseudole?
PS. Immo utrumque. CA. utrumque salve. sed quid actum est? PS. quid times?
CA. Attuli hunc. PS. quid? attulisti? CA. adduxi volui dicere.
PS. Quis istic est? CH. Charinus. PS. euge! jam χαίρειν Χάριτον volo.
CH. Quin tu quicquid opu'st, audacter imperas.
PS. bene, sed tamen
Gratia est, Charine, nolo tibi molestos esse nos.
CH. Vos molestos mihi? molestum id quidem.
PS. tum tu igitur mane.
CH. Quid istuc est? PS. epistolam modo hanc intercepi, & symbolum.
CH. Symbolum? quem symbolum? PS. qui à milite allatu'st modo.
Ejus servo qui hunc ferebat cum quinque argenti minis.
Tuam qui amicam hinc accersebat, ei os sublevi modo.
CA. Quomodo? PS. horum caussa hæc agitur spectatorum fabula.
Hi sciunt, qui hic affuerunt, vobis post narravero.
CA. Quid nunc agimus? PS. liberam hodie tuam amicam amplexabere.
CA. Egone? PS. tute. CA. ego? PS. ipsus, inquam, siquidem hoc vivet caput.
Si modo mihi hominem invenietis propere. CH. qua facie? PS. malum,
Callidum, doctum, qui quando principium prehenderit,
Porro sua virtute teneat, quid se facere oporteat,
Atque eum, qui non hic visitatus sæpe sit. CH. si servos est,
Nunquid refert? PS. immo multo mavolo quam liberum.
CH. Posse opinor me dare hominem tibi malum & doctum, modo
Qui à patre advenit Carysto, nec dum exiit ex ædibus
Quoquam, neque Athenas advenit unquam ante hesternum diem,

 PS, Bene,

PS. Bene juvas, sed quinque inventis opus est argenti minis
Mutuis.quas hodie reddam· nam viginti minas hujus debet pater.
CH Ego dabo,ne quære aliunde. PS.O hominem opportunum mihi!
Etiam opu'st chlamyde, & machæra, & petaso. CH. à me possum dare.
PS. Di immortales! non Charinus mihi hic quidem est sed Copia.
Sed istic servus ex Carysto qui huc advenit usque qui sapit?
CH.Cunabulis. PS. manuleatam tunicam habere hominem decet.
Ecquid habet is homo aceti in pectore? CH. atque acidissimi.
PS. Quid si opus fiet & dulce promat indidem, ecquid habet?CH.rogas?
Murrhinam, tum passum, defrutum, melinam, mel quojusmodi.
Quin in corde instruere quondam cœpit thermopolium.
PS.Euge pellepide,Charine,me meo ludo lamberas.
Sed quid nomen esse dicam ego isti servo? CH. Simiæ.
PS.Scitne in re adversa versari? CH. turbo non æque citus est.
PS. Ecquid argutus est? CH. malorum facinorum sæpissime.
PS. Quid cum manifesto tenetur? CH. anguilla'st, elabitur.
PS.Ecquid is homo scitus est?CH.plebiscitum non æque scitum est..
PS.Probus homo est,ut prædicare te audio. CH.immo si scias,
Ubi te aspexerit,narrabit ultro,quid sese velis.
Sed quid illo es acturus. PS. dicam: ubi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servum volo.
Symbolum hunc ferat lenoni, cum quinque argenti minis:
Mulierem ab lenone abducat. hem tibi fomnem fabulam.
Ceterum quo quidque pacto faciat, ipsi dixero..
CA.Quid nunc igitur stamus? PS. hominem cum ornamentis omnibus
Exornatum adducite ad me, jam ad trapezitam Æschinum.
Sed properate. CH.prius illic erimus quàm tu.
PS. abite ergo o cius,

Quid-

Quicquid incerti mihi in animo prius, aut ambiguum fuit,
Nunc liquet, nunc defæcatum est, cor mihi nunc pervium'st.
Omnes ordines sub signis ducam, legiones meas.
Avi sinistra, auspicio liquido, atque ex sententia.
Confidentia est inimicos meos me posse perdere.
Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis præceptis Simiam,
Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc ferat falla-ciam.
Iam ego hoc ipsum oppidum expugnatum faxo erit lenonium.

ACTVS III. SCENA I.

PVER.

CVi servitutem Dii danunt lenoniam
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Næ illi, quantum ego nunc corde conspicio meo,
Malam rem magnam, multasque ærumnas danunt.
Velut hæc mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque ministeriis præfulcior:
Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo,
Qui amet me, ut curet tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies:
Interminatus est à minimo ad maximum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maximo perbitere.
Nunc nescio hercle rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi, qui possunt, solent.
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fluctus est fullonius.
Hei! hei! quam illæ rei ego etiam nunc sum parvolus?
Atque ædepol ut nunc male eum metuo miser!
Si quis det quoi manus gravior fiet.
Quamquam illud ajunt magno gemitu fieri.
Comprimere dentes posse videor aliquo modo.
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio:
Herus eccum recipit se domum, & ducit coquum.

ACTVS III. SCENA II.

BALLIO *leno*, COQVVS, PVER.

FOrum coquinum qui vocant, stulte vocant.
Nam non coquinum est, verum furinum est forum.

Nam si ego juratus pejorem hominem quærerem,
Coquum non potui, quam hunc quem duco, ducere,
Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem.
Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit,
Vt esset hic, qui mortuis cœnam coquat.
Nam hic solus illis coquere, quod placeat, potest.
CO. Si me arbitrabare isto pacto ut prædicas,
Cur conducebas? BA. inopia: alius non erat.
Sed cur sedebas in foro, si eras coquus,
Tu solus præter alios? CO. ego dicam tibi:
Hominum avaritia ego sum factus improbior coquus,
Non meopteingenio. BA. Qua istuc ratione?
CO. eloquar.
Quia enim cum extemplo veniunt conductum coquum,
Nemo illum quærit qui optimus & charissimu'st,
Illum conducunt potius, qui vilissimu'st,
Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.
Illi drachmis iissent miseri; me nemo potest,
Minoris quisquam nummo ut surgam, subigere.
Non item cœnam condio, ut alii coqui,
Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
Boves qui convivas faciunt herbasque oggerunt,
Eas herbas herbis aliis porro condiunt,
Indunt coriandrum, feniculum, allium, atrum olus,
Apponunt rumicem, brassicam, betam, blitum:
Eo laserpitii libram pondo diluunt:
Teritur sinapis scelerata cum illis qui terunt;
Priusquam triverunt, oculi ut exstillent facit.
Ei homines cœnas sibi coquunt: cum condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Vivis convivis intestina quæ exedint.
Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt,
Cum hasce herbas hujusmodi in suam alvum congerunt,
Formidolosas dictu non esu modo:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
BA. Quid tu? divinis condimentis utere?
Qui prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta. CO. audacter dicito.
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,
Meas qui esitabunt escas quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas scifcidi,
Aut si polindrum, aut macidem, aut sane captidem,
Eæ ipsæ sese patinæ fervefaciunt illico:
Hæc ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
Terrestres pecudes cicimandro condio.
Aut happalopside, aut cataractria. BA. at te Iuppiter
Dique omnes perdant, cum condimentis tuis,

Cum

Cumque tuis istis omnibus mendaciis.
CO. Sine sis loqui me. BA. loquere, atque i in malam crucem.
CO. Vbi omnes patinæ fervent, omnes aperio.
Ibi odos demissis pedibus in cœlum volat.
BA. Odor demissis pedibus? CO, peccavi insciens.
BA. Quid est? CO. quia enim demissis manibus volui dicere.
Eum odorem cœnat Iuppiter cotidie.
BA. Si nunquam is coctum, quidnam cœnat Iuppiter?
CO. It incœnatus cubitum. BA. i in malam crucem:
Istaccine caussa tibi hodie nummum dabo?
CO. Fateor equidem esse me coquum carissimum:
Verum pro precio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni. BA. ad furandum quidem.
CO. An invenire postulas quemquam coquum,
Nisi milvinis aut aquilinis ungulis?
BA. An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis cœnam coquas?
Nunc adeo, tu qui meus es, jam edico tibi,
Vti nostra properes amoliri omnia,
Tum ut hujus oculos in oculis habeas tuis.
Quoquo hic spectabit, eo tu spectato simul:
Si quo hic gradietur, pariter progredimino:
Manum si protollet, pariter proferto manum.
Suum si quid sumet, id tu finito sumere.
Si nostrum sumet, tu teneto altrinsecus.
Si iste ibit, ito; stabit, astato simul.
Si conquiniscet istic, conquiniscito simul.
Item his discipulis privos custodes dabo.
CO Habe modo animum bonum. BA. quæso qui possim, doce,
Animum bonum habere? qui te ad me adducam domum.
CO. Quia sorbitione faciam ego te hodie mea,
Item ut Medæa Peliam concoxit senem,
Quem medicamento & suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum:
Item te ego faciam. BA. ehe an tu etiam veneficus?
CO. Immo ædepol vero hominum servator magis. BA. hem! mane,
Quanti istuc unum me coquinare perdoces?
CO. Quid? BA. ut te servem, ne quid surripias mihi.
CO. Si credas, nummo: si non, ne mina quidem.
Sed utrum amicis hodie, an inimicis tuis
Daturus cœnam? BA. pol ego amicis, scilicet.
CO. Quin tu illos inimicos potius, quam amicos vocas?
Nam ego ita convivis cœnam conditam dabo
Hodie, atque ita suavitate condiam,

Vt

Vt quisque quidque conditum gustaverit.
Ipsos sibi faciam ut digitos prærodant suos.
BA. Quæso hercle priusquam quicquam convivis dabis,
Gustato tute prius,& discipulis dato,
Vt prærodatis vestras furtificas manus.
CO. Fortasse hæc tu nunc mihi non credis, quæ loquor.
BA. Molestus ne sis. nimium jam tinnis. non places.
Hem illic ego habito; intro huc abi, & cœnam coque
Propere. CO. quin is accubitum? convivas cedo.
Corrumpitur jam cœna. BA, hem! sobolem sis vide.
Iam hic quoque scelestus est coqui sublingio.
Profecto quid nunc primum caveam nescio,
Ita in ædibus sunt fures, prædo in proximo est.
Iam me hic vicinus apud forum paulo prius
Pater Callidori opere petivit maximo,
Vt mihi caverem à Pseudolo servo suo,
Neu fidem ei haberem, nam eum circumire in hunc diem,
Vt me, si posset, muliere intervorteret:
Eum promisisse firmiter dixit sibi,
Sese abducturum à me dolis Phœnicium.
Nunc ibo intro, atque e licam familiaribus,
Profecto ne quis quicquam credat Pseudolo.

ACTVS IV. SCENA I.

PSEVDOLVS *servus*, SIMIA *sycophanta.*

SI unquam quenquam di immortales voluere esse auxilio adjutum,
Tum me & Callidorum servatum volunt esse,& lenonem extinctum,
Cum te adjutorem genuere mihi, tam doctum hominem atque astutum.
Sed ubi illic est? sumne ego homo insipiens? qui hæc mecum egomet loquor solus?
Dedit verba mihi hercle, ut opinor, malus cum malos stulte cavi.
Tum pol ego interii, homo si ille abiit, neque hoc opus, quod volui, ego hodie efficiam.
Sed eccum video verbeream statuam: ut magnifice infert sese
Hem! te hercle ego circumspectabam, nimis metuebam male, ne abiisses.
SI. Fuit meum officium, ut facerem, fateor. PS. ubi restiteras? SI. ubi mihi libitum est.
PS. Istuc ego jam sat scio. SI. cur ergo, quod scis, m ε ogas? PS. at hoc volo monere te,

SI. Monendus ne me moneat. PS. nimis tandem abs te contemnor.

SI. Quippe ego te ni contemnam, ſtratioticus homo qui cluear? PS. jam

Hoc volo quod occœptum'ſt agi. SI. nunquid agere aliud me vides?

PS. Ambula ergo cito. SI. immo ocioſe volo.

PS. hæc ea occaſio eſt. dum ille dormit,

Volo tu prior ut occupes adire. SI. quid properas? placide.

Ne time: ita ille faxit Iuppiter, ut ille palam ibidem aſſiet.

Quiſquis ille eſt, qui adeſt à milite, nunquam ædepol erit ille potior

Harpax, quam ego: habe animum bonum: pulchre ego hanc explicatam tibi rem dabo.

Sic ego illum dolis atque mendaciis in timorem dabo,

Militarem advenam, ipſe ſeſe ut neget eum eſſe, qui ſiet,

Meque ut eſſe autumet, qui ipſus eſt. PS. qui poteſt? SI. occidis me,

Cum iſtuc rogitas. PS. ô hominem lepidum! te quoque etiam dolis.

Atque etiam mendaciis, Iuppiter te mihi ſervet.

SI. Immo mihi: ſed vide, ornatus hic ſatis me condecet?

PS. Optume habet. SI. eſto. PS. tantum tibi boni dii immortales duint,

Quantum tibi optes. nam ſi exoptem, quantum dignus, tantum dent.

Minus nihilo eſt; neque ego hoc homine quenquam vidi magis malum,

Et maleficum. SI. tun' id mihi? PS. taceo. ſed ego quæ tibi bona

Dabo & faciam, ſi hanc rem ſobrie accuraſſis?

SI. potin' ut taceas?

Memorem immemorem facit, qui monet quod memor meminit. teneo omnia.

In pectore condita ſunt, meditati ſunt doli docte.

PS. probus hic eſt

Homo. SI. neque hic eſt, neque ego. PS. at vide ne titubes.

SI. potin' ut taceas?

PS. Ita me dii ament, SI. ita non facient; mera jam mendacia fundes.

PS. Vt ego ob tuam, Simia, perfidiam te amo, & metuo, & magnifico

SI. Ego iſtuc aliis dare condidici; mihi obtrudere non potes palpum.

PS. Vt ego te hodie accipiam lepide, ubi effeceris hoc opus. SI. ha ha hæ.

PS. Le-

PS. Lepido victu, vino, unguentis, & inter pocula pulpamentis:
Ibidem una aderit mulier lepida, tibi savia super savia quæ det.
SI. Lepide accipis me. PS. immo si efficis, tum faxo magis dicas.
SI. Nisi effecero, cruciabiliter carnifex me accipito.
Sed propera mihi monstrare, ubi ostium lenonis ædium.
PS. Tertium hoc est. SI. st! tace, ædes hiscunt. PS. credo, animo male'st
Ædibus. SY. quianam? PS. quia ædepol ipsum lenonem evomunt.
SI. Illiccine est? PS. illic est. SI. mala merx est. PS. illuc sis vide.
Non prorsus, verum ex transverso cedit, quasi cancer solet.

ACTVS IV. SCENA II.

BALLIO, PSEVDOLVS, SYCOPHANTA.

MInus malum hunc hominem esse opinor, quam esse censebam coquum:
Nam nihil etiam dum harpagavit, præter cyathum, & cantharum.
PS. Heus tu! nunc occasio est & tempus. SY. tecum sentio.
PS. Ingredere in viam dolose, i, ego hic in insidiis ero.
SY. Habui numerum sedulo, hoc est, sextum à porta proximum
Angiportum, in id angiportum me devorti jusserat:
Quotumas ædis dixerit, id ego admodum incerto scio.
BA. Quis hic homo chlamydatus est? aut unde est, aut quem quæritat?
Peregrina facies videtur hominis atque ignobilis.
SY. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quæro, certius.
BA. Ad me adst recta: unde ego hominem hunc esse dicam gentium?
SY. Heus tu! qui cum hirquina astas barba, responde, quod rogo.
BA. Eho an non prius salutas? SY. nulla est mihi salus dataria.
BA. Nam pol hinc tantundem accipies. PS. jam inde à principio probus.
SY. Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te (rogo.
BA. Egomet me. SY. pauci illuc faciunt homines, quod tu prædicas,

Nam

Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.
PS. Salvus sum; jam philosophatur. SY. hominem ego hic quæro malum,
Legirupam, impium, perjurum, atque improbum.
BA. me quæritat:
Nam illa mea sunt cognomenta, nomen si memoret modo.
Quid est ei homini nomen? SY. Leno Ballio. BA. scivin' ego?
Ipse sum, adolescens, quem tu quæritas. SY. tune es Ballio?
BA. Ego enimvero is sum. SY. ut vestitus est perfossor parietum?
BA. Credo in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.
SY. Herus meus tibi me salutem multam voluit dicere:
Hanc epistolam accipe à me, hanc me tibi jussit dare
BA. Quis is homo'st qui jussit? PS. perii! nunc homo in medio luto est,
Nomen nescit, hæret hæc res. BA. quem hanc misisse ad me autumas?
SY. Nosce imaginem, tute ejus nomen memorato mihi
Ut sciam Ballionem te esse ipsum. BA. cedo mihi epistolam.
SY. Accipe. hem cognosce signum. BA. Eho Polymachæroplacides.
Purus putus est ipsus. novi. heus. SY. Polymachæroplacides
Nomen est. scio jam tibi me recte dedisse epistolam,
Postquam Polymachæroplacidæ elocutus nomen es.
BA. Sed quid agit is? SI. quod homo ædepol fortis, atque bellator probus.
Sed propera hanc pellegere quæso epistolam. ita negotium est,
Atque accipere argentum actutum, mulieremque mihi emittere.
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exequi,
Ita herus meus est imperiosus. BA. novi, notis prædicas.
SY. Propera pellegere epistolam ergo. BA. id ago, si taceas modo.
Miles lenoni Ballioni epistolam
Conscriptam mittit Polymachæroplacides,
Imagine obsignatam, quæ inter nos duo
Convenit olim. SY. symbolum est in epistola.
BA. Video, & cognosco signum. sed in epistola
Nullam salutem mitterene scriptam solet?
SY. Ita militaris disciplina est, Ballio:

Manu

Manu salutem mittunt benevolentibus,
Eadem malam rem mittunt malevolenti bus.
Sed ut occœpisti, perge operam experiri et,
Quid epistola ista narret. BA. ausculta m odo.
Harpax calator meus est, ad te qui venit.
Tune is es Harpax? SY. ego sum, atque ipse Harpax quidem.
BA. Qui epistolam illam fert, ab eo argentum accipi, &
Cum eo simitu mulierem mitti volo,
Salutem scriptam dignum est dignis mittere:
Te si arbitrarem dignum, misissem tibi.
SY. Quid nunc? BA. argentum des, abducas mulierem.
SY. Vter remoratur? BA. quin sequere ergo intro.
SY. sequor.

ACTVS IV. SCENA III.
PSEVDOLVS.

PEjorem ego hominem, magisque versute malum,
Nunquam edepol quenquam vidi, quam hic est Simia,
Nimisque ego illum hominem metuo, & formido male,
Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit,
Ne in re secunda nunc mihi obvertat cornua,
Si occasionem capsit qui fiet malus.
Atque ædepol equidem nolo: nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maximo, triplici modo.
Primum omnium jam hunc comparem metuo meum,
Ne deserat nunc me, atque ad hostis transeat.
Metuo autem, ne herus redeat etiam domum à foro,
Ne capta præda capti prædones fuant.
Dum hæc metuo, metuo ne ille huc Harpax adveniat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii hercle! nimium tarde egrediuntur foras.
Cor colligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Vt exulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum, vici cautos custodes meos.

ACTVS IV. SCENA IV.
SYCOPHANTA, PSEVDOLVS.

NE plora, nescis ut res sit, Phœnicium;
Verum haud multo post faxo scibis accubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Cujam esse te vis maxime, ad eum duco te;
Callidorum haud multo post faxo amplexabere.
PS. Quid tu intus quæso desedisti? quam diu

Mihi cor retunsum'st oppugnando pectore!
SY. Occasionem repperisti, verbero,
Vbi perconteris me insidiis hostilibus:
Quin hinc metimur gradibus militariis.
PS. Atque ædepol quanquam nequam homo es, rectè mones,
Ite hac triumphi ad cantharum recta via.

ACTVS IV. SCENA V.
BALLIO leno.

HA hæ! nunc demum animus in tuto est loco.
Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem,
Mihi libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Et abducere à me mulierem fallaciis.
Conceptis hercle verbis, satis certo scio,
Ego perjurare mavellem me milies,
Quam mihi illum verba per deridiculum dare.
Nunc deridebo hercle hominem, si convenero.
Verum in pistrinum credo, ut convenit, fore.
Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,
Vt mea lætitia lætus promiscam fiet.

ACTVS IV. SCENA VI.
SIMO senex, BALLIO leno.

VIso quid rerùm meus Vlysses egerit,
Iamne habeat signum ex arce Ballionia.
BA. O fortunate! cedo fortunatam manum,
Simo. SI. quod est? BA. jam. SI. quid jam? BA. nihil est quod metuas. SI. quid est?
Venitne homo ad te? BA. non. SI. quid est igitur boni?
SI. Minæ viginti sanæ ac salvæ sunt tibi,
Hodie quas abs te inde'st stipulatus Pseudolus.
SI. Velim quidem hercle. BA. roga me viginti minas,
Si ille hodie illa fit potitus muliere,
Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit.
Rogato hercle obsecro, gestio promittere,
Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias.
Atque etiam habeto mulierem dono tibi.
I. Nullum periclum est, quod sciam, stipularier.
Vt occœpisti verba viginti minas.
Dabin'? BA. dabuntur. SI. hoc quidem actum'st haud male.
Sed hominem convenistin'? BA. immo ambos simul.
SI. Quid ait? quid narrat? quæso quid dicit tibi?
BA. Nugas theatri, verba quæ in Comœdiis
Solent lenoni dici, quæ pueri sciunt.
Malum, & scelestum, & perjurum ajebat esse me.

I. Pol haud mentitu'st. BA ergo haud iratus fui,
Nam quanti refert te nec recte dicere,
Qui nihili faciat, quique inficias non eat.
SI. Quid est quod non metuas ab eo? id audire expeto.
BA. Quia nunquam ab me abducet mulierem, jam nec potest.
Meministine tibi me dudum dicere,
Eam vænisse militi Macedonio?
SI. Memini. BA. hem illius servos huc ad me argentum attulit
Et obsignatum symbolum. SI. quid postea?
BA. Qui inter me atque illum militem convenerat,
Is secum abduxit mulierem haud multo prius.
SI. Bonan' fide istuc dicis? BA. unde ea sit mihi?
SI. Vide modo ne illic sit contechnatus quippiam.
BA. Epistola atque imago me certum facit.
Quin jam quidem illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo.
SI. Bene hercle factum. quid ego cesso Pseudolum
Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?
Sed quis hic homo est chlamydatus? BA. non ædepol scio,
Nisi ut observemus quo eat, aut quam rem gerat.

ACTVS IV. SCENA VII.

HARPAX, SIMO, BALLIO.

Malus & nequam est homo, qui nihili imperium heri
Sui servus facit: nihili est autem suum
Qui officium facere immemor est nisi adeo monitus.
Nam qui liberos esse illico se arbitrantur,
Ex conspectu heri si sui se abdiderunt.
Luxuriantur, lustrantur, comedunt quod
Habent, ii nomen diu servitutis ferunt:
Nec boni ingenii quicquam in his inest, nisi ut improbis se artibus teneant. cum his mihi nec locus, nec sermo
Convenit, neque his unquam nobilis fui.
Ego ut imperatum est, etsi abest. hic adesse herum
Arbitror: nunc ego illum metuo, cum hic non adest,
Ne cum adsiet, metuam, ei rei operam dabo.
Nam me in taberna usque adhuc sineret Syrus,
Cui dedi symbolum: mansi ut jusserat:
Leno ubi esset domi, me ajebat arcessere.
Verum ubi is non venit, nec vocor, venio huc ultro,
Ut sciam quid rei siet, ne illic homo me ludificetur.

Neque

Neque quicquam est melius, quam ut hoc pultem, atque aliquem
Evocem huc intus. leno argentum hoc volo à me accipiat,
Atque amittat mulierem nunc mecum simul
BA. Heus tu! SI. quid vis? BA. hic homo meu'st. SI. quidum? BA. quia
Præda hæc mea est: scortum quærit, habet argentum,
Iam admordere hunc mihi lubet.
SI. Iamne illum comesurus es? BA. dum recens est,
Dum datur, dum calet, devorari decet: nam
Boni viri me pauperant, improbi alunt,
Augent rem meam mali, populi strenui
Damno mihi, improbi usui sunt. SI. malum
Quod tibi dei dabunt, qui sic scelestus.
HA. Me nunc commoror, cum has fores non ferio,
Vt sciam sitne Ballio domi. BA. Venus mihi hæc
Bona dat: at cum hos huc adigit lucrifugas, damni
Cupidos, qui se suamque ætatem bene curant,
Edunt, bibunt, scortantur: illi sunt alio ingenio, atque tu,
Qui neque tibi bene esse patere, & illis quibus est, invides.
HA. Heus! ubi estis vos? BA. hic quidem ad me recta habet rectam viam.
HA. Heus ubi estis vos? BA. heus adolescens, quid istic debetur tibi?
Bene ego ab hoc prædatus ibo. novi: bona scæva est mihi.
HA. Ecquis hoc aperit? BA. heus, chlamydate, quid istic debetur tibi?
HA. Ædium dominum lenonem Ballionem quærito.
BA. Quisquis es adolescens, operam fac compendi quærere.
HA. Quid jam? BA. quia te is ipsus coram præsens præsentem videt.
HA. Tun' is es? SI. chlamydate, cave sis tibi à Curio infortunio,
Atque in hunc intende digitum, hic leno est. BA. at hic est vir probus.
Sed tu, bone vir, flagitare sæpe clamore in foro.
Cum libella nusquam est, nisi quid leno hic subvenit tibi?
HA. Quin tu mecum fabulare? BA. fabulor. quid vis tibi?
HA. Argentum accipias. BA. jamdudum si des, porrexi manum.
HA. Accipe: hic sunt quinque argenti lectæ numeratæ minæ.
Hoc tibi herus me jussit ferre Polymachæroplacides.

Quod deberet, atque ut mecum mitteres Phœnicium.
BA. Herus tuus? HA. ita dico. BA. miles? HA. ita loquor. BA. Macedonius?
HA. Admodum inquam. BA. te ad me misit Polymachæroplacides?
HA. Vera memoras. BA. hoc argententum ut mihi dares? HA si tu quidem es
Leno Ballio. BA. atque ut à me mulierem abduceres? HA. ita.
BA. Phœniciumne esse dixit? HA. recte meministi. BA. mane.
Iam redeo ad te. HA. at maturate propera. nam vides
Iam die multum esse. BA. video. hunc advocare etiam volo.
Mane modo istic, jam revertar ad te. quid nunc fiet Simo?
Quid agimus? manifesto hunc hominem teneo, qui argentum attulit.
SI. Quid jam? BA. an nescis, quæ sit hæc res? SI. juxta cum ignarissimis.
BA. Ædepol hominem verberonem Pseudolum! ut docte dolum
Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi à Macedonio
Milite esset. SI. habesne argentum ab homine? BA. rogitas quod vides?
SI. Heus! memento ergo dimidium istinc mihi de præda dare:
Commune istuc esse oportet. BA. quid, malum! id totum tuum est.
HA. Quam mox mihi operam das? BA. tibi do equidem. quid nunc mihi es auctor, Simo?
SI. Exploratorem hunc faciamus ludos suppositicium,
Adeo donicum ipsus sese ludos fieri senserit.
BA. Sequere, quid ais? nempe tu illius servos es? HA. plaeissime.
BA. Quanti te emit? HA. suarum in pugna virium victoria.
Nam ego eram domi imperator summus in patria mea
BA. An etiam ille unquam expugnavit carcerem, patriam tuam?
HA. Contumeliam si dices, audies. BA. quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti? HA. altero ad meridiem.

BA. Strenue

BA. Strenue me hercle isti: quamvis pernix hic est homo;
Vbi furam aspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.
Quid ais? tunc etiam cubitare solitus es in cunis puer?
SI. Scilicet. BA. etiamne solitus es puer? scin' quid loquar?
SI. Scilicet, solitum esse. HA. sanine estis? BA. quid hoc, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?
Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis?
HA. I in malam crucem. BA. ire licebit tibi tamen hodie tempori.
HA. Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis argentum? BA. mane.
HA. Quid maneam? BA. chlamydem hanc commemores quanti conducta'st. HA. quid est?
BA. Quid meret machæra? HA. helleborum hisce hominibus est opus.
BA. Eho. HA. mitte. BA. quid mercedis petasus hodie domino demeret?
HA. Quoi domino? BA. quid socci? HA. quid somniatis? mea quidem hæc habeo omnia
Meo peculio empta. BA. nempe quod femina summa sustinent.
HA. Vncti hi sunt senes. fricari sese ex antiquo volunt.
BA. Responde obsecro hercle hoc vero serio, quod te rogo;
Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?
HA. Qui istic Pseudolu'st? BA. præceptor tuus, qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc à me mulierem abduceres.
HA. Quem tu Pseudolum? quas tu mihi prædicas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi. BA. non tu istinc abis?
Nihil est hodie hic sycophantis quæstus: proin tu Pseudolo
Nuncies abduxisse alium prædam, qui occurrit prior Harpax. HA. is quidem ædepol Harpax ego sum.
BA. imo ædepol esse vis.
Purus putus hic sycophanta est. HA. ego tibi argentum dedi.
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam, hic ante ostium.
BA. Meo tu epistolam dedisti servo? cuj servo? HA. Syro.

BA. Non confidit, sycophanta hic nequam est, nugis meditatur male.
Nam illam epistolam ipsus verus Harpax huc ad me attulit.
HA. Harpax ego vocor: ego servus sum Macedonii militis,
Ego nec sycophantiose quicquam ago, nec malefice,
Neque illum Pseudolum mortalis qui sit novi neque scio.
SI. Tu nisi mirum'st leno plane perdidisti mulierem.
BA. Ædepol næ istuc magis magisque metuo, cum verba audio.
SI. Mihi quoque ædepol jamdudum ille Syrus cor perfrigefacit.
Symbolum qui hoc accepit. mira sunt, ni Pseudolus est. Eho
Tu l qua facie fuit dudum, cui dedisti symbolum?
HA. Rufus quidam, ventriosus, crassis sur s, subniger,
Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum
Magnis pedibus. SI. perdidisti, postquam dixisti pedes.
Pseudolus fuit ipsus. BA. actum est de me, jam morior, Simo.
HA. Hercle haud te finam emoriri, nisi argentum mihi redditur,
Viginti minæ. SI. atque etiam mihi aliæ viginti minæ.
BA. Auferetur id præmium à me, quod promisi per jocum?
SI. De improbis viris auferri præmium & prædam decet.
BA. Saltem Pseudolum mihi dedas. SI. Pseudolum ego dedam tibi?
Quid deliquit? dixin', ab eo tibi ut caveres, centies?
BA. Perdidit me. SI. at me viginti commodis multavit minis.
BA. Quid nunc faciam? HA. si mihi argentum dederis, te suspendito.
BA. Di te perdant. sequere sis me ergo hac ad forum, ut solvam. HA. sequor.
BA. Hodie ego peregrinos absolvam, cras agam cum civibus.
Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,
Qui illum ad me hodie allegavit mulierem qui abduceret.
Sequere tu. nunc ne expectetis dum hac domum redeam via.
Ita res gesta est: angiporta hæc certum est consectarier.
HA. Si graderere tantum, quantum loquere, jam esses ad forum.
BA. Certum' est mihi hunc emortualem facere ex natali die.

ACTVS IV. SCENA VIII.

SIMO *Senex.*

BEne ego illum tetigi, bene autem servos inimicum suum.
Nunc mihi certum est, alio pacto Pseudolo insidias dare,
Quam in aliis Comoediis fit, ubi cum stimulis aut flagris
Insidiantur: at ego jam inultus promam viginti minas,
Quas promisi, si effecisset; obviam ei ultro deferam.
Nimis ille mortalis doctus, nimis versutus, nimis malus,
Superavit Trojanum dolum, atque Vlyssem Pseudolus.
Nunc ibo intro, argentum promam, Pseudolo insidias dabo.

ACTVS. V. SCENA I.

PSEVDOLVS *servus ebrius.*

QVid hoc? siccine hoc fit? pedes, statin'? an non?
An id voltis, ut me hic jacentem aliquis tollat?
Nam hercle si cecidero, vestrum erit flagitium,
Pergitin' pergere? si viandum mihi
Hodie est, magnum hoc vitium vino est.
Pedes captat primnm, luctator dolosu'st.
Profecto ædepol ego nunc probe abeo madulsa.
Ita victu excurato, ita mundiciis dignati,
Itaque in loco festivo sumus festive accepti.
Quid opus me multas agere ambages? hoc.
Est homini quamobrem vitam amet, hic omnes
Voluptates, in hoc omnes venustates sunt:
Deis proximum esse arbitror, nam ubi amans complexu'st
Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
Vbi alter alterum bilingui manifesto
Inter se prehendunt, ubi mamma manicula
Opprimitur alia, aut si lubet corpora
Conduplicant, manu candida cantharum dulciferum
Propinare, suavissima amicitia, neque esse alium alii
Odio, nec molestis sermonibus nec morologis uti:
Vnguenta atque odores, lemniscos, corollas dari dapsiles.
Non enim parcipromi victu cætero, ne quis me roget:
Hoc ego modo, atque herus minor, hunc diem sumpsimus prothyme,
Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi hostibus fugatis.

Illos accubantis, potantis, amantis, cum scortis
Reliqui, & meum scortum ibidem, cordi atque animo suo
Obsequentes. sed postquam exsurrexi, orant med uti saltem.
Ad hunc me modum intuli, ut illis satisfacerem ex disciplina; quippe ego,
Qui probe Ionica perdidici. sed palliolatim amictus
Sic hac incessi ludibundus: plaudunt: partim clamitant me ut revertar.
Occœpi denuo hoc modo volvi: idem amicæ dabam me meæ,
Vt me amaret: ubi circumvortor, cado: id fuit nænia ludo.
Itaque dum enitor (pax!) jam pæne inquinavi pallium temeto:
Voluptati ædepol fui ob casum. datur cantharus, bibi, commuto
Illico pallium, illud posivi, inde huc exii, crapulam dum amoverem.
Nunc ab hero ad herum majorem venio, fœdus commemoratum.
Aperite, aperite. heus! Simoni me adesse, quis nuntiate.

ACTVS V. SCENA II.

SIMO *senex*, PSEVDOLVS *servus*, BALLIO *leno*.

VOx viri pessumi me exciet foras. sed quid hoc? quo modo? quid video ego?
PS. Cum corona ebrium Pseudolum tuum. SI. libere hercle hoc quidem. sed vide statum.
Num mea gratia pertimescit? magis cogito, sæviter, blanditerne alloquar.
Sed hoc me vetat vim facere, quod fero, si qua in hoc spes sita'st mihi.
PS. Vir malus, viro optimo obviam it. SI. di te ament, Pseudole. Phui in malam crucem.
PS. Cur egomet afflictor? SI. quid tu (malum!) ergo in os mihi ebrius irructas?
PS. Molliter siste nunc me: cave, ne cadam: non vides me, ut madide madeam?
SI. Quæ ista hæc audacia est? te sic interdius cum corolla ebrium incedere? PS. Iubet.
SI. Quid lubet? pergin' ructare in os mihi! PS. suavis ructus mihi est: sic sine modo.
SI. Credo equidem potesse te, scelus, Massici montis uberrumos quatuor

Fructus ebibere in hora una. PS. hyberna addito. SI. haud unde mores.
Sed dic tamen, unde onustam celocem agere te prædicem? PS. cum tuo filio
Perpotavi modo. sed Simo, ut probè tactus Ballio est? quæ tibi dixi,
Effecta reddidi. SI. derides? pessumus homo es. PS. mulier hæc
Feci ut cùm tuo filio libera accubet. SI. omnia ut quidque egisti ordine
Scio. PS. quid ergo dubitas dare mihi argentum? SI. jus petis, fateor.
Tene. PS. at negabas daturum esse te mihi, tamen das. onera hunc hominem, atque
Consequere hac. SI. ego istum onerem? PS. onerabis, scio. SI. quid ego huic homini faciam?
Satin' ultro & argentum aufert, & me irridet? BA. væ victis. SI. verte ergo humerum.
Hem! BA. hoc ego nunquam ratus sum fore, me ut tibi fierem supplex.
Heu, heu, heu! PS. desine. BA. doleo. PS. ni doleres tu, ego dolerem.
BA. Quid hoc? auferrene, Pseudole, abs tuo hero? PS. lubentissimo corde, atque animo.
BA. Non audes quæso aliquam partem mihi gratiam facere hinc argenti?
PS. Novi, me dices avidum esse. nam hinc nunquam eris nummo divitior.
Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem.
BA. Erit, ubi te ulciscar, si vivo. PS. quid minitare? habeo tergum.
BA. Age sane. PS. igitur redi. BA. quid redeam? PS. redi modo, non eris deceptus.
BA. Redeo. PS. i simul mecum potatum. BA. egone eam? PS. fac quod te jubeo;
Si is, aut dimidium, aut plus etiam faxo hinc feres. BA. eo; duc me quo vis. PS. quid nunc?
Nunquid iratus es, aut mihi, aut filio, propter has res, Simo? SI. nihil profecto.
PS. I hac. SI. te sequor. quin vocas spectatores simul? PS. hercle me isti
Haud solent vocare, neque ergo ego illos: verum si voltis applaudere
Atque approbare hunc gregem & fabulam, in crastinum vos vocabo.

FINIS PSEUDOLI.

POENULUS.

Dramatis Personæ.

AGORASTOCLIS *adolescens.*
MILPHIO *servus.*
ADELPHASIUM *meretrix.*
ANTERASTILIS. *meretrix.*
LYCUS *leno.*
ANTHEMONIDES *miles.*
ADVOCATI.
COLLYBISCUS *villicus.*
SYNCERASTUS *servus.*
HANNO *Pœnus.*
GIDDENEME *nutrix.*
PUER.

ARGUMENTUM.

PUer septuennis surripitur Carthagine.
Osor mulierum adoptat hunc emptum senex,
Et facit heredem. ejus pueri cognatæ duæ
Nutrixque earum rapta. mercatur Lycus.
Vexatque amantem: at ille cum auro villicum
Lenoni obtrudit, ita eum furto alligat.
Venit Hanno Pœnus, gnatum hunc fratris repperit,
Suasque agnoscit quas perdiderat filias.

PROLOGUS.

ACHillem Aristarchi mihi commentari Jubet,
Inde mihi principium capiam ex Tragœdia.
Sileteque, & tacete, atque animum advortite.
Audire jubet vos imperator histricus:
Bonoque ut animo sedeant in subselliis,
Et qui esurientes, & qui saturi venerint.
Qui edistis, multo fecistis sapientius:
Qui non edistis, saturi fite fabulis.
Nam cui paratum'st quod edit, nostra gratia,
Nimia est stultitia, sessum impransum incedere.
Exurge præco, fac populo audientiam.
Iamdudum exspecto, si tu tuum officium scias.
Exerce vocem quam per vivis, & colis.
Nam nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.
Age nunc reside, duplicem ut mercedem feras.
Bonum factu'st, edicta ut servetis mea.
Scortum exoletum ne quis in proscenio
Sedeat, neu lictor verbum, aut virgæ mutiant,
Neu dissignator præter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in scena fiet.
Diu qui domi ociosi dormierunt, decet
Animo æquo nunc stent, vel dormire temperent.

Servi

Servi ne obsideant, liberis ut sit locus,
Vel æs pro capite dent. si id facere non queunt,
Domum abeant, vitent ancipiti in fortunio,
Ne & hic varientur virgis, & loris domi,
Si minus curassint, cum veniant heri domum.
Nutrices pueros infantis minutulos
Domi procurent, neve spectatum afferant,
Ne & ipsæ sitiant, & pueri peritent fame,
Neve esurientes hic quasi hœdi obvagiant.
Matronæ tacite spectent, tacite rideant,
Canora hic voce sua tinnire temperent,
Domum sermones fabulandi conferant,
Ne & hic viris sint, & domi molestiæ.
Quodque ad ludorum curatores attinet,
Ne palma detur cuiquam artifici injuria,
Neve ambitionis caussa extrudantur foras,
Quo deteriores anteponantur bonis
Et hoc quoque etiam, quod pæne oblitus fui:
Dum ludi fiunt, in popinam pedisequi
Irruptionem facite; nunc dum occasio est,
Nunc dum scribilitæ æstuant, accurrite.
Hæc imperata quæ sunt pro imperio histrico,
Bonum hercle factum pro se quisque ut meminerit.
Ad argumentum nunc vicissatim volo
Remigrare, æque ut mecum sitis gnarures.
Ejus nunc regiones, limites, confinia
Determinabo, ei rei factus sum ego finitor.
Sed nisi molestum est, nomen dare vobis volo
Comœdiai: sin odio est, dicam tamen.
Siquidem licebit per illos, quibus est in manu.
Carchedonius vocatur hæc comœdia,
Latine Plautus, PARVVS PVLTIPHAGONIDES.
Nomen jam habetis. nunc rationes cæteras
Accipite: nam argumentum hoc hic censebitur.
Locus argumento'st suum sibi proscenium.
Vos juratores estis, quæso operam date.
Carthaginienses fratres patrueles duo.
Fuere, summo genere, & summis divitiis;
Eorum alter vivit, alter est emortuus.
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.
Sed illi seni, qui mortuus est, ei filius
Vnicus qui fuerat, olim abditivus à patre,
Puer septuennis surripitur Carthagine,
Sexennio prius quidem, quam moritur pater.
Quoniam periisse sibi videt gnatum unicum,
Conjicitur ipse in morbum ex ægritudine.
Facit illum hæredem fratrem patruelem suum:

Ipse

Ipse abiit ad Acheruntem sine viatico.
Ille qui surripuit puerum, Calydonem avehit:
Vendit eum domino hic diviti cuidam seni.
Cupienti liberorum, osori mulierum
Emit hospitalem is filium imprudens senex
Puerum illum, eumque adoptat sibi pro filio,
Eumque hæredem fecit, cum ipse obiit diem.
Is illic adolescens habitat in illisce ædibus.
Revortor rursus denuo Carthaginem.
Si quid mandare voltis aut curarier,
Argentum nisi qui dederit nugas egerit:
Verum qui dederit, magis majores egerit.
Sed illi patruo hujus, qui vivit senex,
Carthaginensi duæ fuere filiæ:
Altera quinquennis, altera autem quadrimula,
Cum nutrice una periêre à magaribus
Eas qui surripuit, in Anactorium devehit,
Venditque has omnis, & nutricem & virgines,
Præsenti argento homini, si leno est homo,
Quantum hominum terra sustinet, sacerrimo.
Vosmet nunc facite conjecturam cæterum,
Quid id sit hominis, cui Lyco nomen siet.
Is ex Anactorio ubi prius habitaverat,
Huc in Calydonem commigravit, haud diu,
Sui quæsti gratia; is in illis habitat ædibus.
Earum hic adolescens alteram efflictim perit
Suam sibi cognatam imprudens, neque scit quæ ea
Sit, neque eam unquam tetigit: ita eum leno macerat.
Neque quicquam cum ea fecit etiamnum stupri,
Neque duxit unquam, neque ille voluit mittere.
Quia amare cernit, tangere hominem volt bolo.
Illam minorem in concubinatum sibi
Volt emere miles quidam, qui illam deperit.
Sed pater illarum Pœnus, postquam eas perdidit,
Marique terraque usque quaque quæritat.
Vbi quamque in urbem est ingressus, illico
Omnes meretrices, ubi quisque habitant, invenit,
Dat aurum; ducit noctem: rogitat postibi
Vnde sit, cujatis, captane an surrepta sit,
Quo genere gnata, qui parentes fuerint.
Ita docte atque astu filias quærit suas.
Et is omnis linguas scit, sed dissimulat sciens
Se scire. Pœnus plane est. quid verbis opu'st?
Is heri huc in portum navi venit vespere.
Pater harum idem huic patruus adolescentulo est.
Iamne hoc tenetis? si tenetis, ducite.
Cave dirumpatis, quæso sinite transigi.
Ehem! pæne oblitus sum reliquum dicere,
Ille qui adoptavit hunc pro filio sibi,

Is illi Pœno hujusce patri hospes fuit:
Is hodie huc veniet, reperietque hic filias,
Et hunc sui fratris filium, ut quidem didici ego,
Hic qui hodie veniet, reperiet suas filias,
Et hunc sui fratris filium. de hinc cæterum
Quod restat, restant alii, qui faciant palam.
Ego ibo: ornabor. vos æquo animo noscite.
Valete, adeste, ibo: alius fieri nunc volo.
Valete, atque adjuvate, ut vos servet salus.

ACTVS I. SCENA I.

AGORASTOCLES *adolescens*, MILPHIO *servus*.

SÆpe ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopiosas consilii,
Quas tu sapienter, docte, & cordate, & cate
Mihi reddidisti opiparas opera tua.
Quibus pro benefactis fateor deberi tibi
Et libertatem, & multas gratas gratias.
MI. Scitum'st, Per tempus si obviam is, verbum vetus:
Nam tuæ blanditiæ mihi sunt quod dici solet,
Gerræ germanæ, atque ædepol λῆροι λήρων,
Nunc mihi blandidicus es, heri in tergo meo
Tris facile corios contrivisti bubulos.
AG. At amans per amorem si quid feci, Milphio,
Ignoscere id te mihi æquum est. MI. haud vidi magis.
Et ego nunc amore pereo. sine te verberem,
Item ut tu mihi fecisti, ob nullam noxiam.
Post id locorum tu mihi amanti ignoscito.
AG. Si tibi lubido est aut voluptati, sino.
Suspende, vinci, verbera, autor sum, sino.
MI. Si authoritatem postea defugeris,
Vbi dissolutus tu sies. ego pendeam.
AG. Egone istuc ausim facere, præsertim tibi?
Quin si feriri video te, extemplo dolet.
MI. Mihi quidem hercle. AG. immo mihi. MI. istuc mavelim.
Sed quid nunc tibi vis? AG. cur ego apud te mentiar?
Amo immodeste. MI. Meæ istuc scapulæ sentiunt.
AG. At ego hanc vicinam dico Adelphasium meam,
Lenonis hujus meretricem majusculam.
MI. Iampridem equidem istuc ex te audivi. AG. differor.
Cupidine ejus, sed lenone istoc Lyco,
Illius domino, non lutum'st lutulentius.
MI. Vin'tu illi nequam dare nunc? AG. cupio. MI. hem! me dato.
AG. Abi dierectus. MI. dic mihi vero serio,

Vin' dare malum illi? AG. cupio. MI. hem! eundem me dato,
Vtrumque faxo habebit, & nequam, & malum.
AG. locare. MI. vin' tu illam hodie sine damno tuo
Tuam libertam facere? AG. cupio Milphio.
MI. Ego faciam, ut facias, sunt tibi intus aurei
Trecenti nummi Philippei. AG. sexcenti quoque.
MI. Satis sunt trecenti. AG. quid iis facturus? MI. tace.
Totum lenonem tibi cum tota familia
Dabo hodie dono. AG. quid facturus? MI. jam
Tuus Collybiscus nunc in urbe 'st villicus,
Eum hic non novit leno satin' intelligis?
AG. Intellego hercle, sed quo evadas nescio.
MI. Non scis? AG. non hercle. MI. at ego jam faxo scies.
Ei dabitur aurum, ut ad lenonem deferat,
Dicatque se peregrinum esse ex alio oppido:
Amare velle se atque obsequi animo suo:
Locum sibi velle liberum præberier,
Vbi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter.
Leno ad se accipiet, auri cupidus, illico
Celabit hominem, & aurum. AG. consilium placet.
MI. Rogato, servos venerit ne ad eum tuus?
Ille me censebit quæri, continuo tibi
Negabit. quid tu dubitas? quin extempulo
Dupli tibi auri & hominis fur leno fiet.
Neque id unde efficiat, habet, ubi in jus venerit,
Addicet prætor familiam totam tibi.
Ita decipiemus fovea lenonem Lycum.
AG. Placet consilium. MI. immo etiam ubi expolivero
Magis, hoc tum demum dices; nunc etiam rude'st.
AG. Ego in ædem Veneris eo, nisi quid vis Milphio.
Aphrodisia hodie sunt. MI. scio hoc. AG. oculos volo
Meos delectare munditiis meretriciis.
MI. Hoc primum agamus quod consilium cœpimus.
Abeamus intro, ut Collybiscum villicum
Hanc perdoceamus ut ferat fallaciam.
AG. Quanquam Cupido in corde versatur, tamen
Tibi auscultabo. MI. faciam, ut facto gaudeas.
Inest amoris macula huic homini in pectore,
Sine damno magno quæ elui neutiquam potest.
Itaque hic scelestus est homo leno Lycus,
Cui jam infortunii intenta balista est probe.
Quam ego haud multo post mittam è balistario.
Sed Adelphasium exit eccam, atque Anterastilis.
Hæc prior est quæ meum herum dementem facit.

Sed

Sed evocabo. heus ! i foras, Agorastocles,
Si vis videre ludos jucundissimos.
AG. Quid istuc tumulti'st, Milphio? MI. hem ! amores tuos
Si vis spectare. AG. ô multa tibi di dent bona !
Cum mihi hoc obtulisti tam lepidum spectaculum.

ACTVS I. SCENA II.

ADELPHASIVM, ANTERAST. *meretrices duae.* MILPHIO *servus*, AGORASTOCLES *adolescens.*

NEgotii sibi qui volet vim parare,
Navem, & mulierem, hæc duo comparato.
Nam nullæ magis res duæ plus negotii
Habent. eas forte si exornare occœperis,
Neque unquam satis hæ duæ res ornantur,
Neque eis ulla ornandi satis satietas est.
Atque hæc uti loquor, nunc domi docta d'co.
Nam nos usque ab aurora, ad hoc, quod est die
Ex industria ambæ nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi · & una
Binæ singulis quæ datæ nobis ancillæ,
Eæ nos lavando, eluendo operam dederunt,
Aggerundaque aqua sunt viri defessi duo.
Apagesis negocii quantum in muliere una est.
Sed vero duæ, sat scio, maximo uni
Populo cui lubet plus satis dare potessunt.
Quæ noctes diesque omni in ætate semper
Ornantur, lavantur, tergentur, poliuntur.
Postremo modus muliebris nullus est,
Neque unquam lavando & fricando simus
Saturæ. ** Nam quæ lavata est, nisi
Perculta est meo quidem animo. quasi illauta'st.
AN. Miror equidem, soror, te istæc sic fabulari,
Quæ tam callida, & docta sis, & faceta.
Nam cum sedulo munditer nos habemus,
Vix ægreque amatorculos invenimus.
AD. Ita est. verum hoc unum tamen cogitato.
Modus omnibus in rebus, soror, optimum est habitu.
Nimia omnia nimium exhibent negocium hominibus ex se.
AN. Soror, cogita amabo, item nos perhiberi:
Quasi salsa muriatica esse autumantur,
Sine omni lepore, & sine suavitate,
Nisi multa aqua usque & diu macerantur.
Olent, salsa sunt, tangere ut non velis: item nos sumus

Ejus seminis mulieres, sunt insulsæ
Admodum, atque invenustæ, sine munditia & sumptu.
MI. Coqua est hæc quidem, Agorastocles, ut ego opinor:
Scit, muriatica ut maceret. AG. quid molestus?
AD. Soror, parce amabo: sat est istuc alios dicere nobis;
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.
AN. Quiesco ergo. AD. amo te, sed hoc nunc responde mihi:
Sunt hic omnia quæ ad Deum pacem oportet adesse?
AN. Omnia accuravi. AG. diem pulcrum, & celebrem & venustatis plenum,
Dignum Veneri pol: cui sunt Aphrodisia hodie.
MI. Ecquid gratiæ, cum huc foras te evocavi? non jam
Me decet donari cado vini veteris? dic dari.
Nihil respondes? lingua huic excidit, ut ego opinor. quid malum?
Astans obtices? AG. sine amem: ne me obturba, ac tace.
MI. Taceo. AG. si tacuisses, jam istuc taceo non natum foret.
AN. Eamus soror mea. AD. ohe: amabo, quid illo nunc properas? AN. rogas?
Quia herus nos apud ædem Veneris mantat. AG. maneat pol. mane.
Turba est nunc apud aram. an ibi vis inter istas versarier?
Prosedas, pistorum amicas, relliquias alicarias,
Miseras, cœno delibutas, servicolas sordidas:
Quæ tibi olant stabulum, statumque, & sellam, & sessibulum merum.
Quas ideo haud quisquam unquam liber tetigit, neque duxit domum:
Servulorum sordidulorum scorta diobolaria.
MI. I in malam crucem; tun' audes etiam servos spernere?
Propudium, quasi bella sit, quasi eampse reges ductitent.
En monstrum mulieris, tantilla tanta verba funditat,
Quo jus ego vel nebulæ cyatho septem noctes non emam.
AG. Dii immortales omnipotentes! quid est apud vos pulcrius?
Quid habetis? mage qui immortales vos credam esse quam ego siem,
Qui hæc tanta oculis bona concipio. nam Venus non est Venus
Hanc equidem Venerem venerabor, me ut amet, ac sit propitia.

Milphio, heus Milphio ubi es? MI. assum apud te eccum.
AG. at ego elixum volo.
MI. Enimvero, here, facis delicias. AG. de te quidem hæc didici omnia.
MI. Etiamne ut ames eam, quam nunquam tetigeris? nihil illic quidem est.
AG. Deos quoque ædepol, & amo, & metuo, quibus ego tamen abstineo manus.
AN. Heu! ecastor cum ornatum aspicio nostrum ambarum, pœnitet
Exornatæ ut sumus. AD. immo verò sane commode.
Nam pro herili & nostro quæstu satis bene exornatæ sumus.
Non enim potest quæstus consistere, si eum sumptus superat, soror.
Eo illud satin'st, satis quod satis est, habitu, quam quod plus sat est.
AG. Ita me dii ament, ut illa me amet malim, quam dii, Milphio.
Nam illa mulier lapidem silicem subigere ut se amet potest.
MI. Pol id quidem haud mentire. nam tu es lapide silice stultior,
Qui hanc ames. AG. at vide sis, cum illac nunquam limavi caput.
MI. Curram igitur aliquo ad piscinam, aut ad Lacum, limum petam.
AG. Quid eo opu'st? MI. ego dicam; ut tibi & illi limem caput.
AG. I in malam rem. MI. inibi sum equidem. AG. pergis? MI. taceo. AG. at perpetuo volo.
MI. Enimvero here, meo me lacessis ludo, & delicias facis.
AN. Satis nunc lepide ornatam credo, soror, tibi te viderier,
Sed ubi exempla conferentur meretricum aliarum, ibi tibi
Erit cordolium, si quam ornatam melius forte aspexeris.
AD. Invidia in me nunquam innata'st, neque malitia, mea soror.
Bono ingenio me esse ornatam, quam auro multo mavolo.
Aurum fortuna invenitur, natura ingenium bonum.
Bonam ego, quam beatam me esse nimio dici mavolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet, quam purpuram.
Magisque meretricem pudorem, quam aurum gerere condecet.

 Pul-

Pulcrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt,
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
AG. Eho tu ! vin' tu facinus facere lepidum & festivum?
MI. volo.
AG. Potesne mihi auscultare ? MI. possum. AG. abi domum, ac suspende te.
MI. Quamobrem? AG. quia jam nunquam audibis verba tot tam suavia.
Quid tibi opu'st vixisse ? ausculta mihi modo ac suspende te.
MI. Siquidem tu es mecum futurus pro uva passa pensilis.
AG. At ego amo hanc. MI. at ego esse & bibere. AD. eho tu quid ais? AN. quid rogas?
AD. Viden' tu? pleni oculi sordium qui erant, jam splendent mihi.
AN. Immo etiam in medio oculo paulum sordis est. AD. cedo sis dexteram.
AG. Vt tu quidem hujus oculos illotis manibus tractes ac teras?
AN. Nimia nos socordia hodie tenuit. AD qua de re obsecro ?
AN. Quia jam non dudum ante lucem ad ædem Veneris venimus,
Primæ ut inferremus ignem in aram. AD. ah non facto'st opus.
Quæ habent nocturna ora, noctu sacrificatum ire occupant : (dulo
Priusquam Venus expergiscatur, prius deproperant sedulo
Sacrificare. nam vigilante Venere si veniant eæ,
Ita sunt turpes; credo ecastor, Venerem ipsam è fano fugent.
AG. Milphio. MI. ædepol Milphionem miserum ! quid nunc vis tibi ?
AG. Obsecro hercle, ut mulsa loquitur ! MI. nihil nisi laterculos,
Sesamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.
AG. Ecquid amare videor? MI. damnum, quod Mercurius minime amat.
AG. Namque ædepol lucrum amare nullum amatorem addecet.
AN. Eamus, mea germana. AD. age sis ut lubet. sequere hac. AN. sequor.
AG. Eunt hæ. quid si adeamus ad eas ? primum prima salva sis.
Et, secunda tu secundo salve in precio, tertia
Salve extra precium. MI. tum pol ego, & oleum & operam perdidi.
AG. Quo te agis ? AD. egone? in Veneris. AG. quid eo tu? AD. ut Venerem propitiem.
AG. Ebon'

AG. Ehon' irata est? propitia hercle est. Vel ego pro illa spondeo.

AD. Quid tu agis? quid mihi molestus, obsecro? AG. ah! tam sæviter.

AD. Mitte amabo. AG. quid festinas? turba nunc illic est. AD. scio.

Sunt illi aliæ quas spectare ego, & me spectari volo.

AG. Qui lubet spectare turpis? pulcrum spectandum dare?

AD. Quia apud ædem Veneris, hodie est mercatus meretricius.

Eo conveniunt mercatores, ibi ego me ostendi volo.

AG. Invendibili merci oportet ultro emptorem adducere,

PROBA merx facile emptorem reperit, tametsi in abstrusofita est.

Quid ais tu? quando illi apud me mecum caput & corpus copulas?

AD. Quo die Orcus ab Acheronte mortuos amiserit.

AG. Sunt mihi intus nescio quot nummi aurei Lymphatici.

AD. Deferto ad me, faxo actutum constiterit lymphaticum.

MI. Bellula hercle est. AG. I dierecte in maximam malam crucem.

MI. Quam magis aspecto, tam magis est nimbata, & nugæ meræ.

AD. Segrega sermonem. tædet. AG. age sustolle hoc amiculum.

AD. Pura sum: comperce, amabo, me attrectare, Agorastocles.

AG. Quid agam nunc? MI. si sapias, curam hanc facere compendi potes.

AG. Quid ego nunc curem? quid ais? mi Milphio. MI. ecce odium meum:

Quid me vis? AG. cur mihi hæc irata est? MI. cur hæc tibi irata est?

Cur ego id curem? namque istæc magis tua est curatio.

AG. Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis.

Quam mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.

MI. Quid faciam? AG. exora, blandire, expalpa. MI. faciam sedulo.

Sed vide sis, ne tu oratorem hunc pugnis pectas postea.

AG. Non faciam. AD. nos eamus nunc; etiam morare? malefacis.

Bene promittis multa ex multis omnia incassum cadunt,

Nam liberare juravisti me haud semel, sed decies.

Dum te expecto usque, neque usquam aliam mihi paravi copiam.

Neque istuc usquam apparet. ita nunc servio nihilo minus.
I soror, abscede tu à me. AG. perii: eho, quid agis, Milphio?
MI. Mea voluptas, meæ deliciæ, mea vita, mea amoenitas,
Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum savium,
Meum mel, meum cor, mea colostra, meus molliculus caseus.
AG. Neve ego illæc patiar præsente dici? discrucior miser,
Nisi ego illum jubeo quadrigis cursim ad carnificem rapi.
MI. Noli amabo succensere hero meo, caussa mea.
AD. Ego faxo: sine. MI. irata es nimium. argentum pro te dabit.
Atque te faciet, tu sis civis Attica, atque libera.
AD. Quin abire sinis? quid vis tibi? qui bene volunt, bene visitent.
MI. Si ante quidem mentitus est, nunc jam dehinc erit verax tibi.
AD. Abscede hinc sis, sycophanta. MI. pareo. at scin' quomodo?
Sine te exorem, sine te prendam auriculis, sine dem savium.
Iam ego hercle faciam plorantem illum, nisi te facio propitiam.
Atque hic me ne verberet, (illud faciet, nisi te propitio.)
Male formido: novi ego hujus mores moros & malos:
Quamobrem, amabo te, mea voluptas, sine te exorarier.
AG. Non ego homo trioboli sum, nisi ego illi mastigiæ
Exturbo oculos, atque dentes. hem voluptatem tibi,
Hem mel, hem cor, hem labellum, hem salutem, hem savium!
MI. Impie, siccine oratorem verberas? AG. jam istoc magis.
Et jam ocellum addam, & labellum, & linguam. MI. Ecquid facies modi?
AG. Siccine ego te orare jussi? MI. quomodo ergo orem? AG. rogas?
Sic enim diceres, scelesté, hujus voluptas, te obsecro,
Hujus mel, hujus cor, hujus labellum, hujus lingua, hujus savium,
Hujus salus, hujus amoenitas, hujus festivitas,
Hujus colostra, hujus dulciculus caseus, mastigia,
Hujus jecur, hujus studium, hujus savium, mastigia.

Omnia illa, quæ dicebas tua esse, ea memorares mea.
MI. Obsecro hercle te, voluptas hujus, atque odium meum:
Hujus amica mammeata, mea inimica, & malevola.
Oculus hujus, lippitudo mea: mel hujus, fel meum.
Vt tu huic irata ne sis: aut si id fieri non potest.
AD. Capias restim, ac te suspendas cum hero, & vestra familia?
MI. Hem: mihi jam video propter tete victitandum sorbilo.
Itaque jam quasi ostreatum tergum ulceribus gestito.
Propter amorem vestrum. AD. amabo, men' prohibere postulas,
Ne te verberet magis quam ne mendax me advorsum fiet?
AN. Aliquid huic responde amabo commode, ne incommodus
Nobis sit, nam detinet nos de nostro negocio.
AD. Verum etiam tibi hanc amittam noxiam unam, Agorastocles.
Non sum irata. AG. non es? AD. non sum. AG. da ergo ut credam savium.
AD. Mox dabo, cum ab re divina rediero. AG. i ergo strenue.
AD. Sequere me, soror. AG. atque audin' etiam: Veneri dicito
Multam meis verbis salutem. AD. dicam. AG. atque hoc etiam audi. AD. quid est?
AG. Paucis verbis rem divinam facito. atque audin'? respice.
Respexit: idem pol Venerem credo facturam tibi.

ACTVS I. SCENA III.
AGORASTOCLES *adolescens,* MILPHIO *servus.*

QVid nunc mihi es auctor, Milphio? MI. ut me verberes,
Atque auctionem facias. nam impunissime
Tibi quidem hercle vendere hasce ædis licet.
AG. Quid jam? MI. majorem partem in ore habito meo.
AG. Supersede istis verbis. MI. quid nunc vis tibi?
AG. Trecentos Philippeos Collybisco villico
Dedi dudum, priusquam me evocasti foras.
Nunc obsecro te, Milphio, hanc per dexteram,
Perque hanc sororem lævam, perque oculos tuos,
Perque meos amores, perque Adelphasium meam,
Perque tuam libertatem. MI. hem: nunc nihil obsecras.
AG. Mi Milphidisce, mea commoditas, mea salus,

Fac quod facturum te esse promisisti mihi,
Vt ego hunc lenonem perdam. MI. perfacile id quidem est.
Adduce testis tecum, ego intus interim
Jam & ornamentis meis, & sycophantiis
Tuum exornabo villicum. propera atque abi.
AG. Fugio. MI. meum est istuc magis officium, quam tuum.
AG. Egone? egone si istuc lepide faxis? MI. I modo.
AG. At non ego te hodie? MI. abi modo. AG. emittam manu?
MI. I modo: non hercle meream. AG. oh! oh! MI. vah! abi modo.
AG. Quantum Acherunt'st mortuorum. MI. etiamne abis?
AG. Neque quantum aquæ est in mari. MI. abiturusne es?
AG. Neque nubis quantum est. MI. pergin' verò pergere?
AG. Neque stellæ in cœlo. MI. pergin' aures tundere?
AG. Neque hoc, neque illuc: neque enimvero serio,
Neque hercle vero. MI. quid opus est verbis? quippini
Quod uno verbo dicere hic quidvis licet.
AG. Neque hercle vero serio. scin, quomodo?
Ita me Dii amabunt! vin' bona dicam fide?
Quod hic inter nos liceat. ita me Iuppiter!
Scin' quam? vide tu. Credin'? quod ego fabuler?
MI. Si nequeo facere, ut abeas, egomet abiero.
Nam isti quidem hercle orationi Oedipo
Opus conjectore est, qui Sphyngi interpres fuit.
AG. Illic hinc iratus abiit. nunc mihi cautio est,
Ne meapse culpa meo amori objexim moram.
Ibo atque arcessam testis: quando amor jubet,
Meo me obedientem esse servo liberum.

ACTVS II.

LYCVS *leno*, ANTHEMONIDES *miles*.

DI illum infelicent omnes, qui post hunc diem
Leno ullam Veneri unquam immolarit hostiam,
Quive ullum thuris granum sacrificaverit.
Nam ego hodie infelix diis meis iratissimis,
Sex agonas immolavi, nec potui tamen
Propitium Venerem facere, uti esset mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc illico
Iratus. vetui exta proficarier,
Neque ea aspicere volui, quonsam illa non bona
Aruspex dixit, Deam esse indignatam credidi.
Eo pacto avaræ Veneri pulcre adii manum.

Quando

Quando id quod ſat erat, ſatis habere noluit,
Ego pauſam feci. ſic ago, ſic me decet.
Ego faxo poſthac dii deæque cæteri
Contentiores mage erunt. atque avidi minus,
Cum ſcibunt Veneri ut adierit leno manum.
Condigne baruſ ex. non homo trioboli,
Omnibus in extis ajebat portendi mihi
Malum, damnumque. & deos eſſe iratos mihi.
Quid ei divini aut humani æquum eſt credere?
Mina mihi argenti dono poſtilla data eſt.
Sed quæſo ubinam illic reſtitit miles modo
Qui hanc mihi donavit? quem ego vocavi ad prandium.
Sed eccum incedit. AN. ita ut occœpi dicere,
Lenulle, de illa pugna pterona bica,
Qua ſexaginta milia hominum uno die
Volaticorum, manibus occidi meis.
LY. Ehem! volaticorum hominum! AN. ita dico quidem.
LY. An obſecro uſquam ſunt homines volatici?
AN. Fuêre. verum interfeci. LY. quomodo
Potuiſti? AN. dicam. Viſcum legioni dedi,
Fundaſque: eo præſternebant folia farferi.
LY. Cui rei? AN. ne ad fundas viſcus adhæreſceret.
LY. Perge, optime hercle perjuras. quid poſtea?
AN. In fundas viſci indebant grandiculos globos,
Eo illos volantis juſſi funditarier.
Quid multa verba? ut quemque viſco offenderant,
Tam crebri ad terram accidebant quam pira.
Vt quiſque acciderat, eum necabam illico
Per cerebrum pinna ſua ſibi, quaſi turturem.
LY. Si hercle iſtuc unquam factum eſt, tum me Iuppiter
Faciat, ut ſemper ſacruficem, nec unquam litem.
AN. An mihi hæc non credis? LY. credo, ut mihi eſt æquum credier.
AN. Age eamus intro, dum exta referuntur: volo
Narrare tibi etiam unam pugnam. LY. non moror.
AN. Auſculta. LY. non hercle. AN. immo jam elidam caput
Niſi auſcultas; aut is hinc in malam crucem.
LY. Malam crucem ibo potius. AN. certumne eſt tibi?
LY. Certum. AN. tum tu igitur die bono Aphrodiſiis
Addice tuam mihi meretricem minuſculam.
Ita res divina mihi fuerit. res ſerias
Omnis extollo ex hoc die in alium diem.
Profecto feſtos habeam decretum eſt mihi.
Nunc hinc eamus intro. LY. ſequere hac me. AN. ſequor.
In hunc diem jam tuus ſum mercenarius.

ACTVS III. SCENA I.

AGORASTOCLES *adolescens*, ADVOCATI.

ITa me dii ament, tardo amico nihil est quicquam iniquius,
Præsertim homini amanti; qui quicquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos homines spissigradissimos,
Tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari.
Atque equidem hercle dedita opera amicos fugitavi senes.
Scibam ætate tardiores. metui meo amori moram.
Nec quidquam hos procos mihi elegi: loripedis, tardissimos.
Quin si ituri estis hodie, ite, aut ite hinc in malam crucem.
Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?
Nam iste quidem gradus succretu'st cribro pollinario.
Nisi cum pedicis condidicistis sic hoc grassari gradu.
AD. Heus tu! quanquam nos videmur tibi plebeii & pauperes,
Si nec recte dicis nobis, dives de summo loco,
Divitem audacter solemus mactare infortunio.
Nec tibi nos obnoxii sumus istuc, quid tu ames, aut oderis
Cum argentum pro capite dedimus, nostrum dedimus, non tuum.
Liberos nos esse oportet: nos te nihili pendimus,
Ne tuo nos amori servos tuos esse addictos censeas.
Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire, servile esse duco festinantem currere.
Præsertim in re populi placida, atque interfectis hostibus,
Non decet tumultuari. sed si properabas magis,
Pridie nos te advocatos huc duxisse oportuit.
Ne tu opinere, haud quisquam hodie nostrum curret per vias,
Neque nos populus pro cerritis insectabit lapidibus.
AG. At si ad prandium me in ædem vos dixissem ducere,
Vinceretis cervum cursu, vel grallatorem gradu:
Nunc vos, quia mihi advocatos dixi & testis ducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.
AD. An vero non justa caussa est, quo curatur celeriter,
Vbi bibas, edas de alieno, quantum velis usque affatim,
Quod invitus tu nunquam reddas domino, de quo jus ederis?
Sed tamen quomodocumque, quanquam sumus pauperculi,

Est

Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras.
Quicquid est pauxillulum illuc, nostrum illud omne intus est.
Neque nos quenquam flagitamus, neque nos quisquam flagitat.
Tua caussa nemo nostrum est suos rupturus ramices.
AG. Nimis iracundi estis, equidem hæc vobis dixi per jocum.
AD. Per jocum item dictum habeto, quæ nos tibi respondimus.
AG. Obsecro hercle operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.
Attrepidate saltem. nam vos approperare haud postulo.
AD. Si quid tu placide ociosequè agere vis, operam damus.
Si properas, cursores meliu'st te advocatos ducere.
AG. Scitis: rem narravi vobis, quod vestra opera mihi opus siet.
De lenone hoc, qui me amantem ludificatur tam diu,
Ei paratæ ut fiat insidiæ, de auro & de servo meo.
AD. Omnia istæc scimus jam nos, si hi spectatores sciant.
Horunc hic nunc caussa hæc agitur spectatorum fabula,
Hos te satius est docere, ut quando agas, quid agas sciant.
Nos tu ne curassis. scimus rem omnem: quippe omnes simul
Didicimus tecum una, ut respondere possimus tibi.
AG. Ita profecto est: sed agite igitur, ut sciam vos scire rem
Expedite, & mihi, quæ dudum vobis dixi, dicite.
AD. Itane tentas an sciamus? non meminisse nos ratus,
Quomodo trecentos Philippeos Collybisco villico
Dederis, quos deferret huc ad lenonem inimicum tuum?
Isque se ut assimularet peregrinum esse aliunde, ex alio oppido?
Vbi is detulerit, tu eo quæsitum servum advenies tuum,
Cum pecunia? AG. meministis memoriter, servastis me.
AD. Ille negabit, Milphionem quæri censebit tuum,
Id duplicabit omne furtum, leno addicetur tibi.
Ad eam rem nos esse testis vis tibi. AG. tenetis rem.
AD. Vix quidem hercle, ita pauxilla est, digitulis primoribus.
AG. Hoc cito &, cursim est agendum: properate jam quantum potest.
AD. Bene vale igitur: te advocatos melius celeris ducere:
Tardi sumus nos. AG. pessume itis, optume hercle dicitis.

Quin etiam deciderint vobis femina in talos velim.

AD. At ædepol nos tibi in lumbos linguam, atque oculos in solum.

AG. Eia haud vostrum est iracundos esse, quod dixi joco.

AD. Nec tuum quidem est, amicis per jocum injuste loqui.

AG. Mittite istæc, quid velim vos scitis. AD. callemus probe.

Lenonem perjurum ut perdas, id studes AG. tenetis rem.

Ecce opportune egrediuntur Milphio una

Et villicus. basilice exornatus incedit & fabre ad fallaciam.

ACTUS III SCENA II.

MILPHIO *servus*, COLLYBISCUS *villicus*, AGORASTOCLES *adolescens*, ADVOCATI.

Iam tenes præcepta in corde. CO. pulcre. MI. vide sis calleas.

CO. Quid opus est verbis? callum aprugnum callere æque non sinam.

MI. Fac modo ut condocta tibi sint dicta ad hanc fallaciam.

CO. Quin ædepol condoctior sum, quam tragœdi aut comici.

MI. Probus homo es. AG. adeam propius, assunt testes. MI. tot quidem

Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos.

Nam istorum nullus nefastu'st, comitiales sunt meri.

Ibi habitant, ibi eos conspicias quam prætorem sæpius.

Hodie juris coctiores non sunt, qui lites creant,

Quam sunt hi: qui si nihil est litium, lites emunt.

AD. Dii te perdant. MI. vos quidem hercle commendo: quiqui tamen

Et bene, & benigne facitis, quam hero amanti operam datis.

Sed isti jam sciunt negotii quid sit? AG. omnem rem ordine.

MI. Tum vos animum advortite igitur. hunc vos lenonem Lycum

Novistis? AD. facile. CO. at ego pol eum qua sit facie, nescio.

Eum volo mihi demonstretis hominem. AD. nos curabimus.

Satis præceptum. AG. hic trecentos nummos numeratos habet.

AD. Ergo

AD. Ergo nos inspicere oportet istuc aurum, Agorastocles,
Vt sciamus, quid dicamus mox pro testimonio.
AG. Agite, inspicite aurum. CO. est profecto, spectatores, comicum:
Macerato hoc pingues fiunt auro in barbaria boves.
Verum ad hanc rem agundam Philippeum est. AD. ita nos assimulabimus.
CO. Sed ita assimulatote, quasi ego sim peregrinus. AD. scilicet.
Et quidem quasi tu nobiscum adveniens hodie oraveris,
Liberum ut commonstraremus tibi locum, & voluptarium,
Vbi ames, potes, pergræcere. MI. heu! ædepol mortales malos.
AG. Ego enim docui. MI. quis te porro? CO. agite intro abite, Agorastocles,
Ne hic vos mecum conspicetur leno, neu fallaciæ
Præpedimentum objiciatur. MI. hic homo sapientes sapit.
AD. Facite quod jubet. AG. abeamus. sed vos. satis dictum'st? CO. abi.
AG. Abeo. quæso dii immortales! CO. quin abis? AG. abeo. CO. sapis.
Atate! AD. quid est? CO. fores hæ fecerunt magnum flagitium modo.
AD. Quid id est flagitii? CO. crepuerunt clare. AD. dii te perduint.
Pone nos recede. CO. fiat. AD. nos priores ibimus.
CO. Faciunt scurræ quod consuêrunt; pone sese homines locant.
AD. Illic homo est, qui egreditur, leno. CO. bonus; nam similis malo est.
Iam nunc illi egredienti sanguinem exugam procul.

ACTVS III. SCENA III.
LYCVS *leno*, ADVOCATI, COLLYBISCVS *villicus*.

IAm istuc ego revortar, miles: convivas volo
Reperire nobis commodos, quia una fient,
Inter ibi attulerint exta. atque eadem mulieres
Iam ab re divina credo apparebunt domi.
Sed quid huc tantum hominum incedunt? ecquid nam afferunt?
Et ille chlamydatus quisnam est? qui sequitur procul.
AD. Ætoli cives te salutamus, Lyce.
Quanquam hanc salutem ferimus inviti tibi,
Et quanquam bene volumus leviter lenonibus.

LY. For.

LY. Fortunati omnes sis; quod certe scio
Nec fore, nec fortunam id situram fieri.
AD. Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quæstui habeant, male loqui melioribus.
LY. Viam qui nescit, qua deveniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi!
Ego male loquendi vobis nescivi viam,
Nunc vos mihi amnes estis, vos certum est sequi.
Si bene dicetis, vostra ripa vos sequar:
Si male dicetis, vostro gradiar limite.
AD. Malo bene facere, tantundem est periculum.
Quantum bono malefacere. LY. qui vero? AD. scies.
MALO si quid benefacias, id beneficium interit;
Bono si quid malefacias, ætatem petit.
LY. Facete dictum: sed quid istuc ad me attinet?
AD. Quia nos honoris tui caussa huc ad te venimus.
LY. Si quid boni apportatis, habeo gratiam.
AD. Boni de nostro tibi nec ferimus, nec damus,
Neque pollicemur, neque adeo volumus datum.
LY. Credo hercle vobis: ita vestra est benignitas.
Sed quid nunc vultis? AD. hunc chlamydatum, quem vides.
Ei Mars iratus est. CO. capiti vestro istuc quidem.
AD. Hunc nunc Lyce, ad te diripiendum adducimus.
Cum præda hic hodie incedet venator domum.
Canes compellunt in plagas lepide Lycum.
LY. Quis hic est? AD. nescimus nos illum quidem, qui siet:
Nisi dudum à mani ut ad portum processimus,
Atque illunc è navi exeuntem oneraria
Videmus, adiit ad nos extemplo exiens,
Salutat, respondemus. CO. mortales malos!
Vt ingrediuntur docte in sycophantiam!
LY. Quid deinde? AD. sermonem nobiscum ibi copulat.
Ait se peregrinum esse hujus ignarum oppidi.
Locum sibi velle liberum præberier,
Vbi nequam faciat. nos hominem ad te adduximus.
Tu, si te dii amant, agere tuam rem occasio est.
LY. Itane ille est cupiens? AD. aurum habet.
LY. præda hæc mea est.
AD. Potare, amare volt. LY. locum lepidum dabo.
AD. At enim furtim hic esse volt, ne qui sciant,
Neve arbiter sit. nam hic latro in Sparta fuit,
Vt quidem ipse nobis dixit, apud regem Attalum.
Inde huc aufugit, quoniam jam capitur oppidum.
CO. Nimis lepide de latrone, de Sparta optume.
LY. Dii deæque vobis multa bona dent, cum mihi
Et bene præcipitis, & bonam prædam datis.

AD. Im-

AD. Immo ut ipse nobis dixit, quo accures magis,
Trecentos nummos Philippos portat præsidii.
LY Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me allexero.
AD. Quin hic quidem tuus est. LY. obsecro hercle hortamini,
Vt divortatur ad me in hospitium optumum.
AD. Neque nos hortari, neque dehortari decet
Hominem peregrinum: tuam rem tu ages, si sapis.
Nos tibi palumbem ad aream usque adduximus,
Nunc te illum melius capere, si captum esse vis.
LY. Iamne itis? CO. quid quod vobis mandavi, hospites,
AD. Cum illoc te melius tuam rem adolescens loqui:
Illic est ad istas res probus, quas quæritas.
CO. Videre equidem vos vellem, cum huic aurum darem.
AD. Illinc procul nos istuc inspectabimus.
CO. Bonam dedistis mihi operam. LY. it ad me lucrum.
CO. Illuc quidem quorsum asinus cædit calcibus.
LY. Blande hunc hominem compellabo, hospes hospitem
Salutat: salvum te advenire gaudeo.
CO. Multa tibi Dii dent bona, cum me salvum esse vis.
LY. Hospitium te ajunt quæritare. CO. quærito.
LY. Ita illi dixerunt, qui hinc à me abierunt modo,
Te quæritare à muscis. CO. minime gentium.
LY. Quid ita? CO. Quia à muscis si mihi hospitium quærerem,
Adveniens huc irem in carcerem recta via:
Ego id quæro hospitium, ubi ego curer mollius
Quam regi Antiocho oculi curari solent.
LY. Ædepol næ tibi possum illum festivum dare,
Siquidem potes esse pati te in lepido loco,
In lecto lepide strato, lepidam mulierem
Complexum contrectare te. CO. rectam is leno viam.
LY. Vbi Leucadio, Coo, Thasio, Lesbio,
Vetustate vino edentulo ætatem irriges.
Ibi te replebo usque unguentum echeumatis.
Quid multa verba? faciam, ubi tu laveris,
Ibi ut balneator faciat unguentariam.
Sed hæc latrocinantur, quæ ego dixi omnia.
CO. Quid ita? LY. quia aurum poscunt præsentarium.
CO. Quin hercle accipere tu non mavis, quam ego dare.
AD. Quid si evocemus huc foras Agorastoclem,
Vt ipse testis sit ibi certissimus?
Heus tu, qui furem captas, egredere ocius,
Vt tute inspectes aurum lenoni dari,

ACTVS

ACTVS III. SCENA IV.
AGORASTOCLES *adolescens*, & EIDEM.

QVid est? quid vultis testes? AD. specta ad dexteram.
Tuus servus aurum ipsi lenoni datat.
CO. Age accipe hoc sis, hic sunt numerati aurei
Trecenti nummi qui vocantur Philippei.
Hinc me procura, propere hosce absumi volo.
LY. Ædepol fecisti prodigum promum tibi.
Age eamus intro. CO. te sequor. LY. age age ambula:
Ibi quæ reliqua alia, una fabulabimur.
CO. Eadem narrabo tibi res Spartiaticas.
LY. Quin sequere me ergo. CO abduc intro, addictum tenes.
AG. Quid nunc mihi autores estis? AD. ut frugi sies.
AG. Quid si animus esse non finit? AD. esto, ut finit.
AG. Vidistis leno cum aurum accepit? AD. vidimus.
AG. Eum vos esse meum servum scitis? AD. scimus.
AG. Rem adversus populi leges? AD. sæpe scivimus.
AG. Hem! istæc volo ergo vos commeminisse omnia,
Mox cum ad prætorem usus veniet. AD. meminerimus.
AG. Quid si recenti re ædis pultem? AD. censeo.
AG. Si pultem, non recludet. AD. pede frangito.
AG. Si exierit leno, censetis hominem interrogem?
Meus servus si ad eum venerit nec ne? AD. quippini?
AG. Cum auri ducentis nummis Philippis. AD. quippini?
AG. Ibi extemplo leno errabit. AD. qua de re? AG. rogas?
Quia centum nummis minus dicetur. AD. bene putas.
AG. Alium censebit quæritari. AD. scilicet.
AG. Extemplo denegabit. AD. juratus quidem.
AG. Homo furti se adstringet. AD. haud dubium id quidem est.
AG. Quantum quantum ad eum erit delatum. AD. quippini?
AG. Ibo, & pultabo januam hanc. AD. ita: quippini?
AG. Diespiter vos perduit. AD. te quippini?
AG. Tacendi tempus est, nam crepuerunt fores.
Foras egredier video lenonem Lycum.
Adeste quæso. AD. quippini? quin si tu voles
Operire capita, ne nos leno viderit,
Qui illi malæ rei ante fuimus illices.

ACTVS III. SCENA V.
LYCVS *leno*, AGORASTOCLES, ADVOCATI.

SVspendant omnes nunc jam se haruspices:
Quid ego illis posthac, quod loquantur, creduam?

Qui in re divina dudum dicebant, mihi
Malum damnumque maximum portendier,
Is explicavi meam rem post illa lucro.
AG. Salvus sis leno. LY. dii te amant Agorastocles.
AG. Magis me benigne nunc salutas, quam antidhac.
LY. Tranquillitas evenit, quasi navi in mari:
Vtcunque est ventus, exin velum vortitur.
AG. Valeant apud te quas volo, atque haud te volo.
LY. Valent, ut postulatum est, verum non tibi.
AG. Mitte ad me, sodes, hodie Adelphasium tuam,
Die festo celebri, nobilique Aphrodisiis.
LY. Calidum prandisti prandium hodie? dic mihi.
AG. Quid jam? LY. quia os nunc frigefactas, cum rogas.
AG. Hoc agesis, leno, servum esse audivi meum
Apud te. LY. apud me? nunquam factum reperies.
AG. Mentire. nam ad te venit, aurumque attulit.
Ita mihi renunciatum est, quibus credo satis.
LY. Malus es, captatum me advenis cum testibus.
Tuorum apud me nemo est, nec quicquam tui.
AG. Mementote illuc advocati. AD. Meminimus.
LY. Ha ha he! jam teneo, quid sit? perspexi modo.
Hi, qui illum dudum conciliaverunt mihi
Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur,
Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri.
Nunc hunc inimicum quia esse sciverunt mihi,
Eum allegaverunt, suum qui servum diceret
Cum auro esse apud me. Composita est fallacia,
Vt eo me privent, atque inter se dividant.
Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt.
AG. Negasne apud te esse aurum, nec servum meum?
LY. Nego: & negando, si quid refert, ravio.
AD. Periisti leno: nam iste est hujus villicus,
Quem tibi nos esse Spartiatem diximus,
Qui ad te trecentos Philippeos modo detulit,
Idque adeo in istoc aurum inest marsupio.
LY. Væ vostræ ætati. AD. id nunc quidem in mundo est tuæ.
AG. Age omitte actutum, furcifer, marsupium;
Manifesto fur es. mihi quæso hercle operam date,
Dum me videatis servum ab hoc abducere.
LY. Nunc pol ego perii certo, haud arbitrario.
Consulto hoc factum est, mihi ut insidiæ fierent.
Sed quid ego dubito fugere hinc in malam crucem,
Priusquam obtorto collo ad prætorem trahor?
Eheu, quam ego habui ariolos aruspices,
Qui si quid boni promittunt, pro spisso evenit;
Id quod mali promittunt, præsentarium est.
Nunc ibo, amicos consulam, quo me modo
Suspendere æquum censeant potissimum.

ACTVS

ACTVS III. SCENA VI.

AGORASTOCLES *adolescens*, COLLYBISCVS *villicus*, ADVOCATI.

AGe tu progredere, ut testes videant te ire isthinc foras.
Estne hic servus meus? CO. sum hercle vero, Agorastocles.
AG. Quid nunc, scelestе leno? AD. quicum litigas,
Abscessit. AG. utinam hinc abierit malam crucem.
AD. Ita nos velle æquum est. AG. cras subscribam homini dicam.
CO. Nunquid me? AG. abscedas, sumas ornatum tuum.
CO. Non sum nequicquam miles factus, paululum
Prædæ intus feci, dum lenonis familia
Dormitat, extis sum satur factus probe.
Abscedam hinc intro. AG. factum à vobis comiter.
Bonam dedistis, advocati, operam mihi.
Cras mane quæso in comitio estote obviam.
Tu sequere me intro. vos valete. AD. & tu vale.
Injuriam illic insignite postulat,
Nostro sibi servire nos censet cibo.
Verum ita sunt isti nostri divites.
Si quid bene facias, levior pluma est gratia;
Si quid peccatum'st, plumbeas iras gerunt.
Domos abeamus nostras sultis nunc jam,
Quando id quoi rei operam dedimus, impetravimus;
Vt perderemus corruptorem civium.

ACTVS IV. SCENA I.

MILPHIO *servus*.

EXpecto quo pacto meæ technæ processuræ fient.
Studeo hunc lenonem perdere, velut meum herum miserum macerat.
Is me autem porro verberat, incursat pugnis, calcibus.
Servire amanti miseria est, præsertim qui quod amat caret.
Atat è fano recipere video se Syncerastum Veneris
Lenonis servum; quid habeat sermonis, auscultabo.

ACTVS IV. SCENA II.

SYNCERASTVS, MILPHIO, *servi duo*.

SAtis spectatum est, Deos atque homines ejus negligere gratiam,
Cui homini herus est consimilis, velut ego habeo nunc hujusmodi.

Neque

Neque perjurior, neque pejor alter usquam est gentium,
Quam herus meus est: neque tam luteus, neque tam coeno collitus,
Ita me dii ament, vel in lautumiis, vel in pistrino mavelim
Agere ætatem, præpeditus latera forti ferro mea,
Quam apud lenonem hunc servitutem colere. quid illuc est genus?
Quæ illic hominum corruptelæ fiunt? dii vostram fidem!
Quodvis genus ibi hominum videas, quasi Acheruntem veneris,
Equitem, peditem, libertinum, furem, ac fugitivum velis,
Verberatum, vinctum, addictum: qui habet quod det, utut homo est.
Omnia genera recipiuntur: itaque in totis ædibus
Tenebræ, latebræ: bibitur, estur, quasi in popina, haud secus.
Ibi tu videas litteratas fictiles epistolas,
Pice signatas: nomina insunt cubitum longis literis.
Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.
MI. Omnia ædepol mira sunt, nisi herus hunc hæredem facit:
Nam is quidem illi, ut meditatur, verba facit emortuo.
Et adire lubet hominem: equidem nimis eum ausculto libens.
SY. Hæc cum hic video fieri, crucior preciis emptos maximis
Apud nos expeculiatos servos fieri suis heris.
Sed ad postremum nihil apparet. MALE partum, male disperit.
MI. Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bonæ:
Qui ipsus hercle ignaviorem potis est facere ignaviam.
SY. Nunc domum hæc ab æde Veneris refero vasa, ubi hostiis
Herus nequivit propitiare Venerem suo festo die.
MI Lepidam Venerem! SY. nam meretrices nostræ primis hostiis
Venerem placavere extemplo. MI. ô lepidam Venerem! denuo.
SY. Nunc domum ibo. MI. heus Syncerasle. SY. Syncerastum qui vocat?
MI. Tuus amicus. SY. haud amice facis, qui cum onere offeras moram.
MI. At ob hanc rem tibi reddam operam, ubi voles, ubi jusseris:
Habe rem pactam. SY. futurum est, do tibi operam hanc. MI. quomodo?

SY. Vt enim ubi mihi vapulandum est, tute corium sufferas.

MI. Apage. SY. nescio quid viri sis. MI. malus sum. SY. tibi sis. MI. te volo.

SY. At onus urget. MI. at tu appone, & respice ad me. SY. fecero,

Quanquam haud otium est. MI. salvos sis, Synceraste. SY. ô Milphio,

Dii omnes deæque ament. MI. quemnam hominem? SY. nec te, nec me, Milphio,

Neque herum meum adeo. MI. quem ament igitur? SY. alium quemlibet.

Nam nostrorum nemo dignus est. MI. lepide loquere. SY. me decet.

MI. Quid agis? SY. facio quod manifesto deprensi mœchi haud ferme solent.

MI. Quid id est? SY. refero vasa salva. MI. dii te & tuum herum perduint.

SY. Me non perdent: illum ut perdant, facere possim, si velim,

Meum herum ut perdant, ni mihi metuam, Milphio. MI. quid id est? cedo.

SY. Malus es. MI. malus sum. SY. male mihi est. MI: memora dum: esse aliter decet.

Quid est, quod male sit? cui id omne est quod edis, quod ames affatim,

Neque triobolum ullum amicæ das, & eam ductas gratiis.

SY. Diespiter me sic amabit! MI. ut quidem ædepol dignus es.

SY. Vt ego hanc familiam interire cupio? MI. adde operam, si cupis.

SY. Sine pennis volare haud facile'st, meæ alæ pennas non habent.

MI. Nolito ædepol te vellisse, jam his duobus mensibus

Volucres tibi erunt hircinæ. SY. i in malam rem. MI. i tu atque herus.

SY. Verum enim, qui bene eum norit, cito homo pervorti potest.

MI. Quid jam? SY. quasi tu tacere quicquam potis sis. MI. rectius

Tacitus tibi resistam, quam quod dictum est malæ mulieri.

SY. Animum inducam facile, tibi istuc ut credam, ni te noverim.

MI. Crede audacter meo periculo. SY. male credam, & credam tamen.

MI. Scin'tu herum tuum meo hero esse inimicum capitalem? SY. scio.

MI. Pro-

MI. Propter amorem. SY. omnem operam perdis. MI. quid jam? SY. quia doctum doces.
MI. Quid ergo dubitas? quin lubenter tuo hero, meus quod possiet
Facere, faciat male ejus merito: tum autem, quid tu adjuvas.
Eo facilius poterit facere. SY. at ego hoc metuo, Milphio.
MI. Quid est, quod metuas? SY. dum hero insidias paremne inepte perduim.
Si herus meus me esse locutum cuiquam mortali sciat,
Continuo is med' ex Synceraſtum fecerit.
MI. Nunquam ædepol mortalis quisquam fiet è me certior;
Nisi hero meo uni indicasso, atque ei quoque ut ne enunciet,
Id esse facinus ex te ortum. SY. male credam, & credam tamen.
Sed hoc tu tecum tacitum habeto. MI. fidei non melius creditur.
Loquere, ocus occasioque libera est, hic soli sumus.
SY. Herus si tuus volet facere frugi, meum herum perdet. MI. quî id potest?
SY. Facile. MI. fac. ergo id facile noscam, ille ut possit noscere.
SY. Quia Adelphasium, quam herus deamat tuus, ingenua est. MI. quomodo?
SY. Eodem, quo soror illius altera Anterastilis. MI. sed qui id credam? SY. quia:
Illas emit in Anactorio parvulas. MI. quanti? SY. duodeviginti minis
De prædone Siculo. MI. quanti? SY. duodeviginti minis.
MI. Duas illas tanti quæso? SY. immo & nutricem earum tertiam.
Et ille, qui eas vendebat, dixit se fortivas vendere:
Ingenuas Carthagine ajebat esse. MI. dii vostram fidem!
Nimium lepidum memoras facinus. nam herus meus Agoraſtocles
Ibidem gnatus inde surptus fere sexennis: post ibi
Qui eum surripuit, huc devexit, meoque hero eum hic vendidit.
Is in divitias homo adoptavit hunc, cum diem obiit suũ.
SY. Omnia memoras. quo id facilius fiat, manu eas asserat
Suas populares liberali caussa. MI. tacitus tace modo.
SY. Profecto ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit.
MI. Quin prius disperibit faxo, quam unam calcem civerit,

Ita paratum est. SY. ita dii faxint! ne apud lenonem hunc serviam.
MI. Quin hercle collibertus meus faxo eris, si dii volent.
SY. Ita dii faxint! nunquid aliud vis memorare, Milphio?
MI. Valeas, beneque ut tibi sit. SY. pol istuc tibi, & tuo hero, est in manu.
Vale, & hæc cura clanculum ut sint dicta. MI. non dictum est: Vale.
SY. At enim nihil est, nisi, dum calet, hoc agitur. MI. lepidus, cum mones:
Et hoc ita fiet. SY. proba materies data est, si probum adhibes fabrum.
MI. Potin' ut taceas? SY. taceo, atque abeo. MI. mihi commoditatem creas.
Illic hinc abiit: dii immortales meum herum servatum volunt,
Et hunc disperditum lenonem: tantum eum instat exitii.
Satisne, priusquam unum est injectum telum, jam instat alterum?
Ibo intro, hæc ut meo hero memorem. nam huc si ante ædes evocem,
Quæque audivi modo, nunc si eadem hic iterum, inscitia'st.
Hero uni potius intus ero odio, quam hic sim vobis omnibus.
Dii immortales! quid malorum? quanta advenit calamitas
Hodie ad hunc lenonem? sed ego, nunc nil est, cur memorer.
Id negotium institutum est, non datur cessatio.
Nam & hoc docte consulendum quod modo concreditum'st,
Et illud autem inferendum consilium vernaculum.
Remora si sit, qui malam rem mihi det, merito fecerit.
Nunc intro ibo: dũ herus adveniat à foro, operiar domi.

ACTVS V. SCENA I.

HANNO POENVS *loquitur Punice*.

Ythalonim uvalonuth si corathisima consith,
Chim lach chunyth mumys tyalmyctibari imischi
Lipho canet hyth bynithii ad ædin binuthii.
Byrna, ob syllo homaloninby misyrthoho
Bythlymmothyn noctothii nelechanti dasmachon
Yssidele brim tyfelyth chylys chon, ten lyphul
Vth bynim ysdibuth thinno cuthnu Agorastocles
Ythe manet ihy chyrsae lycoch sith naso,
Byuni id chil luhili gubylim lasibit thym

Bodyalyt.

Bodyalyt herayn nyn nuys lym moncoth lusim.
Exanolim volanus succuratim misti Atticum esse
Concubitum à bello cutim beant lalacant chonqenus es.
Huiec si lec pauesse athidamascon alem induberte felono buthume
Celtum comucro lueni : at enim avo fouber bent hyach Aristoclem.
Et te se aneche nasoctelia helicos alemus duberter mi comps vespiti
Aodeanec lictor bodes jussum limnimcolus.
Deos deasque veneror, qui hanc urbem colunt,
Vt quod de mea re huc veni, rite venerim :
Measque ut gnatas, & mei fratris filium,
Reperire me siritis. dii vostram fidem !
Quæ mihi surreptæ sunt, & fratris filium.
Sed hic mihi antehac hospes Antidamas fuit,
Eum fecisse ajunt sibi quod faciundum fuit.
Ejus filium hic esse prædicant Agorastoclem.
Deum hospitalem, ac tesseram mecum fero.
In hisce habitare monstratu'st regionibus :
Hos percontabor, qui huc egrediuntur foras.

ACTVS V. SCENA II.
AGORASTOCLES, MILPHIO, POENVS.

AIn' tu tibi dixe Syncerastum, Milphio,
Has esse ingenuas ambas surrepticias
Carthaginensis ? MI. ajo, & si frugi esse vis,
Eas liberali jam asseres caussa manu.
Nam tuum flagitium'st, tuas populareis te pati
Servire ante oculos, domi quæ fuerint liberæ.
POE. Pro Dii immortales ! obsecro vestram fidem !
Certa est profectò horum hominum mihi oratio.
Quam orationem hanc aures dulce devorant !
Vt mihi absterserunt omnem sorditudinem !
AG. Si ad eam rem testis habeam, faciam quod jubes.
MI. Quid tu mihi testis ! quin tu insistis fortiter.
Aliqua fortuna fuerit adjutrix tibi.
AG. Incipere multo est, quam patrare, facilius.
MI. Sed quænam illæc avis est ? quæ huc cum tunicis advenit.
AG. Numnam it à balneis circumductus pallio?
Facies quidem ædepol Punica est : *gugga est homo*.
MI. Servos quidem ædepol veteres antiquosque habet.
AG. Qui scis ? MI. viden' homines sarcinatos consequi ?
Atque ut opinor, digitos in manibus non habent.
AG. Quid jam ? MI. quia incedunt cum annulatis auribus.

Adibo ad hosce, atque appellabo Punice.
Si respondebunt, Punice pergam loqui:
Si non, tum ad horum mores linguam verterꝰ.
Quid ais tu? ecquid commeministi Punice?
AG. Nihil ædepol. nam qui scire potui, dic mihi,
Qui illinc sexennis perierim Carthagine?
POE. Pro Dii immortales! ut ad hunc plurimi modum
Periere pueri liberi Carthagine!
MI. Quid ais tu? AG. quid vis? MI. vin' appellem hunc Punice?
AG. An scis? MI. nullus me est hodie Pœnus Punior.
AG. Adi, atque appella quid velit? quid venerit?
Qui sis, cujatis, unde sit? ne parseris.
MI. Havo cujates estis, aut quo ex oppido?
POE. Hanno Muthum balle bechaedreanech.
AG. Quid ait? MI. Hannonem sese ait Carthagine,
Carthaginiensem, Muthum Ballis filium.
POE. Havo. MI. salutat. POE. donni. MI. doni vult tibi
Dare hinc nescio quid, audin' pollicerier?
AG. Saluta hunc rursus Punice verbis meis.
MI. Haudoni, hic mihi tibi inquit verbis suis.
POE. Me bar bocca. MI. istuc sit tibi potius, quam mihi.
AG. Quid ait? MI. miseram esse prædicat buccam sibi.
Fortasse medicos nos asse arbitrarier.
AG. Si ita est, nega esse, nolo ego errare hospitem.
MI. Audi tu, rufeu mico istam. AG. sic volo,
Profecto vera cuncta huic expedirier.
Roga nunquid opus sit? MI. tu, qui zonam non habes,
Quid in hanc venistis urbem, aut quid quæritis?
POE. Muphursa. AG. quid ait? POE. mo in lechianna. AG. quid venit?
MI. Non audis mures Africanos prædicat
In pompam ludis dare velle ædilibus.
POE. Lalech labcanan ilimi inchot. AG. quid nunc ait?
MI. Ficulas, fabulas ait se advexisse, & nuces:
Nunc orat operam ut des sibi. ut ea veneant.
AG. Mercator credo est. PŒ. Isam arvinam. MI. quid est?
POE. Palum erga dectha. AG. Milphio, quid nunc ait?
MI. Palas vendundas sibi ait, & mergas datas,
Ut hortum fodiat, atque ut frumentum metat.
Ad messim credo missus hic quidem tuam.
AG. Quid istuc ad me? MI. certiorem te esse vult,
Ne quid clam furtive accepisse censeas.
POE. Muphonnium succoram. MI. hem! cave sis feceris.
Quod hic te orat. AG. quid ait, aut orat? expedi.
MI. Sub cratim uti jubeas sese supponi, atque eo
Lapides imponi multos, ut sese neces.

POE. Gune-

POE. Cunebel balsamen erasan. AG. narra, quid est?
Quid ait? MI. non hercle nunc quidem quicquam scio.
POE. At tu scies nunc, de hinc Latine jam loquar.
Servum hercle te esse oportet & nequam, & malum,
Hominem peregrinum atque advenam, qui irrideas.
MI. At hercle te hominem & sycophantam, & subdolum,
Qui huc advenisti nos captarum migdilybs,
Bisulcilingua quasi proserpens bestia.
AG. Maledicta hinc aufer, linguam compescas face.
Maledicere huic tu temperabis, si sapis.
Meis consanguineis nolo te injuste loqui.
Carthagine ego sum natus, ut tu sis sciens.
POE. O mi popularis, salve. AG. & tu ædepol, quisquis es.
Et si quid opus est, quæso dic, atque impera,
Popularitatis caussa. POE. habeo gratiam.
Verum ego hic unum hospitem habeo. Antidamæ filium
Ecquem adolescentem tu hic novisti Agorastoclem?
Quæso commonstres si novisti Agorastoclem.
AG. Siquidem tu Antidamæ hic quæris adoptatitium,
Ego sum ipsus, quem tu quæris. POE. hem! quid ego audio?
AG. Antidamæ gnatum me esse. POE. si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.
AG. Age dum huc ostende; est par probe, nam habeo domi.
POE. O mi hospes salve multum! nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo mihi hospes Antidamas fuit.
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo olim fuit.
AG Ergo hic apud me hospitium tibi præbebitur.
Namque haud repudio hospitium, neque Carthaginem,
Vnde sim oriundus. POE. Dii dent tibi omnes quæ velis.
Sed quid ais qui potuit fieri, ut Carthagini
Gnatus sis, hic autem habueris Ætolum patrem?
AG. Surptus sum illinc, hic Antidamas hospes tuus
Emit me, & is me sibi adoptavit filium.
POE. Demarcho item ipse fuit adoptatitius.
Sed mitto de illo, & ad te redeo: dic mihi,
Ecquid meministi tuum parentum nomina?
AG. Patris atque matris memini. POE. memoradum mihi,
Si novi forte, aut si sunt cognati mihi.
AG. Amfigura mater mihi fuit, Iachon pater.
POE. Patrem atque matrem viverent vellem tibi.
AG. An mortui sunt? POE. factum; quod ægre tuli.

Nam mihi fobrina Amfigura tua mater fuit.
Pater tuus is erat frater patruelis meus:
Et his me hæredem fecit, cum fuum obiit diem,
Quo me privatum effe ægre patior mortuo.
Sed fi ita eft, ut tu fis Iachonis filius.
Signum effe oportet in manu læva tibi,
Ludenti puero quod momordit fimia.
Oftende ut infpiciam: aperi. AG. vide, eccum adeft.
Mi patrue falve. POE. & tu falveto, Agoraftocles.
Iterum mihi gnatus videor, quia te repperi.
MI. Pol iftam rem vobis bene eveniffe gaudeo.
Et te moneri num nevis? POE. fane volo.
MI. Paterna oportet reddi filio bona.
Æquum eft habere hunc bona, quæ poffedit pater.
POE. Poftulo aliter, reftituentur omnia.
Suam rem fibi falvam fiftam, fi illo advenerit.
MI. Facito fis reddas, etfi hic habitabit tamen.
POE. Quin mea quoque ifte habebit, fi quid me fuat.
MI. Feftivum facinus venit mihi in mentem modo.
POE. Quid id eft? MI. tua eft opus opera. POE. dic mihi, quid lubet?
Profecto utêris ut voles operam meam.
Quid eft negotii? MI. potin' tu fieri fubdolus?
POE. Inimico poffum, amico eft infipientia.
MI. Inimicus hercle eft hujus. POE. male faxim lubens.
MI. Amat à lenone hic. POE. facere fapienter puto.
MI. Lenoni hic habitat vicinus. POE. male faxim lubens.
MI. Ei duæ puellæ funt meretrices fervulæ
Sorores, earum hic alteram efflictim perit,
Neque eam inceftavit unquam. POE. acerba amatio eft.
MI. Hunc leno ludificatur. POE. fuum quæftum colit.
MI. Hic illi malam rem dare volt. POE. frugi, fi id facit.
MI. Nunc hoc confilium capio, & hanc fabricam apparo,
Vt te allegamus, qui filias dicas tuas,
Surreptafque effe parvulas Carthagine,
Manuque liberali cauffa ambas afferas.
Quafi filiæ tuæ fint ambæ. Intellegis?
POE. Intellego hercle. nam mihi item gnatæ duæ
Cum nutrice una furreptæ funt parvulæ.
MI. Lepide hercle affimulas: jam principium id mihi placet.
POE. Pol magis quam vellem. MI. heu! hercle mortalem catum,
Malum, crudumque & callidum, atque fubdolum!
Vt affiet, quo illud geftu faciat facilius!
Me quoque dolis jam fuperat architectonem.
POE. Sed earum nutrix, qua fit facie, mihi expedi.
MI. Statura haud magna, corpore aquilo eft. POE. ipfa ea'ft.

MI. Spe-

MI. Specie venusta, ore æque ac oculis pernigris.
POE. Formam quidem hercle verbis depinxti mihi.
MI. Vin' eam videre? POE filias malo meas.
Sed i, atque evoca illam. si eæ meæ sunt filiæ,
Si illarum est nutrix, me continuo noverit.
MI. Heus! ecquis hic est? nunciate, ut prodeat
Foras Giddeneme, est qui illam conventam esse volt.

ACTVS V. SCENA III.

GIDDENEME *nutrix*, HANNO *Pœnus*, MILPHIO *servus*, AGORASTOCLES, PVER.

QVis pultat? MI. qui te proximus est. GI. quid vis? MIL. eho!
Novistin' tu illunc tunicatum hominem qui siet?
GI. Nam quem ego aspicio, proh supreme Iuppiter!
Herus meus hic quidem est, mearum alumnarum pater,
Hanno Carthaginensis. MI. ecce autem mala.
Præstigiator hic quidem Pœnus probus est,
Perduxit omnis ad suam sententiam.
GI. O mi here salve, Hanno. insperatissime
Mihi tuisque filiis, salve! atque eho!
Mirari noli, neque me contemplarier.
Cognoscin' Giddenemen ancillam tuam?
POE. Novi. sed ubi sunt meæ gnatæ, id scire expeto.
AG. Apud ædem Veneris. POE. quid ibi faciunt? dic mihi.
GI. Aphrodisia hodie Veneris est festus dies,
Oratum ierunt Deam, ut sibi esset propitia.
MI. Pol satis scio impetrarunt, quando hic hic adest.
AG. Eho! an hujus sunt illæ? GI. ita ut prædicas.
Tua pietas plane nobis auxilio fuit,
Cum huc advenisti hodie in ipso tempore.
Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.
PV. Haudones illi banum bene si illi in mustine.
GI. Me ipsi, & eneste dum, & alamna celtinum.
AG. Quid illi locuti sunt inter se? dic mihi.
MI. Matrem salutat hic suam, hæc autem hunc filium.
POE. Tace atque parce muliebri supellectili.
AG. Quæ ea est supellex? POE. clarus clamor sine modo.
Tu abduc hos intro, & una nutricem simul
Iubeto hanc abire ad te. AG. fac quod imperat.
MI. Sed quis illas tibi monstrabit? AG. ego doctissime.
MI. Abeo igitur. AG. facias modo, quam memores, mavelim.

AC. Audin' tu patrue? dico, ne dictum neges,
Tuam mihi majorem filiam despondeas.
POE. Pactam rem habeto. AG. spondes ne igitur?
POE. spondeo.
AG. Mi patrue, salve : nam nunc es plane meus,
Nunc demum ego cum illa fabulabor libere.
Nunc patrue, si vis tuas videre filias,
Me sequere POE. jamdudum equidem cupio, & te sequor.
AG. Quid si eamus illis obviam? POE. at ne intervias
Præterbitamus metuo. magne Iuppiter!
Restitue certas mihi ex incertis nunc opes.
AG. Ego quidem meos amores mecum confido fore.
Sed eccas video ipsas. POE. Hæcine sunt meæ filiæ?
Quantæ è quantillis jam sunt factæ! AG. scin' quid est?
Hetruscæ sunt Calaminæ; sustolli solent.
MI Opinor hercle hodie, quod ego dixi per jocum,
Id eventurum esse, & severum, & serium,
Vt hæ inveniantur hodie esse hujus filiæ.
AG. Pol istuc quidem jam certum est : tu istos, Milphio,
Abduce intro; nos hasce hic pra stolabimur.
Patruo advenienti cœna curetur volo.
MI. Lacbanam vos; quos ego jam detrudam ad molas,
Inde porrò ad puteum, atque ad robustum codicem.
Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis.

ACTVS V. SCENA IV.

ANTERASTILIS, ADELPHASIVM, AGORASTOCLES, HANNO *Penus.*

FVit hodie operæ precium ejus, qui amabilitati animum addiceret,
Oculis epulas dare, delubrum qui hodie ornatum eo venit.
Deamavi ecastor illic ego hodie lepidissima munera meretricum,
Digna Diva venustissima Venere, neque contemsi ejus opus hodie.
Tanta ibi copia venustatum aderat, suo quæque loco sita nitidè.
Arabius murrhinusque omnes odor complebat, haud sordere visus est
Festus dies, Venus, nec tuum fanum : tantus ibi clientarum erat numerus,
Quæ ad Calydoniam venerant Venerem : certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinuit, præpotentes, pulcræ, pacisque potentes, soror, fuimus,

Neque

Neque ab juventute ibi irridiculo habitæ, quod pol soror cæteris omnibus factum est.
Ad. Malim istuc aliis videatur, quam uti te, soror, co-laudes. AN. spero quidem.
AD. Et pol ego: cum, ingeniis quibus sumus, atque aliæ, cognosco.
Eo sumus gnatæ genere, ut deceat nos esse à culpa castas.
POE. Iuppiter! qui genus colis alisque hominum, per quem vivimus vitalem ævum.
Quem penes spes vitæ sunt hominum omnium, da diem hunc sospitem quæso
Rebus meis agundis: quibus annos multos carui, quasque è patria
Perdidi parvas, redde his libertatem, invictæ præmium ut esse sciam pietati.
AG. Omnia faciet Iuppiter faxo, nam mihi est obnoxius, & me metuit.
POE. Tace quæso. AG. ne lacruma, patrue.
AN. Vt volupe'st homini, mea soror, si, quod agit, cluet victoria!
Sicut hodie nos inter alias præstitimus pulchritudine.
AD. Stulta, soror, es magis, quam volo, an vero pulcra videre obsecro,
Si tibi illic non os oblitum est fuligine? AG. ô patrue, mi patruissime!
POE. Quid est fratris mei gnate, mi gnate, quidvis? expedi
AG. At enim volo hoc agas. POE. at enim ago istuc. AG. patrue, mi patruissime!
POE. Quid est? AG. est lepida & lauta: ut sapit! POE. ingenium patris habet quo sapit.
AG. Quæ res? jam diu ædepol sapientiam tuam abusa est hæc quidem.
Nunc hinc sapit, hinc sentit: quicquid sapit, amore meo sapit.
AD. Non eo sumus genere prognatæ, tametsi sumus servæ, soror,
Vt deceat facere nos quicquam, quod homo quisquam irrideat. (est,
Multa sunt mulierum vitia, sed hoc è multis maximum
Cum sibi nimis placent, nimisque operam dant, ut placeant viris.
Nimiæ voluptati est, quod in extis nostris portentum est, soror.
Quodque aruspex de ambabus dixit. AG. velim de me aliquid dixerit.
ANT. Nos fore invito domino nostro diebus paucis liberas.
Id ego, nisi quid Dii aut parentes faxint, qui sperem haud scio.

AG. Mea

AG. Mea fiducia hercle aruſpex, patrue; his promiſit, ſcio,
Libertatem: quia me amare hanc ſcit. AD. ſoror, ſequere hac. AN. ſequor.
POE. Priuſquam abitis, vos volo ambas; niſi piget, conſiſtite.
AD. Quis revocat? AG. qui bene vult vobis facere. AD. facere occaſio eſt.
Sed quis homo eſt? A G. amicus vobis. AD. qui quidem non inimicus eſt.
AG. Bonus eſt hic homo, mea voluptas. AD. pol illum malim, quam malum.
AG. Siquidem amicitia eſt habenda, cum hoc habenda eſt. AD. haud precor.
AG. Multa bona vobis facere vult. AD. bonus bonis benefecerit.
POE. Gaudio ero vobis. AD. at ædepol nos voluptati tibi. (ceris.
POE. Libertatique. AD. iſto precio tuas nos facile feAG. Patrue mi, ita me Dii amabunt! ut ego, ſi ſim Iuppiter,
Iam hercle ego illam uxorem ducam, & Iunonem extrudam foras.
Vt pudice verba fecit! cogitate. & commode!
Vt modeſte orationem præbuit! certo hæc mea eſt.
POE. Sed ut aſtu ſum aggreſſus ad eas! AG. lepide hercle atque commode.
Perge etiam tentare, rem in pauca confer, ſitiunt qui ſedent.
POE. Quid iſtic? quod faciundum eſt, cur non agimus? in jus vos voco.
AG. Nunc tene patrue. POE. tu frugi ſi bonæ es. AG. Vin' ego hanc apprehendam? POE. tene.
AD. An patruus eſt Agoraſtocles tuus hic? AG. jam faxo ſcibis.
Nunc pol ego te ulciſcar probe: nam faxo mea eris ſponſa. (duce.
POE. Ite in jus, ne moremini. AN. anteſtare me, atque
AG. Ego te anteſtabor, poſtea hanc amabo, atque amplexabo.
Sed illud quidem volui dicere, immo dixi hercle quod volebam. (hendi.
POE. Moramini. in jus vos voco, niſi honeſtiu'ſt pre-
AD. Quid in jus vocas nos? quid tibi debemus? AG. dice tu illi.
AD. Etiam meæ in me latrant canes? A G. at tu hercle alludiato.
Dato mihi pro offa ſavium, pro offe linguam objicito.
Ita hanc canem faciam tibi ego oleo tranquilliorem.
POE. Ite

POE. Ite fultus. AD. quid nos fecimus tibi? POE. fures estis ambæ.
AG. Nosne tibi? POE. vos inquam. AG. atque ego scio. AD. quid furti est? AG. hunc rogato.
POE. Quia annos multos filias meas celavistis clam me.
Atque equidem ingenuas liberas summoque genere gnatas. (nos.
AD. Nunquam mecastor reperies tu istuc probrum penes
AG. Da pignus, ni nunc perjures, in savium, uter utri det.
AD. Nihil tecum ago, abscede obsecro. AG. atque hercle mecum agendum est.
Nam hic patruus meus est, pro hoc mihi patronus sim necesse est.
Ei prædicabo, quomodo vos furta faciatis multa.
Quoque modo hujusce filias apud vos habeatis servas,
Quas vos ex patria liberas surreptas esse scitis.
AD. Vbi sunt eæ, aut quæ sunt, obsecro? POE. satis sunt maceratæ.
Quin eloquar. AG. censeo hercle, patrue. AD. misera, timeo quid
Hoc sit negocii; mea soror, ita stupida sine animo asto.
POE. Advortite animum mulieres, primum, si id fieri possit,
Ne indigna indignis Dii darent, id ego evenire vellem:
Nunc quod boni mihi Dii danunt, vobis, vostræque matri,
Eas Diis est æquum gratias nos agere sempiternas,
Cum nostram pietatem approbant decorantque Dii immortales.
Vos estis ambæ meæ filiæ, & hic est cognatus vester
Hujusce fratris filius Agorastocles. AD. amabo,
Num hi falso oblectant gaudio nos? AG. at me ita Dii servent! (nobis
Vt hic pater est vester. date manus. AD. salve insperate
Pater, te complecti nos sine. POE. cupitæ, atque exspectatæ.
AN. Pater salve, ambæ filiæ sumus, amplectamur ambæ.
AG. Quis me amplectetur postea? POE. nunc ego sum fortunatus,
Multorum annorum miserias nunc hac voluptate sedo.
AD. Vix hoc videmur credere. POE. magis qui credatis, dicam:
Nam vostra nutrix primum me cognovit. AD. ubi ea, amabo, est?
POE. Apud hunc est. AG. quæso qui lubet tam diu tenere collum,
Priusquam te mihi desponderit? AD. omitto. AG. sperata salve, omitte

Solu-

Solutum & tu altera. AN. nolo ego. AG. istoc enicas me.
POE. Condamus alter alterum ego in nervum brachialem.
Quibus nunc in terra melius est? AG. eveniunt digna dignis.
Tandem huic cupitum contigit, ô Apella! ô Zeuxis pictor!
Cur numero estis mortui, hinc exemplum ut pingeretis?
Nam alios pictores nihil miror hujusmodi tractare exempla.
POE. Dii Deæque omnes vobis habeo merito magnas gratias,
Cum hac me lætitia tanta & tantis affecistis gaudiis;
Vt meæ gnatæ ad me redirent in potestatem meam.
AD. Mi pater, tua pietas plane nobis auxilio fuit.
AG. Patrue, facito in memoria ut habeas, tuam majorem filiam
Mihi te despondisse. POE. memini. AG. & dotis quid promiseris.

ACTVS V. SCENA V.

ANTHEMONIDES *miles*, &
EIDEM.

SI ego minam non ultus fuero probe, quam lenoni dedi,
Tum profecto me sibi habento scurræ ludificatui.
Is etiam me ad prandium ad se adduxit ignavissimus.
Ipse abiit foras, me reliquit pro Atriensi in ædibus.
Vbi nec leno, neque illæ redeunt, nec quod edam quidquam datur,
Pro minore parte prandi pignus cepi, abii foras.
Sic derisorem ære militari tetigero lenunculum.
Nactus est hominem, mina quem argenti circumduceret.
Sed mea amica nunc mihi irato obviam veniat velim,
Iam pol ego illam pugnis totam faciam ut fit morula;
Itaque replebo atritate atrior multo ut fiet,
Quam Ægyptii, aut, qui cortinam ludis per circum ferunt.
AD. Tene sis me arcte, mea voluptas, male ego metuo milvos, mala
Illa bestia est, ne forte me auferat, pullum tuum.
ANTER. Vt nequeo satis te complecti, mi pater, ANTH. ego me moror.
Propemodum hoc nunc obsonare prandium potero mihi.
Sed quid hoc est? quid hoc? quid hoc est? quid ego video? quomodo?
Quid hoc est conduplicationis? quæ hæc est congeminatio?

Quis

Quis hic homo est cum tunicis longis? quasi puer cauponius.
Satin' ego oculis cerno? estne illæc mea amica Anterastilis?
Et ea est. certo jampridem ego me sensi nihili pendier.
Non pudet puellam amplexari baliolum in media via?
Iam hercle ego illum excruciandū totum carnifici dabo.
Sane genus hoc mulierosum est tunicis demissitiis:
Sed adire certum est hanc ad amatricem Aphricam.
Heus tu tibi dico mulier, ecquid te pudet?
Quid tibi nepoti autem est cum istac? dic mihi.
POE. Adolescens salve. ANTH. nolo nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio est? POE. quia mihi lubet.
ANTH. Lubet? POE. ita dico. ANTH. ligula, i in malam crucem:
Tune hic amator audes esse, allex viri?
Aut contrectare, quod mares homines amant?
Deglupta mœnas, arrapisa ementium.
Mastruga, halagoras, hama, tum autem plenior
Allii ulpici, quam sunt Romani remiges.
AG. Nunc tibi, adolescens, malæ an dentes pruriunt,
Qui huic es molestus? an malam rem quæritas?
ANTH. Cur non adhibuisti, dum istæc loquereris, tympanum?
Nam te cinædum esse arbitror magis, quam virum.
AG. Scin' quam cinædus sum? ite istinc servi foras,
Efferte fustis. ANTH. heus tu! si quid per jocum
Dixi, nolito in serium convertere.
AN. Quid tibi lubido est obsecro, Anthemonides,
Loqui inclementer nostro cognato, & patri?
Nam hic noster pater est, hic nos cognovit modo,
Et hunc sui fratris filium. ANTH. ita me Juppiter
Bene amet, bene factum: gaudeo, & volupe'st mihi,
Siquidem quid lenoni obtigit magni mali,
Cumque è virtute vobis fortuna obtigit.
AN. Credibile ecastor dicit. crede huic mi pater.
POE. Credo: AG. & ego credo, sed eccum lenonem Lycum:
Bonum virum eccum video: se recipit domum.
POE. Quis hic est? AG. utrumvis est, & leno, & Lycus,
In servitute hic habuit duas filias tuas.
Et mihi hic auri fur est. POE. bellum hominem, quem noveris.
AG. Rapiamus in jus. POE. minime. AG. quapropter? POE. quia
Injuriarum multam indici satius est.

ACTVS

ACTVS V. SCENA VI.

LYCVS *leno*, AGORASTOCLES, HANNO *Pœnus*, ANTHEMONIDES *miles*.

DEcipitur nemo quidem, mea ſententia,
Qui ſuis amicis narrat recte res ſuas.
Nam omnibus amicis meis idem unum convenit,
Vt me ſuſpendam, ne addicar Agoraſtocli.
AG. Leno eamus in jus. LY. obſecro te, Agoraſtocles,
Suſpendere ut me liceat. POE. Leno, in jus te voco.
LY. Quid tibi mecum autem? POE. quia haſce ajo liberas
Ingenuaſque eſſe filias ambas meas,
Quæ ſunt ſurreptæ cum nutrice parvulæ.
LY. Iampridem equidem iſtuc ſcivi, & miratus fui,
Neminem venire, qui iſtas aſſereret manu.
Meæ quidem profecto non ſunt. AN. leno in jus eas.
LY. De prandio tu dicis. debetur, dabo.
AG. Duplum pro furto mihi opus eſt. LY. ſume hinc quidlubet.
POE. Et mihi ſuppliciis multis. LY. ſume hinc quidlubet.
AN. Et mihi quidem mina argenti. LY. ſume hinc quidlubet.
Collo rem ſolvam jam omnibus, quaſi bajolus.
AG. Nunquid recuſas contra me? LY. adverſum quidem,
AG. Ite igitur intro mulieres: ſed, patrue mi,
Tuam, ut dixiſti, mihi deſponde filiam.
POE. Haud aliter auſim. AN. bene vale. AG. & tu bene vale.
AN. Leno, arrhabonem hoc pro mina mecum fero.
LY. Perii hercle! AG. Imo haud multo poſt in jus veneris.
LY. Quin egomet tibi me addico. quid prætore opus eſt?
Verum obſecro te, ut liceat ſimplum ſolvere.
Trecentos Philippeos, credo. corradi poteſt
Cras auctionem faciam. AG. tantiſper quidem,
Vt ſis apud me lignea in cuſtodia.
LY. Fiat. AG. ſequere intro, patrue mi, ut hunc feſtum diem
Habeamus hilarem, hujus malo, & noſtro bono.
Multum valete, multa verba fecimus.
Malum poſtremo omne ad leonem redit.
Nunc quod poſtremum eſt condimentum fabulæ,
Si placuit, plauſum poſtulat Comœdia.

FINIS POENVLI.

PERSA.

Dramatis Personæ.

TOXILUS *servos.*
SAGARISTIO *servos.*
SATURIO *parasitus.*
SOPHOCLIDISCA *ancilla.*
LEMNISELENE.
PÆGNIUM *puer.*
VIRGO.
PORDALUS *leno.*

ARGUMENTUM.

Profecto domino suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu,
Raptamque ut emeret de prædone virginem
Subornata suadet sui parasiti filia,
Atque ita intricatum ludit potans Pordalum.

ACTUS I. SCENA I.

TOXILUS, SAGARISTIO, *Servi.*

Qui amans egens ingressus est præceps in amoris vias,
Superavit ærumnis is suis ærumnas Herculis:
Nam cum leone, & cum excetra, cum cervo, cum apro Ætolico,
Cum avibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mavelim,
Quam cum amore. ita fio miser quærendo argento mutuo,
Nec quisquam, nisi *Non est*, sciunt mihi respondere, quos rogo.
SA. Qui hero suo servire vult bene servus servitutem,
Næ ædepol illum multa in pectore suo collocare oportet.
Quæ hero placere censeat præsenti atque absenti suo.
Ego neque libenter servio, neque satis sum hero ex sententia,
Sed quasi lippo oculo me herus meus manum abstinere haud quid tamen,
Quin mihi imperet. quin me suis negociis præfulciat.
Quis illic est qui contra me astat? TO. quis hic est qui contra me astat?
Similis est Sagaristionis. SA. Toxilus hic quidem meus amicus est.

TO. Is est profecto. SA. eum esse opinor. TO. congrediar. SA. contra aggrediar.

TO. O Sogaristio, dii ament te. SA. ô Toxile! dabunt dii, quæ exoptes.

Ut vales? TO. ut queo. SA. quid agitur? TO. vivitur.

SA. Satin' ergo ex sententia? TO. si eveniunt, quæ exopto, satis.

SA. Nimis stulte amicis utere. TO. quid jam? SA. quia jam imperare oportet.

TO. Mihi quidem tu jam eras mortuus, quia te non visitavi.

SA. Negotium ædepol fuit. TO. ferreum fortasse. SA. plusculum annum

Fui præferratus apud molas tribunus vapularis.

TO. Vetus jam istæc militia est tua. SA. Satin' tu usque valuisti? TO. haud probe.

SA. Ergo ædepol palles. TO. saucius factus sum in Veneris prælio,.

Sagitta Cupido cor meum transfixit. SA. jam servi hic amant?

TO. Quid ergo faciam? diisne advorser, quasi Titani cum

Diis belligerem, quibus sat esse non queam?

SA. Vide modo ulmeæ catapultæ tuum ne transfigant latus.

TO. Basilice eleutheria agito. SA. quid jam?

TO. Quia herus peregre est. SA. ain' tu peregre est?

TO. Si tute tibi bene esse potes pati, veni, vives mecum,

Basilico accipiere victu. SA. vah! jam scapulæ pruriunt,

Quia te istæc audivi loqui. TO. sed hoc me unum excruciat.

SA. Quidnam id est? TO. hæc summa est, hodie mea amica sitne libera,

An sempiternam servitutem serviat. SA. quid nunc vis ergo!

TO. Facere amicum tibi me potis es sempiternum. SA. quemadmodum?

TO. Ut mihi des nummos sexcentos, quos pro capite illius pendam,

Quos continuo tibi reponam in hoc triduo, aut quatriduo.

Age si benignus, subveni.

SA. Qua confidentia rogare tu à me argentum tantum audes

Impudens? quin si egomet totus veneam, vix recipi potessit

Quod tu me rogas. nam tu aquam à pumice nunc postulas,

Qui ipsus sitiat. TO. siccine hoc te mihi facere? SA. quid faciam? TO. rogasne.

Alicunde exora mutuum. SA. tu fac idem, quod me rogas.

TO. Quæ-

TO. Quæsivi, nusquam repperi. SA. quæram equidem, si quis credat.
TO. Nempe habeo in mundo. SA. si id domi esset mihi, jam pollicerer.
Hoc meum est, ut faciam sedulo. TO. quicquid erit, recipe te ad me.
SA. Quære tamen, ego item sedulo si quid erit, faxo jam ut scias.
TO. Obsecro te, resecro, operam da hanc mihi fidelem. SA. ah! odio me enicas.
TO. Amoris vitio, non meo, nunc tibi morologus fio.
SA. At pol ego abs te concessero. TO, jamne abis? bene ambulato:
Sed recipe te quamprimum potes: cave fuas mihi in quæstione.
Usque ero domi, dum excoxero lenoni malum.

ACTUS I. SCENA II.

SATURIO *parasitus.*

VEterem atque antiquum quæstum meum alimoniæ
Servo atque obtineo & cum magna cura colo.
Nam nunquam quisquam meorum majorum fuit,
Quin parasitando paverint ventres suos:
Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos,
Quasi mures semper edere alienum cibum,
Neque edacitate eos quisquam poterat vincere.
Namque his cognomentum erat duris capitonibus.
Unde hunc ego quæstum obtineo, & majorum locum.
Neque quadruplari me volo: neque enim decet,
Sine meo periculo ire aliena ereptum bona;
Neque illi qui faciunt, mihi placent: plane loquor.
Nam publicæ rei caussa qui non id facit
Magis, quam sui quæsti, animus haud induci potest,
Eum & fidelem, & civem esse, & virum bonum,
Sed legirupam quidem, ni duit in publicum
Dimidium: atque etiam mea lege ascribitor.
Ubi quadruplator quoipiam injexit manum,
Tantidem ille illi rursus injiciat manum,
Ut æqua parti prodeant ad tresviros.
Si id fiat, næ isti faxim nusquam appareant,
Qui hic albod ariete aliena oppugnant bona.
Sed sumne ego stultus, qui rem curo publicam,
Ubi sunt magistratus, quos curare oporteat?
Nunc huc introibo, visam hesternas reliquias,
Quierint recte, necne, num infuerit febris,
Operta ne fuerint, ne quis obreptaverit.
Sed aperiuntur ædes, remorandus est gradus.

ACTUS I. SCENA III.

TOXILUS *servus*, SATURIO *parasitus*.

OMnem rem inveni, ut sua sibi pecunia
Hodie illam faciat leno libertam suam.
Sed eccum parasitum, cujus mihi auxilio est opus,
Simulabo quasi non videam: ita alliciam virum.
Curate istic vos, atque approperate ocius:
Ne mihi moræ sit quicquam, ubi ego intro advenero.
Commisce murrham struthea, colutheaque appara,
Bene ut in scutris concaleant, & calamum injice.
Jam pol ille hic aderit, credo, congerro meus.
SA. Me dicit, euge! TO. lautum credo à balneis
Jam hic affuturum. SA. ut ordine omnem rem tenet!
TO. Collyræ facite ut madeant, & colliphia.
Ne mi hæc incocta detis. SA. rem loquitur meram.
Nihil sunt crudæ, nisi quas madidas glutias.
Tum nisi cremore crasso est jus collyricum,
Nihil est: macrum illud, epicrocum, pellucidum,
Quasi juream esse jus decet collyricum.
Nolo in vesicam, quod eat in ventrem volo.
TO. Prope me hic nescio quis loquitur. SA. ô mi Jupiter
Terrestris, te cœpulonus compellat tuus.
TO. O Saturio opportune advenisti mihi.
SA. Mendacium ædepol dicis, atque haud te decet.
Nam Esurio venio, non advenio Saturio.
TO. Ad edes: nam jam intus ventris fumant focula.
Calefieri jussi reliquias. SA. pernam quidem
Jus est apponi frigidam postridie.
TO. Ita fieri jussi. SA. ecquid alecis? TO. vah! rogas?
SA. Sapis multum ad genium. TO. sed ecquid meministi? here
Qua de re ego tecum mentionem feceram.
SA. Memini, ut murœna & conger ne calefierent.
Nam nimio melius oppectuntur frigida,
Sed quid cessamus prælium committere?
Dum mane est, omneis esse mortalis decet.
TO. Nimis pene mane'st. SA. mane quod tu occœperis
Negocium agere, id totum procedit diem.
TO. Quæso animum advorte; hoc enim jam here narravi tibi,
Tecumque oravi, ut nummos sexcentos mihi
Dares utendos mutuos. SA. memini, & scio
Et te me orare, & mihi non esse quod darem.
Nihili parasitus est, cui argentum domi est.
Lubido extemplo cœpere est convivium,
Tuburcinari de suo, si quid domi est.

Cynica

Cynica esse è gente oportet parasitum probum :
Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium ,
Marsupium habeat, inibi paulum præsidii ,
Qui familiarem suam vitam oblectet domi.
TO. Jam nolo argentum, filiam utendam tuam
Mihi da. SA. nunquam ædepol cuiquam etiam utendam dedi ,
TO. Non ad istoc , quod tu insimulas. SA. quid eam vis ? TO. scies.
Quia forma lepida & liberali est. SA. res ita'st.
TO. Hic leno, neque te novit, neque gnatam tuam.
SA. Me ut quisquam norit, nisi ille qui præbet cibum ?
TO. Ita est, hoc tu mihi reperire argentum potes.
SA. Cupio hercle. TO. tum tu me fine illam vendere.
SA. Tun' illam vendas ? TO. immo alium allegavero
Qui vendat, qui esse se peregrinum prædicet.
Siquidem hic leno nondum sex menses Megaribus
Huc est cum commigravit. SA. pereunt reliquiæ.
Posterius iuste tamen potest. TO. scin' quam potest ?
Nunquam hercle hodie hic prius edis, ne frustra sies ,
Quam te hoc facturum, quod rogo, affirmas mihi.
Atque nisi gnatam tecum huc jam quantum potest
Adducis, exigam hercle ego te ex hac decuria.
Quid nunc ? quid est ? quin dicis, quid facturus sis ?
SA. Quæso hercle me quoque etiam vendas, si lubet ,
Dum saturum vendas. TO. hoc si facturus, face.
SA. Faciam equidem, quæ vis. TO. bene facis, propera, abi domum.
Præmonstra docte, præcipe astu filiæ ,
Quid fabuletur, ubi se natam prædicet ,
Qui sibi parentes fuerint, unde surpta sit.
Sed longe ab Athenis esse se gnatam autumet :
Et ut affleat, cum ea memoret. SA. etiam tu taces ?
Ter tanto pejor ipsa est, quam illam tu esse vis.
TO. Lepide hercle dicis. sed scin' quid facias ? cape
Tunicam, atq; zonam, & chlamydem afferto, & causiam,
Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat. SA. heu! probe.
TO. Quasi sit peregrinus. SA. udo. TO. & tu tuam gnatam item
Ornatam adduce, lepide in peregrinum modum.
SA. Sed πόθεν ornamenta ? TO. abs chorago sumito.
Præbenda ædiles locavere. inde petito.
SA. Jam faxo hic aderunt : sed ego horum nihil scio.
TO. Nihil hercle vero. nam ubi ego argentum accepero ,
Continuo tu illam à lenone asserito manu.
SA. Sibi habeat, si non extemplo ab eo abduxero ,
TO. Abi, & istuc cura : interibi ego puerum volo

 Mittere

Mittere ad amicam meam, ut habeat animum bonum,
Me esse effecturum hodie. nimis longum loquor.

ACTUS II. SCENA I.

SOPHOCLIDISCA, LEMNISELENE.

Satis fuit indoctæ, immemori, insipienti dicere toties.
Nimis tandem me quidem pro barda & pro rustica reor habitam
Esse abs te. quanquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere.
Nam me quidem jam satis tibi spectatam censueram esse, & meos mores:
Nam equidem jam te sector quintum hunc annum, cum interea jam credo
Cucus si in ludum iret, potuisset jam fieri ut probe literas sciret,
Cum interim tu meum ingenium fans non edidicisti, atque infans.
Potin' ut taceas? potin' ne moneas? memini, & scio & calleo, & commemini.
Amas pol misera, id tuus scatet animus: ego istuc placidum tibi
Ut sit faciam. LE. ecastor miser est qui amat.
SO. Certo is quidem nihili est, qui nihil amat. quid ei homini opus vita est?
Ire decet me, heræ obsequens fiam, libera mea opera ocius ut sit.
Conveniam hunc Toxilum, ejus aureis quæ mandata sunt, onerabo.

ACTUS II. SCENA. II.

TOXILUS *servus*, PÆGNIUM *puer*, SOPHOCLIDISCA *ancilla*.

Satin' hæc tibi sunt plana, & certa? satin' hæc meministi, & tenes?
PÆ. Melius quam qui docuisti. TO. ain' vero verbereum caput?
PÆ. Ajo enimvero. TO. quid ergo dixi? PÆ. ego recte apud illam dixero.
TO. Non ædepol scis. PÆ. da hercle pignus, ni omnia memini, & scio.
TO. Equidem si scis tute, quot habeas hodie digitos in manu,
Eo dem pignus tecum. PÆ. audacter, si lubido est perdere.
TO. Bona pax sit potius. PÆ. tum igitur sine me ire.
TO. & jubeo, & sino.

Sed ita volo te curare, ut domi sis, cum ego te esse censeam.

PÆ. Faciam. TO quo ergo is nunc? PÆ. domum, uti domi sim cum illi censeas.

TO. Scelus tu pueri es, atque ob istam rem ego aliqui te peculiabo.

PÆ. Scio fidei hercle herili ut soleat opprobrari impudicitia,

Nec subigi queantur unquam, ut pro ea fide habeant judicem.

TO. Abi modo. PÆ ego laudabis faxo. TO. sed has tabellas, Pægnium,

Ipsi Lemniselenæ fac des, & quæ jussi, nunciato.

SO. Cesso ire ego, quo missa sum?

PÆ. Eo ego. TO. i sane: ego domum ibo: face rem hanc cum cura geras.

Vola curriculo. PÆ. istuc marinus passer per circum solet.

Illic abiit hinc intro huc. sed quis hæc? quæ me advorsum incedit?

SO. Pægnium hic quidem est. PÆ. Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus,

Quo ego sum missus. SO. nullus esse hodie hoc pejor perhibetur puero.

Compellabo. PÆ. commorandum'st mihi apud hanc inebram.

SO. Pægnium deliciæ pueri, salve. quid agis? ut vales?

PÆ. Sophoclidisca, dii me amabunt. SO. quid me? utrum? PÆ. hercle nescio.

Verum, si ut digna es faciant, odio hercle habeant, & faciant male.

SO. Mitte male loqui. PÆ, cum ut digna es, dico bene, non male loquor.

SO. Quid agis? PÆ. feminam scelestam te astans contra contuor.

SO. Certe equidem puerum pejorem, quam te novi neminem.

PÆ. Quid mali facio? aut cui male dico? SO. cui pol cunque occasio est.

PÆ. Nemo homo unquam ita arbitratus est. SO. at pol multi esse ita sciunt.

PÆ. Eja! SO. eja! PÆ. tuo ex ingenio mores alienos probas.

SO. Fateor ego profecto, me esse ut decet lenonis familiæ.

PÆ. Satis jam dictum habeo. SO. sed quid tu? confitere, ut te autumo?

PÆ. Fatear, si ita sim. SO. jam abi, vicisti. PÆ. abi nunc jam. SO. ergo hoc mihi expedi

Quo abis? PÆ. quo tu? SO. dic tu, prior rogavi. PÆ. posterior scies.

SO. Eo ego hinc haud longe. PÆ. & quidem ego haud longe. SO. quo ergo, scelus?
PÆ. Nisi sciero prius ex te, tu ex me nunquam hoc, quod rogitas, scies.
SO. Nunquam ecastor hodie scibis, priusquam ex te audivero.
PÆ. Itane est? SO. itane est? PÆ. mala es. SO. scelestus. PÆ. decet me. SO. me quidem haud decet.
PÆ. Quid ais, certumne est, celare, quo iter facias, pessuma?
SO. Offirmastin' occultare, quo te immittas, pessime?
PÆ. Par pari respondes dicto. abi jam, quando ita certa res est.
Nihili facio scire. valeas. SO. at sta. PÆ. at propero. SO. & pol ego item.
PÆ. Ecquid habes? SO. ecquid tu? PÆ. nihil equidem. SO. cedo manum ergo. PÆ. estne hæc manus?
SO. Ubi illa altera est furtifica læva? PÆ. domi. eccam huc nullam attuli.
SO. Habes nescio quid. PÆ. ne me attrecta, subagitatrix. SO. sin te amo?
PÆ. Male operam locas. SO. qui? PÆ. quia enim nihil amas, cum ingratum amas.
SO. Tempori hanc vigilare oportet formulam, atque ætatulam:
Ne ubi capillus versipellis fuat, fœde semper servias.
Tu quidem haud etiam es octoginta pondo. PÆ. at confidentia
Illa militia militatur multo magis quam pondere.
Atque ego hanc nunc operam perdo. SO. quid jam? PÆ. quia peritæ prædico.
Sed ego cesso. SO. mane. PÆ. molesta es. SO. ero quoque, nisi scio
Quo agas te. PÆ. ad vos. SO. & pol ego ad vos. PÆ. quid eo? SO. quid id ad te attinet?
PÆ. Enim non ibis nunc vicissim, nisi scio. SO. odiosus es. PÆ. lubet.
Nunquam hercle istuc exterebrabis tu, ut sis pejor quam ego siem.
SO. Malitia certare tecum, miseria est. PÆ. merx tu mala es.
SO. Quid est, quod metuas? PÆ. idem istuc quod tu. SO. dic ergo, quid est?
PÆ. Ne hoc cuiquam homini edicerem, omnes muti ut loquerentur prius,
Edictum est magnopere mihi, ne cuiquam homini crederem,
Omnes muti, ut loquerentur prius hoc, quam ego. SO. at tu hoc face,
Fide data credamus, PÆ. novi, omnes sunt lenæ levifide:
Neque

Neque tipulæ lævius pondus est, quam fides lenonia.
SO. Dic amabo. PÆ. dic amabo. SO. nolo ames. PÆ. facile impetras.
SO. Tecum habeto. PÆ. & tu hoc taceto. SO. tacitum erit. PÆ. celabitur.
SO. Toxilo has fero tabellas, tuo hero. PÆ. abi, eccillum domi.
At ego hanc ad Lemniselenem tuam heram obsignatam abietem.
SO. Quid istic scriptum? PÆ. juxta tecum, si tu nescis, nescio.
Nisi fortasse blanda verba. SO. abeo. PÆ. & ego abiero. SO. ambula.

ACTUS II. SCENA III.

SAGARISTIO *servus*.

Jovi opulento inclyto, Ope gnato, supremo, valido, viripotenti,
Opes, spes, bonas copias commodanti, lubens, meritoque vitulor:
Quia meo amico amiciter hanc commoditatis copiam
Danit argenti mutui, ut egenti opem afferam:
Quod ego non magis somniabam, neque opinabar, neque censebam,
Eam fore mihi occasionem; ea nunc quasi decidit de cœlo.
Nam herus meus me Eretriam misit, domitos boves uti (mercarer.
Dedit argentum: nam ibi mercatum dixit esse die septimi.
Stultus qui hoc mihi daret argentum, cujus ingenium (noverat:
Nam hoc argentum alibi abutar; boves quos emerem, non erant.
Nunc & amico meo prosperabo, & Genio meo multa bona faciam.
Diu quod bene erit, die uno obsolvam: tax! tax! tergo meo erit, non curo.
Nunc amico homini bobus domitis, mea ex crumena largiar.
Nam id demum lepidum est, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos
Bene admordere, qui salinum servo obsignant cum sale.
Virtus est, ubi occasio admonet dispicere. quid faciet mihi?
Verberibus cædi jusserit, compedes imponi, vapulem,
Ne sibi me credat supplicem fore. væ illi: mihi jam nihil novi
Offerri potest, quin sim peritus: sed Toxili eccum puerum Pægnium.

ACTUS II. SCENA IV.

PÆGNIUM *puer*, SAGARISTIO *servus*.

PEnsum meum quod datum'st confeci, nunc propero domum. SA. mane, etsi
Properas, Pægnium, ausculta. PÆ. emere oportet, quem tibi obedire velis.
SA. Asta. PÆ. exhibeas molestiam, ut opinor, si quid debeam. (spicis?
Qui nunc sic tam es molestus. SA. scelerate, etiam te-
PÆ. Scio ego, quid ætatis sim, eo istuc maledictum impune auferes.
SA. Ubi Toxilus est tuus herus? PÆ. ubi illi libet, neque te consulit.
SA. Etiamne dicis ubi sit, venefice? PÆ. nescio inquam, ulmitriba tu.
SA. Maledicis majori. PÆ. prior promeritus, perpetiare:
Servam operam, linguam liberam herus meus me jussit habere.
SA. Dicisne mihi, ubi sit Toxilus? PÆ dico, ut perpetuo pereas. (caussa?
SA. Cædere hodie tu restibus. PÆ. tua quidem, cucule,
Non hercle si os perciderim tibi, metuam, morticine.
SA. Video ego te: jam incubitatus es. PÆ. ita, sum. quid id attinet ad te?
At non sum ita, ut tu, gratis. SA. confidens. PÆ. sum hercle vero.
Nam ego me confido liberum fore, tu te nunquam speras.
SA. Potin' ut molestus ne sies? PÆ. quod dicis, facere non quis.
SA. Abi in malam rem. PÆ. at tu domum. nam ibi tibi parata præs est.
SA. Vadatur hic me. PÆ. utinam vades desint, in carcere ut sis!
SA. Quid hoc? PÆ. quid est? SA. etiam, scelus, male loquere? PÆ. tandem ut liceat,
Cum servus sis, servum tibi maledicere. SA itane? specta
Quid dedero. PÆ. nihil: nam nihil habes. SA. Dii Deæque me omnes perdant,
Nisi te hodie, si prehendero, defigam in terram colaphis.
PÆ. Amicus sum: eveniant volo tibi quæ optas, atque id fiat.
Tu me defigas, te cruci ipsum prope diem affigent alii.
SA. Quin te Dei Deæque! scis quid hinc porro dicturus fuerim, (facile,
Ni linguæ moderari queam. potin' abeas? P Æ. abigis
Nam

Nam umbra mea intus vapulat. SA. ut istunc Dii Deæque perdant!
Tanquam proserpens bestia est, bilinguis, & scelestus.
Hercle illum abiisse gaudeo, foris aperitur. eccere autem,
Quem convenire maxime cupiebam, egreditur intus.

ACTUS II. SCENA V.

TOXILUS, SAGARISTIO, *servi duo*, SOPHOCLIDISCA *ancilla*.

Paratum jam esse dicito, unde argentum sit futurum:
Jubeto habere animum bonum: dic me illam amare multum.
Ubi se allevat, ibi me allevat. quæ dixi ut nunciares,
Satin' ea tenes? SO. magis calleo, quam aprugnum callum callet.
TO. Propera: abi domum. SA. nunc ego huic graphice facetus fiam:
Subnixis alis me inferam, atque amicibor gloriose.
TO. Sed quis hic ansatus ambulat? SA. magnifice conferebor.
TO. Sagaristio hic quidem est. quid agitur, Sagaristio? ut valetur?
Ecquid, quod mandavi tibi? estne quid in te speculæ? SA. adito,
Videbitur, factum volo, venito, promovero.
TO. Quid hoc hic in collo tibi tumet? SA. vomica'st; pressare parce.
Nam ubi quis mala tetigit manu, dolores cooriuntur.
TO. Quando istæc est innata tibi? SA. hodie. TO. secari jubeas.
SA. Metuo, ne immaturam secem, ne exhibeat plus negotii.
TO. Inspicere morbum tuum lubet. SA. abi, atque cave sis
A cornu. TO. quid jam? SA. quia boves bini hic sunt in crumena.
TO. Emitte sodes, ne enices fame: sine ire pastum.
SA. Enim metuo, ut possim in bubilem rejicere, ne vagentur.
TO. Ego rejiciam. SA. habe animum bonum; creditur, commodabo.
Sequere hac sis, argentum hic est, quod me dudum rogasti.
TO. Quid tu ais? SA. dominus me boves mercatum Eretriam misit:

Nunc

Nunc mihi Eretria erit hæc tua domus. TO. nimis tu facete loquere.
Atque ego omne argentum tibi actutum incolume redigam :
Nam jam omnes sycophantias instruxi, & comparavi,
Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum. SA. tanto melior .
TO. Et mulier ut sit libera , atque ipse ultro det argentum.
Sed sequere me , ad eam rem usus est tua mihi opera. SA. utere ut vis.

ACTUS III. SCENA I.
PARASITUS, VIRGO.

Quæ res bene vortat mihi, & tibi, & ventri meo,
Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo ,
Ut mihi supersit, suppetat, superstitet :
Sequere hac, mea gnata, mecum, Diis volentibus.
Cui rei opera detur, scis, tenes, intellegis ;
Communicavi tecum consilia omnia.
Ea caussa ad hoc exemplum te exornavi ego.
Venibis tu hodie virgo. VIR. amabo mi pater ,
Quamquam libenter escis alienis studes ,
Tuin' ventris caussa filiam vendis tuam ?
PA. Mirum, quin regis Philippi caussa, aut Attali
Te potius vendam, quam mea, quæ sis mea.
VIR. Utrum tu pro ancilla me habes , an pro filia ?
PA. Utrum hercle magis in ventris rem videbitur ;
Meum, opinor, imperium in te, non in me tibi'st.
VIR. Tua istæc potestas est pater. verumtamen ,
Quanquam res nostræ sunt pater pauperculæ ,
Modice & modeste melius est vitam vivere :
Nam si ad paupertatem admigrant infamiæ ,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.
PA. Enimvero odiosa es. VIR. non sum , neque me esse arbitror ,
Cum parva natu recte præcipio, pater.
Nam inimici famam non ita ut nata est, ferunt.
PA. Ferant, eantque in maximam malam crucem !
Non ego inimicitias omnis pluris æstimo ,
Quam mensa inanis nunc si apponatur mihi.
VIR. Pater, hominum immortalis est infamia ;
Etiam tum vivit, cum esse credas mortuam.
PA. Quid? metuis, ne te vendam? VIR. non metuo, pater ;
Verum insimulari nolo. PA. at nequicquam nevis ,
Meo modo istud potius fiet, quam tuo.
VIR. Fiet ? PA. quæ hæ res sunt? VIR. cogita hoc verbum pater ;

Herus

Herus si minatus est malum servo suo,
Tametsi id futurum non est, ubi captum'st flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria?
Ego nunc, quod non futurum'st, formido tamen.
PA. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ prætersapiet quam placet parentibus.
VIR. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet si quid fieri pervorse videt.
PA. Malo cavere melius est te. VIR. at si non licet
Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.
PA. malusne ego sum? VIR. non es, neque me dignum'st dicere.
Verum ei rei operam do, ne alii dicant quibus licet.
PA. Dicat quod quisque vult, ego de hac sententia
Non demovebor. VIR. at, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias quam stulte. PA. lubet.
VIR. Lubere per me tibi, licere intellego;
Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi.
PA. Futura es dicto obediens an non patri?
VI. Futura. PA. scis nam tibi quæ præcepi? VI. omnia.
PA. Et id, ut surpta fueris? VIR. docte calleo.
PA. Et qui parentes fuerint? VIR. habeo in memoria.
Necessitate me, mala ut fiam, facis.
Verum videto, ubi me voles nuptum dare,
Ne hæc fama faciat repudiosas nuptias.
PA. Tace stulta, non tu nunc hominum mores vides?
Quojusmodi hic cum fama facile nubitur.
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.
VIR. Ergo istuc facito, ut veniat in mentem tibi,
Me esse indotatam. PA. cave sis tu istuc dixeris.
Pol Deum virtute dicam, & majorum meum,
Ne te indotatam dicas. cui dos sit domi.
Librorum enim eccillum habeo plenum soracum.
Si hoc accurassis lepide, cui rei operam damus,
Dabuntur dotis tibi inde sexcenti logi,
Atque Attici omnes, nullum Siculum acceperis.
Cum hac dote poteris vel mendico nubere.
VIR. Quin tu me ducis, si quo ducturus, pater.
Vel tu me vende, vel face, quod tibi lubet.
PA. Bonum æquumque oras: sequere hac. VIR. dicto sum audiens.

ACTUS III. SCENA II.

DORDALUS, *Leno.*

QUidnam esse acturum hunc dicam vicinum meum?
Qui mihi juratus est, sese hodie argentum dare.
Quod si non dederit, atque hæc dies præterierit,
Ego argentum, ille jusjurandum amiserit.
Sed ibi concrepuit foris: quisnam egreditur foras?

ACTUS III. SCENA III.

PORDALUS *leno*, TOXILUS *servus*.

Curate istuc intus, jam ego me recipiam domum.
PO. Toxile, quid agitur? TO. eho, lutum lenonium,
Commixtum cœno, sterquilinium publicum,
Impure, inhoneste, injure, illex, labes populi,
Pecuniarum accipiter avide, atque invide,
Procax, rapax, trahax; trecentis versibus
Tuas impuritias traloqui nemo potest.
Accipin' argentum? accipe sis argentum impudens.
Tene sis argentum. etiam tu argentum tenes?
Possum te facere, ut argentum accipias, lutum?
Qui nisi jurato mihi, nihil ausus credere.
PO. Sine respirare me, tibi ut respondeam.
Vir summe populi, stabulum servitricium,
Scortorum liberator, subiculum flagri,
Compedum contritor, pistrinorum civitas,
Perenni serve, lurco, edax, furax, fugax:
Cedo sis mihi argentum, da mihi argentum, impudens.
Possum à te exigere argentum; argentum, inquam, cedo.
Quin tu mihi argentum reddis? nihilne te pudet?
Leno te argentum poscit, solida servitus,
Pro liberanda amica, ut omnes audiant.
TO. Tace obsecro, hercle. næ tua vox valide valet.
PO. Referundæ ego habeo linguam natam gratiæ.
Eodem mihi precio sal præhibetur, quo tibi.
Nisi me hæc defendet, nunquam delinget salem.
TO. Jam omitto iratus esse: id tibi succensui,
Quia te negabas credere argentum mihi.
PO. Mirum, quin tibi ego crederem, ut ipse idem mihi
Faceres, quod partim faciunt argentarii.
Ubi quid credideris, citius extemplo à foro
Fugiunt, quam ex porta ludis cum emissu'st lepus.
TO. Cape hoc sis. PO. quin das? TO. nummi sexcenti
hic erunt.
Probi, numerati: fac sit mulier libera,
Atque huc continuo adduce. PO. jam faxo hic erit.
Non hercle cui nunc hoc dem spectandum, scio.
TO. Fortasse metuis in manum concredere.
PO. Mirum, quin citius jam à foro argentarii
Abeunt, quam in cursu rotula circumvortitur.
TO. Abi istac avorsis angiportis ad forum,
Eadem istæc facito mulier ad me transeat
Per hortum. PO. jam hic faxo aderit. TO. at ne propalam.
PO. Sapienter sane. TO. supplicatum cras eat.
PO. Ita hercle vero. TO. dum stas, reditum oportuit.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA I.

TOXILUS.

SI quam rem accures fobrie, aut frugaliter,
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque ædepol ferme ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedunt post principia denique.
Si malus aut nequam'st, male res vertunt, quas agit:
Sin autem frugi'st, eveniunt frugaliter.
Hinc ego rem exorsus sum facete, & callide,
Igitur proventuram bene confido mihi.
Hunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo,
Ut ipsus sese, qua se expediat, nesciat.
Sagaristio, heus exi, atque educe virginem,
Et istas tabellas, quas consignavi tibi,
Quas tu attulisti mihi ab hero meo usque è Persia.

ACTUS IV. SCENA II.

SAGARISTIO, TOXILUS, *servi*.

NUnquid moror? TO. euge! euge! exornatus basilice,
Tiara ut lepidam lepide condecorat schemam?
Tum hanc hospitam autem crepidula ut graphice decet!
Sed satin' estis meditati? SA. tragici atque comici
Nunquam æque sunt meditati. TO. lepide hercle adjuvas.
Age, illuc abscede procul è conspectu, & tace.
Ubi cum lenone me videbis colloqui,
Id erit adeundi tempus. nunc agite, ite vos.

ACTUS IV. SCENA III.

PORDALUS *leno*, TOXILUS *servus*.

CUi homini dii propitii sunt, aliquid objiciunt lucri.
Nam ego hodie compendi feci binos panes indies.
Ita ancilla mea quæ hodie fuit, sua nunc est: argento vicit:
Jam hodie alienum cœnabit: nihil gustabit de meo.
Sumne probus? sum lepidus civis, qui Atticam hodie civitatem
Maximam majorem feci, atque auxi civi fœmina.
Sed ut & ego hodie fui benignus, ut ego multis credidi!
Nec satis à quiquam homine accepi, ita prorsum credebam omnibus.
Nec metui quibus credidi hodie, ne quis mihi in jure abjurassit.
Bonus volo jam ex hoc die esse, quod neque fiet, neque fuit.
TO. Hunc ego hominem hodie in transennam doctis ducam dolis.

Ita-

Itaque huic insidiæ paratæ sunt probe: aggrediar virum.
Quid agis? cedo, unde agis te nunc, Pordale? PO. credo tibi.
TO. Dii dent quæ velis: eho an jam manu emisisti mulierem?
PE. Credo pol, credo inquam tibi. TO. jam liberta auctus es? PO. enicas.
Quin tibi me dico credere. TO. dic bona fide, jam libera est?
PO. I, i ad forum, ad prætorem, exquire; siquidem credere mihi non vis:
Libera inquam est: ecquid audis? TO. at tibi dii benefaciant omnes:
Nunquam enim posthac tibi nec tuorum quod nolis volam,
PO. Abi, ne jura, satis credo. TO. ubi nunc tua Liberta'st? PO. apud te. TO. ain',
Apud me est? PO. ajo inquam, apud te est, inquam. PO. ita me dii ament! ut ob istam rem
Tibi multa bona instant à me: nam est res quædam quam occultabam
Tibi dicere: nunc eam narrabo, unde prægrande lucrum facias:
Faciam ut mei memineris, dum vitam vivas. PO. benedictis
Tuis benefacta aures meæ auxilium expostulant.
TO. Tuum promeritum'st, merito ut faciam. & ut me scias esse facturum,
Tabellas tene has, pellege. PO. hæ quid ad me? TO. immo ad te attinent,
Et tua refert. nam è Persia ad me allatæ modo sunt istæ à meo domino.
PO. Quando? TO. haud dudum. PO. quid istæc narrant? TO. percunctare ex ipsis,
Ipsæ tibi narrabunt. PO. cedo sane mihi. TO. at clare recitato.
PO. Tace dum pellego. TO. haud verbum faciam.
PO. Salutem dicit Toxilo Timarchides,
Et familiæ omni. Si valetis, gaudeo.
Ego valeo recte, & rem gero, & facio lucrum.
Neque isto redire his octo possum mensibus.
Itaque hic est, quod me detinet, negotium.
Eleusipolim Persæ cepere urbem in Arabia,
Plenam bonarum rerum, atque antiquum oppidum:
Ea comparatur præda, ut fiat auctio
Publicitus. ea res me domo exspertem facit:
Operam atque hospitium ego isti præhiberi volo,
Qui tibi tabellas affert. cura, quæ is volet:

Nam

Nam is mihi honores suæ domi habuit maximos.
PO. Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Persæ quid rerum gerant,
Aut quid herus tuus? TO. tace, stultiloque; nescis quid instet boni:
Necquicquam tibi fortuna faculam lucrificam allucere volt.
PO. Quæ istæc fortuna lucrifica est? TO. istasquæ norunt, roga.
Ego tantundem scio, quantum tu, nisi quod pellegi prior:
Sed ut occœpisti, ex tabellis nosce rem. PO. bene me mones,
Fac silentium. TO. nunc ad illud venies, quod refert tua.
PO. Iste qui tabellas affert, adduxit simul
Forma expetenda liberalem mulierem,
Furtivam, advectam ex Arabia penitissima:
Eam te volo accurare, ut istic veneat,
Ac suo periculo is emat, qui eam mercabitur:
Mancipio neque promittet, neque quisquam dabit.
Probum & numeratum argentum ut accipiat, face,
Hæc cura, & hospes cura ut curetur. Vale.
TO. Quid igitur? postquam recitasti quod erat ceræ creditum,
Jam mihi credis? PO. ubi nunc ille'st hospes, qui hasce attulit?
TO. Jam hic credo aderit, arcessit illam à navi. PO. nihil mihi opus est
Litibus, neque tricis, quamobrem ego argentum numerem foras:
Nisi mancipio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?
TO. Tacen' an non taces? nunquam ego te tam esse matulam credidi.
Quid metuis? PO. metuo hercle vero, sensi ego jam compluries,
Neque mihi haud imperito eveniet, tali ut in luto hæream.
TO. Nihil periculi videtur. PO. scio istuc, sed metuo mihi.
TO. Mea quidem istuc nihil refert; tua ego refero gratia,
Ut tibi recte conciliandi primo facerem copiam.
PO. Gratiam habeo, sed te de aliis, quam alios de te suavius'st
Fieri doctos. TO. ne quis vero ex Arabia penitissima
Persequatur, etiam tu illam destinas? PO videam modo
Mercimonium. TO. æqua dicis: sed optime eccum ipse advenit, & adducit eam
Hospes ille qui has tabellas attulit. PO. hiccine est? TO. hic est.

PO. Hæccine illa'st furtiva virgo? TO. juxta tecum æque scio,
Nisi quia aspexi. equidem ædepol liberali'st, quisquis est.
PO. Sat ædepol concinna est facie. TO. ut contemptim carnifex!
Taciti contemplemur formam. PO. laudo consilium tuũ.

ACTUS IV. SCENA IV.

SAGARISTIO, VIRGO, TOXILUS, PORDALUS *leno*.

SAtin' Athenæ tibi visæ fortunatæ, atque opiparæ?
VI. Urbis speciem vidi, hominum mores perspexi parum.
TO. Nunquid in principio cessavit verbum doctum dicere? (cere ?
PO. Haud potui etiam in primo verbo perspicere sapientiam.
SA. Quid id quod vidisti, ut munitum muro tibi visum'st oppidum?
VI. Si incolæ bene sunt morati, pulcre munitum arbitror.
Perfidia, & peculatus ex urbe, & avaritia si exulant:
Quarta invidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio,
Septimum perjurium. TO. euge! VI. octava indiligentia,
Nona injuria: decimum, quod pessimum aggressu, scelus.
Hæc nisi urbe aberunt, centuplex murus rebus servandis parum est.
TO. Quid ais tu? PO. quid vis? TO. tu in illis es decem sodalibus;
Te in exilium ire hinc oportet. PO. quid jam? TO. quia perjurus es.
PO. Verba quidem haud indocte fecit. TO. ex tuo, inquam usu est, me hanc.
PO. Ædepol qui cum hanc magis contemplo, magis placet. TO. si hanc emeris,
Dii immortales, nullus leno tu alter erit opulentior.
Evortes tuo arbitratu homines fundis, familiis.
Cum optimis viris rem habebis, gratiam concipient tuam, (am,
Venient ad te comessatum. PO. at ego intromitti non sinam.
TO. At enim illi noctu occentabunt ostium, exurent fores. (res.
Proinde tu tibi jubeas concludi ædes foribus ferreis,
Ferreas ædes commutes, limina indas ferrea,
Ferream seram, atque annulum, ne si ferro parseris,
Ferreas tute tibi impingi jubeas crassas compedis.
PO. I in malum cruciatum. TO. i sane, hanc eme, atque ausculta mihi.
PO. Modo ut sciam, quanti indicet. TO. vin' huc vocem? PO. ego illo accessero.

TO. Quid

TO. Quid agis hoſpes? SA. venio; adduco hanc, uti dudum dixeram.
Nam heri in portum noctu navis venit. venire hanc volo,
Si poteſt: ſi non poteſt, ire hinc volo, quantum poteſt.
PO. Salvus ſis adoleſcens. SA. ſiquidem hanc vendidero precio ſuo.
TO. Atqui aut hoc emptore vendes pulcre, aut alio non potes.
SA. Eſne tu huic amicus? TO. tanquam dii omnes, qui cœlum colunt.
PO. Tum tu mihi es inimicus certus. nam generi lenonio
Nunquam ullus Deus tam benignus fuit, qui fuerit propitius.
SA. Hoc age, opus ne'ſt hac tibi empta? PO. ſi tibi veniſſe'ſt opus,
Mihi quoque empta eſt: ſi tibi ſubiti nihil eſt, tantundem'ſt mihi.
SA. Indica, fac precium. PO. tua merx eſt, tua indicatio eſt.
TO. Æquum hic orat. SA. Vin' bene emere? PO. vin' tu pulcre vendere?
TO. Ego ſcio hercle utrumque velle. PO. age indica prognariter.
SA. Prius dico, hanc mancupio nemo tibi dabit: jam ſcis? PO. ſcio.
Indica, minimo daturus qui ſis, qui duci queat.
TO. Tace, tace, nimis tu quidem hercle homo ſtultus es pueriliter.
PO. Quid ita? TO. quia enim te ex puella prius percontari volo,
Quæ ad rem referunt. PO. & quidem hercle tu me monuiſti haud male.
Vide ſis, ego ille doctus leno pæne in foveam decidi,
Niſi hic adeſſes. quantum eſt adhibere hominem amicum, ubi quid geras!
TO. Quo genere, aut qua in patria ſit nata, aut quibus parentibus,
Ne temere hanc te emiſſe dicas ſuaſu atque impulſu meo,
Niſi moleſtum eſt, percontari hanc paucis hic volo. SA. maxime,
Suo arbitratu. TO. quid ſtas? abi tute, atque ipſe itidem roga:
Ut tibi percontari liceat quæ velis, etſi mihi
Dixit dare poteſtatem ejus: ſed ego te malo tamen
Eum ipſum adire, ut ne contemnat te ille. PO. ſatis recte mones.

Hospes, volo ego hanc percontari. SA. à terra ad cœlum, quid lubet,
PO. Jubedum ea huc accedat ad me. SA. i sane ac morem illi gere,
Percontare, exquire quidvis. TO. age, age; nunc tui præ, vide.
Ut ingrediare auspicato. PO. liquidum est auspicium. TO. tace.
Concede sis, jam illam ego adducam. PO. age, ut rem esse in nostram putas.
TO. Sequere me; adduco hanc, si quid vis ex hac percontarier.
PO. Enim volo te adesse. TO. haud possum, quin huic operam dem hospiti,
Cui herus jussit. quid si hic non vult me adesse una? SA. immo i modo
TO. Do ego tibi operam. PO. tibi ibidem das, ubi tu tuum amicum adjuvas.
Exquire. TO. heus tu! advigila. VI. satis est dictum: quanquam ego serva sum,
Scio ego officium meum, ut quæ rogitet, vera, ut accepi, eloquar.
TO. Virgo, hic homo probus est. VI. credo. TO. non diu apud hunc servies.
VI. Ita pol spero, si parentes facient officium suum.
PO. Nolo ego te mirari, si nos ex te percontabimur,
Aut patriam tuam, aut parentes. VI. Cur ego id mirer, mi homo?
Servitus mea mihi interdixit, nequid mirer malum meũ.
TO. Noli flere. VI. ah! TO. dii istam perdant, ita cata est, & callida.
Habet cor. quam dicit quod opu'st! PO quid nomen tibi est?
TO. Nunc metuo ne peccet. VI. Lucridi nomen in patria fuit.
TO. Nomen atque omen quantivis est precii! quin tu hanc emis?
Nimis pavebam ne peccaret: expedivit. PO. si te emam,
Mihi quoque Lucridem confido fore te. TO. tu si hanc emeris,
Nunquam hercle hunc mensem vertentem credo servibit tibi.
PO Ita velim quidem hercle. TO. optata ut eveniant, operam addito.
Nihil adhuc peccavit etiam. PO. ubi tu nata es? VI. ut mihi
Mater dixit, in culina, in angulo ad lævum manum.
TO. Hæc erit tibi fausta meretrix, nata est in calido loco.

Ubi.

Ubi rerum omnium bonarum copia eſt, ſcitiſſime.
Tactus eſt leno, qui rogarat ubi nata eſſet diceret.
Lepide luſi. P O. at ego patriam te rogo, quæ ſit tua.
V I. Quæ mihi ſit, niſi hæc ubi nunc ſum? P.O. at ego illam quæro, quæ fuit.
V I. Omne ego pro nihilo eſſe ducto, quod fuit, quando fuit.
Tanquam hominem, quando animam efflavit, quid eum quæras qui fuit?
PO. Ita me dii bene ament! ſapienter. atque equidem miſeret: tamen,
Virgo, quæ patria eſt tua? age actutum expedi. quid taces?
VI. Dico equidem patriam: quandoquidem hic ſervio, hæc patria eſt mea.
TO. Jam de iſtoc rogare omitte.non vides nolle eloqui,
Ne ſuarum ſe miſeriarum in memoriam inducat?
PO. quid eſt?
Captuſne eſt pater? VI. non captus, ſed quod habuit, id perdidit.
T O. Hæc erit bono genere nata: nihil ſcit niſi verum loqui.
P O. Quis fuit? dic nomen. V I. quid illum miſerum memorem, qui fuit?
Nunc & illum miſerum, & me miſeram æquum eſt nominarier.
P O. Quojuſmodi is in populo habitus eſt? V I. nemo quiſquam acceptior:
Servi liberique amabant. TO. hominem miſerum prædicas,
Cum prope ipſus perditu'ſt, & benevolentis perdidit.
P O. Emam opinor. TO. etiam opinor? PO. ſummo genere eſſe arbitror.
T O. Divitias tu ex iſtac facies. P O. ita dii faxint.
TO. eme modo.
VI. Jam hoc tibi dico: jam actutum ecaſtor meus pater, ubi me ſciet
Veniſſe huc, aderit hic, & me abſentem redimet.
T O. quid nunc? PO. quid eſt?
TO.Audin' quid ait? VI. nam etſi res ſunt fractæ,amici ſunt tamen.
P.O. Ne ſis plora, libera eris actutum, ſi crebro cades.
Vin' mea eſſe? VI. dum quidem, ne nimis diu tua ſim, volo. (bolos.
TO.Satin' ut meminit libertatis! dabit hæc tibi grandis
Age ſi quid agis, ego ad hunc redeo. ſequere, reduco hanc tibi.
PO. Adoleſcens, vin' vendere iſtanc? SA. magis lubet, quam perdere.

PO. Tum tu pauca in verba confer; qui datur, tanti indica.

SA. Faciam ita, ut te velle video, ut emas. habe tibi centum minis.

P. Nimium'st. SA. octoginta. P. nimium'st. SA. nummus abesse hinc non potest,

Quod nunc dicam. P. quid id est ergo? eloquere actutum, atque indica.

SA. Tuo periculo sexaginta hæc datur argenti minis.

P. Toxile, quid ago? T. dii deæque te agitant irati, scelus,

Qui hanc non properes destinare. P. habeto. T. heu! prædatus probe.

Abi, argentum effer huc.

Non ædepol minis trecentis cara'st: fecisti lucri.

SA. Heus tu! etiam pro vestimentis huc decem accedent minæ.

P. Abscedent enim, non accedent. T. tace sis: non tu illum vides

Quærere ansam, infectum ut faciat? abisne, atque argentum petis?

P. Heus tu, serva istum. T. quin tu is intro? P. abeo, atque argentum affero.

ACTUS IV. SCENA V.

TOXILUS, SAGARISTIO, *servi*, VIRGO.

Æ Depol dedisti, virgo, operam adjutabilem,
Probam, & sapientem, & sobriam. VI. si quid bonis
Boni fit, esse idem, & grave, & gratum solet.
T. Audin' tu Persa? ubi argentum ab hoc acceperis,
Simulato quasi eas prorsum in navem. SA. ne doce.
TO. Per angiportum rursum te ad me recipito,
Illac per hortum. SA. quod futurum est, prædicas.
TO. At ne cum argento protinam permutes domum,
Moneo te. SA quod te dignum'st, me dignum esse vis.
TO. Tace, parce voci, præda progreditur foras.

ACTUS IV. SCENA VI.

PORDALUS *leno*, SAGARISTIO, TOXILUS *servi*.

PRobati hic argenti sunt sexaginta minæ.
Duobus nummis minus est. SA. quid ei nummi sciunt?

P. Crumenam hanc emere, aut facere, ut remigret domum.

SA. Ne non sat esses leno, id metuebas miser,

Impure,

Impure, avare, ne crumenam amitteres.
T. Sihe quæso, quando leno'st, nihil mirum facit.
P. Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nihil mihi tam parvi'st, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc sis. SA. huc in collum, nisi piget,
Impone. P. vero fiat. SA. nunquid cæterum
Me voltis? T. quid tam properas? SA. ita negotium'st,
Mandata quæ sunt: volo deferre epistolas.
Geminum autem fratrem servire audivi hic meum:
Eum ego ut requiram, atque ut redimam, volo pergere.
T. Atque ædepol tu me commonuisti haud male.
Videor vidisse hic forma persimilem tui,
Eadem statura. SA. quippe qui frater siet.
P. Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.
T. Quid id attinet nos scire? SA. ausculta ergo, ut scias:
Vaniloquidorus, Virginisvendonides,
Nugidoloquides, argenti exterebronides,
Tedigniloquides, nummorum expalponides,
Quod semel arripides, nunquam postea eripides.
P. Heu hercle nomen multimodis scriptum'st tuum.
SA. Ita sunt Persarum mores, longa nomina
Contortuplicata habemus. nunquid cæterum
Voltis? P. vale. SA. & vos; nam animus in navi'st meus.
P. Cras ires potius, hodie hic cœnares. Vale.

ACTUS VI. SCENA VII.

TOXILUS, PORDALUS, SATURIO *parasitus*, VIRGO.

POstquam illic abiit, dicere hic quid vis licet;
Næ hic tibi dies illuxit lucrificabilis:
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.
PO. Ille quidem jam scit, quid negotii gesserit,
Qui mihi furtivam meo periculo vendidit.
Argentum accepit, abiit. quid ego nunc scio,
An jam asseratur hæc manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas. TO. credidi gratum fore
Beneficium meum apud te. PO. immo equidem gratiam
Tibi Toxile habeo. nam sensi te sedulo
Mihi dare bonam operam. TO. tibin' ego? PO. immo serio.
Atat oblitus sum intus dudum edicere
Quæ volui edicta; asserva hanc. TO. salva'st hæc quidem.
VI. Pater nunc cessat. TO. quid si admoneam?
VI. tempus est.
TO. Heus, Saturio, exi: nunc est illa occasio
Inimicum ulciscier. SA. ecce me, nunquid moror?
TO. Age illuc abscede procul è conspectu, & tace, Ubi

Ubi cum lenone me videbis colloqui,
Tum turbam facito. SA. dictum sapienti sat est.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PORDALUS *leno*, TOXILUS *servus*.

TRanscidi loris omnis adveniens domi,
Ita mihi suppellex squalet, atque ædes meæ.
TO. Redis tu tandem? PO. redeo. TO. næ ego hodie tibi
Bonam vitam feci. PO. fateor, habeoque gratiam.
TO. Num quippiam aliud me vis? PO. ut bene sit tibi.
TO. Pol istuc quidem omne jam ego usurpabo domi:
Nam jam inclinabo me cum liberta tua.

ACTUS IV. SCENA IX.

SATURIO *parasitus*, PORDALUS, VIRGO.

NIsi ego illum hominem perdo, perii. atque optime
Eccum ipsum ante ædes. VI. salve multum, mi pater.
SA. Salve, mea gnata. PO. hei! Persa me pessundedit.
VI. Pater hic meus est. PO. hem quid pater? perii oppido.
Quid ego igitur cesso infelix lamentarier
Minas sexaginta? SA. ego pol te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris. PO. occidi.
SA. Age ambula in jus leno. PO. quid me in jus vocas?
SA. illic apud prætorem dicam: sed ego in jus voco.
PO. Nonne antestaris? SA. Tuan' ego caussa, carnufex,
Cuiquam mortali libero auris atteram?
Qui hic commercaris cives homines liberos.
PO. Sine dicam. SA. nolo. PO. audi. SA. surdus sum: ambula,
Sequere hac, scelesta, felles virginaria,
Sequere hac, mea nata, me usque ad prætorem.
VI. sequor.

ACTUS V. SCENA I.

TOXILUS, SAGARISTIO, *servi*, LEMNISELENE.

HOstibus victis, civibus salvis, re placida, pacibus perfectis,
Bello extincto, re bene gesta, integro exercitu & præsidiis,
Cum bene nos, Juppiter, juvisti, diique alii omnes cælipotentes.

Ea vobis grates habeo, atque ago, quia probe sum ultus inimicum meum.

Nunc ob eam rem inter participes dividam prædam, & participabo.

Ite foras: hic volo ante ostium, & januam, meos participes accipere bene.

Statuite hic lectulos, ponite hic quæ assolent. hic statui volo primum

Aquilam mihi: inde ego omnes hilaros, lubentes, lætificantes faciam ut fiant.

Quorum opera hæc mihi facilia factu facta sunt, quæ volui effieri.

Nam improbus est homo, qui beneficium scit sumere, & reddere nescit.

LE. Toxile mi, cur ego sine te sum? TO. cur autem tu sine me es? agedum ergo,

Accedin' ad me, atque amplecteris? LE. ego vero? oh! nihil magis dulce'st.

Sed amabo oculus meus, quin lectis nos actutum, commendamus?

TO. Omnia quæ tu vis, ea cupio. LE. mutua fiunt à me. TO. age, age, age ergo,

Tu, Sagaristio, accumbe in summo. SA. ego nihil moror: cedo parem, quam pepegi.

TO. Tempori. SA. mihi istuc tempori sero'st.

TO. hoc age; recumbe: hunc diem suavem

Meum natalem agitemus amœnum: date aquam manibus, apponite mensam.

Do hanc tibi florentem florenti, tu hic eris dictatrix nobis. age puere,

A summo septenis cyathis committe hos ludos, move manus, propera.

Pægnium, tarde cyathos mihi das, cedo sane, bene mihi, bene vobis, bene amicæ meæ.

Optatus hic mihi dies datus hodie'st à diis, quia te licet liberam me amplecti.

LE. Tua factum opera bene omnibus nobis; hoc mea manus tuæ poculum donat,

Ut amantem amanti decet. TO. cedo. LE. accipe.

TO. bene ei qui non invidet mihi.

Et ei, qui hoc gaudio gaudet. * * *

ACTUS V. SCENA II.

PORDALUS, TOXILUS, SAGARISTIO, LEMNISELENE, PÆGNIUM *puer.*

QUi sunt, quique fuerunt, quique futuri sunt posthac.

Solus ego omnibus antideo facile miserrimus hominum ut vivam.
Perii, interii. pessimus hic mihi dies hodie illuxit. corruptor
Ita me Toxilus perfabricavit, itaque meam rem divexavit.
Vehiculum argenti miser ejeci: neque quamobrem ejeci, habeo.
Qui illum Persam, atque omnes Persas, atque etiam omnes personas,
Male dii omnes perdant! ita miser! Toxilus hæc mihi concivit.
Quia ei fidem non habui argenti, eo mihi eas machinas molitu'st.
Quem pol ego ut non in cruciatum atque in compedis cogam, si vivam:
Siquidem huc unquam herus redierit ejus, quod spero, sed quid ego aspicio?
Hoc vide. quæ hæc fabula est? pol hic quidem potant. aggrediar. ô bone vir
Salveto, & tu, bona liberta. TO. Pordalus hic quidem est. SA. quin jubes adire.
TO. Adi, si liber, agite applaudamus. Pordale, homo lepidissime, salve.
Locus hic tuus est, huc accumbe, ferte aquam pedibus. præben' tu, puere?
PO. Ne sis me uno digito attigeris, ne te ad terram affligam, scelus.
PU. At tibi ego hoc continuo cyatho oculum excutiam tuum.
PO. Quid ais? crux stimulorum, tritor compedum, ut me hodie versavisti!
Ut me in tricas conjecisti! quomodo in Persa manus mihi adita'st!
TO. Jurgium hinc auferas, si sapis. PO. at bona liberta, hæc scivisti,
Et me celavisti? LE. stultitia'st, cui bene esse licet, eum prævorti
Litibus. posterius istæc te magis par agere'st. PO. uritur cor mihi.
TO. Da illi cantharum, extingue ignem, si cor uritur, caput ne ardescat.
PO. Ludos me facitis, intellego. TO. Vin' cinædum novum tibi dari, Pægnium?
Quin elude, ut soles, quando liber locu'st hic.
Hui babæ! basilice te intulisti, & facete.
PU. Decet me facetum esse, & hunc irridere
Lenonem lubido'st, quando dignu'st.
TO. Perge, ut cœperas. PU. hem! leno tibi.

PO. Pe-

PO. Perii! perculit me prope. PU. hem! serva rursum.
PO. Delude ut lubet, herus dum hinc abest.
PU. Viden', ut tuis dictis pareo?
Sed quin tu meis contra item dictis servis,
Atque hoc, quod tibi suadeo, facis? PO. quid est id?
PU. Restim tibi cape crassam, ac suspende te.
PO. Cave sis me attigas, ne tibi hoc scipione
Malum magnum dem. PU. utere, te condono.
TO. Jamjam, Pægnium, da pausam. * * *
PO. Ego pol vos eradicabo. PU. at te ille, qui supra nos habitat,
Qui tibi male volt, maleque faciet. non hi dicunt, verum ego.
TO. Age circumfer mulsum, bibere da usque plenis cantharis.
Jamdiu factum est, postquam bibimus, nimis diu sicci sumus.
PO. Dii faciant ut id bibatis, quod vos nunquam transeat.
PU. Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum dem olim quem Hegea
Faciebat: vide vero si tibi satis placet. SA. me quoque volo
Reddere, Diodorus quem olim faciebat in Jonia.
PO. Malum ego vobis dabo, nisi abitis. SA. etiam muttis, impudens?
Jam ego tibi, si me irritassis, Persam adducam denuo.
PO. Jam taceo hercle, atque tu Persa es, qui me usque admutilavisti ad cutem.
TO. Tace stulte, hic ejus geminus est frater. PO. hiccine'st? TO. ac geminissimus.
PO. Dii deæque, & te, & geminum fratrem excrucient. SA. qui te perdidit:
Nam ego nihil merui. PO. at enim quod ille meruit, tibi id obsit volo.
TO. Agite sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu'st. SA. non opu'st
LE. At me haud par est. TO. eo credo, quia non inconciliavit cum te emo.
LE. Attamen. TO. non tamen: cave ergo sis malo, & sequere me.
Te mihi dicto audientem esse addecet. nam hercle absque me
Foret, & meo præsidio, hic faceret te prostibulam propediem.
Sed ita pars libertinorum est, nisi patrono qui adversatus est,
Ni illi offuit, ni ei maledixit, ni grato ingratus repertus est,

Nec

Nec ſatis liber ſibi videtur, nec ſatis frugi, neque ſatis honeſtus.
L E. Pol benefacta tua me hortantur, tuo ut imperio paream.
T O. Ego ſum tibi patronus plane, qui huic argentum pro te dedi.
Pro hiſce hunc volo ludificari. L E. meo ego in loco ſedulo curabo.
PO. Certo illi homines mihi neſcio quid mali conciunt, quod faciant. SA. heu vos!
T O. Quid ais? SA. hiccine Pordalus eſt leno, qui hic liberas virgines mercatur?
Hiccine eſt, qui fuit quondam fortis? PO. quæ hæc res eſt? hei! colapho me icit:
Malum vobis dabo. TO. at tibi nos dedimus, dabimuſque etiam. PO. hei! nates pervellit.
PU. Licet: jam diu ſæpe ſunt expunctæ. PO. loquere tu etiam fruſtum pueri?
L E. Pat[illegible] mi i intro amabo ad cœnam. P O. mea ig[illegible], tu nunc me irrides?
L E. Q[illegible]me te voco, bene ut tibi ſit? PO. nolo mihi bene eſſe. LE. ne ſit.
T O. Quid igitur? ſexcenti nummi quid agunt? quas turbas danunt?
PO. Male diſperii, ſciunt referre probe inimico gratiam.
T O. Satis ſumpſimus ſupplicii jam. PO. fateor, manus vobis do. TO. & poſt dabis
Sub furcis. abi intro. S A. in crucem. PO. anne hic parum exercitum
Hice me habent? TO. conveniſſe te Toxilum memineris.
Spectatores bene valete. leno periit. Plaudite.

FINIS PERSÆ.

RU,

RUDENS.

Dramatis Personæ.

ARCTURUS *prologus.*
SCEPARNIO *servus.*
PLEUSIDIPPUS *adolescens.*
DÆMONES *senex.*
PALÆSTRA *mulier.*
AMPELISCA *mulier.*
SACERDOS *anus.*
PISCATORES.
TRACHALIO *servus.*
LABRAX *leno.*
CHARMIDES *parasitus.*
LORARII.
GRIPUS *piscator.*

ARGUMENTUM.

R*eti piscator extraxit de mari vidulum*
U*bi erant herilis filiæ crepundia,*
D*ominum ad lenonem quæ surrepta venerat.*
E*a in clientelam sistipte imprudens patris*
N*aufragio ejecta devenit: cognoscitur,*
S*uoque amico Pleusidippo jungitur.*

ARCTURUS, *Prologus.*

QUi gentes omnes, mariaque, & terras moves,
Ejus sum civis civitate cœlitum.
Ita sum, ut videtis, splendens stella, candida,
Signum quod semper tempore exoritur suo,
Hic atque in cœlo. nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in cœlo clarus, atque inter Deos,
Inter mortales ambuloque interdius.
Et alia signa de cœlo ad terram occidunt.
Qui est imperator Divum atque hominum Juppiter,
Is nos per gentis alium aliuta disparat,
Hominum qui facta, mores, pietatem, & fidem
Noscamus, ut quemque adjuvet opulentia:
Qui falsas litis falsis testimoniis
Petunt, quique in jure abjurant pecuniam,
Eorum referimus nomina, exscripta ad Jovem:
Cotidie ille scit, quis hic quærat malum.
Qui hic litem apisci postulant, perjurio
Mali, res falsasque impetrant apud judicem:
Iterum ille eam rem judicatam judicat,
Majore multa multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc scelesti illi in animum inducunt suum,

Jovem se placare posse donis, hostiis.
Et operam, & sumptum perdunt: id eo fit, quia
Nihil ei acceptum est à perjuris supplicii.
Facilius si qui pius est à Diis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego, heic qui estis, boni,
Quique ætatem agitis cum pietate, & cum fide,
Retinete porro, post factum ut lætemini.
Nunc huc qua caussa veni, argumentum eloquar.
Primum dum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas voluit, illic habitat Dæmones
In agro, atque villa proxima propter mare,
Senex qui huc Athenis exul venit, haud malus.
Neque is adeo propter malitiam patria caret:
Sed dum alios servat, se impedivit interim,
Rem bene paratam comitate perdidit.
Huic filiola virgo periit parvula,
Eam de predone vir mercatu'st pessumus.
Is eam huc Cyrenas leno advexit virginem.
Adolescens quidam civis hujus Atticus
Eam vidit ire è ludo fidicino domum,
Amare occœpit, ad leonem devenit,
Minis triginta sibi puellam destinat,
Datque arrhabonem, & jurejurando alligat.
Is leno, ut se æquum est, flocci non fecit fidem,
Neque quod juratus adolescenti dixerat.
Ei erat hospes par illius Siculus senex,
Scelestus, Agrigentinus, urbis proditor.
Is illius laudare infit formam virginis,
Et aliarum itidem quæ ejus erant mulierculæ.
Infit lenoni suadere, ut secum simul
Eat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios
Dicit, potesse ibi fieri eum divitem:
Ibi esse quæstum maximum meretricibus
Persuadet. navis clanculum conducitur:
Quicquid erat noctu in navem comportat domo
Leno: adolescenti, qui puellam ab eo emerat,
Ait sese Veneri velle votum solvere.
Hic id est fanum Veneris, & eo ad prandium
Vocavit adolescentem huc: ipse hinc illico
Navem conscendit, avehit meretriculas.
Adolescenti alii narrant, ut res gesta sit:
Lenonem abiisse. ad portum adolescens venit:
Illorum navis longe in altum abcesserat.
Ego quoniam video virginem asportarier,
Tetuli ei auxilium, & lenoni exitium simul:
Increpui hibernum, & fluctus movi maritimos.
Namque Arcturus signum omnium sum acerrimum.
Vehemens sum exoriens, cum occido, vehementior.

Nunc ambo illi in saxo, leno atque hospes simul,
Sedent ejecti, navis confracta est ibus.
Illa autem virgo, atque altera itidem ancillula,
De navi timidæ desiluerunt in scapham:
Nunc eas ab saxo fluctus ad terram ferunt,
Ad villam illius, exul ubi habitat senex.
Cujus deturbavit ventus tectum, & tegulas,
Et servus illic est ejus, qui egreditur foras.
Adolescens huc jam adveniet, quem videbitis,
Qui illam mercatu'st de lenone virginem.
Valete, ut hostes vestri diffidant sibi.

ACTUS I. SCENA I.

SCEPARNIO, *servus.*

PRoh Dii immortales! tempestatem cujusmodi
Neptunus nobis nocte hac misit proxuma!
Detexit ventus villam. quid verbis opu'st?
Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi.
Ita omnes de tecto deturbavit tegulas,
Illustrioris fecit, fenestrasque indidit.

ACTUS I. SCENA II.

PLEUSIDIPPUS, *adolescens*, DÆMONES, SCEPARNIO, *servus.*

ET vos à vostris abduxi negotiis,
Neque id processit, qua vos duxi gratia,
Neque quivi lenonem ad portum prehendere.
Sed mea desidia spem deserere nolui.
Eo vos, amici, detinui diutius.
Nunc huc ad Veneris fanum venio visere,
Ubi rem divinam se facturum dixerat.
SC. Si sapiam, hoc quod me mactat, concinnem lutum.
PL. Prope me hic nescio quis loquitur. DÆ. heus Sceparnio.
S C. Qui nominat me? DÆ. qui pro te argentum dedit.
SC. Quasi me tuum esse servum dicas, Dæmones?
DÆ. Luto usu'st multo, multam terram contude:
Villam integundam intellego totam mihi:
Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.
PL. Pater salveto, amboque adeo. DÆ. salvus sies.
SC. Sed utrum tu vir, an fœmina es, qui illum patrem
Voces? PL. vir sum equidem. DE. quære vir porro patrem:
Filiolam ego unam habui, eam unam perdidi.
Virile sexus nunquam ullum habui. PL. at Dii dabunt,

SC. Tib

SC. Tibi quidem hercle quisquis es, magnum malum,
Qui oratione hic nos occupatos occupes.
PL. Isticcine vos habitatis? SC. quid tu id quæritas?
An quo furatum venias nox, vestigias loca?
PL. Peculiosum eum esse decet servum, & probum,
Quem hero præsente prætereat oratio,
Aut qui inclementer dicat homini libero.
SC. Et impudicum, & impudentem hominem addecet,
Molestum ultro advenire ad alienam domum,
Cui debeatur nihil. DÆ. tace, Sceparnio.
Quid opus est adolescens? PL. isti infortunium,
Qui præfestinet, ubi herus adsit, præloqui.
Sed, nisi molestum'st, paucis percontarier
Volo ego te. DÆ. dabitur opera, atque in negocio.
SC. Quin tu in paludem is, exicasque arundines,
Qui pertegamus villam, dum sudum'st? DÆ. tace.
Tu si quid opus est, dice. PL. dic, quod te rogo.
Ecquem tu hic hominem crispum, incanum videris,
Malum, perjurum, palpatorem? DÆ. plurimos.
Nam ego propter ejusmodi viros vivo miser.
PL. Hic dico in fanum Veneris, qui mulierculas
Duas secum adduxit, quique adornarit sibi
Ut rem divinam faciat, aut hodie, aut heri.
DÆ. Non hercle adolescens jam hos dies complusculos
Quemquam istic vidi sacruficare: neque potest
Clam me esse, si qui sacruficant: semper petunt
Aquam hinc, aut ignem, aut vascula, aut cultrum, aut veru,
Aut aulam extarem, aut aliquid. quid verbis opu'st?
Veneri paravi vasa, & puteum, non mihi.
Nunc intervallum jam hos dies multos fuit.
PL. Ut verba præhibes, me periisse prædicas.
DÆ. Mea quidem hercle caussa salvus sis licet.
SC. Heus tu, qui fana ventris caussa circuis,
Jubere melius est prandium ornari domi:
Fortasse tu huc vocatus es ad prandium;
Ille qui vocavit, nullus venit. PL. admodum.
SC. Nullum'st periculum, te hinc ire impransum domum.
Cererem te melius, quam Venerem sectarier,
Amore hæc curat, tritico cura Ceres.
PL. Deludificavit me ille homo indignis modis.
DÆ. Proh Dii immortales! quid illud est, Sceparnio,
Hominum secundum littus? SC. ut mea est opinio,
Propter viam illi sunt vocati ad prandium.
DÆ. Qui? SC. quia post cœnam credo laverunt heri.
Confracta navis in mari est illis. DÆ. ita est.
SC. At hercle nobis villa in terra & tegulæ. DÆ. hui!
Homun-

Homunculi quanti estis? ejecti ut natant!
PL. Ubi sunt ii homines, obsecro? DÆ. hac ad dexteram;
Viden' secundum littus? PL. video, sequimini.
Utinam sit is, quem ego quæro, vir sacerrimus!
Valete. SC. Si non moneas, nosmet meminimus.
Sed, ô Palæmon, sancte Neptuni comes,
Quique hercule illi socius esse diceris,
Quod facinus video? DÆ. quid vides? SC. mulierculas
Video sedenteis in scapha solas duas.
Neque gubernator usquam illis esse potuit?
Ut afflictantur miseræ! euge, euge perbene,
Ab saxo avortit fluctus ad littus scapham.
Non vidisse undas me majoris censeo.
Salvæ sunt, si illos fluctus devitaverint.
Nunc nunc periculum'st, ejecit alteram:
At in vado'st, jam facile enabit. eugepæ!
Viden' alteram illam, ut fluctus ejecit foras?
Surrexit, horsum se capessit: salva res.
Desilivit hæc autem altera in terram è scapha.
Ut præ timore in genua in undas concidit!
Salva'st, evasit ex aqua: jam in littore est.
Sed dextrovorsum aversa it in malam crucem.
Hem! errabit illæc hodie. DÆ. quid id refert tua?
SC. Si ad saxum, quo capessit, eo deorsum cadit,
Errationis fecerit compendium.
DÆ. Si tu de illarum cœnaturus vesperi es,
Illis curandum censeo, Sceparnio:
Si apud me esurus es, mihi dari operam volo.
SC. Bonum æquumque oras. DÆ. sequere me hac ergo.
SC. sequor.

ACTUS I. SCENA III.

PALÆSTRA, *mulier.*

Nimio hominum fortunæ minus miseræ memorantur,
Quam reapse experiundo iis datur acerbum.
Hoc Deo complacitum est? me hoc ornatu ornatam
In incertas regiones, timidam, ejectam?
Hanccine ego ad rem natam miseram me memorabo?
Hanccine ego partem capio ob pietatem præcipuam?
Nam hoc mihi haud labori est, laborem hunc potiri,
Si erga parentem aut Deos me impiavi:
Sed id si parate curavi, ut caverem.
Tum hoc mihi indecore, inique, immodeste
Datis Dii. nam quid habebunt sibi igitur impii
Posthac? si ad hunc modum est innoxiis honor
Apud vos? nam me si sciam fecisse

Aut parentis ſceleſte, minus me miſeret.
Sed herile ſcelus me ſolicitat: ejus me impietas male
Habet. is navem atque omnia perdidit in mari;
Hæc bonorum ejus ſunt reliquiæ: etiam quæ ſimul
Vecta mecum in ſcapha'ſt, excidit: ego nunc ſola ſum,
Quæ ſi mihi foret ſalva, ſaltem labor
Levior eſſet hic mihi ejus opera:
Nunc quam ſpem, aut opem, aut conſilii quid capeſſam?
Ita hic ſolis locis compotita ſum:
Hic ſaxa ſunt, hic mare ſonat: nec quiſquam
Homo mihi obviam venit:
Hoc quod induta ſum, ſunt meæ opes oppido:
Nec cibo, nec loco tecta quo ſim, ſcio.
Quæ mihi eſt ſpes, qua me nunc vivere velim?
Nec loci gnara ſum, nec diu hic fui.
Saltem aliquem velim, qui mihi ex his locis
Aut viam, aut ſemitam monſtret; ita nunc hac,
An illac eam incerta conſilii ſum,
Nec prope uſquam hic quidem cultum agrum conſpicor.
Algor, error, pavor membra omnia tenent.
Hæc parentes haud mei ſcitis miſeri,
Me nunc miſeram ita eſſe uti ſum. libera ego
Prognata fui maxime; nec quicquam fui.
Nunc qui minus ſervio, quam ſi forem ſerva nata?
Neque quicquam unquam iis profui qui me ſibi eduxerunt.

ACTUS I. SCENA IV.

AMPELISCA, PALÆSTRA,

Mulieres duæ.

QUid mihi melius eſt? quid magis in rem eſt, quam corpore vitam ſecludam?
Ita male vivo, atque ita mihi multæ in pectore ſunt curæ exanimales.
Nunc dein vitæ haud parco, perdidi ſpem, qua me oblectabam.
Omnia jam circumcurſavi, atque omnibus in latebris perreptavi,
Quærere conſervam, voce, oculis, auribus, ut perveſtigarem.
Neque eam uſquam invenio, neque quo eam, neque qua quæram conſultum'ſt.
Neque quem rogitem, quemquam interea invenio.
Neque magis ſolæ terræ ſolæ ſunt, quam hæc loca, atque hæ regiones.
Neque ſi vivit, eam vivam unquam quin inveniam, deſiſtam.

PA. Quæ-

PA. Quænam vox mihi prope hic sonat? AM. pertimui.
Quis hic loquitur prope? PA. spes bona, obsecro subventa
Mihi. AM. mulier est, muliebris vox mihi ad aures
Venit. PA. an eximes ex hoc miseram metu?
AM. Certo vox muliebris auris tetigit meas.
PA. Num Ampelisca obsecro'st? AM. ten', Palæstra, audio?
PA. Quin voco, ut me audiat nomine illam suo?
Ampelisca. AM. hem! quis est? PA. ego Palæstra sum.
AM. Dic ubi es? PA. pol ego nunc in malis plurimis.
AM. Socia sum, nec minor pars mea'st, quam tua:
Sed videre expeto te. PA. mihi es æmula.
AM. Consequamur gradu vocem. ubi es? PA. ecce me,
Accede ad me, atque adi contra. AM. fit sedulo.
PA. Cedo manum. AM. accipe. PA. dic, vivisne obsecro?
AM. Tu facis me quidem ut vivere nunc velim,
Quando mihi te licet tangere. ut vix mihi
Credo ego hoc, te tenere! obsecro amplectere,
Spes mea; ut me omnium jam laborum levas!
PA. Occupas præloqui, quæ mea est oratio.
Nunc abire hinc decet nos. AM. quo, amabo, ibimus?
PA. Litus hoc persequamur. AM. sequor quo lubet.
PA. Siccine hic cum uvida veste grassabimur?
AM. Hoc quod est, id necessarium est perpeti.
Sed quid hoc obsecro est? PA. quid? AM. viden', amabo,
Fanum? videsne hoc? PA. ubi est? AM. ad dexteram.
PA. Videor decorum Diis locum tuerier.
AM. Haud longe abesse oportet homines hinc; ita hic
Lepidu'st locus. nunc, quisquis est, veneror, Deus,
Ut nos ex hac ærumna eximat miseras;
Inopis, ærumnosas, aliquo auxilio adjuvet.

ACTUS I. SCENA V.

SACERDOS, ET EÆDEM MULIERES.

Qui sunt, qui à patrona preces mea expetessunt?
Nam vox precantum me huc foras excitavit.
Bonam atque obsequentem Deam, atque haud gravatam
Patronam exsequuntur, benignamque multum.
PA. Jubemus te salvere, mater. SA. salvete
Puellæ; sed unde vos ire cum uvida
Veste dicam, obsecro, tam mœstiter vestitas?
PA. Illico hinc imus, haud longule ex hoc loco.
Verum longe hinc abest, unde huc vectæ sumus.

SA. Nempe equo ligneo per vias cæruleas
Eſtis vectæ. PA. admodum. SA. ergo æquius vos erat
Candidatas venire, hoſtiatasque : ad hoc
Fanum ad iſtunc modum non veniri ſolet.
PA. Quæne ejectæ è mari ſumus ambæ, obſecro,
Unde nos hoſtias agere voluiſti huc ?
Nunc tibi amplectimur genua, egentes opum,
Quæ in locis neſciis neſcia ſpe ſumus,
Ut tuo recipias tecto, ſerveſque nos,
Miſerarumque te ambarum uti misereat,
Quibus nec locus ullus, nec ſpes parata eſt,
Neque hoc amplius, quam quod vides, nobis quicquam eſt.
SA. Manus mihi date, exurgite à genibus ambæ :
Miſericordior nulla me eſt fœminarum.
Sed heic pauperes res ſunt, inopeſque, puellæ :
Egomet vix vitam colo, Veneri cibo meo
Servio. AM. Veneris fanum, obſecro, hoc eſt ? SA. fateor ego.
Hujus fani ſacerdos clueo. verum quicquid eſt,
Comiter fiet à me, quo noſtra copia
Valebit, ite hac mecum. PA. amice benigneque
Honorem, mater, noſtrum habes. SA. oportet.

ACTUS II. SCENA I.

PISCATORES.

Omnibus modis qui pauperes ſunt homines, miſeri vivunt.
Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec artem didicere ullam.
Neceſſitate quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum.
Nos jam de ornatu propemodum ut locupletes ſimus, ſcitis.
Hiſce hami ; atque hæ harundines, ſunt nobis quæſtu & cultu.
Ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum.
Pro exercitu gymnaſtico, & palæſtrico, hoc habemus :
Echinos, lepadas, oſtreas, balanos captamus, conchas,
Marinam urticam, muſculos, plaguſias ſtriatas :
Poſt id piſcatum hamatilem & ſaxatilem aggredimur.
Cibum captamus è mari : ſin eventus non venit,
Neque quicquam captum eſt piſcium, ſalſi lautique pure
Domum redimus clanculum, dormimus incœnati.
Atque ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis ſpes eſt :
Niſi quid concharum capſimus, incœnati ſumus profecto.
Nunc Venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide adjuverit hodie.

ACTUS II. SCENA II.
TRACHALIO *servus*, ET EIDEM PISCATORES.

Animo advorsavi sedulo, ne herum usquam præterirem.
Nam cum modo exibat foras, ad portum se ajebat ire.
Me huc obviam jussit sibi venire ad Veneris fanum.
Sed quos perconter commode, eccos video astare; adibo.
Salvete, fures maritimi, conchitæ, atque hamiotæ,
Famelica hominum natio, quid agitis? ut peritis?
PI. Ut piscatores æquum est, fame, siti, speque. TR. ecquem adolescentem huc,
Dum hic astatis, strenua facie, rubicundum, fortem, qui tres
Duceret chlamydatos cum machæriis, vidistis venire?
PI. Nullum istac facie, ut prædicas, venisse huc scimus. TR. ecquem
Recalvum, ac silonem senem, statutum, ventriosum,
Tortis superciliis, contracta fronte, fraudulentum,
Deorum odium atque hominum, malum, mali vitii, probrique plenum,
Qui duceret mulierculas duas secum satis venustas?
PI. Cum istiusmodi virtutibus operisque natus qui sit,
Eum quidem ad carnificem est æquius, quam ad Venerem commeare.
TR. At si vidistis, dicite. PI. huc profecto nullus venit.
Vale. TR. valete. credidi: factum est, quod suspicabar.
Data verba hero sunt. leno abiit scelestus exulatum,
In navem ascendit, mulieres avexit, ariolus sum.
Is huc herum etiam ad prandium vocavit, sceleris semen.
Nunc quid mihi meliu'st, quam illico hic operiar herum dum veniat?
Eadem, hanc sacerdotem Veneream, si quid amplius scit,
Si videro, exquisivero; faciet me certiorem.

ACTUS II. SCENA III.
AMPELISCA *mulier*, TRACHALIO *servus*.

Intellego; hanc quæ proxima est villam Veneris fano me
Pulsare jussisti, atque aquam rogare. TR. cuja ad auris

Vox mihi advolavit? AM. obsecro, quis hic loquitur? quem ego video?
TR. Estne Ampelisca hæc, quæ foras è fano hoc egreditur?
AM. Estne hic Trachalio, quem conspicor, calator Pleusidippi?
TR. Ea est. AM. is est. Trachalio, salve. TR. salve, Ampelisca.
Quid agis tu hic? AM. ætatem haud mala malam. TR. melius ominare.
AM. Verum omnes sapientes decet conferre, & fabulari.
Sed Pleusidippus tuus herus, ubi, amabo, est? TR. eja vero.
Quasi non sit intus. AM. neque pol est, neque ullus quidem huc venit.
TR. Non venit? AM. vera prædicas. TR. non est meum, Ampelisca.
Sed quam mox coctum est prandium? AM. quod prandium, obsecro te?
TR. Nempe rem divinam facitis hic. AM. quid somnias, amabo?
TR. Certe Labrax huc Pleusidippum ad prandium vocavit
Herum meum. herus vester. AM. pol haud miranda facta dicis.
Si Deos decepit, & homines, lenonum more fecit.
TR. Non rem divinam facitis hic vos, neque herus? AM. ariolare.
TR. Quid tu agis hic igitur? AM. ex malis multis, metuque summo,
Capitalique ex periculo, orbas auxiliique opumque huc
Recipit ad se Veneria hæc sacerdos, me, & Palæstram.
TR. An hic Palæstra'st, obsecro te, heri mei amica? AM. certo.
TR. Inest lepos in nuncio tuo magnus, mea Ampelisca.
Sed istuc periculum perlubet, quod fuerit vobis, scire.
AM. Confracta, mi Trachalio, est hac nocte navis nobis.
TR. Quid? navis? quæ istæc fabula est? AM. non audivisti, amabo,
Quo pacto leno clanculum nos hinc avehere voluit
In Siciliam, & quicquid domi fuit, in navem posivit?
Ea nunc perierunt omnia. TR. O Neptune lepide, salve:
Nec te aleator ullus est sapientior. profecto
Nimis lepide jecisti bolum, perjurum perdidisti.
Sed nunc ubi est leno Labrax? AM. periit potando, opinor.

Neptu-

Neptunus magnis poculis hac nocte eum invitavit.
Credo hercle anancæo datum, quod biberet. TR. ut ego amo te
Mea Ampelisca! ut dulcis es! ut mulsa dicta dicis!
Sed tu, & Palæstra, quo modo salvæ estis? AM. scibis faxo.
E navi timidæ ambæ in scapham insiluimus, quia videmus
Ad saxa navem ferrier: properans exolvi restim:
Dum illi timent, nos cum scapha tempestas dextrovorsum
Differt ab illis. itaque nos ventisque fluctibusque
Jactatæ, exemplis plurimis miseræ, perpetuam noctem,
Vix hodie ad litus pertulit nos ventus exanimatas.
TR. Novi. Neptunus ita solet: quamvis fastidiosus
Ædilis est: si quæ improbæ sunt merces, jactat omnes.
AM. Væ capiti, atque ætati tuæ. TR tuo, mea Ampelisca,
Scivi lenonem facere hoc, quod fecit: sæpe dixi.
Capillum promittam, optimum'st, occipiamque ariolari.
AM. Cavistis ergo tu atque herus ne abiret, cum sciebatis?
TR. Quid faceret? AM. si amabat, rogas quid faceret?
Dies noctesque in custodia esset semper. verum ecastor,
Ut multi fecit, ita probe curavit Pleusidippus.
TR. Cur tu istuc dicis? AM. res palam est. TR. scin, tu etiam? qui it lavatum
In balneas, ibi cum sedulo sua vestimenta servat,
Tamen surripiuntur, quippe qui, quem illorum observet, falsus est. (nescit,
Fur facile quem observet videt: custos, quod fur sit,
Sed duce me ad illam: ubi est? AM. i sane in Veneris fanum huc intro:
Sedentem flentemque opprimes. TR. ut jam istuc mihi molestum'st!
Sed quid flet? AM. ego dicam tibi: hoc sese excruciat animi,
Quia leno ademit cistulam ei, quam habebat, ubique habebat
Qui suos parentis noscere posset; eam veretur
Ne perierit. TR. ubinam ea fuit cistellula? AM. ibidem in navi
Conclusit ipse in vidulum, ne copia esset ejus
Qui suos parentes nosceret. Tr. O facinus impudicum!
Quam liberam esse oporteat, servire postulare.
AM. Nunc eam cum navi scilicet abivisse pessum in altum..

Et aurum & argentum fuit lenonis omne ibidem.
Credo aliquem immersisse, atque eum excepisse. id misera mœsta'st:
Sibi eorum evenisse inopiam. TR. jam istoc magis usus facto'st,
Ut eam intro, consolerque eam, ne se sic excruciet animi.
Nam multa præter spem, scio, multis bona evenisse.
AM. At ego etiam qui speraverint, spem decepisse multos.
TR. Ergo animus æquus optimum est ærumnæ condimentum.
Ego eo intro, nisi quid vis. AM. eas. ego, quod mihi imperavit
Sacerdos, id faciam, atque aquam hinc de proximo rogabo.
Nam extemplo si verbis suis peterem, daturos dixit:
Neque digniorem censeo vidisse anum me quemquam,
Cui Deos atque homines censeam benefacere magis decere.
Ut lepide, ut liberaliter, ut honeste, atque haud gravate
Timidas, egentes, uvidas, ejectas, exanimatas
Accepit ad sese! haud secus, quam si ex se simus natæ.
Ut eapse sic succincta aquam calefactat, ut lavemus!
Nunc ne moræ illi sim, petam hinc aquam, unde mihi imperavit.
Heus: ecquis in villa'st? ecquis hoc recludit? ecquis prodit?

ACTUS II. SCENA IV.

SCEPARNIO *servus*, AMPELISCA *mulier*.

QUis est qui nostris tam proterve foribus facit injuriam?
AM. Ego sum. SC. Hem, quid hic boni est? heu! specie lepida mulierem.
AM. Salve adolescens. SC. & tu multum salveto, adolescentula.
AM. Ad vos venio. SC. Accipiam hospitio, si nox venis.
Item ut affectas. nam nunc nihil est, qui te inanem.
Sed quid ais? mea lepida, hilara. AM. aha! nimium familiariter
Me attrectas. SC. pro Dii immortales! Veneris effigia hæc quidem est.
Ut in ocellis hilaritudo est! eja corpus cujusmodi!
Subvolsurium illud quidem. subaquilum volui dicere.
Vel

Vel papillæ cujusmodi! tum quæ indoles in savio est !
AM. Non ego sum polluctа pago: potin' ut me abstineas manum?
SC. Non licet te sicce placide bellam belle tangere?
AM. Ocium ubi erit, tum tibi operam ludo & deliciæ dabo:
Nunc quamobrem huc sum missa, amabo, vel tu mihi ajas, vel neges.
SC. Quid nunc vis? AM. sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.
SC. Meus quoque hic, sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.
AM. Hæc sacerdos Veneris, hinc me petere jussit à vobis aquam.
SC. At ego Basilicus sum, quem nisi oras, guttam non feres. (mus;
Nostrum illum puteum periculo & ferramentis fodi-
Nisi multis blanditiis, à me gutta non ferri potest.
AM. Cur tu aquam gravere, amabo, quam hostis hosti commodat?
SC. Cur tu operam gravare mihi, quam civis civi commodat?
AM. Imo etiam tibi, mea voluptas, quæ voles faciam omnia.
SC. Euge salvus sum, hæc jam me suam voluptatem vocat:
Dabitur tibi aqua, ne nequicquam me ames: cedo mihi urnam. AM. cape.
Propera, amabo, efferre. SC. manta. jam hic ero, voluptas mea.
AM. Quid sacerdoti meæ dicam, hic demoratam tam diu?
Ut etiam nunc misera timeo, ubi oculis intueor mare!
Sed quid ego misera video procul in littore,
Meum herum lenonem, Siciliensemque hospitam,
Quos periisse ambos misera censebam in mari?
Jam illud mali plus nobis vivit, quam ratæ.
Sed quid ego cesso fugere in fanum, ac dicere hæc
Palæstræ, in aram uti confugiamus prius,
Quam huc scelestus leno veniat, nosque hic opprimat?
Confugiam hinc: res ita suppetit subito mihi.

ACTUS II. SCENA V.

SCEPARNIO, *servus.*

PRoh Dii immortales! in aqua nunquam credidi
Voluptatem inesse tantam. ut hanc traxi lubens!
Nimio minus alius puteus visus est, quam prius.
Ut sine labore hanc extraxi! præfiscine:

Satis nequam ſum: utpote qui hodie inceperim
Amare hem tibi aquam, mea tu bella. hem: ſic volo
Te ferre honeſte, ut ego fero, ut placeas mihi.
Sed ubi tu es, delicata? cape aquam hanc ſis: ubi es?
Amat hercle me: ut ego opinor, delituit mala.
Ubi tu es? etiamne hanc urnam es acceptura? ubi es?
Commodule melius: tandem vero ſerio.
Etiam es acceptura urnam hanc? ubi tu es gentium?
Nuſquam hercle equidem illam video: ludos me facit.
Apponam hercle urnam jam ego hanc in media via.
Sed autem, quid ſi hanc hinc abſtulerit quiſpiam
Sacram urnam Veneris, mihi exhibeat negotium.
Metuo hercle, ne illa mulier mihi inſidias locet,
Ut comprehendar cum ſacra urna Veneria.
Nempe optimo me jure in vinculis enicet
Magiſtratus, ſi quis me hanc habere viderit.
Nam hæc literata'ſt, ab ſe cantat cuja ſit.
Jam hercle evocabo hinc hanc ſacerdotem foras,
Ut hanc accipiat urnam. accedam huc ad fores.
Heus ſis, Ptolemocratia, cape hanc urnam tibi.
Muliercula hanc neſcio quæ huc ad me detulit.
Introferunda'ſt. repperi negotium:
Si quidem his ultro mihi aggerunda etiam eſt aqua.

ACTUS II. SCENA VI.

LABRAX *leno*, CHARMIDES *Siculus*.

Qui homo ſeſe miſerum & mendicum volet,
Neptuno credat ſeſe, atque ætatem ſuam.
Nam ſi quis quid cum eo rei commiſcuit,
Ad hoc exemplum amittit ornatum, domum.
Ædepol Libertas lepida es, quæ nunquam pedem
Voluiſti in navem cum Hercule una imponere.
Sed ubi ille meus eſt hoſpes, qui me perdidit?
Atque eccum incedit. CH. quo, malum, properas, Labrax?
Nam equidem te nequeo conſequi tam ſtrenue.
LA. Utinam te priuſquam oculis vidiſſem meis,
Malo cruciatu in Siciliam perbiteres,
Quem propter hoc mihi obtigit miſero mali.
CH. Utinam, cum in ædes me ad te adduxiſti tuas,
In carcere illo potius cubuiſſem die,
Deoſque immortales quæſo, dum vivas, uti
Omnes tui ſimiles hoſpites habeas tibi.
LA. Malam Fortunam in ædis te adduxi meas.
Quid mihi ſceleſto tibi erat auſcultatio?
Quidve hinc abitio? quidve in navem inſcenſio?
Ubi perdidi etiam plus boni, quam mihi fuit.
CH. Pol minime miror, navis ſi fracta'ſt tibi;
Scelus te & ſceleſte parta quæ vexit bona.

LA. Peſ-

LA. Pessum dedisti me blandimentis tuis.
CH. Scelestiorem cœnam cœnavi tuam?
Quam quæ Thyestæ quondam antepofita est, & Tereo.
LA. Perii! animo male fit, contine quæso caput.
CH. Pulmoneum ædepol nimis velim vomitum vomas.
LA. Eheu! Palæstra, atque Ampelisca, ubi estis nunc?
CH. Piscibus in alto credo præbent pabulum.
LA. Mendicitatem mihi obtulisti opera tua,
Dum tuis ausculto magnidicis mendaciis.
CH. Bonam est quod habeas gratiam merito mihi,
Qui te ex insulso salsum feci opera mea.
LA. Quin tu hinc is à me in maximam malam crucem?
CH. Eas quidem res tecum agebam commodum.
LA. Eheu! quis vivit me mortalis miserior?
CH. Ego multo tanto miserior, quam tu. Labrax.
LA. Qui? CH. quia ego indignus sum, tu dignus qui sies.
LA. O scirpe, scirpe, laudo fortunas tuas,
Qui semper servas gloriam aritudinis.
CH. Equidem me ad velitationem exerceo,
Nam omnia corusca præ tremore fabulor.
LA. Ædepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis, posteaquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum ille instruit:
Ita salsam præbet potionem, & frigidam.
CH. Ut fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones assident, semper calent!
LA. Utinam fortuna nunc anatina uterer,
Uti, cum exivissem ex aqua, arerem tamen.
CH. Quid si aliquo ad ludos me pro manduco locem?
LA. Quapropter? CH. quia pol clare crepito dentibus.
Sed nunc jure optimo me lavisse arbitror.
LA. Qui? CH quia auderem tecum in navem ascendere,
Qui à fundamento mihi usque movisti mare.
LA. Tibi auscultavi, tu promittebas mihi
Illic esse quæstum maximum meretricibus,
Ibi me corruere posse ajebas divitias.
CH. Jam postulabas te, impurata belua,
Totam Siciliam devoraturum insulam.
LA. Quænam balæna meum voravit vidulum,
Aurum atque argentum ubi omne compactum fuit?
CH. Eadem illa, credo, quæ meum marsupium,
Quod plenum argenti fuit, in sacciperio.
LA. Eheu! redactus sum usque ad hanc unam tunicu-
lam,
Et ad hoc misellum pallium: perii oppido.
CH. Vel consociare mihi quidem tecum licet:
Æquas habemus partes. LA. saltem si mihi
Mulierculæ essent salvæ, spes aliquæ forent.
Nunc si me adolescens Pleusidippus viderit,

A quo

A quo arrhabonem pro Palæstra acceperam,
Jam is exhibebit hic mihi negotium.
CH. Quid, stulte, ploras? tibi quidem ædepol copia'st,
Dum lingua vivet, qui rem solvas omnibus.

*ACTUS II. SCENA VII.

SCEPARNIO *servus*, CHARMIDES *Siculus*, LABRAX *leno*.

QUid istuc est, obsecro, negotii, quod duæ mulierculæ
Hic in fano Veneris signum flentes amplexæ tenent,
Nescio quem metuentes miseræ? nocte hac vero proxuma
Se jactatas atque ejectas hodie esse ajunt è mari.
CA. Obsecro hercle, adolescens, ubi istæc sunt, quas memoras mulieres?
SC. Hic in fano Veneris. LA. quot sunt? SC. totidem quod ego & tu sumus.
LA. Nempe meæ. SC. nempe nescio istuc. LA. qua sunt facie? SC. scitula.
Vel ego amare utramvis possim, si probe appotus fiem.
LA. Nempe puellæ! SC. nempe molestus es, vise si lubet.
LA. Meas oportet intus esse hic mulieres, mi Charmides.
CH. Juppiter te perdat & si sunt, & si non sunt tamen.
LA. Intro rumpam jam huc in Veneris fanum. CH. in barathrum mavelim.
Obsecro hospes, da mihi aliquid ubi condormiscam (loci.
SC. Illic ubi vis condormisce, nemo prohibet, publicum est.
CH. At vides me, ornatus ut sim vestimentis uvidis:
Recipe me in tectum, da mihi vestimenti aliquid aridi,
Dum mea arescunt: in aliquo referam gratiam tibi.
SC. Tegillum eccillud mihi unum arescit: id si vis: dabo,
Eodem amictus, eodem tectus esse soleo, si pluvit.
Tu istæc mihi dato, exarescant faxo. CH. eho! ante pœnitet,
In mari quod elavi, nisi huc in terra iterum eluam?
SC. Eluas tu, an exungare, ciccum non interduim
Tibi ego nunquam quicquam credam, nisi accepto pignore,
Tu vel suda, vel peri algu. CH. vel tu ægrota, vel vale.
SC. Barbarum hospitem mihi in ædeis nihil moror: sat litium est.
CH. Jamne abis? venalis illic ductitavit quisquis est.
Non est misericors, sed quid ego hic asto infelix, uvidus?

Quia

Quin abeo hinc in Veneris fanum, ut edormiscam hanc crapulam,
Quam potavi præter animi quam libuit sententiam,
Quam vinis Græcis Neptunus nobis suffudit mare.
Itaque alvum prodi speravit nobis salsis poculis.
Quid opu'st verbis? si invitare nos paulisper pergeret,
Ibidem obdormissemus: nunc vix vivos amisit domum.
Nunc lenonem, quid agat intus, invisam, convivam meum.

ACTUS III. SCENA I.

DÆMONES.

Miris modis dii ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
Ne dormientis quidem sinunt quiescere.
Velut ego hac nocte, quæ præcessit, proxima,
Mirum atque inscitum somniavi somnium.
Ad hirundininum nidum visa est simia
Ascensionem ut faceret admolirier,
Neque eas deripere quibat inde. post ibi
Videbatur ad me simia aggredirier,
Rogare scalas ut darem utendas sibi.
Ego ad hoc exemplum simiæ respondeo,
Natas ex Philomela atque ex Progne esse hirundines,
Ago cum illa, ne quid noceat meis popularibus,
Atque illa nimio jam fieri ferocior,
Videtur ultro mihi malum minitarier.
In jus vocat me. ibi nescio ego quomodo
Iratus videor mediam arripere simiam:
Concludo in vincla bestiam nequissimam.
Nunc quam ad rem dicam hoc attinere somnium;
Nunquam hodie quivi ad conjecturam evadere.
Sed quid hic in Veneris fano meæ viciniæ
Clamoris oritur? animus miratur meus.

ACTUS III. SCENA II.

TRACHALIO *servus*, DÆMONES *senex*.

Pro Cyrenenses populares! vestram ego imploro fidem.
Agricolæ, accolæ & propinqui qui estis his regionibus,
Ferte opem inopiæ, atque exemplum pessimum pessundate.
Vindicate, ne impiorum potior sit pollentia
Quam innocentium, qui se scelere fieri nolunt nobiles:
Statuite

Statuite exemplum impudenti, date pudori præmium,
Facite hic lege potius liceat, quam vi vitam vivere.
Currite huc in Veneris fanum: vestram iterum imploro fidem,
Qui prope hic adestis, quique auditis clamorem meum:
Ferte suppetias, qui Veneri Veneriæque Antistitæ
More antiquo in custodiam suum commiserunt caput.
Præterquete injuriæ prius collum, quam ad vos perveniat.
DÆ. Quid istuc est negotii? TR. per ego te hæc genua obtestor senex,
Quisquis es. DÆ. quin tu ergo omitte genua; & quid sit, mihi expedi, (tibi
Quid tumultues. TR. teque oro, & quæso, si speras
Hoc anno multum futurum sirpe, & laserpitium,
Eamque eventuram exagogam Capuam salvam, & sospitem,
Atque ab lippitudine usque siccitas ut sit tibi.
DÆ. Sanun' es? TR. seu tibi confidis fore multam magudarim,
Ut te ne pigeat dare operam mihi, qui te orabo, senex.
DÆ. At ego te per crura, & talos, tergumque obtestor tuum,
Si tibi ulmeam uberem esse speras virgidemiam.
Et tibi esse eventuram hoc anno uberem messem mali,
Ut mihi istuc dicas negotii quid sit, quod tumultues.
TR. Qui lubet maledicere? equidem tibi bona exoptavi omnia.
DÆ. Bene equidem tibi dico, qui te digna ut eveniant, precor.
TR. Obsecro hoc prævortere ergo. DÆ. quid negotii est? TR. mulieres
Duæ innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxilii,
Quibus advorsum jus legesque insignite injuria hic
Facta est, fitque in Veneris fano. tum sacerdos Veneria
Indigne afflictatur. DÆ. quis homo est tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat violare? sed eæ mulieres
Quæ sunt? aut quid iis iniqui fit? TR. si das operam, eloquar.
Veneris signum sunt amplexæ, nunc
Eas deripere vult, eas ambas esse oportet liberas.
DÆ. Quis hic est, qui Deos tam parvipendit?
TR. Fraudis, sceleris, parricidii, perjurii plenissimus,
Legirupa, impudens, impurus, inverecundissimus.
Uno verbo absolvam, Leno est: quid illum porro prædicem?

DÆ. Æde-

D Æ. Ædepol infortunio hominem prædicas donabilem.

TR. Qui sacerdoti scelestus faucis interpresserit.

D Æ. At malo cum magno suo hercle fecit. ite istinc foras.

Turbalio. Sparax; ubi estis? TR. i obsecro intro, subveni

Illis. DÆ. iterum autem imperabo? sequimini hac. TR. age nunc jam,

Jube oculos elidere, itidem ut sepiis faciunt coqui.

DÆ. Proripite hominem pedibus huc, itidem quasi occisam suem.

TR. Audio tumultum: opinor leno pugnis pectitur.

Nimis velim improbissimo homini malas edentaverint.

Sed ecce ipsæ huc egrediuntur timidæ è fano mulieres.

ACTUS III. SCENA III.

PALÆSTRA, AMPELISCA, *duæ mulieres*, TRACHALIO *servus*.

NUnc id est, cum omnium copiarum, atque opum,

Auxilii, præsidii, viduitas nos tenet,

Nec ulla specula est, quæ salutem afferat.

Nec scimus quam in partem ingredi persequamur,

Maximo miseræ in metu nunc sumus ambæ.

Tanta importunitas, tantaque injuria

Facta in nos est modo hic intus ab nostro hero,

Qui scelestus sacerdotem anum præcipem

Reppulit, propulit, perquam indignis modis,

Nosque ab signo intimo vi deripuit summa.

Sed nunc, sese ut ferunt res fortunæque nostræ,

Par est moriri, neque est melius morte in malis

Rebus miseris. TR. quid est? quæ illæc oratio'st?

Cesso ego has consolari? heus Palæstra! PA. qui vocat?

TR. Heus Ampelisca! AM. obsecro, quis est, qui vocat?

PA. Quis is est, qui nominat? TR. si respexes, scies.

PA. O salutis meæ spes! TR. tace, ac bono animo es,

Me vide. PA. si modo id liceat. vis ne opprimat.

TR. Quæ vis? PA. vim mihi afferam: ipsa adigit. TR. ah desine, nimis inepta es.

AM. Desiste dictis nunc jam miseram me consolari.

PA. Nisi quid re præsidium apparas, Trachalio, acta hæc res est:

Certum'st moriri, quam hunc pati grassari lenonem in me.

Sed

Sed muliebri animo sum tamen: miseræ ubi venit in mentem
Mihi mortis, metus membra occupat ædepol. TR. etsi hoc acerbum,
Bonum animum habete. PA. nam obsecro unde animus mihi? TR. invenietur.
Ne inquam timete, assidite hic in ara. AM. istæc quid ara
Prodesse nobis plus potest, quam signum in fano hic intus
Veneris, quod amplexæ modo, unde abreptæ per vim miseræ?
TR. Sedete hic modo, ego hinc vos tamen tutabor: aram habete hanc
Vobis pro castris; mœnia hinc ego defensabo.
Præsidio Veneris, malitiæ lenonis contra incedam.
AM. Tibi auscultamus. &, Venus alma, ambæ ted obsecramus,
Aram amplexantes hanc tuam, lacrumantes, genibus nixæ,
Nos in custodelam tuam ut recipias, & tutere:
Illos sceleitos, qui tuum fecerunt fanum parvi,
Ut ulciscare, nosque ut hanc tua pace aram obsidere
Patiare, quæ elautæ ambæ sumus opera Neptuni, noctu:
Ne invisas habeas, neve iccirco nobis vitio vortas,
Si quippiam'st minus, quod bene esse lautum tu arbitrare.
TR. Æquum hasce petere intellego, decet abs te id impetrari,
Ignoscere his te convenit; metus has, id ut faciant, subigit.
Te ex concha natam esse autumant. cave tu harum conchas spernas.
Sed optume eccum exit senex, patronus mihique & vobis.

ACTUS III. SCENA IV.

DÆMONES *senex*, LABRAX *leno*, LORARII, TRACHALIO *servus*.

Exi è fano, natum quantum est hominum, sacrilegissime.
Vos in aram abite sessum. sed ubi sunt? TR. huc respice.
DÆ. Optume. LO. istuc volueramus: jube modo accedat prope.
TR. Tun' legirupionem hunc hic nobiscum diis facere postulas?
DÆ. Pugnum in os impinge. LA. iniqua hæc patior cum precio tuo.

DÆ. At-

DÆ. At etiam minitatur audax! LA. jus meum ereptum is mihi,
Meas mihi ancillas invito me eripis. TR. ergo dato
De senatu Cyrenensi quemvis opulentum arbitrum,
Si tuas esse oportet, nive eas esse oportet liberas:
Nive te in carcerem compingier est æquum, ætatemque ibi
Te usque habitare, donec totum carcerem contriveris.
LA. Non hodie isti rei auspicavi, ut cum furcifero fabuler. (dispute.
Te ego appello. DÆ. cum istoc primum, qui te novit,
LA. Tecum ago. TR atqui mecum agendum'st: suntne illæ ancillæ tuæ?
LA. Sunt. TR. agedum ergo, tange utramvis digitulo minimo modo.
LA. Quid si attigero? TR. extemplo hercle ego te follem pugilatorium
Faciam. & pendentem incursabo pugnis, perjurissime.
LA. Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara abducere?
DÆ. Non licet, ita est lex apud nos. LA. mihi cum vestris legibus
Nihil est commercii: equidem istas jam ambas abducam foras.
Tu senex istas amas, huc arido argento'st opus.
DÆ. Hæ autem Veneri complacuerunt. LA. habeat, si argentum dabis.
DÆ. Eho! tibi argentum? nunc adeo ut scias meam sententiam,
Occipito modo illis afferre vim joculo pausillulum.
Ita hinc ego te ornatum amittam, tu ipsus te ut non noveris.
Vos adeo, ubi ego innuero vobis, si, ne ei caput exoculassitis, (ciam.
Quasi murteta juncis, item ego vos virgis circumvin-
LA. Vi agis mecum. TR. etiam vim opprobras flagitii flagrantia?
LA. Tun' trifurcifer, mihi audes inclementer dicere?
TR. Fateor, ego trifurcifer sum: tu es homo apprime probus.
Num qui minus hasce oportet esse liberas? LA. quid liberas?
TR. Atque heras tuas quidem hercle, atque ex germana Græcia:
Nam altera hæc est nata Athenis sincerissumis testibus.
DÆ. Quid ego ex te audio? TR. hanc Athenis esse natam liberam,
DÆ. Mea popularis, obsecro, hæc est? TO. non tu Cyrenensis es?

DÆ. Immo Athenis natus, altusque, educatusq; Atticis.
TR. Obsecro, defende cives tuas, senex. DÆ. O filia mea,
Cum ego hanc video, mearum me absens miseriarum commones,
Trima quæ periit mihi: jam tanta est, si vivit, scio.
LA. Argentum pro istisce ambabus, cujæ erant, domino dedi.
Quid mea refert. Athenis hæ natæ, an Thebis sient,
Dum mihi recte servitutem serviant? TR. itane, impudens?
Tune hic, felles virginalis, liberos parentibus
Sublectos habebis, atque indigno quæstu conteres?
Nam huic alteræ patria quæ sit profecto nescio,
Nisi scio probiorem hanc esse, quam te, impuratissime.
LA. Tuæn' istæ sunt? TR. contende ergo, uter sit tergo verior.
Nj offerumentas habebis pluris in tergo tuo,
Quam ulla navis longa clavos, tum ego ero mendacissimus.
Postea aspicito meum, quando ego tuum inspectavero.
Nisi erit tam sincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optimum esse opere faciundo corium,& sincertissimum,
Quid caussæ est, quin virgis te usque ad saturitatem sauciem?
Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam tibi.
LA. Atqui, quia vetas, utramque jam mecum abducam simul.
DÆ. Quid facies? LA. Volcanum adducam: is Veneris est adversarius.
D Æ. Quo illic it? L A. heus! ecquis hic est? heus! DÆ. si attigeris ostium,
Jam hercle tibi messis in ore fiet mergis pugneis.
LO. Nullum habemus ignem, ficis victitamus aridis.
DÆ. Ego dabo ignem, siquidem in capite tuo conflandi copia'st.
L A. Ibo hercle aliquo quæritatum ignem. D Æ. quid tum, cum inveneris?
LA. Ignem magnum hic faciam D Æ. quine? ut tu manum exuras tibi?
L A. Immo hasce ambas hic in ara ut vivas comburam. DÆ. id volo.
Nam hercle ego te barba continuo arripiam,& in ignem conjiciam,
Teque ambustulatum objiciam magnis avibus pabulum.
Cum conjecturâ egomet mecum facio, hæc illa est simia,
Quæ has hirundines ex nido volt eripere ingratiis,
Quod ego in somnis somniavi. TR. Scin' quid? tecum oro senex,

Ut illas ferves, vim defendas, dum ego herum adduco meum.
DÆ. Quære herum atque adduce. TR. at hic ne. DÆ. maximo malo suo,
Si attigerit, sive occentassit. TR. cura. DÆ. curatum est. abi.
TR. Hunc quoque asserva ipsum, ne quo abitet. nam promisimus
Carnifici aut talentum magnum, aut istunc hodie sistere.

ACTUS III. SCENA V.

DÆMONES *senex*, LABRAX *leno*, LORARII.

UTrum tu leno cum malo libentius
Quiescis, an sic sine malo, si copia est?
LA. Ego quæ tu loquere, flocci non facio, senex.
Meas quidem, te invito, & Venere, & summo Jove,
De ara capillo jam deripiam. DÆ. tange dum.
LA. Tangam hercle vero. DÆ. agedum ergo, accede huc modo.
LA. Jubedum recedere istos ambo illuc modo.
DÆ. Imo ad te accedent. LA. non hercle egomet censeo.
DÆ. Quid ages, si accedent propius? LA. ego recessero.
Verum senex, si te unquam in urbe offendero,
Nunquam hercle quisquam me lenonem dixerit,
Si non te ludos pessimos dimisero.
DÆ. Facito istuc quod minitaris. sed nunc interim,
Si illas attigeris, dabitur tibi magnum malum.
LA. Quam magnum vero? DÆ. quantum lenoni sat est.
LA. Minacias ego istas flocci non facio tuas:
Equidem te invito jam ambas rapiam. DÆ. tangedum.
LA. Tangam hercle vero. DÆ. tange, sed scin' quomodo?
I dum, Turbalio, atque curriculo affer huc
Duas clavas. LA. clavas? DÆ. sed probas. propera cito:
Ego te hodie faxo recte acceptum, ut dignus es.
LA. Eheu! scelestus galeam in navi perdidi:
Nunc mihi opportuna hic esset, salva si foret.
Licet saltem istas mihi appellare? DÆ. non licet.
Ehem! optime ædepol, eccum clavator advenit.
LA. Illud quidem ædepol tinnimentum est auribus.
DÆ. Age accipe illanc alteram calvam, Sparax.
Age alter istinc, alter hinc assistite.
Assistite ambo. sic. audite nunc jam:
Si hercle illic illas hodie digito tetigerit
Invitas, ni istunc istis invitassitis

Usque adeo, donec qua domum abeat nesciat.
Periistis ambo: si appellabit quampiam,
Vos respondetote istinc istarum vicem;
Si vero hic ipse abire hinc volet, quantum potest
Extemplo amplectitote crura fustibus.
LA. Etiam me abire hinc non sinent? DÆ. dixi satis.
Et ille ubi servus cum hero huc advenerit,
Qui herum arcessivit, itote extemplo domum:
Curate hæc sultis magna diligentia.
LA. Eheu! hercle, næ istic fana mutantur cito;
Jam hoc herculi'st, modo Veneris fanum quod fuit:
Ita duo destituit signa hic cum clavis senex.
Non hercle quo hinc nunc gentium aufugiam scio,
Ita nunc mihi utrumque sævit, & terra, & mare.
Palæstra! LO. quid vis? LA. apage! controversia est.
Hæc quidem Palæstra, quæ respondit, non mea est.
Heus Ampelisca! LO. cave sis infortunio,
Ut potest. LA. ignavi homines satis recte monent.
Sed vobis dico, heus vos, num molestia est,
Me adire ad illas propius? LO. nihil nobis quidem.
LA. Nunquid molestum mihi erit? LO. nihil, si caveris.
LA. Quid est, quod caveam? LO. hem! à crasso infortunio.
LA. Quæso hercle, abire ut liceat. LO. abeas, si velis.
LA. Bene hercle factum. habeo vobis gratiam.
LO. Non. accedam potius. illic asta tu illico.
LA. Ædepol proveni nequiter multis modis.
Certum'st hasce hodie usque obsidione vincere.

ACTUS III. SCENA VI.

PLEUSIDIPPUS *adolescens*, TRACHALIO *servus*, LABRAX *leno*, LORARII, CHARMIDES.

MEamne ille amicam leno vi ac violentia
De ara deripere Veneris voluit? TR. admodum.
PL. Quin occidisti extemplo? TR. gladius non erat.
PL. Caperes aut fustem, aut lapidem. TR. quid ego, quasi canem,
Hominem insectar lapidibus nequissimum?
LA. Nunc pol ego perii. Pleusidippus eccum adest.
Converret jam hic me totum cum pulvisculo.
PL. Etiamne in ara tunc sedebant mulieres,
Cum ad me profectus ires? TR. ibidem nunc sedent.
PL. Quis illas nunc illic servat? TR. nescio quis senex.
Vicinus Veneris. is dedit operam optimam.

Is nunc cum servis servat, ego mandaveram.
PL. Duc me ad lenonem recta. ubi illic est homo?
LA. Salve. PL. nihil salutem moror: opta ocius,
Rapi te obtorto collo mavis, an trahi.
Utrumvis opta, dum licet. LA. neutrum volo.
PL. Abi sane ad littus curriculo, Trachalio:
Jube illos in urbem ire obviam à portu mihi,
Quos mecum duxi, hunc qui ad carnificem traderent:
Post huc redito, atque agitato hic custodiam:
Ego hunc scelestum in jus rapiam exulem.
Age, ambula in jus. LA. quid ego deliqui? PL. rogas?
Quin arrhabonem à me accepisti ob mulierem,
Et eam hinc avexti. LA. non avexi. PL. cur negas? ò!
LA. Quia pol provexi, avehere non quivi miser:
Equidem tibi me dixeram præsto fore
Apud Veneris fanum. quid muto? sumne ibi?
PL. In jure caussam dicito, hic verbum satis est.
Sequere. LA. obsecro te subveni, mi Charmides,
Rapior obtorto collo. CH. quis me nominat?
LA. Viden' me, ut rapior? CH. video, atque inspecto lubens.
LA. Non subvenire mihi audes? CH. quis homo te rapit?
LA. Adolescens Pleusidippus. CH. ut nactus, habe
Bono animo; melius est te in nervum correpere.
Tibi obtigit, quod plurimi exoptant sibi.
LA. Quid id est? CH. ut id quod quærant, inveniant sibi.
LA. Sequere obsecro me. CH. pariter suades qualis es:
Tu in nervum rapere; eo me obsecras, ut te sequar?
Etiam me tentas? LA. perii! PL. verum sit velim.
Tu mea Palæstra, & Ampelisca, ibidem illico
Manete, dum huc ego redeo. LO. equidem suadeo
Ut ad nos abeant potius, dum recipis. PL. placet;
Benefacitis. LA. fures mihi estis. LO. quid? fures? PL. rape.
LA. Ora obsecro, Palæstra. PL. sequere carnifex.
LA. Hospes. CH. non sum hospes, repudio hospitium tuum.
LA. Siccine me spernis? CH. sic ago, sic mel bibo.
LA. Dii te infelicent. CH. isti capiti dicito.
Credo alium in aliam belluam hominem vortier.
Illic in columbum, credo, leno vortitur.
Nam in columbari collum haud multo post erit;
In nervom mille hodie nidamenta congeret.
Veruntamen ibo ei advocatus ut fiem,
Si qui mea opera citius addici potest.

ACTUS IV. SCENA I.

DÆMONES *senex.*

BEnefactum & volupe est hodie me his mulierculis
Tetulisse auxilium. jam clientas repperi,
Atque ambas forma scitula, atque ætatula.
Sed uxor scelesta me omnibus servat modis,
Ne qui significem quippiam mulierculis.
Sed Gripus servus noster quid rerum gerat,
Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare;
Pol magis sapisset, si dormisset domi.
Nam nunc & operam ludos facit, & retia:
Ut tempestas est nunc, atque ut nocte fuit.
In digitis hodie percoquam quod ceperit;
Ita fluctuare video vehementer mare.
Sed ad prandium uxor me vocat. redeo domum.
Jam meas oppilabit aures sua vaniloquentia.

ACTUS IV. SCENA II.

GRIPUS *piscator.*

NEptuno has ago meo patrono gratias,
Qui salsis locis incolit pisculentis,
Cum me ex suis pulcre ornatum expedivit
Templis reducem, plurima præda onustum,
Salute horiæ, quæ in mari fluctuoso
Piscatu novo me uberi compotivit.
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi
Lepide evenit, neque piscium ullam unciam hodie
Pondo cepi, nisi hoc quod fero in rete.
Nam ut de nocte multa impigre exsurrexi,
Lucrum præposivi sopori, & quieti.
Tempestate sæva experiri expetivi
Paupertatem heri: qui ex mea sententia
Tolerarem, opera haud fui parcus mea. Nimis homo
Nihili est qui piger est: nimisque id genus odi ego male.
Vigilare decet hominem, qui vult sua tempori conficere officia.
Non enim illum expectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium:
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt.
Nam ego nunc mihi, qui impiger fui, repperi, ut piger si velim siem.
Hoc ego in mari quidquid inest reperi. quicquid inest, grave quidem est. aurum
Hic ego inesse reor. nec mihi conscius est ullus homo. nunc hæc tibi

Occasio,

Occasio, Gripe, obtigit, ut liberet exemplo prætor te.
Nunc sic faciam, sic consilium est: ad herum veniam docte atque astute,
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, ut sim liber.
Jam ubi liber ero, igitur demum instruam agrum, ædes, mancipia:
Navibus magnis mercaturam faciam, apud reges rex perhibebor.
Post animi caussa mihi navem faciam, atque imitabor Stratonicum:
Oppida circumvectabor: ubi nobilitas mea erit clara,
Oppidum magnum communibo, eii ego urbi Gripo indam nomen,
Monimentum meæ famæ, & factis: ibique regnum magnum instituam.
Magnas res hic agito in mente instruere: nunc hunc vidulum condam.
Sed hic rex cum aceto pransurus est, & sale, sine bono pulmento.

ACTUS IV. SCENA III.

TRACHALIO *servus*,
GRIPUS *piscator.*

HEus mane. GR. quid maneam? TR. dum hanc tibi, quam trahis, rudentem complico.
GR. Mitte modo. TR. at pol ego te adjuvabo. nam bonis quod
Bene fit, haud perit. GR. turbida tempestas heri fuit;
Nihil habeo, adolescens, piscium, ne tu mihi esse postules.
Non vides, me referre uvidum rete, sine squamoso pecu.
TR. Non ædepol piscis expeto, tui sermonis sum indigens.
GR. Enicas jam me odio quisquis es. TR. non sinam ego abire hinc te. mane.
Cavesis malo. GR. Quid tu, malum, nam me retrahis? TR. audi.
GR. Non audio. TR. at pol quin audies. GR quin post loquere quidvis.
TR. Eho! modo est operæ precium, quod tibi ego narrare volo.
GR. Eloquere; quid id est? TR. vide num quispiam consequitur prope nos.
GR. Ecquid est, quod mea referat? TR. scilicet! sed boni consilii
Ecquid in te mihi est? GR. quid negocii est? modo dic. TR. dicam.

Tace, si fidem modo das mihi, te non fore infidum.
GR. Do fidem: tibi fidus ero quisquis es. TR. audi: furtum ego vidi
Qui faciebat; noveram dominum, id cui fiebat; post ad
Furem egomet devenio, feroque ei conditionem, hoc pacto:
Ego istuc furtum scio, cui factum est: nunc mihi si vis
Dare dimidium, indicium domino non faciam: is mihi nihil
Etiam respondit. quid inde æquum est dari mihi? dimidium
Volo ut dicas. GR. imo hercle etiam amplius: nam nisi dat, domino dicundum
Censeo. TR. tuo consilio faciam; nunc advorte animum:
Namque hoc attinet omne ad te. GR. quid est factum? TR. vidulum
Istum cujus ille est, novi ego hominem jampridem. GR. quid est?
TR. Et quo pacto periit. GR. at ego quo pacto inventu'st, scio.
Nihilo pol pluris tua hoc, quam quanti illud refert mea.
Ego illum novi, cujus nunc est: tu illum, cujus antehac fuit.
Hunc homo feret à me nemo, ne tute speres potius. TR. non ferat,
Si dominus veniat? GR. dominus huic nemo, ne frustra fies,
Nisi ego, nemo natu'st, hunc qui cepi in venatu meo.
TR. Itane vero? GR. ecquem esse dices in mari piscem meum?
Quos cum capio, siquidem cepi, mei sunt, habeo pro meis,
Nec manu asseruntur, neque illinc partem quisquam postulat.
In foro palam omnes vendo, pro meis venalibus.
Mare quidem commune certo'st omnibus. TR. assentior
Qui minus hunc communem quæso mihi esse oportet vidulum?
In mari inventu'st; commune est. GR. næ impudenter impudens!
Nam si istuc jus sit quod memoras, piscatores perierint.
Quippe cum extemplo in macellum pisces prolati sient,
Nemo emat, suam quisque partem piscium poscat sibi.
Dicat in mari communi captos. TR. quid ais impudens?
Ausus etiam comparare vidulum cum piscibus?
Eadem tandem res videtur? GR. in manu non est mea:
Ubi demisi retem, atque hamum, quicquid hæsit, extraho.

Meum

Meum quod rete atque hami nacti sunt, meum potissimum'st.
TR. Imo hercle haud est, si quidem quod vas excepisti.
GR. philosophe!
TR. Sed tu an unquam piscatorem vidisti, venefice,
Vidulum piscem cepisse? aut protulisse ullum in forum?
Non enim tu hic quidem occupabis omnis quæstus, quos voles.
Et venatorem, & piscatorem te esse, impure, postulas:
Vel te mihi monstrare oportet, piscis qui sit vidulus,
Vel quod in mari non natum est, neque habet squamas, ne ferat.
GR. Quid tu? nunquam audivisti esse antehac vidulum piscem? TR. scelus,
Nullus est. GR. immo est profecto, ego qui sum piscator scio.
Vero raro capitur: nullus minus sæpe ad terram venit.
TR. Nil agis: dare verba speras mihi te posse, furcifer?
Quo colore est? GR. hoc colore capiuntur pauxilluli.
Sunt alii puniceo corio, magni item atque atri. TR. scio.
Tu hercle opinor in vidulum te piscem convertes, nisi caves:
Fiet tibi puniceum corium, postea atrum denuo.
GR. Quod scelus hodie hoc inveni? TR. verba facimus, it dies:
Vide sis; cujus arbitratu nos facere vis? GR. viduli
Arbitratu. TR. ita enimvero stultus es. GR. salve Thales.
TR. Tu istuc hodie non feres, nisi das sequestrum, aut arbitrum,
Cujus hæc res arbitratu fiat. GR. quæso sanus es?
TR. Elleborosus sum. GR. at ego cerritus: hunc non amittam tamen.
TR. Verbum adde etiam unum, jam in cerebro colaphos abstrudam tuo.
GR. Ego jam hic te, itidem quasi penicillus novus exurgeri solet,
Ni hunc amittis, exurgebo, quicquid humoris tibi'st.
Tange, affligam ad terram te itidem, ut piscem soleo polypum.
Vis pugnare? TR. quid opu'st? quin tu potius prædam divide.
GR. Hinc tu nisi malum frunisci nihil potes; ne postules.
Abeo ego hinc. TR. at ego hinc offlectam navem, ne quo abeas: mane.
GR. Si tu proreta isti navi es, ego gubernator ero.
Mitte rudentem, scelestе. TR. mittam, omitte vidulum.
GR. Nunquam hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior,

TR. Non probare pernegando mihi potes, nisi pars datur,
Aut ad arbitrum reditur, aut sequestro ponitur.
GR. Quemne ego excepi in mari? TR. at ego inspectavi è littore.
GR. Mea opera, labore, & reti, & horia? TR. num qui minus, (procul
Si veniat nunc dominus cujus est, ego qui inspectavi
Te hunc habere, fur sum, quam tu? GR. nihilo.
TR. mane mastigia.
Quo argumento socius non sum, & fur sum, fac dum ex te sciam.
GR. Nescio, neque ego istas vestras leges urbanas scio,
Nisi quia hunc meum esse dico. TR. & ego item esse ajo meum.
GR. Manè jam, reperi rem, quo pacto nec fur neč socius fies.
TR. Quo pacto? GR. sine me hinc abire, tu abi tacitus tuam viam,
Nec tu me cuiquam indicassis, neque ego tibi quicquam dabo.
Tu taceto, ego mussitabo. hoc optimum, atque æquissimum est.
TR. Ecquid conditionis audes ferre? GR. jamdudum fero
Ut abeas, rudentem amittas, mihi molestus ne fies.
TR. Manedum, refero conditionem. GR. te obsecro hercle, aufer te modo.
TR. Ecquem in his locis novisti? GR. oportet vicinos meos.
TR. Ubi tu hic habitas? GR. porro illic longe usque in campis ultimis.
TR. Vin' qui in hac villa habitat, ejus arbitratu fieri?
GR. Paulisper remitte restem, dum concedo & consulo.
TR. Fiat. GR. euge! salva res est: præda hæc perpetua est mea.
Ad meum herum arbitrum vocat me hic intra præsepis meas.
Nunquam hercle hodie abjudicabit ab suo triobolum.
Næ iste haud scit, quam conditionem tetulerit. ibo ad arbitrum.
TR. Quid igitur? GR. quanquam istuc esse jus meum certo scio,
Fiat istuc potius, quam nunc pugnem tecum. TR. nunc places.
GR. Quanquam ad ignotum arbitrum me appellis, si adhibebit fidem,
Et si ignotu'st, notu'st: si non, notus ignotissimu'st.

ACTUS IV. SCENA IV.

DÆMONES *senex*, PALÆSTRA, AMPELISCA, MULIERES, TRACHALIO, GRIPUS.

SErio ædepol, quanquam volo vobis quæ voltis mulieres,
Metuo propter vos, ne uxor mea me extrudat ædibus,
Quæ me pellices adduxe dicet ante oculos suos.
Vos confugite in aram potius, quam ego. MU. miseræ perimus.
DÆ. Ego vos salvas sistam; ne timete. sed quid vos foras
Prosequimini? quoniam ego assum, faciet nemo injuriam.
Ite inquam domum ambo nunc jam ex præsidio, præsides.
GR. O here, salve. DÆ. salve Gripe. quid fit? TR. tusne hic servus est?
GR. Haud pudet. TR. nihil ago tecum. GR. ergo abi hinc sis. TR. quæso responde senex.
Tuus hic servus est? DÆ. meus est. TR. hem! istuc optime, quando tuus est.
Iterum te saluto. DÆ. & ego te. tune es qui haud multo prius
Abisti hinc herum arcessitum? TR. ego is sum. DÆ. quid nunc vis tibi?
TR. Nempe hic tuus est? DÆ. meus est. TR. istuc optime, quando tuu'st.
DÆ. Quid negoci'st? TR. vir scelestus illic est. DÆ. quid fecit tibi
Vir scelestus? TR. homini ego isti talos suffringi volo.
DÆ. Quid est? qua de re litigatis nunc inter vos? TR. eloquar.
GR. Immo ego eloquar. TR. ego, opinor, qui rem facesso. GR. siquidem
Sis pudicus, hinc facessas. DÆ. Gripe, animum advorte, ac tace.
GR. Utin' istic prius dicat? DÆ. Audi, loquere tu. GR. alienon' prius.
Quam tuo dabis orationem? TR. ut nequitur comprimi!
Ita ut occœpi dicere, illum quem tu dudum Veneris è
Fano lenonem extrusisti, hic ejus eccillum vidulum.
GR. Non habeo. TR. negas quod oculis video? GR. at ne videas velim.
Habeo, non habeo; quid tu me curas, quid rerum geram?

TR. Quo-

TR. Quomodo habeas, illud refert, jurene anne injuria.

GR. Ni istum cepi nulla caussa est, quin me condones cruci:

Si in mari reti adprehendi, qui tuum potius est, quam meum?

TR. Verba dat, hoc modo res gesta est, ut ego dico. GR. quid tu ais?

TR. Quoad primarius vir dicat, comprime hunc sis, si tuus est.

GR. Quid? tu idem mihi vis fieri, quod herus consuevit tibi?

Si ille te comprimere solitus, hic noster nos non solet:

DÆ. Verbo illo modo ille vicit. quid nunc tu vis? dic mihi.

TR. Equidem neque ego partem posco mihi istinc de istoc vidulo,

Neque meum hodie esse unquam dixi; sed istic inest cistellula

Hujus mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam:

DÆ. Nempe tu hanc dicis, quam esse ajebas dudum popularem meam?

TR. Admodum; & ea, quæ olim parva gestavit crepundia,

Istic in ista cistula insunt, quæ isthic inest in vidulo:

Hoc neque isti usus est, & illi miseræ suppetias feret,

Si id dederit, qui suos parentes quærat. DÆ. faciam, ut det. tace.

GR. Nihil ego hercle sum isti daturus. TR. Nihil peto nisi cistulam,

Et crepundia. GR. quid si ea sunt aurea? TR. quid istuc tua?

Aurum auro expendetur, argentum argento exæquabitur.

GR. Fac sis aurum ut videam, post ego faciam ut videas cistulam.

DÆ. Cave malo, ac tace tu. tu perge, ut occœpisti dicere.

TR. Unum te obsecro: ut te hujus commiserescat mulieris:

Siquidem hic lenonis ejus est vidulus, quem suspicor.

Hic nisi de opinione, certum nihil dico tibi.

GR. Viden', scelestus ut aucupatur? TR. sine me, ut occœpi, loqui.

Si scelesti illius est hic cujus dico vidulus,

Hæ poterunt novisse; ostendere his jube. GR. ain' ostendere?

DÆ. Haud iniquum dicit, Gripe, ut ostendatur vidulus.

GR. Im-

GR. Immo hercle insignite inique. DÆ. quidum? GR. quia si ostendero,
Continuo hunc novisse dicent scilicet. TR. scelerum caput,
Ut tute es, item omnis censes esse? perjurii caput!
GR. Omnia isthæc ego facile patior, dum hic hinc à me sentiat.
TR. Atqui nunc abs te stat, verum hinc ibit testimonium.
DÆ. Gripe, advorte animum; tu paucis expedi, quid postulas.
TR. Dixi equidem: sed si parum intellexti, dicam denuo:
Hasce ambas, ut dudum dixi, ita esse oportet liberas:
Hæc Athenis parva fuit virgo surrepta. GR dic mihi.
Quid ista ad vidulum pertinent, servæ sint istæ an liberæ?
TR. Omnia iterum vis memorari, scelus, ut defiat dies.
DÆ. Abstine maledictis, & mihi, quod rogavi, dilue.
TR. Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo,
Ubi sunt signa, qui parentes noscere hæc possit suos,
Quibus cum parva Athenis periit, sicuti dixi prius
GR. Juppiter te diique perdant! quid ais vir venefice?
Quid? istæ mutæ sunt, quæ pro se fabulari non queant?
TR. Eo tacent, quia tacita bona'st mulier semper, quam loquens.
GR. Tum pol tu pro oratione, nec vir, nec mulier mihi es.
TR. Quidum? GR. quia enim neque loquens es, neque tacens unquam bonus.
Quæso an unquam hodie licebit mihi loqui? DÆ. si præter hac
Unum verbum faxis hodie, ego tibi comminuam caput.
TR. Ut id occœpi dicere, senex, eam te quæso cistulam
Ut jubeas hunc reddere illis: ob eam si quid postulat
Sibi mercedis, dabitur: aliud quicquid ibi est, habeat sibi.
G R. Nunc demum istuc dicis, quoniam jus meum esse intellegis: (peto.
Dudum dimidiam petebas partem. TR immo etiam nunc
GR. Vidi petere milvium, etiam cum nihil auferret tamen.
DÆ. Non ego te comprimere possum sine malo? GR. si istic tacet,
Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro re mea loqui.
DÆ. Cedo modo mihi istum vidulum, Gripe. GR. concredam tibi.

At si

At si istorum nihil sit, ut mihi reddas. DÆ. reddetur; GR.? tene.

DÆ. Audi nunc jam, Palæstra, atque Ampelisca, hoc quod loquor:
Estne hic vidulus, ubi cistellam tuam inesse ajebas? PA. is est.

GR. Perii hercle ego miser, ut priusquam plane aspexit, illico
Eum esse dixit! PA. faciam ego hanc rem ex proclivi planam tibi:
Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo.
Ibi ego dicam, quicquid inerit nominatim; tu mihi
Nullus ostenderis. si falsa dicam, frustra dixero.
Vos tamen istæc quicquid istic inerit, vobis habebitis.
Sed si erunt vera, tum obsecro te, ut mea mihi reddantur. DÆ. placet,
Jus merum oras, meo quidem animo. GR. at meo hercle injuriam meram.
Quid si ista aut superstitiosa, aut ariola? atque omnia
Quicquid insit vera dicet, anne habebit ariola?

DÆ. Non refert, nisi vera dicet, nequicquam ariolabitur.

PA. Solve vidulum ergo, ut quid sit verum, quamprimum sciam.

GR. Bene: hoc habet. solutu'st: ah perii! video cistellam. DÆ. hæccine est?

PA. Isthæc est. ô mei parentes, hic vos conclusos gero,
Huc opesque spesque vestrum cognoscendum condidi.

GR. Tunc tibi hercle Deos iratos esse oportet, quisquis es,
Quæ parentes tam in angustum tuos locum compegeris.

DÆ. Gripe, accede huc: tua res agitur. tu puella, istinc procul
Dicito quid insit, & qua facie; memor ito omnia.
Si hercle tantillum peccaslis, quod posterius postules
Te ad verum converti, nugas, mulier, magnas egeris.

GR. Jus bonum oras. TR. ædepol haud te orat, nam tu injurius.

DÆ. Loquere nunc jam, puella. Gripe, animum advorte, ac tace.

PA. Sunt crepundia. DÆ. ecca video. GR. perii in primo prælio.
Mane, ne ostenderis. DÆ. qua facie sunt? responde ex ordine.

PA. Ensiculu'st aureolus primum litteratus. DÆ. dicedum.
In eo ensiculo litterarum quid est? PA. mei nomen patris

Post-

Post altrinsecus est securicula ancipes, item aurea
Litterata, ibi matris nomen in securicula'st. DÆ. mane.
Dic in ensiculo quod nomen est paternum? PA. Dæmones.
DÆ. Dii immortales! ubi loci sunt spes meæ?
GR. immo ædepol meæ.
DÆ. Perge obsecro continuo. GR. placide. aut ite in malam crucem.
DÆ. Loquere matris nomen hic in securicula quid siet.
PA. Dædalis. DÆ. dii me servatum cupiunt. GR. at me perditum.
DÆ. Filiam meam esse hanc oportet, Gripe. GR. sit per me quidem.
Quin te dii omnes perdant, qui me hodie oculis vidisti tuis:
Meque adeo scelestum, qui non circumspexi centies
Prius, me ne quis inspectaret, quam rete extraxi ex aqua.
PA. Post est sicilicula argenteola, & duæ connexæ maniculæ, &c.
Sucula. GR. quin tu i dierecta, cum sucula, & cum porculis.
PA. Et bulla aurea est, pater quam dedit mihi natali die.
DÆ. Ea est profecto: contineri, quin complectar, non queo.
Filia mea salve: ego is sum, qui te produxi pater,
Ego sum Dæmones, & mater tua ecca hic intus Dædalis.
PA. Salve, mi pater insperate. DÆ. salve: ut te amplector libens!
TR. Volupe'st, cum istuc ex pietate vestra vobis contigit.
DÆ. Capedum, hunc, si potes, fer intro vidulum, age Trachalio.
TR. Ecce Gripi scelera: cum istec res male evenit tibi,
Gripe, gratulor. DÆ. age eamus, mea gnata, ad matrem tuam,
Quæ ex te poterit argumentis hanc rem magis exquirere,
Quæ te magis tractavit, magisque signa pernovit tua.
TR. Eamus intro omnes, quando omnes operam promiscuam damus.
PA. Sequere me, Ampelisca. AM. cum te dii amant, voluptati est mihi.
GR. Sumne ego scelestus? qui illunc hodie excepi vidulum,
Aut cum excepi, qui non alicubi in solo abstrusi loco.
Credebam ædepol turbulentam prædam eventuram mihi,
Quia illa mihi turbulenta tempestate evenerat:

Credo

Credo ædepol ego illic inesse auri & argenti largiter.
Quid melius est, quam ut hinc intro abeam, & me suspendam clanculum?
Saltem tantisper dum abscedat hæc à me ægrimonia.

ACTUS IV. SCENA V.

DÆMONES *senex.*

PRoh dii immortales! quis me est fortunatior,
Qui ex improviso filiam inveni meam.
Satin' si cui homini Dei esse benefactum volunt,
Aliquo illud pacto obtingit optatum piis?
Ego hodie qui neque speravi neque credidi,
Is improviso filiam inveni tamen:
Et eam de genere summo adolescenti dabo
Ingenuo, Atheniensi, & cognato meo.
Ego eum adeo arcessi huc ad me quamprimum volo:
Jussique exire huc ejus servum, ut ad forum
Iret: nondum egressum esse eum, id miror tamen.
Accedam, opinor, ad fores. quid conspicor?
Uxor complexa collo retinet filiam:
Nimis pæne inepta atque otiosa ejus amatio est.

ACTUS IV. SCENA VI.

DÆMONES, TRACHALIO *servus.*

ALiquando osculandi melius est, uxor, pausam fieri.
Atque adorna ut rem divinam faciam, cum intro advenero,
Laribus familiaribus, cum auxerunt nostram familiam.
Sunt domi agni, & porci sacres. sed quid istum remoramini,
Mulieres, Trachalionem? atq; optime eccum exit foras.
TR. Ubi ubi erit, tamen investigabo, & mecum ad te adducam simul
Pleusidippum. DÆ. eloquere ut hæc res obtigit de filia:
Eum rogato, ut relinquat alias res, & huc veniat. TR. licet.
DÆ. Dicito daturum meam illi filiam uxorem. TR. licet.
DÆ. Et patrem ejus me novisse, & mihi esse cognatum. TR. licet.
DÆ. Sed propera. TR licet. DÆ. jam hic fac sit, cœna ut curetur. TR. licet.
DÆ. Omnian' licet? TR. licet. sed scin' quid est, quod te volo?
Quod promisisti, ut memineris, hodie ut liber sim. DÆ. licet.
TR. Fac ut exores Pleusidippum, ut me emittat manu. DÆ. licet.

TR. Et

TR. Et tua filia facito oret: facile exorabit. DÆ. licet.
TR. Atque ut mihi Ampelisca nubat, ubi ego sim liber.
DÆ. licet.
TR. Atque ut gratum mihi beneficium factis experiar.
DÆ. licet.
TR. Omnian' licet? DÆ. licet. tibi rursum refero gratiam.
Sed propera ire in urbem actutum, & recipe te huc rursum. TR. licet.
Jam hic ero, tu interibi adorna cæterum, quod opus est.
DÆ. licet.
TR. Hercules istum infelicitet cum sua licentia.
Ita meas replevit aures. quicquid memorabam, licet.

ACTUS IV. SCENA VII.

GRIPUS *piscator*, DÆMONES *senex*

QUam mox licet te compellare, Dæmones?
DÆ. Quid est negocii, Gripe? GR. de illo vidulo
Si sapias, sapias: Habeas quod dii boni danunt.
DÆ. Æquum videtur tibi, ut ego, alienum quod est,
Meum esse dicam? GR. quodne ego inveni in mari?
DÆ. Tanto melius illi obtigit, qui perdidit;
Tuum esse nihilo magis oportet vidulum.
GR. Isto tu pauper es, cum nimis sancte pius.
DÆ. O Gripe Gripe! in ætate hominum plurimæ
Fiunt transennæ, ubi decipiuntur dolis.
Atque ædepol in eas pierumque esca imponitur,
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille qui consulte, docte, atque astute cavet,
Diutine ei uti bene licet partum bene.
Mihi istæc videtur præda prædatum irier,
Ut cum majore dote abeat quam advenerit.
Egone, ut quod ad me allatum esse alienum sciam,
Celem? minime istuc faciet voster Dæmones.
Semper cavere hoc sapientes æquissimum est,
Ne conscii sint ipsi maleficiis suis.
Ego mihi cum lusi, nihil moror ullum lucrum.
GR. Spectavi ego pridem comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque iis plaudier,
Cum illos sapientis mores monstrabant populo:
Sed cum inde suam quisque ibant divorsi domum,
Nullus erat illo pacto, ut illi jusserant.
DÆ. Abi intro, ne molestus, linguæ tempera;
Ego daturus tibi nihil sum, ne tu frustra sis.
GR. At ego deos quæso, ut quicquid in illo vidulo'st,
Si aurum, si argentum est, omne id ut fiat cinis.
DÆ. Illuc est quod nos nequam servis utimur.

Nam illic cum servo si quo congressus foret,
Et ipsum sese, & illum furti astringeret.
Dum prædam habere se censeret, interim
Præda ipsus esset, præda prædam duceret.
Nunc hinc intro ibo, & sacrificabo, post ibi
Jubebo nobis cœnam continuo coqui.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PLEUSIDIPPUS *adolescens*, TRACHALIO *servus*.

ITeradum mihi istæc omnia: itera, mi anime, mi Trachalio,
Mi liberte, mi patrone, immo potius, mi pater.
Repperit patrem Palæstra suum, atque matrem? TR. repperit.
PL. Et popularis est? TR. opinor. PL. & nuptura est mihi? TR. suspicor.
PL. Censen' hodie despondebit eam mihi quæso? TR. censeo.
PL. Quid? patri etiam gratulabor cum illam invenit? TR. censeo.
PL. Quid? matri ejus? TR. censeo. PL. quid ergo censes? TR. quod rogas
Censeo. PL. dic ergo quanti censes? TR. egone? censeo.
PL. At sume quidem, ne censionem semper facias. TR. censeo.
PL. Quid si curram? TR. censeo. PL. an sic potius placide? TR. censeo.
PL. Etiamne eam adveniens salutem? TR. censeo. PL. etiamne ejus patrem?
TR. Censeo. PL. post ejus matrem? TR. censeo. PL. quid postea?
Etiamne adveniens complectar ejus patrem? TR. non censeo.
PL. Quid matrem? TR. non censeo. PL. quid eampse illam? TR. non censeo.
PL. Perii! delectum dimisit, nunc non censet cum volo.
TR. Sanus non es, sequere. PL. duc me, mi patrone, quo libet.

ACTUS V. SCENA I.

LABRAX.

QUis me est mortalium miserior, qui vivat alter hodie?
Quem ad recuperatores modo damnavit Pleusidippus.
Abjudicata à me modo est Palæstra: perditus sum.
Nam lenones ex gaudio credo esse procreatos,

Ita omnes mortales, si quid est mali lenoni, gaudent.
Nunc alteram illam, quæ mea est, visam huc in Veneris fanum,
Saltem ut eam abducam, de bonis quod restat reliquiarum.

ACTUS V. SCENA II.

GRIPUS *piscator*, LABRAX *leno*.

NUnquam ædepol hodie ad vesperam Gripum inspicietis vivum,
Nisi vidulus mihi redditur. LA. perii cum mentionem
Fieri audio usquam viduli, quasi palo pectus tundar.
GR. Istic scelestus liber est: ego qui in mari prehendi
Rete, atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam.
LA. Pro dii immortales! suo mihi hic sermone arrexit auris.
GR. Cubitum hercle longis literis signabo jam usquequaque.
Si quis perdiderit vidulum cum auro atque argento multo,
Ad Gripum ut veniat. non feretis istum, ut postulatis.
LA. Meum hercle illic homo vidulum scit, qui habet, ut ego opinor.
Adeundus mihi illic est homo, dii quæso subvenite.
GR. Quid me intro revocas? hoc volo ante ostium extergere.
Nam hoc quidem pol è rubigine, non è ferro factum est.
Ita quanto magis extergeo, rutilum atque tenuius fit.
Namque quidem hoc Vere natum est veru; ita in manibus consenescit.
LA. Adolescens salve. GR. dii te ament, cum irraso capite. LA. quid fit?
GR. Verum extergetur. LA. ut vales? GR. quid tu? num medicus quæso es?
LA. Immo ædepol una littera plus sum, quam medicus. GR. tum tu
Mendicus es? LA. tetigisti acu. GR. videtur digna forma.
Sed quid tibi est? LA. hac proxima nocte in mari elavi. nam
Confracta est navis, perdidi quicquid erat miser ibi omne.
GR. Quid perdidisti? LA. vidulum cum auro, atque argento multo.
GR. Ecquid meministi in vidulo qui periit, quid infuerit ibi?
LA. Quid refert? qui periit. GR. nihil tamen: si non hoc, aliud fabulemur.
Quid si ego sciam qui invenerit? volo ex te scire signa.

LA. Numi octingenti aurei in marsupio infuerunt.
Præterea centum minæ Philippeæ in pasceolo seorsus.
GR. Magna hercle præda'st; largiter mercedis indipiscar.
Dii me hominesque respiciunt, bene ego hinc prædatus ibo.
Profecto hujus est vidulus. perge alia tu expedire.
LA. Talentum argenti commodum magnum inerat in crumena,
Præterea sinus, epichysis, cantharus, gaulus, cyathusque.
GR. Papæ! divitias tu quidem habuisti luculentas.
LA. Miserum istuc verbum, & pessimum est, habuisse, & nihil habere.
GR. Quid dare velis, qui istæc tibi investiget, indicetque?
Eloquere propere, celeriter. LA. nummos trecentos. GR. tricas.
LA. Quadringentos. GR. tramas putridas. LA. quingentos. GR. cassam glandem.
LA. Sexcentos. GR. curculiunculos minutos fabulare.
LA. Dabo septingentos. GR. os calet tibi: nunc id frigefactas.
LA. Mille dabo nummos. GR. somnias. LA. nihil addo. abi. GR. igitur audi,
Si hercle abiero hinc, hic non ero. LA. vin' centum & mille? GR. dormis.
LA. Eloquere hercle, quantum postules. GR. quo nihil invitus addas,
Talentum magnum; non potest triobulum hinc abesse.
Proin tu vel ajas, vel neges. LA. quin istuc necessum esse video:
Dabitur talentum. GR. accededum huc. Venus hæc volo arroget te.
LA. Quod tibi libet, id mihi impera. GR. tange aram hanc Veneris. LA. tango.
GR. Per Venerem hanc jurandum est tibi. LA. quid jurem? GR. quod jubebo.
LA. Præi verbis quidvis. id quod domi est, nunquam ulli supplicabo.
GR. Tene aram hanc. LA. teneo. GR. dejura te mihi argentum daturum,
Eodem illo die, viduli ubi sis potitus. LA. fiat.
GR. LA. Venus Cyrenensis, testem te testor mihi:
Si vidulum illum, quem ego in navi perdidi,
Cum auro atque argento salvum investigavero,
Isque in potestatem meam pervenerit:
GR. Tum ego huic Gripo dico, inquito, & me tangito.
LA. Tum ego huic Gripo dico, Venus, ut tu exaudias.
GR. LA. Talentum argenti magnum continuo dabo.
GR. Et si fraudassis, dicito, uti in quæstu tuo.

Venus

Venus eradicet caput, atque ætatem tuam.
Tecum hoc habeto tamen, ubi juraveris.
LA. Et illum ego adversum si quid peccasso, Venus,
Veneror te, ut omnes miseri lenones sient.
GR. Tamen fiet, etsi tu fidem servaveris.
Tu hic operire: jam ego faxo exibit senex;
Eum tu continuo vidulum reposcito.
LA. Si maxime mihi illum reddiderit vidulum,
Non illi ego hodie debeo triobolum:
Meus arbitratus est, lingua quid juret mea.
Sed conticescam, eccum exit, & ducit senem.

ACTUS V. SCENA. III.

GRIPUS *piscator*, DÆMONES *senex*, LABRAX *leno*.

SEquere hac. ubi istic leno est? heus tu! hem tibi! hic habet vidulum.
DÆ. Habeo, & fateor esse apud me, &, si tuus est, habeas tibi.
Omnia, ut quæque infuere, ita salva sistentur tibi.
Tene si tuus est. LA. ô dii immortales! meus est. salve vidule.
DÆ. Tuusne est? LA. rogitas? Siquidem hercle Jovis fuit, meus est tamen.
DÆ. Omnia insunt salva: una istinc cistella excepta est modo,
Cum crepundiis, quibuscum hodie filiam inveni meam.
LA. Quam? DÆ. tua quæ fuit Palæstra, ea filia inventa est mea.
LA. Bene me hercle est factum: cum istæc tibi res ex sententia
Pulcre evenit, gaudeo. DÆ istuc facile non credo tibi.
LA. Immo hercle ut scias gaudere me, mihi triobolum
Ob eam ne duis: condono te. DÆ. benigne ædepol facis
LA. Immo tu quidem hercle vero. GR. heus tu jamne habes vidulum?
LA. Habeo. GR. propera. LA, quid properabo? GR. reddere argentum mihi.
LA. Neque ædepol tibi do, neque quicquam debeo. GR. quæ hæc factio est.?
Non debes? LA. non hercle vero. GR. non tu juratus mihi es? (mihi:
LA. Juratus sum, & nunc jurabo, si quid voluptati est,
Jusjurandum rei servandæ, non perdendæ conditum est.
GR. Cedo sis mihi talentum magnum argenti, perjurissime.
DÆ. Gripe, quod tu istum talentum poscis? GR. juratu'st mihi

Dare. LA. libet jurare: tun' meo pontifex perjurio es ?
DÆ. Qua pro re argentum promisit hic tibi ? GR. si vidulum
Istum redegissem in potestatem ejus, juratus dare
Mihi talentum magnum argenti. LA. cedo quicum habeam judicem,
Ni dolo malo instipulatus sis, nive etiam dum haud siem
Quinque & viginti natus annos. GR. habe cum hoc. LA. alio'st opus.
DÆ. Jam ab isto auferre haud sinam, nisi istum condemnavero.
Promisisti huic argentum ? LA. fateor. DÆ. quod servo meo
Promisisti, meum esse oportet. ne tu leno postules
Te hic fide lenonia uti: non potes. GR. jam te ratus
Nactum hominem quem defraudares. dandum huic argentum est probum:
Id ego continuo huic dabo, adeo me ut hic emittat manu.
DÆ. Quando ergo erga te benignus fui, atque opera mea
Hæc tibi sunt servata. GR. immo hercle mea, ne tu dicas tua.
DÆ. Si sapies, tacebis · tum te mihi benigne itidem addecet
Benemerenti bene referre gratiam. LA. nempe pro
Jure oras. DÆ. mirum quin tuum jus meo periculo abs te expetam.
GR. Salvus sum, leno labascit, libertas portenditur.
DÆ. Vidulum istunc ille invenit, illud mancipium meum est.
Ego tibi hunc porro servavi cum magna pecunia.
LA. Gratiam habeo, & de talento nulla caussa est quin feras,
Quod isti sum juratus. GR. heus tu mihi dato ergo si sapis.
DÆ. Tacen' an non ? GR. tu meam rem simulas agere, tibi nunc commodas.
Non hercle istuc me intervortes, si aliam prędam perdidi.
DÆ. Vapulabis, verbum si addes istuc unum. GR. vel hercle enica.
Non tacebo unquam alio pacto, nisi talento comprimor.
LA. Tibi operam hic quidem dat: taceto. DÆ. concede hoc tu leno. LA. licet.
GR. Palam age, nolo murmur ullum neque susurrum fieri.
DÆ. Dic mihi, quanti illam emisti tuam alteram mulierculam
Ampeliscam. LA. mille nummos denumeravi. DÆ. vin' tibi

Conditionem luculentam ferre me? LA. ſane volo.
DÆ. Dividuum talentum faciam. LA. bene facias. DÆ. pro illa altera,
Libera ut ſit, dimidium tibi ſume, dimidium huic cedo.
LA. Maxime. DÆ. pro illo dimidio ego Gripum emittam manu,
Quem propter tu vidulum, & ego natam inveni. LA. bene facis.
Gratiam habeo magnam. GR. quam mox mihi argentum ergo redditur?
DÆ. Res ſoluta eſt, Gripe, ego habeo. GR. hercle, at ego me mavolo.
DÆ. Nihil hercle hic tibi eſt, ne tu ſperes. jurisjurandi volo
Gratiam facias. GR. perii hercle: niſi me ſuſpendo, occidi.
Nunquam hercle iterum defraudabis me quidem poſt hunc diem.
DÆ. Hic hodie cœnato leno. LA. fiat, conditio placet.
DÆ. Sequimini intro. ſpectatores, vos quoque ad cœnam vocem,
Ni daturus nihil ſim, neque ſit quicquam polluſti domi,
Nive adeo vocatos credam vos eſſe ad cœnam foras.
Verum ſi voletis plauſum fabulæ huic clarum dare,
Comeſſatum omnes venitote ad me ad annos ſedecim.
Vos hic hodie cœnatote ambo. LA. fiat. DÆ. Plauſum date.

FINIS RUDENTIS.

STICHUS.

Dramatis Personæ.

PANEGYRIS *mulier.*
PINACIUM *mulier.*
ANTIPHO *senex.*
GELASIMUS *parasitus.*
CROCOTIUM *ancilla.*
DINACIUM *puer.*
EPIGNOMUS.
STICHUS *servos.*
PAMPHILIPPUS *adolescens.*
SAGARINUS *servos.*
STEPHANIUM *ancilla.*

ARGUMENTUM.

SEnex castigat filias, quod hæ viros
Tam perseverent peregrinantis pauperes
Ita sustinere fratres, neque relinquere.
Contraque verbis delenitur commodis,
Habere sineret, quos semel nactæ forent.
Viri reveniunt opibus aucti trans mare,
Suam quisque retinet, ac Sticho ludus datur.

ACTUS I. SCENA I.

PANEGYRIS, PINACIUM *Sorores.*

CRedo ego miseram fuisse Penelopam,
Soror, suo ex animo, quæ tandiu vidua
Viro suo caruit. nam nos ejus animum
De nostris satis noscimus. quarum viri hinc absunt,
Quorumque nos negotiis absentum, ut æquum est,
Sollicitæ noctes & dies, soror, sumus semper.
PI. Nostrum officium nos facere æquum est, neque
Id magis facimus, quam nos monet pietas.
Sed hic, mea soror, assisdum; mutua volo tecum
Loqui de re viri. PA. Salvæne amabo?
PI. Spero quidem, & volo: sed hoc, soror, crucior,
Patrem tuum, meumque, adeo qui unus unice
Ex omnibus perhibetur civibus probus,
Eum nunc improbi officio fungi viri.
Tantas viris qui absentibus nostris facit
Injurias immerito: nosque abducere
Ab iis volt. hæ res vitæ me saturant, soror:
Hæ mihi dividiæ & senio sunt. PA. ne lacruma,

Soror: neve tuo id animo fac, tibi quod tuus
Minatur facturum pater. spes est, eum
Melius facturum. novi ego illum. istæc joco
Dicit. neque ille mereat Persarum sibi
Montes, qui esse perhibentur aurei, istud ut
Faciat, quod tu metuis. &, si faciat, tamen
Minime irasci decet. neque id immerito eveniet.
Nam tertius hic est annus, ut nostri domo
Viri abierunt. PI. ita ut memoras. PA. cum ipsi intersa
Vivant, valeant, ubi sint, quid agant, ecquidve agant,
Neque participant, neque redeunt. PI. an id doles,
Soror, quia illi officium non colunt suum,
Cum tuum facis? PA. ita pol. PI. tace sis. cave audiam
Ego istuc posthac ex te. PA. nam qui jam? PI. quia
Pol meo animo sapientis officium suum
Æquum'st colere, & facere. quamobrem ego te hoc soror,
Tametsi es major, moneo ut memineris tuum.
Etsi improbi sunt illi, atque aliter in nos faciant, secus
Quam æquum'st: tamen, ne quid magis obnoxiæ
Simus, opibus omnibus nostrum officium nos decet
Meminisse. PA. placet, taceo. PI. at, ut memineris facito.
PA. Nolo ego, soror, me credi esse immemorem viri.
Neque ille honores mihi quos habuit, perdidit.
Nam pol mihi grata acceptaque huju'st benignitas.
Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.
Neque est, cur studeam has nuptias mutarier.
Verum postremo in patris potestate est situm.
Faciundum id nobis, quod parentes imperant.
PI. Scio, atque in cogitando, mœrore angor.
Nam propemodum jam ostendit suam sententiam.
PA. Igitur quæramus, nobis quid facto usus sit.

ACTUS I. SCENA II.

ANTIPHO, PANEGYRIS, PINACIUM.

QUi manet, ut moneatur semper servos homo officium suum,
Nec voluntate id facere meminit, servos is habitu haud probus est.
Vos meministis quot calendis petere demensum cibum,
Qui minus meministis, quod opus sit facto, facere in ædibus?
Jam quidem in suo quicque loco nisi erit mihi situm supellectilis,
Cum ego revortar, vos monumentis commonefaciam bubulis.

 Non

Non homines habitare mecum mihi hic videntur, sed
sues. (mum.
Facite fultis, nitidæ ut ædes meæ sint, cum redeam do-
Jam ego domi adero, ad meam majorem filiam inviso
domum:
Si quis me quæret, inde vocatote aliqui, aut jam egomet
hic ero.
PI. Quid agimus, soror, si offirmabit pater adversum
nos? PA. pati
Nos oportet, quod ille faciat, cujus potestas plus potest.
AN. Si manere hic sese mallnt potius, quam alio nubere,
Non faciant? quid mihi opu'st decurso ætatis spacio
cum eis,
Gerere bellum, cum nihil quamobrem faciam, meruisse
arbitrer?
Minime volo turbas. sed hoc mihi optimum factu arbi-
tror.
Principium ego quo pacto cum illis occlpiam, id ratio
cinor.
Utrum ego perplexim lacessam oratione ad hunc mo-
dum,
Quasi nunquam quicquam in eas simulem, quasi nihil
inaudiverim,
Eas in se meruisse culpam; an potius tentem leniter,
An minaciter? scio litis fore: ego meas novi optume.
PI. Exorando, haud adversando sumendam operam
censeo.
Gratiam à patre, si petimus, spero ab eo impetrassere:
Advorsari sine dedecore & scelero summo haud possu-
mus. (dabo;
Neque ego factura sum, neque tu ut facias, consilium
Verum ut exoremus. Novi ego nostros: exorabili'st.
AN. Sic faciam, assimulabo, quasi aliquam culpam in se
admiserint,
Perplexabiliter earum hodie perpavefaciam pectora.
Prius id agam: igitur deinde, ut animus meus erit fa-
ciam palam.
Multa scio facienda verba: ibo intro, sed aperta est foris.
PI. Certo enim mihi paternæ vocis sonitus auris accidit.
PA. Is est ecastor; ferre advorsum homini occupemus
osculum.
PI. Salve, mi pater. AN. & vos ambæ, illico agite, assidite.
PI. Osculum. AN. sat est mihi osculi vestri. PI. qui ama-
bo, pater? (pater.
AM. Quia ita meæ animæ salsura evenit. PI. asside hic,
AN. Non sedeo, istic vos sedete, ego sedero in sub-
sellio.
PI. Mane pulvinum. AN. bene procuras, satis sic fultum
est mihi,

PI. Sine

PI. Sine pater. AN. quid opus eſt? PI. opus eſt. AN. morem tibi geram, atque hoc ſatis eſt.
PI. Nunquam enim nimis curare poſſunt ſuum parentem filiæ:
Quem æquius eſt nos potiorem habere, quam te? poſtidea, pater,
Viros noſtros, quibus tu voluiſti eſſe nos matresfamilias?
AN Bonas ut æquum eſt facere, facitis: cum tamen abſentis viros
Perinde habetis, quaſi præſentes. PI. Pudicitia eſt pater,
Eos magnificare, qui nos ſocias ſumpſerunt ſibi.
AN. Nunquis hic eſt alienus noſtris dictis auceps auribus?
PA. Nullus præter nos, teque. AN. voſtrum animum adhiberi volo.
Nam ego ad vos nunc imperitus rerum, & morum mulierum,
Diſcipulus venio ad magiſtras, quibus matronas moribus,
Quæ optumæ ſunt, eſſe oportet? ſed utraque ut dicat (mihi.
PA. Quid iſtuc eſt, quod huc exquæſitum mulierum mores venis?
AN. Pol ego uxorem quæro, poſtquam voſtra mater mortua eſt.
PA. Facile invenies, & pejorem, & pejus moratam, pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque ſol videt.
AN. At ego ex te exquiro, atque ex iſtac tua ſorore. PI. ædepol pater
Scio ut oportet eſſe, ſi ſint ita, ut ego equum cenſeo.
AN. Volo ſcire ergo ut æquum cenſes. PI. ut per urbem cum ambulent,
Omnibus os obturent, ne quis merito maledicat ſibi.
AN. Dic viciſſim nunc jam tu. PI. quid vis tibi dicam pater?
AN. Ubi facillime ſpectatur mulier, quæ ingenio eſt bono?
PA. Cum malefaciundi eſt poteſtas, quæ ne faciat, id temperat.
AN. Haud male iſtuc; age tu altera, utra ſit conditio penſior,
Virginem an viduam habere? PI. quanta mea ſapientia eſt,
E malis multis, malum quod minimum eſt, id minime eſt malum.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet: ut quotidie

Pridie

Pridie caveat, ne faciat, quod pigeat postridie.
AN. Quæ tibi mulier videtur multo sapientissima?
PA. Quæ tum, cum res secundæ sunt, se poterit noscere.
Et illa, quæ æquo animo patietur sibi esse pejus, quam fuit.
AN. Ædepol vos lepide tentavi vostrumque ingenium duum.
Sed hoc est, quod ad vos venio, quodque esse ambas conventas volo.
Mihi autores ita sunt amici, ut vos abducam hinc domum.
PA. At enim nos, quarum res agitur, aliter autores sumus.
Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit.
Aut nunc non æquum est abduci, pater, illisce absentibus.
AN. Vosne ego patiar cum mendicis nuptas, me vivo, viris?
PI. Placet ille meus mihi mendicus, suus rex reginæ placet.
Idem animus est in paupertate, qui olim in divitiis fuit.
AN. Vosne latrones & mendicos homines magni penditis?
PA. Non tu me argento dedisti, opinor, nuptum, sed (viro.
AN. Quid? illos expectatis, qui ab hinc jam cum abierunt, triennium est?
Quin vos capitis conditionem ex pessuma primariam?
PA. Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes.
Hostis est uxor, invita quæ ad virum nuptum datur.
AN. Certumne est neutram vestrarum persequi imperium patris?
PI. Persequimur. nam quo dedisti nuptum, abire noluimus.
AN. Bene valete: ibo, atque amicis vostra consilia elo- (quar.
PA. Probiores credo arbitrabunt, si probis narraveris.
AN. Curate igitur familiarem rem, ut potestis optume.
PA. Nunc places, cum recte monstras; nunc tibi auscultabimus?
Nunc, soror, abeamus intro. PI. immo intervisam prius domum:
Si à viro tibi forte veniet nuncius, facito, ut sciam.
PA. Neque ego te celabo, neque tu me celassis, quod scies.
Eho Crocotium i, parasitum Gelasimum huc accer- (site,
Tecum adduce. nam illum ecastor mittere ad portum volo,
Si quæ forte ex Asia navis heri aut hodie venerit.
Nam dies totos apud portum servos unus assidet.
Sed tamen volo intervisi, propera, ac actutum redi.

ACTUS

ACTUS I. SCENA III.

GELASIMUS *parasitus*, CROCOTIUM *ancilla*.

Famem fuisse suspicor matrem mihi :
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui :
Sed quam ego matri meæ retuli invitissimus,
Eam mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in alvo menses gestavit decem,
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvulum,
Quo minus laboris illam cepse existimo :
At ego non pauxillulam in utero gesto famem,
Verum hercle multo maximam, & gravissimam,
Vteri dolores mihi oboriuntur cotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.
Audivi sæpe hoc vulgo dicier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos; ejus ex semine hæc certo est fames:
Nam jam complures annos utero hæret meo.
Nunc si ridiculum hominem quæret quispiam,
Venalis ego sum, cum ornamentis omnibus.
Inanimentis explementum quærito.
Gelasimo nomen mihi indidit parvo pater:
Propter paupertatem hoc adeo nomen repperi,
Quia inde jam à pauxillo puero ridiculus fui,
Eo, quia paupertas fecit, ridiculus forem
Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.
Per annonam caram dixit me natum pater,
Propterea credo nunc ego esurio acrius.
Sed generi nostro hæc reddita est benignitas,
Nulli negare soleo, si quis me esum vocat.
Oratio una interit hominum pessume,
Atque optima hercle meo animo, & scitissima,
Qua ante utebantur: Veni illo ad cœnam: sic face:
Promitte vero: ne gravare: est commodum:
Volo, inquam, fieri: non amittam: quin eas.
Nunc repererunt ei verbo vicarium,
Nihili quidem hercle verbum, ac vilissimum:
Vocem te ad cœnam, nisi egomet cœnem foris
Ei hercle verbo lumbos defractos velim,
Ni vere perierit, si cœnassit domi.
Hæc verba subigunt me, mores ut barbaros
Discam, atque ut faciam præconis compendium,
Atque auctionem prædicem, ipse veniam.
CR. Hic ille est parasitus, quem arcessitum missa sum,
Quæ loquitur auscultabo, priusquam colloquar.
GE. Sed curiosi sunt hic quam plures mali,

Aliena

Alienas res qui curant ſtudio maximo,
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.
Ei, quando quem auctionem facturum ſciunt,
Adeunt; perquirunt quid ſiet cauſæ illico,
Alienum æs cogat, an pararit prandium,
Uxorin' ſit reddenda dos divortio?
Eos omnis, tametſi hercle haud indignos judico,
Qui, ut multum miſeri ſint, laborent, nihil moror.
Dicam auctionis cauſam, ut animo gaudeant.
(Nam curioſus nemo eſt, quin ſit malevolus.)
Ipſe egomet quamobrem auctionem prædicem:
Damna evenerunt maxima miſero mihi,
Ita me mancupia miſerum effecerunt male;
Potationes plurimæ demortuæ.
Quot adeo cœnæ, quas deflevi, mortuæ!
Quot potiones mulſi! quot autem prandia!
Quæ inter continuum perdidi triennium.
Præ mœrore adeo miſer, atque ægritudine
Conſenui, pæne ſum fame ipſe emortuus.
CR. Ridiculus æque nullus eſt, quando eſurit.
GE. Nunc auctionem facere decretum eſt mihi:
Foras neceſſum eſt, quicquid habeo; vendere.
Adeſte ſultis, præda erit præſentium.
Logos ridiculos vendo: agite, licemini.
Qui cœna poſcit? ecqui poſcit prandio?
Hercules te amabit prandio? cœna tibi?
Ehem! annuiſne? Nemo meliores dabit,
Nulli meliores eſſe paraſito ſinam.
Vel unctiones græcas, ſudatorias;
Vel alias malacas; crapularias;
Cavellationes, aſſentaciunculas,
Ac perjuraciunculas paraſiticas,
Rubiginoſam ſtrigilem, ampullam rubidam,
Paraſitum inanem, quo recondas reliquias.
Hæc væniſſe jam opus eſt, quantum poteſt,
Uti decumam partem Herculi polluceam.
CR. Ecaſtor auctionem facit haud magni preti.
Adhæſit homini ad infimum ventrem fames.
Adibo hominem. GE. quis hæc eſt, quæ adverſum it mihi?
Epignomi ancilla hæc quidem eſt Crocotium.
CR. Gelaſime ſalve. GE. non eſt id nomen mihi.
CR. Certo mecaſtor id fuit nomen tibi.
GE. Fuit diſertim, verum id uſu perdidi:
Nunc miccotrogus nomine ex vero vocor.
CR. Heu ecaſtor! riſi te hodie multum. GE. quando, aut quo in loco?
CR. Hic, cum auctionem prædicabas. GE. peſſuma.
Ehon' audiviſti? CR. te quidem digniſſimam.
GE. Quo

GE. Quo nunc is? CR. ad te. GE. quid venis?
CR. Panegyris
Rogare jussit te multum opere maximo,
Mecum simitu ut ires ad sese domum.
GE. Ego illo me hercule vero eo, quantum potest.
Jamne exta cocta sunt? quot agnis fecerat?
CR. Illa quidem nullum sacrificavit. GE. quomodo?
Quid igitur me volt? CR. tritici modios decem.
Rogare, opinor, te volt. GE. mene ut ab se petam?
CR. Immo ut abs te mutuum nobis dares.
GE. Negato esse quod dem. nec mu, nec mutuum,
Nec aliud quicquam, nisi hoc, quod habeo pallium:
Præterque linguam unam etiam venditariam.
CR. Hau: nulla tibi lingua est, quæ quidem dicat, dabo.
GE. Veterem reliqui, eccam illam, quæ dicat, cedo.
CR. Malum tibi Dii dent. GE. hæc eadem dicit tibi.
CR. Quid nunc? iturus an non? GE. abi sane domum,
Jam illo venturum dicito, propera, atque abi.
Demiror quid illæc me ad se arcessi jusserit,
Quæ nunquam jussit me ad se arcessi ante hunc diem,
Postquam vir abiit ejus. miror quid fiet:
Nisi ut periculum fiat, visam quid velit.
Sed eccum Dinacium ejus puerum, hoc vide:
Satin' ut facete atque ex pictura hic astitit?
Næ iste ædepol vinum poculo pauxillulo
Sæpe exanclavit submerum scitissime.

ACTUS II. SCENA I.

DINACIUM *puer*, GELASIMUS *parasitus*.

MErcurius, Jovis qui nuncius perhibetur, nunquam æque patri
Suo nuncium lepidum attulit, quam ego nunc meæ heræ nunciabo,
Itaque onustum pectus porto lætitia, lubentiaque.
Neque lubet, nisi gloriose, quicquam proloqui. profecto
Amœnitates omnium Venerum atq; venustatum affero;
Nimisque superat mihi atque abundat pectus lætitia meum.
Propera, Dinacium, pedes hortare: honesta dicta factis:
Nunc tibi potestas adipiscendi est gloriam, laudem, decus.
Benefacta majorum tuum exauge, heræque egenti subveni,
Quæ misera expectatione est Epignomi adventus viri.
Proinde ut decet, amat virum suum cupide. nunc expedi, Dinacium.

Age ut placet, curre ut lubet cave quemquam floccifeceris.
Cubitis depulsa de via, tranquillam concinna viam.
Si rex obstabit obviam, regem ipsum pervortito.
GE. Quidnam dicam, Dinacium, ·
Lascivibundum tam lubenter currere?
Harundionem fert, sportulamque, & hamulum piscarium.
DI. Sed tandem opinor æquius est, heram mihi esse supplicem,
Atque oratores mittere ad me, donaque ex auro, & quadrigas
Qui vehar. nam pedibus ire non queo. ergo jam revortar.
Ad me iri, & supplicari egomet mihi censeo æquum.
An vero nugas censeas.? nihil esse quod ego nunc scio.
Tantum à portu apporto bonum, tam gaudium affero grande,
Vix ipsa domina hoc, nisi sciat, exoptare à Diis ausit ipsis.
Nunc ul[illegible] hoc deportem? haud placet, neque id vero o[illegible]ium arbitror.
Hic hoc vi[illegible] mihi magis meo convenire huic nuncio,
Adversum ut veniat, [illegible] secrét, se ut nuncio hoc impertiam.
SECUNDAS [illegible]tunas decent superbiæ.
Sed tandem cum recogito: qui potuit scire hæc scire me?
Non enim possum, quin revortar, quin loquar, quin edissertem,
Heramque ex mœrore eximam, benefacta majorum meum
Exaugeam, atque illam augeam ex insperato oportuno bono
Contundam facta Talthybii, contemnamque omnis nuncios.
Simulque ad cursuram meditabor me ad ludos Olympiæ.
Sed spatium hoc (occidi!) breve'st curriculo. quam me pœnitet!
Quid hoc? occlusam januam video, ibo & pultabo fores.
Aperite, atque approperate: fores facito ut pateant: removete moram.
Nimis hæc res sine cura geritur. vide quamdudum hic ædes pulto?
Somnon' operam datis? experiar, fores, an cubiti, an pedes plus valeant:
Nimis vellem hæ fores herum fugissent, ea caussa, ut haberent malum.
Defessus sum pultando,
Hoc est postremum vobis.
GE. Ibo, atque hunc compellabo.
Salvus sis. DI. & tu salve.
GE. Jam tu piscator factus.

DI. Quam-

DI. Quampridem non edisti?
GE. Unde is? quid fers? quid festinas?
DI. Tua quod nihil refert, ne
Cures. GE. quid istic inest?
DI. Quas tu vides colubras?
GE. Quid tam iracundus? DI. si in te
Pudor assit, non me appelles.
GE. Possum scire ex te verum?
DI. Potes. hodie non cœnabis.

ACTUS II. SCENA III.

PANEGYRIS *mulier*, GELASIMUS, DINACIUM.

Quisnam obsecro, has frangit fores? ubi est?
Tun' hæc facis? tun' mihi huc hostis venis?
GE. Salve, tuo arcessitu venio huc. PA. ean' gratia fores effringis?
GE. Tuos inclamo, tui delinquunt. ego quid me velles, visebam:
Nam me quidem harum miserebat. DI. ergo auxilium propere latum est eis.
PA. Quisnam hic loquitur tam prope nos? GE. Dinacium. PA. ubi is est?
DI Respice me, & relinque egentem parasitum, Panegyris,
PA. Dinacium. DI. istuc indidere nomen majores mihi.
PA. Quid agis? DI. quid agam, rogitas? PA. quidni rogitem? DI. quid mecum est tibi?
PA. Men' fastidis, propudiose? eloquere propere, Dinacium.
DI. Jube me omittere igitur hos, qui retinent. PA. qui retinent? DI. rogas?
Omnia membra lassitudo mihi tenet. PA linguam quidem
Sat scio tibi non tenere. DI. ita celeri curriculo fui
Propere à portu, tui honoris caussa. PA. ecquid apportas boni?
DI. Nimio impertio: multo tanto plus, quam speras. PA. salva sum.
DI. At ego perii, cui medullam lassitudo perbibit.
GE. Quid ego? cui misero medullam ventris percipit fames.
PA. Ecquem convenisti? DI. multos. PA. at virum ecquem? DI. quamplurimos.
Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est. GE. quo commodo
Jamdudum ego istum patior dicere injuste mihi.
Præterhac si me irritassis. DI. ædepol esuries male.
GE. Animum inducam, ut istuc verum te elocutum esse arbitrer.

DI. Munditias volo fieri, efferte huc scopas, simulque arundinem,
Ut operam omnem aranearum perdam, & texturam improbem,
Dejiciamque earum omnis telas. GE. miseræ algebunt postea. (unica ?
DI. Quid illas iridem esse censes, quasi te, cum velle
Cape illas scopas. GE. capiam. DI. hoc egomet, tu hoc converre. GE. fecero.
DI. Ecquis huc effert nasiternam cum aqua? GE sine suffragio (tu oclus.
Populi, tamen ædilitatem hic quidem gerit. DI. age
Pinge humum, consperge ante ædis. GE. faciam. DI. factum oportuit.
Ego hinc araneas de foribus dejiciam, & de pariete.
GE. Ædepol rem negociosam. PA. quid sit, nihil etiam scio.
Nisi forte hospites venturi sunt. DI. lectos sternite.
GE. Principium placet de lectis. DI. alii ligna cædite,
Alii pisces depurgate, quos piscatu retuli:
Pernam & glandium dejicite. GE. hic hercle homo nimium sapit.
PA. Non ecastor, ut ego opinor, satis heræ morem geris.
DI. Immo res omnis relictas habeo, præ quod tu velis.
PA. Tum tu igitur, qua caussa missus es ad portum, expedi. (simul,
DI. Dicam. postquam me misisti ad portum cum luci
Commodum radiosus ecce sol superabat ex mari.
Dum percontor portitores, ecquæ navis venerit
Ex Asia, negant venisse. conspicatus sum interim
Cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo,
In portum vento secundo, velo passo pervehi.
Alius alium percontamur: Cuja est navis? quid vehit?
Interim Epignomum conspicio tuum virum, & servum Stichum.
PA. Hem! quid? Epignomum elocutus? GE. tuum virum, & vitam meam.
DI. Venit inquam. PA. tun' eum ipsum vidisti? DI. ita, ego libens.
Argenti auriq; advexit multum. GE. nimis factum bene.
Hercle vero capiam scopas, atque hoc converram libens
DI. Lanam purpuramque multam. GE. ehem! qui ventrem vestiam!
DI. Lectos eburatos, auratos. GE. accubabo regie.
DI. Tum Babylonica peristromata, solla, & tapetia.
Advexit nimium bonæ rei. GE. hercle rem gestam bene.
DI. Post, ut occœpi narrare, fidicinas, tibicinas,
Sambucinas advexit secum forma eximia. GE. eugepæ!
Quando adbibero, alludiabo; tum sum ridiculissimus.

DI. Po-

DI. Postea unguenta multi generum multa. GE. non vendo logos.
Jam non facio auctionem, quando mihi obtigit hereditas.
Malevoli perquisitores auctionum perierint.
Hercules, decimam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.
DI. Post autem advexit secum parasitos. GE. heu! perii miser.
DI. Ridiculosissimos. GE. reverram hercle hoc, quod converri modo.
PA. Vidistin' virum sororis Pamphilippum? DI. non. PA. adest?
DI. Immo ajebant eum venisse simul, sed ego huc citus
Præcucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.
GE. Venales logi sunt illi, quos negabam vendere.
Ilicet: meo malo est, quod malevolentes gaudeant.
Hercules sane, qui Deus sis, discessisses non male.
PA. I intro, Dinacium, jube famulos rem divinam mihi apparent.
Bene vale. GE. vin' administrem? PA. sat servorum habeo domi.
GE. Enimvero, Gelasime, opinor provenisti futile:
Si neque ille adest, neque hic qui venit, quicquam subvenit.
Ibo intro ad libros, & discam de dictis melioribus.
Nam ni illos homines expello, ego occidi planissume.

ACTUS III. SCENA I.

EPIGNOMUS *adolescens*, STICHUS *servus*.

Cum bene re gesta salvus convertor domum;
Neptuno grates habeo, & tempestatibus;
Simul Mercurio, qui me in mercimoniis
Juvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.
Olim quos abiens affeci ægrimonia,
Eos nunc lætantis faciam adventu meo.
Nam jam Antiphonem conveni affinem meum;
Cumque eo reveni ex inimicitia in gratiam.
Videte quæso quid potest pecunia!
Quoniam re bene gesta rediisse me videt,
Magnasque apportavisse divitias domum,
Sine advocatis ibidem in cercuro in stega,
In amicitiam, atque in gratiam convortimus.
Et hic hodie apud me cœnat, & frater meus.
Nam heri ambo in uno portu fuimus, sed mea
Hodie soluta est navis aliquanto prius.
Age abduc has intro, quas mecum adduxi Stiche.

ST. Here, sive ego taceam, seu loquar, scio scire te
Quam multas tecum miserias multaverim.
Nunc hunc diem unum ex illis multis miseriis
Volo me Eleutheriam capere advenientem domum.
EP. Et jus, & æquum postulas: sumas, Stiche.
In hunc diem, te nihil moror, abi quo lubet.
Cadum tibi veteris vini propino. ST. papæ!
Ducam hodie amicam. EP. vel decem, dum de tuo.
Ubi cœnas hodie, si hanc rationem instituis?
ST. Amicam ego habeo Stephanium hinc ex proxumo,
Tui fratris ancillam; ei condixi in symbolam
Ad cœnam, ad ejus conservum Sagarinum Surum.
Eadem est amica ambobus, rivales sumus.
EP. Age abduc eas intro, hunc tibi dedo diem.
ST. Meam culpam habeto, nisi probe excruciavero.
Jam hercle ego per hor'um amicam transibo meam,
Mi hanc occupatum noctem: eadem symbolam
Dabo, & jubebo ad Sagarinum cœnam coqui,
Aut egomet ibo, atque obsonabo obsonium.
Atque id ne vos miremini, homines servulos
Potare, amare, atque ad cœnam condicere;
Licet hoc Athenis nobis. sed cum cogito
Potius quam in dividiam veniam, est etiam hic ostium
Aliud posticum nostrarum harunce ædium,
(Posticum partem magis utuntur ædium)
Ea ibo obsonatum, eadem referam obsonium
Per hortum; utroque commeatus continet.
Ite hac secundum vos me, ego hunc lacero diem.

ACTUS III. SCENA II.

GELASIMUS *parasitus*, EPIGNOMUS *adolescens*.

GE. Libros inspexi, tam confido quam pote'st,
Me meum obtenturum regem, ridiculis meis.
Nunc interviso, jamne à portu advenerit,
Ut cum advenientem meis dictis deliniam.
EP. Hic quidem Gelasimus est parasitus, qui venit.
GE. Auspicio hodie hercule optumo exivi foras.
Mustela murem mihi abstulit præter pedes.
Eam strenue obsonavit: spectatum hoc mihi est.
Nam ut illa vitam repperit hodie sibi,
Item me spero facturum. augurium hæc facit.
Epignomus hic quidem est, qui astat: ibo, atque alloquar.
Epignome, ut ego te nunc conspicio lubens!
Ut præ lætitia lacrimæ prosiliunt mihi!
Valuistin' usque? EP. sustentatum'st sedulo.
GE. Bene, atque amice dicis. dii dent quæ velis.
Propino tibi salutem plenis faucibus.

Cœnabis

Cœnabis apud me, quoniam salvus advenis.
EP. Vocata est opera. GE. nunquid emta? ni grave est,
Promitte. EP. certum est. GE. sic fac inquam. EP. certa res est.
GE. Lubente me hercle facies. EP. Idem ego istuc scio.
Quando usus veniet, fiet. GE. nunc ergo usus est.
EP. Non ædepol possum. GE. quid gravate? censeo
Eas: nescio quid vero habeo in mundo. EP. i modo:
Alium convivam quærito in hunc diem tibi.
GE. Quin tu promittis? EP. non graver, si possiem.
GE. Unum quidem hercle certum promitto tibi,
Libens accipiam, certo si promiseris.
EP. Valeas. GE. certumne est? EP. certum. cœnabo domi.
GE. Quandoquidem operam tuam non vis promittere,
Vin' ad te ad cœnam veniam? EP. si possit, velim:
Verum hic apud me cœnant alieni novem.
GE. Haud postulo equidem summo in lecto accumbere:
Scis tu med esse imi subsellii virum.
EP. At ii oratores sunt populi summi viri:
Ambracia veniunt, huc legati publicitus.
GE. Ergo oratores populi summates viri
Summi accumbent, ego infimatus infimus.
EP. Haud æquum est te inter oratores accipi.
GE. Equidem hercle orator sum: sed procedit parum.
EP. Cras de reliquiis nos volo. multum vale.
GE. Nunc ego hercle perii plane, nihil obnoxie.
Uno Gelasimo minus est, quam dudum fuit.
Certum est mustelæ posthac nunquam credere.
Nam incertiorem nullam novi bestiam,
Quæ ne ipsa decies in die mutat locum,
Eam ego auspicavi in re capitali mea!
Certum est amicos convocare, ut consulam
Qua lege me nunc esurire oporteat.

ACTUS IV. SCENA I.

ANTIPHO *senex*, PAMPHILIPPUS, EPIGNOMUS.

ITa me dii bene ament, measque mihi bene servassint filias,
Ut mihi volupe'st, Pamphilippe, quia vos in patriam domum
Rediisse video, bene gesta re ambos, te & fratrem tuum.
PA. Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse, Antipho.
Nunc quia te amicum mihi experior esse, creditur tibi.
AN. Vocem ego te ad me ad cœnam, frater tuus nisi dixisset mihi,

Te apud se cœnaturum hodie, cum me ad se ad cœnam vocat:
Et magis par fuerat, me dare vobis cœnam advenientibus,
Quam me ad illum promittere, nisi nollé ei adversarier.
Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil desidero:
Cras apud me eritis, & tu, & ille, cum vestris uxoribus.
PA. Et apud me perendie: nam ille here me jam vocaverat
In hunc diem. sed satin' ego tecum pacificatus sum, Antipho?
AN. Quando ita rem gessistis, uti vos vellem, amicosque addecet,
Pax commerciumque est vobis mecum. nam hoc tu facito cogites:
Ut cuique homini res parata est, firmi amici sunt: si res labat,
Itidem amici collabascunt. Res amicos invenit.
EP. Jam redeo. nimia volupta'st, si diu absfueris à domo,
Domum si redieris, si tibi nulla est ægritudo animo obviam.
Nam ita me absente familiarē rem uxor curavit meam,
Omnium me exilem atque inanem fecit ægritudinum.
Sed eccum fratrem Pamphilippum, incedit cum socero suo.
PA. Quid agitur, Epignome? EP. quid tu? quam dudum in portum venis
Huc? PA. longissime. EP. postilla jam iste est tranquillus tibi?
AN. Magis quam mare, quo ambo estis vecti. EP. facis ut alias res soles.
Hodiene exoneramus navem, frater? PA. clementer volo.
Nosmet potius oneremus vicissatim voluptatibus.
Quam mox cocta est cœna? impransus ego sum. EP. abi intro ad me, & lava.
PA. Deos salutatum, atque uxorem, modo intro divortor domum.
EP. Apud nos hic eccilla festinat cum sorore uxor tua.
PA. Optimum est jam istoc: moræ minus erit. jam ego apud te ero.
AN. Priusquam abis, præsente te huic apologum me agere unum volo.
EP. Maxime. AN. fuit olim, quasi ego sum, senex: ei filiæ
Duæ erant, quasi nunc meæ sunt: eæ erant duobus nuptæ fratribus,
Quasi nunc meæ sunt vobis. PA. miror quo evasuru'st apologus.
AN. Erat minori illi adolescenti fidicina, & tibicina,
Quam

Quam peregre advexerat, quasi nunc tu: sed ille erat cœlebs senex,
Quasi ego nunc sum. PA. perge porro, præsens hic quidem est apologus.
AN. Deinde senex ille illi dixit, cujus erat tibicina,
Quasi ego nunc tibi dico. PA. ausculto, atque animum advorto sedulo.
AN. Ego tibi meam filiam, bene quicum cubitares, dedi;
Nunc mihi reddi ego æquum esse abs te, quicum cubitem, censeo.
PA. Quis istuc dicit? an ille quasi tu? AN. quasi ego, nunc dico tibi.
Immo duas dabo, inquit ille adolescens, una si parum est;
Et si duarum pœnitebit, inquit, addentur duæ.
PA. Quis istuc quæso? an ille quasi ego? AN. is ipse quasi tu. tum senex
Ille quasi ego: si vis, inquit, quatuor sane dato.
Dum quidem hercle quod edint addas, meum ne contruncent cibum.
PA. Videlicet fuisse illum parcum senem, qui id dixerit.
Quid autem? an ille illi pollicetur, qui eum cibum poposcerat?
AN. Videlicet fuisse illum nequam adolescentem, qui illico
Ubi ille poscit, denegavit se dare granum tritici.
Hercle quin æquum postulabat ille senex, quandoquidem
Filiæ illæ dederat dotem, accipere pro tibicina.
PA. Hercle ille quidem certo adolescens docte vorsutus fuit,
Qui seni illi concubinam dare dotatam noluit.
AN. Senex quidem voluit, si posset indipisci cibo:
Quia nequit qua lege licuit, velle dixit fieri.
Fiat, ille inquit adolescens. facis benigne, inquit senex.
Habeon' rem factam? inquit. faciam ita, inquit, ut fieri voles.
Sed ego ibo intro, & gratulabor vostrum adventum filiis.
Postea ibo lavatum in Pilum, ibi fovebo senectutem meam.
Post ubi lavero, ociosus vos opperiar accubans.
PA. Graphicum mortalem Antiphonem! ut Apologum fecit! quam fabre!
Ut & jam nunc scelestus sese ducit pro adolescentulo!
Dabitur homini amica, noctu quæ in lecto accendet senem.
Namque ædepol aliud quidem illi quid amica opus sit, nescio.
Sed quid agit parasitus noster Gelasimus? etiam valet?

EP. Vidi edepol hominem haud perdudum. P A. quid agit? EP. quod famelicus.
PA. Quin vocasti hominem ad cœnam? EP. ne quid advenlens perderem.
Atque eccum tibi lupum in sermone: præsens esuriens adest.
PA. Ludificemur hominem. E P. capti consilii memorem mones.

ACTUS IV. SCENA II.

GELASIMUS *parasitus*, PAMPHILIPPUS, EPIGNOMUS.

SEd ita, quod occœpi narrare vobis, cum hinc modo abfui,
Cum amicis deliberavi jam, & cum cognatis meis.
Ii mihi autores fuere, ut egomet med hodie jugulem fame.
Sed videone ego Pamphilippum cum fratre Epignomo? atque is est.
Aggrediar hominem. sperate Pamphilippe, ô spes mea!
O mea vita! ô mea voluptas! salve. salvum gaudeo,
Peregre in patriam rediisse salvum. PA. salve Gelasime.
GE. Valuistin' bene? PA. sustentavi sedulo. G E. ædepol gaudeo,
Ædepol næ egomet mihi modium nunc mille esse argenti velim.
EP. Quid eo opus est? GE. hunc ad cœnam hercle ut vocem, te non vocem!
E P. Advorsum te fabulare. GE. illud quidem: ambos ut vocem.
EP. Ædepol te vocem libenter, si superfiat locus.
GE. Quin tu: stans obstrusero aliquid strenue. EP. immo unum hoc potest.
G E. Quid? E P. ubi convivæ abierint, tum venias. GE. væ ætati tuæ.
EP. Una lautum, non ad cœnā dico. GE. dii te perduint.
Quid ais Pamphilippe? P A. ad cœnam hercle alio promisi foras.
GE. Quid foras? P A. foras hercle vero. G E. qui, malum, tibi lasso libet
Foris cœnare? PA. utrum tu censes? GE. jube domi cœnam coqui,
Atque ad illum renunciari. PA. solus cœnabo domi?
GE. Non enim solus: me vocato. PA. at ille ne succenseat.
Mea qui caussa sumptum fecit. GE. facile excusari potest:
Mihi modo ausculta: jube domi cœnam coqui. EP. non me quidem

Faciet

Faciet autore, hodie ut illum decipiat. GE. non tu hinc abis?
Nisi me non perspicere censes quid agas, cave sis tu tibi.
Nam illic homo tuam hæreditatem inhiat, quasi esuriens lupus.
Nam tu scis quam affligentur homines noctu hic in via?
PA. Tanto pluris, qui defendant, ire advorsum jussero.
EP. Non it, non it, quia tanto opere suades, ne bitat. GE. jube
Domi mihi, tibi, tuæque uxori celeriter cœnam coqui.
Si hercle faxis, non opinor dices deceptum fore.
PA. Per hanc tibi cœnam incœnato, Gelasime, esse hodie licet.
GE. Ibisne ad cœnam foras? PA. apud fratrem cœno in proximo.
GE. Certum est? PA. certum. GE. ædepol te hodie lapide percussum velim.
PA. Non metuo: per hortum transibo, non prodibo in publicum.
EP. Quid ais, Gelasime? GE. oratores tu accipis' habeas tibi.
EP. Tua pol refert enim. GE. siquidem mea refert, opera utere: (cor,
Posce. EP. ædepol tibi opinor etiam uni locum conspi-
Ubi occubes. PA. sane faciundum censeo. GE. ô lux oppidi!
EP. Si arte, poteris accubare. GE. vel inter cuneos ferreos,
Tantillum loci ubi catellus cubet, id mihi sat est loci.
EP. Exorabo aliquo modo. veni. GE. huccine? EP. imo in carcerem.
Nam hic quidem meliorem genium tuum haud facies: eamus, tu.
PA. Deos salutabo modo: postea ad te continuo transeo.
GE. Quid igitur? EP. dixi equidem, in carcerem ires. GE. quin si jusseris,
Eo quoque ibo. PA. Dii immortales! hic quidem in summam crucem (meum est.
Cœna aut prandio perduci potest. GE. ita ingenium
Quicumvis depugno multo facilius, quam cum fame.
PA. Non ergo is tu? apud me satis spectata est mihi jam tua felicitas.
Dum parasitus mihi atque fratri fuisti, rem confregimus.
Nunc ego nolo è Gelasimo mihi te Catagelasimum.
GE. Jamne abisti, Gelasime? vide quid es capturus consilii.
Egone? tune? mihine? tibine? vides ut annona est gravis?
Vides, benignitates hominum ut periere, & prothymiæ?

Vides ridiculos nihili fieri, atque ipsos parasitarier?
Nunquam ædepol me vivum quisquam in crastinum prospiciet diem.
Nam mihi jam intus potione vinea onerabo gulam.
Neque ego hoc committam, ut homines mortuum me dicant fame.

ACTUS V. SCENA I.

STICHUS.

MOre hoc fit, atque stulte, mea sententia:
Si quem hominem expectant, eum solent provisere,
Qui hercle illa caussa nihilo citius venit.
Idem ego nunc facio, qui proviso Sagarinum,
Qui nihilo citius venit tamen hac gratia.
Jam hercle ego decumbam solus si ille huc non venit.
Cadum modo hinc à me huc cum vino transferam,
Postea accumbam: quasi senex tabescit dies.

ACTUS V. SCENA II.

SAGARINUS, STICHUS, *servi duo.*

SAlvete Athenæ, quæ nutrices Græciæ.
Ut terra herilis patria, te video libens!
Sed amica mea & conserva quid agat Stephanium
Cura est, ut valeat. nam Sticho mandaveram
Salutem ut nunciaret, atque ei ut diceret
Me hodie venturum, ut cœnam coqueret tempori.
Sed Stichus est hic quidem. ST. fecisti, here, facetias,
Cum hoc donavisti dono tuum servum Stichum.
Proh dii immortales, quot ego voluptates fero?
Quot risiones, quot jocos, quot savia,
Saltationes, blanditias, prothymias?
SA. Stiche. ST. hem! SA. quid fit? ST. euge Sagarine lepidissime.
Fero convivam Dionysium mihi, & tibi.
Namque ædepol cœna dicta est, locus liber datus est
Mihi & tibi apud vos: nam apud nos est convivium.
Ibi voster cœnat cum uxore adeo, & Antipho.
Ibidem herus est noster. hoc mihi dono datum'st.
SA. Quis id donavit autem? ST. quid id ad te attinet?
Proin tu lavare propera. SA. lautus sum. ST. optime.
Sequere ergo hac me intro. SA. ego vero sequor.
ST. Volo eluamus hodie. peregrina omnia
Relinque. Athenas nunc colamus: sequere me.
SA. Sequor, & domum redeunti principium placet.
Bona scæva strenaque obviam occessit mihi.

ACTUS V. SCENA III.

STEPHANIUM *ancilla.*

Mirum videri nemini vestrum volo, spectatores,
Quid ego hinc, quæ illic habito, exeam; faciam vos certiores.
Domo dudum sum huc arcessita. quoniam nunciatū est,
Istarum venturos viros, ibi festinamus omnes:
Lectis sternendis studuimus, munditiisque apparandis.
Inter illud tamen negotium meis curavi amicis,
Sticho, & conservo Sagarino meo, cœna cocta ut esset.
Stichus obsonatus est. cæterum ego curando id allegavi.
Nunc ibo hinc, & amicos meos curabo hic advenientes.

ACTUS V. SCENA IV.

SAGARINUS, STICHUS, *servi.*

Agite ite foras, ferte pompam. cado te præficio Stiche.
Omnibus modis temperare certum'st nostrum hodie convivium.
Ita me Dii ament, lepide accipiemur, cum hoc recipiamur in loco.
Quisquis prætereat, commissatum volo vocari. ST. convenit:
Dum quidem hercle quique veniat cum vino suo. nam hinc quidem
Hodie polluctura, præter nos, jam dabitur nemini.
Nosmet inter nos ministremus. Monotrophe hoc convivium est
Pro opibus nostris, satis commodule nucibus, fabulis, ficulis,
Olea in tryblio, lupilli comminuto crustulo.
SAT est, servo homini modeste melius facere sumptum, quam ampliter.
Suum quemque decet. Quibus divitiæ domi sunt, scaphio & cantharis,
Batiolis bibunt: nos nostro Samiolo poterio
Tamen vivimus; nos tamen efficimus pro opibus nostra mœnia.
SA. Amicæ uter utribi accumbamus? ST. abi tu sane superior:
Atque adeo ut tu scire possis factum, ego hoc tecum divido.
Vidi utram tibi libet etiamnum capere, cape provinciam.
SA. Quid istuc est provinciæ? ST. utrum Fontinali, an Libero,
Imperium te inhibere mavis. SA. nimio liquido Libero.
Sed

Sed amica mea & tua dum comit, dumque se exornat, nos volo
Tamen ludere inter nos. Strategum te facio huic convivio.
S T. Nimium lepide in mentem venit: potius in subsellio
Cynice accipiemur, quam in lectis. SA. imo enim hic magis est dulcius.
Sed interim, Stratege noster, cur hic cessat cantharus?
Vide quot cyathos bibimus. S T. tot, quod digiti sunt tibi in manu.
Cantio est Græca: ἢ πέντε πῖν', ἢ τρί' ἄπιν' ἢ μὴ τέτταρα.
S A. Tibi propino decuma fonte: tibi tute inde si sapis.
Bene vos bene nos: bene te, bene me: bene nostram etiam Stephanium.
ST. Bibe si bibis. S A. non mora erit apud me. S T. ædepol convivi sat est.
Modo nostra huc amica accedat: id abest, aliud nihil abest,
Lepide hoc actum est: tibi propino cantharum, vinum tu habes.
S A. Nimis vellem aliquid pulpamenti. S T. si horum quæ assunt pœnitet,
Nihil est: tene aquam. S A. merum jus dicis. nihil moror cupedia.
Bibe tibicen, age si quid agis, bibendum hercle hoc est, ne nega.
Quid hoc fastidis, quod faciundum vides esse tibi? quin bibis?
Age, si quid agis: accipe inquam, non impedit hoc publicum.
Haud tuum istuc est te vereri: eripe ex ore tibias.
S.T. Ubi illic biberit, vel servato meum modum, vel tu dato,
Volo ego nos pro summo bibere: nulli rei erimus postea.
Namque ædepol, quamvis de subito vel cadus verti potest.
SA. Quid igitur? quamquam gravatus fuisti, non nocuit tamen.
Age tibicen, quando bibisti, refer ad labia tibias.
Suffla celeriter tibi buccas, quasi proserpens bestia.
Agedum, Stiche, uter demutassit, poculo multabitur.
ST. Bonum jus dicis; impetrare oportet, qui æquum postulat.
Age ergo observa; si peccassis, multam hic retinebo illico.
SA. Optimum atque æquissimum oras. ST. hem tibi hoc primum,
Hæc facetia'st, amare inter se rivales duos:
Uno cantharo potare, & unum scortum ducere.

Hoc

Hoc memorabil' est, ego tu sum, tu es ego. uni animi sumus.
Unam amicam amamus ambo: mecum ubi est, tecum est tamen.
Tecum autem mihi est, mecum autem tibi est: neuter alteri invidet.
SA. Ohe: jam satis. nolo obsædes: catuli ut ludunt, nunc volo.
Vin' amicam huc evocemus? ea saltabit. ST. censeo.
SA. Mea suavis, amabilis, amœna Stephanium, ad amores tuos
Foras egredere: satis mihi pulcra es. S T. at enim pulcerrima.
SA. Fac nos hilaros hilariores, opera atque adventu tuo.
Peregre advenientes te expectamus, Stephaniscidium mei meum,
Si amabilitas tibi nostra placet, si tibi ambo accepti sumus.

ACTUS V. SCENA V.

STEPHANIUM *ancilla*, ET EIDEM.

Morem vobis geram, meæ deliciæ, nam ita me Venus amœna amet,
Ut ego hic jamdudum exissem simitu vobiscum foras,
Nisi me vobis exornarem. nam ita est ingeniũ muliebre:
Bene cum lauta est, tersa, ornata, ficta est, infecta est tamen.
Nimioque sibi mulier meretrix repperit odium ocius
Sua immunditia, quam in perpetuum ut placeat mundicia sua.
S A. Nimium lepide fabulata est. STI. Veneris mera est oratio,
Sagarine. SA. quid est? S T I totus doleo. SA. totus? tanto miserior.
STE. Utribi accumbo? SA. utrubi tu vis. STE. cum ambobus volo. nam ambos amo.
STI. Vapulat peculium, actum est: fugit hoc libertas caput.
STE. Date mihi locum ubi accumbam, amabo, siquidem placeo: tum mihi
Cupio cum utroque mihi esse bene. STI. dispereo! SA. quid ais? STI. quid? ego?
S A. Ita me Dii ament, nunquam enim fiet hodie, hæc quin saltet tamen.
Age mulsa mea, suavitudo, salta: saltabo ego simul.
STI. Nunquam ædepol me istoc vinces, quin ego ibidem pruriam.

STE. Si-

STE. Siquidem mihi saltandum est, tum vos date, bibat, tibicini.
STI. Et quidem nobis. SA. tene, tibicen, primum: postidea loci,
Si hoc eduxeris, proinde ut consuetus antehac, celeriter
Lepidam & suavem cantionem aliquam occipito cinædicam,
Ubi perpruriscamus usque ex unguiculis. inde huc aquam.

ACTUS V. SCENA VI.

EIDEM.

TEne tu: hoc educe: dudum placuit potio:
Nunc minus gravate jam accepit. tene tu. interim,
Meus oculus, da mihi suavium, dum illic bibit.
Prostibile est autem, stantem stanti savium
Dare amicum amicæ. euge euge sic furi datur.
Age, jam infla buccas. ST. nunc jam aliquid suaviter.
Redde cantionem veteri pro vino novam.

ACTUS V. SCENA VII.

EIDEM.

QUi Jonicus aut cinædicus? qui hoc tale facere possiet.
Si istoc me vorsu viceris, alio me provocato.
Fac tu hoc modo. ST. at tu hoc modo. SA. babæ!
ST. tatæ! SA papæ! ST. pax!
SA. Nunc pariter ambo. nunc omnis voco cinædos contra.
Satis esse nobis non magis potis est, quam fungo imber.
ST. Intro hinc abeamus. nunc jam saltatum satis pro vino'st.
Vos spectatores plaudite: atque ite ad vos comessatum,

FINIS STICHI.

TRINUMMUS.

Dramatis Personæ.

LUXURIA.	PHILTO *senex.*
INOPIA.	LESBONICUS *adolescens.*
MEGARONIDES *senex.*	STASIMUS *servus.*
CALLICLES *senex.*	CHARMIDES *senex.*
LYSITELES *adolescens.*	SYCOPHANTA.

ARGUMENTUM.

T*Hesaurum abstrusum abiens peregre Charmides,*
R*emque omnem amico Callicli mandat suo :*
I*stoc absente male rem perdit filius.*
N*am & ædis vendit, hos mercatur Callicles.*
V*irgo indotata soror istius poscitur.*
M*inus quo cum invidia ei det dotem Callicles,*
M*andat qui dicat aurum ferre sese à patre.*
U*t venit ad ædis, hunc deludit Charmides*
S*enex, ut rediit; cujus nubunt liberi.*

PROLOGVS.

LUXURIA & INOPIA.

SEquere mea gnata, ut munus fungaris tuum.
IN. Sequor : sed finem fore quem dicam, nescio.
LU. Adest : hem ! illæ sunt ædes. i intro nunc jam.
Nunc ne quis erret vostrum ; paucis in viam
Deducam, si quidem operam dare promittitis.
Nunc primum igitur, quæ ego sim, & quæ illa hæc siet,
Huc quæ abiit intro, dicam, si animum advortitis.
Primum mihi Plautus nomen Luxuriæ indidit,
Tum hanc mihi gnatam esse voluit Inopiam.
Sed ea huc quid introierit impulsu meo,
Accipite, & date vacivas auris, dum eloquar.
Adolescens quidam est, qui habitat in hisce ædibus.
Is rem paternam me adjutrice perdidit.
Quoniam ei qui me aleret, nihil video esse reliqui,
Dedi meam gnatam, quicum ætatem exigat.
Sed de argumento ne expectetis fabulæ.
Senes qui huc venient, hi rem vobis aperient.
Huic nomen Græce est THESAURO fabulæ.
Philemo scripsit, Plautus vertit barbare,

Nomen

Nomen Trinummo fecit. nunc hoc vos rogat,
Ut liceat possidere hanc nomen fabulam.
Tantum est. valete: adeste cum silentio.

ACTUS I. SCENA I.

MEGARONIDES *Senex.*

AMicum castigare ob meritam noxiam,
Immune est facinus: verum in ætate utile
Et conducibile. nam ego amicum hodie meum
Concastigabo pro commerita noxia,
Invitus: ni me id invitet, ut faciam fides.
Nam hic nimium morbus mores invasit bonos:
Ita plerique omnis jam sunt intermortui.
Sed dum illi ægrotant, interim mores mali,
Quasi herba irrigua succreverunt uberrime.
Neque quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali:
Eorum licet jam messem metere maximam,
Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quam id, quod prosit pluribus.
Ita vincunt illud conducibile gratiæ,
Quæ in rebus multis obstant, odiosæque sunt,
Remoramque faciunt rei privatæ & publicæ.

ACTUS I. SCENA II.

CALLICLES, MEGARONIDES, *Senes duo.*

LArem corona nostrum decorari volo.
Uxor venerare, ut nobis hæc habitatio
Bona, fausta, felix, fortunataque eveniat,
Teque ut quamprimum possim videam emortuam.
ME. Hic ille est senecta ætate qui factus est puer,
Qui admisit in se culpam castigabilem.
Aggrediar hominem. CA. cuja vox prope me sonat?
ME. Tui benevolentis, si ita es, ut ego volo:
Sin aliter es, inimici, atque irati tibi.
CA. O amice salve, atque æqualis mihi: ut vales,
Megaronides? ME. & tu ædepol salve, Callicles.
Valen'? valuistin'? CA. valeo, & valui rectius.
ME. Quid agit tua uxor? ut valet? CA. plusquam ego volo.
ME. Bene hercle est, illam tibi bene valere, & vivere.
CA. Credo hercle te gaudere, si quod mihi mali est.
ME. Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.
CH. Eho! tua uxor quid agit? ME. immortalis est.
Vivit, victuraque est. CA. bene hercle nuncias,
Deosque oro, ut vitæ tuæ superstes suppetat.
ME. Dum quidem hercle tecum nupta sit, sane velim.

CA. Vin'

CA. Vin' commutemus? tuam ego ducam, & tu meam.
Faxo haud tantillum dederis verborum mihi.
ME. Neque enim tu, crede, mihi imprudenti obrepseris.
CA. Næ tu hercle faxo haud scies, quam rem egeris.
ME. Habeas ut nactus: nota mala res optima'st.
Nam ego nunc si ignotam capiam, quid agam, nesciam.
Ædepol proinde ut diu vivitur, bene vivitur.
Sed hoc animum advorte, atque aufer ridicularia:
Nam ego dedita opera huc ad te advenio. CA. quid venis?
ME. Malis te ut verbis multis multum objurgitem.
CA. Men'? ME. num quis est hic alius, præter me atque te?
CA. Nemo est. ME. quid igitur rogitas, tene objurgitem?
Nisi tute mihi me censes dicturum male.
Nam si in te ægrotant artes antiquæ tuæ,
Ac si demutant mores ingenium tuum,
Sive immutare vis ingenium moribus,
Neque eos antiquos servas, ast captas novos,
Omnibus amicis morbum tu incuties gravem,
Vt te videre audireque ægroti sient.
CA. Qui in mentem venit tibi istæc dicta dicere?
ME. Quia omnes bonos bonasque accurare addecet,
Suspicionem, & culpam, ut ab se segregent.
CA. Non potest utrumque fieri. ME. quapropter? CA. rogas?
Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori:
Suspicio est in pectore alieno sita.
Nam ego si te surripuisse suspicer
Iovi coronam de capite, è Capitolio,
Quod in culmine astat summo: si id non feceris,
Atque id tamen lubeat suspicarier:
Qui tu id prohibere me potes, ne suspicer?
Sed istud negotii scire cupio, quicquid est.
ME. Haben' tu amicum, aut familiarem quempiam,
Cui pectus sapiat? CA. ædepol haud dicam dolo:
Sunt, quos scio esse amicos, sunt, quos suspicor:
Sunt quorum ingenia, atque animos, non possum nescere,
Ad amici partem, an ad inimici perveniant.
Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus.
Si quid scis me fecisse inscite, aut improbe,
Si id non accusas, tu ipso objurgandus es. ME. scio.
Et si huc alia caussa ad te adveni, æquum postulas.
CA. Exspecto si quid dicas. ME. primumdum omnium,

Male dictitatur tibi vulgo in sermonibus.
Turpilucri cupidum te vocant cives tui.
Tum autem sunt alii, qui te vulturium vocant,
Hostesne, an civis comedis, parvipendere.
Hæc cum audio in te dicier, excrucior miser.
CA. Est. atque non est mihi in manu, Megaronides.
Quin dicant, non est. merito ut ne dicant, id est.
ME. Fuit hic tibi amicus Charmides? CA. est, & fuit.
Id ita esse ut credas, rem tibi autorem dabo.
Nam postquam hic ejus rem confregit filius,
Videtque ipse ad paupertatem protractum esse se,
Suamque filiam esse adultam virginem,
Simul ejus matrem, suamque uxorem mortuam,
Quoniam hinc iturus est ipse in Seleuciam,
Mihi commendavit virginem gnatam suam,
Et rem suam omnem, & illum corruptum filium.
Hic, si mihi inimicus esset, credo haud crederet.
ME. Quid tu adolescentem, quem esse corruptum vides,
Qui tuæ mandatus est fidei & fiduciæ?
Quin eum restituis? quin ad frugem corrigis?
Ei rei operam dare te fuerat aliquanto æquius,
Si qui probiorem facere possis, non uti
In eandem tute accederes infamiam,
Malumque ut ejus cum tuo misceres malo.
CA. Quid fecit? ME. quod homo nequam. CA. non istuc meum est.
ME. Emistin' de adolescente has ædes? quid taces?
Vbi nunc tute habitas? CA. emi, atque argentum dedi,
Minas quadraginta adolescenti ipsi in manum.
ME. Dedisti argentum? CA. factum, neque facti piget.
ME. Ædepol fidei adolescentem mandatum malæ?
Dedistine hoc facto ei gladium qui se occideret?
Quid sequius est, aut quid interest? dare te in manus
Argentum amanti homini adolescenti, animi impoti,
Qui exædificaret suam inchoatam ignaviam?
CA. Non ego illi argentum redderem? ME. non redderes:
Neque de illo quicquam neque emeres, neque venderes,
Nec qui deterior esset, faceres copiam.
Inconciliastin' eum, qui mandatu'st tibi?
Illum qui mandavit, eum exturbasti ex ædibus.
Ædepol mandatum pulcre, & curatum probe.
Crede huic tute, suam jam melius rem gesserit.
CA. Subigis maledictis me tuis, Megaronides.
Novo modo, adeo ut quod meæ concreditum est
Taciturnitati clam, fidei, & fiduciæ,
Ne enunciarem cuiquam, neu facerem palam,
Vti mihi necesse sit jam id tibi concredere,

ME. Mihi

ME. Mihi quod credideris, ſumes, ubi poſiveris.
CA. Circumſpice dum te, ne quis aſſit arbiter
Nobis, & quæſo identidem circumſpice.
ME. Auſculto, ſi quid dicas. CA. ſi taces, loquar.
Quoniam hinc profectus eſt peregre Charmides,
Theſaurum mihi demonſtravit in hiſce ædibus.
Hic in conclavi quodam. ſed circumſpice.
ME. Nemo eſt. CA. nummorum Philippeum ad tria millia.
Id ſolus ſolum per amicitiam, & per fidem,
Flens me obſecravit, ſuo ne gnato crederem,
Neve cuiquam, unde ad eum id poſſet permanaſcere.
Nunc ſi ille huc ſalvus revenit, reddam ſuum ſibi:
Si quid eo fuerit, certo illius filiæ,
Quæ mihi mandata eſt, habeo dotem unde dem,
Vt eam in ſe dignam conditionem collocem.
ME. Proh Dii immortales, verbis paucis quam cito
Alium feciſti me? alius ad te veneram.
Sed ut occœpiſti, perge porrò prologui.
CA. Quid tibi ego dicam? qui illius ſapientiam
Et meam fidelitatem, & celata omnia
Pæne ille ignavus funditus peſſum dedit?
ME. Quidum? CA. quia rure dum ſum ego unos ſex dies,
Me abſente, atque inſciente, inconſultu meo,
Ædes venales haſce inſcribit literis.
ME. Adeſurivit magis, & inhiavit acrius
Lupus: obſervavit dum dormitaret canes.
Gregem univerſum voluit ſecum avertere.
CA. Feciſſet ædepol, ni hæc præſenſiſſet canes.
Sed nunc rogare ego viciſſim te volo:
Quid fuit officium meum me facere, face ſciam.
Vtrum indicare me ei theſaurum æquum fuit,
Adverſum quam ejus me obſecraviſſet pater:
An ego alium dominum paterer fieri hiſce ædibus?
Qui emiſſet, ejuſne eſſet ea pecunia?
Emi egomet potius ædis, argentum dedi
Theſauri cauſſa, ut ſalvum amico traderem.
Neque adeo haſce emi mihi, nec uſuræ meæ,
Illi redemi rurſum, à me argentum dedi.
Hæc ſunt, ſeu recte, ſeu perverſe facta ſunt;
Egomet feciſſe confiteor, Megaronides:
Hem mea malefacta, hem meam avaritiam tibi:
Haſcine me propter res maledicta differunt?
ME. Pauſa: viciſti caſtigatorem tuum.
Occluſti linguam, nihil eſt qui reſpondeam.
CA. Nunc ego te quæſo, ut me opera & conſilio juves.
Communiceſque hanc mecum meam provinciam.

ME. Polliceor operam. CA. ergo ubi eris paulo post? ME. domi.
CA. Nunquid vis? ME. cures tuam fidem. CA. fit sedulo.
ME. Sed quid ais? CA. quid vis? ME. ubi nunc adolescens habet?
CA. Posticulum hoc recepit, cum ædis vendidit.
ME. Istuc volebam scire. i sanè nunc jam.
Sed quid ais? CA. quid nunc? ME. virgo nempe apud te est. CA. ita est:
Iuxtaque eam curo cum mea. ME. recte facis.
CA. Num quid prius, quam abeo, me rogaturus? ME. vale.
Nihil est profecto stultius, neque stolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque perjurius,
Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.
Atque egomet me adeo cum illis una ibidem traho,
Qui illorum verbis falsis acceptor fui,
Qui omnia se simulant scire nec quicquam sciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.
Quod in aurem rex reginæ dixit id sciunt.
Quæ neque futura, neque facta sunt, tamen ii sciunt.
Falson' an vero laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt, dum illud quod lubeat, sciant.
Omnes mortales hunc ajebant Calliclem
Indignum civitate hac & se vivere;
Bonis qui hunc adolescentem evertisset suis.
Ego de eorum verbis famigeratorum inscius
Prosilui amicum castigatum innoxium:
Quod si exquiratur usque ab stirpe autoritas,
Vnde quidque auditum dicant, nisi id appareat,
Famigeratori res fiet cum damno, & malo.
Hoc ita si fiat, publico fiat bono,
Pauci sint faxim, qui sciant, quod nesciunt,
Occlusioremque habeant stultiloquentiam.

ACTVS II. SCENA I.

LYSITELES *adolescens.*

MVltas res simitu in meo corde verso, multum in cogitando
Dolorem indipiscor, egomet me concoquo, & macero, & defatigo.
Magister mihi exercitor animus hic est: sed hoc non liquet.
Nec satis cogitatum est, utram potius harum mihi artem expetessam,
Vtram ætati agundæ arbitrer firmiorem; amorine, an rei
Obsequi

Obsequi potius par fiet: utra in parte plus voluptatis sit vitæ,
Ad ætatem agundam. de hac re mihi satis haud liquet. nisi hoc
Sic faciam opinor, utramque rem simul exputem, judex sim,
Reusque ad eam rem. ita faciam, ita placet. omnium primum
Amoris artis eloquar, quemadmodum expediant:

NVNQVAM

Amor quenquam, nisi cupidum hominem, postulat se in plagas
Conjicere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur, ab re
Consulit blandiloquentulus, harpago, mendax, cuppes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum hominum corruptor,
Blandus, inops, celati indagator. nam qui ab eo quod amat,
Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras
Labitur, liquitur. da mihi hoc, mel meum, si me amas, sodes.
Ibi ille cuculus: ocelle mi, fiat: & istuc, & si amplius vis dari,
Dabitur. ibi illa pendentem ferit, jam amplius orat, non sat
Id est mali, ni amplius etiam quod ebibit, quod comest,
Quod facit sumpti, datur: nox ducitur: familia tota.
Vestispicæ, unctor, auri custos, flabelliferæ, sandaligerulæ,
Cantrices, cistellatrices, nuncii, renuncii, raptores panis & peni.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator. Hæc ego cum ago
Cum meo animo, & recolo, ubi qui eget, quam precii sit parvi: apage te
Amor, non places, nihil te utor. quanquam istud est dulce, esse, & bibere.
Amor amara dat tibi satis; quod ægre sit, fugit forum, fugat tuos
Cognatos, fugat ipse se à suo contuitu.
Neque enim eum sibi amicum volunt dici. mille modis amor ignorandu'st.
Procul adhibendus est, atque abstinendus: nam qui in amorem
Præcipitavit, pejus perit, quam si saxo saliat. apage sis amor.

Tuas res tibi babe. Amor, mihi amicus ne fuas unquam, sunt tamen
Quos miseros maleque habeas, quos tibi obnoxios fecisti.
Certum'st ad frugem applicare animum: quanquam ibi animo
Labos grand's capitur. Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam, & gratiam. hoc probis precium'st: eo mihi magis lubet
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.

ACTVS II. SCENA II.

PHILTO *senex*, LYSITELES *adolescens*.

QVo illic homo foras se penetravit ex ædibus?
LY. pater, assum.
Impera quod vis, neque tibi ero in mora, neque latebrose me abs tuo
Conspectu occultabo. PH. feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles per pietatem! nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro ullum sermonem exequi.
Novi ego hoc seculum moribus quibus sit: malus bonum malum
Esse volt, ut sit sui similis: turbant, miscent mores mali; rapax,
Avarus, invidus: sacrum profanum, publicum privatum habent:
Hiulca gens. hæc ego doleo: hæc sunt, quæ me excruciant.
Hæc dies noctesque tibi canto ut caveas: quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant.
Cætera, rape, trahe, fuge, late, lacrumas hæc mihi, cum video,
Eliciunt. quianam ego ad hoc genus hominum duravi? quin prius
Me ad pluris penetravi? nam hi mores majorum laudant:
Eosdem lutulant, quos collaudant. hisce ergo tu artibus gratiam
Facias, neu colas, neu imbuas ingenium. meo modo & moribus vivito (illos
Antiquis: quæ ego tibi præcipio, ea facito. nihil ego
Moror facetos mores, & turbidos, quibus boni dedecorant se.

Hæc tibi, si mea imperia capesses, multa bona in pectore consident.

LY. Semper ego usque ad hanc ætatem ab ineunte adolescentia,
Tuis servivi servitutem imperiis, & præceptis, pater.
Pro ingenio ego me liberum esse ratus sum: pro imperio tuum.
Meum animum tibi servitutem servire æquum censui.

PH. Qui homo, cum animo, inde ab ineunte ætate, depugnat suo,
Vtrum is itane esse mavelit, ut eum animus æquum censeat:
An ita potius, ut parentes eum esse, & cognati, velint:
Si animus hominem perpulit, actum est: animo serviebit, non sibi.
Si ipse animum perpulit dum vivit, victor victorum cluet:
Tu si animum vicisti, potius quam animus te, est quod gaudeas.
Nimio satius est, ut opu'st, te ita esse, quam ut animo lubet.
Qui animum vincunt, quam quos animus, semper probiores cluent.

LY. Isthæc ego mihi semper habui ætati tegumentum meæ,
Ne penetrarem me usquam, ubi esset damni conciliabulum,
Ne noctu irem obambulatum, neu suum adimerem alteri,
Neu tibi ægritudinem, pater, parerem, parsi sedulo.
Sarta tecta tua præcepta usque habui mea modestia.

PH. Quid exprobras? bene quod fecisti, tibi fecisti, non mihi.
Mihi quidem ætas acta est ferme, tua illuc refert maxime.
Is PROBVS est, quem non pœnitet, quam probus sit, & frugi bonæ.
Qui ipsus sibi satis placet, nec probus est, nec frugi bonæ.
Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.
Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriæ.

LY. Ob eam rem hæc, pater, autumavi, quia res quædam'st, quam volo
Ego me abs te exorare. PH. quid id est? veniam jam dare gestio.

LY. Adolescenti huic genere summo, amico, atque æquali meo,
Minus qui caute & cogitate suam rem tractavit, pater,
Bene volo ego illi facere, si tu non abnuis. PH. nempe de tuo,

LY. De meo. nam quod tuum'st, meum'st: omne meum est autem tuum.

PH. Quid is? egetne? LY. eget. PH. habuitne rem? LY. habuit. PH. qui eam perdidit?

Publicisne affinis fuit an maritumis negociis?

Mercaturamne, an venales habuit. ubi rem perdidit?

LY. Nihil istorum. PH. quid igitur? LY. per comitatem ædepol, pater.

Præterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.

PH. Ædepol hominem prædicatum ferme familiariter,

Quiquidem nusquam per virtutem rem confregit atque eget.

Nil moror eum tibi esse amicum, cum ejusmodi virtutibus.

LY. Quia sine omni malitia est, tolerare ejus egestatem volo.

PH. De mendico male meretur qui ei dat, quod edat, aut quod bibat.

Nam & illud quod dat, perdit, & illi producit vitam ad miseriam.

Non eo hoc dico, quin quæ tu vis, ego velim, & faciam lubens.

Sed ego hoc verbum cum illi cuidam dico, præmonstro tibi.

Vt ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat.

LY. Deserere illum, & dejuvare in rebus adversis pudet.

PH. Pol pudere, quam pigere præstat, totidem litteris.

LY. Ædepol. Deum virtute dicam, pater, & majorum, & tua:

Multa bona bene parta habemus. bene si amico feceris,

Ne pigeat fecisse: at potius pudeat, si non feceris.

PH. De magnis divitiis si quid demas plus fit, an minus?

LY. Minus pater. sed civi immunifico scis quid cantari solet?

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc non habes, habeas malum:

Quandoquidem nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.

PH. Scio equidem istuc ita solere fieri. verum, gnate mi,

Is est immunis, cui nihil est, qui minus fungatur suum.

LY. Deum virtute habemus, & qui nosmet utamur, pater,

Et aliis qui comitati simus benevolentibus.

PH. Non ædepol tibi pernegare possum quicquam, quod velis.

Cujus egestatem tolerare vis? loquere audactar patri.

LY. Lesbonico huic adolescenti Charmidæ hujus filio.

Qui illic habitat. PH. qui comedit quod fuit, quod non fuit.

LY. Ne

LY. Ne opprobra pater. Multa eveniunt homini, quæ vult, quæ nevult.

PH. Mentire ædepol, gnate. atque id nunc facis haud consuetudine.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Eo ne multa, quæ nevolt, eveniunt, nisi fictor malu'st.

LY. Multa est opera opus fictura, qui se fictorem probum

Vitæ agendæ esse expetit: sed hic admodum adolescen- (tulu'st.

PH. Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia.

Sapienti ætas condimentum est, sapiens ætati cibu'st.

Agedum eloquere, quid dare illinam vis? LY. nihil quicquam pater:

Tu modo ne me prohibeas accipere, si quid det mihi.

PH. An eo egestatem ejus tolerabis, si quid ab illo acceperis?

LY. Ego pater. PH. pol ego istanc volo me rationem edoceas. LY. licet.

Scin' tu illum, quo genere gnatus sit? PH. scio, apprime probo.

LY. Soror illi est adulta virgo grandis, eam cupio pater,

Ducere uxorem. PH. sine dote? LY. sine dote.

PH. uxorem? LY. ita:

Tua re salva. hoc pacto ab illo inibis summam gratiam,

Neque commodius ullo pacto ei poteris auxiliarier.

PH. Egone indotaram te uxorem ut patiar? LY. patiundum est pater.

Et eo pacto addideris nostræ lepidam famam familiæ.

PH. Multa ego possum docta dicta, & quamvis facunde loqui.

Historiam veterem, atque antiquam, hæc mea senectus sustinet.

Verum ego quando te, & amicitiam, & gratiam in nostram domum.

Video allicere, et si adversatus tibi fui istuc sedulo,

Tibi permitto, posce, duce. LY. Dii te servassint mihi!

Sed adde ad istam gratiam unum. PH. quid id est autem unum? LY. eloquar.

Tute ad eum adeas, tute concilies, tute poscas.

PH. eccere.

LY. Nimio citius transiges: firmum omne erit, quod tu egeris.

Gravius erit tuum unum verbum ad eam rem, quam centum mea.

PH. Ecce autem in benignitate hoc repperi negotium,

Dabitur opera. LY. lepidus vivis, hæ sunt ædes, hic habet.

Lesbonico est nomen, age, rem cura: ego te opperiar domi.

ACTVS II. SCENA III.

PHILTO *senex.*

NOn optuma hæc sunt, neque ego, ut æquum, censeo;
Verum meliora sunt, quam quæ deterruma.
Sed hoc unum consolatur me, atque animum meum:
Quia qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet,
Consulit advorsum filium, nugas agit,
Miser ex animo fit, secius nihilo facit:
Suæ senectuti is acriorem hyemem parat.
Cum illam importunam tempestatem conciet.
Sed aperiuntur ædes, quo ibam, commode
Ipse exit Lesbonicus cum servo foras.

ACVVS II. SCENA IV.

LESBONICVS *adolescens*, STASIMVS *servus*, PHILTO *senex.*

MInus quindecim dies sunt, cum pro hisce ædibus
Minas quadraginta accepisti à Callicle.
Estne hoc quod dico, Stasime? ST. cum considero,
Meminisse videor fieri. LE. quid factum est eo?
ST. Comesum, expotum, exunctum, elotum in balneis.
Piscator, pistor abstulit, lanii, coqui,
Olitores, myropolæ, aucupes. confit cito,
Quasi tu objicias formicis papaverem.
LE. Minus hercle in hisce rebus sumptum est sex minis.
ST. Quid, quod dedisti scortis: LE. ibidem una traho.
ST. Quid, quod ego defraudavi? LE. hem! ista ratio maxuma est.
ST. Non tibi illud apparere, si sumas, potest.
Nisi tu immortale rere esse argentum tibi.
Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit,
Postquam comedit rem, post rationem putat.
LE. Nequaquam argenti ratio comparet tamen.
ST. Ratio quidem hercle apparet. argentum οἴχεται
Minas quadraginta accepisti à Callicle,
Et ille ædis abs te accepit mancipio. LE. admodum.
PH. Pol opinor affinis noster ædes vendidit.
Patri, cum peregre veniet, in ponte est locus,
Nisi forte in ventrem filio correpserit.

ST, Tra.

ST. Trapezitæ mille drachmarum Olympicum,
Quas de ratione debuisti, redditæ.
LE. Nempe quas spopondi. ST. immo quas dependi, inquito.
Quas sponsione pronuper tu exactus es,
Pro illo adolescente, quem tu ajebas esse divitem.
LE. Factum. ST. ut quidem illud perierit. LE. factum id quoque est.
Nam nunc eum vidi miserum, & me ejus miseritum'st.
ST. Miseret te aliorum, tui te nec miseret, nec pudet.
PH. Tempus adeundi est. LE. Estne hic Philto, qui advenit?
Is hercle est ipsus. ST. ædepol næ ego istum velim
Meum fieri servum cum suo peculio.
PH. Herum atque servum plurimum Philto jubet
Salvere. Lesbonicum, & Stasimum. LE. Dii duint
Tibi, Philto, quæcunque optes. quid agit filius?
PH. Bene vult tibi. LE. Ædepol mutuum mecum facit.
ST. Nequam illud verbum'st, Bene vult, nisi qui benefacit.
Ego quoque volo esse liber; nec quicquam volo:
Hic postulet frugi esse, nugas postulet.
PH. Meus gnatus me ad te misit, inter se atque vos
Affinitatem ut conciliarem & gratiam.
Tuam vult sororem ducere uxorem, & mihi
Sententia eadem'st, & volo. LE. haud nosco tuum,
Bonis tuis rebus meas res irrides malas.
PH. Homo ego sum, homo tu es: ita me amabit Iupiter,
Neque te derisum veni, neque dignum puto.
Verum hoc, ut dixi, meus me oravit filius,
Vt tuam sororem poscerem uxorem sibi.
LE. Mearum rerum me novisse æquum'st ordinem.
Cum vestris nostra non est æqua factio.
Affinitatem vobis aliam quærite.
ST. Satin' tu sanus mentis, aut animi tui.
Qui conditionem hanc repudies? nam illum tibi
Ferentarium esse amicum inventum intellego.
LE. Abin' hinc dierecte? ST. si hercle ire occipiam, vetes.
LE. Nisi quid me aliud vis Philto, respondi tibi.
PH. Benigniorem, Lesbonice, te mihi,
Quam nunc experior esse, confido fore:
Nam & stulte facere, & stulte fabularier,
Vtrumque, Lesbonice, in ætate haud bonum'st.
ST. Verum hercle hic dicit. LE. oculum ego effodiam tibi,
Si ver-

Si verbum addideris. ST. hercle quin dicam tamen.
Nam si sic non licebit, luscus dixero.
PH. Ita tu nunc dicis non esse æquiparabiles
Vestras cum nostris factiones atque opes?
LE. Dico. PH. quid tunc, si in ædem ad cœnam veneris.
Atque ibi, opulentus tibi par forte ut venerit,
Apposita sit cœna, popularem quam vocant,
Si illi congestæ sint epulæ à clientibus,
Si quid tibi placeat, quod illi congestum fiet.
Edesne, an incœnatus cum opulento accubes?
LE. Edim, nisi ille vetet. ST. at pol ego, etiamsi vetet,
Edim, atque ambabus malis expletis vorem,
Et quod illi placeat, præripiam potissimum,
Neque illi concedam quicquam de vita mea.
Verecundari neminem apud mensam decet,
Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.
PH. Rem fabulare. ST. non tibi dicam dolo.
Decedam ego illi de via, de semita,
De honore populi: verum quod ad ventrem attinet,
Non hercle hoc ungue, nisi me pugnis vicerit.
Cœna hæc annona est, sine sacris hæreditas.
PH. Semper tu hoc facito, Lesbonice, cogites,
Id optimum esse, tute uti sis optumus.
Si id nequeas, saltem ut optumis sis proximus.
Nunc conditionem hanc quam ego fero, & quam abs te peto,
Dare atque accipere, Lesbonice, te volo.
Dii divites sunt; Deos decent opulentiæ
Et factiones: verum nos homunculi
Salillum animæ qui cum extemplo amisimus,
Æquo mendicus atque ille opulentissimus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.
ST. Mirum ni tu illuc tecum divitias feras,
Vbi mortuus sis, ita sis, ut nomen cluet.
PH. Nunc ut scias hic factiones atque opes
Non esse, neque nos tuam negligere gratiam,
Sine dote posco tuam sororem filio.
Quæ res bene vortat. habeon' pactam? quid taces?
ST. Proh Dii immortales! conditionem quojusmodi?
PH. Quin fabulare, Dii bene vortant; spondeo.
ST. Eheu! ubi usus nihil erat dicto, spondeo
Dicebat; nunc hic quom opus est, non quit dicere.
LE. Cum affinitate vestra me arbitramini
Dignum, habeo vobis, Philto, magnam gratiam.
Sed etsi hercle graviter cecidit stultitia mea
Philto, est ager sub urbe hic nobis, eum dabo
Dotem sorori. nam is de stultitia mea
Solus superfit præter vitam reliquus.

PH. Pro-

PH. Profectò dotem nihil moror. LE. certum'st dare.
ST. Nostramne te nutricem, here, quæ nos educat,
Abalienare à nobis? cave sis feceris.
Quid edemus nosmet postea? LE. etiam tu taces?
Tibi ego rationem reddam? ST. plane perimus,
Nisi quid ego comminiscor. Philto, te volo.
PH. Si quid vis, Stasime. ST. huc concede aliquantum.
PH. licet.
ST. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille ex te sciat,
Neve alius quisquam. PH. crede audacter quid lubet.
ST. Per Deos atque homines dico, ne tu illunc agrum
Tuum sitis unquam fieri, neque gnati tui.
Ei rei argumentum dicam. PH. audire ædepol lubet.
ST. Primum omnium olim terra cum proscinditur,
In quinto quoque sulco moriuntur boves.
PH. Apage. ST. Acherontis ostium in nostro'st agro.
Tum vinum priusquam coactum'st, pendet putidum.
LE. Consuadet homini credo. etsi scelestus est,
At mihi infidelis non est. ST. audi cætera.
Post id, frumenti quam alibi messis maxima'st,
Tribus tantis illi minus reddit, quam obseveris.
PH. Hem! istic oportet obseri mores malos;
Si in obserendo possint interfieri.
ST. Neque unquam quisquam est, cujus ille ager fuit,
Quin pessume ei res vorterit, cujus fuit.
Alii exulatum abierunt, alii emortui,
Alii se suspendere. hem nunc hic cujus est?
Vt ad incitas redactus! PH. apage à me istum agrum.
ST. Magis apage dicas, si omnia à me audiveris.
Nam fulguritæ sunt hic alternæ arbores.
Sues moriuntur angina hic acerruma,
Oves scabræ sunt, tam glabræ, hem, quam hæc est manus.
Tum autem Syrorum, genus quod patientissimum est
Hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit:
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.
PH. Credo ego istuc, Stasime, ita esse: sed Campans genus
Multo Syrorum jam antidit patientia.
Sed iste est ager profectò, ut te audivi loqui,
Malos in quem omnes publice mitti decet.
Sicut fortunatorum memorant insulas,
Quo cuncti, qui ætatem egerunt caste suam,
Conveniant: contra istoc detrudi maleficos
Æquum videtur, qui quidem istius sit modi.
ST. Hospitium est calamitatis. quid verbis opu'st?
Quamvis malam rem quærens, illic reperias.
PH. At tu hercle, & ibi, & alibi. ST. cave sis dixeris,
Me tibi dixisse hoc. PH. dixisti arcano satis.
ST. Quid hic quidem cupit illum ab se abalienarier,

Si qui-

Si quidem reperire possiet, cui os sublinat.
PH. Meus quidem hercle nunquam fiet. ST. si sapies quidem.
Lepide hercle de agro ego hunc senem deterrui:
Nam qui vivamus nihil est, si illum amiserit.
PH. Redeo ad te, Lesbonice. LE. dic sodes mihi,
Quid hic locutus tecum? PH. quid censes? homo'st,
Vult fieri liber: verum quod det, non habet.
LE. Et ego esse locuples, verum nequicquam volo.
ST. Licitum, si velles: nunc quoniam nihil est, non licet.
LE. Quid tecum, Stasime? ST. de istoc quod dixisti modo,
Si antea voluisses esses: nunc sero cupis.
PH. De dote mecum conveniri nihil potest.
Quid tibi lubet, tute agito cum nato meo.
Nunc tuam sororem filio posco meo.
Quæ res bene vortat. quid nunc? etiam consulis?
LE. Quid istuc? quando ita vis, Dî bene vortant; spondeo.
PH. Nunquam ædepol cuiquam tam expectatus filius
Natus, quam est illud Spondeo natum mihi.
ST. Di fortunabunt vestra consilia. PH. ita volo.
LE. Sed, Stasime, abi huc ad meam sororem: ad Calliclem.
Dic hoc negotii quomodo actum est. ST. ibitur.
LE. Et gratulator meæ sorori. ST. scilicet.
PH. I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis
Dies constituatur: eadem hæc confirmabimus.
LE. Tu istuc cura quod jussi, jam ego hic ero.
Dic Callicli, me ut conveniat. ST. quin tu i modo
DE. De dote ut videat quid opus sit facto. ST. i modo.
LE. Nam certum'st sine dote haud dare. ST. quin tu i modo.
LE. Neque enim illi damno unquam esse patiar. ST. abi modo.
LE. Meam negligentiam. ST. quin i modo. LE. O pater,
Æquum videtur quin quod peccarim. ST. i modo.
LE. Potissimum mihi id obsit. ST. i modo. LE. O pater,
En unquam aspiciam te? ST. i modo, i modo, i modo.
Tandem impetravi abiret. Dii vestram fidem!
Ædepol re gesta pessume, gesta probe,
Siquidem ager nobis salvus est: etsi admodum
In ambiguo est etiam, nunc quid de hac re fuat.
Sed si alienatur, actum'st de collo meo.
Gestandus peregre clypeus, galea, sarcina:
Effugiet ex urbe, ubi erunt factæ nuptiæ,

Ibit iſtinc aliquo in maxumam malam crucem
Latrocinatum, aut in Aſiam, aut in Ciliciam.
Ibo huc quo mihi imperatum'ſt; etſi odi hanc domum,
Poſtquam exturbavit hic nos ex noſtris ædibus.

ACTUS III. SCENA. I.

CALLICLES *ſenex*, STASIMUS *ſervus*.

QVomodo tu iſtuc, Staſime, dixiſti, voſtrum herilem filium,
Lesbonicum ſuam ſororem deſpondiſſe? ST. hoc modo.
CA. Cui homini deſpondit? ST. Lyſitheli Philtonis filio,
Sine dote. CA. ſine dote ille illam in tantas divitias dabit?
Non credibile dicis. ST. at tu ædepol nullus creduas.
Si hoc non credis, ego credidero. CA. quid? ST. me nihili pendere.
CA. Quandudum iſtuc, aut ubi actum'ſt? ST. illico hic ante oſtium.
Tam modo, inquit Prænestinus. CA. tanton' in re perdita,
Quam in re ſalva, Lesbonicus factus eſt frugalior?
ST. Atque equidem ipſus ultro venit Philto oratum filio.
CA. Flagitium quidem hercle fiet, niſi dos dabitur virgini.
Poſtremo ædepol ego iſtam rem ad me attinere intelligo.
Ibo ad meum caſtigatorem, atque ab eo conſilium petam.
ST. Propemodum quid illic feſtinet ſentio, & ſubolet mihi,
Vt agro evortat Lesbonicum, quando evertit ædibus.
O here Charmide, quam abſente te hic tua res diſtrahitur tibi!
Vtinam te rediſſe ſalvum videam! ut inimicos tuos
Vlciſcare, ut mihi, ut erga te fui & ſum, referas gratiam.
Nimium difficile'ſt reperiri amicum ita ut nomen cluet,
Cui tuam cum rem credideris, ſine omni cura dormias.
Sed generum noſtrum ire eccillum video cum affini ſuo.
Neſcio quid non ſatis inter eos convenit; celeri gradu
Eunt uterque? ille reprehendit hunc priorem pallio:
Haud illi euſcheme adſtiterunt, huc aliquantulum abſceſſero.
Eſt lubido orationem audire duorum affinium.

ACTUS

ACTVS III. SCENA II.
LYSITELES, LESBONICVS, STASIMVS.

STa illico, noli avorsari, neque te occultâssis mihi.
LE. Potin' ut me ire quo profectus sum, finas? LY. si in rem tuam.
Lesbfnice, esse videatur, gloriæ aut famæ, finam.
LE. Quod est facillimum, facis. LY. quid id est? LE. amico injuriam.
LY. Neque meum'st, neque facere didici. LE. indoctus quam docte facis!
Quid faceres, si quis docuisset te, ut sic odio esses mihi?
Qui bene cum simulas facere mihi te, male facis, male consulis.
LY. Egone? LE. tu næ. LY. quid male facio? LE. quod ego nolo, id cum facis.
LY. Tuæ rei bene consulere cupio. LE. tu mihi es melior quam egomet mihi?
Sat sapio satis in rem quæ sint meam ego conspicio mihi.
LY. An id est sapere, ut quod beneficium à benevolente repudies?
LE. NVLLVM beneficium duco esse id, quod cui facias, non placet.
Scio ego, & sentio ipse quid agam, neque à me officium migrat.
Nec tuis depellor dictis, quin rumori serviam.
LY. Quid ais? nam retineri nequeo, quin dicam ea, quæ promeres.
Itane tandem majores famam tradiderunt tibi tui,
Vt virtute eorum ante parta per flagitium perderes?
Atque honori posterorum tuorum ut vindex fieres?
Tibi paterque avosque facilem fecit & planam viam
Ad quærendum honorem: tu fecisti ut difficilis foret,
Culpa maxime & desidia, tuisque stultis moribus.
Præoptavisti, amorem tuum uti virtuti præponeres.
Nunc te hoc pacto credis posse obtegere errata? ah! non ita est.
Cape sis virtutem animo, & corde expelle desidiam tuo.
In foro operam amicis da, haud in lecto amicæ, ut solitus es.
Atque ego istum agrum tibi relinqui ob eam rem enixe expeto,
Vt tibi sit, qui te corrigere possis, ne omnino inopiam
Cives objectare possint tibi, quos tu inimicos habes.
LE. Omnia ego istæc, quæ tu dixisti, scio, vel exsignavero,
Ego ut rem patriam & gloriam majorem fœdarim meum.

Sciebam ut esse me deceret, facere non quibam miser:
Ita vi Veneris victus, ocio captus in fraudem incidi.
Et tibi nunc proinde ac merere, summas habeo gratias.
LY. At operam perire meam sic, & te hæc dicta spernere.
Perpeti nequeo: simul me piget parum pudere te.
Et postremo, nisi me auscultas, atque hoc, ut dico, facis,
Tute pone te latebis facile, ne inveniat te honor,
In occulto jacebis, cum te maxime clarum voles.
Pernovi equidem, Lesbonice, peritum tuum ingenium admodum.
Scio te sponte non tuapte errasse, sed amorem tibi
Pectus obscurasse: atque ipse amoris teneo omnis vias
Ita est AMOR, balista ut jacitur: nihil sic celere est, neque volat.
Atque is mores hominum moros & morosos efficit.
Minus placet, magis quod suadetur: quod dissuadetur placet.
Cum inopia'st, cupias: quando ejus copia'st, tum non (velis.
Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadet, vetat.
Insanum est malum in hospitium devorti ad Cupidinem.
Sed te moneo, hoc etiam atque etiam ut reputes, quid facere expetas.
Si istuc, ut facis indicium, conare; tuum incendes genus. (tuum:
Tum igitur tibi aquæ erit cupido, genus qui restinguas
Atque erit, si nactus, proinde ut corde amantes sunt cati,
Ne scintillam quidem reliuques, genus qui conglistcat tuum.
LE. Facile'st inventu: datur ignis, tametsi ab inimicis petas.
Sed tu objurgans me, à peccatis rapis deteriorem in viam.
Meam vis sororem tibi dem: suades sine dote: hoc non convenit.
Me qui abusus sum tantam rem patriam, porrò in divitiis
Esse, agrumque habere, egere illam autem, ut me merito oderit.
NVNQVAM erit alienis gravis, qui suis se concinnat levem.
Sicut dixi, faciam: nolo te jactari diutius.
LY. Tandem meliu'st sororis caussa egestatem exequi.
Atque eum agrum me habere, quam te, tua qui toleres mœnia?

LE. Nolo ego mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves.
Sed ut inops infamis ne sim; ne mihi hanc famam differant,
Me germanam meam sororem in concubinatum tibi
Sic sine dote dedisse, magis quam in matrimonium.
Quis me improbior perhibeatur esse? hæc famigeratio
Te honestet, me autem collutulet, si sine dote duxeris.
Tibi sit emolumentum honoris, mihi quod objectent, siet.
LY. Quid? te Dictatorem censes fore, si abs te agrum acceperim?
LE. Neque volo, neque postulo, neque censeo: verum tamen
Is est HONOS homini pudico, meminisse officium suum.
LY. Scio equidem te, animatus ut sis; video, subolet, sentio.
Id agis, ut ubi affinitatem inter nos nostrum astrinxeris,
Atque eum agrum dederis, nec quicquam hic tibi sit, qui vitam colas,
Effugias ex urbe inanis, profugus, patriam deseras,
Cognatos, affinitatem, amicos, factis nuptiis.
Mea opera hinc proterritum te, meaque avaritia autument.
Id me commissurum, ut patiar fieri, ne animum induxeris.
ST. Non enim possum, quin exclamem: euge! euge! Lysiteles,
Facile palmam habes: hic victus: vicit tua comoedia.
Ille agit magis ex argumento, & versus meliores facit.
Etiam ob stultitiam tuam te tueris? multam abomina.
LE. Quid tibi interpellatio, aut in consilium huc accessio est?
ST. Eodem pacto, quo huc accessi, abscessero. LE. i hac mecum domum,
Lysiteles: ibi de istis rebus plura fabulabimur.
LY. Nihil ego in occulto agere soleo: meus ut animus est, eloquar.
Si mihi tua soror, ut ego æquum censeo, ita nuptum datur
Sine dote, neque tu hinc abiturus; quod meum erit, id erit tuum.
Sin aliter animatus es, bene quod agas, eveniat tibi.
Ego amicus nunquam tibi ero alio pacto, sic sententia est.

ST. Abiit

ST. Abiit hercle ille quidem. ecquid audis, Lysiteles? ego te volo.
Hic quoque hinc abiit. Stasime, restas solus. quid ego nunc agam?
Nisi uti sarcinam constringam, & clypeum ad dorsum accommodem:
Fulmentas jubeam suppingi soccis: non sisti potest.
Video caculam militarem me futurum haud longius,
Aut aliquem ad regem in saginam herus se conjecit meus.
Credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore:
Et capturum spolia sibi illum, qui meo hero adversus venerit.
Egomet autem, quom extemplo arcum mihi, & pharetram, & sagittas sumsero,
Cassidem in caput, dormibo placide in tabernaculo.
Ad forum ibo: nudius sextus cui talentum mutuum
Dedi, reposcam: ut habeam mecum, quod feram viaticum.

ACTVS III. SCENA III.

MEGARONIDES, CALLICLES, *senes.*

VT mihi rem narras, Callicles, nullo modo
Potest fieri prorsus, quin dos detur virgini.
CA. Namque hercle honeste fieri ferme non potest,
Vt eam perpetiar ire in matrimonium
Sine dote, cum ejus rem penes me habeam domi.
ME. Parata dos domi'st, nisi expectare vis,
Vt eam sine dote frater nuptum collocet.
Post adeas tute Philtonem, & dotem dare
Te ei dicas, facere id ejus ob amicitiam patris.
Verum hoc ego vereor, ne istæc pollicitatio
Te in crimen populo ponat, atque infamiam,
Non temere dicant te benignum virgini:
Datam tibi dotem, ei quam dares, ejus à patre.
Ex ea largitari te illi, neque ita, ut sit data, incolumem te sistere illi, & detraxe autument.
Nunc si operiri vis adventum Charmidis,
Per longum'st: huic ducendi interea abscesserit.
CA. Nam hercle omnia istæc veniunt in mentem mihi.
ME. Vide si hoc utibile magis atque in rem deputas,
Vt adeas Lesbonicum, edoceas ut res sese habet.
CA. Vt ego nunc adolescenti thesaurum indicem
Indomito; pleno amoris, ac lasciviæ?
Minime, minime hercle vero! nam certo scio,

Locum quoque illum omnem, ubi situ'st, comederit,
Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat,
Neu ipsam rem indaget, dotem dare si dixerim.
ME. Quo pacto ergo igitur? CA. clam dos depromi potest,
Dum occasio ei rei reperiatur: interim
Ab amico aliquo alicunde argentum in dotem rogem.
ME. Potin'est ab amico alicunde exorari? CA. potest.
ME. Gerræ! næ tu illud verbum actutum inveneris:
Mihi quidem hercle non est, quod dem mutuum.
CA. Malim hercle, ut verum dicas, quam ut des mutuum.
ME. Sed vide consilium, si placet. CA. quid consil'st?
ME. Scitum, ut ego opinor, consilium inveni. CA. quid est?
ME. Homo conducatur aliquis jam, quantum potest,
Quasi sit peregrinus. CA. quid is scit facere postea?
ME. Is homo exornetur graphice in peregrinum modum.
Ignota facies, quæ non visitata sit.
Falsidicum, confidentem. CA. quid tum postea?
ME. Quasi ad adolescentem à patre ex Seleucia
Veniat, salutem ei nunciet verbis patris.
Illum bene gerere rem, & valere, & vivere.
Et eum rediturum actutum, ferat epistolas
Duas: eas nos consignemus, quasi sint à patre:
Det alteram illi, dicat alteram tibi
Dare sese velle. CA. perge porro dicere.
ME. Seque aurum ferre virgini dotem à patre
Dicat, patremque id jussisse aurum tibi dare.
Tenes jam? CA. propemodum: atque ausculto perlubens.
ME. Tum tu igitur demum id adolescenti aurum dabis,
Ubi erit locata Virgo in matrimonium.
CA. Scite hercle sane. ME. hoc, ubi thesaurum effoderis,
Suspicionem ab adolescente amoveris.
Censebit aurum esse à patre allatum tibi:
Tu de thesauro sumes. CA. satis scite, & probe.
Quamquam hoc me ætatis sycophantari pudet.
Sed epistolas quando obsignatas afferet,
Si quidem obsignatas attulerit, epistolas;
Nonne arbitraris eum adolescentem annuli
Paterni signum novisse? ME. etiam tu taces?
Sexcentæ ad eam rem caussæ possunt colligi:
Eum quem habuit, perdidit, alium post fecit novum.
Jam si obsignatas non feret, dici hoc potest,

Apud

Apud portitorem eas resignatas sibi
Inspectasque esse. in hujusmodi negocio
Diem sermone terere, segnities mera'est:
Quamvis sermones possunt longi texier.
Abi ad thesaurum jam confestim clanculum.
Servos, ancillas amove, atque audin'? CA. quid est?
ME. Vxorem quoque ipsam hanc rem ut celes face.
CA. Nam pol tacere numquam quicquam'st, quod queat.
ME. Quid nunc stas? quin te hinc amoves, & te moves?
Aperi, deprome inde auri ad hanc rem, quod sat est,
Continuo operito denuo: sed clanculum,
Sicut præcepi: cunctos exturba ædibus.
CA. Ita faciam. ME. at enim nimis longo sermone utimur,
Diem conficimus, quod jam properato'est opus.
Nihil est de signo quod vereare, me vide.
Lepida est illa caussa, ut commemoravi, dicere,
Apud portitores esse inspectas: denique
Diei tempus non vides? quid illum putas,
Natura illa, atque ingenio? jamdudum ebriu'est.
Quidvis probare poterit: cum quod maxumum est,
Afferre, non petere hic se dicet. CA. jam sat est.
ME. Ego sycophantam jam conduco de foro:
Epistolasque jam consignabo duas,
Eumque huc adolescenti meditatum probe
Mittam. CA. eo ego igitur intro ad officium meum.
Tu istuc age. ME. actum reddam: nugas sum, nisi,

ACTVS IV. SCENA I.

CHARMIDES *senex*.

SAlsipotenti & multipotenti Iovis fratri, & Nereo Neptuno,
Lætus, lubens, laudes ago, & grates, gratiasque habeo, & fluctibus salsis,
Quos penes mei potestas boni, navisque foret, & meæ vitæ,
Quod suis me ex locis in patriam urbisque mœnia reducem faciunt,
Atque ego Neptune, tibi ante alios Deos gratias ago atque habeo summas.
Nam te omnes sævumque severumque, atque avidis moribus commemorant,
Spurcificum, immanem, intolerandum, vesanum, contra opera expertus.
Nam pol placido te, & clementi, meo usque modo, ut volui, usus sum in alto:

Atque hanc tuam gloriam jam ante auribus acceperam & nobiles apud homines,
Pauperibus te parcere solitum, divites damnare, atque domare.
Abi, laudo: scis ordine, ut æquum'st.
Tractare homines. hoc diis pignum'st, semper mendicis modesti sint.
Fidus fuisti, infidum esse iterant. nam absque foret te, sat scio, in alto.
Distraxissent, disque tulissent, satellites tui, me miserum fœde,
Bonaque omnia. ita una mecum passim cœruleos per campos,
Ita jam quasi canes, haud secus circumstabant navem turbines venti,
Imber, fluctusque, atque procellæ infensæ: frangere malum,
Ruere antennas, scindere vela, ni tua pax propitia foret præsto.
Apage te sis. deinde hinc certum'st otio me dare: satis partum habeo.
Quibus ærumnis deluctavi, filio dum divitias quæro!
Sed quis hic est, qui in placeam ingreditur cum novo ornatu, specieque
Simul? post quanquam domi cupio, opperiar hic, quam gerat rem.

ACTUS IV. SCENA II.

SYCOPHANTA, CHARMIDES *senex.*

HUic ego diei nomen Trinummo faciam: nam ego operam meam
Tribus nummis hodie locavi, ad artes nugatorias.
Advenio ex Seleucia, Macedonia, Asia, atque Arabia,
Quas ego, neque oculis, neque pedibus unquam usurpavi meis.
Viden' egestas quid negocii dat homini misero mali?
Qui ego nunc subigor trium nummorum caussa, ut has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego qui sit homo, nescio,
Neque novi: neque natus, necne is fuerit, id solide scio.
CH. Pol hic quidem fungino genere est: capite se totum tegit:
Illurica facies videtur hominis: eo ornatu advenit.
SY. Ille qui me conduxit, ubi conduxit, abduxit domum.
Quæ voluit, mihi dixit: docuit, & præmonstravit prius,

Quomodo

Quomodo quidque agerem; nunc adeo ſi quid ego addidero amplius,
Eo conductor melius de me nugas conciliaverit.
Vt ille me exornavit, ita ſum ornatus. argentum hoc facit.
Ipſe ornamenta à Chorago hæc ſumſit ſuo periculo.
Nunc ego ſi potero ornamentis hominem circumducere,
Dabo operam, ut me eſſe ipſum plane ſycophantam ſentiat.
CH. Quam magis ſpecto, minus placet mihi hominis facies: mira ſunt,
Ni illic homo'ſt aut dormitator, aut ſector zonarius.
Loca contemplat, circumſpectat ſeſe, atque ædis noſcitat.
Credo ædepol; quo mox furatum veniat, ſpeculatur loca.
Magis lubido'ſt obſervare, quid agat: ei rei operam dabo.
SY. Has regiones demonſtravit mihi ille conductor meus.
Apud illas ædis ſiſtendæ mihi ſunt ſycophantiæ,
Fores pultabo. CH. ad noſtras ædes hic quidem habet rectam viam:
Hercle opinor mihi advenienti hac noctu agitandum'ſt vigilias.
SY. Aperite hoc, aperite. heus eoquis foribus tutelam gerit?
CH. Quid adoleſcens quæris? quid vis? quid iſtas pultas? SY. heus ſenex!
Cenſus cum ſum, juratori recte rationem dedi.
Lesbonicum hic adoleſcentem quæro, in his regionibus
Vbi habitet, & item alterum, ad iſtanc capitis albitudinem.
Calliclem ajebat vocari, qui has mihi dedit epiſtolas.
CH. Meum gnatum hic quidem Lesbonicum quærit, & amicum meum.
Cui ego liberoſque bonaque commendavi, Calliclem.
SY. Fac me ſi ſcis, certiorem, hice homines ubi habitent, pater.
CH. Quid eos quæris? aut quis es? aut unde es? aut unde advenis?
SY. Multa ſimul rogitas, neſcio quid expediam potiſſimum.
Sin unum quidquid ſingillatim & placide percunctabere,
Et meum nomen, & mea facta, & itinera ego faxo ſcias.
CH. Faciam ita ut vis. agedum nomen tuum primum memora mihi.

SY. Magnum facinus incipissis petere. CH. quid ita? SY. quia pater,
Si ante lucem ire occipias à meo primo nomine,
Concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris.
CH. Opus face est; & viatico, ad tuum nomen, ut tu prædicas.
SY. Est minusculum alterum quasi vasculum vinarium.
CH. Hic homo solide sycophanta est. quid ais tu adolescens? SY. quid est?
CH. Eloquere, isti tibi quid homines debent, quos tu quæritas?
SY. Pater istius adolescentis dedit has duas mihi epistolas
Lesbonici: mihi est amicus. CH. teneo hunc manifestarium.
Me sibi epistolas dedisse dicit, ludam hominem probe.
SY. Ita ut occœpi, si animum advortas, dicam. CH. dabo operam tibi.
SY. Hanc me jussit, Lesbonico suo gnato, dare epistolam,
Et item hanc alteram, suo amico Callicli, jussit dare.
CH. Mihi quoque ædepol, quoniam hic nugatur, contra nugari lubet.
Vbi ipse erat? SY. bene rem gerebat. CH. ergo ubi? SY. in Seleucia.
CH. Ab ipson' istas accepisti? SY. è manibus dedit mihi ipse in manus.
CH. Qua facie est homo? SY. sesquipede quidem est quam tu longior.
CH. Hæret hæc res: siquidem ego absens sum, quam præsens, longior.
Novistin' hominem? SY. ridicule rogitas, quicum una cibum
Capere soleo. CH. quid est ei nomen? SY. quod ædepol homini probo.
CH. Lubet audire. SY. il il ædepol, il il: væ misero mihi!
CH. Quid est negotii? SY. devoravi nomen imprudens modo.
CH. Non placet, qui amicos intra dentes conclusos habet.
SY. Atque etiam modo vorsabatur mihi in labris primoribus.
CH. Tempori huic hodie anteveni. SY. teneor manifesto miser.
CH. Iamne commentus es nomen? SY. Deum hercle me atque hominum pudet.
CH. Vide homo, ut hominem noveris? si tanquam me. CH. istuc fieri solet,

Quod

Quod in manu teneas, atque oculis videas, id desideres.
SY. Literis comminiscar. C. est principium nomini.
CH. Callicles? SY. non est. CH. Callipus? SY. non est
CH. Calpidemides?
SY. Non est. CH. Callinicus? SY. non est. CH. Callimarchus? SY. nil agis.
Neque adeo ædepol floccifacio, quando egomet memini mei.
CH. At enim multi Lesbonici sunt hic: nisi nomen patris
Dices, non monstrare possum istos homines, quos tu quæritas.
Quod ad exemplum est? conjectura si reperire possumus.
SY. Ad hoc exemplum est, Char. CH. an Chares? an Charidemus? num Charmides?
SY. Hem istic erit, qui istum dii perdant! CH. dixi ego jam dudum tibi:
Te potius bene dicere æquum'st homini amico, quam male.
SY. Satin' intra labra atque dentes latuit vir minimi pretii?
CH. Ne male loquare ei absenti amico. SY. quid ergo ille ignavissimus
Mihi latitabat? CH. si appellasses, respondisset, nomine.
Sed ipse ubi est? SY. pol illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropia insula.
CH. Qui homo est me insipientior? qui ipse egomet ubi sim, quæritem.
Sed nihil disconducit huic rei. quid ais? SY. quid? CH. hoc quod te rogo.
Quos locos adisti? SY. nimium miris modis mirabiles.
CH. Lubet audire, nisi molestum'st. SY. quin discupio dicere.
Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram sumus.
CH. Eho? an etiam Arabia'st in Ponto? SY. est: non illæc ubi thus gignitur,
Sed ubi absynthium fit, atque cunilagallinacea.
CH. Nimium graphicum hunc nugatorem! sed ego sum insipientior,
Qui egomet, unde redeam, hunc rogitem, quæ ego sciam, atque hic nesciat:
Nisi quia lubet experiri, quo evasuru'est denique.
Quod est tibi nomen adolescens? SY. Tax. id est nomen mihi.
Hoc quotidianum'st. CH. ædepol nomen nugatorium.
Quasi dicas, si quid crediderim tibi, tax pertisse illico.

Sed quid ais? quo inde istis porro? SY. si animum advortas, eloquar.
Ad caput amnis, quod de cœlo exoritur, sub solio Iovis.
CH. Sub solio Iovis? SY. ita dico. CH. è cœlo? SY. atque medio quidem.
CH. Eho! an etiam in cœlum ascendisti? SY. imo horiola advecti sumus
Vsque aqua advorsa per amnem. CH. eho! an etiam vidisti Iovem?
SY. Alii dii isse ad villam ajebant, servis depromptum cibum.
Deinde porro. CH. deinde porro nolo quicquam prædicis.
SY. Ego hercle vero, si eris molestus. CH. nam pudicum neminem
Manere oportet, qui abs terra ad cœlum pervenerit.
SY. Dimittam, ut te velle video. sed monstra hosce homines mihi,
Quos ego quæro, quibus me oportet has deferre epistolas.
CH. Quid ais tu nunc? si forte eum ipsum Charmidem conspexeris.
Ifsum, quem tibi istas dedisse commemoras epistolas,
Noverisne hominem? SY. næ tu me ædepol arbitrare beluam,
Qui quidem non novisse possim, quicum ætatem exegerim!
An ille tam esset stultus? qui mihi mille nummum crederet
Philippeum, quod me aurum deferre jussit ad gnatum suum.
Atque ad amicum Calliclem, cui rem ajebat mandasse hic suam.
Mihi concrederet? nisi me ille & ego illum nossem aprobe.
CH. Enimvero ego nunc Sycophantæ huic sycophantari volo,
Si hunc possum illo mille nummum Philippo circumducere,
Quod sibi me dedisse dixit: quem ego qui sit homo, nescio,
Neque oculis ante hunc diem unquam vidi: ei ne aurum crederem?
Cui si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum.
Aggrediundu'st hic homo mihi astu. heus Tax! te tribus verbis volo.
SY. Vel trecentis. CH. haben' tu id aurum, quod accepisti à Charmide?

SY. Atque

SY. Atque etiam Philippeum, numeratum illius in mensa manu
Mille nummum. CH. nempe ab ipso id accepisti Charmide?
SY. Mirum quin ab avo ejus, aut proavo, acciperem, qui sunt mortui.
CH. Adolescens, cedodum istuc aurum mihi. SY. quod ego aurum dem tibi?
CH. Quod à me te accepisse fassus, SY. abs te accepisse?
CH. ita loquor.
SY. Quis tu homo es? CH. qui mille nummum tibi dedi; ego sum Charmides.
SY. Neque ædepol tu is es, neque hodie is unquam eris, auro huic quidem.
Abi sis nugator, nugari nugatori postulas.
CH. Charmides ego sum. SY. nequicquam hercle es: nam nihil auri fero.
Nimis argute obrepsisti meapse occasiuncula,
Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factus Charmides;
Prius tu non eras, quam auri feci mentionem. nihil agis.
Proin tute itidem ut Charmidatus es, rursum recharmida.
CH. Quis ego sum igitur? siquidem is non sum, qui sum? SY. quid id ad me attinet?
Dum ille ne sis, quem ego esse nolo, sis mea caussa, qui lubet.
Prius non is eras qui eras: nunc is factus, qui tum non (eras.
CH. Age, si quid agis. SY. quid ego agam? CH. aurum redde. SY. dormitas senex.
CH. Fassus Charmidem dedisse aurum tibi? SY. scriptum quidem.
CH. Properas, an non properas, abire actutum ab his regionibus.
Dormitator, priusquam ego hic te jubeo multari male?
SY. Quamobrem? CH. quia illum, quem ementitus es, ego sum ipsus Charmides,
Quem tibi epistolas dedisse ajebas. SY. Eho! quæso an tu is es?
CH. Is enimvero sum. SY. ain' tu tandem? is ipsus ne es? CH. ajo. SY. ipsus es?
CH. Ipsus inquam Charmides sum. SY. ergo ipsusne es?
CH. ipsissimus.
Abi hinc ab oculis. SY. enimvero sero quoniam advenis,
Vapulabis arbitratu meo, & novorum ædilium.
CH. At etiam maledicis? SY. immo salvus quandoquidem advenis.
Dii te perdant, etsi flocci facio, an periisse, prius.
Ego ob hanc operam argentum accepi, te macto infortunio,
Sed

Sed enim tu qui sis, qui non sis, floccum non interduim.
Ibo ad illum. renunciabo, qui mihi tris nummos dedit,
Vt sciat se perdidisse : ego abeo, male vive, & vale,
Quod dii te omnes advenientem peregre perdant, Charmides.
CH. Postquam ille hinc abiit, post loquendi libere
Videtur tempus venisse, atque occasio.
Iamdudum meum ille pectus pungit ac[illegible]us,
Quid illi negotii fuerit ante ædis meas.
Nam epistola illa mihi concenturiat metum
In corde, illud mille nummum, quam rem agat.
Nunquam ædepol temere tinnit tintinnabulum :
Nisi quis illud tractat, aut movet, mutum est, tacet.
Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?
Lubet observare quid agat : huc concessero.

ACTVS IV. SCENA III.

STASIMVS *servus*, CHARMIDES *senex*.

STasime face te propere celerem recipere ad dominum domum,
Ne subito metus exoriatur scapulis stultitia tua.
Adde gradum, appropera : jamdudum factum'st cum abisti domo :
Cave sis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent.
Si abieris ab heri quæstione, ne destiteris currere.
Ecce hominem te, Stasime, nihili : satin' in thermopolio
Condalium es oblitus, postquam thermopotasti gutturem?
Recipe te, & recurre petere re recenti. CH. huic, quisquis est,
Curculio est exercitor : is hunc hominem cursuram docet.
ST. Quid? homo nihili? non pudet te? tribusne te poteriis
Memoria esse oblitum? an vero; quia cum frugi hominibus
Ibi bibisti, qui ab alieno facile cohiberent manus?
Theruchus fuit Cerconibus, Crinnus, Cercobulus, Cottabus,
Oculicrepidæ, cruricrepidæ, ferriteri, mastigiæ.
Inter eosne homines condalium te redipisci postulas,
Quorum eorum unus surripuit currenti cursori solum?
CH. Ita me dii ament, graphicum furem! ST. quid ego? quod periit, petam?
Nisi etiam laborem ad damnum apponam epithecam insuper?

Quin

Quin tu quod periit, periisse ducis? cape vorsoriam.
Recipe te ad herum. CH. non fugitivu'st hic homo: commeminit domi.
ST. Atque utinam veteres mores, veteresque parsimoniæ
Potius majori honori hic essent, quam mores mali.
CH. Dii immortales, basilica quidem facinora inceptat loqui,
Vetera quærit, vetera amare hunc, more majorum, scias.
ST. Nam nunc mores nihil faciunt quod licet, nisi quod lubet.
Ambitio jam more sancta'st, libera'est à legibus.
Scuta jacere, fugereque hostis, more habet licentiam.
Petere honorem pro flagitio, more fit. CH. morem improbum!
ST. Strenuos præterire more fit. CH. nequam quidem.
ST. Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam,
Magis queis sunt obnoxiosi, quam parentes liberis.
Eæ miseræ etiam ad parietem sunt fixæ clavis ferreis,
Vbi malos mores affigi nimio fuerat æquius.
CH. Lubet adire, atque appellare hunc, verum ausculto perlubens.
Sed metuo si compellabo, ne aliam rem occipiat loqui.
ST. Neque istis quicquam lege sanctum'est; leges mori serviunt.
Mores autem rapere properant, qua sacrum, qua publicum.
CH. Hercle istis malam rem magnam moribus dignum'st dari.
ST. Nonne hoc publice animum advorti? nam id genus hominum omnibus
Vniversis est advorsum, atque omni populo malefacit.
Male fidem servando: illis quoque abrogant etiam fidem
Qui nihil meriti, quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.
Hoc qui in mentem venerit mihi, reipsa modo commonitus sum.
Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Cum repetas, inimicum amicum beneficio invenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud quod credideris perdas, vel illum amicum amiseris.
CH. Meus est hic quidem Stasimus servus. ST. nam ego talentum mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.
Sed ego sum insipientior, qui rebus curem publicis.

Potius,

Potius, quam id quod proximum'est meo tergo, tutelam geram.

Eo domum. CH. heus tu! sta illico, audi: heus tu? ST. non sto. CH. at ego te stare volo.

ST. Quid si egomet te velle nolo? CH. ha! nimium Stasime, sæviter.

ST. Emere meliu'st, cui imperes. CH. pol ego emi, atque argentum dedi.

Sed si non dicto audiens est, quid ago? ST. da magnum malum.

CH. Bene mones: ita facere certum est. ST. nisi quidem es obnoxius.

CH. Si bonus es, obnoxius sum: sin secus es, faciam uti jubes. (malis?

ST. Quid id ad me attinet, bonisne servis tu utare, an

CH. Quia boni malique in ea re pars tibi est. ST. partem alteram

Tibi permitto, illam alteram ad me quod boni est, apponito.

CH. Si eris meritus, fiet: sed respice ad me huc, ego sum Charmides.

ST. Hem quis est, qui mentionem facit homo hominis optimi?

CH. Ipse homo optimus. ST. mare terra, coelum, dii, vostram fidem!

Satin' ego oculis plane video? estne ipsus? an non est? is est.

Certe is est: is est profecto. ô mi here exoptatissime,

Salve. CH. salve Stasime. ST. salvum te. CH. scio, & credo tibi.

Sed omitte alia: hoc mihi responde: liberi quid agunt mei,

Quos reliqui hic, filium, atque filiam? ST. vivunt, valent.

CH. Nempe uterque? ST. uterque. CH. dii me salvum & servatum volunt.

Cætera intus ociose percunctabor, quæ volo.

Eamus intro: sequere. ST. quo tu agis? CH. quonam nisi domum?

ST. Hiccine nos habitare censes? CH. ubinam ego alibi censeam?

ST. Iam. CH. quid jam? ST. non sunt nostræ ædes istæ. CH. quid ego ex te audio?

ST. Vendidit tuus natus ædis. CH. perii! ST. præsentariis

Argenti minis numeratis. CH. quot? ST. quadraginta. CH. occidi!

Quis eas emit? ST. Callicles, cui tuam rem commendaveras.

Is habitatum huc commigravit; nosque exturbavit foras.
CH. Vbi nunc filius meus habitat? ST. hic in hoc posticulo.
CH. Male disperii! ST. credidi ægre tibi id ubi audisses, fore.
CH. Ego miser meis periculis, sum per maria maxima
Vectus capitali periculo, per prædones plurimos.
Me servavi, salvus redii: nunc hic disperii miser,
Propter eosdem. quorum caussa fui hoc ætatis exercitus.
Adimit animam mihi ægritudo, Stasime: tene me. ST. visne aquam?
Tibi petam? CH. res quom animam agebat, tum esse offusam oportuit.

ACTVS IV. SCENA IV.

CALLICLES, CHARMIDES, *senes*, STASIMVS *servus*.

QVid hoc hic clamoris audio ante ædis meas?
CH. O Callicles, o Callicles, o Callicles,
Qualin' amico mea commendavi bona?
CA. Probo, & fideli, & fido &, cum magna fide.
Et salve, & salvum te advenisse gaudeo.
CH. Omnia istæc tibi, si ita'st, ut prædicas, credo,
Sed quis iste est tuus ornatus? CA. ego dicam tibi.
Thesaurum effodiebam intus, dotem filiæ
Tuæ quæ daretur: sed intus narrabo tibi
Et hoc, & alia. sequere CH. Stasime. ST. hem. CH. strenue
Curre in Piræum, atque unum curriculum face.
Videbis jam illic navem. qua advecti sumus.
Iubeto Sangarionem quæ imperaverim
Curare, ut efferantur, & tu ito simul.
Solutum'est portitori jam portorium.
ST. Nihil est moræ. CH. nihil. ambula. actutum redi.
ST. Illic sum. atque hic sum. CA. sequere tu me hac intro. CH. sequor.
SY. Hic meo hero amico solus firmus restitit,
Neque demutavit animum de firma fide.
Quanquam labores multos ipse pertulit.
Sed hic unus, ut ego suspicor, servat fidem.
Ab re laborem eum ego cepisse censeo.

ACTVS V. SCENA I.

LYSITELES *adolescens*.

HIc homo est omnium hominum præcipuus, voluptatibus gaudiisque antepotens.

Ita

Ita commodo quæ cupio eveniunt: quod ago, assequitur, subest.
Subsequitur: ita gaudiis gaudium suppeditat.
Modo me Stasimus Lesbonici servus convenit, is
Mihi dixit, suum herum peregre huc advenisse Charmidem.
Nunc mihi is propere conveniendus est, ut quæ cum ejus filio
Egi, ei rei fundus pater sit potior. eo. sed fores
Hæ sonitu suo mihi moram objiciunt incommode.

ACTVS V. SCENA II.

CHARMIDES, CALLICLES, *senes*, LYSITELES, LESBONICVS, *adolescentes*.

NEque fuit, neque erit, neque esse quenquam hominum in terra dum arbitror,
Cui fides, fidelitasque, amicum erga æquiparet suum:
Nam exædificavisset me ex his ædibus, absque te foret.
CA. Si quid amicum erga benefeci, aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem, culpa caruisse arbitror.
Nam beneficium homini proprium quod datur, proprium sumseris.
Quod datum est utendum, id repetendi copia'st, quando velis.
CH. Est ita ut tu dicis. sed ego hoc nequeo mirari satis,
Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam.
Lysiteli quidem Philtonis filio. LY. enim me nominat.
CH. Familiam optimam occupavit. LY. quid ego cesso hos colloqui?
Sed maneam etiam, opinor. namque hic commodum orditur loqui.
CH. Vah! CA. quid est? CH. oblitus intus dudum tibi sum dicere.
Modo mihi advenienti nugator quidam occessit obviam.
Nimis pergraphicus sycophanta. is mille nummum se aureum
Meo datu tibi ferre & gnato Lesbonico ajebat meo,
Quem ego, nec qui esset, nôram neque eum ante usquam quam conspexi prius.
Sed quid rides? CA. meo allegatu venit, quasi qui aurum mihi
Ferret abs te, quod darem tuæ gnatæ dotem, ut filius
Tuus, quando illi à me darem, esse allatum id abs te crederet,

Neu.

Neu qui rem ipsam posset intellegere, & thesaurum tuum
Me esse penes, atque eum à me lege populi patrium posceret.
CH. Scite ædepol. CA. Megaronides communis hoc, meus & tuus
Benevolens, commentu'st. CH. quin collaudo consilium, & probo.
LY. Quid ego, ineptus dum sermonem vereor interrumpere?
Solus sto, nec, quod conatus sum agere, ago? homines colloquar.
CH. Quis hic est, qui huc ad nos incedit? LY. Charmidem socerum suum
Lysiteles salutat. CH. dii dent tibi, Lysiteles, quæ velis.
CA. Non ego sum salutis dignus. LY. imo salve, Callicles.
Hunc priorem æquum'st me habere. Tunica propior pallio est.
CH. Deos volo consilia vestra recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam esse audio. LY. nisi tu nevis.
CH. Imo haud nolo. LY. sponden' ergo tuam gnatam uxorem mihi?
CH. Spondeo: & mille auri Philippum dotis. Ly. dotem nihil moror.
CH. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo quod vis, non duces, nisi illud, quod non vis, feres.
CA. Ius hic orat. LY. impetrabit te advocato, atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponden' mihi uxorem dari?
CH. Spondeo. CA. & ego spondeo idem hoc. LY. ô salvete, affines mei.
CH. Atque ædepol sunt res, quas propter tibi tamen succensui.
CA. Quid ego feci? CH. meum corrumpi quia perpessus filium.
CA. Si id mea voluntate factum est, est quod mihi succenseas.
Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo. CH. quid id est? CA. scies.
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid quassas caput? CH. cruciatur cor mihi, & metuo, CA. quidnam id est?
CH. Quom ille ita'st ut esse nolo, crucior: metuo tibi
Denegem quod me oras, ne te leviorem erga me putes.

Non gravabor: faciam ita ut vis. CA. probus es.eo, ut illum evocem.

CH. Miserum'st, male promerita, ut merita, si mihi ulcisci non licet.

CA. Aperite hoc, aperite propere: & Lesbonicum, si domi'st, foras

Evocate: ita subitum est, propter quod eum conventum volo.

LE. Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit subito foras?

CA. Benevolens tuus, atque amicu'st. LE. satin' salvæ? dic mihi.

CA. Recte.tuum patrem rediisse salvom peregre,gaudeo.

LE. Quis id ait? CA. ego. LE. tun' vidisti? CA. & tute idem videas licet.

LE. O pater, pater mi salve. CH. salve multum, gnate mi.

LE. Si quid tibi pater laboris. CH. nihil evenit: ne time.

Bene re gesta salvus redeo: si tu modo frugi esse vis.

Hæc tibi pacta'st Callicli filia. LE. ego ducam, pater,

Etiamsi quam aliam jubebis. C. quanquam tibi succensui.

CA. Miseria una uni quidem homini'st affatim. CH. immo huic parum'st.

Nam si pro peccatis centum ducat uxores, parum'st.

LE. At jam posthac temperabo. CH. dicis: si facias modo.

CA. Nunc quid causæ est, quin uxorem cras domum ducat? CH. optimum'st: licet.

Tu in perendinum paratus sis, ut ducas. Plaudite,

FINIS TRINVMMI.

TRVCV-

TRUCULENTUS.

Dramatis Personæ.

DINARCHUS *adolescens.*
PHRONESIUM *meretrix.*
GETA *servus.*
CALLICLES *senex.*
ASTAPHIUM *ancilla.*
STRATILAX *servus.*
STRATOPHANES *miles.*
STRABAX *adolescens rusticus.*
ANCILLA *altera.*

ARGUMENTUM.

T res unam pereunt adolescentes mulierem :
R ure unus, alter urbe, peregre tertius.
V tque ista ingenti militem tangat bolo,
C lam suppositvit sibi clandestino editum.
V i magnus servus est, ac trucibus moribus,
L upa ne rapiant domini parsimoniam.
E t is tamen mollitur. Miles advenit,
N atique caussa dat propensa munera.
T andem compressæ pater cognoscit omnia.
V tque illam ducat, qui vitiarat, convenit :
S uumque is repetit à meretrice subditum.

PROLOGUS.

PErparvam partem postulat Plautus loci
De vestris muris atque amoenis moenibus,
Athenas quo sine architectis conferat.
Quid nunc? daturin'estis? an non? annuunt.
Meditor equidem vobis me ablaturum sine
Mora. Quid si de vestro quippiam orem? abnuunt.
En me hercle! in vobis resident mores pristini;
Ad denegandum ut celeri lingua utamini.
Sed hoc agamus, huc qua ventum est gratia.
Athenæ istæ sunto, ita ut hoc est proscenium,
Tantisper dum transigimus hanc Comoediam.
Hic habitat mulier, nomen cui est Phronesium.
Hæc hujus sæcli mores in se possidet;
Nunquam ab amatore suo postulat id quod datum est,
Sed reliquam dat operam, ne sit reliquum.
Poscendo, atque auferendo, ut mos est mulierum.
Nam omnes id faciunt, cum se amari intellegunt.
Ea se peperisse puerum simulat militi, Quod

Quod citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? ætas huic si superet mulieri,
Fiscum anima adeo amenti averterit.

ACTVS I. SCENA I.

DINARCHVS *adolescens.*

NOn omnis ætas ad perdiscendum sat est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis.
Neque eam rationem eumpse unquam edocet Venus,
Quam penes amantum summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotquot exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ, quot illic iracundiæ
Sunt? quotque pericula vitanda? dii vostram fidem, hui!
Quid pejerandum est etiam? præter munera?
Primumdum mœret animus, is primus bolu'st.
Ob eum tris noctes ducor, interea loci
Aut æra, aut vinum, aut oleum, aut triticum
Tentat, benignusne an bonæ frugi sies:
Quasi in piscinam rete qui jaculum parat.
Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum;
Sin jecit rete, pisces ne effugiant, cavet.
Tum hic, tum illic irretitos impedit
Pisces usque adeo, donicum eduxit foras.
Itidem est amator, si id quod oratur, dedit.
Atque est benignus potius, quam frugi bonæ.
Adduntur noctes: interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit mere,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo & ipsus periit, & res & fides.
Si iratum scortum forte est amatori suo,
Bis periit amator, ab re, atque animo simul.
Sin alter autem potior est, itidem perit.
Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Si increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita est disciplina in ædibus lenoniis.
Priusquam unum dederis, centum, quæ poscat, parat.
Aut aurum periit, aut conscissa pallula est,
Aut empta ancilla, aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum aheneum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Græca, aut aliquid semper est
Quod pereat, debeatque amans scorto suo.
Atque hæc celamus nos damna, una industria,
Cum rem, fidemque, nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati sentiant.
Quos cum celamus, si faximus conscios,
Qui nostræ ætati tempestive temperent,
Vnde anteparta demus postpartoribus,

Faxim;

Faxim, lenonum, & scortorum multo minus.
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sit, fiet.
Nam nunc lenonum & scortorum plus est fere,
Quam olim muscarum est, cum caletur maxime.
Nam nusquam alibi si sunt, circum argentarias
Cortes lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio, quippe qui certo scio,
Æri plus scortorum esse jam, quam ponderum.
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,
Ubi æra perscribantur usuraria:
Accepta dico, expensa nequi censeat,
Postremo in magno populo, in multis hominibus,
Re placida, atque otiosa, victis hostibus,
Amare oportet omnes, qui quod dent, habent,
Nam mihi hæc meretrix, quæ hic habet, Phronesium,
Suum nomen omne ex pectore exmovit meo:
Nam me fuisse huic fateor summum, atque intumum,
Quoad amantis multa pessum iit pecunia.
Eadem postquam alium repperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem seniam ac odium sibi esse memorabat mala;
Babyloniensem militem. is nunc dicitur
Venturus peregre: eo hunc commenta est dolum:
Peperisse simulat sese, ut me extrudat foras,
Atque ut cum solo pergræcetur milite.
Eum esse simulat militem puero patrem.
Quid isti suppositum puerum opus autem pessumæ?
Mihi verba retur dare sese? an me censuit
Celare potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudiustertius,
Legatus hinc quo cum publico imperio fui.
Sed hæc quis mulier est? Astaphium est ancillula,
Cum ea quoque etiam mihi fuit commercium.

ACTUS I. SCENA II.
ASTAPHIUM *ancilla*, DINARCHUS.

AD fores auscultate, atque asservate has ædis,
Ne quis adventor gravior abeat, quam adveniat,
Neu' qui manus attulerit steriles intro ad nos,
Gravidas foras exportet. Novi ego hominum mores:
Ita nunc adolescentes morati sunt. quin ei
Ut simitu adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt consilia. quando intro advenerunt,
Unus eorum aliquis osculum amicæ usque oggerit:
Dum illi amant, cæteri cleptæ lurcantur, vel harpagant.

Sin videant quempiam se asservare, obludunt, dum custodem
Oblectent per joculum & ludum : de nostro sæpe edunt, quod
Fartores faciunt. Fit pol hoc,& pars spectatorum scitis,
Pol hæc vos me haud mentirier.
Ibi est cibus pugnæ, & virtuti, de prædonibus prædam capere.
At nos rursum lepide referimus gratiam furibus nostris.
Nam ipsi vident, cum eorum aggerimus bona : quin etjam ultro ipsi aggerunt ad nos.
DI. Me illis quidem hæc verberat verbis, nam ego huic dona accongessi.
AS. Commemini: jam pol ego eum ipsum, domi erit, mecum adducam.
DI. Heus! manedum Astaphium, prius quam abis. AS. qui revocat? DI. scies.
Respice huc. AS. quis est? DI. vobis qui multa bona esse vult. AS. Dato, si esse vis.
DI. Faxo, erunt. respice huc modo. AS. O-! enicas me miseram, quisquis es.
DI. Pessuma mane. AS. Optime odio es.
Dimarchusne illic est? atque is est, it ad nos. DI. & tu fer contra manum, & pariter
Gradere. AS. tibi servio, atque audiens sum imperii. DI. tute quid agis?
AS. Valeo, & validum teneo. peregre cum advenis, cœna detur.
DI. Benigne dicis. AS. at enim, amabo, sine me ire, quo jussit. DI. eas.
Sed quid ais? AS. quid vis? DI. istic quo iter inceptas, qui est? quem arcessis? AS. Archivam
Obstetricem. DI. mala fœmina es. AS. solens sum? ea est disciplina.
DI. Manifestam mendacii, mala, te teneo. AS. quid jam, amabo?
DI. Quia te adducturam huc dixeras eum ipsum, non eampse.
Nunc mulier facta est ex viro. mala es. AS. præstigiator.
DI. Sed tandem loquere: quis is homo est, Astaphium? novus amator?
AS. Nimis otiosum arbitror hominem esse te. DI. quisnam arbitrare?
AS. Quin tuo vestimento & cibo alienis rebus curas.
DI. Vos me reddidistis otiosum. AS. quid jam, amabo? DI. ego expedibo:
Rem perdidi apud vos: cum re meum negotium abstulistis.

Si rem servassem, fuit ubi negotiosus essem.
AS. An tute bene rem publicam, ante amoris alia lege,
Habere te postulas, quin tu ociosus fias?
DI. Illa, haud ego, habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam advorsum legem à me, ob meam scripturam, pecudem cepit,
Æraque. AS. Idem quod tu facis faciunt rei male gerentes.
Vbi non est scriptura unde dent, incusant publicanos.
DI. Male vertit res pecuaria mihi apud hos, nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.
AS. Non arvus hic, sed pascuus est ager, si arationes
Habituris: qui arari solent, ad pueros ire melius est.
Hic nos habemus publicum, illi alibi sunt publicani.
DI. Vtrosque percognovi utrobidem. AS. istuc pol tu otiosus.
Cum & illic & hic pervorsus es. Sed utris cum rem esse mavis?
DI. Procatiores estis; sed illi perjuriosi.
Illis perit quicquid datur, neque ipsis apparet quicquam.
Vos saltem, si quid quæritis, ebibitis, & comestis.
Postremo illi sunt improbi. vos nequam, & gloriosæ.
Malæque. AS. quæ in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche.
Et nostram & illorum vicem. DI. qui istuc? AS. rationem dicam.
Quia qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu à nobis sapiens nihil habes: nos nequam abs te habemus.
DI. O Astaphium! haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande, cum illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.
AS. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram. DI. an me mortuum arbitrare?
AS. Qui potis est, amabo, plenius? qui antehac amator summus
Habitu'st, istunc ad amicam meras querimonias referre.
DI. Vostra hercle factum injuria, quæ properavistis olim
Rapere, otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis.

AS. Amator similis'st oppidi hostilis. DI. quo argumento est? AS. quam
Primum expugnari poti'st amator, optimum est amicæ.
DI. Ego fateor, sed longe aliter est amicus, atque amator.
Certe hercle, quam veterrimus homini optimus est amicus.
Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & ædis.
AS. Cur obsecro ergo ante ostium pro ignoto alienoque astas?
I intro; haud alienus tu quidem es. nam ecastor neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo: siquidem habes fundum atque ædis.
DI. In melle sunt linguæ sitæ vostræ, atque orationes,
Lacteque; corda felle sunt lita atque acerbo aceto.
Linguis dicta dulcia datis, corde amara facitis,
Amantes, si qui dent non habent. AS. non didici fabulare.
DI. Non istæc mea benignitas docuit te fabulari.
Sed isti, qui cum geniis suis belligerant parcipromi,
Mala es, atque eadem, quæ soles, inlecebra. AS. ut expectatus
Peregre advenisti! nam cupiebat te hera videre. DI. obsecro!
AS. Quæ tandem te unum ex omnibus amet. DI. euge! funde, & ædis,
Per tempus subvenistis. sed quid ais Astaphium? AS. quid vis?
DI. Estne intus nunc mihi Phronesium? AS. tibi quidem intus.
DI. Valetne? AS. immo ædepol melius jam credo fore, ubi te videbit.
DI. Hoc nobis vitium maximum est: cum amamus, tum perimus.
Si illud, quod volumus, dicitur, palam cum mentiuntur,
Verum esse insciti credimus. næ ut in æstu motitamur ira.
AS. Eja haud ita est res. DI. ain' tute me amare? AS. immo unice unum.
DI. Peperisse eam audivi. AS. ha! obsecro, tace Dinarche. DI. quid jam?
AS. Horresco misera, mentio quoties fit partionis,
Ita pæne tibi fuit Phronesium. i intro jam amabo,
Vise illam, atque opperire ibi, jam exibit: nam lavavit.
DI. Quid ais tu? quæ nunquam fuit prægnans, qui parere potuit?

Nam

Nam equidem uterum illi nunquam extumere fensi.
AS. Celabat: metuebatque te illa, ne fibi perfuaderes
Vt abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
DI. Tum pol isti puero quis est pater? AS. Babylonienfis miles,
Cujus nunc ista adventum exfpectat. imo abeo: ut nunciatum'st,
Iam hic affuturum ajunt eum. nondum advenisse miror.
DI. Ibo igitur intro? AS. quippini? tam audacter, quam domum ad te.
Nam tu ædepol noster es etiam jam nunc, Dinarche.
DI. Quam mox te recipis tu? AS. jam hic ero. prope est, profecta quo fum.
DI. Redi vero actutum. ego interim te apud vos opperibor.

ACTVS II. SCENA I.

ASTAPHIVM *ancilla*.

HA ha he! Hercle quievi, quia introivit odium; tandem sola fum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere, quæ volam, & quæ lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis
Nam fundi & ædis obligatæ funt, ob amoris prandium: verum
Apud hunc mea hera confilia fumma eloquitur libere, magisque
Adeo ei confiliarius hic amicus est, quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit. nunc nihil habet. quod habebat, nos habemus.
Iste nunc id habet, quod nos habuimus. humanum facinus factum est.
Actutum fortunæ folent mutarier: varia vita est.
Nos divitem eum meminimus, atque iste pauperes nos.
Vertit fese rota vicissim. stultu'st qui id admiretur.
Si eget, necesse est nos patier. abi: ita æquum factu est.
Piaculum est, misereri nos hominum rem male gerentum.
Bonis esse oportet dentibus lænam probam; arridere
Quifquis veniat, blandeque alloqui, male corde confultare,
Bene loqui lingua, meretricem esse fimilem fentis condecet,
Quemquam hominem attigerit, profecto aut malum, aut damnum dari.
Nunquam amatoris meretricem oportet caufam nofcere;

Potius, quam id quod proximum'est meo tergo, tutelam geram.
Eo domum. CH. heus tu! sta illico, audi: heus tu! ST. non sto. CH. at ego te stare volo.
ST. Quid si egomet te velle nolo? CH. ha! nimium Stasime, sæviter.
ST. Emere meliu'st, cui imperes. CH. pol ego emi, atque argentum dedi.
Sed si non dicto audiens est, quid ago? ST. da magnum malum.
CH. Bene mones: ita facere certum est. ST. nisi quidem es obnoxius.
CH. Si bonus es, obnoxius sum: sin secus es, faciam uti jubes.
ST. Quid id ad me attinet, bonisne servis tu utare, an malis?
CH. Quia boni malique in ea te pars tibi est. ST. partem alteram
Tibi permitto, illam alteram ad me quod boni est, apponito.
CH. Si eris meritus, fiet: sed respice ad me huc. ego sum Charmides.
ST. Hem quis est, qui mentionem facit homo hominis optimi?
CH. Ipse homo optimus. ST. mare terra, cœlum, dii, vostram fidem!
Satin' ego oculis plane video? estne ipsus? an non est? is est.
Certe is est: is est profecto. ô mi here exoptatissime,
Salve. CH. salve Stasime. ST. salvum te. CH. scio, & credo tibi.
Sed omitte alia: hoc mihi responde: liberi quid agunt mei,
Quos reliqui hic, filium, atque filiam? ST. vivunt, valent.
CH. Nempe uterque? ST. uterque. CH. dii me salvum & servatum volunt.
Cætera intus ociose percunctabor, quæ volo.
Eamus intro: sequere. ST. quo tu agis? CH. quonam nisi domum?
ST. Hiccine nos habitare censes? CH. ubinam ego alibi censeam?
ST. Iam. CH. quid jam? ST. non sunt nostræ ædes istæ. CH. quid ego ex te audio?
ST. Vendidit tuus natus ædis. CH. perii! ST. præsentariis
Argenti minis numeratis. CH. quot? ST. quadraginta. CH. occidi!
Quis eas emit? ST. Callicles, cui tuam rem commendaveras.

Is habitatum huc commigravit; uosque exturbavit foras.
CH. Vbi nunc filius meus habitat? ST. hic in hoc posticulo.
CH. Male disperii! ST. credidi ægre tibi id ubi audisses, fore.
CH. Ego miser meis periculis, sum per maria maxima
Vectus capitali periculo, per prædones plurimos.
Me servavi, salvus redii: nunc hic disperii miser,
Propter eosdem. quorum caussa fui hoc ætatis exercitus.
Adimit animam mihi ægritudo, Stasime: tene me. ST. visne aquam?
Tibi petam? CH. res quom animam agebat, tum esse offusam oportuit.

ACTVS IV. SCENA IV.

CALLICLES, CHARMIDES, *senes*, STASIMVS *servus*.

QVid hoc hic clamoris audio ante ædis meas?
CH. O Callicles, o Callicles, o Callicles,
Qualin' amico mea commendavi bona?
CA. Probo, & fideli, & fido &, cum magna fide.
Et salve, & salvum te advenisse gaudeo.
CH. Omnia istæc tibi, si ita'st, ut prædicas, credo,
Sed quis iste est tuus ornatus? CA. ego dicam tibi.
Thesaurum effodiebam intus, dotem filiæ
Tuæ quæ daretur: sed intus narrabo tibi
Et hoc, & alia. sequere CH. Stasime. ST. hem. CH. strenue
Curre in Piræum, atque unum curriculum face.
Videbis jam illic navem. qua advecti sumus.
Iubeto Sangarionem quæ imperaverim
Curare, ut efferantur, & tu ito simul.
Solutum'est portitori jam portorium.
ST. Nihil est moræ. CH. nihil. ambula. actutum redi.
ST. Illic sum. atque hic sum. CA. sequere tu me hac intro. CH. sequor.
SY. Hic meo hero amico solus firmus restitit,
Neque demutavit animum de firma fide.
Quanquam labores multos ipse pertulit.
Sed hic unus, ut ego suspicor, servat fidem.
Ab re laborem eum ego cepisse censeo.

ACTVS V. SCENA I.

LYSITELES *adolescens*.

HIc homo est omnium hominum præcipuus, voluptatibus gaudiisque antepotens.
Ita

Ita commodo quæ cupio eveniunt: quod ago, assequitur. subest.

Subsequitur: ita gaudiis gaudium suppeditat.

Modo me Stasimus Lesbonici servus convenit, is

Mihi dixit, suum herum peregre huc advenisse Charmidem.

Nunc mihi is propere conveniendus est, ut quæ cum ejus filio

Egi, ei rei fundus pater sit potior. eo. sed fores

Hæ sonitu suo mihi moram objiciunt incommode.

ACTVS V. SCENA II.

CHARMIDES, CALLICLES, *senes*, LYSITELES, LESBONICVS, *adolescentes*.

NEque fuit, neque erit, neque esse quenquam hominum in terra dum arbitror,

Cui fides, fidelitasque, amicum erga æquiparet suum:

Nam exædificavisset me ex his ædibus, absque te foret.

CA. Si quid amicum erga benefeci, aut consului fideliter,

Non videor meruisse laudem, culpa caruisse arbitror.

Nam beneficium homini proprium quod datur, proprium sumseris.

Quod datum est utendum, id repetendi copia'st, quando velis.

CH. Est ita ut tu dicis. sed ego hoc nequeo mirari satis,

Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam.

Lysiteli quidem Philtonis filio. LY. enim me nominat.

CH. Familiam optimam occupavit. LY. quid ego cesso hos colloqui?

Sed maneam etiam, opinor. namque hic commodum orditur loqui.

CH. Vah! CA. quid est? CH. oblitus intus dudum tibi sum dicere.

Modo mihi advenienti nugator quidam occessit obviam.

Nimis pergraphicus sycophanta. is mille nummum se aureum

Meo datu tibi ferre & gnato Lesbonico ajebat meo,

Quem ego, nec qui esset, nôram neque eum ante usquamquam conspexi prius.

Sed quid rides? CA. meo allegatu venit, quasi qui aurum mihi

Ferret abs te, quod darem tuæ gnatæ dotem, ut filius

Tuus, quando illi à me darem, esse allatum id abs te crederet,

Neu-

Neu qui rem ipsam posset intellegere, & thesaurum tuum
Me esse penes, atque eum à me lege populi patrium posceret.
CH. Scite ædepol. CA. Megaronides communis hoc, meus & tuus
Benevolens, commentu'st. CH. quin collaudo consilium, & probo.
LY. Quid ego, ineptus dum sermonem vereor interrumpere?
Solus sto, nec, quod conatus sum agere, ago? homines colloquar.
CH. Quis hic est, qui huc ad nos incedit? LY. Charmidem socerum suum
Lysiteles salutat. CH. dii dent tibi, Lysiteles, quæ velis.
CA. Non ego sum salutis dignus. LY. immo salve, Callicles.
Hunc priorem æquum'st me habere. Tunica propior pallio est.
CH. Deos volo consilia vestra recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam esse audio. LY. nisi tu nevis.
CH. Imo haud nolo. LY. sponden' ergo tuam gnatam uxorem mihi?
CH. Spondeo: & mille auri Philippum dotis. Ly. dotem nihil moror.
CH. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo quod vis, non duces, nisi illud, quod non vis, feres.
CA. Ius hic orat. LY. impetrabit te advocato, atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponden' mihi uxorem dari?
CH. Spondeo. CA. & ego spondeo idem hoc. LY. ô salvete, affines mei.
CH. Atque ædepol sunt res, quas propter tibi tamen succensui.
CA. Quid ego feci? CH. meum corrumpi quia perpessus filium.
CA. Si id mea voluntate factum est, est quod mihi succenseas.
Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo. CH. quid id est? CA. scies.
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid quassas caput? CH. cruciatur cor mihi, & metuo, CA. quidnam id est?
CH. Quom ille ita'st ut esse nolo, crucior: metuo tibi
Denegem quod me oras, ne te leviorem erga me putes,

Non gravabor: faciam ita ut vis. CA. probus es.eo, ut illum evocem.
CH. Miserum'st, male promerita, ut merita, si mihi ulcisci non licet.
CA. Aperite hoc, aperite propere: & Lesbonicum, si domi'st, foras
Evocate: ita subitum est, propter quod eum conventum volo.
LE. Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit subito foras?
CA. Benevolens tuus, atque amicu'st. LE. satin' salvæ? dic mihi.
CA. Recte. tuum patrem rediisse salvom peregre, gaudeo.
LE. Quis id ait? CA. ego. LE. tun' vidisti? CA. & tute idem videas licet.
LE. O pater, pater mi salve. CH. salve multum, gnate mi.
LE. Si quid tibi pater laboris. CH. nihil evenit: ne time.
Bene re gesta salvus redeo: si tu modo frugi esse vis.
Hæc tibi pacta'st Callicli filia. LE. ego ducam, pater,
Etiamsi quam aliam jubebis. C. quanquam tibi succensui.
CA. Miseria una uni quidem homini'st affatim. CH. immo huic parum'st.
Nam si pro peccatis centum ducat uxores, parum'st.
LE. At jam posthac temperabo. CH. dicis: si facias modo.
CA. Nunc quid causæ est, quin uxorem cras domum ducat? CH. optimum'st: licet.
Tu in perendinum paratus sis, ut ducas. Plaudite.

FINIS TRINUMMI.

TRUCU-

TRUCULENTUS.

Dramatis Personæ.

DINARCHVS *adolescens.*
PHRONESIUM *meretrix.*
GETA *servus.*
CALLICLES *senex.*
ASTAPHIVM *ancilla.*
STRATILAX *servus.*
STRATOPHANES *miles.*
STRABAX *adolescens rusticus.*
ANCILLA *altera.*

ARGVMENTVM.

Tres unam pereunt adolescentes mulierem:
Rure unus, alter urbe, peregre tertius,
Utque ista ingenti militem tangat bolo,
Clam suppositvit sibi clandestino editum.
Vi magna servus est, ac trucibus moribus,
Lupæ ne rapiant domini parsimoniam.
Et is tamen mollitur. Miles advenit,
Natique caussa dat propensa munera.
Tandem compressæ pater cognoscit omnia.
Utque illam ducat, qui vitiarat, convenit:
Suumque is repetit a meretrice subditum.

PROLOGVS.

PErparvam partem postulat Plautus loci
De vestris muris atque amœnis mœnibus,
Athenas quo sine architectis conferat.
Quid nunc? daturin'estis? an non? annuunt.
Meditor equidem vobis me ablaturum sine
Mora. Quid si de vestro quippiam orem? abnuunt.
En me hercle! in vobis resident mores pristini;
Ad denegandum ut celeri lingua utamini.
Sed hoc agamus, huc qua ventum est gratia.
Athenæ istæ sunto, ita ut hoc est proscenium,
Tantisper dum transigimus banc Comœdiam.
Hic habitat mulier, nomen cui est Phronesium.
Hæc hujus sæcli mores in se possidet;
Nunquam ab amatore suo postulat id quod datum est,
Sed reliquam dat operam, ne sit reliquum.
Poscendo, atque auferendo, ut mos est mulierum.
Nam omnes id faciunt, cum se amari intellegunt.
Ea se peperisse puerum simulat militi,

Quod citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? ætas huic si superet mulieri,
Fiscum anima adeo amenti averterit.

ACTVS I. SCENA I.

DINARCHVS *adolescens.*

NOn omnis ætas ad perdiscendum sat est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis.
Neque eam rationem eumpse unquam edocet Venus,
Quam penes amantum summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotquot exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ, quot illic iracundiæ
Sunt? quotque pericula vitanda? dii vostram fidem! hui!
Quid pejerandum est etiam? præter munera?
Primumdum mœret animus, is primus bolu'st.
Ob eum tris noctes ducor, interea loci
Aut æra, aut vinum, aut oleum, aut triticum
Tentat, benignusne an bonæ frugi sies:
Quasi in piscinam rete qui jaculum parat.
Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum;
Sin jecit rete, pisces ne effugiant, cavet.
Tum hic, tum illic irretitos impedit
Pisces usque adeo, donicum eduxit foras.
Itidem est amator, si id quod oratur, dedit.
Atque est benignus potius, quam frugi bonæ.
Adduntur noctes: interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit mere,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo & ipsus periit, & res & fides.
Si iratum scortum forte est amatori suo,
Bis periit amator, ab re, atque animo simul.
Sin alter autem potior est, itidem perit.
Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Si increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita est disciplina in ædibus lenoniis.
Priusquam unum dederis, centum, quæ poscat, parat.
Aut aurum periit, aut conscissa pallula est,
Aut empta ancilla, aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum aheneum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Græca, aut aliquid semper est
Quod pereat, debeatque amans scorto suo.
Atque hæc celamus nos damna, una industria,
Cum rem, fidemque, nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati sentiant.
Quos cum celamus, si faximus conscios,
Qui nostræ ætati tempestive temperent,
Unde anteparta demus postpartoribus,

Faxim;

Faxim, lenonum, & scortorum multo minus.
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sit, fiet.
Nam nunc lenonum & scortorum plus est fere,
Quam olim muscarum est, cum caletur maxime.
Nam nusquam alibi si sunt, circum argentarias
Cortes lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio, quippe qui certo scio,
Æri plus scortorum esse jam, quam ponderum.
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,
Vbi æra perscribantur usuraria:
Accepta dico, expensa nequi censeat,
Postremo in magno populo, in multis hominibus,
Re placida, atque otiosa, victis hostibus,
Amare oportet omnes, qui quod dent, habent,
Nam mihi hæc meretrix, quæ hic habet, Phronesium,
Suum nomen omne ex pectore exmovit meo:
Nam me fuisse huic fateor summum, atque intumum,
Quoad amantis multa pessum iit pecunia.
Eadem postquam alium repperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem seni'um ac odium sibi esse memorabat mala:
Babyloniensem militem. is nunc dicitur
Venturus peregre: eo hunc commenta est dolum:
Peperisse simulat sese, ut me extrudat foras,
Atque ut cum solo pergræcetur milite.
Eum esse simulat militem puero patrem.
Quid isti suppositum puerum opus autem pessumæ?
Mihi verba retur dare sese? an me censuit
Celare potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudiustertius,
Legatus hinc quo cum publico imperio fui.
Sed hæc quis mulier est? Astaphium est ancillula,
Cum ea quoque etiam mihi fuit commercium.

ACTVS I. SCENA II.
ASTAPHIVM *ancilla*, DINARCHVS.

AD fores auscultate, atque asservate has ædis,
Ne quis adventor gravior abeat, quam adveniat,
Neu' qui manus attulerit steriles intro ad nos,
Gravidas foras exportet. Novi ego hominum mores;
Ita nunc adolescentes morati sunt. quin ei
Vt simitu adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt consilia. quando intro advenerunt,
Vnus eorum aliquis osculum amicæ usque oggerit:
Dum illi amant, cæteri cleptæ furcantur, vel harpagant.

Sin videant quempiam se asservare, obludunt, dum custodem
Oblectent per joculum & ludum; de nostro sæpe edunt, quod
Fartores faciunt. Fit pol hoc, & pars spectatorum scitis,
Pol hæc vos me haud mentirier.
Ibi est cibus pugnæ, & virtuti, de prædonibus prædam capere.
At nos rursum lepide referimus gratiam furibus nostris.
Nam ipsi vident, cum eorum aggerimus bona; quin etjam ultro ipsi aggerunt ad nos.
DI. Me illis quidem hæc verberat verbis, nam ego huic dona accongessi.
AS. Commemini: jam pol ego eum ipsum, domi erit, mecum adducam.
DI. Heus! manedum Astaphium, prius quam abis. AS. qui revocat? DI. scies.
Respice huc. AS. quis est? DI. vobis qui multa bona esse vult. AS. Dato, si esse vis.
DI. Faxo, erunt. respice huc modo. AS. O-! enicas me miseram, quisquis es.
DI. Pessuma, mane. AS. Optime odio es.
Dimarchusne illic est? atque is est, it ad nos. DI. & tu fer contra manum, & pariter
Gradere. AS. tibi servio, atque audiens sum imperii. DI. tute quid agis?
AS. Valeo, & validum teneo. peregre cum advenis, cœna detur.
DI. Benigne dicis. AS. at enim, amabo, sine me ire, quo jussit. DI. eas.
Sed quid ais? AS. quid vis? DI. istic quo iter inceptas, qui est? quem arcessis? AS. Archivam
Obstetricem. DI. mala fœmina es. AS. soleus sum? ea est disciplina.
DI. Manifestam mendacii, mala, te teneo. AS. quid jam, amabo?
DI. Quia te adducturam huc dixeras eum ipsum, non eampse.
Nunc mulier facta est ex viro. mala es. AS. præstigiator.
DI. Sed tandem loquere: quis is homo est, Astaphium? novus amator?
AS. Nimis otiosum arbitror hominem esse te. DI. quisnam arbitrare?
AS. Quin tuo vestimento & cibo alienis rebus curas.
DI. Vos me reddidistis otiosum. AS. quid jam, amabo? DI. ego expedibo:
Rem perdidi apud vos; cum re meum negotium abstulistis.

Si rem servassem, fuit ubi negotiosus essem.
AS. An tute bene rem publicam, ante amoris alia lege,
Habere te postulas, quin tu ociosus fias?
DI. Illa, haud ego, habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam advorsum legem à me, ob meam scripturam, pecudem cepit,
Æraque. AS. Idem quod tu facis faciunt rei male gerentes.
Vbi non est scriptura unde dent, incusant publicanos.
DI. Male vertit res pecuaria mihi apud hos, nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.
AS. Non arvus hic, sed pascuus est ager, si arationes
Habituris: qui arari solent, ad pueros ire melius est.
Hic nos habemus publicum; illi alibi sunt publicani.
DI. Vtrosque percognovi utrobidem. AS. istuc pol tu otiosus.
Cum & illic & hic pervorsus es. Sed utris cum rem esse mavis?
DI. Procaciores estis; sed illi perjuriosi.
Illis perit quicquid datur, neque ipsis apparet quicquam.
Vos saltem, si quid quæritis, ebibitis, & comestis.
Postremo illi sunt improbi. vos nequam, & gloriosæ.
Malæque. AS. quæ in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche.
Et nostram & illorum vicem. DI. qui istuc? AS. rationem dicam.
Quia qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu à nobis sapiens nihil habes: nos nequam abs te habemus.
DI. O Astaphium! haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande, cum illud, quod apud vos nunc est, apud me haberem.
AS. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram. DI. an me mortuum arbitrare?
AS. Qui potis est, amabo, planius? qui antehac amator summus
Habitus est, istunc ad amicam meras querimonias referre.
DI. Vostra hercle factum injuria, quæ properavistis olim
Rapere, otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis.

AS. Amator similis'st oppidi hostilis. DI. quo argumento est? AS. quam
Primum expugnari poti'st amator, optimum est amicæ.
DI. Ego fateor, sed longe aliter est amicus, atque amator.
Certe hercle, quam veterrimus homini optimus est amicus.
Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & ædis.
AS. Cur obsecro ergo ante ostium pro ignoto alienoque astas?
I intro; haud alienus tu quidem es. nam ecastor neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo: siquidem habes fundum atque ædis.
DI. In melle sunt linguæ sitæ vostræ, atque orationes,
Lacteque; corda felle sunt lita atque acerbo aceto.
Linguis dicta dulcia datis, corde amara facitis,
Amantes, si qui dent non habent. AS. non didici fabulare.
DI. Non istæc mea benignitas docuit te fabulari.
Sed isti, qui cum geniis suis belligerant parcipromi,
Mala es, atque eadem, quæ soles, inlecebra. AS. ut expectatus
Peregre advenisti! nam cupiebat te hera videre. DI. obsecro!
AS. Quæ tandem te unum ex omnibus amet. DI. euge! funde, & ædis,
Per tempus subvenistis. sed quid ais Astaphium? AS. quid vis?
DI. Estne intus nunc mihi Phronesium? AS. tibi quidem intus.
DI. Valetne? AS. immo ædepol melius jam credo fore, ubi te videbit.
DI. Hoc nobis vitium maximum est: cum amamus, tum perimus.
Si illud, quod volumus, dicitur, palam cum mentiuntur,
Verum esse insciti credimus. næ ut in æstu moritamur ira.
NS. Eja haud ita est res. DI. ain' tute me amare? AS. immo unice unum.
DI. Peperisse eam audivi. AS. ha! obsecro, tace Dinarche. DI. quid jam?
AS. Horresco misera, mentio quoties fit partionis,
Ita pæne tibi fuit Phronesium. i intro jam amabo,
Vise illam, atque opperire ibi, jam exibit: nam lavavit.
DI. Quid ais tu? quæ nunquam fuit prægnans, qui parere potuit?

Nam

Nam equidem uterum illi nunquam extumere sensi.
AS. Celabat: metuebatque te illa, ne sibi persuaderes
Vt abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
DI. Tum pol isti puero quis est pater? AS. Babyloniensis miles,
Cujus nunc ista adventum exspectat. imo abeo: ut nunciatum'st,
Iam hic affuturum ajunt eum. nondum advenisse miror.
DI. Ibo igitur intro? AS. quippini? tam audacter, quam domum ad te.
Nam tu ædepol noster es etiam jam nunc, Dinarche.
DI. Quam mox te recipis tu? AS. jam hic ero. prope est, profecta quo sum.
DI. Redi vero actutum. ego interim te apud vos opperibor.

ACTVS II. SCENA I.
ASTAPHIVM *ancilla*.

HA ha he! Hercle quievi, quia introivit odium; tandem sola sum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere, quæ volam, & quæ lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis
Nam fundi & ædis obligatæ sunt, ob amoris prandium: verum
Apud hunc mea hera consilia summa eloquitur libere, magisque
Adeo ei consiliarius hic amicus est, quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit. nunc nihil habet. quod habebat, nos habemus.
Iste nunc id habet, quod nos habuimus. humanum facinus factum est.
Actutum fortunæ solent mutarier: varia vita est.
Nos divitem eum meminimus, atque iste pauperes nos.
Vertit sese rota vicissim. stultu'st qui id admiretur.
Si eget, necesse est nos patier. abi: ita æquum factu est.
Piaculum est, misereri nos hominum rem male gerentum.
Bonis esse oportet dentibus lænam probam; arridere
Quisquis veniat, blandeque alloqui, male corde consultare,
Bene loqui lingua, meretricem esse similem sentis condecet.
Quemquam hominem attigerit, profecto aut malum, aut damnum dari.
Nunquam amatoris meretricem oportet causam noscere;

Quin ubi nil det, pro infrequente eum mittat militiæ domum.
Nec unquam quisquam probus erit amator, nisi qui rei inimicu'st suæ.
Nugæ sunt, nisi quoi modo cum dederit, dare jam lubeat denuo.
Is amatur apud nos, qui quod dedit, id oblitu'st datum.
Dum habeat, tum amet: ubi nihil habeat, alium quæstum cœpiat.
Æquo animo, ipse si nihil habeat, aliis qui habent, det locum.
Probus est amator, qui relictis rebus, rem perdit suam.
At nos male agere prædicant viri solere secum,
Nosque esse avaras. quæso numqui male nos agimus tandem?
Nam ecastor nunquam satis dedit suæ quisquam amicæ amator:
Neque pol satis accepimus, neque ulla satis poposcit.
Nam quando sterilis est amator à datis, improbus est.
Si negat se habere quod det, soli pernoctandum est.
Nec satis accipimus, satis cum, quod det, non habet.
Sen per datores novos oportet quærere,
Qui de thesauris integris demunt, danunt.
Velut hic agrestis est adolescens, qui hic habet:
Nimis pol mortalis lepidus nimisque probus dator.
Sed is clam patrem etiam hoc nocte illanc maceriem
Per hortum transilivit ad nos. eum volo convenire:
Sed est huic unus servus violentissimus,
Qui ubi quamque nostratum videt prope ædis, hac si aggredias,
Item ut de frumento anseres, clamore absterret, abigit.
Is item est agrestis. sed fores, quicquid est futurum, feriam.
Ecquis huic tutelam januæ gerit? ecquis intus exit?

ACTVS II. SCENA II.

STRATILAX *servus*, ASTAPHIVM *ancilla*.

QVis illic est qui tam proterve nostras ædis arietat?
AS. Ego sum, respice ad me. ST. quid ego? nonne ego video? væ tibi?
Quid tibi ad hasce accessio est ædis prope, aut pultatio est?
AS. Salve. ST. satis mihi est tuæ salutis. nihil moror, non salveo.
Ægrotare malim, quam esse tua salute sanior.

Id volo ſcire, quid debetur hîc tibi noſtræ domi? AS. comprime.
ST. Spero meam quidem hercle: tu quem ſolita's comprime.
Imprudens, per deridiculum ut ruſtico ſuadet ſtuprum!
AS. Iram dixi. ST. ut eſſe cœpiſti, ſic es tu ἅλς mera.
AS. Nimis hic quidem truculentus. ST. pergin' male loqui, mulier, mihi?
AS. Quid tibi ego autem mali dico? ST. quia enim me truculentum nominas.
Nunc adeo niſi abis actutum, ac dicis quid quæras, cito
Iam hercle ego hic te, mulier, quaſi ſus catulos, pedibus proteram.
AS. Rus merum hoc quidem eſt. ST. pudendumne? tu vero, urbicum pecus,
Adveniſti huc oſtentatum cum exornatis oſſibus.
Quia tibi inſuaſo infeciſti propudioſa pallulam.
An eo bella es? tu quin accedis ad me? advenias. AS. nunc places.
ST. Quam me illi velim? AS. mentiris. ST. dicis quod te rogo?
Mancupium qui accipias, cape eccos ahenos annulos.
AS. Diguis daue: lamiæ hæ ſunt, quas habes victorias:
Ne attigas me. ST. tangamne ego te? ita me amabit ſarculum.
Vt ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in ſtramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum cœnatus noctes mihi donó dari.
Rus tu mihi opprobras? ut nacta es hominem quem pudeat probri?
Sed quid apud noſtras negocii mulier eſt ædis tibi?
Quid tu huc occurſas in urbem, quotieſcunque advenimus?
AS. Mulieres convenire volo veſtras. ST. quas tu mulieres
Mihi narras? ubi muſca nulla fœmina eſt in ædibus.
AS. Nullane iſtic mulier habitat? ST. rus inquam abierunt. abi.
AS. Quid clamas, inſane? ST. abire hinc ni properas grandi gradu,
Iam ego iſtos fictos, compoſitos, cripſos cincinnos tuos
Vnguentatos uſque ex cerebro expellam. AS. quanam gratia?
ST. Quia adeo fores noſtras ungueutis uncta es auſa accedere,
Quiaque iſtas buccas tam belle purpuriſſatas habes.
AS. Erubui mecaſtor miſera, propter clamorem tuum.

ST, Itane

ST. Itane erubuisti ? quasi vero corpori reliqueris
Tuo potestatem coloris ulli capiendi, mala,
Buccas rubricæ, cera omnecorpus intinxit tibi.
Pessumæ estis. AS. quid est quod vobis pessumæ sumus?
ST. hæc. abi. (est obsecro.
Scio ego plus, quam me arbitrare scire. AS. quid id
Quod scias? ST. herilis noster filius apud vos Strabax
Vt pereat, ut eum illiciatis in malam fraudem & præmium.
AS. Sanus si videare, dicam: dicis contumeliam.
Nemo hominum hic perire solet apud nos: res perdunt suas.
Vbi perdidere res, abire hinc si volunt; nudis licet.
Ego non hunc novi adolescentem vostrum. ST. veron'?
AS. serio.
ST. Quid maceria illa ait, in horto quæ est, quæ in noctes singulas
Latere fit minor, qua iste ad vos damni permensu'st viam.
AS. Non mirum est, vetus est maceria, lateres si veteres ruunt.
ST. Ain', tu mala, lateres veteres ruere? nunquam ædepol mihi
Quisquam homo mortalis posthac duarum rerum credidit,
Ni ista ego vestra hero majori facta denarravero.
AS. Estne ille violentus? ST. suam non enim ille meretriculis
Muniendis rem coëgit, verum parsimoniæ,
Duritiæque, quæ nunc ad vos jam exportatur, pessumæ.
Hem tu, ô sexungula! male vivitis. egone hæc mussitem?
Iam enim eccere ibo in forum, atque hæc facta narrabo seni,
Neque istuc in se gestit. ergo coget exanimem mali.
AS. Si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam
Tam esse tristẽ posse: at pol hero benevolens ut is est suo!
Verum ego illum quanquam violentus est, spero mutari potest
Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Vidi equidem juvencum ex indomito domitum fieri.
Nunc ad heram revidebo: sed eccum odium progreditur meum.
Tristis exit: avet convenire etiam hic dum Phronesium.

ACTVS II. SCENA III.

DINARCHVS *adolescens*, ASTAPHIVM *ancilla*.

Pisceis ego credo, qui, usque dum vivunt, lavant,
Minus diu lavare, quam hæc lavat Phronesium.
Si pro-

Si proinde amentur mulieres: diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores fient.
AS. Non quis parumper durare, opperirier?
DI. Quin hercle lassus jam sum durando miser.
AS. Mihi quoque præ lassitudine opus est ut lavem.
DI. Sed obsecro hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia
Me adesse, tu i propere, & suade jam ut satis laverit.
AS. Licet. DI. audin' etiam? AS. quid vis? DI. Dii me perduint,
Qui te revocavi! non tibi dicebam. i modo.
AS. Qui jam me revocabas, improbe, nihilique homo?
Quæ tibi mille passuum peperit moræ mora.
DI. Sed quid hæc hic autem tam diu ante ædis stetit?
Nescio quem præstolata est: credo, militem.
Illud vide, ut jam quasi volturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri sient.
Illum inhiant omnes, ille est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi iste huc venerit,
Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus.
Vt rei servire suave est! væ misero mihi!
Post factum plector, quia ante partum perdidi.
Verum nunc si qua mihi obtigerit hæreditas
Magna atque luculenta, nunc postquam scio
Dulce atque amarum, quid sit ex pecunia,
Ita ego illam ædepol servem, itaque parce victitem,
Vt nulla faxim cis dies paucos siet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed est vocis sat: sentio aperiri fores,
Quæ obsorbent, quicquid venit intra pessulos.

ACTVS II. SCENA IV.

PHRONESIVM *meretrix*, DINARCHVS *adolescens*.

NVm tibi nam amabo janua est mordax mea
Quo introire metuas, mea voluptas? DI. ver vide,
Vt tota floret! ut olet! ut nitidè nitet!
PH. Qui tam inficetus Lemno adveniens, tuæ
Qui non des amicæ, Dinarche, suavium?
DI. Vah! vapulo hercle ego nunc, atque adeo male.
PH. Quo te avertisti? DI. salva sis, Phronesium.
PH. Salve. hicne hodie cœnas, salvus cum advenis?
DI. Promisi. PH. ubi cœnabis tum? DI. ubi tu jusseris.
Hic. PH. me lubente facies. DI. ædepol me magis.
Nempe tu eris hodie mecum mea Phronesium.
PH. Velim si fieri possit. DI. cedo soleas mihi,
Properate auferre mensam. PH. amabo, sanun' es?
DI. Non' ædepol bibere possum jam: ita animo male est.

PH. Manc

Quod citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? ætas huic si superet mulieri,
Fiscum anima adeo amenti averterit.

ACTVS I. SCENA I.

DINARCHVS *adolescens.*

NOn omnis ætas ad perdiscendum sat est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis.
Neque eam rationem eumpse unquam edocet Venus,
Quam penes amantum summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotquot exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ, quot illic iracundiæ
Sunt? quotque pericula vitanda? dii vostram fidem! hui!
Quid pejerandum est etiam? præter munera?
Primumdum mœret animus, is primus bolu'st.
Ob eum tris noctes ducor, interea loci
Aut æra, aut vinum, aut oleum, aut triticum
Tentat, benignusne an bonæ frugi fies:
Quasi in piscinam rete qui jaculum parat.
Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum;
Sin jecit rete, pisces ne effugiant, cavet.
Tum hic, tum illic irretitos impedit
Pisces usque adeo, donicum eduxit foras.
Itidem est amator, si id quod oratur, dedit.
Atque est benignus potius, quam frugi bonæ.
Adduntur noctes: interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit mere,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo & ipsus periit, & res & fides.
Si iratum scortum forte est amatori suo,
Bis periit amator, ab re, atque animo simul.
Sin alter autem potior est, itidem perit.
Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Si increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita est disciplina in ædibus lenoniis.
Priusquam unum dederis, centum, quæ poscat, parat.
Aut aurum periit, aut conscissa pallula est,
Aut empta ancilla, aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum aheneum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Græca, aut aliquid semper est
Quod pereat, debeatque amans scorto suo.
Atque hæc celamus nos damna, una industria,
Cum rem, fidemque, nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati sentiant.
Quos cum celamus, si faximus conscios,
Qui nostræ ætati tempestive temperent,
Vnde anteparta demus postpartoribus,

Faxim;

Faxim, lenonum, & scortorum multo minus.
Et minus damnosorum hominum, quam nunc fit, fiet.
Nam nunc lenonum & scortorum plus est fere,
Quam olim muscarum est, cum caletur maxime.
Nam nusquam alibi si sunt, circum argentarias
Cortes lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio, quippe qui certo scio,
Æri plus scortorum esse jam, quam ponderum.
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,
Vbi æra perscribantur usuraria:
Accepta dico, expensa nequi censeat,
Postremo in magno populo, in multis hominibus,
Re placida, atque otiosa, victis hostibus,
Amare oportet omnes, qui quod dent, habent,
Nam mihi hæc meretrix, quæ hic habet, Phronesium,
Suum nomen omne ex pectore exmovit meo:
Nam me fuisse huic fateor summum, atque intumum,
Quoad amantis multa pessum iit pecunia.
Eadem postquam alium repperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem seniam ac odium sibi esse memorabat mala;
Babyloniensem militem. is nunc dicitur
Venturus peregre: eo hunc commenta est dolum:
Peperisse simulat sese, ut me extrudat foras,
Atque ut cum solo pergræcetur milite.
Eum esse simulat militem puero patrem.
Quid isti suppositum puerum opus autem pessumæ?
Mihi verba retur dare sese? an me censuit
Celare potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudiustertius,
Legatus hinc quo cum publico imperio fui.
Sed hæc quis mulier est? Astaphium est ancillula,
Cum ea quoque etiam mihi fuit commercium.

ACTVS I. SCENA II.
ASTAPHIVM *ancilla*, DINARCHVS.

AD fores auscultate, atque asservate has ædis,
Ne quis adventor gravior abeat, quam adveniat,
Neu' qui manus attulerit steriles intro ad nos,
Gravidas foras exportet. Novi ego hominum mores:
Ita nunc adolescentes morati sunt. quin ei
Vt simitu adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt consilia. quando intro advenerunt,
Vnus eorum aliquis osculum amicæ usque oggerit:
Dum illi amant, cæteri cleptæ furcantur, vel harpagant.

Sin videant quempiam se asservare, obludunt, dum custodem
Oblectent per joculum & ludum: de nostro sæpe edunt, quod
Fartores faciunt. Fit pol hoc, & pars spectatorum scitis,
Pol hæc vos me haud mentirier.
Ibi est cibus pugnæ, & virtuti, de prædonibus prædam capere.
At nos rursum lepide referimus gratiam furibus nostris.
Nam ipsi vident, cum eorum aggerimus bona: quin etjam ultro ipsi aggerunt ad nos.
DI. Me illis quidem hæc verberat verbis, nam ego huic dona accongessi.
AS. Commemini, jam pol ego eum ipsum, domi erit, mecum adducam.
DI. Heus! manedum Astaphium, prius quam abis. AS. qui revocat? DI, scies.
Respice huc. AS. quis est? DI. vobis qui multa bona esse vult. AS. Dato, si esse vis.
DI. Faxo, erunt, respice huc modo. AS. Oh! enicas me miseram, quisquis es.
DI. Pessuma mane. AS. Optime odio es.
Dimarchusne illic est? atque is est, it ad nos. DI. & tu fer contra manum, & pariter
Gradere. AS. tibi servio, atque audiens sum imperii. DI. tute quid agis?
AS. Valeo, & validum teneo. peregre cum advenis, coena detur.
DI. Benigne dicis. AS. at enim, amabo, sine me ire, quo jussit. DI. eas.
Sed quid ais? AS. quid vis? DI. istic quo iter inceptas, qui est? quem arcessis? AS. Archivam
Obstetricem. DI. mala fœmina es. AS. solens sum? ea est disciplina.
DI. Manifestam mendacii, mala, te teneo. AS. quid jam, amabo?
DI. Quia te adducturam huc dixeras eum ipsum, non eampse.
Nunc mulier facta est ex viro, mala es. AS. præstigiator.
DI. Sed tandem loquere: quis is homo est, Astaphium? novus amator?
AS. Nimis otiosum arbitror hominem esse te. DI. quisnam arbitrare?
AS. Quin tuo vestimento & cibo alienis rebus curas.
DI. Vos me reddidistis otiosum. AS. quid jam, amabo? DI. ego expedibo:
Rem perdidi apud vos; cum re meum negotium abstulistis.

Si rem servassem, fuis ubi negotiosus essem.

AS. An tute bene rem publicam, ante amoris alia lege,
Habere te postulas, quin tu ociosus fias?

DI. Illa, haud ego, habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam advorsum legem à me, ob meam scripturam, pecudem cepit,
Æraque. AS. Idem quod tu facis faciunt rei male gerentes.
Vbi non est scriptura unde dent, incusant publicanos.

DI. Male vertit res pecuaria mihi apud bos, nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.

AS. Non arvus hic, sed pascuus est ager, si arationes
Habituris: qui arari solent, ad pueros ire melius est.
Hic nos habemus publicum; illi alibi sunt publicani.

DI. Vtrosque percognovi utrobidem. AS. istuc pol tu otiosus.
Cum & illic & hic pervorsus es. Sed utris cum rem esse mavis?

DI. Procaciores estis; sed illi perjuriosi.
Illis perit quicquid datur, neque ipsis apparet quicquam.
Vos saltem, si quid quæritis, ebibitis, & comestis.
Postremo illi sunt improbi. vos nequam, & gloriosæ.
Malæque. AS. quæ in nos illosque ea omnia tibi dicis, Dinarche.
Et nostram & illorum vicem. DI. qui istuc? AS. rationem dicam,
Quia qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu à nobis sapiens nihil habes: nos nequam abs te habemus.

DI. O Astaphium! haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande, cum illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.

AS. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram. DI. an me mortuum arbitrare?

AS. Qui potis est, amabo, planius? qui antehac amator summus
Habitus est, istunc ad amicam meras querimonias referre.

DI. Vostra hercle factum injuria, quæ properavistis olim
Rapere, otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis.

AS. Amator similis'st oppidi hostilis. DI. quo argumento est? AS. quam
Primum expugnari poti'st amator, optimum est amicæ.
DI. Ego fateor, sed longe aliter est amicus, atque amator.
Certe hercle, quam veterrimus homini optimus est amicus.
Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & ædis.
AS. Cur obsecro ergo ante ostium pro ignoto alienoque astas?
I intro; haud alienus tu quidem es. nam ecastor neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo: siquidem habes fundum atque ædis.
DI. In melle sunt linguæ sitæ vostræ, atque orationes,
Lacteque; corda felle sunt lita atque acerbo aceto.
Linguis dicta dulcia datis, corde amara facitis,
Amantes, si qui dent non habent. AS. non didici fabulare.
DI. Non istæc mea benignitas docuit te fabulari.
Sed isti, qui cum geniis suis belligerant parcipromi,
Mala es, atque eadem, quæ soles, inlecebra. AS. ut expectatus
Peregre advenisti! nam cupiebat te hera videre. DI. obsecro!
AS. Quæ tandem te unum ex omnibus amet. DI. euge! funde, & ædis,
Per tempus subvenistis. sed quid ais Astaphium? AS. quid vis?
DI. Estne intus nunc mihi Phronesium? AS. tibi quidem intus.
DI. Valetne? AS. immo ædepol melius jam credo fore, ubi te videbit.
DI. Hoc nobis vitium maximum est: cum amamus, tum perimus.
Si illud, quod volumus, dicitur, palam cum mentiuntur,
Verum esse insciti credimus, næ ut in æstu motitamur ira.
AS. Eja haud ita est res. DI. ain' tute me amare? AS. immo unice unum.
DI. Peperisse eam audivi. AS. ha! obsecro, tace Dinarche. DI. quid jam?
AS. Horresco misera, mentio quoties fit partionis,
Ita pæne tibi fuit Phronesium. i intro jam amabo,
Vise illam, atque opperire ibi, jam exibit: nam lavavit.
DI. Quid ais tu? quæ nunquam fuit prægnans, qui parere potuit?

Nam equidem uterum illi nunquam extumere sensi.
AS. Celabat: metuebatque te illa, ne sibi persuaderes
Ut abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
DI. Tum pol isti puero quis est pater? AS. Babyloniensis miles,
Cujus nunc ista adventum exspectat. imo abeo: ut nunciatum'st,
Iam hic affuturum ajunt eum. nondum advenisse miror.
DI. Ibo igitur intro? AS. quippini? tam audacter, quam domum ad te.
Nam tu ædepol noster es etiam jam nunc, Dinarche.
DI. Quam mox te recipis tu? AS. jam hic ero. prope est, profecta quo sum.
DI. Redi vero actutum. ego interim te apud vos opperibor.

ACTVS II. SCENA I.

ASTAPHIVM *ancilla*.

HA ha he! Hercle quievi, quia introivit odium; tandem sola sum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere, quæ volam, & quæ lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis
Nam fundi & ædis obligatæ sunt, ob amoris prandium: verum
Apud hunc mea hera consilia summa eloquitur libere, magisque
Adeo ei consiliarius hic amicus est, quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit. nunc nihil habet. quod habebat, nos habemus.
Iste nunc id habet, quod nos habuimus. humanum facinus factum est.
Actutum fortunæ solent mutarier: varia vita est.
Nos divitem eum meminimus, atque iste pauperes nos.
Vertit sese rota vicissim. stultu'st qui id admiretur.
Si eget, necesse est nos patier. abi: ita æquum factu est.
Piaculum est, misereri nos hominum rem male gerentum.
Bonis esse oportet dentibus lænam probam; arridere
Quisquis veniat, blandeque alloqui, male corde consultare,
Bene loqui lingua. meretricem esse similem sentis condecet,
Quemquam hominem attigerit, profecto aut malum, aut damnum dari.
Nunquam amatoris meretricem oportet causam noscere;

Quin ubi nil det, pro infrequente eum mittat militiæ domum.
Nec unquam quisquam probus erit amator, nisi qui rei inimicu'st suæ.
Nugæ sunt, nisi quoi modo cum dederit, dare jam lubeat denuo.
Is amatur apud nos. qui quod dedit, id oblitu'st datum.
Dum habeat, tum amet: ubi nihil habeat, alium quæstum cœpiat.
Æquo animo, ipse si nihil habeat, aliis qui habent, det locum.
Probus est amator, qui relictis rebus, rem perdit suam.
At nos male agere prædicant viri solere secum,
Nosque esse avaras. quæso numqui male nos agimus tandem?
Nam ecastor nunquam satis dedit suæ quisquam amicæ amator:
Neque pol satis accepimus, neque ulla satis poposcit.
Nam quando sterilis est amator à datis, improbus est.
Si negat se habere quod det, soli pernoctandum est.
Nec satis accipimus, satis cum, quod det, non habet.
Sen per datores novos oportet quærere,
Qui de thesauris integris demunt, danunt.
Velut hic agrestis est adolescens, qui hic habet:
Nimis pol mortalis lepidus nimisque probus dator.
Sed is clam patrem etiam hac nocte illanc maceriem
Per hortum transilivit ad nos. eum volo convenire:
Sed est huic unus servus violentissimus,
Qui ubi quamque nostrarum videt prope ædis, hac si aggredias,
Item ut de frumento anseres, clamore absterret, abigit.
Is item est agrestis. sed fores, quicquid est futurum, feriam.
Ecquis huic tutelam januæ gerit? ecquis intus exit?

ACTVS II. SCENA II.

STRATILAX *servus*, ASTAPHIVM *ancilla*.

QVis illic est qui tam proterve nostras ædis arietat?
AS. Ego sum, respice ad me. ST. quid ego? nonne ego video? væ tibi?
Quid tibi ad hasce accessio est ædis prope, aut pultatio est?
AS. Salve. ST. satis mihi est tuæ salutis. nihil moror, non salveo.
Ægrotare malim, quam esse tua salute sanior.

Id

Id volo ſcire, quid debetur hic tibi noſtræ domi? AS. comprime.
ST. Spero meam quidem hercle: tu quem ſolita's comprime.
Imprudens, per deridiculum ut ruſtico ſuadet ſtuprum!
AS. Iram dixi. ST. ut eſſe cœpiſti, ſic es tu ἄλς mera.
AS. Nimis hic quidem truculentus. ST. pergin' male loqui, mulier, mihi?
AS. Quid tibi ego autem mali dico? ST. quia enim me truculentum nominas.
Nunc adeo niſi abis actutum, ac dicis quid quæras, cito
Iam hercle ego hic te, mulier, quaſi ſus catulos, pedibus proteram.
AS. Rus merum hoc quidem eſt. ST. pudendumne? tu vero, urbicum pecus,
Advenisti huc oſtentatum cum exornatis oſſibus.
Quia tibi inſuaſo infeciſti propudioſa pallulam.
An eo bella es? tu quin accedis ad me? advenias. AS. nunc places.
ST. Quam me illi velim? AS. mentiris. ST. dicis quod te rogo?
Mancupium qui accipias, cape eccos ahenos annulos.
AS. Dignis dane: lamiæ hæ ſunt, quas habes victorias:
Ne attigas me. ST. tangamne ego te? ita me amabit ſarculum.
Vt ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in ſtramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum cœnatus noctes mihi donó dari.
Rus tu mihi opprobras? ut nacta es hominem quem pudeat probri?
Sed quid apud noſtras negocii mulier eſt ædis tibi?
Quid tu huc occurſas in urbem, quotieſcunque advenimus?
AS. Mulieres convenire volo voſtras. ST. quas tu mulieres
Mihi narras? ubi muſca nulla fœmina eſt in ædibus.
AS. Nullane iſtic mulier habitat? ST. rus inquam abierunt. abi.
AS. Quid clamas, inſane? ST. abire hinc ni properas grandi gradu,
Iam ego iſtos fictos, compoſitos, cripſos cincinnos tuos
Vnguentatos uſque ex cerebro expellam. AS. quanam gratia?
ST. Quia adeo fores noſtras unguentis uncta es auſa accedere,
Quiaque iſtas buccas tam belle purpuriſſatas habes.
AS. Erubui mecaſtor miſera, propter clamorem tuum.

ST, Itane

ST. Itane erubuisti? quasi vero corpori reliqueris
Tuo potestatem coloris ulli capiendi, mala,
Buccas rubricæ, cera omne corpus intinxit tibi.
Pessumæ estis. AS. quid est quod vobis pessumæ sumus?
ST. hæc. abi. (est obsecro.
Scio ego plus, quam me arbitrare scire. AS. quid id
Quod scias? ST. herilis noster filius apud vos Strabax
Vt pereat, ut eum illiciatis in malam fraudem & præmium.
AS. Sanus si videare, dicam: dicis contumeliam.
Nemo hominum hic perire solet apud nos: res perdunt suas.
Vbi perdidere res, abire hinc si volunt; nudis licet.
Ego non hunc novi adolescentem vostrum. ST. veron'? AS. serio.
ST. Quid maceria illa ait, in horto quæ est, quæ in noctes singulas
Latere fit minor, qua iste ad vos damni permensu'st viam.
AS. Non mirum est, vetus est maceria, lateres si veteres ruunt.
ST. Ain', tu mala, lateres veteres ruere? nunquam ædepol mihi
Quisquam homo mortalis posthac duarum rerum credùit,
Ni ista ego vestra hero majori facta denarravero.
AS. Estne ille violentus? ST. suam non enim ille meretriculis
Muniendis rem coëgit, verum parsimoniæ,
Duritiæque, quæ nunc ad vos jam exportatur, pessumæ.
Hem tu, ô sexungula! male vivitis. egone hæc mussitem?
Iam enim eccere ibo in forum, atque hæc facta narrabo seni,
Neque istuc in se gestit. ergo coget exanimem mali.
AS. Si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam
Tam esse tristē posse: at pol hero benevolens ut is est suo!
Verum ego illum quanquam violentus est, spero mutari potest
Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Vidi equidem juvencum ex indomito domitum fieri.
Nunc ad heram revidebo: sed eccum odium progreditur meum.
Tristis exit: avet convenire etiam hic dum Phronesium.

ACTVS II. SCENA III.

DINARCHVS *adolescens*, ASTAPHIVM *ancilla*.

Pisceis ego credo, qui, usque dum vivunt, lavant,
Minus diu lavare, quam hæc lavat Phronesium.

Si pro-

Si proinde amentur mulieres. diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores fient.
AS. Non quis parumper durare, opperirier?
DI. Quin hercle lassus jam sum durando miser.
AS. Mihi quoque præ lassitudine opus est ut lavem.
DI. Sed obsecro hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia
Me adesse, tu i propere, & suade jam ut satis laverit.
AS. Licet. DI. audin' etiam? AS. quid vis? DI. Dii me perduint,
Qui te revocavi! non tibi dicebam. i modo.
AS. Qui jam me revocabas, improbe, nihilique homo?
Quæ tibi mille passuum peperit moræ mora.
DI. Sed quid hæc hic autem tam diu ante ædis stetit?
Nescio quem præstolata est: credo, militem.
Illud vide, ut jam quasi volturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri fient.
Illum inhiant omnes, ille est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi iste huc venerit,
Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus.
Vt rei servire suave est! væ misero mihi!
Post factum plector, quia ante partum perdidi.
Verum nunc si qua mihi obtigerit hæreditas
Magna atque luculenta, nunc postquam scio
Dulce atque amarum, quid sit ex pecunia,
Ita ego illam ædepol servem, itaque parce victitem,
Vt nulla faxim cis dies paucos fiet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed est vocis sat: sentio aperiri fores,
Quæ obsorbent, quicquid venit intra pessulos.

ACTVS II. SCENA IV.

PHRONESIVM *meretrix*, DINARCHVS *adolescens*.

NVm tibi nam amabo janua est mordax mea
Quo introire metuas, mea voluptas? DI. ver vide.
Vt tota floret! ut olet! ut nitidè nitet!
PH. Qui tam inficetus Lemno adveniens, tuæ
Qui non des amicæ, Dinarche, suavium?
DI. Vah! vapulo hercle ego nunc, atque adeo male.
PH. Quo te avertisti? DI. salva sis, Phronesium.
PH. Salve. hicne hodie cœnas, salvus cum advenis?
DI. Promisi. PH. ubi cœnabis tum? DI. ubi tu jusseris:
Hic. PH. me lubente facies. DI. ædepol me magis.
Neinpe tu eris hodie mecum mea Phronesium.
PH. Velim si fieri possit. DI. cedo soleas mihi,
Properate auferre mensam. PH. amabo, sanun' es?
DI. Non' ædepol bibere possum jam: ita animo male est.

PH. Mane

PH. Mane : aliquid fiet : ne abi. DI. ah ! aspersisti aquam ;
Iam rediit animus : deme deme soleas. cedo
Vinum. PH. idem es ecastor qui soles : sed dic mihi,
Benéne ambulavisti ? DI. huc quidem hercle ad te bene :
Quoniam tui videndi est copia. PH. complectere.
DI. Libens. ah ! hoc est mel melle dulci dulcius.
Hoc tuis fortunis, Iuppiter, præstant meæ.
PH. Dan' suavium? DI. immo vel decem. PH. haud istoc pauper es :
Plus pollicere tu, quam ego à te postulo.
DI. Vtinam à principio rei item parsissem meæ,
Vt nunc reparcis suaviis. PH. si quid tibi
Compendi facere possim, factum ædepol velim.
DI. Iam lavisti? PH. jam pol mihi quidem, atque oculis meis.
Num tibi sordere videor? DI. non pol mihi quidem.
Verum tempestas memini cum quondam fuit,
Cum inter nos sorderemus unus alteri.
Sed quid ego facinus audivi adveniens tuum ?
Quod tu hic absente me novi negocii
Gesti, cumque bene provenisti, gaudeo.
PH. Tibi mea consilia summa semper credidi.
Equidem nec peperi puerum, nec prægnans fui,
Verum assimulavi me esse prægnantem.
DI. Quapropter? ô mea vita ! PH. propter militem
Babyloniensem, qui quasi uxorem sibi
Me habebat anno dum hic fuit. DI. ego senseram.
Sed quid istuc? cui rei id te assimulare retulit ?
PH. Vt esset aliquis laqueus, & redimiculum,
Reversionem ut ad me faceret denuo :
Nunc huc remisit nuper ad me epistolam,
Sese experturum, quanti sese penderem :
Si quod peperissem, id educarem, & tollerem :
Bona sua me habiturum omnia. DI. ausculto lubens.
Quid denique agitis ? PH. mater ancillas jubet,
Quoniam jam decumus mensis adventat prope,
Aliam aliorsum ire, percontari, & quærere
Puerum, aut puellam, qui supponantur mihi.
Quid multa verba facimus ? tonstricem Suram
Novisti, nostras quæ modo erga ædes habet ?
DI. Novi. PH. hæc una opera circumit per familias.
Puerum vestigat clanculum, ad me detulit.
Datum sibi esse dixit. DI. ô merces malæ !
Eum nunc non illa peperit, quæ peperit prior.
Sed tu posterior. PH. ordine omnem rem tenes.
Nunc, ut præmisit nuncium miles mihi,
Non multo post hic aderit. DI. nunc tu te interim

Quasi

Quasi pro puerpera hic procuras? PH. quippini?
Vbi sine labore res geri pulcre potest,
Ad suum quemque æquum est quæstum esse callidum.
DI. Quid me futurum est, quando miles venerit?
Relictusne abs vivam? PH. ubi illud, quod volo,
Habebo ab illo, facile invenero, quomodo
Divortium & discordiam inter nos parem.
Postidia ego tota tecum, mea voluptas, usque ero
Assiduo. DI. immo hercle vero accubio mavelim.
PH. Quin diis sacrificare hodie pro puero volo
Quinto die, quod fieri oportet. DI. censeo.
PH. Non audes aliquod dare mihi munusculum?
DI. Lucrum hercle videor facere mihi, voluptas mea,
Vbi quippiam me poscis. PH. at ego ubi abstuli.
DI. Iam faxo hic aderit: servolum huc mittam meum.
PH. Sic facito. DI. quicquid autem erit, boni consulas.
PH. Ecastor munus te curaturum scio,
Vt, cujus me non pœniteat, mittas mihi.
DI. Num quippiam me vis aliud? PH. ut quando ocium
Tibi sit, ad me intervisas tu. DI. valeas. PH. vale.
DI. Pro Dii immortales! non amantis mulieris,
Sed sociæ unanimantis, fidentis fuit,
Officium facere, quod modo hæc fecit mihi:
Suppositionem pueri qui mihi credidit,
Germanæ quod sorori non credit soror.
Ostendit sese jam mihi medullitus,
Se mihi infidelem nunquam, se viva, fore.
Egone illam ut non amem? egone illi ut non bene velim?
Me potius non abo, quam desit huic amor,
Ego isti non munus mittam? jam domo è loco
Iubebo ad istam quinque perferri minas:
Præterea obsonari duntraxat ad minam.
Multo illi potius bene erit, bene quæ vult mihi.
Quam mihimet; omnia qui mihi facio mala.

ACTVS. II. SCENA. V.

PHRONESIVM *meretrix*.

PVero isti dare mammam. ut miseræ matres sollicitæque
Ex animo sunt, cruciantur que! ædepol commentum male
Cumque eam rem in corde agito, nimio minus perhibemur
Malæ, quam sumus ingenio. ego prima domi docta dictito.
Quanta est cura in animo? quantum corde capio dolorem,

Dolus

Dolus ut occidas morte pueri I mater dicta quod sum, eo magis
Studeo vitæ, quæ ausa sum tantum clam dolum aggrediri.
Lucri causa avara probrum sum executa, alienos dolores
Mihi supposivi. Nullam rem oportet dolose aggrediri; nisi
Astute accuratéque exequare. vosmet jam videtis,
Vt ornata incedo: puerperio ego nunc me esse ægram assimulo.
Male quod mulier facere incepit, nisi id efficere perpetrat.
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miseræ miseria'st.
Si bene facere incepit, ejus eam cito odium percipit,
Nimisquam paucæ sunt defessæ, male quæ facere occœperunt:
Nimisquam paucæ efficiunt, si quid occœperint bene facere.
Mulieri nimio male facere melius est onus, quam bene.
Ego, quod mala sum, matris opera mala sum, & meapte malitia.
Quæ me gravidam esse assimulavi militi Babylonio:
Eam nunc malitiam accuratam miles inveniat volo:
Iste hic haud multo post credo aderit: nunc prius præcaveo sciens:
Eumque gero ornatum, ut gravida quasi puerperio cubem.
Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.
Hic apponite, atque abite ab oculis. Eho, Pithecium
Soleas mihi dato: pallium injice in me huc, Archilis.
Face ut accumbam, accede, adjuta: sic decet puerperam.
Vbi es, Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus, & bellaria.
Date aquam manibus. Nunc ecastor venerit miles velim.

ACTVS II. SCENA VI.

STRATOPHANES, *miles*, PHRONESIVM *meretrix*, ASTAPHIVM *ancilla*.

NE exspectetis, spectatores, meas pugnas dum prædicem:
Manibus duelli prædicare soleo, haud in sermonibus.
Scio ego multos memoravisse milites mendacium,
Et Homeronidam, & postilla mille memorari potest.

Qui

Qui & convicti & condemnati falsis de pugnis fient.
Non laudandus cui plus credit qui audit, quam qui videt.
Non placet, quem illi plus laudant, qui audiunt, quam qui vident.
PLVRIS est oculatus testis unus, quam auriti decem.
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, plane sciunt.
Non placet quem scurræ laudant, manipulares mussitant,
Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem præstringit domi.
Strenui nimio plus prosunt populo, quàm arguti, & cati.
Facile sibi facunditatem virtus argutam invenit.
Sive virtute argutum civem mihi habeam pro præfica,
Quæ alios collaudare eapse se vero non potest.
Nunc ad amicam, decumo mense post, Athenas Atticas
Viso, quam gravidam reliqui meo compressu, quid ea agat.
PH. Vide, quis loquitur. AS. jam propinque miles, mea Phronesium,
Tibi adest Stratophanes. Nunc tibi opu'st, ægram ut te assimules. PH. tace.
Cur adhuc, eho tu mala! me mones? rustica, me malefi-cio vincere est.
ST. Peperit mulier, ut ego opinor. AS. vin' adeam hominem? PH. volo.
ST. Euge! Astaphium eccam: it mihi adversum. AS. salve ecastor, Stratophanes:
Venire salvum. ST. scio, sed peperitne, obsecro, Phronesium?
AS. Peperit puerum nimium lepidum. ST. ecquid mihi simili'st.
Quin ubi. AS. rogas? natu'est, jam machæram & clypeum poscebat sibi.
ST. Meus est, scio jam de argumentis: nimium quidem simili'st. papæ!
Iam magnus est? jamne legat legiones, quas spoliare velit?
AS. Here nudius quintus natus quidem ille est. ST. quid tum postea?
Inter tot dies quidem hercle jam actum aliquid oportuit.
Quid illi ex utero exitio est, priusquam poterat ire in prælium?
AS. Consequere, atque illam saluta, & gratulare illi. ST. sequor.
PH. Vbi illa nam obsecro est, quæ me hic reliquit, atque à me abstitit?
AS. Assum: adduco tibi exoptatum Stratophanem. PH. ubi is est, obsecro?

ST. Mars peregre adveniens salutat Nerienem uxorem suam.
Cum tu recte provenisti, cumque es aucta liberis.
Gratulor, cum mihi tibique magnum dedisti decus.
PH. Salve, qui me interfecisti pene vita, & lumine;
Quique vim magni doloris mihi, per voluptatem tuam,
Condidisti in corpus: quo nunc etiam morbo misera sum.
ST. Eja haud ab re, mea voluptas, tibi obvenit istic labos:
Filium peperisti, qui ædis spoliis opplebit tuas.
PH. Multo ecastor magis oppleris opu'st tritici granariis,
Ne, illa priusquam spolia capiat, hic nos extinxit fames.
ST. Habe bonum animum. PH. savium sis pete hinc à me, nequeo caput.
Tollere, ita dolui: itaque ego nunc doleo, neque etiam queo
Pedibus mea sponte ambulare. ST. si plane ex medio mari
Savium petere tuum jubeas, petere haud pigeat me, mel meum.
Id ita esse experta es, nuncque experiere, mea Phronesium,
Me te amare, adduxi ancillas tibi eccas ex Saria duas:
Iis te dono, adduce huc tu istas. Sed istæ reginæ domi
Suæ fuere ambæ, verum patriam ego excidi manu.
Iis te dono, pœnitetne te? quot ancillæ sunt jam?
PH. Quine etiam nunc insuper adducas, quæ mihi comedint cibum?
ST. Hoc quidem hercle si ingratum est donum, cedo tu mihi cistam, puere.
Hem mea voluptas, attuli eccam pallulam ex parva Græcia tibi.
Tene tibi. PH. hoccine mihi ob labores tantos tantillum dari?
ST. Perii hercle? jam mihi auro contra constat filius:
Etiamnum me vilipendit? ad id purpuram ex Sara tibi
Attuli, & induvias Ponto amœnas, tene tibi voluptas mea.
Accipe hoc, abduce hasce hinc è conspectu Suras.
Ecquid amas me? PH. equidem has ecastor nihil moror.
ST. nihilne huic sat est?
Ne mihi unum verbum quidem dixit, viginti minis
Væn're illæc posse credo dona, quæ ei dono dedi.
Vehementer nunc mihi est irata: sentio, atque intellego.
Verum adibo: quid ais nunc tu? numne vis me, voluptas mea?

Quo vocatus sum, ire ad cœnam? mox ad te huc cubitum ivero.
Quid taces? planissume ædepol perii! Sed quid illuc boni est?
Quis homo est, qui inducit pompam tantam? certum'st, quo ferant,
Observare, huic credo fertur. Verum jam scibo magis.

ACTVS II. SCENA VII.

GETA *servus*, PHRONESIVM *meretrix*, STRATOPHANES *miles*.

ITe, ite hac simul muneri-damnigeruli, forasgerones,
Bonorum hamaxagogæ. Satine qui amat, nequit quin nihili,
Sit, neque improbis sese artibus expoliat? Nam hoc qui sciam, ne quis
Id quærat ex me: domi scio qui facit improba facta amator.
Qui bona sua pro stercore habet, foras jubet ferri: metuit
Publicos, mundissimu'st. Puras sibi esse vult ædes:
Domi quicquid habet, vertitur ἔξω. quandoquidem ipsus perditum se it.
Secreto hercle equidem illum adjutabo, neque mea ille quidem
Opera unquam ne hilo minus propere, quàm potest, peribit.
Nam jam de hoc obsonio, de mina una deminui
Modo quinque nummos: mihi detraxi partem Herculanam: (sibi,
Nam hoc assimile est, quasi de fluvio qui aquam derivat
Nisi detinetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.
Nam hoc in mare abit, misereque perit sine omni bona gratia. hæc
Cum video fieri, suffuror, suppilo, de præda prædam
Capio. Meretricem ego item esse reor, mare ut est: quod des devorat nec unquam
Abundat. at hoc saltem interest: nam illi æstuanti, ejectum apparet: huic des
Quantumvis, nusquam apparet, neque datori, neque accepitrici.
Velut meretrix meum herum miserum sua blanditia impulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore, atque amicis
Atat eccam: adest propinque: credo audiisse hæc me loqui,

Pallida eſt, ut peperit puerum, alloquar quaſi neſciam,
Iubeo vos ſalvere. PH. noſter Geta, quid ais? ut vales?
GE. Valeo, & venio ad minus valentem, & melius, qui valeat, fero.
Herus meus, ocellus tuus, ad te ferre me hæc juſſit tibi
Dona, quæ illos ferre vides, & has quinque argenti minas.
PH. Pol haud perit, quod illum tantum amo. GE. juſſit opera orare, ut hæc grata haberes tibi.
PH Grata æquaque ecaſtor habeo: jube auferri intro. i Cyame.
Ecquid auditis hæc quæ imperata ſunt? GE. vaſa nolo auferant:
Defricari jubet. PH. impudens es mecaſtor. GE. Tun'bona fide,
Tu ne ais impudentem me eſſe? quæ ſis ſtabulum flagitii?
PH. Dic, amabo te, ubi eſt Dinarchus? GE. domi. PH. dic ob hæc dona, quæ
Ad me miſerit, me illum amare plurimum omnium hominum;
Honorem unique habere illi me omnium maximum;
Atque ut huc veniat, obſecrare. GE. ilicet. Sed quiſnam illic homo eſt,
Qui ipſus ſe comeſt, oculis malis, triſtis? animo hercle homo ſuo eſt miſer.
Quiſquis eſt. PH. dignus eſt mecaſtor ille. GE. quid eſt? PH. non noviſti obſecro?
Qui illic apud me erat, hujus pater pueri illic eſt uſque ad ſpectaculum. GE. item vernam:
Novi hominem nihili. illic quæſo eſt? PH. illic eſt. GE. me intuetur gemens,
Traxit ex intimo ventre ſuſpirium. hoc vide: dentibus
Frendit: icit femur. num obſecro nam ariolus eſt, qui ipſus ſe verberat?
ST. Nunc ego meos animos violentos, meamque iram ex pectore
Iam promam. loquere: unde es? cujus es? cur auſus inclementer
Mihi dicere? GE. lubido eſt. ST. iſtuccine mihi reſponſas?
GE. Hoc: non ego te flocci facio. ST. quid tu? cur auſa es alium te
Dicere amare hominem? PH. lubitum eſt. ST. ain' tandem? iſtuc primum experiar:
Tun' tantilli doni cauſſa, olerum, atque eſcarum, & poſcarum,
Mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam, tympanotribam,

Amas?

Amas? hominem non nauci? GE. quæso hercle, meone hero, tu improbe,
Male dicere audes, fons vitii, & perjurii? ST. verbum unum
Adde istoc, jam hercle ego te hic hac offatim conficiam. GE. tange
Modo: jam ego te hic agnum faciam, & medium distruncabo. si tu
Ad legionem bellator clues, at ego in culina clueo Ares.
PH. Si æquum facias, adventores meos non incuses, quorum mihi
Dona accepta grataque habeo, tuaque ingrata, quæ abs te accepi.
ST. Tunc pol ego & donis privatus sum, & perii. GE. plane istuc est.
PH. Quid nunc ergo hic odiose es? confessus omnibus (reus.
ST. Perii hercle hodie, nisi hunc à te abigo. GE. accede huc modo,
Adi huc modo. ST. etiam, scelus viri, minitare? quem ego
Offatim jam jam jam concipilabo. Quid tibi huc ventio est?
Quid tibi hanc aditio est? quid tibi hanc notio est, inquam,
Amicam meam? emoriere ocius, si manum injeceris.
GE. Quid manum injecerim? ST. fac quod jussi: mane. jam ego te hic
Offatim conficiam. GE. occidi! optimum est, captio est: istam
Machæram longiorem habes, quam hæc est, sed verum
Sine dum petere: si quidem belligerandum est tecum,
Ibo domum. Ego tecum bellator arbitrum æquum coeperim.
Sed ego cesso me hinc amoliri, ventre dum salvo licet?

ACTVS II. SCENA VIII.

PHRONESIVM meretrix, STRATOPHANES miles.

DAte soleas, atque me intro actutum ducite.
Nam mihi de vento miseræ condoluit caput.
ST. Quid mihi futurum est, cui duæ ancillæ dolent,
Quibus te donavi? jamne abiisti? hem! sic datur.
Quo pacto excludis? quæso, potiu' planius
Quam exclusus nunc sum? pulcrè ludificor. sine!
Quantillo mihi opere nunc persuaderi potest,
Vt ego his suffringam talos totis ædibus?
Num quippiam aliarum mutat mores mulierum?

Postquam filiolum peperit, animos sustulit?
Nunc, quasi mihi dicat, nec te jubeo, nec veto
Introire in ædis, at ego nolo: non eo.
Ego faxo dicat me in diebus pauculis
Crudum virum esse. sequere me hac: verbum sat est.

ACTVS III. SCENA I.

STRABAX Adolescens rusticus. ASTAPHIVM ancilla.

RVs mane dudum hinc ire jussit pater,
Vt bubus glandem prandio depromerem.
Post illuc veni quam advenit (si Diis placet)
Ad villam, argentum meo qui debebat patri,
Qui ovis Tarentinas erat mercatus de patre.
Quærit patrem; dico esse in urbe, interrogo.
Quid eum velit. homo crumenam sibi de collo detrahit,
Minas viginti mihi dat, accipio lubens;
Condo in crumenam; ille abiit, ego propere minas
Ovis in crumena hac in urbem detuli
Fuit adepol Mars meo periratus patri,
Nam oves illius haud longe absunt à lupis.
Nunc ego istos mundulos urbanos amasios
Hoc ictu exponam, atque omnes ejiciam foras,
Eradicare est certum, cum primis patrem,
Post id locorum matrem, nunc hodie feram
Ad hanc argentum, quam mage amo, quam matrem meam.
Tat! ecquis est? nulla est? ecquis aperit hoc ostium?
AS. Quid istuc? alienus ne es amabo, mi Strabax,
Qui non extemplo intres? anne oportuit
Ita? te quidem? qui es familiaris? ST. ibitur,
Ne me morari censeas. AS. lepide facis.

ACTVS III. SCENA II.

STRATILAX *servus*, ASTAPHIVM ancilla.

MIrum videtur rure herilem filium
Strabacem non rediisse: nisi si clanculum
Collapsus est hic in corruptelam suam.
AS. Iam pol ille me inclamabit si aspexerit.
ST. Nimio minus sævus jam sum, Astaphium, quam fui:
Iam non sum truculentus: noli metuere.
Quid vis? AS. quid? tuam exspecto truculentiam.
ST. Dic, impera mihi: quid vis? & quo vis modo?
Novos omnes mores habeo, veteres perdidi,
Vel amare possum, vel jam scortum ducere.
AS. Lepide mecastor nuncias, sed dic mihi,

Habent ? ST. parasitum te fortasse dicere.
AS. Intellexi: i lepide: quid ego dicerem.
ST. Heus tu ! jam postquam in urbem crebro commeo,
Dicax sum factus, jam sum cavillator probus.
AS. Quid id est amabo? ST. istæcce ridicularia,
AS. Cavillationes vis fortasse dicere ?
ST. Ita, ut pauxillum differat à cavillulis.
AS. Sequere intro me, amabo, mea voluptas. ST. tene hoc tibi :
Rabonem habeto, mecum ut hanc noctem sies.
AS. Perii ! Rabonem ? quam esse dicam hanc beluam ?
Quin tu arrabonem dicis? ST. at facio lucri,
Ut Prænestinis conia, est ciconia.
AS. Sequere obsecro. ST. Strabacem hic operiar modo,
Si ruri veniat. AS. is quidem apud nos est hic Strabax:
Modo rure venit. ST. priusne quam ad matrem suam ?
Heu ! ædepol hominem nihili. AS. jamne autem ut soles ?
ST. Immo nihil dico. AS i intro, amabo: cedo manum,
ST. Tene. in tabernam ducor deversoriam,
Vbi male accipiar mea mihi pecunia.

ACTVS IV. SCENA I.

DINARCHVS adolescens.

NEque gnatu'st, neque progignetur, neque potest reperirier,
Cui ego nunc dictum aut factum melius, quam Veneri velim.
Dii magni ! ut ego lætus sum, & lætitia differor ! ita
Ad me magna nunciavit Geta hodie gaudia,
Mea dona deamata acceptaque habita esse apud Phronesium.
Cum hoc jam volupe'st, tum hoc nimio magnæ melliniæ mihi
Militis odiosa ingrataque habita. totus gaudeo :
Mea pila est : si repudiatur miles, mulier mecum perit.
Salvos sum, quia pereo, si non peream, plane interbitem.
Nunc speculabor quid ibi agatur, quis eat intro, qui
Veniat: procul hinc observabo meis quid fortunis fuat.
Quia nihil habeo, unum animus monuit mihi; omnia agam precario.

ACTVS IV. SCENA II.

ASTAPHIVM ancilla, DINARCHVS adolescens.

LEpide efficiam meum, hera, officium ; Vide intus modo, ut tu tuum

Item efficias. ama, id quod decet, rem tuam: istum exinani.
Nunc dum isti lubet, dum habet, tempus ei rei secundat,
Prome venustatem amanti tuam, ut gaudia compares.
Ego interim hic restitrix his præsidebo, isti dum sic faciat
Domum ad te exagogam: nec quenquam interim istoc ad vos,
Qui sit odio, intromittam. tu perge ut lubet. ludin' istos?
DI. Qui est iste, Astaphium, indica, qui perit? AS. amabo, hiccine tu
Eras? DI. molestusne sum? AS. nunc magis quam fuisti. nam nisi qui
Nobis usui est, nobis molestus. sed obsecro da mi operam, ut
Narrem, quæ volo. DI. nam quid est? num mea refert? AS. ne mu: sed
Intus bolos quos | DI. quid? amator novos quispiam?
AS. Integrum & plenum adepta est thesaurum. DI. quis est? AS. eloquar.
Sed tu taceto novistin' tu hunc Strabacem? DI. quidni?
AS. Solus summam habet hic apud nos. nunc is est fundus nobis.
Animo bono male rem gerit. DI. perii hercle ego idem. AS. stultus es
Qui facta infecta facere verbis postules. Thetis quoque etiam
Lamentando lessum fecit filio. DI. Non ego nunc intro
Ad vos mittar? AS. qui dum quam miles magis?
DI. Quia enim plus dedi. AS. plus enim es intromissus, cum dabas.
Sine vicissim, qui dant operam, ob id, quod dant, operis utier.
Literas didicisti: quando scis, sine alios discere.
DI. Discant, dum mihi commentari liceat, ne oblitus siem,
Quod dedi. AS. interea magister dum tu commentabere,
Volt interim illa itidem commentari. DI. quid? AS. rem accipere identidem.
DI. Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas,
Prætereà unam in obsonatum. AS. idem istoc delatum scio.
De eo nunc bene sumus, tua virtute. DI. illi ne ut inimici mea
Bona istic edant? mortuum hercle me, quam ut id patiar, mavelim.
AS. Mavelim mihi inimicos invidere, quàm me inimicis meis.
Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est.

Qui invident, egent: illi quibus invidetur, rem habent.
Stultus es. DI. quid est? AS. opperire. DI. quid jam? AS. quia pol.
DI. Non licet de obsonio saltem me participem fieri?
AS Si volebas participare, auferres dimidium domum.
Nam item ut Acherunti hic ratio accepti scribitur.
Intro accipimus: quando acceptum est, non potest ferri foras.
Bene vale. DI. resiste. AS. amitte, sine. DI. amitto intro. AS. ad te quidem.
DI. Imo istoc ad vos. AS. iri non potest. DI. immo potest.
Experiri sine. AS. immo opperire: vis est experirier.
Dicam adesse, nisi occupata est. DI. resiste. hem! fit frustra. DI. redin',
Annon? AS. redeam: sed vocat me, quæ in me plus potest, quam potes.
DI. Vno verbo eloquar. mittin' me intro? AS. mendax es. abi.
Vnum ajebas, tria jam dixti verba, atque ea mendacia.
DI. Abiit: intro hinc ivit: ego ut hæc mihi patiar fieri?
Iam hercle ego tibi, illecebra, ludos faciam clamore in via,
Quæ advorsum legem accepisti à plurimis pecuniam.
Iam hercle apud omnes magistratus faxo erit nomen tuum.
Postidea ego te manum injiciam quadrupli, venefica,
Suppostrix puerum. ego ædepol jam tua probra aperibo omnia.
Nihili me, perdidi omne quod fuit. fio impudens.
Nec mihi adeo est tantillum pensi jam, quos capiam calceos.
Sed quid ego hic clamo? quid si me jubeat intromittier?
Conceptis, me non facturum, verbis jurem, si velit.
Nugæ sunt. Si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet.
De nihilo illi est irasci, quæ te non flocci facit.
Sed quid hoc est? proh dii immortales! Calliclem video senem,
Meus qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere,
Alteram tonstricem hujus, alteram ancillam suam.
Pertimui, postquam una cura cor meum movit modo.
Næ illa stimulum longum habet, quæ usque illinc cor pungit meum;
Timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia.

ACTVS IV. SCENA III.

CALLICLES senex, ANCILLÆ duæ, DINARCHVS adolescens.

EGone tibi male dicam, aut tibi adeo male velim? ut animus meu'st,
Propemodum expertæ estis, quam ego sim mitis tranquillusque homo.
Rogitavi ego vos verberantes, & pendentes simul:
Commemini quo quidque pacto sitis confessæ: scio.
Hic nunc volo scire eodem pacto si sine malo fateamini.
Quanquam vos colubrino ingenio ambæ estis. edico prius,
Ne duplices habeatis linguas, ne ego bilingues vos necem.
Nisi si ad tintinnaculos voltis vos educi viros.
AN. Vis subegit verum fateri, ita lora lædunt brachia.
CA. At si verum mihi eritis falsæ, vinclis exolvemini.
DI. Etiam nunc quid sit negocii, falsus incertusque sum,
Nisi quia timeo tamen. AN. ego nec quid peccavi scio.
CA. Omnium primum diversæ state. hum! sic: istuc volo,
Neve inter vos significetis. ego ero paries, loquere tu.
AN. Quid loquar? CA. quid puero factum est, mea quem peperit filia,
Meo nepote? capita rerum mihi expedite. AN. istæ dedi.
CA. Iam tace: accepistin' puerum tu ab hac? AN. accepi. CA. tace,
Nihil moror præterea. satis est fassa. AN. inficias non eo.
CA. Iam livorem tute scapulis istoc concinnas tuis.
Conveniunt adhuc utriusque verba. DI. væ misero mihi!
Mea nunc facinora aperiuntur, clam quæ speravi fore.
CA. Loquere tu: quis dare te huic puerum jussit? AN. hera major mea.
CA. Quid tu? cur eum accepisti? AN. hera mea rogavit minor,
Puer ut afferretur, eaque ut celarentur omnia.
CA. Loquere tu. Quid eo fecisti puero? AN. ad meam heram detuli.
CA. Quid eo puero tua hera fecit? AN. heræ meæ extemplo dedit.
CA. Cui, malum? hæræ? AN. Duæ sunt istæ. CA. cave tu, nisi quod te rogo,
Ea quæ exquiro. AN. mater filiæ dono dedit, inquam.
CA. Plusquam dudum, inquam, loquere. AN. plus tu rogitas. CA. responde ocius.
Quid illa, cui donatus est? AN. supposivit, CA. cui? AN. sibi

Pro

Pro filiolo. CA. pro filiolo? DI. obsecro vostram fidem!
Vt facilius alia, quam illa, unde est, puerum alienum pariet!
Hæc labore alieno puerum peperit sine doloribus.
Puer quidem beatus, matres duas habet, & avias duas.
Iam metuo patres quot fuerint. vide sis facinus muliebre.
AN. Magis pol hæc malitia pertinet ad viros, quam ad mulieres.
Vir illam, non mulier prægnantem fecit. CA. idem ego istuc scio.
Tu bona ei custos fuisti. AN. plus potest, qui plus valet.
Vir erat, plus valebat vicit: quod petebat, abstulit.
CA. Et tibi quidem hercle idem attulit magnum malum.
AN. De istoc ipsa, etsi tu taceas, reapse experta intellego.
CA. Nunquam te facere hodie quivi, ut, is quis esset, diceres.
AN. Tacui: at nunc non taceo: quando adest, necesse est indicem.
DI. Lapideus sum, commovere me miser non audeo.
Res palam omnis est: meo illic nunc fiunt capiti comitia.
Meum illuc facinus, mea stultitia est. timeo quam mox nominer.
CA. Loquere, filiam meam quis integram stupraverit.
AN. Video ego te propter facta mala qui es patronus parieti.
DI. Neque vivus, neque mortuus sum: neque quid nunc faciam, scio.
Neque ut hinc abeam, neque ut hunc adeam scio: timore torpeo.
CA. Dicin' annon? AN. Dinarchus, cui illam prius despoponderas.
CA. Vbi is homo est, quem dicis? DI. assum Callicles: per tua obsecro
Genua, ut tu istuc insipienter factum, sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi impos vini vitio fecerim.
CA. Non places. in mutum culpam confers, quod nequit loqui:
Nam vinum si fabulari posset, se defenderet.
Non vinū hominibus moderari, sed vino homines solent.
Qui quidem probi sunt. Verum qui improbus est, sive subbibit,
Sive adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus.
DI. Scio equidem quæ nolo, multa mihi audienda ob noxiam.
Ego me tibi obnoxium esse fateor, culpæ compotem.
AN. Callicles, vide quæso, homini ne facias injuriam,
Reus

Reus solutus causam dicit: testes vinctos attines.
CA. Solvite istas. agite, abite: tu domum, & tu item domum:
Eloquere hæc heræ tuæ, puerum reddat, si quis eum petat.
Eamus, tu, in jus. DI. quid vis in jus me ire? tu es prætor mihi.
Verum te obsecro, ut tuam gnatam des mihi uxorem, Callicles.
CA. Eundem pol te judicasse quidem istam rem intellego:
Nam haud mansisti dum ego darem illam, tute sumsisti tibi.
Nunc habeas ut nactus. verum hoc ego te multabo bolo,
Sex talenta magna à dote demam pro ista inscitia.
DI. Bene agis mecum. CA. filium istinc tuum te meliu'st repetere.
Cæterum uxorem, quam primum potest, abduce ex ædibus.
Ego adeo jam illi remittam nuncium affini meo:
Dicam ut aliam conditionem filio inveniat suo.
DI. At ego ab hac puerum reposcam: ne mox inficias eat.
Nihil est nam ipsa hæc ultro, ut factum est, fecit omnem rem palam.
Sed nimium pol opportune ecce ab sese egreditur foras.

ACTVS IV. SCENA IV.

PHRONESIVM meretrix, DINARCHVS adolescens, ASTAPHIVM ancilla.

Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam.
Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium,
Nam mihi dividia est, tonstricē meam sic multatam male,
Ea dixit, eum Dinarchi puerum esse inventum filium.
Video eccum qui suis me adoptavit bon's.
DI. Mulier, adsum. profectu'st. PH. quid agitur, voluptas mea?
DI. Non voluptas. aufer nugas. nihil ego nunc de istac re ago. (petas.
PH. Scio mecastor, quid velis, & quid postules, & quid
Me videre vis, & me te amare postulas, & puerum petis.
DI. Dii immortales! ut planiloqua est! paucis ut rem ipsam attigit!
Vbi id audivit? quanquam penes est me omnis res, & liberi.

PH. Scio

PH. Scio equidem, sponsam tibi esse, & filium ex sponsa tua,
Et tibi uxorem ducendam jam esse: atque ibi jam animum tuum:
Et me quasi pro derelicta sis habiturus, sed tamen
Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Ætatem qui uni cubili nunquam committit suam:
Quia si unum ostium obsideatur, aliud perfugium gerit.
DI. Otium ubi erit, de istis rebus tum amplius tecum loquar.
Nunc puerum redde. PH. immo, ambo, ut hos dies aliquos sinas
Eum esse apud me. DI. minime. PH. jam amabo, DI. quid opu'st? PH. è re mea est.
Triduum hoc saltem, dum aliquo miles circumducitur.
In eam rem, si quid habebo, tibi quoque etiam proderit.
Si auferes puerum, à milite omnis tum mihi spes animum efflaverit.
DI. Factum cupio. nam re facere, si velim, non est locus.
Nunc puero utere, & procura, quia unde procures, habes.
PH. Multum amabo te ob istam rem mecastor: ubi domi metues malum,
Fugito huc ad me; saltem amicus mihi esto manubiarius.
DI. Bene vale Phronesium. PH. jam me tuum oculum non vocas?
DI. Id quoque interim furatim nomen commemorabitur.
PH. Nunquid vis? DI. facultas operæ ubi mihi erit, ad te venero.
PH. Ille quidem hinc abiit, abscessit: dicere hic quidvis licet.
Verum est verbum, quod memoratur: Vbi amici, ibidem sunt opes.
Propter hunc spes etiam est hodie militem.
Quem ego ecastor mage amo quam me, dum id, quod cupio, inde aufero.
Quæ cum multum abstulimus, haud multum apparet quod datum est.
Ita sunt gloriæ meretricum. AS. aha, tace. PH. quid est obsecro?
AS. Adest pueri. PH. sine eum ipsum adire huc, sine, si is est modo.
Sine eum ipsum adire ut cupit ad me, hac recta si venerit,
Næ istum ecastor hodie astutis confectum fallaciis.

ACTVS

ACTVS V.

STRATOPHANES miles, ASTAPHIVM ancilla, PHRONESIVM meretrix, STRABAX rusticus.

HEu mihil amare: fero supplicium jam bis ad amicam meam.
Vtut illud acceptum sit, prius quod perdidi, hoc addam insuper.
Sed quid?video heram atque ancillam ante ædis. adeunda est hæc mihi.
Quid hic vos agitis?PH.ne me appella.ST.nimium sævis. PH. sic sine.
Poten'est, ut mihi molestus ne fies? ST. quid, Astaphylitium, est?
AS. Merito ecastor tibi succenset. PH. egon'isti? atque etiam id parum
Malevolo. ST. ego, mea voluptas, si quid peccavi prius,
Supplicium ad te hanc minam fero auri: nisi mihi credis, spece.
PH Manus vetat, prius quam penes sese habeat, quicquam credere.
Puero opu'st cibum, opus est matri autem, quæ puerum lavit.
Opus nutrici autem, utrem ut habeat veteris vini largiter,
Vt dies noctesque potet: opu'st igne, opus est carbonibus,
Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis.
Oleum opus est, farina puero opus est, opu'st totum diem.
Nunquam hoc uno die efficiatur opus, quin opus semper fiet.
Non enim possunt militares pueri setanio educier.
ST. Respice ergo; accipe hoc, qui istuc exefficias opus. PH. cedo,
Quanquam parum est. ST. addam minam adhuc istic postea. PH. parum est.
ST. Tuo arbitratu, quod jubebis, id dabitur; da nunc savium.
PH. Mitte me inquam, odiosus. ST. nihil fit, non amor; teritur dies.
Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidi.
PH. Accipe hoc, atque auferto intro. STRAB, ubi amica mea est gentium?
Neque ruri, neque hic operis quicquam facto: corrumpor situ.

Ita miser cubando in lecto hic expectando obdurui.
Sed eccam video. heus amica! quid agis? ST. quis illic homo?
PH. Quem ego mecastor magis amo, quam te. ST. quam me? quomodo?
PH. Hoc modo, ut molestus ne sies. ST. jam abis, postquam aurum habes?
PH. Condidi intro, quod dedisti. STRAB. ades amica. te alloquor.
PH. At ego ad te ibam. STRAB. ad me, delicia? PH. hercle vero serio.
STRAB. Quanquam ego tibi videor stultus, gaudere aliqui me volo.
Nam quamquam es bella, malo tuo es, nisi fimitu ego aliqui gaudeo.
PH. Vin' te amplectar, & savium dem? STRAB. quidvis face, gaudeam.
ST. Meosne ante oculos ego illam patiar alios amplexarier.
Mortuum hercle me sit satius. abstine hoc mulier manum,
Nisi si te mea manubia machæra, & hunc vis emori.
PH. Nihil φλυαρεῖν satius est, miles, si te amari postulas,
Auro, haud ferro, deterrere potes me, ne amem, Stratophanes.
ST. Qui, malum? bella aut faceta es, quæ ames hominem istimodi?
PH. Venitne in mentem tibi quod verbum in cavea dixit histrio?
Omnes homines ad suum quæstum callent, & cati cluunt.
ST. Hunccine hominem te amplexari, tam horridum atque squallidum?
PH. Quanquam hic horridu'st, quanquam hic squallidu'st; at est bellus mihi.
ST. Cave, faxit volnus tibi, tam cui sunt dentes ferrei.
PH. Campas dicis: abi, abi: consultavi istuc mihi mi homo.
ST. Dedin' ego aurum? PH. mihi? dedisti filio cibaria.
STRAB. Nunc si hanc tecum esse speras, alia opu'st auri mina.
ST. In malam rem i, & magnam. STRAB. magno serva tibi viaticum.
Quid ista debet, nisi tria? ST. quæ trianam? STRAB. unguenta, noctem, savium.
PH. Par pari respondet, verum nunc saltem, si amas,
Da mihi de tuis divitiis summis quid pauxillulum.
ST. Quid id amabo est, quod dem? dic dum; si suppetet, feres.

Vulgo

Vulgo adde omnes intromittit: abstine istac tu manum.
STRAB. Iam hercle, jam magno tu vapula, vir strenuus.
ST. Dedi ego huic aurum. STRB. at ego argentum. ST. at ego pallam, & purpuram.
STRAB. At ego oves, & lanam: & alia multa, quæ po-scet, dabo.
Melius te minis certare mecum, quam minaciis.
PH. Lepidus ecastor mortalis! Strabax mi perge, ob-secro.
Stultus, atque insanus, damnis certant. nos salvæ sumus.
ST. Age prior, tiro, da aliquid. STRAB. immo tu prior perde, & peri.
ST. Hem tibi talentum argenti! Philippicum est: tene tibi.
PH. Tanto melior, noster esto: sed de vestro vivito.
ST. Vbi est, quod tu das? solve zonas: provocatur. quid times?
STRAB. Tu peregrinus. hic habito: timeo meos, non nego, clanculo
Pecua ad hanc collo in crumena ego obligata defero.
ST. Quid dedi? ut distrinxi hominem? STRAB. immo ego vero, quid dedi?
PH. I nunc intro, amabo, & tu hac. ST. ergo mecum tu eris? PH. tecum quidem.
STRAB. Quid tu? quid ais? cum hoccine? ST. ego enim posterior dedi.
PH. Tu dedisti. hic jam daturu'st. istuc habeo, hoc ex-peto.
Verum utrique mos geratur amborum ex sententia.
Æquum, mea uti re bene gesta. vestram rursus bene geram,
Verum, amabo, si quid amatu's facere, fac jam, ut sciam.
STRAB. Fiat: ut rem gnatam video, hoc accipiendum est, quod datur.
Meum quidem te lectulum certe occupare non sinam.
PH. Lepide mecastor aucupavi, atque ex mea sententia.
Veneris caussa applaudite: ejus hæc in tutela est Fabula,
Spectatores: bene valete: PLAVDITE, atque exsurgite.

FINIS TRVCVLENTI.

MARCI

MARCI ACCII PLAVTI VITA,

EX

Petro Crinito & Lilio Gyraldo desumpta.

FVit Accius Plautus patria Sarsinas, quod Vmbriæ est oppidum ut Hieronymus & Festus observant, id quod & ipsemet subinnuit alicubi in Mostellaria fabula, & alii veteres tradunt. Constat, eum iis temporibus Romæ vixisse, atque in scena præstitisse, quibus in civitate Publius Scipio, Fulvius nobilior, & M. Cato excellentes habiti sunt. Floruit in scena teste Gellio anno ferme xv. postquam bellum Punicum secundum inceptum est, cum jam Romani Pœnos ipsos vincere cœpissent, id quod innuit ipse in Pœnula his verbis,

Vincite, ut fecistis antehac, & Pœni victi pœnas sufferant.

Ingenio perurbano fuit, & maxime festivo, quod cum alia multa indicant, tum Comœdiæ ipsius plenæ jucunditatis ac leporum. In fabulis suis componendis, imitatus sequutusque est Græcos authores, maxime Demophilum, Philemonem, & Epicharmum Siculum, & alios, ut vel ex ipso facile est videre: tamen Horatii Flacci sententia, Plautus ad exemplum Siculi properare Epicharmi dicitur. Quæstum in fabulis fecisse dictus est, adeo ut etiam mercaturam exercere voluerit, quæ cum ei male cessisset, pecuniamque omnem perdidisset, ad summam paupertatem redactus fuit: ea ratione urbem Romam inops reversus, ob quærendum victum ad circumagendum molas, quæ trusatiles appellantur, & Hieronymus *Manuales* appellavit, operam pistori locavit: tametsi apud Eusebium Hieronymus id annonæ caritate fecisse prodiderit. Et cum aliquandiu in pistrino versaretur, ibidem dicitur fabulas aliquot composuisse, ut ait Gellius, nempe Satyrionem vel Saturionem, Addictum, aliamque, cujus nomen nec ipse retulit. Tantæ authoritatis apud antiquos fuit Plautus, tantumque scribendi elegantia & salibus visus est præstitisse, ut Quintilianus Varronem scripsisse affirmet, & Epius Stolo affirmare non dubitaverit, Musas ipsas Epii Stolonis sententia, Plautino sermone fuisse locuturas, si Latine loqui voluissent. Cicero mirum in modum Plautum commendat. Gellius censor optimus omnium scriptorum, appellat eundem Plautum parentem ac principem in omni Latina ele-

gantia. Volcatius Sedigitus vir in poetica illuſtris, cum de ordine Comicorum ſcripſit, ſecundas in Comœdia Plauto attribuit, & poſt Cæcilium collocavit Plautum, cæteriſque omnibus prætulit. Macrobius Plautum ait in jocorum venuſtate præcelluiſſe. Eſt autem Plautus appellatus, ut Sextus Pompeius ait, quod hi qui plani ſunt pedibus *ploti* primum, mox *plauti* vocati ſunt, unde ait, Actius poeta qui Vmber Sarſinas erat, à pedum planitie initio *Plotus*, poſtea *Plautus* eſt dictus, & prius Marcus Plotus dicebatur. Hinc ſemiplotia calceamenta ſunt, quibus in venationibus uterentur. Obiiſſe traditur anno vigeſimo, ut M. Cicero obſervat, poſt Cethegi & Tuditani conſulatum, P. Claudio, & L. Portio Coſſ. Catone cenſore, paucis annis poſt Quintum Ennium, Olympiade videlicet CXLV. Quantum jacturæ factum ſit in ejus obitu, teſtatur idem poëta his verſibus de ſe compoſitis, quos à Marco Varrone in libro de poetis poſitos affert Gellius.

Poſtquam eſt morte captus Plautus,
Comœdia luget, Scena eſt deſerta.
Deinde riſus, ludus, jocuſque, & numeri
Innumeri ſimul omnes collachrymarunt.

De numero fabularum Plauti dubitatum eſt. Servius ait, ab aliquibus triginta & unam exiſtimatas: ab aliis quadraginta, à nonnullis centum. Varro quidem & ipſe viginti & unam legitimas prodidit, quæ & ab eo Varronianæ cognominatæ fuerunt. Sed homo eruditiſſimus Lælius, eas quinque & viginti exiſtimavit. Gellius vero ſua ætate centum & triginta ipſius Plauti nomine circumferri tradidit. Sed etenim Varro in libro de Plautinis Comœdiis quaſdam enumerat, quæ non Plauti ſunt, ſed M. Aquilii, quod alii M. Acci. Subjungit idem, Plautium quempiam Comœdiarum poëtam fuiſſe, cujus fabulæ, quod Plautii inſcribebantur, acceptæ fuerunt quaſi Plautinæ, cum eſſent non à Plauto Plautinæ, ſed à Plautio Plautianæ. Alii quidem illas non Plauti fuiſſe, at veterum quorundam poetarum, ab eoque retractatas ac refarcitas nomen Plauti recepiſſe, quod veriſimile non videtur, nullis celebratis poetis ante Livium & Ennium. Cæterum cum XXV. à veteribus connumerentur M. Plauti Comœdiæ, ſciendum eſt, præter illas XX. quæ à noſtris Grammaticis conſenſu omnium pro Plautinis habentur, tres à Gellio nominari: hoc eſt Bœthiam, Nervulariam, Fretum. Varro & Sextus Pompejus alias plures nuncupant, ut Artemonem, Trivolariam, Phagonem, Ceſtrionem, atque Aſtrabam, eaſque inter Plautinas referunt; de Aſtraba tamen Gellius & Nonius dubitârunt.

DE.

DE PLAVTO ET ejus Scriptis veterum auctorum Testimonia.

Cicero lib. 1. de Officiis.

Duplex omnino est jocandi genus; unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum: alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum; quo genere non modo Plautus noster & Atticorum antiqua Comœdia, sed etiam Philosophorum Socraticorum libri sunt referti.

Idem Tuscul. 1.

Serius Poeticam nos accepimus. annis enim fere 510. post Romam conditam Livius fabulam dedit, C. Claudio Cæci filio, M. Tuditano COSS. anno ante natum Ennium, qui fuit major natu quam Plautus & Nævius.

Idem in Bruto.

In quo tantus error Accii fuit, ut his COSS. XL. annos natus Ennius fuerit; cui cum æqualis fuerit Livius, minor fuit aliquanto is, qui primus fabulam dedit, quam ii qui multas docuerunt ante hos COSS. & Plautus & Nævius.

Idem lib. 3. de oratore, ex persona Lucii Crassi.

Equidem cum audio Socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem servant, quod multorum sermonis expertes, ea tenent semper, quæ prima didicerunt) eam sic audio, ut Plautum mihi aut Nævium videar audire.

Horat. Epist. lib. 2. Epist. 1.

———— ———— *Aspice Plautus*
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dorsennus edacibus in parasitis,
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.

A. Gell. Noct. Att. l. 3. c. 3.

Verum esse comperior, quod quosdam bene literatos homines dicere audivi, qui plerasque Plauti Comœdias curiose

giose atque contente lectitaverunt, non indicibus Aelii, nec Sedigiti, nec Claudii, nec Aurelii, nec Accii, nec Manilii, super his fabulis, quæ dicuntur ambiguæ, credituros. sed ipsi Plauto, moribusque ingenii atque linguæ ejus: hac enim judicii norma Varronem quoque esse usum vidimus. nam præter illas unam & viginti, quæ Varronianæ vocantur, quas iccirco à cæteris segregavit, quoniam dubiosæ non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur, quasdam item alias probavit, adductus stylo atque facetia sermonis Plauto congruentis: easque jam nominibus aliorum occupatas Plauto vindicavit: sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Bœotia. nam cum in illis una & viginti non sit, & esse Aquilii dicatur, nihil tamen Varro dubitavit quin Plauti foret: neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitaverit, si vel hos solos versus ex ea fabula cognoverit, qui quoniam sunt, ut de illius more dicam, Plautinissimi, propterea & meminimus eos & adscripsimus. Parasitus ibi esuriens hæc dicit:

Vt illum di perdant, primus qui horas repperit:
Quique adeo primus statuit hic solarium:
Qui mihi comminuit misero articulatim diem:
Nam me puero uterus hic erat solarium
Multo omnium istorum optimum & verissimum,
Vbi iste monebat esse, nisi cum nihil erat.
Nunc etiam quod est, non est, nisi soli lubet.
Itaque adeo jam oppletum est oppidum solariis.
Major pars populi aridi reptant fame.

Favorinus quoque noster, cum Nervolariam Plauti legerem, quæ inter incertas est habita, & audisset ex ea Comœdia versum hunc:

Stratææ, scrupedæ, strativolæ, sordidæ;

delectatus faceta verborum antiquitate meretricum vitia atque deformitates significantium: Vel unus Hercle, inquit, hic versus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse. Nos quoque ipsi nuperrime cum legeremus Fretum *(nomen est id Comœdiæ, quam Plauti esse quidam non putant) haud quicquam dubitavimus quin Plauti foret, & omnium maxime genuina, ex qua duos hos versus exscripsimus, ut historiam quæreremus oraculi arietini:*

——— Nunc illud est,
Quod arietinum responsum magnis ludis dicitur,
Peribo si non fecero: si faxo, vapulabo.

Marcus autem Varro in libro de Comœdiis Plautinis primo verba hæc ponit. Nam, nec Gemini, nec Leones, nec Condalium, nec Anus Plauti, nec Bis compressa, nec Bœotia, unquam fuit, neque adeo Ἄγροικος neque Commorientes; sed M. Acutici. *In eodem libro Varronis id quoque scriptum est, Plautium fuisse quempiam Poetam Comœdiarum, cujus*

cujus quoniam fabulæ Plautii inscriptæ forent, acceptas esse quasi Plautinas, cum essent non à Plauto Plautinæ, sed à Plautio Plautinæ. Feruntur autem sub Plauti nomine circiter centum atque triginta: sed homo eruditissimus L. Aelius quinque & viginti esse ejus solas existimavit. non tamen dubium est, quin istæ & quæ scriptæ à Plauto non videntur, & nomini ejus addicuntur, veterum poetarum fuerint, & ab eo retractatæ & expolitæ sint: ac propterea resipiant dictum Plautinum. Sed enim Saturionem & Addictum, & tertiam quandam, cuius nunc mihi nomen non suppetit, in pistrino eum scripsisse, Varro, & plerique alii memoriæ tradiderunt, cum pecunia omni, quam in operis artificum Scenicorum pepererat, in mercationibus perdita, inops Romam redisset; & ob quærendum victum ad circumagendas molas, quæ trusatiles appellantur, operam pistori locasset.

FINIS.

